

Ja Jembyꞥ Kajxy'átyryꞥ

Mꞥduꞥ

Jesukristꞥkyꞥjxm

**El Nuevo Testamento de
Nuestro Señor Jesucristo
en el mixe de Juquila**

La Liga Bíblica
Las Sagradas Escrituras para Todos

El Nuevo Testamento en el mixe de Juquila

La Liga Bíblica 1980	1M primera edición
La Liga Bíblica 2004	5C Segunda edición
La Liga Bíblica 2009	versión electrónica

Publicado por
© **La Liga Bíblica 2009**

Se permite copiar, distribuir y comunicar públicamente
la obra bajo las siguientes condiciones:

- ▶ Reconocimiento. Debe reconocer los créditos de la Liga Bíblica (pero no de una manera que sugiera que tiene su apoyo o que apoya el uso que hace de su obra).
- ▶ No comercial. No puede utilizar esta obra para fines lucrativos.
- ▶ Sin obras modificadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra a partir de ésta.

Prólogo

El Nuevo Testamento forma parte de las Sagradas Escrituras, mejor conocidas como la Biblia. Consta de veintisiete libros distintos, cada uno de los cuales es proveedor de ricas bendiciones al que lo lee. Fue escrito originalmente en el idioma griego, pero a través de casi dos mil años se ha traducido en más de mil doscientos idiomas. En la actualidad, millones de personas de miles de pueblos pueden leerlo en su propio idioma.

El vocabulario y la gramática del idioma mixe son muy distintos a los del griego, y también a los del español; sin embargo, el mixe posee abundantes formas gramaticales y retóricas que pueden expresar a fondo el significado del griego original.

Aclaraciones sobre el alfabeto mixe de San Juan Juquila

Para escribir el idioma mixe de Juquila se utilizan las mismas letras del alfabeto en español, con las siguientes excepciones:

La letra **a** como en **ma** *donde*

La letra **u** como en **mut** *con*

La letra **g** (siempre dura) como en **tugekyu** *todos*

La letra **x** como en *xim allí*

El saltillo ' como en **tuxu'aty** *su nombre es*

Ejemplos de palabras que no están formadas como las palabras en español:

► con vocales alargadas

juut   *sácalo*

koots   *oscuro*

xuu   *sol*

► con vocales quebradas

yu'u   *este*

ja'ay   *persona*

ana'amun   *mandato*

► con vocales seguidas con la letra *j*

mij   *tú*

pajk   *hueso*

majtsk   *dos*

► con vocales seguidas con el saltillo '

unā'k   *niño*

yajma'xp   *están perdonados*

tye'kypy   *lo vende*

Índice

Mateo.....	1
Marcos.....	66
Lucas.....	106
Juan.....	173
Hechos.....	225
Romanos.....	287
1 Corintios.....	317
Gálatas.....	365
Efesios.....	376
Filipenses.....	386
Colosenses.....	393
1 Tesalonicenses.....	400
2 Tesalonicenses.....	406
1 Timoteo.....	410
2 Timoteo.....	418
Tito.....	424
Filemón.....	428
Hebreos.....	430
Santiago.....	451
1 Pedro.....	459
2 Pedro.....	467
1 Juan.....	472
2 Juan.....	479
3 Juan.....	481
Judas.....	483
Apocalipsis.....	486

Oybyu Ayuk Di'ibu Matewü Jyaay

Jesukristü 'yaptujkuty

1 Tyaadu dü'un tu'ugu listu ma 'yity kuxjaay yu xyuu'juty ja 'yaptujkudyu Jesukristu, di'ibu tüümp'ajt aats'ajtu rey Davit, di'ibu tüümp'ajt aats'ajtudu Abraan.

²Abraan yu'u teety'ajtu Isaa, di'ibu teety'ajtu Jakoob, di'ibu teety'ajtudu Judaa esu myuga'axuty.

³Judaa yu'u teety'ajtu Fares esu Zeru, di'ibu tyaak'ajtu Tamar. Fares yu'u teety'ajtu Esrom, di'ibu teety'ajtu Aram, ⁴di'ibu teety'ajtu Aminadap, di'ibu teety'ajtu Naason, di'ibu teety'ajtu Salmón.

⁵Salmón yu'u teety'ajtu Booz, di'ibu tyaak'ajtu Raap. Booz yu'u teety'ajtu Obeed, di'ibu tyaak'ajtu Rut. Obeed yu'u teety'ajtu Isaii, ⁶di'ibu teety'ajtu rey Davit.

Davit yu'u teety'ajtu Salomonk, di'ibu tyaak'ajtu ku'ekytyo'oxy di'ibu nüdo'oxy'ajtu Uriius.

⁷Salomonk yu'u teety'ajtu Robwam, di'ibu teety'ajtu Abiuis, di'ibu teety'ajtu Asaa, ⁸di'ibu teety'ajtu Josafat, di'ibu teety'ajtu Joram, di'ibu teety'ajtu Uziius, ⁹di'ibu teety'ajtu Jotam, di'ibu teety'ajtu Akaz, di'ibu teety'ajtu Ezekiius, ¹⁰di'ibu teety'ajtu Manasés, di'ibu teety'ajtu Amón, di'ibu teety'ajtu

Josiius, ¹¹di'ibu teety'ajtudu Jekoniius esu myuga'axuty ma ja tiempu ko ja babiloñudu rey tmunejxy ja israelitu ja'ayuty tsimy jap Babiloñu ñaaxóty.

¹²Ko tyaadu dü'un ñajxy, Jekoniius yu'u teety'ajtu Salatyel, di'ibu teety'ajtu Zorobabel, ¹³di'ibu teety'ajtu Abyut, di'ibu teety'ajtu Elyakim, di'ibu teety'ajtu Azoor, ¹⁴di'ibu teety'ajtu Sadok, di'ibu teety'ajtu Akim, di'ibu teety'ajtu Elyut, ¹⁵di'ibu teety'ajtu Elyazaar, di'ibu teety'ajtu Matán, di'ibu teety'ajtu Jakoob. ¹⁶Jakoob yu'u teety'ajtu Josee, di'ibu Mariiu müüt pyejky. Esu Mariiu yu'u taak'ajtu ja Kristu, ja'a njuna'anum ja Nindsun'ajtam Jesukristu.

¹⁷Pes dü'un oj kya'pxy majmajkts naska'axu Abraanu tyüümp 'yaadsuty extu jabaat ma rey Davit, es nan jamajmajkts naska'axu Davitu tyüümp 'yaadsuty extu jabaat ma yu Babiloñu ryey dyajnejxy tsimy ja ja'ayuty jap ñaaxóty, es nan jamajmajkts naska'axu extu jabaat ma myiñ jyajty ja Kristu.

Jesús myiñ jya'ty

¹⁸Dü'un myiñ jyajty ja Jesukristu. Yu Mariiu, Jesukristu

tyaak, yu'u naty pukánup ja Josee. Es maanamu naty kyapaktu, Mariiu oj wye'emy u'unkmuet mut ja Espiritu Santu myuk'ajtun. ¹⁹Josee jyiky'ajty tui'ajtun muet es kyaj jyanayajnidu'xanu ma Mariiu, jyadimmastu'udán wi'ix kyaju ja'ayuty tni'jawudut.

²⁰Ko du'un twinmaay, tu'ugu Diosu 'yanklus t'ijxy tsyuujoty mya'ayoty es 'yanmaay:

—Josee, Davitu tyuump 'yaats, katu xyjawu es xy'axajut yu Mariiu éxtamu mnado'oxy, mut ko ja u'unk di'ibu yajminaampy yajja'taampy, yu'u Espiritu Santu jya'a. ²¹Yu Mariiu tpaada'añ tu'ugu u'ungu'unk, es xypujtáktut ja xyuu Jesús. Du'un txu'átut mut ko yajnitso'ogaampy ja jya'ayuty ko dyajtugoyánnu pyojpty.

²²Tugekyu tyaadu du'un tyuun jyajtu es yajkuudyúnut di'ibu naty ja Diosu kyugajxpu tu tni'gajxy:

²³Yu kixyudo'oxy wu'umaamp u'unkmuet es tpaada'añ tu'ugu myaangu'unk di'ibu yajtukxu'ataamp

Emanwel,

di'ibu ayuk wimbadsuump Dios ijtp mut udsajtam.

²⁴Ko ja Josee dyajwijy ja tsyuu mya'ay, du'un ttuun éxtam ja Nindsun'ajtumu 'yanklusu naty tu tyuknipékyuty. Ta t'axaju ja Mariiu éxtamu ñado'oxy es oj tmunajxnu ma tsyuumu.

²⁵Per kyaj tsyunaaydyu éxtam tsyuumudu kasaadu ja'ayuty extu ko ja Mariiu dyajmiin dyajjajty ja myaangu'unk. Es ja Josee tpujtáku ja xyuu Jesús.

Di'ibu tni'uxpákuđu wi'ixu du'un yu madsa'a tni'ixtu ja mixyu'unk Jesús

2 Ko Jesús myiin jyajty ma yu Belén kajpn, Judeeu ñaaxóty, ma naty Eroodus ryey'aty ma tadu naxwíñadu, ta jyajttu Jerusalén naagudyu ja'ay di'ibu miindu ma xuu pyudsemy, es jap tni'uxpákuđu wi'ixu du'un yu madsa'a. ²Es dyajtuudu:

—¿Maa net ja israelítudyu ryey di'ibu tu myiin tu jya'ty? Pes ndsooñ ma xuu pyudsemy. Tu n'ixtuts ja myadsa'a es paadyuts nnimindu es n'awdata'anduts.

³Ko ja rey Eroodus tmudooyu tyaadu, ta wye'emy amoñ, es nidugekyu nandu'un ja Jerusalén ja'ayuty. ⁴Netu rey dyajwooju nidugekyu ja teedywyindsánuty es ja di'ibuty tsajptugoty ya'uxpuktap, es dyajtuuy:

—¿Maa net myina'añ jya'ta'añ ja Kristu?

⁵Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Jam Belén, Judeeu ñaaxóty; mut ko ja Diosu kyugajxpu tkuxjaay du'un:

⁶Es mij Belén, Judeeu ñaaxóty, kyaj mnugogajpnuty ma tadu nax, mut ko ma mij pyudsuma'añ tu'ugu yajkutujkpu di'ibu kywentu'ataambyuts ja nja'ayuty, ja israelítuty.

⁷Netu Eroodus tni'gajxu ayu'udsyu ja di'ibu naty tu jya'ttu, es dyajtuuy na'a du'un meeru naty tu kyuxe'eky ja madsa'a. ⁸Net yajkajtu Belén, es ya'anmaaydyu:

—Najxtu jam, es xta'a'aydyu tadu mixyu'unk; es ko xypaattut,

awa'anuguts esuts uj nandu'un nujx n'awdátýuts.

⁹Mudu tyadu reyü 'yayuk ñujxtü ja ja'ayuty. Net ja mudsa'a di'ibü naty tü t'ixtü mä ja ñáxuty, kyuxe'ky jatugok, es yu'ujuty tranujxtü extü ko jyajttü mä naty ja mudsa'a tü wyu'ümü tujk nikujxm mä naty ja mixyu'unk.

¹⁰Es yu'ujuty xyondaktü ko t'ijxtü ja mudsa'a. ¹¹Ta tyujkudu tugoty, es tpattu ja mixyu'unk mudu tyaak Mariiu. Net ñaygyoxtnaaydyáküdu es t'awdajttü ja mixyu'unk. Ta t'agajtu ja myay'átyuty es tmooydyü oorü, ja oybyü pa'ak xu'kpu es jatu'ugü pa'ak xu'kpu di'ibü xyu'ajtypy mirrü.

¹²Dios anmaayüdu tsyuujóty mya'ayóty es küdiibü jyumbíttüt mä Eroodus, paaty tpujktü wiink tu'u es jyumbijttü mä ja ñáxuty.

Jesús yajmuge'eky

¹³Ko tyaadu jyumbijttü, ta ja Josee t'ijxy tsyuujóty mya'ayóty tu'ugü Diosu 'yanklús. Ta 'yanmaayü:

—Pudu'uk. Mñujx ja mñudo'oxy esü 'yu'unk, es ñujxtü tsojk Ejíptü es wu'amdu jap extü kots uj mij n'awánüdu es mjumbíttüt, mut ko Eroodus 'yuxta'ayaampy yu mixyu'unk es dya'ooga'añ.

¹⁴Netü Josee pyude'ky es tmñejxy ja mixyu'unk esü tyaak. Ta tsoy'ondu koots, ñujxnüdu Ejíptü.

¹⁵Jap wye'emy extü koonüm 'ye'ky ja Eroodus.

Tyaadu du'un tyuun jyajtu es yajkuydyúnüt di'ibü naty ja Nindsun'ajtam tü ttukkajxwa'xy ja kyugajxpaty: “Jap Ejíptüts nnigaxü n'U'unguts.”

Eroodus tni'ana'amü es 'yooktüt ja mixyu'unguty

¹⁶Ko ja Eroodus tñija'aju ko ja di'ibü naty tü kyu'ixüdu tü tyukxi'igüdu, yu'u ko oj kyaj 'yokjumbijnüdu, ta jyantsytyugoyjyot'ambejky. Net tni'ana'amü nidugekyü ja yedyujku'unguty 'yooktüt, yu majtsk jumajtpü es waanü mútskpaty, jam Belén es tugekyü myugajpnba'ajuty. Du'un ttuñ mä ja timpü mä naty tim jawyiin tü kyuxe'eky ja mudsa'a, éxtümü naty tü tyukmumadya'agüdu yajxón di'ibü oj kyu'ixüdu. ¹⁷Es mut ko du'un dya'o'ktaaydyü ja unä'ku'unk, net yajkuydyuun di'ibü naty ja Diosu kyugajxpu Jeremiüs tü dyajwe'emy kuxja'ay:

¹⁸Yajmüdooy mä Ramaa kajpn ko pün jyü'ay ya'axy ya'ayow ya'amä'at.

Rakéldümü du'unü naty ñijiipy ja 'yu'unguty es kyaj ttseky es pün pyumay pyutájüdu mut ko tü naty 'yo'ktaayñüdu.

¹⁹Es ko 'ye'ky ja Eroodus, ta ja Josee tsyuujóty mya'ayóty t'ijxy ja Diosu 'yanklús jam Ejíptü, es 'yanmaayü:

²⁰—Pudu'uk. Tsoon yaa mudu mixyu'unk esü tyaak, es jumbittü mä ja israelítüdyü ñax, mut ko tü 'yooktüt di'ibü naty ya'oogaampy yu mixyu'unk.

²¹Netü Josee ñejxy mudu mixyu'unk esü tyaak mä israelitü ñáxuty. ²²Es ko Josee tmüdooy ko Arkelawü naty ana'amp jam Judeeü ko tkuwe'emy ja tyeety

Eroodus, ta tsyu'ku ko ñajxáñ jam. Es kom tu natyu Dios 'yanu'amxuty tsyuujóty mya'ayóty kudiibu ñajxut Judeeu, ta oj ñejxy Galileeu ñaaxóty. ²³Ko oj jya'ty jam, ta oj tsyuñaaydyaknbéky ma ja Nazaret kajpn. Tyaadu du'un tyuun jyajtú es yajkuydyúnut éxtum jyunnandu ja Diosu kyugajxputy: "Ya'anuumup ja Kristu: Nazarenu ja'ay mij."

Fwank Yajnuabajtpu tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk ma muj it

3 Es ma tadu tiempu ja Fwank Yajnuabajtpu myiin ma muj it Judeeu, tkajxwa'xy, ²es jyuna'añ: —Yajjumbittu mjot mwinma'añuty, mut ko ja tsajpótmudu kutujkun tu wyingón.

³Tyadu Fwank yu'u naty di'ibu ja Diosu kyugajxpu Isaiiu tu tkaxja'ay du'un:

Yajmudóy tu'ugu ja'ay ya'axy jyeky ma tu'ugu muj it:

"Éxkúkudu ja Nindsun'ajtumú ñu'u tyu'u.

Yajtuujudu tyu'aa."

⁴Yu Fwank yu'u wyit'ajtypy ijty ja kameyu jumk es po'o twuun'áty, es yu'u ijty jye'xy'ajtypy ja mu'u esu tsimba'ak. ⁵Es ma ja Fwank ñimiinudu Jerusalén ja'ayuty es nidugekyu di'ibu tsunaaydyup ma ja Jordán mujnuuba'a, es tugekyu di'ibu Judeeu ñaaxóty, ⁶es tmayatstu ja pyojpu. Esu Fwank dyajnubéty ma ja Jordán mujnuu.

⁷Es ko ja Fwank t'ijxy ko mayu fariseeuty esu saduseeuty ñimínudu ma yajnubéty, ta t'anmaay:

—Miidsuty du'un éxtumú awa'andsa'añun. Es éxtumú tsa'añuty tkuga'aktu ja juun

kudiibu tyóyut, miits mjunándup xytyijy ko mnitso'oktut mudu mnubajtun es ko du'un ja Dios kyaj mdudyúnudut éxtumú pojpu ja'ayuty. ⁸Kyaj tyu'ajtanuty! Jawyiin xytyuk'ixtut mut ja mjiky'ajtan ko tui'ajtan tu mjodumbittu, ⁹es katú mnayjyuna'anudu: "Údsajtum yu'u tyuump 'yaats ja Abraan." Tui'ajtan n'anuumu ko yu Dios mbaat dyatugátsyu tyadu tsaa éxtum ja Abraanu tyuump 'yaadsuty. ¹⁰Es ja Diosu tyuudyu'unun tim wingoomp mudu pojpu ja'ayuty, éxtum ko mudu jatsyu ndukpo'tu'kum ja kepy di'ibu kyaj 'yóyuty. Paaty tugekyu kepy di'ibu kyaj tyuump'áty oyaty, yajpo'tu'ugup es yajpujta'agut juunóty. ¹¹Uj tyámuts miidsuty nyajnubéty mut ja nuu es ya'ixut ma nidugekyu ja'ayuty ko miidsuty tu mjodumbittu ma mbojputy. Per miimp ja di'ibu myudajtypy ni'igu ja muk'ajtan es kyajts uj ndu'unuty. Es kyajts xyñituku esuts yu'u nmudúnut éxtum tu'ugu ja'ay ja tyuumbu di'ibu yajnujxup ja kyu'uk. Yu'u myajnubátudup mut ja Espiritu Santu esu juun. ¹²Es yu'u kyu'ujóty tmudaty ja tyuumbajn es dyajwa'adsa'añ ja triigu, es yajpujku'agut ja triigu ma ja tsya'x, es ja triigu pyosta'ak yajno'ogut mut ja juun di'ibu ni na'a kya'eeky.

Jesús ñubety

¹³Net ja Jesús tso'oñ Galileeu, es tnimiin ja Fwank ma Jordán mujnuu esu Fwank yajnubátudut. ¹⁴Tim jawyiin kyaj tjakupukáñ ja Fwank, es t'anmaay ja Jesús:

—Mijtsu du'un mjarátap
xyajnúbátuduts, ¿es wi'ixuts uj mij
xyajnúbátut?

¹⁵Jesús 'yadsoojá:

—Tyam wa'an du'unuty, mut ko
oyu du'un es ndu'unum di'ibu Dios
tsyejpy.

Net ja Fwank tkupejky.

¹⁶Ko naty ja Jesús tu ñubajtta'ay,
netyu pyudseemy ñajoty. Ta pójunu
tsajp 'yawatsy esu Fwank t'ijxy ko
ja Diosu Jya'ajun kyuda'aky éxtam
tu'ugu paku'unk, es ñiguda'agyuty
kyubajkkujxyu Jesús. ¹⁷Es net
yajmudooy jyuna'añ tsajpótm:

—Tyaadudsu du'un ja n'U'unguts
di'ibuts njantsytsyejpy, di'ibuts
múut njotkujk'áty.

Mujku'ugópk tja'ixy esu

Jesús pyekytyúnut

4 Netu Espíritu Santu yajnújxu
Jesús ma muj it es ja
mujku'ugópk t'ixut wi'ix ja Jesús
dyajpekytyún. ²Justyikxyxyuu
justyikxy ux 'yijty ni nu'un kyakaay.
Ta pyatu ja yuu. ³Ta ja mujku'ugópk
tmúwingooñ ja Jesús, es t'anmaay:

—Pun mijtsu du'un ja Dios
m'U'unk'ajtup, anuumu tyadu tsaa
es jyumbítut tsajkaaky.

⁴Es ja Jesús t'adsooy:

—Ja Diosu jyaaybyajtun
jyuna'añ: “Kyaj jyatyim'yu'uyudyu
tsajkaaky múut jyiky'aty ja ja'ay,
tyukjiky'átup mut tugekyu Diosu
'yayuk.”

⁵Net ja mujku'ugópk dyajnejxy
ja Jesús ma Jerusalén kajpn, es
dyajpejty ma muj tsajptujk kopk.

⁶Ta t'anmaay:

—Pun mijtsu du'un ja Dios
m'U'unk'ajtup, naygyujubijpnáxudu,

mut ko ja Diosu jyaaybyajtun
jyuna'añ:

Ja Dios tyuk'ana'amdap ja
'yánklusuty
es mgwentu'átudut.

Myajpudu'ugudap mudu kyu'u
kudiibu tsaa dyajtsayútut ja
mdeky.

⁷Netu Jesús t'adsooy:

—Nandu'un ja Diosu jyaaybyajtun
jyuna'añ: “Katú xy'ijxmátsy yu
mWindsún Dios.”

⁸Ta jatugok ja mujku'ugópk
dyajnejxy ja Jesús ma tu'ugu
kopku kujxmbu, es ttuk'ijxy
nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty es
ja myuj'ajtun. ⁹Ta t'anmaay:

—Ujtsuts mij nmo'oyup tugekyu
tyadu pun xywyngoxotunaabyuts
es xy'awdátuduts.

¹⁰Net ja Jesús t'anmaay:

—Nujx, Satanás. Mut ko ja Diosu
jyaaybyajtun jyuna'añ: “M'awdátup
ja mWindsún Dios, es xymyudúnut
yu'uyu je'eyu.”

¹¹Net ja mujku'ugópk tmastuty
ja Jesús, esu anklus ñimiinudu
yajkaay ya'úkudu, es myuduunudu.

Jesús tkajxwá'xtso'oñ

ja Diosu 'yayuk

¹²Es ko Jesús dumudooy ko
Fwangu naty 'yity pujxndugóty, ta
oj ñejxy Galileeu ñaaxóty. ¹³Per
kyaj oj wye'emy Nazaret, nik jap
oj ñejxy tsunaabyu Kafarnaúm,
mejyñbyu'aay ma Zabulongu ñax
esu Neftalii ñax. ¹⁴Tyaadu du'un
tyuun jyajtú es yajkuydyúnut di'ibu
ja Diosu kyugajxpu Isaiiu naty tu
tkuxja'ay:

¹⁵Ja Zabulongu ñax esu Neftalii
ñax

esu nax di'ibu jadsoo ma
mejyñun, ma xuu tsyi'ity es
ma xuu pyudsemy,
ja ñax ma Jordán mujnuu mut
ja Galileeu ñax,
ma jyiky'attu di'ibu kyaj
'yisraelítuty,

¹⁶ ja ja'ay di'ibu jiky'ajttu kubi'its
ku'ook

tu t'ixtu ja mujpu jaj tu'xun.
Es ma yu di'ibu naty jiky'ajttup
ma éxtum mbaat njuna'anum
'yawaxu o'kun,
tu kyuxuuñu mut ja jajun.

¹⁷ Net ja Jesús tkajxwa'xtsondáky
es jyunañ:

—Yajtugátstu mwinma'añuty es
jodumbittu, mut ko ja tsajpótmadu
kutujkun tu wyingoñ.

Jesús twoy nimajtaxku ajkxmajtsputy

¹⁸ Tu'uye'ebyu natyu Jesús ma yu
Galileeu Meyejnyb'a'a, ko t'ijxy
nimajtsk tukka'axu uná'k. Yu'u
natyu Simonk di'ibu nandu'un
xyu'ajtypy Peedru, es jatu'uk
ja'adam ja Andrés. Ajkxmajtstubu
naty, yu'u naty kyujubijpnajxtup ja
'yajkxmajtsn nujoty. ¹⁹ Netu Jesús
t'anmaay:

—Pamiinduguts, es ujts
miits n'uxpukpu'áttup es
nmo'oydyut jatu'ugu tuunk.
Tyamy xyajtsonda'aktut es
xy'uxta'ayut may ja ja'ayuty es
xytyuknimíndudats esuts nandu'un
yu'ujuty n'uxpukpu'áttut.

²⁰ Netyu tnikaktu ja 'yajkxmajtsn
es tpanujxtu Jesús.

²¹ Ko waanu 'yaknujxtu, ta Jesús
t'ijxy nimajtsk tukka'axu uná'k,
Santya'agü esu Fwank, 'yu'ungudyu

Zebedeu. Tamu naty ma tu'ugu
barku mudu tyeety t'axuyu ja
'yajkxmajtsnuty. Netu Jesús oj
yáxudu, ²² es nan jamyu tnikaktu ja
byarku es ja tyeety. Ta tpanujxtu ja
Jesús.

Jesusu mayjya'ay dya'uxpeky

²³ Jesús tyuk'yo'oydyaabyu naty
ja Galileeu it, ya'uxpeky majaty ja
tsyajptujk, nidu'uk nidu'ugu kajpn
tkajxwa'xy ja oybyu ayuk di'ibu
ñigajxypy ja tsajpótmadu kutujkun,
es dya'agüda'aky ja ja'ayuty di'ibáty
pujkudup. ²⁴ Ko oj tñijáwudu Jesús
ma tugekyu Siryu naxwíñudu, ta
ttuknimiindu nidugekyu di'ibu
ayoodup mut kanak nax ja pujk
ado'onun, di'ibu pujkudup ja
ka'oybyu pa'am, mo'tputy esu
xúxuty, esu Jesús dya'agüda'aky.
²⁵ Pyanujxudu mayu Galileeu ja'ayuty
es ja ja'ay di'ibu tsunaaydyup ma ja
Dekápolus kajpnuty esu Jerusalén,
nu'un di'ibaty tsunaaydyup wiink
tsoo Judeeu ñaaxóty es ma Jordán
mujnuu ma xuu pyudsemy.

Jesusu mayjya'ay dya'uxpeky

5 Ko Jesús t'ijxy ja mayjya'ay,
ta pyejty ma ja kopkun, es
ñaxwe'tsy jam. Net tyuknabíku
ja 'yuxpukputy, ² esu Jesús
ya'uxpukjtsondákudu du'un:

Pánuty kuni'xyuty

³—Kuni'xy ja di'ibuty
nay'uxkajpudup ko pyojpaja'ay'áttu,
pes yu'u ittup ma tsajpótmadu
kutujkun.

⁴ Kuni'xy ja di'ibaty juuygyujk
yaxjukudup, pesu Dios
pa'ayowánudup.

⁵Kuni'xy ja di'ibuty kyaj myuj pyaadudu, ja'a ko Dios mo'oyánudup ja naxwiñudu éxtumu kyuma'añ.

⁶Kuni'xy ja di'ibuty jyantsysojktup es ttúnut di'ibu Dios tsyejpy, ja'a ko du'un yajpujta'aga'andu.

⁷Kuni'xy ja di'ibuty naymyuma'xtujkudup, pes nandu'un muma'xtúkudup ja Dios.

⁸Kuni'xy ja di'ibuty wa'ats ja 'yanmaja'anuty, pes yu'udyu du'un ítup mudu Dios.

⁹Kuni'xy ja di'ibuty yajtsipwa'xtup, pesu Dios puja'agudup éxtumu 'yu'unguty.

¹⁰Kuni'xy ja di'ibuty ijttup witsy po'oty mut ko jyiky'aty éxtumu Dios ttseky, pes yu'u ítup ma tsajpótmudu kutujkun.

¹¹Kuni'xy miidsuty ko ja ja'ayuty m'oojudu es mnixi'ik mdukxi'igudu, es m'udu'uts mgajxtu'udsudu miidsuty mut kots miits nmuduumbu'áttu. ¹²Xonda'aktu es jotkujk'áttu, mut ko ja Dios mmudajtxudup puje'eky tsajpótm muj may'aty di'ibu mmo'oyánudup, pes nandu'un prajudjttu ja Diosu kyugajxputy di'ibu jiky'ajttu maanumu naty miits mgajaa'áttu.

Kaan esu jajun

¹³Extum ja kaan dyajta'amdsu ja tsu'utsy kadiibu mya'adut, miidsuty mbaat xyjupkuwa'agudu ja axuk'ajtun ya naxwiñ kadiibu ja'ayuty mya'attut. Pun ja kaan tugeepy ja tya'amts'át, ¿ti muut mbaat nbujtakum ja tya'amts'át jatugok? Ni wi'ix tsoo mbaat kyanaktyuñ, ¿kadii? Je'eyu ja'uxko'ot esu ja'ayuty ttuktaandut.

¹⁴Extum ja xuu xykyudu'xum ma njudjttum kadiibu ngunajp nguja'pxum, miidsudyu du'un éxtum ja jajun es xytyukni'ixudut ja ja'ay di'ibu du'un pojpu es wi'ixu du'un ja Dios ttseky es njiky'ajttum. Du'un miidsuty éxtum tu'ugu kajpn di'ibu ijtp kopkkujxm, 'yixtup miidsuty mjiky'ajttun. ¹⁵Ni pán tkayajtoye'eky tu'ugu seeru juun es netyu tkujiidsut mudu armuun; nik ni'igu trajta'aky kujxm ma ttukjajudyu'ayut tugekyu ja tugot. ¹⁶Nandu'un jajtpu du'unuty, wa'an yu m'ajjunuty tjajy muk éxtum mbaat ja ja'ay t'ixtu ja oybyu mduunguty es t'awdáttut ja mDeedyu tsajpótmudu.

Wi'ix ja Moisés ja 'yana'amun tyuñ

¹⁷Kyaj xywyinmádydyt ko uj nyajtugoya'añ ja Moisesu 'yana'amun o ja 'yuxpujkanu Diosu kyugajxputy. ¡Ni wi'ix tsoo! Ja'ats tu nnimñ esuts nguudyuna'añuts. ¹⁸Pes uj n'anmaaydyupts miits ja tui'ajttun, ja tsajp esu nax tugóyup jawyiin maanumu naty kyatugoy tu'ugu letru kyukón di'ibu ja ana'amun jya'a'ajtypy. Tugekyu yajkyudyuunda'aya'añ. ¹⁹Paaty di'ibu kyaj tkuydyuñ tu'ugu tyadu ana'amun, oy yu'ujjuty ja yi'inum waanubu, es ttukni'ixut ja wiinkputy es kyaj tkuydyúndut tadu ana'amun, tyadu ja'ayu du'un 'yítut pi'ixy jujp amu'unk jam tsajpótm. Per di'ibu kyuydyiimpes es ttukni'ixu ja wiinkputy tkuydyúndut, tyaadu du'un ítup muj jam tsajpótm. ²⁰Tui'ajttun n'anuumudu, pun kyaj miits mjiky'ajttup tui'ajttun muut kadiinum ja fariseenty es ja

di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktap, kyaj mdákudat tsajpótm.

Win'ak'ajtun

²¹'Miidsuty tu xymyudowdu ko ja n'aptujk'ajtum ya'anmaaydyu: "Katú myajja'ay'leeky. Di'ibu ya'e'kypy tu'uk pún, yu'u yajmunujxup ma ktumadówt." ²²Per uj n'anmaaydyupts miits ko di'ibu tyukjot'ambejkypy yu myugu'uk, yu'u du'un yajpayo'oyup ja pyeky; di'ibu 'yoo yaxypy ja myugu'uk, pátup es tyukkumadówdat di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty; es di'ibu pyejty kyudakypy ja myugu'uk, kudsu'ugu ko ñujxat ayoodaknóty ma junya'ank.

²³'Es pun mmunejxypy ja mwindsu'kun ma artal es jam xyjamyetsy ko ja mmugu'uk tu mij xymyudugoy, ²⁴nika'ak yu mwindsu'kun jam artal windum es nujx jawyiin mnayajti'igyudu madu mmugu'uk. Net mjumbítat ma artal es xypyujta'agut ja mwindsu'kun.

²⁵'Pun ja pún mni'uunudu es mmunejxuty kumdaat, kajx'óyudu tu'aay kudiibu mguyákudat ma justisun, ja'a ko yu justisu mguyákudap ma ja polusiu, es mbujta'agudap pujxndugóty. ²⁶Tuy'ajtun n'anuumudu ko kyaj mbudsúmut jap extu ko xykyubajtta'ayut tugekyu ja mbeky.

Ja'ay dyajtugóty ja pujk ukunu wyindsu'kun

²⁷'Miidsuty tu xymyudowdu ko yajnigajxy jékyup: "Katú xyajtugóty

ja pujk ukunu wyindsu'kun."

²⁸Per uj n'anmaaydyup miits ko oytym púnuty di'ibu 'yadsejpy tu'ugu toxytyujk es tmudugoya'añ, ñapatypy éxtum muut tu tyugoy, oy je'eyu tu jyuna'añ jyodoty wyinma'añóty.

²⁹'Pun m'aga'añ wiin myajpekytyuunup, juut es naska'adsu jagam. ^aWaanu oy ko xyajtugóyut tuk pedazu mnini'x es kudiinam ko mwu'umut mut amuumu mnini'x es myajpujta'agut ayoodaknóty. ³⁰Es pun m'aga'añgyu'u myajpekytyuunup, niboot es uxjwip jagam. Waanu oy ko xyajtugóyut tuk pedazu mnini'x es kudiinam ko mwu'umut mut amuumu mnini'x es myajpujta'agut ayoodaknóty.

Kasaadu ja'ay ñaymyastu'ududu

³¹'Nandu'un yajnigajxy jékyup: "Di'ibu myastu'udaampy ja ñudo'oxy, jawyiin tsyékyuty tmo'oyut tu'ugu neky ma jyuna'añ ko tmastu'uty ja ñudo'oxy." ³²Per uj n'anmaaydyup miits ko pún ja toxytyujk t'uxwejpy, pun kyaj ja'agyujxmuty ko dyajtugóty ja pujk úkunu wyindsu'kun, ña'aygyujxm ja toxytyujk dyajtugóty ja pujk úkunu wyindsu'kun ko wiink yedyujk tpeky. Es ja di'ibu pyejkypy ja toxytyujk di'ibu dyajmatstu'uty, nandu'un dyajtugóty ja pujk úkunu wyindsu'kun.

Ja'ay wyanda'aky

³³'Nandu'un miidsuty tu xymyudowdu ko ya'anmaaydyu ja

^a 5:29, 30 Xytyuk'ijxumu Jesú ko di'ibu xyajpekytyu'unum, yu'u jot winma'añ, es kyaj yu'udyu wiin, es ni yu'u ja ku'u. Ix Matewu 15:17-20

n'aptujk'ajtum: “Katu xywyanda'aky tii andakungyujxm. Mgyudyúnubü dü'ün di'ibü mwandakypy ma Nindsün'ajtum.” ³⁴Per uj miits n'anmaaydyur: Ni na'a mgajuna'andut “por tsyos” ko ti xywyanda'aktut; es ni müdü tsajp, mut ko yu'u ja Diosu 'yuñaaybyajn ma yajkutíky; ³⁵es ni na'a xykyawanda'aktut müdü naxwínüdü, mut ko yu'u dü'ün éxtum ma tkuxkapy ja tyeky; es ni müdü Jerusalén, mut ko yu'u dü'ün ja kyajpñü Dios, ja muj Rey; ³⁶es ni müdü mgubajk, mut ko kyaj mbaat xpyujta'aky poop o yuk tu'uk je'eyü mwaay. ³⁷Du'ünü mjuna'andut “oy” o “kyaj”, ja'a ko di'ibü ñikeempy yu ayuk, tyaadu dü'ün miimp ma yu ka'oybyü.

Katu ja'ay naydyukmujumbütüdü axuuk

³⁸Miidsuty tü xymyüdüdü ko yajniğajxy jékyur: “Mdukkubátur ja wiin ak wiin esü tüts ak tüts.” ³⁹Per uj n'anmaaydyur miits ko ja ja'ayuty mduna'anüdü axuuk, katu miits xyñiwa'k'óyüdü. Pün mgojxur ma m'aga'añdsyoobu m'ama'atsy, koojumbüt jatuk adu'um. ⁴⁰Pün ja pün tsiyptuna'añ mut mij es mbujkaya'añuty ja mnixuy, mo'oy nandü'ün ja mdsyamarrü. ⁴¹Pün jaa tu'ugü soldaadü o justisü agwanü mdukmunjxa'añuty ja tsyemy tuk mil metrü, munjx majtsku dü'unun jyagámuty. ⁴²Ko pün ti m'amdówüdü, mo'oy; es pün ja ti pün m'amdóyuty ani'xy, tuk'anu'x.

Wi'ixü müdsip yajtsókut

⁴³Nan tü xymyüdüdü ko yajniğajxy jékyur: “Mdsókur ja mmüdüjkpa'a, es mduk'ak'átur ja

mmüdsip.” ⁴⁴Per uj n'anmaaydyur miits ko mdsókur ja mmüdsiputy, es minu'xta'aktur ma Dios di'ibáty axuuk mduunüdü. ⁴⁵Du'ünü dü'ün xya'ixüdü ko m'u'un'átüdü mDeedyü tsajpótmüdü. Pes yu'u tyukni'aampy yu xü ti'igyü ja oyjya'ayuty es di'ibuty kyajü Dios tmüdüdü, es yajtiipy ma ja ja'ayuty di'ibü jiky'ajttur tüy'ajtün müüt es nandü'ün di'ibuty kyaj jyiky'attu tüy'ajtün müüt. ⁴⁶Pün miits mdsojktur yu'uyü di'ibü miits mdsojküdü, ¿wi'ix xymyübjkpudü ko Dios miits mgumaya'anüdü? ¡Pes extü yu pojru ja'ayüdü dü'ün tyuundur! ⁴⁷Pün mgajxpo'xtur miidsuty yu'uyü mmügu'uguty, ¿ti oy'ajtünü dü'ün taadu? Pes extü di'ibuty kyaj t'uxkaptü Dios tyuundüdü dü'ün. ⁴⁸Dü'ün éxtüm mDeedyü tsajpótmüdü wy'a'adsuty, ittü miits wa'ats nandü'ün.

Oybyü tu'unun

6 'Ko xytyüdü ja oybyü, éxkü es xykyatündüt mayjya'ayóty es yu'u je'eyü t'ixtüt ti mduundur. Pün mdiimbyü dü'ün, yu ja mDeedyü tsajpótmüdü kyaj mmay'átüdü. ²Paaty ko xpyudüküt mut tii di'ibü tugoy'ajtxüdü, katu ja'ay xytyuknijáwüt éxtüm 'yadu'üstü di'ibü nay'andíjüdü jyiky'attu tüy'ajtün müüt, mut ko dü'ün yu'ujuty 'yadu'üstü esü ja'ayuty 'yixüdü ko dyaktu ja naybyuduku ma ja tsajptujk, o ma ja muj tu'u di'ibü kajpñóty, es dü'ün myujpüdsümdü ko jyiky'attu tüy'ajtün müüt. Pes uj n'anmaaydyurpts miidsuty

ko mut yu'uyu taadu, tu t'axájuda ja myay'aty. ³Per mij ko xypyudukuya'anut di'ibu tugoy'ajtxup, mo'oy ayu'udsyu, éxtum mbaat njuna'anum katu m'anajngyu'u xytyuknijawu di'ibu tyiimpy ja a'oybyu. ⁴Ko du'un xymyo'oy ayu'udsyu, net ja mDeedyu tsajpótmudu t'ixut di'ibu mdiimpy ayu'udsyu, es yu'u mmay'átudup.

Kajxtákun

⁵Ko mgajxta'aktut, katu du'un xytyundu éxtum di'ibu nay'andjjudup jyiky'attu tui'ajtun muut. Yu'ujuty kyajxta'aktu tanu ma ja tsajptujk o ma ja muj tu'u di'ibu kajpnóty es du'un ja ja'ayuty 'yixudut. N'anmaaydyup miidsuty ko yu'ujuty tu t'axájuda ja myay'aty.

⁶Per mij ko mgajxta'agut, tuku mgwartu tugoty es nayni'agájuda, es jap ayu'udsyu xymyugajxta'agut, es du'un mDeedyu tsajpótmudu di'ibu 'yijxypy ti ja'ay tyuundup ayu'udsyu, yu'u mmo'oyudup ja mmay'aty.

⁷Ko mgajxta'agut mij, katu je'eyu xynikajxpéty ja m'ayuk, éxtum 'yadu'utstu di'ibu kyaj t'ixy'attu Dios es jyuna'andu ko mut ko kyajxut ni'igu, jantsy tmudaty ko Dios myadoo'ítudut. ⁸Katu miju du'un xytyun, ja'a ko mDeety wa'ats tnijawu di'ibu miits mdugoy'ajtxup maanumu naty xykya'amdo. ⁹Paaty ko miits mgajxta'aktut, du'un mgajxta'aktut:

Tatitu'unk di'ibu ijtp tsajpótm,
wa'an nidugekyu ja'ayuty
mwindsu'ugudu es
m'awdátuda.

¹⁰Min mij es myajkutúkat ja ya naxwiiñ, es yajtúnup ja mdsojkun yaa éxtum jam tsajpótm.

¹¹Meegyats tyam di'ibuts xytyugoy'ajtxup esuts ngay n'uugut.

¹²Es xymya'xut uudsuty ja nbojpadyats, éxtumts uudsuty tu nma'xtu di'ibuts axuuk tu xytyundu.

¹³Es kudii xyajkutíky es ja ka'oybyu xyajpekytyúnut.

¹⁴Paaty ndukjaygyujkudu, pun miits mma'xtup ja di'ibáty mduunudup axuuk, yu mDeedyu tsajpótmudu mma'xudup miidsuty nandu'un. ¹⁵Per pun kyaj xymya'xtu di'ibu mduunudup axuuk, yu mDeedyu tsajpótmudu nan kyaj mma'xudut ja mbojpr.

Ja'ay 'yayu'aty

¹⁶Ko miits m'ayu'áttut, katu xypyujta'aktu mwiin mjajputy ya'ayow ya'ama'at, éxtum 'yadu'utstu di'ibu nay'andjjudup jyiky'attu tui'ajtun muut. Yu'ujuty tyuundubu du'un esu ja'ayuty 'yixudut ko 'yayu'attu. Tui'ajtun n'anuumu ko mudu taadu tu dun tpuaktu yu myay'aty. ¹⁷Per ko miits m'ayu'áttut, wimbuj kupuj es naywyoogudu yajxón, ¹⁸kudiibu ja ja'ayuty tjagyúkudut ko m'ayu'attu. Yu'uyu du'un ja mDeedyu tsajpótmudu di'ibu ñija'ap ti ja'ay tyuundup ayu'utsy, es yu'u mmo'oyudup ja mmay'aty.

Pujku'aktu ja m'oy'ajtun tsajpótm

¹⁹Katu mjiky'aty xywyindsimy xywyinwuuñ ja meen ya

naxwiin, ma yu juyujk añimal dyajwindugóy otyiity, ma tyowu ja meen es ma ja ma'tspu tnidúkudu. ²⁰Nik oy pújku'aktu ja m'oy'ajtun jam tsajpótm, ma ni ti tkayajwindugóyut es ma kyajpu ma'tspu. ²¹Ja'a ko ma xymyudaty pújke'eky yu m'oy'ajtun, jamu du'un nandu'un 'yity yu mjot mwinma'añuty.

Du'un ja wiin éxtumu kudu'xn

²²Yu mwiinu du'un éxtum tu'ugu kudu'xn es tkudu'xut ja mdu'u. Pün oy yu mwiin, mdu'uyo'oyep yajxon kude'xy. ²³Per pün yu mwiin ma'at, mjúdítp kub'iits. Es pün kyaj xytyuk'ixy ja mwiin, jnugoo jyantsyyúkaty ja koots'át ma mjúidity!

Dios esu meen

²⁴Ni pún mbaat tkamadún majtsku wyindsún, ja'a ko pün tuump yajxon ma ja jawyiimbu wyindsún, kyaj mbaat ñaktyúñ yajxon ma ja myumajtskpu. Es pün ja myumajtskpu wyindsún tsyepy ni'igu es tyuñ yajxon mut yu'u, kyaj mbaat ja jawyiimbu tnakymyudún. Kyaj mbaat xymyudún yu Dios pün mbújtákypy ja mwinma'añ es ja mmujaa ma ja meen. ²⁵N'anmaaydyup ko katu mnaydyukjotmaydúnudu di'ibu m'okkay m'ok'uuktup es mjiky'áttut, es ti wit m'oktuktúkudup. Pes mut yu'uy yu mjiky'ajtun es yu mnini'x di'ibu Dios tu mdukmay'átyuty, yu'u du'un ni'igu oy kudiinam ja mje'xy mbeky esu mwit mnijam. ²⁶Ixtu yu joon juyujkuty. Kyaj ñi'iptu es ni kyatsiktu, es ni

tkapújku'aktu ja pyujta'aky ma yu mok tujk. Pes yu mDeedyu tsajpótmudu mooyudup yu jye'xy pyeky. Dios mdsojkudup miidsuty ni'igu kudiinam ja joon juyujkuty. ²⁷¿Pún du'un mbaat dyaj'yón ja jyiky'ajtun mut ko myay tyajy? ²⁸¿Ti ko mmay mdajtu mudu mwit mnijámuty? Ixtu wil'ix aamyóty yondu ja púy, es ni kyatundu es ni kyata'aktu. ²⁹Es n'anuumu ko ni ja rey Salomonk, mut tugekyu tsuyj'ajtunu wyit, kyaj oj tyi'igyu tsuyj'ajtun mut yu'u. ³⁰Es pün ja Dios yajpijpy ja púy di'ibu pi'tsp pojun es jakumbom yajno'knu, ¿ti ko kyaj xymyubuktu es udsajtam yu'u xywyítxum? ¿Es ti ko miidsuty je'eyu waanu xymyubuktu? ³¹Paaty katu mmay mdajtu: “¿Tii net n'okka'ay n'ok'úkum?”, es “¿Tii net nwit'ajt nnijam'ajtam?” ³²Mut ko ja ja'ayuty di'ibu kyaj tmadundu Dios maay tajtup mut tugekyu tyaadu. Pes ja mDeedyu tsajpótmudu ñija'ap ko mdugoy'ajtxudup tugekyu tyaadu. ³³Es du'un jotmo'oydyu ja Dios es jyiky'áttut éxtum yu'u yajkutíky, es m'axájudup nandu'un tugekyu tyaaduty. ³⁴Pes kyaj xymyumay xymyudajtat pün ti bom uxtujm miimp kudakp, ja'a ko bom bom miits xymyudattu di'ibu mmumay mmudájup. Tu'uk tu'ugu xuu di'ibu mmumay mmudájup.

Kyaj wiinkputy nugoo nbayo'oyum

7 Katu miits xypyayo'oydyu nugoo yu wiinkputy, kudiibu Dios mbekymyo'oyudut. ²Mut ko éxtum miits xypyayo'oydyu ja wiinkputy, Dios nandu'un

mbayo'oyudap miidsuty. Extum mbaat njuna'anum, mut ja armuun di'ibu muut xkykijxy ja wiinkputy, nan yu'u muut Dios mgijxudut ja mja'ajuty. ³ ¿Ti ko xy'ixy tu'uk ja kepywyayu'unk di'ibu jap mmagu'uk wyiinóty es kyaj mij xytyuñu kwentu ja muj kepy di'ibu jap mwiinóty? ⁴ ¿Es wi'ix mjuna'añ: “Magu'uk, n'okju'tumu tadu kepywyayu'unk di'ibu jap mmudajtypy mwiinóty”, es kyaj mnayjyáwuty ko mij xymyudaty ja muj kepy jap mwiinóty?

⁵ Mnay'andijyuty éxtumu ja'ay di'ibu jiky'ajtp tuj'ajtun muut. Yajpudsúm jawyiinu tadu muj kepy di'ibu jap mwiinóty, es du'an mbaat xy'ixy jajxón es xyjuudut tadu kepywyayu'unk di'ibu jap mmagu'uk wyiinóty.

⁶ Katu xymyo'oy ja úkuty yu tsu'utsy di'ibu tu ñejxy windsu'kun es nan katu xywyujy ja perlú ma yu udsam, ja'a ko ttuktaandut, ta mnijumbítudut es mduktu'suts mduknúkudut.

**Amdowdu, uxta'aydyu es
koxtu jun'aa tujk aa**

⁷ Amdowdu, es m'axájudap; uxta'aydyu, es mbaattap; koxtu jun'aa tujk aa, es m'awátsxudap. ⁸ Mut ko di'ibu 'yamdeepy, 'yaxájup; es di'ibu 'yaxtaapy, pyatypy; es di'ibu kyojxypy ja jun'aa tujk aa, awátsxup ja tyujk aa.

⁹ ¿Pán nidu'uk miidsuty myo'oyup ja 'yu'unk tu'ugu tsaá ko 'yamdówdut ja tsajkaaky, ¹⁰ o tu'ugu awa'andsa'añ ko 'yamdówdut ja ajkx? Kyaj pán, ¿kudii?

¹¹ Es miidsuty pojpu ja'ayuty,

mmooydyup ja oyatypyu ja m'u'unk m'una'lkuty, waanu ni'igu ja mDeedyu tsajpótmodu tmo'oyut ja oyatypyu pánuty amdoojudap.

¹² Pes du'an di'ibu miits mdsoktup es ja wiinkputy mdukmadúnadut, miits mdukmadúndubu taadu. Tyaadu du'an tu ya'awijtsmíky tugekyu ja Moisesu 'yuxpajkun esu Diosu kyugajxputy.

Tujk aa xu'utspu

¹³ Túkudu ma ja tujk aa xu'utspu. Ja'a ko wyooñuty ja kemy'aa es ja tu'u di'ibu nujxp ma ja kutugo'oyun, es may ja ja'ayuty di'ibu nujxtup jap. ¹⁴ Per xyu'udsuty ja kemy'aa es ja tu'u di'ibu nujxp ma ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu, es niwaanuty yu'u di'ibu pyáttup.

**Ya'uxkajptup ja ja'ay éxtumu
du'an 'yadu'utstu**

¹⁵ Naygywentu'átudu ma yu andákpudy di'ibu junándup ko yu'ujuty ja Diosu kyugajxpu. Naybyujtákdap tuda'agyuty éxtumu borreegu, per du'unu dun yu'ujuty éxtumu waxka'uk awa'anun. ¹⁶ Miidsuty mbaat xy'uxkaptu mut éxtumu du'an 'yadu'utstu. Kyaj yajtky yu uuvu ma yu apyñgyepy, es ni yu iigu ma yu botonus pujy. ¹⁷ Tugekyu oykyepy jajkypy ja tyuump oy, es tugekyu axuk kepy jajkypy ja tyuump axuuk. ¹⁸ Yu oybyu kepy ni na'a kyatuum'áty axuuk, es ni yu kepyu axuukpu kyatuum'áty oy. ¹⁹ Tugekyu yu kepy di'ibu kyaj tyuump'áty oy, ya'axpo'tu'kp es jajkujábipu junóty. ²⁰ Paaty

n'anuumadu ko miits m'uxkáptap pún oyjya'ay es pún kyaj 'yoyjya'ayuty mut yu di'ibu tyuundap.

Kyaj nidugekyu tyákuđu tsajpótm

²¹Kyaj nidugekyuty di'ibuts xy'anmaaydyap: “Windsún, Windsún”, tyákuđu tsajpótm, yu'yu túkuđu di'ibu tyuundap ja tsyojkunu nDeedyuts di'ibu jam tsajpótm. ²²Ko ja'ay jajpayo'oydyut, máyuts xy'anuumadut: “Windsún, Windsún, mut ja mxuugyujxmuts tu ngajxwa'xyuts ja m'ayuk, es tuts nyajpudsúmdu ja ka'óybyuty, es tuts may nduñ ja muj'ajtun.”

²³Nétuts uj n'anuumut: “Ni na'ats miits tu ngaja'ay'áttu. ¡Mastúttuguts miidsuty ka'oybyu maduumbuty!”

²⁴Pes du'un di'ibuts xymyudoo'ijtp es ttuñ éxtumts uj n'anuumu, du'un éxtum tu'ugu ja'ay kuwiy di'ibu kyoj ja tyujk ma tu'ugu muj tsaade'eky. ²⁵Myiñ ja nuu tuu, kyeemy ja mujnuu es myiñ ja muk poj ma tadu tujk. Per kyaj kyudaay, mut ko yu'u pyotsy'ujx'ajtypy ja muj tsaade'eky. ²⁶Per ja di'ibuts xymyudoo'ijtp es kyaj tkuyduñ di'ibuts nja'anmaapy, du'un éxtum tu'ugu ja'ayu kjuumbu di'ibu kyuxkoj ja tyujk ma yu pu'ujun. ²⁷Myiñ ja nuu tuu, ja mujnuu kyeemy es myiñ ja muk poj ma tadu tujk. Ta kyudaadaay ja tujk.

²⁸Ko ja Jesús du'un jyunaandaay, ta ja ja'ayuty du'uña wyu'umudyaadyu ja'agyujxm ja Jesusu 'yuxpújkun, ²⁹mut ko ya'uxpúkuđu éxtum tu'uk di'ibu

myudajtypy ja kutujkun, es kyaj éxtumu di'ibu ya'uxpújktap ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktap.

8 Ko ja Jesús jyanaiky jam kopkkujxm, may ja ja'ayuty oj pyanujxadu. ²Ta ñimwingoonu tu'ugu ja'ay di'ibu myudajtypy ja lepru pa'am. Ta ñaygyoxtunaaydyáku Jesús wyindum, es t'anmaay:

—Windsún, mij pun mdsejpy, mbaaduts xya'aguda'aky.

³Net ja Jesús tku'unikooñ, es t'anuumu:

—Ndsejpyuts es m'aguda'agut.

Es ko t'anmaaydyaay du'un, netyu ja lepru puma'ay 'yagudaky. ⁴Esu Jesús t'anmaay:

—Ix jaygyuku. Katu pún xy'anuumu. Nujx winguwa'agu ja teety, es yak ja mwindsu'kun éxtumu Moisés dyajningutujku, es du'un nidugekyu ja'ayuty tñijáwudut ko tu m'aguda'aky.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu soldaadu windsunu tyuumbu

⁵Ko Jesús jyajty ma ja Kafarnaúm kajpn, tu'ugu soldaadu windsún ñimiinu, es myunu'xtáku,

⁶yanu'amxuty du'un:

—Windsún, yu nduumbuts mabajngujxy 'yity madsu ndujk, tu xyujxnu es jyantsy'ayoy muk.

⁷Jesús 'yanmaayy:

—Ujtsuts nujx nya'aguda'aky.

⁸Ja soldaadu windsún 'yadsooy:

—Windsún, kyajts uj xyñitaku es mij mdákuť madsu ndujkun.

Je'eyu ko mjuna'anut, es aguda'agup ja nduumbuts. ⁹Uj ku'am nmudajtypyuts ja nwindsún di'ibuts xy'ana'amp, es nandu'un

nmudátyuets ja soldaadaty di'ibuts n'ane'empy. Kots n'anuumu yu'ujaty nidu'uk: "Nujx", najxp, es kots n'anuumu jatu'uk: "Min", miimp, es kots nduk'ane'emy yu nduumbuts ti ttúnut, tyiimpy.

¹⁰Ko ja Jesús tmudooyu tyaadu, du'uhñ oj wyu'umu es t'anmaaydyu di'ibu naty panujxudup:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko ma nidugekyu israelitu ja'ayuty, kyajts nbaaty ni pán mut kajaa myubujkun éxtumu tyadu ja'ay. ¹¹Ujts miits n'anmaaydyup ko may myíndut ja ja'ayuty di'ibu tso'ondup ma xuu pyudsemy es ma xuu kyunaxy, es ñaxwaatstut kyádyut mudu Abraan, Isaa esu Jakoob ma ja tsajpótmudu kutujkun. ¹²Per ja di'ibu du'un tu jyapaadudu es 'yíttut ma yu tsajpótmudu kutujkun, yu'ujaty yajjubijppudsúmdup awa'atstuuy ma ja koots'át, ma ja'ayuty jy'u'y ya'axtut es ñaydyutskaadudut mudu ayo'on.

¹³Net ja Jesús t'anmaay ja soldaadu windsún:

—Nujx ma mdujk, es yajtúnudu du'un éxtum tu xymyubekyün.

Ta ja tyuumbu netyu oj 'yagudaknu.

**Jesús dya''aguda'aky ja
Peedru myu't toxytyujk**

¹⁴Jesús oj ñejxy ma tyujku Peedru, es t'ijxy ja Peedru myu't toxytyujk mabajngujxy pya'amgo'knu mudu muk juun. ¹⁵Ta ja ky'u'u ttoonu. Net ñiwatsu ja juun. Ta pyudu'knu es toooy ja kya'ay 'yukun.

**Jesús dya''aguda'aky
may ja puma'ayuty**

¹⁶Es ko oj tsiy'tnu ja xuu, net tmamindu ma Jesús may ja ja'ayuty

di'ibu myudajttup ja ka'oybyu. Es mut tuk aagajxyu dyajpudseemy ja ka'oybyu, es nandu'un dya''agudaky nidugekyu ja puma'ayuty. ¹⁷Tyaadu du'un jyajty es yajkuudyúnut di'ibu ñigajx ja Diosu kyugajxpu Isaiiu ko jyunáñ: "Yu'u yajpuduk ja nbagi'ix'ajtum es dyajnejxy ja nba'am'ajtum."

Púnuty pyatsoonándup ja Jesús

¹⁸Jakumbom mejyñbyu'aay ko ja Jesús t'ijxy tyukmikyuty ja mayja'ay, ta t'anmaay ja 'yuxpukpudy es 'yawinnáxtut ma ja mejyñ. ¹⁹Tu'ugu di'ibu tsajptugóty ya'uxpukp ja 'yana'amun tmewingooñ ja Jesús, es t'anmaay: —Windsún, nbanujxaambyuts mij oytyim maaty mnejxy.

²⁰Jesús 'yadsooy:

—Yu wax myudajtypy ja 'yaank esu joon juyujkuty myudajttup ja pya'an, per uj ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudnaabyu, kyajts nmudaty ja ngukóyuts madsu ngubajk nyajpo'xut.

²¹Jatu'uk ja 'yuxpukp 'yanmaayu:

—Windsún, nbanujxupts mij, per extu koonumsu ndeedyuts 'yoogut esuts n'okku'uy n'oktájuduts, net nbanujxut.

²²Netu Jesús t'adsooy:

—Pamiinguts tyam es nika'ak yu o'kputy, wa'anu wiink ja'ayuty dyajnaxtúkudu. Ja'ats n'andijpy di'ibu kyaj jyotmaydyúñuty esu Dios tmadúnut.

**Jesús dyajmo'oty ja poj es
dyajtumijtku ja mejyñ**

²³Net ja Jesús es ja 'yuxpukpudy tyujkudu ma tu'ugu barku, es

'yawinnaxánudu ma ja mejyñ.

²⁴Ti'in myiiñ tu'ugu muk poj. Ta ja mejyñ ñikapy extu tyujkunu nuu barkoty. Maabu natyu Jesús. ²⁵Ta ja 'yuxpukpety oj ñinujxudu es oj yúxudu. Ta t'anmaaydyu:

—¡Yajtsóktuguts, Windsún! ¡Tyap ngupa'tsunu!

²⁶Ta ja Jesús 'yanmaayudu:

—¿Ti ko nūgoo m'oktsu'kudu?

Miits mmudajttap je'eyu waanu ja mmubujkunuty.

Ta pyude'ky ja Jesús, es t'oooy ja poj es ja mejyñ. Ta oj wyu'amudya'ay amoñu es tumijtku. ²⁷Es ja 'yuxpukpety ak du'añu wyu'amudyaaydyu, es ñayjyunánudu:

—¿Pénu da dunu tyaadu?, ko extu yu poj es yu mejyñ tu myumadóyuty.

Gadaru ja'ayuty di'ibu myudajttap ja ka'óbyuty

²⁸Ko Jesús jyajty mejyññináxy ma Gadaru ñax, majtsku yedyujk pyudseemy kampoonyoty. Ta ñimiinudu. Nimajtsk tmudattu ja ka'óbyuty es nūgoo jyantsy'awa'an'áttu, ko ni pún mbaat kyanaxy ma tadu tu'aa. ²⁹Ta oj yaxka'aktu:

—Diosu 'yU'unk, ¿ti mdunaampy mut uudsuty? ¿Tii ja'a mnumiimpy es xytyuydyuna'anduts maanum tkapaaty ja tiempu?

³⁰Natuknas'ixu jamu naty nimayu udsam jyu'xu'aktu, ³¹es ja ka'óbyuty yajjunánudu ja ja'ayuty, es ja Jesús t'anmaay:

—Pun xyajpudsumándapts ma tyadu ja'ay, na'ijxtuguts esuts ndúkut ma tadu udsúmuty.

³²Netu Jesús 'yadsooyu:

—Oy. Tákuu.

Ja ka'óbyuty pyudsuumdu ma ja ja'ayuty, es tyujkudu ma ja udsúmuty. Net nidugekyu ja udsúmuty ñujxtu jantsy pue'egyú nax jujp'am es kyupuyu'knajxtu mejyñoty, es jap oj jyi'xta'aydyu.

³³Di'ibu kywentu'ajttap ja udsam ñay'adsu'kudu, es kyaktu. Ko jyajty ma ja kajpn, ta tmadyaktu tugekyu tyaadu éxtamu naty tu tyuñ tu jyátyuty mut ja ja'ayuty di'ibu myudajttu ja ka'óbyuty.

³⁴Net nidugekyu ja kugajpnuty tso'ondú es tñinujxtu ja Jesús, es tmunu'xtáktu es pyudsúmut jam es ñujxtu wiinktuuy.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu xux ja'ay

9 Net ja Jesús jyumbijnu mut nan ja'ayu barku, es ñujxnu ma yu'u ja Kafarnaúm kajpn. ²Ko jam jyajty, ta tyuknimiinudu tu'ugu ja'ay di'ibu tu xyujxnu, kyo'knu ma tu'ugu mabajnu'unk. Ko Jesús t'ijxy ja myubujkunuty, ta t'anmaay ja puma'ay:

—Jotkujku. Yu mbojpu yajma'xp.

³Net nidu'uguty ja di'ibuty tsajptugoty ya'uxpukttap twinmaaydyu: “Tyadu ja'ay myudageepy ja Dios éxtam jyuna'añ.”

⁴Komu Jesús ñija'abu naty di'ibu wyinmaaydyu, ta t'anmaaydyu:

—¿Ti ko xymudattu axuugu winma'añuty? ⁵Kyaj ñimajaaty njuna'anum: “Yu mbojpu yajma'xp”, mut ko kyaj ya'ixy pun tui'ajtun. ¿Tii kyaj dyu'unuty? Es mjuna'andap miidsuty ko ni pún tka'anuumut yu tyadu xux:

“Pudu'uk, es nuix”, mut ko netyu mbaat ya'ixy ko kyaj tmudaty ni ti muk'ajtun. ¿Tii kyaj dyu'unuty?

⁶Pes oy. Min n'oktuk'ixtu ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, ujtsu du'un nmudajtypyuts ja muk'ajtun ya naxwíñ es nma'xuduts ja pojpu.

Net t'anmaay ja xux ja'ay:

—Pudu'uk. Yajmúk ja mmabajn es nuix ma mdujk.

⁷Net ja xux ja'ay pyude'ky es oj ñuixnu ma ja tyujk. ⁸Ko ja mayja'ay t'ijxtu tyaadu, ta tsyu'kudu es t'awdajttu Dios mut ko tu tmo'oy ja myuk'ajtunu Jesús.

Jesús twoy ja Mawewu

⁹Ta Jesús jam tso'oñ es t'ijxy tu'ugu ja'ay di'ibu xyu'ajtypy Mawewu, ja 'yu'uñu ma jaj'yáky ja kugubety. Ta t'anmaay:

—Pamiinguts es n'uxpujkrpu'átut.

Ta Mawewu pyude'ky, es tpadso'oñ ja Jesús.

¹⁰Ma tadu xuu 'ya'ux'ajty ja Jesús ma yu Mawewu tyujk, mut mayu jajkugubajtrpty es nan niganaaguty di'ibu 'yandijtup pojpu ja'ayuty, es ti'igyu mut ja 'yuxpujkrpudyu Jesús. ¹¹Es ko ja fariseeuty t'ijxtu tyaadu, ta dyajtuudu ja Jesusu 'yuxpujkrpty:

—¿Wi'ixu du'un ko yu mwindsún kyay 'yiiky mudu jajkugubajtrpty es mudu pojpu ja'ayuty?

¹²Jesús myudoo tyaadu, es t'anmaay:

—Kyaj tsyékyuty ja kudsooy ma yu di'ibu oy'ajt muk'ajttup, jaayu du'un ma yu puma'ajya'ayuty.

¹³Nuix jattu di'ibu 'yandijpy ja Diosu jyaaybyajtun ma jyuna'añ:

“Uj ndsejpyuts es xymyudáttut ja pa'ayo'on, es kyajts xytyukwindsu'uguduts ja juyujk añimálaty.”

Jesús dyajtuwdu ti ko kya'ayu'aty

'Pes kyajts uj nwoy ja ja'ay di'ibu jiky'ajttup tuy'ajtun maut, yu'u du'unu pojpu ja'ayuty es jyodumbíttut.

¹⁴Net nija'ajuty ja 'yuxpujkrpudyu Fwank Yajnubajtrpu tniimiindu ja Jesús, es dyajtuudu:

—¿Ti ko kya'ayu'attu yu m'uxpujkrpty éxtum 'yayu'attu fariseeuty es uudsuty, yu 'yuxpujkrpudyu Fwank?

¹⁵Netu Jesús t'adsooy:

—¿Tii mbaat 'yittu jotmaymyuut yu di'ibu tu jajwówdu ma tu'ugu ja'ay pyeky maanum ja pujkpu yedyujk 'yak'lity mut yu'ujty? Miimp ja tiempu ma jajpujkudut ja pujkpu yedyujk, taanamu du'un 'yayu'áttut.

¹⁶Ni péñ tka'abatsu tu'ugu tyuk wit mudu jemywyit, mut ko ja jemywyit ñuumúkut, ta kyuuudsut ja tuk wit waanu kaja. ¹⁷Ni yu vinu jembyu kyaya'adamu ma yu tukpu nuu'abutsunbyo'o, mut ko pun jajtuumbu du'un, ja po'o kuudsup, es du'un ja vinu es ja po'o tyugóyut. Paaty n'ada'amum ja jembyu vinu ma yu jembyu nuu'abutsunbyo'o es du'un jajmudáttut jajxón nimajtsku tyaaduty.

Jayru ñuux es ja toxytyujk di'ibu Jesusu wyit tyoon

¹⁸Ma ja Jesús t'anuumudu tyaadu, tu'ugu israelítudyu wyindsún jajty ma ja Jesús, ñaygyoxtuñaydyáku es t'anmaay:

—Yü nnæuxuts tu 'yeeky. Pün mnæjxp mij es mgu'unikeempy, jiky'átup jatugok.

¹⁹Netu Jesús pyude'ky es ñeaxy mæt yu'u, ti'igyü müdu 'yuxpükpüty. ²⁰Net tu'ugu toxytyujk puma'ay di'ibu majmajtsk jumæjtu naty tmudajnu windaxyu, tmæwingooñ ja Jesús æxku'p tsoo, es ñaydyukpatu ja wyit pa'a, ²¹mæt ko du'un ñayjyuna'añty: “Mæt yu'æyu kots nnaydyukpaadudat yu wyitu Jesús, aguda'agupts.” ²²Per ja Jesús wa'kumbijit, t'ijxy ja toxytyujk es t'anmaay:

—Jotkujk, tu m'aguda'aky mæt ko tu xymyubeky.

Ta netyu 'yagudaknu.

²³Ko Jesús jyajty ma ja windsunu tyujk, ta t'ijxy ko ja xúxpüty t'æxkujkænuðu es næjx dyajnaxtukæyånudu ja o'kræ, es ja ja'ayüty jyantsyjuu'æy jyantsyya'axtu. Ta t'anmaaydyu:

²⁴—Pudsundu yaa. Yu kixyu'unk kyaj tu 'yeeky. Maabu dæn jam.

Ja ja'ayüty je'eyu ttukxi'iktu.

²⁵Ko ja Jesús dyajpudsuumdaay ja ja'ayüty, net tyujku ma ja o'kræ es tku'umumajtsu. Ta ja kixyu'unk pyude'ky. ²⁶Ta yajmadyakwa'xtaay oymyaaty yu tyadu muj'ajtæn.

Jesús dya'ijxpéky majtsku wiints

²⁷Ko pyudseemy jamu Jesús, majtsku wiints pyanujxudu es myyaxkákudu:

—iPa''ayooduguts ædsuty, Davitu tyuump 'yaats!

²⁸Es ko Jesús jyajty ma ja tujk, net ja wiindsuty ñimiinudu, es yu'u dyajtæy:

—¿Mmæbujktup miidsuty ko uj mbaadudsu tyadu nduñ?

Net ja'ajuty jyunandu:

—Ti ko küdii, Windsún.

²⁹Net ja Jesús ttoonæ ja wyiin, es t'anmaay:

—Wa'an dyajtúñ éxtum ja mmæbujkænuty.

³⁰Ta ja wyiinüty oj wyu'umdaaydyu yajxon. Jesús tyuknipükudu jantsy yajxon, 'yanu'æmxudu:

—Katü pán xytyuknijáwudu.

³¹Per je'eyu yu'ajuty pyudsuumdu ma ja Jesús, ta tmadyakwa'xtu ma tugekyu ja kajpn di'ibu naty ja Jesús tu ttuñ.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu uum

³²Ko yu'udyu naty jam pyudsuumdu, naagudyu ja'ay dyajmiindu ma Jesús tu'ugu yedyujk uum, di'ibu naty myudajtyty ja ka'oybyu. ³³Ko ja Jesús dyajpudseemy ja ka'oybyu ma tadu uum, ta ja uum oga'an oj kyajxy. Du'uñu ja ja'ayüty oj wyu'umudyaydyu, es jyunandu:

—iNi na'anum kyaya'ixy du'un éxtumu tyaadu ma yu israelítuty!

³⁴Per nik ni'igy ja fariseeuty ñayjyuna'anudu:

—Tyaadu yajpudseemy ja ka'oybyu mæt ko pyudákuty ja mujku'ugópk.

Jesús tpa''ayooy ja ja'ayüty

³⁵Jesús dya''abudseemy tugekyu nax kajpn, es ya'æxpejky majatyu tsajptujk nidu'uk nidu'ugu kajpn, es tkajxwa'xy ja oybyu ayuk di'ibu ñigajxypy ja tsajpótmudu kutujkun, es dya'aguda'aky oytyim di'ibudyu pük ado'onun. ³⁶Ko ja Jesús t'ijxy ja mayjya'ayüty ñimínudu, ta

tpa'ayoodu, mut ko moon tujktubu naty éxtamu borreegu di'ibu kyajpu 'yijx'ijit kywentu'ajtrpu. ³⁷Ta t'anmaaydyu ja 'yuxpukpudy:

—Tuy'ajtun ko ja pujta'aky oy myáyuty, per ja tuumbuty oytyim waanuty. ³⁸Paaty amdowdu es münüxta'aktu ja Dios, ja ñiWindsunu tyadu pujta'aky, es t'akkáxut ja tuumbuty es min dyajpudu'uktu ja pujta'aky.

**Jesús twin'ixy nimajmajtsk
ja 'yapóstuluty**

10 Net ja Jesús dyaxu ja nimajmajtskpu 'yuxpukpudy, es tkutujkunmooy es dyajpudsúmdut ja ka'oybyu es dya'aguda'aktut tugekyu oytyim di'ibadyu pujk ado'onun. ²Tyaadadyu du'un ja xyuujuty ja nimajmajtskpu apóstuluty: Tim jawyiin Simonk di'ibu nandu'un xyu'ajtypy Peedru, es ja myuga'ax Andrés; Santya'agu esu myuga'ax Fwank, 'yuna'kadyu Zebedeu; ³Felip; Bartolomee; Tomás; Mawu ja yajkugubajtrpu; Santya'agu ja Alfeeu myaank; Tadeu; ⁴Simonk ja kananeu ja'ay; esu Juudu Iskaryotu di'ibu óknum kyuyajk ja Jesús.

**Jesús tkexy ja 'yuxpukputujk
Diosu 'yayuk kajxwa'xpu**

⁵Jesús ttuk'ane'emyu tyadu nimajmajtskpu es nuix 'yayuk kajxwa'xtu mudu tyadu kajxwíjun: —Katu mnejxy majaty tsuunadu di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es ni mgatákut majaty samaritanu kajpn. ⁶Najxtu jamyu ma ja borreegu tugooybyu ma yu

ñaxwíñadu Israel. ⁷Nuix kajxwa'xtu ko ja tsajpótmadu kutujkun tu wyingón. ⁸Ya'aguda'aktu ja puma'ayuty, yajjikypyáktu ja o'kpudy, tukniwa'atstu di'ibu myudajttap ja lepru pa'am, es yajpudsúmdu ja ka'oybyuty. Miits m'axájudu tyadu muk'ajtun nadu'uñu, nan katu myajmújydyu ko du'un xytyúndut. ⁹Katu xyajnujxtu ni di'ibu meen, ¹⁰ni yu mdu'amgyujxmadu. Yu'u je'eyu myajnujxtap ja mnixuy tu'uk. Katu xymyunujxtu wiinkpu mgu'ak es ni mdajk, mut ko di'ibu tuump, páttap kya'ay 'yuugut.

¹¹Ko mja'ttut miidsuty ma tu'ugu kajpn o rantsyu, xta'aydyu jap tu'ugu ja'ay di'ibu ijtp windsu'ugu, es wu'umdu ma yu'u tyujk extu koonum mdsoona'andut. ¹²Ko mdajktákedut, kajxpo'xtu es amdow ja Dios es kyunu'xudut yu'ujuty. ¹³Punu tadu ja'ay di'ibu ma tadu tujk nitujkup ja Diosu kyunu'xun, yajkuydyúnup; es pun kyaj ñitákuty, miidsuty ni tii mgatugo'oyxudut. ¹⁴Es pun jam ma kyaj m'axájudu es ni je'eyu mgamudoo'ita'anudu, pudsúmdu ma tadu tujk o tadu kajpn es winxittu yu naxjok ma yu mdékyuty. ¹⁵N'anuumadu tuy'ajtun ko ja'ay yajpayo'oydyut, ja tyudyu'ununu tyadu kajpn waanu o'ktáy kadiinam ja ja'ayuty majatyu Sodomu kajpn esu Gomorra kajpn.

**Jesús tnigajxy ko ja 'yuxpukpudy
yajpajudijtta'aktut**

¹⁶'iXtu! Újts miits ngajxtap éxtam ja borreegu waxka'uk agijky. Du'un m'ittut pe'typy éxtamu

tsa'añun, per kyaj m'awa'an'áttut. Ittu éxtamu paku'unk. ¹⁷Nay'ix'it naygywentu'átudu, mut ko ja'ayuty mguyakánudup ma yu justisu, myajwopánudup ma tsajtu'ukuty, ¹⁸es extu myajnu'xudup gobernadoor windum es ma réyuty mut ko n'apostulu'attu, es du'un xymyadya'aktuduts uj miidsuty ma yu'ujuty es ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¹⁹Ko mguyákudut ma yu justísuty, katu m'jotmay'ooktu wi'ix m'okjuna'andut o wi'ix xy'ok'anuumudut, ja'a ko mbaadudut ma mgajxa'andut, Dios myajmi'inxudup ja m'ayúkyty, ²⁰ja'a ko kyaj miidsuty di'ibu dun kajxándup, yu'u du'unu mDeedyu Jya'ajun di'ibu mgugajxánudup.

²¹Yu ja'ayuty kyuyáktup ja myuga'axuty es 'yoogut, esu u'unkteedyuty kyuyáktup ja 'yu'unguty; ja u'unk unak'uty myudsiptsoondup ja tyaak tyeeduty es 'yooktut. ²²Nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty mduk'ak'ata'añuty miits mut ujtskyujxm. Es di'ibu 'yakmubejkyryum du'añum, yu'u nitso'ogup. ²³Ko mbajudítudut ma tu'ugu kajpn, nu'ix wiink too. Tay'ajtun n'anuumudu ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, minaaambuts maanumu naty miits xykyatuk'yo'oydya'aydyanum nidugekyu yu israelitu kajpnuty.

²⁴Ni tu'ugu xprujkpu kya'ity windsu'ugu ni'igu kadiinum ja di'ibu ya'xprujkup, es ni tu'ugu po'oduumbu kya'ity windsu'ugu ni'igu kadiinum ja wyindsun. ²⁵Ja xprujkpu mut yu'uyu ko du'un

yajwindsu'ugut éxtam di'ibu ya'xprujkup, es ja po'oduumbu mut yu'uyu ko du'un yajwindsu'ugut éxtamu wyindsun. Ujtsu du'un éxtam tu'ugu kudujk, es miidsuty, du'un éxtamsu njiiky nmugu'uk. Pun ja kudujk ya'anuumu mujku'ugópk Belzebuu, ztii kyaj waanu axuk ya'anuumudut ja di'ibu tsyunaaydyup ma ja jyuun tyujk?

Pún yajtsu'ugup

²⁶Paaty katu xytsyu'ugudu ja'ayuty. Ni ti kya'ity ayu'udsyu di'ibu kyaj ñide'xyuty, es kyaj ni ti ayu'udsyubu di'ibu kyaj yajni'awut. ²⁷Di'ibu n'anmaaydyup ma ja koots'át, kajxwaxtu miits ma ja xuuñ'át; es di'ibu n'anmaaydyup ayu'udsyu, nigajxtu miidsuty muk extu tujkkujxm. ²⁸Katu xytsyu'ugudu di'ibu ya'e'kypu yu'uyu nini'x es kyaj mbaat dya'eeky ja anmaja'an; ja'a du'un mjaw mdsu'ugup di'ibu mbaat dyajkutugóy ma ayoodákn ja nini'x es nandu'un ja anmaja'an.

²⁹'zTii kyaj yajteeky majtsku joonu'unk mut tu'ugu meeñu'ungu? Es ni tu'ugu tadu joonu'unk kyaka'ay naxwíñ pun kyajpu mDeedyuty dyajkutíky. ³⁰Es extu yu mwaay myudajtypu ja Dios madsyoy tu'uk tu'uk. ³¹Katu mdsu'ugudu. Miidsudyu du'un ja Dios mmudajtudup kumay waanu ni'igu kadiinum may ja joonu'unguty.

Púnuty ja Jesús 'yuxkajptup mayjya'ayóty

³²'Nidugekyu ja'ayuty di'ibats xy'axájup éxtamu wyindsun

ya mayjya'ayóty, ujsuts nandu'un n'axájup éxtumdsu nja'ayuty madsu nDeedyuts di'ibu jam tsajpótm.

³³Di'ibuts xy'uxtiyp mayjya'ayóty ya naxwiin, nan n'uxtiyupts uj madsu nDeedyuts di'ibu jam tsajpótm.

Jesuskyujxmu ja'ay yajtsiptákudu

³⁴Katu mjuna'andu miidsuty kots uj tu nmumín yu jotkujk'ajtun ya naxwiin. Kyaj yu'ujuty; yu'u du'unu jotmay je'eyu. ³⁵Tyam tu nmínuts yajtsiptukubu mut ja ja'ayuty. Ja u'unk ana'k tsiptúnut mudu tyeety, ja u'unktaak mudu ñuxx esu xekxy ttuk'ak'átut ja xyekx. ³⁶Extu nidu'uk nidu'uk ñaymyudsip'átudut di'ibu tsunaaydyup ma ti'igyu tujk.

³⁷Di'ibu tsyejpy ja tyeety o ja tyaak ni'igu kudiinam uj, kyaj ñitákuty nja'ay'átuduts; es di'ibu tsyejpy ja myaank o ja ñuxx ni'igu kudiinam uj, kyaj ñitákuty nja'ay'átuduts; ³⁸es di'ibuts kyaj xypyanejxy es kyaj jyiky'aty éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu pyagiipy ja kyruuz ko 'yo'kun tninejxy, kyaj ñitákuty yu'u nja'ay'átuduts.

³⁹Di'ibu yajts'oogaampy ja jyiky'ajtun, yajtugóyup; per di'ibu yajtugeepy ja jyiky'ajtun mut ujtskyujxm, nitso'ogup.

Wi'ixu Dios ti ttuunambíty

⁴⁰Di'ibu miits m'axájudup, xy'axájupts uj nandu'un; es di'ibuts uj xy'axájup, 'yaxájup nandu'un di'ibuts xykyajx. ⁴¹Di'ibu 'yaxájup ja Diosu kyugajxpu mut ko Dios kyugajxy'átyuty, 'yaxájup nan ja du'ambu may'aty éxtum di'ibu yajmeepy ja Diosu kyugajxpu; es di'ibu 'yaxájup tu'ugu ja'ay

di'ibu jiky'ajtp tui'ajtun muut ja'agyujxm ko jyiky'ajty tui'ajtun muut, 'yaxájup nan ja du'ambu may'aty éxtum di'ibu yajmeepy ja ja'ay di'ibu jiky'ajtp tui'ajtun muut. ⁴²Es di'ibu myeepy tuk vasu wá'ats nuu tu'ugu u'unk ana'k ja'agyujxm kots uj nja'ay'áty, tui'ajtun ko kyaj wyu'amut uxkumay.

Fwank Yajnubajtpu kyexyye'ebuyty

11 Ko Jesús t'anmaaydaaydyu du'un ja nimajmajtkpu 'yuxpukpu, ta jap tso'oñ es ñejxy ya'uxpukpu es ayuk kajxwa'xpu ma tadu israelítudyu kyajpn wingónuty.

²Ko Fwank di'ibu naty ijt pujxndugóty, tmudooy di'ibu natyu Kristu tyiimpy, net tkejxy ma Jesús naaguty di'ibu yu'u panujxudup, ³es dyajtuuy:

—¿Tii mijtsu du'un ja Kristu di'ibu minaaamp, o n'awíxtupts ja wiinkpu?

⁴Netu Jesús 'yadsoojudu:

—Nujxtu es tukmumadya'aktu ja Fwank di'ibu miits tu xy'ixtu tu xymudowdu. ⁵Tukmumadya'aktu wilix tyam ja wiints 'yixtu, ja uxneybyu tu yo'oybyéky yajxón, di'ibu ja lepru pa'am myudajtypy tu 'yaguda'aktu, ja nátuty mudoonudup, ja o'kputy jikypyujktup, es ja ayoobu ja'ayuty ya'awa'anudup ja oybyu ayuk.

⁶Kuni'xy ja di'ibu kyaj dyajtugóy ja myubjukun ma uj.

⁷Ko tyaaduty oj ñujxnudu, ta ja Jesús tmadyaktso'oñ ma ja ja'ayuty éxtumu du'un ja Fwank, es t'anuumudu:

—¿Tii dan miidsuty oj xyñinujxtu es xy'ixa'andu ma muj itun?

¿Tu'ugu tsajkápyñ di'ibu tu wyinxijtta'ayuty ja poj? ⁸Es pæn kyaj, ¿tii ðan oj xy'ixtu? ¿Tu'ugu yedyujk oy xyoxypyu? Miits mnija'adap ko di'ibu ðan nayxyojxudap jam 'yittu ma tyujkudyu réyuty. ⁹¿Per tii ðan oj tu xy'ixtu? ¿Tu'ugu Diosu kyugajxpu? Yu'u ðu'æn. Yu'u tu'uk di'ibu waanu ni'igu tmudaty ja muj'ajtun kadiinumu wiinkpudy ja Diosu kyugajxpu. ¹⁰Fwank yu'u ðu'æn di'ibu ja Diosu jyaabyajtun myadyakypy ma jyuna'añ:

Ngejxypyuts jawyiin ja n'ayuk kajxwa'xputs
es mya'awátsxudut yu mnu'u mdu'u.

¹¹Tu'ajtunuts njuna'añ: Kyaj pún ja Diosu kyugajxputy ja jékyup waanu tmudattu ja muj'ajtun kadiinum ja Fwank Yajnubajtpu; per waanu tmudaty ja muj'ajtun oytyim púnuty ijtup ma ja tsajpótmudu kutujkun.

¹²Es ma yu Fwank Yajnubajtpu dyajtsondáky tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk es extu tyambaat, ta ja ja'ayuty di'ibu tujkudap ma tsajpótmudu kutujkun. Du'æn ja'ajuty éxtumu mayjya'ay di'ibu ti'igyu tuktoñ tukuyándap ma tu'u xu'utspu. ¹³Di'ibu ja Moisés es nidugékyudyu Diosu kyugajxputy ñikaktu kuxja'ay ma ja Diosu jyaabyajtun maanumu naty kyamín ja Fwank, tugekyu tnigajxy ko myina'añ jya'ta'añ ma ja Dios yajkutuka'añ. ¹⁴Es pæn miits mmubakándap, Fwank yu'u ðu'æn éxtum ja Diosu kyugajxpu Eliiis di'ibu jaminán. ¹⁵Di'ibu mudoodap, wa'an tjagyúkuðu.

¹⁶¿Tits muut mbaat n'ijxkijxyu ja ja'ay di'ibáty tyam jiky'ajttup? Kuxu'ktup éxtum ja ana'ku'ungun di'ibu uñaaydyup es kyuyattu maayóty, es ya'ax jyoktu mudu myutkuyajtpudy: ¹⁷“Tuts njaxu'uxy di'ibu ya'ajtsp, es kyaj tu m'atstu; es tu n'áyuats di'ibu muut ja o'kræ ñaxtukæ, es kyaj tu xykyoxtu mguj mgaadsyuty es ni tu mgaju'uydyu.”

¹⁸Pes kyaj ja Fwank Yajnubajtpu tkay éxtumu ja'ay ti ttsoktu, es kyaj t'iiky ja vinu, es miits mjuna'andu ko yu'u myujku'umadún. ¹⁹Es uj, ja Naxwínudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kaabyuts es ni'ikyuty ja vinu, es miits mjuna'andu: “Kax es am'uuk, es myutnaymyaayup ja pekyjya'ayuty esu yajkugubajtpudy.” Per di'ibu tu t'axájudu yu oybyu xpxujkun es jyiky'attu éxtumu Dios tteky, tadu ja'ay dya'ixudu ko 'yóyuty di'ibu Dios tyiimpy.

Kajpn di'ibu kyaj jyodumbittu

²⁰Net ja Jesús dyajtsondáky t'oooy ja kajpnuty ma naty tu ttuñ may ja muj'ajtun, ja'a ko yu ja'ayuty jap kyaj jyodumbittu. Es du'æn t'anmaaydyu:

²¹— ¡Puroobu mijts Korazín kajpn, es puroobu mijts Betsaydu kajpn! Ja'a ko pæn kooxyup yajtuuñ ma Tiru kajpn esu Sidón kajpn yu muj'ajtun éxtumts nbujta'aky ma miidsuty, tadu kajpn jékyupxyup dya'ixyuty yu jyotmay mudu pyojpukyujxm, es jyodumbijtxyup mudu Dios. ²²Per uj n'anmaaydyup miits ko ja'ay yajpayo'oydyut, miits m'axájudap tu'ugu tudyu'unun muk es kyaj dyu'unuty ma Tiru

es ma Sidón. ²³Es mij Kafarnaúm kajpn, di'ibu naybyujta'agánup muj kujxm extu ma tsajpún, ja Dios yu'u mbujta'agudup ma ayoodákn! Ja'a ko pun ujxyuups nbujták ma Sodomu kajpn yu muj'ajtun éxtum ma mijun, tadu kajpn taaxyup tyambaat. ²⁴Per uj n'anmaaydyup miits, ko ja'ay jajpayo'oydyut, miidsuty myajnáxup waanu ni'igu muk ja tudyu'unun es kyaj dyu'unuty ma Sodomu ja'ayuty.

Nimiinduguts es mbo'xtut

²⁵Ma tadu timpu ja Jesús kyajxtáky, es jyunáñ:
—Tatitu'unk, n'awdajtypyuts mij di'ibu Windsun'ajtp tsajpótum es ya naxwiñ, ja'a ko mij tu xyu'utsy ja m'ayuk mut ja ja'ayuty di'ibu yajtijtup xupékyuty es wijyja'ayuty, per mij tu xytyuk'ixy ja ja'ay di'ibu du'un éxtum uná'ku'unguty. ²⁶Es oy, Tatitu'unk, ko du'un tu xytyuñ éxtum mij xytsyekyun.

²⁷Ta ja Jesús t'anmaaydyu ja ja'ayuty di'ibu naty mudoo'ijtudup:

—Yu nDeedyuts tuts xytyukkuduku oytyim tiity tugekyu. Ni púnuts xykya'ixy'aty yajxón, ja Diosu 'yU'unk, yu'uy du'un ja nDeedyuts; es nan ni púnunts tka'ixy'aty ja nDeedyuts, ujtsu dun je'eyu es di'ibátyuts uj ndsejpy es nduk'ixy'átuduts.

²⁸Nimiinduguts miits nidugékyuty di'ibu tu ya'anu'xadu ja tyuunk es ja tsyemy ky'u'uyuty, es ujtsuts miits nmo'oydyup ja mbo'xtákn.

²⁹Kupuktú tyadu kukap di'ibuts uj nbujtákyypy ma miidsuty, es xupuktú ma ujts ja ndu'ununuts,

mut ko uj nmudajtypyuts ja ma'xtujkun es yujy tuda'agyuts, es pyaadup ja po'xtákn yu m'anmujja'anuty. ³⁰Ja ngukap di'ibuts uj nbujta'agaampy ma miidsuty, kyaj tsyípty xyajnjxtut, es ja tsemy di'ibu muut xykyu'uyut, to'tsyky yu'u.

Jesusa 'yuxpukpúty tkutujtu ja triigu saabudu xuu

12 Ma tu'ugu saabudu xuu Jesús mut ja 'yuxpukpu ñajxtu triigu kamoty, es ja 'yuxpukpúty tkutujtu ja triigu, es twinxatstu, es tju'xtu ja pyajk, mut ko yu'oogudu. ²Ko ja fariseeuty t'ijxtu taadu, ta t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ix yu m'uxpukpúty, ja'a tyuundup di'ibu kyaj ñigutíkyuty ma ja po'xunxuu.

³Ta ja Jesús lyadsooju:

—¿Tii kyajnum miits xy'uxpuktú di'ibu tyuun ja Davit ko yu'u es ja jyamyuduty tmudajttu ja yuu?

⁴Net tyujku Davit ma ja Diosu tyujk, es tju'ty ja tsajkaaky di'ibu kuni'xy, es tkaay yu'u es nandu'un tmoodyu jyamyuduty. Es kyaj jyanigutíkyuty es yu'ujuty tkádyut, yu'u je'eyu ja teety kyádyup. ⁵¿O kyajnum xy'uxpuktú ja Moisesu 'yana'amun ko ja teety ma ja muj tsajptujk kyaj pyo'xtu ma ja po'xunxuu?, es nan ni tyadu tu kyapekytyundu. ⁶N'anmaaydyup ko taa ja yaa tu'uk di'ibu ni'igu myújty kudiinum ja muj tsajptujk. ⁷Miidsuty kyajnum xyjaygyúkudu di'ibu dun 'yandijpy ja Dios ma yu jyaaybyajtun ma jyunáñ: “Uj ndsejpyuts es xymyudáttut

ja pa'ayo'on, es kyajts ndseky es xytyukwindsu'ugudats ja juyujkuty." Kooxyur xyjaygyúkudu, kyajxyur xypyekymo'oy ja ja'ayuty di'ibu tu kyapekytuñ. ⁸Ja'a ko ʘj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmudajtypyuts ja kutujkun ma yu tadu po'xunxuu.

Yedyujk di'ibu myudajtypy ja ky'u tuk adu'um t'e'uts

⁹Ta ja Jesús tsoyo'õñ jam es tyujku ma tu'ugu tsajtjuk. ¹⁰Japu naty tu'ugu yedyujk di'ibu myudajtypy ja ky'u tuk adu'um t'e'uts. Es kom ja fariseeuty 'yuxtaaydyur wi'ix t'okprijákudu pyojpu ja Jesús, ta dyajtuudu:

—¿Tii mbaat 'yaguda'aky tu'ugu puma'ay ma po'xunxuu?

¹¹Ta ja Jesús 'yadsooj:

—Pún miidsuty nidu'uk myudajtypy tu'ugu byorreegu es kyunáxut ma tu'ugu jut ma yu po'xunxuu, ¿ti kyaj nujx xyjuudyu? ¹²Pes, jwaanu oy es tu'ugu ja'ay nbudujkum es kudiinam tu'ugu borreegu! Paaty mbaat ndu'unum ja oybyu ma po'xunxuu.

¹³Ta ja Jesús t'anmaay ja yedyujk: —Xajtáw.

Es ko xyajtuuy, ta oj 'yaguda'aky éxtum jatuk adu'umbu. ¹⁴Ta pyudsuumdu ja fariseeuty, es ñaymyujkudu es jyuntutuundu wi'ix mbaat ja Jesús 'yeeky.

Wi'ix ja Diosu kyugajxpu Isaiiu tñigajxy ja Jesús

¹⁵Ko Jesús tñija'aju tyaadu, ta jap tsoyo'õñ, es may ja ja'ay oj pyanujxudu. Jesús ya'agudak ja

puma'ayuty, ¹⁶es ttuknipujktu es kyaj tkajx tmadya'aktut mayja'ayóty. ¹⁷Tyaadadsu du'un jyajtu es yajkuudyúnut di'ibu ja Diosu kyugajxpu Isaiiu kyuxjaay ma Dios jyunáñ:

¹⁸Tyaadu du'un ja nmaduumbuts di'ibuts ʘj tu nwin'ixy, di'ibuts ʘj ni'igu ndsejpy es di'ibuts ʘj muut njotkujkuty.

Nbujta'agupts ja nJa'ajunuts ma yu'u

es tkajxwa'xut ma yu naxwíñudu ja'ayuty kots nbayo'oy mut ja t'ey'ajtun.

¹⁹Kyaj tsiyptúnut es ni kyaya'ax kyajókut, es ni kyayajmudówdu kyajxy tu'ujóty.

²⁰Kyaj ttájut ni tu'ugu tsajkápyñ ja neybyu, ni tkaya'oogut ja kudu'xnu myetsyu di'ibu oogánur, extu koonum dyajpajta'agut ja t'ey'ajtun.

²¹Es ma yu'un ja naxwíñudu ja'ayuty t'awix t'ujp'ixtu yu ñitsokun.

Jesús yajnigajxy ko dyajtuñ ja majku'ugópk ja kyutujkun

²²Ta ma ja Jesús dyajnujxtu tu'ugu ja'ay wiints es uum, di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu. Jesús ya'agudak éxtum mbaat ja ja'ay 'yixy es kyajxy. ²³Nidugekyu ja ja'ayuty du'unu wyu'amudyaadyu es jyunandu:

—¿Tii ja'a da dunu tyaadu ja Davitu tyuump 'yaats?

²⁴Es ko ja fariseeuty tmudoodu tyaadu, net ñayjyunánudu du'un:

—Tyaadu yajjugékypy ja ka'oybyu yu'ayu mut ja mujku'ugópk Belzebuu kyutujkún.

²⁵ Jesús ñija'abu naty di'ibu wyinmaaydyur, es t'anmaaydyu:

—Oytyim di'ibuty ja kutujkún ma ja ja'ayuty ñaywya'xudu es ñayñitsiptúnudu, du'un ñayyajkutugóyudu; es pún tu'ugu kajpn o di'ibu tsunaaydyur ja ja'ay tuk juun tuk tujk ñaywya'xudu, kyaj mbaat jyeky. ²⁶ Es nandu'un pún ja mujku'ugópk Satanás yajpudseempy ja myuga'oybyu, ta ñaywya'xudu. Pes ¿wi'ix mbaat jyeky ja kyutujkún? ²⁷ Es pún tuya'ajtún éxtum mjuna'andu kots uj nyajpudsémy ja ka'oybyu mut ja mujku'ugópk Belzebuu kyutujkún, ¿ti kutujkún myudajtypy miidsu m'uxpjkpúty es dyajpudsémy ja ka'oybyu? Paaty ku'umu m'uxpjkpúty dya'ixudu ko miits mgajxtugódyu. ²⁸ Per pún ujts mut ja Diosu Jya'ajún nyajpudsémyuts ja ka'oybyu, tu naty ya'ixy ko tu wyingón ja tsajpótmudu kutujkún ma miidsuty. ²⁹ ¿Wi'ix mbaat pún tu'uk tyuku ma yu kudsu'ugubu ja'ayu tyujk es tpujkudu di'ibu myudajtypy pún kyaj jawyiin t'awuunmíky? Du'unu dún mbaat tjuuty di'ibu jap tugoty.

³⁰ Di'ibu kyaj 'yity mut uj, yu'u du'un xymyudsip'ajtputs; es di'ibu kyaj dyajmíky mut uj, yu'u du'un 'yaxka'tsypy.

³¹ Es n'anuumudu ko yu ja'ayuty mbaat yajme'xy tugekyu oytyim di'ibudyu pyojpúty esu 'yaxuk kajxy, per pún myugajxtugeepy ja Espíritu Santu, taadu kyaj mbaat yajme'xy. ³² Oytyim pánuty di'ibats

uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, xykyajxpátp axuuk, mbaadu taadu yajme'xy, per di'ibu tkajxpátp axuuk ja Espíritu Santu, yu'u muut ñaybyekytyúkudut es ni na'a Dios kyapojpuma'xudut, ni ma tyadu naxwíñudu es ni ma ja di'ibu miimp.

Jya'ay'ajtún ja ja'ay yajtuk'axkajp

³³ Pún oy ja kepy, tuump'ajtp oy; es pún ja kepy kyaj 'yóyuty, nan axuuk ja tyuump. Ja kepy ya'axkapy ma ja tyuumbún. ³⁴ Miidsuty du'un éxtumu awa'andsa'añun! ¿Wi'ix mbaat xymyadya'aktu ja oybyu es miidsuty ku'um m'axukja'ay'ajttup? Ja'a ko ja aa kyajxypy ja di'ibu yajpi'ipy yajkejpy jodoty. ³⁵ Paaty ja ja'ayu oyjya'aybyu tsuj kyajxy myadya'aky mut ko ijtp jyodoty ja oybyu; per ja axuk ja'aybyu myadyakypy ja tsaatsykyubétypy mut ko ijtp jyodoty ja axuk'ajtún. ³⁶ Per uj n'anmaaydyur miits ko ja'ay yajpayo'oydyut, nidugekyu tkuyáktudu kywentu di'ibáty tu tkajxtu di'ibu tu tkapawinmay. ³⁷ Ja'a ko mut ja mgu'amgajxy ja Dios mbayo'oyudut. Es pún oy mgajxy, ta mnujxtut ma ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu; per pún axuuk tu mgajxy, ta mnujxtut ma ja tudyu'ununu winu xuu winu tiempu.

Jesús ya'amdoy es dya'ixudut tu'ugu muj'ajtún

³⁸ Net t'anmaaydyu ja Jesús naagudyu fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpjktp:

—Windsún, nja'ixándupts es mij xytyúnut tu'ugu ijxwu'amun

di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun, es uudsuty nnijawut ko tøy'ajtn di'ibu mgajxypy.

³⁹Jesús t'adsooy:

—Ja pojpu ja'ayuty di'ibuty myastúttap ja Dios 'yamdoodap tu'ugu ijxwú'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun, per kyaj yajmo'oya'añ yu wiinkpu ijxwú'umun, yu'uyu du'un ja jya'aju yu Diosu kyugajxpu Jonás. ⁴⁰Mut ko du'un éxtum ja Jonás 'yijty muj'ajx jodoty tuguk xuu es tuguk ux, nandu'un uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, n'ita'añ tuguk xuu es tuguk ux naaxóty. ⁴¹Ko ja'ay yajpayo'oydyut, ja ja'ayuty di'ibu jékypur ijttu ma Nínive kajpn jyikypyúktut ti'igyu mut di'ibu tyam jiky'ajttap. Es yu'ujuty ñiguxu'aktut ko pekyjya'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttap, ja'a ko yu Nínive ja'ayuty myudoolijttu ja Jonasu 'yayuk es jyodumbijttu, es taa ja yaa tu'uk di'ibu myudajtypy ni'igu ja muj'ajtun kudiibum ja Jonás. ⁴²Es ko ja'ay yajpayo'oydyut, yu toxytyujk di'ibu ijt reynu jékypur ma nax ma jumboj myiñ, jyikypyuka'añ ti'igyu mut ja ja'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttap, es yu'u niguxu'ugup ko pekyjya'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttap, ja'a ko yu'u jagam tsooñ es tmudowa'añ ja rey Salomongu kyajxwíjun, es taa ja yaa tu'uk di'ibu myudajtypy ni'igu ja muj'ajtun kudiibum ja rey Salomonk.

Ka'oybyu di'ibu jatugok jumbijtp

⁴³Ko tu'ugu ka'oybyu pyudsemy ma tu'ugu ja'ay, net jyudity tu'uts

ittum es t'uxta'ay ma 'yokpo'xut. Es ko tkapaaty, ⁴⁴net ñayjyuna'añuty: “N'okjumbítyuts jatugok ma tadu ja'ay.” Es ko jyumbity, net t'ijxy ja ja'ay éxtum tu'ugu tujk pade'eky ja'xe'ekypyu es tukwa'ats. ⁴⁵Net neyx dyajmíñ janijxutujkpu myuga'oybyu di'ibu waanu axuukpu, es mut yu'u tyakuya'añ tsunaabyu ma tadu ja'ay, es du'unu tadu ja'ay wye'emy waanu axuuk kudiinum jawyíñup. Es du'un nandu'un jyata'añ ja axuk ja'ay di'ibu tyam jiky'ajttap.

Jesús tyaak es myuga'axuty

⁴⁶Támmumu natyu Jesús t'akmugajxy ja ja'ayuty ko jyajttu ja tyaagu'unok es ja myuga'axuty. Jaryu tuj'a'p oj wyu'umdu es tmugajxa'andu ja Jesús. ⁴⁷Nidu'ugu ja'ayuty t'awa'anu ja Jesús:

—Yu mdaagu'unok esu mmuga'axuty tyap tuj'a'p, es yu'ujuty mij mmugajxánudup.

⁴⁸Es ja Jesús t'adsooy di'ibu naty awa'anup:

—¿Pándsü du'un ndaak'ajtypy, es pándsü du'un nmuga'ax'ajtypyuts?

⁴⁹Ta ttukni'ijxu ja 'yuxrpujkruty, es t'anmaay:

—Tyaadudsü du'un éxtum ja ndaaguts es éxtum ja nmuga'axudyuts. ⁵⁰Mut ko oytyim púnuty di'ibu tyiimpy ja tsojkuandsü nDeedyuts di'ibu jam tsajpótm, yu'udsü du'un éxtum ja nmuga'axuts yedyujk toxytyujkuty es éxtumdsü ndaagun.

Triiguwajpu éxtumu ijxpajtn

13 Ma tadu xuu Jesús tsoyo'ñ ma ja tujk es oj ñejxy

mejyñbyu'aay, es ñaxwe'tsy jam.
 2Ta ja ja'ay may jyantsyñaymyujku
 ma yu'u. Ta Jesús tyujku ma
 tu'ugu barku es ñaxwe'tsy jam, es
 nidugekyu ja ja'ayuty wyu'umdu
 japyu ma pu'u jot. 3Net tyujku
 ya'uxpajkpu mut kanak nax
 ijxpajtun, es jyunán:

—Tu'ugu triiguwujpu 'yojtsy
 wujpu. 4Es ma oj twujy, oj
 nandun kya'ay ja tyuumt ma
 padu'u, es ja joon tpiidu. 5Es
 nandun kya'ay ja tyuumt ma ja
 tsaade'eky patku'p es wingujxy kyaj
 kyúkyty ja nax. Paadyu tadu tuumt
 pojun myujxy mut ko wingujxy
 je'eyu ja nax. 6Es ko ja xu'an myiin,
 net tyu'tsy, mut ko kyaj 'yaatske'eky.
 7Jatuk peky ja tuumt kya'ay ma ja
 apyñ jawyiin myujxy, ta dyajji'xy
 ja triigu. 8Es jatuk peky ja tuumt
 kya'ay oyñaaxóty. Ta byeen oy
 tyuumplajty. Naaguty wyinjunaiky
 mugopxu triigu tu'uk tu'ukpu
 tuumt, naaguty tugupx es naaguty
 i'px majk. 9Di'ibu mudoodup, wa'an
 tjagyúkudu.

**Ti ko ja Jesús ya'uxpeky
 mudu ijxpajtun**

10Ta ja xrpajkputy
 tmawingoonda ja Jesús, es
 dyajtuudu:

—¿Ti ko xymyumadya'aky ja ja'ay
 mudu ijxpajtun?

11Ta Jesús 'yadsoojudu:

—Ja Dios mduknija'adup miidsuty
 di'ibu kyaj jajnijawu ijty wi'ix
 yu'u yajkutíky, per ja wiinkpu
 ja'ayuty kyaj tñijawudu. 12Ja'a
 ko di'ibu myudajty jyaygyeipy,
 ak'yajmo'oyup waanu ni'igu; es
 t'aktimmudátut waanu may; es

di'ibu myudajtypy waandi'knu,
 aktim'yajpajkudya'ayup
 di'ibu myudajtypy. 13Paaty
 ndukmumadya'aktu mudu ijxpajtun,
 mut ko yu'ujuty ijxtup, per dun
 yu'ujuty éxtum kyadim'ixtu; es
 mudoodup, per kyaj tjagyúkudu
 éxtum tkadimmudowdu. 14Es dun
 éxtum yu'ujuty yajkuudyúñ éxtum
 ja Diosu kyugajxpu Isaiiu jyunán:

Oy miidsuty xyjamudowdu,
 ni na'a xykyajagyúkudut;
 oy xyja'ijxpu,
 ni na'a

xykyamuwina'añbyaattut,
 15mut ko tyadu ja'ayudyu jyot tu
 jyambittu juun,
 kyaj myudowdu
 es tu ja wyiin dyajpi'itstu,
 dun tka'ixtut mut ja wyiin
 es tkamudówut mut ja tyatsk,
 es kyaj tjagyúkudut mut ja jyot,
 es kyajts uj xyñimíndut esuts
 nyajnitso'ogut.

16'Per kuni'xy miidsuty, mut
 ko m'ijxtup es mmudoodup.

17Tuy'ajtunuts miits n'anuumadu
 ko may ja Diosu kyugajxputy esu
 ja'ayuty di'ibu jiky'ajttu tuy'ajtun
 muut tja'ixandu tyaadu di'ibu
 miits m'ijxtup, per kyaj oj t'ixtu;
 jyamudowandu di'ibu miits yu
 tyaadu mmudoodup, per kyaj oj
 tmudowdu.

**Jesús tkajtxe'xy ja triiguwujpu
 éxtumu ijxpajtun**

18'Mudowdu di'ibu myadyakypy
 ja ijxpajtun ma ja ja'ay oj twujy
 ja triigu. 19Di'ibu myudoodup
 wi'ix ja tsajpótmudu kutujkun
 es kyaj tjagyúkudu, dun yu'u
 éxtum ma ja tuumt kya'ay tu'aay.

Myiñ ja mujku'ugópk es pyujkxu ja Diosu 'yayuk di'ibu du'un ni'ipyun jyodoty. ²⁰Ma ja tuumt kya'ay ma ja tsaade'eky patku'p, ja'a 'yandijpy ja ja'ayuty di'ibu myudoodup ja Diosu 'yayuk es t'axájudu xonda'aky 'yaa xonda'aky jyot. ²¹Du'un yu'u éxtum ja triigu di'ibu kyaj kyúkyty ja 'yaats, kyaj jyaktu. Ko tyukmín tyukja'tadu ayo'on jotmay mut ja'agyujxm ja Diosu 'yayuk, net tmastu'uty ja myubujkun. ²²Ma ja tuumt kya'ay ma ja apyñ myuxy, ja'a 'yandijpy ja di'ibu myudoodup ja Diosu 'yayuk; per ja'ayu wyinma'añ'ajttup di'ibu tyukjiky'áttup ya naxwiiñ es ja jotkujkja'ay'ajtun win'u'un winxájudup, es tkajamyetsy Diosu 'yayuk, es kyaj dyajmuj dyajmáyudu ja Diosu 'yayuk ma tyadu ja'ayuty. ²³Es ma ja tuumt kya'ay oyñaaxóty, ja'a 'yandijpy ja di'ibu myudoodup ja Diosu 'yayuk es tjaygyúkadu, es dyajmuj dyajmáyudu. Naagudyu du'un éxtum ma di'ibu ja tuumt du'un tuump'ajt mug'px, esu wiinkpu du'un éxtum ma di'ibu tuump'ajt tug'px, o éxtum ma di'ibu tuump'ajt i'px majk.

Axúukpu ujts éxtumu ijspxajtun

²⁴Jesús tpujtákyu tyadu jat'u'ugu ijspxajtun:

—Ja tsajpótmudu kutujkunu du'un éxtum tu'ugu ja'ay ko twujy ja oybyu triigu ma yu ñax. ²⁵Es ko myanaxta'aydyu, ta tyaku tu'ugu myudsip ma naty tu twujy. Ta twujy ja axúukpu ujts tuumt. ²⁶Ko naty ja triigu yoñ es tyuump'atánu, ta kyuxe'ky es tap tmüt'yóñ ja axúukpu ujts

di'ibu ja myudsip oj ttukwaju.

²⁷Ta ja muduumbutujkuty oj t'anuumu ja wyindsún: “Windsún, pun ja tuumt oyu naty di'ibu yajwuj ma yu mnax, ¿maa dun tsooñu tadu axúukpu ujts?” ²⁸Net ja wyindsún 'yadsoojudu: “Nidu'uguty ja nmudsípudsu du'un tu 'yadu'utsy.” Ta ja myuduumbuty dyajtudu ja wyindsún: “¿Ti mdsejpy esuts nujx n'axwixu'uktu tadu axúukpu ujtsu?” ²⁹Es ja wyindsún 'yadsoojudu: “Kyaj, mut ko nujx yajwijxe'egyú tadu axúukpu ujts, pudu'ugup nandu'un tadu triigu. ³⁰Nik mastu'uttu. Wa'an dyoñ ti'igyú extu koonum myúkut ja triigu. Taanum ngáxtut es xyajpudu'uktut jawyiin ja axúukpu ujts es xy'awuundut adsimy'am es yajno'kta'ayut. Es ok xpyujku'uktut ja triigu ma ja ndrriigu tujkuts.”

Mortás tuumt éxtumu ijspxajtun

³¹Jesús nandu'un tpujtákyu jat'u'ugu tyadu ijspxajtun:

—Ja tsajpótmudu kutujkun du'un éxtum tu'ugu mortás pajk ko tu'ugu ja'ay twujy kyamoty es tnaxnijeepy. ³²Tyadu tuumt byeen jyantsymyutsk'átyuty; per ko yeeky, waanu muj yoombéty éxtum mbaat ja joon juyujk ñaybye'eñuty ma yu xye'endsyan.

Levaduuru éxtumu ijspxajtun

³³Nandu'un tpujtákyu tyadu jat'u'ugu ijspxajtun:

—Yu tsajpótmudu kutujkun du'un éxtum ja levaduuru di'ibu tu'ugu

toxytyujk pyujtáky py ma mayu arinu es ttuktij'yo'oy koonum ñaydyuktujkudya'ayuty.

Ti ko ja Jesús ya'u'xpeky mudu ijxpajtun

³⁴ Jesús t'anmaay tugekyu tyaadu ja ja'ayuty mudu ijxpajt, es ni tii tkatukmumadyaky pun kyaj dyajtún ja ijxpajtun. ³⁵ Tyaadu du'un jyajty es yajkuudyúnat éxtum ja Diosu kyugajxpu jyunán ma tkuxjaay:

Nmugajxupts mudu ijxpajtun, n'anuumupts di'ibu tu 'yity ayu'udsyu extu ma Dios ja naxwíñudu dyajkojy.

Jesús tkajxte'xy ja axuukpu ujts éxtumu ijxpajtun

³⁶ Ko ja ja'ayuty oj ñujxtaayñudu, ta ja Jesús tyujku tyugoty. Ta ñimiinudu ja 'yuxpukppty es 'yanmaayudu:

—Tukjaygyujkuduguts ja 'yijxpajtunu tadu axuk ujts ja'aygyamóty.

³⁷ Ta ja Jesús 'yanmaayudu:

—Di'ibu wyijpy ja oybyu triigu tuumt, yu'u du'un ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, ³⁸ es ja naxwíñudu ja'ayuty yu'u du'un ja kam. Ja oybyu tuumt ja'a du'un ja Diosu myuduumbuty, es ja axuk ujts ja'a du'un ja ka'oybyu myuduumbuty, ³⁹ es ja di'ibu wyijpy ja axuk ujts tuumt, yu'u du'un ja mujku'ugópk. Ja pujta'aky ja'a 'yandijpy ko ja'ay yajpayo'oydyut, es di'ibu yajpudu'ktup ja pujta'aky, ja'a du'un ja Diosu 'yánklusuty.

⁴⁰ Es du'un éxtum ja axuk ujts yajwijxmíky es yajpujta'aky

juaanóty es tyóyut, du'un nandu'un jyata'añ ja xuu ko ja naxwíñudu ja'ay yajpayo'oydyut.

⁴¹ Es uj ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, ngajxupts ja n'ánklusuts es dyajjuga'aktut madsu ngutujkun tugekyu di'ibu adátstap axuuk es di'ibu wiinkppty yajpekytyuundap.

⁴² Yajpujta'aga'andu ma ja juun jornu ma ja'ay jy'u'uy ya'axtat es ñaydyatskaadudat mat ja ayo'on.

⁴³ Es net di'ibáty jiky'ajttup éxtumu Dios tteky, du'un nujx jyaj tyu'xtu éxtum ja xuu ma yu Dios Teedyu kyutujkun. Di'ibu mudoodap, wa'an tjaygyúkudu.

Ni'igu tsooxuty di'ibu yu'utsy éxtumu ijxpajtun

⁴⁴ Yu tsajpótmudu kutujkun du'un éxtum ja meeñu tájubu. Ko tu'ugu ja'ay tpaaty, ta dyu'utsy nan jamyu jatugok, es jyantsyxyón nujx tteky tugekyu di'ibu myudajty jyaygyejpy, es tjuyu tadu nax.

⁴⁵ O nandu'unu du'un ja tsajpótmudu kutujkun du'un éxtum tu'ugu ajuuy ado'kpu di'ibu 'yuxtaapy ja oyatypyu perlu; ⁴⁶ es ko tpaaty tu'uk di'ibu oydsyooxuty, ta nujx tteky tugekyu di'ibu myudajty jyaygyejpy, es tjuyu tadu perlu.

Ajxkmajtsn éxtumu ijxpajtun

⁴⁷ Nandu'unu du'un ja tsajpótmudu kutujkun éxtum tu'ugu ajxkmajtsn. Ko yajkujubípu mejyñóty, ta tmatsy kanak naxu ajkx. ⁴⁸ Ko 'yútsut ja ajxkmajtsn, ta ja ajxkmajtsppty dyajpudsámdat pu'ujótm. Ta ñaxwaatstat es

twimbíwdut ja ajkx, es tpujku'ugut ja oyatypyu katsyoty es t'uxwújut di'ibu kyaj 'yóyuty. ⁴⁹Du'an myina'lañ ko ja'ay yajpayo'oydyut. Es myíndut ja ánkłusuty es dya''abekyuya'lañ di'ibu kyaj 'yoyjya'ayuty, es kyaj 'yok'ijnudut mut ja oyjya'ayuty. ⁵⁰Ta tpujta'agut ja axuk ja'aydyujk ma ja jorna yeeñ, ma ja'ay jy'u'y ya'axtat es ñaydyutskaadudut mut ja ayo'on.

Oyatypyu esu jembyu di'ibu pujke'eky ijtp

⁵¹Net ja Jesús dyajtuudu: —¿Mjaygyujkudup miidsuty tugekyu tyaadu?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu: —Njaygyujkudupts Windsún.

⁵²Es ja Jesús 'yak'anmaayudu: —Nidugekyu ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktap di'ibuts tu xyñimindu éxtumdsu n'uxpujkrpu esuts ndukni'ixut ja tsajpótmudu kutujkun, yu'u du'an éxtumu kudujk di'ibu jyu'typy ma tu tpujke'eky ja oyatypyu jembyu esu di'ibu tuuyup.

Jesús jam Nazaret

⁵³Ko Jesús tpujta'ayy tyadu ijxpajtun, ta oj jap tsyooñ ⁵⁴es jyajty ma ja kyu'umgajpn, es jap tyujku ya'uxpujkrpu tsajptugóty ma tadu kajpn. Es ja ja'ayuty du'uñu wyu'umudyaadyu, es jyuna'andu:

—¿Maa dunu tyaadu tu tjaty nugoo yu wijy'ajtun, es wi'ixu du'an ko ttuñ ja muj'ajtun?

⁵⁵Yu'udsu tyadu tsajtspu myaank es ttaak'áty ja Mariiu, es tmuga'ax'áty ja Santya'agu, Josee, Simonk esu Juudas, ⁵⁶esu

myuga'axtoxytyujkuty nan yaa tsyunnudu ma udsajtum. ¿Maa dunu tyaadu tugekyu tu tjaty?

⁵⁷Paaty kyaj tjatunandu kwentu.

Esu Jesús 'yanmaayudu:

—Nidugekyu ja ja'ay twindsu'ugudu ja Diosu kyugajxpu, jamyu kyaj yajwindsu'ugu ma ñax kyajpn es ma kyu'umdujk.

⁵⁸Es kyaj nugoo ttuñ ja muj'ajtun jap, mut ko ja ja'ayuty kyaj myubujkudu.

Fwank Yajnubajtpu 'yeeky

14 Ma tadu tiempu Eroodusu naty gobernadoor'ajtp Galileeu. Ta tmudoy wi'ixu naty yajmadya'aky ja Jesús. ²Ta t'anmaaydyu di'ibu naty jap muut: —Taadu yu'u ja Fwank Yajnubajtpu. Tu jyikyppyeky ma tu 'yeeky, paaty tmudaty ja muk'ajtun es ttuñ tyadu muj'ajtun.

³Pesu Eroodus tu naty t'ok'yajmajtsabu Fwank es tu t'ok'yajkawu'unubu pujxndugóty ja'agyujxm ja myuga'ax Filipu ñudo'oxy, di'ibu xyu'ajtp Erodiias.

⁴Tu naty Fwank t'ok'anmaapy ja Eroodus:

—Kyaj ñigutíkyuty es xymyudátut éxtumu mnudo'oxyun.

⁵Eroodus jyaya'oogán ja Fwank, per tsyu'ku ja ja'ayuty mut ko jyuna'andu ko Fwank yu'ujuty ja Diosu kyugajxpu.

⁶Es ma naty ja Eroodus yajmujtún ma dya''abety ja jyumajt, ja Erodiiasu ñuux oj tyuku ajtspu mayjya'aywyindum. Es nugoo oj t'oktojkn ja Eroodus, ⁷extu wyandak tmo'oya'lañ oytyim tiity di'ibu amdoop. ⁸Net ja kiixy oj

wyinma'añ myo'oyuty jawyiin ja tyaak. Ta t'anmaay ja Eroodus:

—Meegyuts palanganoty yu Fwank Yajnebajtpu kyubajk.

⁹Mudu tyaadu oj ja rey Eroodus myay tyajy. Es kom tu naty twanda'aky es tu tmudowdu ja jabye'xyuty, ta jynáñ es yajmo'oyut. ¹⁰Net tni'ana'amü es yajniboodut ja kyubajku Fwank jap pujxndugóty. ¹¹Net tmümiindu ma tu'ugu palanganu. Ta tmooydyu ja kiixy, es ja kiixy ttukkudajku ja tyaak.

¹²Net jyajttu di'ibáty ya'uxpuktpu ja Fwank. Ta dyajnxudu ñini'x es oj dyajnaxtukudu, es óknem oj t'awánudu ja Jesús.

Jesús dyajkáy nimugoxk mil naxy ja ja'ay

¹³Ko Jesús tmudooyu tyaadu, ta jap tso'oñ yu'uyu mudu 'yuxpukpüty ma tu'ugu barku es ñijxnu muj ittum. Per ja ja'ayuty ñija'adu. Ta majatyu kajpn tpadso'ondü tekykyu'üm. ¹⁴Ko Jesús ttukpudseemy ja barku, ta t'ijxy ja mayjya'ay es tmudajty ja pa'ayo'on mut yu'ujuty, es dya'agudaky ja pa'am ja'ayuty di'ibu naty ja'ajuty myümiindap. ¹⁵Es ko tsyu'ujunu, ta ja Jesusu 'yuxpukpüty ñimiinudu es 'yanmaayudu:

—Tu tsyu'unu, es ni pán yaa kyatsünu ma tyadu it. Wa'an tñjxnu tyadu ja'ayuty, es nujx tjuydyu kya'ay 'yukun ma wingombu kajpn.

¹⁶Jesús t'anmaay:

—Oy kyanujxtut. Mo'oydyu miidsu kya'ay 'yukun.

¹⁷Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Kyajts ti may nmudattu, je'eyu mugoxxu tsajkaagyu'unk es majtsku ajkxu'unk.

¹⁸Ta Jesús t'anmaaydyu:

—Yajmíndu yaa.

¹⁹Ta tni'ana'amü es ja ja'ayuty ñaxwaatstut müyóty. Net tkone'ky ja mugoxxu tsajkaagyu'unk es ja majtsku ajkxu'unk, es pyat'ijxy tsajpótm. Ta jynáñ:

—Nja'aygyudákypüts mij Tatitu'unk.

Ta ttujkwa'xy ja tsajkaaky es tmooydyu ja 'yuxpukpüty, es ja'ajuty dyajwa'xtu ma ja mayjya'ayun. ²⁰Nidugekyu kyaaydyaadyu jotkuda'aky. Es óknem dyajmujktu majmajtsk katsy ja tsajkaaky tyuktuku di'ibu nadujku. ²¹Ja'a du'un kyaadyu mugoxx milu yedyujk, es kyaj ndukpuwixtsun ja toxytyujk esu uná'ku'unguty.

Jesús yo'oy nuu wyingujxy

²²Net Jesús dyajtukudu ja 'yuxpukpüty barkoty es 'yawinnáxtut ma ja mejyñ, es ja Jesús 'yakwe'emy mut ja mayjya'ay, ñayjyugajxunu. ²³Ko Jesús ñayjyugajxtaayü, ta pyatujku naydyi'igyü ma tu'ugu kopk es tkajxta'aga'añ. Ko oj kyoodsunu, nadyi'igyü naty jam.

²⁴Ko naty ja barku ñijxnu mejyñgyujk'am, ja barku jyantsywyépyuty ja mejyñ ko ñikapy, mut ko ja poj xidsoo yadsoo jyantsymyíñ ma yu'ujuty. ²⁵Móñamu Jesús myüwingoonudu yu'ujuty, tyu'uyo'oy nuu wyingujxy. ²⁶Ko ja 'yuxpukpüty 'yixxudu

tyu'uyo'oy nuu wingujxy, ta tsyu'kudu, es yaxkaktu mudu tsu'ugu:

—iYu'u du'un tu'ugu ijxma'tun!

²⁷ Esu Jesús myugajxu, es 'yanmaayu:

—iJotmukta'aktu! Ujtsu du'un. Katu mdsu'ugudu.

²⁸ Ta ja Peedru myugajxu es 'yanmaayu:

—Windsún, pun mijtsu du'un, jajnujxkuts nuu wingujxy extu ma mijun.

²⁹ Esu Jesús 'yanmaayu:

—Pes min.

Ta ja Peedru ttukjunajky ja barku es nejxy ye'epy nuu wingujxy jadsoo ma natyu Jesús.

³⁰ Es ko ñaygyujamyajtsu mut ja myak'ajtunu poj, ta tsyu'ku es oga'an kyinannu. Ta yaxkeky:

—Yajtsókuts, Windsún.

³¹ Netyu Jesús tku'umumajtsu, es t'anmaay:

—iTim waanu je'eyu xymyudaty ja mubujkun! ¿Ti ko tu xykyamubeky?

³² Ko yu'ujty tyujkudu ma ja barku, ta myo'ty ja poj. ³³ Net ja di'ibu naty jáputy barkoty t'awdajttu ja Jesús, es t'anmaaydyu:

—iJantsy tuj'ajtundumu du'un ko mij ja Dios m'U'unk'átyuty!

Jesús dya'aguda'aky ja puma'ayuty jap Jenesaret

³⁴ Tninajxtu ja mejyñ es jyajttu ma Jenesaret ñaaxóty. ³⁵ Ko ja ja'ayuty di'ibu jap tsunaaydyur t'uxkajptu ja Jesús, ta tjantsymyadyaagudijttu ma tugekyu tadu naxwíñudu. Ta dyajmiindu ja puma'ayuty ma natyu Jesús, ³⁶ es tmunu'xta'aktu

es tna'ixut es oyjye'eyu pyátxudu wyit pa'a; es nidugekyu di'ibu oj tyónudu, agudaktu.

Di'ibu ja'ay ya'adátsup axuuk

15 Net tmawingoonda ja Jesús naagudyu fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'axpujktup. Jamu naty tu tsooonda ma yu Jerusalén kajpn. Ta dyajtuudu:

²—¿Ti ko yu m'axpujkruty tkakuydyundu ja kyostúmrudyu n'aptujk'ajtam?, ja'a ko kyaj yajxón tpujtu kyu'u jawyiin ma kyaya'andu.

³ Es ja Jesús 'yadsoojumbijtu:

—¿Es ti ko nandu'un miits xykyakuydyundu ja Dios 'yana'amun es xypyadúndut ja mgu'umgostúmruty? ⁴ Mut ko Dios jyunán: “Mwindsu'ugur ja mdaak mdeety”, es “ja di'ibu kyajxpejkyu yu tyeety o yu tyaak, oogur yu'u.”

⁵ Es miits mjúnándup ko tu'ugu ja'ay mbaat t'anuumu yu tyaak tyeety: “Kyaj mbaat nbuduku, mut ko tats ndukwindsu'ugu Dios tugekyu di'ibuts nmudajtypy es mbudákuxyur.” ⁶ Es oytym pánuty di'ibu du'un junaamp, kyaj ñakysyékyuty ja tyaak tyeety tpujúkat. Du'un miidsuty tu xymyastu'uttu éxtum ni ti tkatsooty ja Diosu 'yana'amun es xy'akpaduna'andu ja mgu'umgostúmruty. ⁷ Miidsuty di'ibu nay'andíjudup es jyiky'attu tuj'ajtun muut, yajxón tjamadyaky ja Diosu kyugajxpu Isaiiu éxtumu du'un miidsuty ko tkuxjaay:

⁸ Tyadu ja'ay xywyindsu'kupts wingu'ay agu'uy, per ja jyot wyinma'añ jagam 'yity ma ujun.

⁹ Ni ti tkatsooty ko
ñaybyujta'agadu es
xyja'awdattuts.

Ja 'yuxpajkuntuty yu'uyu du'an
ja ja'ay yana'amun.

¹⁰ Es ta ja ja'ay dyaxudu es
t'anmaaydyu:

—Madowdu es jaygyukudu.

¹¹ Di'ibu tajkup aajoty, kyaj yu'adyu
ja'ay ya'adu'udsyuty axuuk. Ja'a
du'an ja ja'ay ya'adatsup axuuk
di'ibu pudsuump aajoty.

¹² Net ja 'yuxpajkputy ñimiinudu
es 'yanmaayudu:

—¿Mnija'ap ko yu fariseeuty tu
'yákuu ko tu tmdoy ko du'an tu
mjuna'añ?

¹³ Es ja Jesús 'yadsooy:

—Oytyim di'ibadyu kepy
di'ibuts ja nDeedyuts di'ibu
jam tsajpótm kyaj tu tkojy,
ya'axwixu'kp 'yaadsoty.

¹⁴ Mastu'uttu. Wiindsadyu'u. Wa'an
twijts'yo'oyudu jatu'ugu wiints. Es
pwn tu'ugu wiints wyijts'ye'epy ja
myuwiints, nimajtsk kyunáxtut ma
tu'ugu jut.

¹⁵ Ta yu Peedru t'anmaay ja Jesús:

—Tukjaygyujkuduguts yu tyadu
ijxrajtun.

¹⁶ Ta Jesús 'yanmaayudu:

—¿Nan kyajpu miits
xyjaygyukudu? ¹⁷ ¿Tii kyaj
xyjaygyukudu ko di'ibu najxp
aajoty, jap kyuda'aky jodoty
es óknun ñaxy? ¹⁸ Per di'ibu
pudsuump aajoty, yu'u dun miimp
jodoty winma'añoty, esu tyaadu
du'an di'ibu axuuk ya'adatsypy
ja ja'ay. ¹⁹ Mut ko jodoty
winma'añoty du'an pyudsemy yu
axuk winma'añ, yu yajja'ay'o'k, ko
yu ja'ay dyajtagóy ja pajk úkunu

wyindsu'kun, yu mu'induunk, yu
ma'tsk, yu andakun es yu ni'o'o
niyáxuk. ²⁰ Tyaadadyu du'an
ya'adatsypy axuuk ja ja'ayuty, per
ko nga'ayum, oy ngakubújambu,
kyaj ja'ay dya'axuugun.

Toxytyujk kyaj 'yisraelítuty tmubeky ja Jesús

²¹ Ta tsoyo'on ja Jesús jap es oj
ñejxy wingón ma Tiru kajpn esu
Sidón kajpn. ²² Es tu'ugu kananeeu
toxytyujk di'ibu tsunaapy ma tadu
naxwíñudu, tnmiiiñ ja Jesús, es
tmugajxy jantsy muk:

—¡Windsún, tyuump 'yaats ja
Davit, pa'ayooguts uj mij! Yu
nnuuxuts myudajtypy ja ka'oybyu
es nugoo 'yoktsaatsyjainu.

²³ Esu Jesús kyaj ni wi'ix
kya'adsooju. Net ja 'yuxpajkputy
ñimiinudu, es myunu'xtákudu:

—Anuunu tadu toxytyujk
wa'an tnejxy, ja'a ko yax jojkp
xypyami'inun.

²⁴ Jesús t'adsooy ja 'yuxpajkputy:

—Ja Diósuts tu xykyexy jaay
ma yu tugoybyu borreeguty ma yu
naxwíñudu Israel.

²⁵ Es ja toxytyujk myuwingoonu
es ñaygyoxtonaaydyáku Jesús
wyindum, es t'anuunu:

—¡Windsún, pudujkuguts!

²⁶ Esu Jesús 'yadsooju:

—Kyaj 'yóyuty esu u'unuk
una'k nbujkun ja tsajkaaky es
nmo'oyum ja úkuty.

²⁷ Ta ja toxytyujk 'yadsooy:

—Tuy'ajtunu'u, Windsún. Per ja
uk kyaadyup ja tsajkaakywyáy
di'ibu ka'ap ma ja wyindsunu
myeesu.

²⁸ Net ja Jesús jyunañ:

—iByeen jyantsymyájutý ja mmubájkun! Wa'an dyajkuudyúñ di'ibu mij mdsejpy.

Netýu ja ñuux 'yagudaky.

**Jesús dya''aguda'aky
may ja puma'ayuty**

²⁹Ta Jesús tso'o'ñ jap es ñajxy ma yu Galileeu Myejuñbya'a. Ta pyatájkú ma tu'ugu kopk. Jam ñaxwe'tsy. ³⁰May ja ja'ayuty oj ñejxy ma yu'u naty, es oj tmunájxtu uxneybyu, wiints, uumuty, kutúkpruty, es mayu wiinkpruty ja pa'am ja'ayuty. Jap trujáktu Jesús tyeky'ujxy es yu'u dya''agudaky. ³¹Es du'uñu ja ja'ayuty wyu'umudyaadyu ko t'ijxtu ko ja uumuty kajxtup, ja uxneybyu ye'epy, ja kutukpu wye'emy jatugoku kyu'u yajxón, es ja wiindsuty ijxtup. Ta t'awdattu Dios.

**Jesús dyajkáy nimajtáxk
mil naxy ja ja'ayuty**

³²Net ja Jesús dyáxudu ja 'yuxpájkpruty, es t'anmaaydyu:
—Nmudajtypyuts ja pa'ayo'on mudu tyadu ja'ayuty, mut ko tu 'yijnudu tuguk xuu ja yaa mut uj es kyaj tmudattu ti 'yokju'x 'yokpáktup. Kyajts ngaxa'añ ayuu ma yu tyujkuty, éxkum muum du'uñu 'yokkudaanudu tu'aay.

³³Net ja 'yuxpájkpruty 'yanmaayudu:

—¿Per wi'ix mbaat nbátum ja kya'ay 'yúkunu tyadu mayjya'ay? Ma tyadu it kyaj pún tsyuunu.

³⁴Ta Jesús 'yadsooy:

—¿Naak xmyudattu tsajkaaky? Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Juxtujk, es naagudyu ajkxu'unk.

³⁵Ta tni'ana'amu es ja ja'ayuty ñaxwaatstut naxkujxy. ³⁶Ta tkone'ky ja juxtujkpu tsajkaaky es ja ajkxu'unk. Ta tja'aygyudáky ja Dios. Net ttujkwa'xy ja tsajkaaky es ttuknuku ja ajkx, es tmooy ja 'yuxpájkpruty es dyajwa'xut ma ja mayjya'ayuty. ³⁷Nidugekyu kyaay 'yuktú jotkuda'aky, es dyajmujktu juxtujk katsy ja naduku. ³⁸Di'ibu kaay uktu ja'a wyínuty nimajtáxk milu yedyujk, es kyaj yajmadsyóy ja una'ku'unk es ja toxytyujkuty. ³⁹Ta ja Jesús ñajjyugajxunu, es tyujkunu ma ja barku es oj ñajxnu ma yu Magdalú it.

**Fariseeuty es saduseeuty
t'amdowdu tu'ugu muj'ajtun**

16 Ja fariseeuty es ja saduseeuty oj tninujxtu Jesús es t'ixa'andu wi'ix t'ok'yajka'adut. Ta t'amdoodu es tyuk'ixudut tu'ugu ijxwu'amunu mujpu di'ibu tsajpótm. ²Es ja Jesús 'yadsooy:

—Ko tsyu'uju miits mjuna'andu: “Poju'ugaamp bom. Ix tsaptsu tsajp.” ³Es jépyup mjuna'andu: “Tyam kyaj pyoju'uga'añ. Ix tsaptsu tsajp es mudu yoots.” Mnija'adup xyajnikajtat ja tiempu tsajpótmudu, ¿wi'ix xykyanijáwudu xyajnikajtat di'ibu tuun jajtup ma tyadu tiempu? ⁴Ja pojpu ja'ayuty di'ibuty myastúttup ja Dios, 'yamdoodup tu'ugu ijxwu'amun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun, per kyaj yajtuk'ixa'andu wiinkpu ijxwu'amun, yu'u'yu du'un ja jya'aju Jonás.

Ta Jesús tmastuty, es oj ñejxy.

Fariseedyu 'yuxpukun

⁵Ko ja Jesús mut ja

'yuxpukputy tyujukudu barkoty es 'yawinnaxa'andu ma ja mejñ, jya'aydyugooodyu 'yuxpukputy dyajnujxtut ja tsajkaaky. ⁶Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpukputy:

—Jaygyúkudu, mnaygywentu'átudup mut ja lyevaduuru fariseeuty esu saduseeuty.

⁷Net ja 'yuxpukputy ñayjyunánudu ak yu'ujuty:

—Ja'a du'un mut ko kyaj tu njamyajtsam nyajmi'inum ja tsajkaaky.

⁸Jesús ñija'ap wi'ix ja'a ñayjyuna'anudu, ta t'anmaaydyu:

—¿Ti ko mjuna'andu ko kyaj xymyudattu tsajkaaky? ¿Waandi'knu mubukun xymyudattu miidsuty!

⁹¿Kyajnum xyjaygyúkudu, ni xykyajamyátstunum ja mugoxkpu tsajkaaky di'ibuts nyajwa'x ma nimugoxk milu ja'ayuty, es naak katsy xy'ak'ajmujktu? ¹⁰¿Ni xykyajamyatstu ja juxtukpu tsajkaaky di'ibuts nyajwa'x ma yu nimajtaxk milbu ja'ayuty, es naak katsy xy'ak'ajmujktu?

¹¹¿Wi'ixu du'un ko miidsuty kyaj xymywinma'añbyaattu ko uj kyajts yu'ujuty nmadya'aky ja tsajkaaky ko n'anmaaydyu es mnaygywentu'átudut mut ja lyevaduuru ja fariseeuty es ja saduseeuty?

¹²Net tjaygyujukudu ko Jesús yu'u naty myadyakypy ja fariseedyu 'yuxpukun esu saduseedyu 'yuxpukun.

Peedru tngajxy ko

Jesús ja'a ja Kristu

¹³Ko jap tsoyo'oñ ja Jesús, es jyajty Sesareu Filipu ñaxóty. Ko jap jyajttu, ta ja Jesús dyajtuudu ja 'yuxpukputy:

—¿Wi'ix ja ja'ayuty jyuna'andu mut uj, ja Naxwiñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu?

¹⁴Ja 'yuxpukputy 'yadsoojudu:

—Naaguty jyuna'andu ko mij mja'ajuty ja Fwank Yajnubajtra. Naaguty jyuna'andu ko m'Eliiusuty, es junándup ja wiinkputy ko mijtsu du'un ja Jeremius o jatu'ugu wiinkpu Diosu kyugajxpu.

¹⁵Ta ja Jesús dyajtuudu ja 'yuxpukputy:

—Es miidsuty, ¿wi'ix mjuna'andu, púndsu dun uj?

¹⁶Netu Simonk Peedru

'yanmaayu:

—Mijtsu du'un ja Kristu, ja Diosu 'yU'unk.

¹⁷Net ja Jesús 'yadsooy:

—Kuni'xy mij, Simonk, Jonasu 'yu'unk, mut ko ni pán tu mgatuk'ixyudyu tyaadu, yu'uyu du'unu nDeedyuts di'ibu ijtp tsajpótm. ¹⁸Mijtsu du'un Peedru (di'ibu 'yandijpy tsa). Du'un mijts éxtum ja tsa ma tu'ugu tujk tsyonda'aky. Mijtskyujxm may ja ja'ay xymyubúktuduts, es ni ja o'kun tkamumada'agut ja ja'ayuty di'ibuts xymyubúktup. ¹⁹Ujtsuts mij nmo'oyup ja tsajpótmudu 'yawatsn ma Dios yajkutíky. Di'ibu mij m'awi'imp yu naxwiñ, nandu'un ya'awunup tsajpótm; es di'ibu mij m'agejpy yu naxwiñ, nan ya'agájup tsajpótm.

²⁰Net ja Jesús ttuknipujktu ja 'yuxpukpudy es kudiibu pán t'anuumut ko yu'u du'an ja Kristu.

Jesús tniğajxy ja 'yo'kun

²¹Es net oga'an ja Jesús t'awa'anudu ja 'yuxpukpudy ko tsojkup yu'u ñujxut Jerusalén, es ko kanak peky ya'ayowa'anudu yu mujja'aydyujkuty esu teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukpudy.

Ya'anmaaydyu extu ko ja'ay ya'ooga'anudu, per ko tyugukxubátut jyiky pyuka'añ. ²²Net ja Peedru dyajnejxy wiink soo ja Jesús, es t'ooy. Ta t'anmaay: —Nindsun'ajtum, ñi tkatsókut ja Dios, es ni na'a du'an mgajátut!

²³Es ja Jesús wyakumbijty es t'anmaay ja Peedru: —¡Nikákuts mij, mujku'ugópk Satanás! Je'eyuts mij xy'adsipy. Mij kyaj mwinmay éxtumu Dios, je'eyu du'an éxtumu ja'ayuty.

²⁴Net ja Jesús t'anmaay ja 'yuxpukpudy:

—Pun jaats pán xypyanujxa'añ, tsojkup tmastu'udut ja kyu'um winma'añ es jyiky'átut éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu pyagiipy ja kyruuz ko 'yo'kun tniğejxy, esuts xypatsoonut. ²⁵Mut ko di'ibu jiky'ataamp mudu kyu'um winma'añ, du'ambu ja'ay yajtugeepy ja jyiky'ajtum, per di'ibu jiky'ataamp éxtumts uj ndukni'ixu, du'ambu ja'ay kyaj dyajtgóty ja jyiky'ajtum. ²⁶¿Ti tyimpatypyu tadu ja'ay, oy tjaniwindsun'ajtpu tugekyu naxwíñudu, pun yajtugeepy ja jyiky'ajtum ma Dios? ¿O ti mbaat ja ja'ay dyaky

es kya'ayówut winu xuu winu tiempu? ²⁷Mut ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmina'añuts mut ja myuj'ajtumdsu nDeety es mudu 'yánklusuty, es nétuts nmo'oydyut éxtum nidu'uk nidu'uk tu 'yadu'utstu. ²⁸Tuy'ajtum n'anuumudu ko ta yaa naaguty di'ibu kyaj 'yooktut maanum tka'ixy uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kots nmínut yajkutujkpu.

Jesús tyugatsy

17 Ko tudujk xuu ñajxy, ta ja Jesús dyajnejxy ja Peedru, Santya'agu esu Fwank, myuga'axu Santya'agu, es pyatúkudu ma tu'ugu kopku kujxmbu. ²Es jam ja Jesús tyugajtsy éxtumu du'an yu'u. Yu wyiin jyujp jyantsytye'xy éxtum ja xuu, es ja wyit tyugajtsy poop éxtum ja jajun. ³Es ti'in yu'ujuty t'ijxtu ja Moisés esu Eliius myadya'aktu mudu Jesús. ⁴Net ja Peedru t'anmaay ja Jesús:

—Windsún, joy ko udsajtum nyaa'ajtum! Pun mdsejpy, n'ok'ya'óyuduts tugugyu uxkuda'ak tujk, tu'uk mij mja'a, tu'ugu Moisés jya'a es jatu'uk tja'a'átut ja Eliius.

⁵Maanumu naty ja Peedru 'yakkajxy, tu'ugu yoots jantsy tu'xp 'yabijttu, es ma ja yoots yajmudooy ko jyuna'añ:

—Tyaadudsu du'an ja n'U'unguts di'ibuts uj njantsytsyejpy es di'ibuts uj maut njotkujku. ¡Mumudowdu yu'u! ⁶Ko tyadu tmudoodu ja xupukpudy, ta ñajyujpudu naxkujxy es jyantsytsyu'kudu. ⁷Net ja Jesús ñimiñudu ja'ajuty, ñinaxkuxájudu, es 'yanmaayy:

—jPudu'uktu! jKatu mdsu'agudu!

⁸Es ko 'yijxu'ktu, kyaj tnaky'ijxtu ni pán, yu'uyu ja Jesús naydyi'igyu.

⁹Ko naty jam wyinjúnaktu ma ja kopk, ta ja Jesús tyuknipújkudu:

—jKatu pán xytyukmumadya'agyu tyaadu di'ibu tu xy'ixtu extu koonum uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, naty tu njikyryekey madsu naty tu n'eeky!

¹⁰Net ja uxpujkruty dyajtudu ja Jesús:

—¿Es ti ko jyuna'andu di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujkruty ko koonum Eliius myina'añ jawyiin?

¹¹Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajtunu'u ko Eliius miimp jawyiin es dya'oyuya'añ tugekyu.

¹²Per uj n'anmaaydyur miits ko Eliius tu myiñ, es ja ja'ayuty kyaj 'yuxkajpudu. Yu'uyu tyuundu mut yu'u di'ibu yu'u tsojktu.

Du'un nandu'un uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, xya'ayowa'anduts yu'ujuty.

¹³Net ja 'yuxpujkruty tmawinma'añbyáttu ko Jesús yu'u naty myadyakypy ko ja Fwank Yajnubajtru yu'u du'un ja Eliius.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu mixy di'ibu ka'oybyu myudajtypy

¹⁴Ko jyajttu ma naty ja ja'ayuty, ta ja Jesús ñimujwa'ku tu'ugu yedyujk, es ñaygyoxtonaaydyáku wyindum, es 'yanmaayy:

¹⁵—Windsún, pa'ayówuts ja n'u'unk, éxtum dyajnáxy ja ayo'on ko myo'oty. Kanak ok jyungujubipy es kanak ok ñugujubipy. ¹⁶Tyaats tu njayajmíñ ma yu m'uxpujkruty, per kyaj tu tmumada'aktu dya'aguda'agut.

¹⁷Ta ja Jesús 'yadsooy:

—¿Extu mabaatnumts n'akmumada'aguduts yu ja'ayuty di'ibu kyaj jyiky'attu éxtum jyatsékyuty es kyaj Dios tmubuktu? Yajmín ja yaa ja mixyu'unk.

¹⁸Net ja Jesús t'oobudseemy ja ka'oybyu ma ja mixy. Ta netyu 'yagudaky.

¹⁹Oknum ja uxpujkruty myadyaktu mut ja Jesús wiink tsoo, es dyajtudu:

—¿Ti kots uudsuty tu ngamumada'aktu nyajpudsúmuduts ja ka'oybyu?

²⁰Jesús oj 'yadsówudu:

—Mut kooxyur miits xymyudattu waandi'knu yu mmubujkunuty. Tuy'ajtun n'anuumudu kooxyur xymyudattu ja mubujkun, oy du'unun je'eyu éxtumu mortás pajk, m'anmaapxyur miidsuty tyadu kopk: “Juga'ak yaa es nujx wiink tsoo”, es jugákrxyur. Ni ti di'ibu kyaj m'o'oyxyudut ko xymyudattu ja mubujkun. ²¹Tyaadu du'umbu ka'oybyu, yu'uyu munt pyudsemy ko n'ayu'ajtum es ko ngajxtákum.

Jesús tngajxy myumajtsk ok ja 'yo'kun

²²Maanumu naty 'yajakudittu ti'igyu ma yu ñaxwíñudu Galileeu, Jesús t'anmaaydyu:

—Yu Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu yajtukkudukuya'añ ja ja'ayuty di'ibu kyaj kyupúkuu, ²³es dya'ooga'andu, es ko tyugukxubátut, jyikyryuka'añ.

Ko du'un oj ya'anuumudu, ta oj jyantsyjoyotmaybyuktu.

Tsajptujk kugubajtun

²⁴Es ko Jesús es ja 'yuxpujkruty jyajttu Kafarnaúm, ja di'ibu

yajkugubajttap ma ja muj
tsajptujk oj tñinujxtu ja Peedru, es
dyajtuudu:

—¿Ti kyaj t'ayákut miidsudyu
mwindusun ja tsajptujk meen?

²⁵Peedru 'yadsooy:

—¡Ti ko kudii!

Es ko Peedru tyujku tugoty, ta
Jesús oj jawyiin jyuna'añ:

—¿Wi'ix mjuna'añ, Simonk? ¿Pún
yajtukubajtp ja ayaku ja réyuty, ja
jya'ayuty, o yu wiink ja'ayuty?

²⁶Peedru 'yadsooy:

—Yu wiink ja'ayuty.

Jesús 'yadsooy:

—Punu du'an, ja jya'ayuty
kyaj kyubety. ²⁷Per kadiibu
nmudugo'oyum ni pún, nujx ma yu
mejyñ es xyúyut ja ajkx. Es di'ibu
jawyiin mxiiipy, 'yaajóty xpyaadut
tu'ugu meen di'ibu mbaat muut
xykyubajtta'ay ja mgugubety es ja
nja'ats. Es nujx xykyubety.

Pun ni'igu muj

18 Ma tyaadu du'an jyajty,
ja 'yuxpukpudyu Jesús
ñimiinudu es yajtuujudu:

—¿Pún ma udsuty waanu muj
tsajpótm?

²Net ja Jesús dyaxu tu'ugu
una'ku'unk, es tpujtáky kujk'am ma
ja 'yuxpukpudyu, ³es t'anmaaydyu:

—Tuy'ajtun n'anuumudu,
pun miidsuty kyaj mdugatstu
es mjumbítut éxtamu tyadu
una'ku'unk, kyaj mdúkut ma ja
tsajpótmudu kutujkun. ⁴Es du'an
di'ibu ni'igu myudajtypy ja
muj'ajtunu tsajpótmudu, yu'uyu

du'an di'ibu yuunk náxyryap es
jyumbity éxtamu tyadu una'ku'unk.

⁵Es ja ja'ay di'ibu 'yaxájup
mududsu nxuugyujxm tu'ugu
una'ku'unk éxtamu tyaadu, nan
xy'axájupts uj.

Puroobuty ko pekyoty nyajka'am ja wiink ja'ay

⁶Es pun ja pún dyajpekykya'ay
nidu'ugu tyadu una'ku'unk
di'ibats uj xymyubujkp, waanu
oy pyudsu'umxuty yu'u kooxyup
yajtuk'yo'kmawuanu tu'ugu muj
paan es yajkujubijpnáxut mejyñóty.

⁷¡Puroobu naxwiñudu ja'ay, ja'a
ko may di'ibu yajpekytyuump!
Du'ñam jyata'añ, per ¡puroobu tadu
ja'ay di'ibu wiinkru yajpekytyiumpy!

⁸Paaty pun myajpekytyuunup
tu'ugu ngu'u o tu'ugu mdeky,
niboot es uxjawip jagam. Waanu
oy ko mnujxut tsajpótm ma ja
jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu,
éxtam mbaat njuna'anum kutuk
o tekytyuk, es kadiinum ko
myajpujta'agut ma ayoodákn mut
majtsk adu'umadyu ngu'u mdeky.
⁹Es pun myajpekytyuunup tu'ugu
mwiin, juut es uxka'ats. ^bWaanu
oy ko mnujxut tsajpótm ma ja
jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu,
éxtam mbaat njuna'anum mut tuk
adu'um je'eyu mwiin es kadiinum
ko myajpujta'agut ma ayoodákn mut
majtsk adu'umadyu mwiin.

Borreegu di'ibu tugoy ijxpajtun

¹⁰Katu xy'uxtijy ni tu'ugu
tyadu una'ku'unk. Pes

^b 18:8, 9 Xytyuk'ijxumu Jesús ko di'ibu xyajpekytyuunum, yu'u jot winma'añ, es kyaj yu'udyu ku'u, teky, es ni yu'u wiin. Ix Matewu 15:17-20

n'anuumudu ko jam tsajpótm ja ánkłusuty wyin'ijxtuudup ja nDeedyuts tsajpótmudu. ¹¹Mut ko ęj, ja Naxwíńudu Ja'ayudyu Kyudanaabyu, tu nmíńuts esuts nyajnitso'oga'ań di'ibu naty tu tyugoy.

¹²N'okpųjtákum pún ja pún tmudaty mugo'pxu byorreegu es 'yux'yo'oy tu'uk, ęti kyaj dyajwu'umut yu tadu majta'px majmókx majtáxkpu jamyu ujtsóty, es nųjx t'ęxta'ay tadu tu'ukpu? ¹³Es pún pyatypy, tųy'ajtunuts nmudaty ko xonda'agup ni'igu mudu tadu tu'ukpu kędiinam mudu tadu majta'px majmókx majtáxkpu di'ibu kyaj tu 'yux'yo'oy. ¹⁴Es nandu'unu du'un yu mDeedyuty di'ibu ijtp tsajpótm, kyaj ttseky tyugóyut ni tu'ugu tyadu unaku'unguty.

Wi'ix nmugu'ugu pyeky mye'xyuty

¹⁵Pún yu mmugu'uk mmudęgooyup, madya'ak męut nimajtskyu, es tukmumadya'ak di'ibu tu mdukmuduundęgóyuty. Pún mjaygyujkxup, tu dún oy mwe'emy mut ja mmugu'uk. ¹⁶Pún kyaj mjaygyúkuty, múnųjx tu'uk o majtsk di'ibu myudówdup, es du'un tųgekyu ja u'unun yajtukmadya'agut wi'ix jyuna'andu ja majtskpu o tųęukpu di'ibu naty tu tmudoo'ittu. ¹⁷Es pún nan ni yu'u tkamumudoy es tjaygyúkut, anuumudu ja mumubųjkrutųj k mańaymyúkudu. Es pún kyaj tjaygyuku, wa'an du'un nńaxut ęxtam tu'uk di'ibu kyaj tmubeky ja Dios o ęxtamu yajkugubajtpu. ¹⁸Tųy'ajtun n'anuumudu ko di'ibu miits m'awu'undup ya naxwiiń,

ya'awuunup nandu'un tsajpótm, es di'ibu miits m'agajtup ya naxwiiń, ya'agájup nandu'un tsajpótm.

¹⁹Nandu'unu du'un pún ya naxwiiń nimajtsk miits xyajti'igyudu m'ayuk es xy'amdowa'ań oytyiity, mmo'oyudubu'u ja nDeedyuts di'ibu jam tsajpótm. ²⁰Mut ko mańimajtsk o niduęuak mnaymyúkudu es xy'awdátuts, jamuts ęj n'ity kujk'am mańmiidsuty.

²¹Net ja Peedru o dyajtųy ja Jesús:

—Windsún, ęextu naak ókuts nma'xut ja pyojpu yu nmugu'uguts kots ęj xymyuduundęgóy xymyugajxtugóy? ęExtu jęxtujk oku?

²²Jesús oj 'yadsóyuty:

—Kyajts njuna'ań ko extu jęxtujk ok, ja'a du'un extu jęxtujk ok tųgu'px majkpu.

Tuumba di'ibu kyaj ja myumuduumba mye'xyuty

²³Es mut yu'ęgyųjxm tadu naymya'xu n'okpųjtákum tu'ugu ijxpajtun. Ja tsajpótmudu kutujkun ja'a du'un ęxtam tu'ugu rey di'ibu jyaya'oyųyán yu kywentu mudu tyuumbuty. ²⁴Ko naty ttuundsonda'aky ja kwentu, net yajtukniiiń tu'uk di'ibu myuni'xy'ajtypy majtsk mil jumųjt naxy niduunk. ²⁵Ja'a ko ja tyuumba kyaj tmudaty ti męut dya'adúkut ja nń'xy, ta ja wyindsún oj nń'ana'amuty es yajtoogut, ti'igyu mut ja nńudo'oxy, ja 'yu'unguty es tųgekyu tijaty myudajtypy, es du'un 'yadúkut ja ni'xy. ²⁶Net ja muduumba

ñaygoxtunaaydyáku wyindsún
winduuy, es tmánu'xtáky:

“Windsún, mudat ja ma'xtujkun mut
uj es nmugubátup tugekyu.” ²⁷ Ja
wyindsún pya'ayooju es mya'xu ko
tkamugubejty. Ta oj yajnasma'tsa.

²⁸ Per ko pyudseemy ja
máduumba, net tpaty jatulugu
myumáduumba di'ibu naty yu'u
kamugubajtup mugo'px xuu
niduunk. Ta dyo'kmumajtsu
es dyo'kpeñ, es t'anuumu:

“¡Kubat di'ibuts xkyameepy!”

²⁹ Net ja myumáduumba
wyingoxtunaaydyáku, es
myunu'xtáku: “Mudat ja
pa'ayo'on mut uj es nmugubátup
tugekyu.” ³⁰ Es ja myuni'xy kyaj
oj myuma'xtíkyuty, nik ni'igu oj
dyajtsímyuty extu ko tkubátut ja
ni'xy.

³¹ Ko ja wiinkpadyu
myumáduumba t'ijxtu tyaadu,
net byeen oj tjáwudu es oj
ttukmumadya'aktu ja wyindsún
tugekyu éxtumu naty tu jyaty.

³² Net ja windsún oj dyajwóyuty
ja tyuumba, es t'anmaay: “¡Axuk
máduumba, kyaj oy tu mduñ! Uj
tuts mij nme'xy tugekyu yu mni'xy
mut ko tu xymyunu'xta'agyuts.

³³ Mij nan mbaatxyup tu
xymyuma'xtíky ja mmumáduumba,
éxtumts uj mij tu nba'ayoy.” ³⁴ Ta
ja windsún jyantsyjyot'ambejky, es
tni'ana'amú es yajtuydyúnut extu
ko tkubajtta'ayut tugekyu di'ibu
kyajajkypy.

³⁵ Esu Jesús 'yakjunáñ:

—Dú'ún nandú'únuts ja nDeedyuts
ttuna'áñ mut miidsuty pun kyaj
nidu'uk nidu'uk mnaymya'xudu
mut winu mjot.

Kasaadu ja'ayuty ñaymyastu'ududu

19 Ko Jesús yu tyaadu
tmadyaktaay, ta oj
tsyooñ Galileeu es jyajty Judeeu
ñaaxóty di'ibu ijtp jadsuu má yu
xuu pyudseemy, má yu Jordán
mujnuuba'a. ² May ja ja'ayuty oj
pyanujxudu, es jap dya'agudaky ja
puma'ayuty.

³ Net naagudyu fariseeuty
tnimiindu ja Jesús es t'ixa'andu
wil'ix t'ok'yajka'adut. Ta dyajtuudu:
—¿Ti mbaat ñaywya'xyuty tu'ugu
yedyujk mudu ñudo'oxy mut oytyi
winma'áñuty?

⁴ Yu'u 'yadsoojudu:

—¿Kyajnum miits xkyajxtu ja
Diosu jyaabyajtun má tmadya'aky
ko jawyíñup ja Dios tkojy ja
ja'ayuty, ja yedyujk esu toxytyujk?,
⁵ esu Dios jyunáñ: “Paaty ja yedyujk
myastu'udup ja tyaak tyety es
ñaybyuwa'agudut mudu ñudo'oxy,
es dú'ún nimajtsk 'yítut ti'igyu.”
⁶ Es dú'ún kyaj ñakyñimajtskuty,
je'eyu dú'ún tu'uk. Es paaty ja
yedyujk kyaj tmastu'udut ja
ñudo'oxy, mut ko ja Dios tu
yajnaymyíkyuty.

⁷ Net yajtuujudu:

—¿Es ti ko yu Moisés tni'ana'amú
es ko tu'ugu yedyujk tmastu'uta'áñ
ja ñudo'oxy, jawyiin tu'ugu
neky yajmo'ot má jyuna'áñ ko tu
tmastu'uty ja toxytyujk?

⁸ Jesús 'yanmaayudu:

—Ja'a dú'ún mut ko jyunudyu
mjótuty ja Moisés dyajkutijky es ja
yedyujk tmastu'udut ja ñudo'oxy,
per tim jayujp kyaj dyu'anuty.

⁹ Es n'anmaaydyup ko di'ibu
myastutypy ja ñudo'oxy, es kyaj

müt ko dyajtugooy ja püjk úkunu wyindsu'kun, es pyúkat müt ja wiinkpu toxytyujk, yajtugeebyu du'un ja püjk úkunu wyindsu'kun.

¹⁰Net ja 'yuxpüjkpüty 'yanmaayudu:

—Punu du'unu du'unu taadu, nik oy ko kyaj pán tyimpákat.

¹¹Jesús jyunán:

—Kyaj nidugekyu mbaat tkupúkat yu ayuk, yu'ayu du'un mbaat di'ibadyu Dios tu myo'oyuty ja myadakun. ¹²Ta di'ibu kyaj pyuktu. Naaguty du'unu dun tyimmin tyimja'ttu kyaj kya'px'áttu, naaguty kyaj pyuktu müt ko ja'ay yajma'adudu, es naaguty kyaj pyuktu müt ko ni'igu oy tmaduna'andu Dios. Pán mbaat tkupeky yu ayuk di'ibuts tu ngajxy, wa'an tkupeky.

Jesús tkuni'xy ja uná'ku'unguty

¹³Net naaguty ja ja'ayuty dyajmiindu ja 'yuna'ku'unguty ma ja Jesús es tnigajxtá'aktut; es ja 'yuxpüjkpüty 'yoodu ja di'ibu myumiindup ja 'yuna'ku'unguty.

¹⁴Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpüjkpüty:

—Mastu'uttu, wa'andsu uná'ku'unguty xyñimínduts, es katu xyajjumbíty, müt ko ja tsajpótmudu kutujkun yu'u jya'a'ajtypy di'ibu du'un éxtum yu'ujuty.

¹⁵Es ko ja Jesús tku'unikooñ ja uná'ku'unguty, ta jap oj tso'onnu.

Mukja'ay tmumadya'aky ja Jesús

¹⁶Tu'ugu mixy oj tninejxy ja Jesús, es dyajtuy:

—Windsún, ¿di'ibu óbyuuts ndúnup esuts nmudátut ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu?

¹⁷Netu Jesús 'yadsoojü:

—¿Ti kots xyajtáy di'ibu dun oy? Ti'igyu du'un di'ibu dun oy, yu Dios. Pun mmudataampy yu jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu, kuydyún ja Diosu 'yana'amun.

¹⁸Ta yajtuyü ja mixy:

—¿Di'ibuty?

Jesús 'yanmaayü:

—Katu myajja'ay'eeky, katu xyajtugóy ja püjk úkunu wyindsu'kun, katu mmeetsy, katu pán xywyingajxpéty, ¹⁹mwindsu'ugup ja mdaak mdeety es mdsókup ja mmudajkpa'a éxtum mij k'um mnaydsyékyuty.

²⁰Ta ja mixy jyunán:

—Tugekyu tyaadu tuts nguudyún extu tu ndimmutsk'átyuts. ¿Tits xy'aktugoy'ajtxup?

²¹Jesús 'yanmaayü:

—Pun m'itaamp wa'ats, to'kta'ay di'ibu mmudajtypy es mo'oy ja ayoobu ja'ayuty, es xymyudátut püjke'eky ja m'oy'ajtunu tsajpótmudu. Es net mjumbítut es xypyamínuduts.

²²Es ko ja mixy tmudooyu tyaadu, ta oj ñejxy jotmaymuunt, müt ko jyantsymukja'ayudyu naty.

²³Ta ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpüjkpüty:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko ni'igu ñimujaaaty es tu'ugu mukja'ay tyúkat ma ja tsajpótmudu kutujkun. ²⁴Waanu pojun es tu'ugu kameyu ñáxut xu'uñ jutoty, es ñimujaaaty es tu'ugu mukja'ay tyúkat ma yu tsajpótmudu kutujkun.

²⁵Ko tyaadu tmudoodu ja xrpüjkpüty, du'ñu wyu'umudyaaydyu es ñayyajtuyjudu ak yu'ujuty:

—¿Es pánu dún mbaat ñitse'eky?

²⁶Jesús wyin'ijxpajtudu es 'yanmaayudu:

—Yu ja'ayuty kyaj mbaat ttuñu tyaadu, peru Dios mbaat ttuñ tugekyu.

²⁷Ta ja Peedru 'yanmaayu:

—Windsún, uudsuty tuts nmastu'uttu di'ibudsu naty nmudajttup tugekyu es nbanujxtupts mij, ¿es tiidsu net nmudáttup?

²⁸Netu Jesús 'yadsooju:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko ma tadu tiempu ma tugekyu 'yoyut jemy, ko yu Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu 'yu'uñut mut ni'igu muj'ajtun ma yajkutuka'añ, miidsuty éxtam xpyanujxtu m'u'uñudup nandu'un ma majmajtsku uñaaybyajn es xpyayo'oydyut ja nimajmajtsku kajpnbu Israel ja'ayuty. ²⁹Es nidugekyu di'ibu tu tmastu'uttu tyujk, o myuga'ax, o tyeety, o tyaak, o 'yu'unk, o ñax, mut ujtskyujxm, 'yaxájudup mugopx du'unun éxtam di'ibu tu tmastu'uty, es nan 'yaxájudup ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu. ³⁰Per may di'ibu tyam ijttup muj windum, yu'u dún nujxtup ux'am; es di'ibu tyam ux'am nujxtup, yu'u du'un íttup muj windum.

Tuumbatujk éxtamu ijxpajtun

20 'Ja tsajpótmudu kutujkunu du'un éxtam tu'ugu ja'ay di'ibu myudajtypy ja 'yuuvu kam, es ñejxy tsejkyu muduumbu axtaabyu es ttúnut ma 'yuuvu kam. ²Ja tuumbatujk tkupujktu éxtam ja kugam myujuya'anudu mut

tu'ugu denaryu meeñ. Ta kyajxudu ma ja kyam. ³Oknum ja kugam tso'oñ waambetyxyuu, es t'ijxy ja wiinkputy jap maayóty di'ibu awaadsuty. ⁴Ta t'anmaay: “Nujxtu miidsuty nandu'un mdundu madsu n'uuvu kam, es nmujúyup éxtam pyaadyuty.” Ta ja'ajuty oj ñujxtu.

⁵Ja kugam tso'oñ jatugok kijkyxyuu, es nandu'un tuguk yaxp xyuu, es nandu'un ttuñ jatugok. ⁶Es ta natyñu éxtam jawaanxuu, ta ñejxy jatugok jap maayóty, es tpaty ja wiinkputy di'ibu naty awaadsuty. Ta t'anmaay: “¿Ti ko miits xyajtugódyu ja mxuu es ni mgatundu?” ⁷Ta 'yadsoojuudu: “Mut ko ni pánuts tu xykya'anuxtú.” Net ja kugam 'yanmaayudu: “Nujxtu nandu'un miits mdundu madsu ngam es nmujúyup éxtam pyaadyuty.”

⁸Es ko oj tsyu'ujunu, ta ja kugam t'anmaay ja di'ibu yajtuump: “Yáxudu ja tuumbuty es mujuydyu, mdsonda'agut mudu di'ibu ok tujkudu tuumbu es xytyukkugúxut mudu di'ibu jawyiin tujkudu tuumbu.” ⁹Net myiindu di'ibu naty tu tyuundákudu tim tsuu, es nidu'uk nidu'uk t'axájudu ja myuju'uñ tuk xuu nidún. ¹⁰Oknum ko pyátudu yajmujúydyut di'ibu naty jawyiin tu tyúkudu tuumbu, ja'ajuty junandu ko waanu ni'igu da yajmujuya'andu. Per nandu'un t'axaju tuk xuu nidún ja myuju'uñ. ¹¹Ko t'axajudyaadyu, ta ttukjot'ambujktu ja wyindsún, ¹²es t'anuumudu: “Tyaadu di'ibu tu jya'ttu ok es je'eyu tuk ooru tu tyundu, tu xymyujuy nandu'un éxtam uudsuty di'ibátyuts tu nyajnáxtu ja ambu mats tu ndundu

tuk xuu.”¹³ Es ja windsún t'adsooy nidu'uguty ja'ajuty: “Ix mugu'uk, kyajts jayam ti nbuwitsyuts di'ibu mbátup. ¿Tii kyaj tu nnay'anma'ayum es nmujúyut éxtum jayam nmo'oyu? ¹⁴ Juwa'ak. Nujx mada tyada mmaju'uñ. Uj nmo'oyaambyu dsu tyada di'ibu tim ok tu tyuku tuumbu du'un éxtum mij jayam nmo'oy. ¹⁵ ¿Tii kyajts uj mbaat nduñ di'ibuts uj ndsejy madudsu nmeenu? ¿O nnaywyinnaxuja'ap kots uj n'oyja'ayuty?”

¹⁶ Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpukputy:

—Es du'un jyata'añ di'ibu ijtp ok, yu'u du'un nujxup jawyiin; es di'ibu dun jawyiin ijttup, yu'u dun ittup ok. Ja'a ko may yajwowa'andu, per waanu di'ibu yajtukwijtstu'udaamp.

Jesús tnigajxy myuduguk ok ja 'yo'kun

¹⁷ Ko ja Jesús tsoy'onnu es nujxnu Jerusalén, ta twoonejxy wiink tsoo ja nimajmajtskpu 'yuxpukpue, es t'anmaaydyu:

¹⁸ —Extum xy'ixtu, tyam nbatukum Jerusalén, ma uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkuyaka'añuts ma ja teedywyindsunuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukpue, es xytyunikajxpata'anduts ja o'kun ¹⁹ es nyajkuyaka'añuts ma yu romanu ja'ayuty esuts xyñixi'lik xytyukxi'iktaduts, xywyóptuduts es xyajkruuzpátuduts, per ja kumduguk xuu njikyapyúkuduts.

Toxytyuk pyujktso'ojun

²⁰ Santya'agu esu Fwank, Zebedeeu myaanguty, nujxtu mudu

tyaaguty es tnimujwa'ktu Jesús. Net ja tyaak ñaygyoxtnaaydyaku Jesús wyindum es t'amdowa'añ ja may'ajtun. ²¹ Ta ja Jesús yajtuuju: —¿Tii dun mdsejpy?

Ta ja'a 'yadsooy:

—Tyaats majtsku n'u'unk. Tunu may'ajtun es xya'u'uñut tu'uk aga'añdsyoo es jatu'uk anajñdsyoo ma mij myajkutúkt.

²² Jesús t'adsoodu ja tukka'axpu uxpujpkuty:

—Kyaj xyñijawudu di'ibu m'amdoodup. ¿Mbaat miits xy'uuktu ma ja káluz mats uj n'uuga'añ?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Ti ko kudii, mbaat.

²³ Netu Jesús 'yadsoodud:

—Tuy'ajtun ko miits m'uuktup mats ja ngáluz, per kyajts uj xypyaaty esuts njuna'anut pánuty u'uñup mats n'aga'añdsyoo es mats n'anajñdsyoo. Taadu yu'u du'un ittup di'ibuts ja nDeety tu ttuknibujtaagu.

²⁴ Ko ja nimajkpu uxpujpkuty tmudoodu, ta ttukjot'ambujktu ja nimajtskpu uxpujpkpu. ²⁵ Esu Jesús dyajnaymyujkudu, es t'anmaaydyu:

—Miits mnija'adup ko yu di'ibu yu naxwíñudu ñiwindsun'ajtypy es di'ibu 'yane'empy yu'ujuty, tyuktiimpy di'ibu yu'u ku'um tseyjpy. ²⁶ Per kyaj dyu'un'átut ma miidsudyun. Ja'a du'un di'ibu situy mujpudsumaamp ma miidsudyun, yu'u du'un mmudúnudup. ²⁷ Es di'ibu naybyujta'agánup nidu'uk ma miidsuty éxtuma jawyiimbu, yu'u du'un mduumbu'áttup. ²⁸ Du'un éxtum uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kyajts tu nmiñ esuts

pún xymyadúndut, ja'a d'ún
esats uj nmádúndut es nyákudats
ja njiky'ajtun es nimayjya'ay
ñitso'oktat.

Jesús dya'ijxpéky nimajtsk ja wiints

²⁹Ko naty ja Jesús es ja
'yuxpújkpúty tsoondú Jerikoo,
may ja ja'ayúty oj tpanújxtu ja
Jesús. ³⁰Nimajtsku naty ja wiints
'yu'uñúdu tu'ubú'ay. Es ko
tmúdoodu ko Jesusu naty ñaxy, ta
yaxkaktú:

—¡Windsún, tyúump 'yaats ja
Davít, pa'ayoodúgats údsuty!

³¹May ja ja'ayúty 'yoojúdu
es 'yamóndut, per ja'ajúty ni'igu
'yaktim'yaxka'aktú jantsy muk:

—¡Windsún, Davítu tyúump 'yaats,
pa'ayoodúgats údsuty!

³²Ta Jesús oj waanu wu'u'umu es
dyaxu ja wiindsuty, es dyajtúdu:

—¿Wi'ix xytsyoktu es ndúndut?

³³Net ja'ajúty 'yadsoodu:

—Windsún, yu'u esúdsu nwiinúty
'yijxpáktú.

³⁴Ta ja Jesús tpa'ayooy ja
wiindsuty, es toonu ja wyiin es
netyu oj 'yijxpéky. Ta oj tpanújxtu
ja Jesús.

**Jesús tyuku Jerusalén
éxtam tu'ugu rey**

21 Ko naty jya'tánnu
Jerusalén, ko jyajttu
Betfajee, jamyu má ja Oliivus
Kopk, netu Jesús tkejxy nimajtsku
'yuxpújkpu, ²es t'anmaay:

—Nújx má yu mutsk kajpnu'unk
di'ibu yajwingu'ijxup, es jap
xyyaaadut kuwúñ tu'ugu burru

to'oxy mudu 'yu'unk di'ibu ni
pánnam tkatuk'u'uñu, es mágaju
es xyajmínat. ³Es pun jap pún
wi'ix m'anú'amxuty, anuumu
ko yu mwindsún dyajtuna'añ es
pójunuk tkajxúmbítut jatugok.

⁴Tyaaadu d'ún jyajty es
yajkuudyúnat di'ibu ja Diosu
kyugajxpu myadyak má tkuxjaay:

⁵Anuumu Syon kajpn:^c

“Íxtu yu mrey mnimínúdu,
tuda'aky,
es ttuk'u'uñu tu'ugu burru
to'oxyu 'yu'unk.”

⁶Net ja 'yuxpújkpúty oj nújxtu
es ttuundu éxtamu naty ja Jesús
tu tyuknipákúdu, ⁷dyajmiindu
ja burru to'oxy es ja 'yu'unk,
es tpujtáktu ja ñikújxyudu wit
éxtamu jyuba'an. Ta ja Jesús
ttukpejty. ⁸Es ja mayjya'ayúty
dwinya'púdu ja ñikújxyudu wit
ja tu'aa, es wiinkpúty ttújtu
ja kepyu 'yaay xye'entsy es
ttukwin'o'oxudu ja tu'aa. ⁹Ja
ja'ayúty di'ibu nújxtup jawyiin es
nandu'un ja di'ibu miindup ux'ok
ya'ax jyoktu:

—¡Muj 'yítut ja rey Davítu
tyúump 'yaats! ¡Kuni'xy di'ibu
miimp éxtamu Kyudunaabyu
Nindsun'ajtam Dios! ¡Awdattu
Dios!

¹⁰Ko kyajpndújkúdu Jerusalén,
nidugekyu ja ja'ay tmuj'ix
dmujjávudu, es dyajtávudu:

—¿Tii dunu tyaaadu?

¹¹Ja ja'ayúty jyuna'andu:

—Yu'u d'ún ja Diosu kyugajxpu,
Jesús di'ibu kugajpn Nazaret,
Galileeu ñaaxóty.

^c 21:5 Syon yu'u nandu'un ya'andijp Jerusalén.

Jesús dyajpudsémy di'ibu juuy to'ktap ma ja muj tsajptujk

¹²Oknum ja Jesús tyujku muj tsajptujk ñabotsoty es dyajpudseemy nidugekyu di'ibu naty jap juuy to'ktap, es dyajjumbijty ja myeesuty di'ibu naty jap wyingugoondap ja meen di'ibu kyaj ja tsajptujk tja'a'áty, es nandu'un dyajjumbijty ja syíyuty di'ibu tyo'ktap ja pak. ¹³Ta ja Jesús jyunañ:

—Dun ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Yu ndujkuts yu'u dun ma ja'ay kyajxta'aky”, per miidsuty tu xyajwa'andu ma'tspu ank.

¹⁴Jap ma muj tsajptujk ñimiinudu ja Jesús naagudyu wiints esu uxneybyu, es yu'u dya'agudaky. ¹⁵Es ko ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpejktap t'ijxtu ja muj'ajtun di'ibu Jesús tyiimpy, es ko tmūdoodu ko ja uná'ku'unguty jyuna'andu muk ma ja muj tsajptujk:

“iMuj 'yítut ja rey Davitu tyuump 'yaats!”, ta jyot'ambujktu. ¹⁶Ta t'anmaaydyu ja Jesús:

—¿Mmudeepy éxtum jyuna'andu?

Ta Jesús 'yadsooy:

—Nmudeebyuts. ¿Per tii, kyajnum xyajmadya'aktu miidsuty ja Diosu jyaaybyajtun ko tyaadu tmadya'agyu? Dun jyuna'añ:

Tu xypyujta'aky es ja uná'ku'unguty, es extu di'ibu tsi'tspnum, m'awdátudut amumdu'uk jot.

¹⁷Ta ja Jesús japyu tnikaktu, es oj ñejxy ma Betañu kajpn. Jap myaay.

Jesús tkajxpéky ja iigu kepy

¹⁸Jakumbom jepy ko Jesús jyumbijty es jatugok ñejxy

Jerusalén, ta yu'o'ku. ¹⁹Ta t'ijxy tu'ugu iigu kepy tu'ubə'aay. Ta tñimujwa'ky, es kyaj tpaty ni ti tyuump ja kepy, je'eyu 'yaay. Ta ja Jesús t'anmaay ja iigu kepy:

—Ni na'a mganakytyuump'átut.

Netyu ja iigu kepy oj tyutsnu.

²⁰Ko t'ijxtu tyaadu ja xpejkraty, du'unu wyu'amudyaydyu es dyajtuudu ja Jesús:

—¿Es wi'ixu du'un ko tyadu iigu kepy tu tyu'utsy tim pójunu?

²¹Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko pun mmudajttap ja mubujkun es kyaj xyujpjawudu, kyaj yu'uyudyu tyaadu mbaat xytyundu éxtumts tu nduñ ja iigu kepy, extu m'anuumudubu tyadu kopk: “Jawa'ak ja yaa es ñujx mejyñóty.” Es du'un jyátut. ²²Es tugekyu di'ibu miits m'amdoodup ma mgajxta'aktu, pun mmubujktap, m'axájudap.

Jesusu kyutujkun

²³Ta ja Jesús tyujku muj tsajptujk ñabotsoty. Es ma naty ya'uxpeky ñimiinudu ja teedywyindsúnuty es ja israelítudyu myujja'aydyujk, es yajtuujudu:

—¿Pán kyutujkun muut xytyuñ tyaadu? ¿Pán tu mgutujkunmo'oyuty?

²⁴Ta Jesús t'adsoodu:

—Uj nandu'un nyajtuwaambyuts tu'ugu ayuk miidsuty. Pun xy'adsoojumbijtpats, net n'anuumut ti kutujkunuts uj muut nduñ tyaadu. ²⁵¿Pán kutujkunmooyu ja Fwank es yajnubátut, Dios o yu ja'ayuty?

Ta ak yu'ujuty ñay'uu ñaygyajxudu es ñayjyuna'anudu:

—Pun n'okjuna'anum ko Dios tuk'ana'amū, ta yu xy'adso'om: “¿Es ti ko xykyamubuktū?” ²⁶Es pun njuna'anum ko ja'ayuty, ta yu ja'ayuty xytyu'unum axuuk, mut ko nidugekyu yu'ujuty tmubuktū ko Fwank yu'ujuty ja Diosu kyugajxpu.

²⁷Ta t'anmaaydyu ja Jesús:

—Kyajts nnijáwudū.

Ta ja Jesús 'yadsoojudu:

—Es uj nan kyajts miits n'awánudut ko ti kutujkúnuts uj múut ndúñudsu tyaadu.

**Nimajtsku ja'ay tukka'ax
éxtamu ixpajtun**

²⁸Min n'oktukmumadya'aktū tu'ugu ixpajtun:

—Tu'ugu ja'ay tmudaty majtsku myaank. Ta t'anmaay nidu'uk:

“Nitū, nējx mduñ madsu n'uuvu kam.” ²⁹Ta ja 'yu'unk 'yadsoojū: “Kyajts nnujxa'añ.” Oknum dyajtugajtsy ja wyinma'añ, es oj ñejxy tuumbū. ³⁰Ta ja u'unkteety oj tninejxy jatū'uk, es nandū'un t'anmaay. Es 'yadsoojū: “Oy, tatū, nnejxyuts.” Es kyaj oj ñejxy.

³¹¿Di'ibu nidu'ugu tyadu majtskpu tyuun éxtam ja tyety ttsejky?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Ja jawyiimbu.

Ta ja Jesús 'yanmaayudu:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko yu yajkugubajtputy esu kujeñdyo'oxyuty tákudup ma yu tsajpótmedu kutujkun oy miits mgadimtákudut. ³²Mut ko yu Fwank Yajnubajtpu myiñ tuk'ijxpu wi'ixu Dios ttseky mjiky'áttut, es miidsuty kyaj xymyubujktū, es nik ja yajkugubajtputy es ja kujeñdyo'oxyuty mubujkudu. Es

miidsuty, oy oj xyja'ixtu tyaadu, kyaj xyajtugajtsu mjet mwinma'añ esxyup xymyubujktū.

**Axuk kamgwentu'ajtputy
éxtamu ixpajtun**

³³Mudowdu tyadu jatū'ugu ixpajtun. Tu'ugu ja'ay oj tkojy ja uuvu kam. Ta tnageemy es dya'uyūy ma dyajnipátut ja uuvu ko yajwinma'adsa'anut, es tkojy tu'ugu potsy kujxm ma mbaat jam n'ijxkákum es ngwentu'ajtum tugekyu.

'Oknum tmooy ani'xy ja uuvu kam mut wiink ja'ayuty, es tsoy'onnu. Jagam nax jagamgajpn oj ñejxy. ³⁴Ko tpaty ja timpu ma ja uuvu yajtujkmukánnu, ta tkejxy naagudyu tyuumbū es t'amdówt ja mduumbuty ja uuvu di'ibu pátup ja kugam. ³⁵Es ja uuvu kamgwentu'ajtpu tmajtsu ja di'ibu ja windsun kyajx. Ta twojptu es dya'o'ktū naaguty, es naaguty tka'tstu. ³⁶Net ja kugam tkejxy ja wiinkpu tyuumbuty waanu ni'igu, es ja uuvu kamgwentu'ajtpu nandū'un ttuundu jatugok.

³⁷Es tim ok tkejxy ja kyū'am u'unk, es wyinmaay: “Wyindsu'ugubu daa yu n'u'unk.” ³⁸Es ko t'ijxtu ja uuvu kamgwentu'ajtpu ko myiñ ja wyindsun 'yu'unk, ta ñayjyunánudu ak yu'ujuty: “Tyaadu du'un di'ibu 'yaxajyaaampy ja kyuma'añ. Min n'ok'ya'o'kum es du'un nmawu'amum yu uuvu kam.” ³⁹Es ta tmajtsu, es dyajpudsuumdu uuvu kamoty es dya'o'ktū.

⁴⁰Ta Jesús dyajtūy:

—Es ko myínat ja kugam, ¿ti tyúnap mudu tadu kamgwentu'ajtputy?

⁴¹Ta t'anmaaydyu:

—Ya'ooktup es ni tkapa'ayówut, es ttuk'anu'xut yu tadu ñax ja wiinkpety muduumbuty di'ibu tukkudúkudup ma ja tiempu tpaadut ja pyujta'aky di'ibu pákup.

⁴²Net ja Jesús t'anmaay:

—Ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: Ja tsaa di'ibu ja pojtspu 'yuxtijtu, tu tpaaty ja lyugaar ma ja tujk t'ujx'áty.

Tyaadu du'un ja tyu'ununu Nindsun'ajtam Dios,

es n'okwu'umadya'ayum du'uñ.

¿Tii ni na'anum miits

xykya'uxpuktú yu tyaadu?

⁴³Mudu tyaadu, ja'ats n'andijpy ko myajpukya'anudu ja tsajpótmudu kutujkun, es yajmo'oya'añ ja ja'ayuty di'ibu myeepy ja Dios di'ibu pákup. ⁴⁴Es oytyim púnuty ko kyudáwut ma tyadu tsaa, jo'pts tyúnudut; es di'ibu nikuuabyajtubu tyadu tsaa, tukwa'ayudya'ayudup.

⁴⁵Ko ja teedywyindsánuty es ja fariseeuty tmudoodu ja ixpajtun di'ibu Jesús pyujtáky, ta tmawinma'añbyáttu ko yu'u naty yajmadyákp. ⁴⁶Ta tjamatsandu, per tsyu'kudu ja mayjya'ay, mut ko ja ja'ayuty jyuna'andu nidugekyu ko Jesús yu'ujuty ja Diosu kyugajxpu.

Di'ibu rey tyuun ko 'yu'unk pyejky

22 Jesús t'akpújtáky ja wiinkpu ixpajtun, es t'anmaaydyu:

²—Yu tsajpótmudu kutujkunu du'un éxtam tu'ugu rey di'ibu

tyuun ja xuu ma ja 'yu'unk pyejky.

³Ta tkejxy ja pyo'oduumbuty woobu di'ibu naty jawyiin tu t'anuumudu, peru taaduty kyaj myinandu. ⁴Ta jatugok ja rey tkejxy ja pyo'oduumbuty, es t'anuumu: “Anuumudu taaduty ko tyam tu 'yabatudya'ay ja ka'ay ukun. Tuts nya'eegyuty ja ndsajkaatsu ni'xyátyutytyu es tugekyu 'yity abaadu. Wa'an tmindu.” ⁵Per ja di'ibu oj yajwówdu kyaj ttuundu kwentu, nidu'uk oj ñejxy kyamoty, jatu'uk oj ñejxy to'kpu, ⁶es ja wiinkpety tmajstú ja reyu pyo'oduumbu es ttuundu axuuk, extu ko dya'o'ktu.

⁷Es ta ja rey jyantsyjtot'ambejky, es tkejxy ja syoldaaduty es dya'o'ktu taadu di'ibu tu ya'o'kxuty ja pyo'oduumbu, es dyajno'ktu yu kyajpn. ⁸Net t'anmaay ja tyuumbuty: “Tugekyu 'yity abaadu ma tyadu xuu, peru taaduty di'ibu tu yajwówdu, kyaj ñitúkyty myíndut. ⁹Nujxtu ma yu kajpngijkyudu muj tu'u, es wowdu ma tyadu xuu nidugekyu di'ibu mbatypy.” ¹⁰Ja po'oduumbuty tsyo'ondu es dyajmiindu nidugekyu di'ibu pyattu, oyjya'aybyu esu kyaj 'yoyjya'aybyuty; es du'un 'yujtspejty ja tujk mut ja ja'ayuty.

¹¹Net ja rey tyujku tugoty es t'ixa'añ di'ibu naty tu yajwówdu. Net t'ijxy tu'ugu ja'ay jap ko kyaj tmudaty ja wyit éxtam pyaadyuty ttuktuku tadu xuu. ¹²Es ja rey t'anmaay: “Mugu'uk, ¿wi'ixu du'un mij tu mduku ja yaa es ni tu xykyatuktuku yu mwit éxtam pyaadyuty xytyuktuku tyadu xuu?” Es amoñu oj wye'emy ja

yedyujk. ¹³Net ja rey t'anmaaydyu ja wingiibyuty: “Kawuun tekywyuundu es jubijppudsúmdu awa'atstúm ma ja koots'át, ma ja'ay jy'u'y ya'axtut es ñadyutskaadudut mut ja ayo'on.”

¹⁴Ta ja Jesús 'yakjunáñ:

—Pes may di'ibu yajwoodup, per waanu di'ibu yajtukwijtstútp.

Jesús tmadya'aky ja kugubajtun

¹⁵Ta oj ñujxnudu ja fariseeuty es dyajiti'igyudu ja wyinma'añuty wi'ix mbaat dya'anuguga'adu ja Jesús.

¹⁶Es ta tkajxtu naaguty ja jya'ayuty ti'igyu mut ja Erodusu jya'ayuty, es t'anmaaydyu Jesús:

—Windsún, nnija'adupty ko mgajxy mut ja tuj'ajtun es ko mya'uxpeky mut ja tuj'ajtun Diosu ñu'u tyu'u, es ni xykyatuñu kwentu di'ibu ja'ayuty myadyáktup, mut ko kyaj mmujpudsémy mut ni pún. ¹⁷Winma'añmyoodyuguts.

¿Oyu daa kots ngugabáttut ma yu yajkutujkpu kopk, o kyaju?

¹⁸Ñija'abu naty ja Jesús ja tyaadudyu 'yaxuk winma'añuty. Ta t'anmaaydyu:

—Miidsuty di'ibu nay'andíjudup es jyiky'attu tuj'ajtun muut, ¿ti kots miits xyajka'aja'andu?

¹⁹Tuk'ijxtuguts ja meen di'ibu muut mgugubety.

Net dyajmiindu tu'ugu platu meen. ²⁰Ko tyaadu t'ijxy ja Jesús, net dyajtuuy:

—¿Púnu tyaadu wyiin jyujp esu xyuu di'ibu yam kuxja'ay?

²¹Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Yu yajkutujkpu kopka wyiin jyujp.

Net ja Jesús 'yanmaayudu:

—Pes mo'oydyu ja yajkutujkpu kopk ja di'ibu yu'u jya'a'ajtypy, es mo'oy ja Dios di'ibu Dios jya'a'ajtypy.

²²Ko tmudoodu tyaadu, ta du'uñu wyu'umadyaaydyu. Ta tmastuttu es oj ñujxnudu.

**Ja'ay dyajtuwdu pun
jikypyúktup ja o'kruty**

²³Nan ja xuu naagudyu saduseeuty oj tniujxtu Jesús. Ja saduseeuty jyuna'andu ko kyajp jyikypyuka'añ ja o'kruty. Du'unu tyaadu ttuknibujtákuu:

²⁴—Ya'uxruijkpu, Moisés ja 'yana'amun junaamp ko tu'ugu yedyujk 'yeeky es kyaj tu tpaattu 'yu'unuk, ja myuga'ax pyáktup ja ku'ekyty'o'oxy es tmudáttut ja 'yu'unuk, es ja'a tyuknikujxm'átup ja jamyii. ²⁵Du'un jyajty ma uudsuty.

Tamu naty juxtujk tukka'axu yedyujkuty. Ja ka'axkópk pyejky, es 'ye'ky, es kyaj tpattu ja 'yu'unuk. Ta ja myumajtskpu tpejky ja ku'ekyty'o'oxy. ²⁶Es nandu'un jyajty, es ja myuduguukpu nandu'un jyajty, extu ko 'yabudsuumdaay nijuxtujk.

²⁷Es ko tyaadu du'un tugekyu ñajxy, ta 'ye'ky nandu'un ja toxytyujk.

²⁸Es ma jyikypyuka'andu ja o'kruty, ¿púnuk nidu'ugu tadu juxtujkpu una'kuty ñudo'o'oxy'átup, ja'a ko tu pyujkta'aydyu mut yu'u?

²⁹Jesús 'yadsoodu:

—Miidsuty nugoo m'okkajxtugooynudu mut ko kyaj xyñijawudu ja Diosu jyaaybyajtun es ni ja myuk'ajtun Dios. ³⁰Es ko ja o'kruty jyikypyúktut, ni kyapúktut ni pún, pes du'un 'yítut éxtumu Diosu 'yánklusu

tsajpótmodu. ³¹Yu o'kputy situy jikypyáktup. ¿Tii kyajnum miits xykyajxtu di'ibu Dios ku'am junaamp ma ja jyaabyajtun?, ma t'anmaay ja Moisés: ³²“Ujtsu du'un ja Abraan Dyios, Isaa esu Jakoob.” Yu Dios kyaj yu'u Dyios'átyuty ja o'kputy, yu'u du'unu jiikypyuty. ³³Ko ja ja'ayuty tmudoodu tyaadu, du'uñu wya'umudyaadyu mut ja 'yuxpajkunuty.

Ana'amunu waanu mujpu

³⁴Ko ja fariseeuty tnija'adu ko Jesús tu dya'amondú ja saduseeuty, ta ñaymyujkudu, ³⁵es nidu'uk yu'ujuty di'ibu tsajptugóty ya'uxpajkr tjakajxywytisa'añ ja Jesús. Ta dyajtuy:

³⁶—Ya'uxpajkr, ¿di'ibu du'un ja ana'amun ni'igu myújuty?

³⁷Jesús jyunáñ:

—“Mdsókup ja mWindsún

Dios mut winu mjot, mut winu m'anmujá'an es mut winu mjot mwinma'añ.” ³⁸Tyaadu du'un ja jawyiimbu ana'amun di'ibu ni'igu myújuty. ³⁹Ja myumajtskpu nandu'un éxtumu tyaadu: “Mdsókup ja mmudajkra'a éxtum mij ku'am mnaydsyékuty.”

⁴⁰Tyadu majtskpu ana'amun yu'u tyukwa'kpejtypy tugekyu ja Moisesu 'yana'amun es ja 'yuxpajkunuty ja Diosu kyugajxputy.

¿Pánu tyuump 'yaats ja Kristu?

⁴¹Maanumu naty ja fariseeuty 'yak'ittunum ni'amuku, ⁴²Jesús oj yajtáwudu:

—¿Ti mwinmaadyup miidsuty mut ja Kristu? ¿Pánu du'unu tyuump 'yaats?

Ta 'yadsoodu:

—Yu'u Davitu tyuump 'yaats.

⁴³Ta Jesús 'yadsooja:

—¿Wi'ix ko yu Davit mut ja Espiritu Santu myuk'ajtun t'anuumu nWindsún? Ja'a ko du'un jyunáñ:

⁴⁴Yu Dios t'anmaay ujtsu nWindsún:

“U'uñu yaa aga'añdsyoo ma ujun, extu kots uj nyajtugóyut nidugekyu ja mmudsip.”

⁴⁵¿Es wi'ix mbaat yu Kristu tyuump'áty 'yaats'átyuty ja Davit?, ja'a ko Davit ku'am junaamp “nWindsúnuts.”

⁴⁶Es ni pún tkapaaty wi'ix 'yadsówut ni tuk aa. Es extu ja xuu ni pún kyanakyñadyuk'a'ijxu es tii dyajtáwut.

Jesús tnigajxy ja fariseeuty es di'ibu tsajptugóty ya'uxpajktup

23 Net ja Jesús t'anmaay ja 'yuxpajkruty esu ja'ayuty:

²—Yu di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktup esu fariseeuty kyajxwátstap ja Moisesu 'yana'amun. ³Pes du'un mmudowdu miidsuty es tundu tugekyu di'ibu mduknipajkr; per katu xpyanujxtu éxtum yu'ujuty jyiky'attu, mut ko wiinkpu myadyáktup es wiinkpu tyuundup.

⁴Pes yu'ujuty 'yawu'undup ja tsemy jantsy jemtsy di'ibu ni mbaat ngamumadákum, es tpujta'aktu es tsumu'áktut ja ja'ayuty, per yu'ujuty ku'am ni je'eyu mudu kyawa'xy tkapudaku. ⁵Tugekyu di'ibu tyuundup, yu'u du'un wi'ix myujpudsámdut mayja'ayóty. Pes t'aktim'yajmájudu ja kaju'unk ma

dya'ittu waanu Diosu 'yana'amun es ñaydyukwimbokmawuuñuty es ñaydyukkawuuñuty, es nandu'un dya'óyudu yéñudyu kyapyu pyaduy pyaxunán kudiinum ja wiinkpúty, ⁶es jam tyim'u'uñuya'añ ma ja ja'ayuty mbaat yajxon 'yíxudu tsajptugóty, es jam 'yu'uñuya'añ ma yu windsu'kun tyu'uyo'oy muj windum ma pán kyay 'yiiky, ⁷es tsoyoktup es ja ja'ayuty 'yubo'x kyajxpo'xudut madu windsu'kun tu'aay es 'yanu'amxudut ya'uxpújkpu.

⁸Per miidsuty katu xy'adsoktu es ja ja'ayuty m'anu'amxudut ya'uxpújkpu, mut ko miits mdukka'ax'ajttup nidugekyu es ti'igyu je'eyu xymyudattu yu mYa'uxpújkpu, uj, yu Kristu. ⁹Es katu pán miidsuty xytyeetyñiwa'añ ja wiinkpu, mut ko mmudajttup tu'uk je'eyu mDeedyuty di'ibu ijtp tsajpótm. ¹⁰Es ni mgajuna'andut ko jyaadyu mwindsunu wiinkpu, mut ko uj, ja Kristu, uj, yu du'un je'eyu mWindsun'ajtypy. ¹¹Di'ibu myudiimpy oypyánuty ma miidsudyun, yu'u du'un ijtp muj ma miidsuty. ¹²Mut ko di'ibu nayyajmúpudsuumup ku'am, yu'u du'unu Dios pújtákup mutsk; es di'ibu nayjya'ap mutsk, yu'u du'unu Dios pújtákup muj.

¹³'iPuroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktup es miits fariseeuty, mnay'andíjudup mjiky'attu tui'ajtun muut! Mya'adujktup esu ja'ay kyatákudut ma tsajpótmudu kutujkun. Miidsuty ku'amuty kyaj mdákudu es ni xykyana'ixtu es ja wiinkpúty tyákudut di'ibu jatukuyándup.

¹⁴'iPuroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktup es miits fariseeuty, mnay'andíjudup mjiky'attu tui'ajtun muut! Miits mbujkudup ja ku'ekytyo'oxy yu tyujkuty, es ko kyaj xyajniguxu'uga'andu, jeky mgajxta'aktu. Paaty myajmo'oydyut ni'igu ja kumudo'on.

¹⁵'iPuroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktup es miits fariseeuty, mnay'andíjudup mjiky'attu tui'ajtun muut! Miits mduk'yo'oydyaadyup tugekyu ja naxwiñudu esu jikymyejyñuty es xytyukpanuxa'andu ja ja'ayuty ja mmubujkunuty, es ko naty tu xytyukkupaktu, majtsku du'un ñitákudyu tadu ja'ay ja ayoodákun es kudiinum miidsuty. ¹⁶'iPuroobu miidsuty, wiindsuty di'ibu wyijts'ye'epy ja myuwiints!, mut ko mjuna'andu ko kyaj tyimwi'ixuty ko nwandákum es nyajtestiigu'ajtun ja muj tsajptujk; per pun ja pán twanda'aky es dyajtestiigu'áty ja muj tsajptujku 'yooru, yu'u sitay koonum tkuydyúnut. ¹⁷'iWiints kunubápúty! ¿Tiibu dun ni'igu muj'ajtun myudajtypy? ¿Ja oorú o ja muj tsajptujk di'ibu ya'ijtypy wa'ats tadu oorú?

¹⁸'iMiidsuty nandu'un mjuna'andu ko pun ja pán ñaywyanda'agyuty mut ja artal, kyaj jyatyimpaadyuty tkuydyúndut; per di'ibu naywyandákup madu windsu'kun di'ibu ijtp artalkujxm, yu'u sitay koonum yajkuydyúnut. ¹⁹'iWiindsuty! ¿Tiibu dun ni'igu muj'ajtun myudajtypy, ja windsu'kun, o ja artal di'ibu ya'ijtypy wa'ats ja windsu'kun? ²⁰Es

di'ibu naywyandákup mā ja artal, kyaj ñaywyanda'agyuty yu'uyu mā ja artal, nandu'unu du'un mut tugekyu di'ibu ijtp jam. ²¹Es di'ibu naywyandákup mā ja muj tsajptujk, kyaj yu'ujuty ñaywyanda'agyuty mā ja muj tsajptujk, nandu'unu du'un mā ja Dios tsyuuu. ²²Nandu'un di'ibu naywyandákup mā ja tsajp, naywyandákup mā Dios 'yu'uñu yajkutíky, es nandu'un mudu Dios di'ibu jam yajkutujkp.

²³¡Puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktup es miits fariseeuty, mnay'andíjudup mjiky'attu tui'ajtun muut! Miits mdukwinyojxtup ja Dios ja dyezmu tojx tsooy: ja xu'uk, ja anís esu kominus, per kyaj xytyundu kwentu ja uxpujkan di'ibu ni'igu 'yóyuty mā yu ana'amun, di'ibu du'un ja tui'ajtun, ja pa'ayo'on es ko ja'ay jyiky'attu yajxon. Oy ko xytyukwinyoxtu ja dyezmu, per tsojkup nandu'un es xytyúndut di'ibu ni'igu 'yóyuty. ²⁴Du'un miidsuty éxtum pánuty wyijts'ye'epy ja myuwiints, es éxtum pánuty 'yaxijttup tu'ugu tsuksu'unuk es jy'u'ndup tu'ugu kameyu.

²⁵¡Puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktup es miits fariseeuty, mnay'andíjudup mjiky'attu tui'ajtun muut! Miits myajwátstap nikujxy ja mvasu es ja mdexy, per jyodoty ujts 'yity mut di'ibu tu xymyaatstu es tu xy'adsoktu. ²⁶¡Fariseeu wiindsuty! Jawyiin xypyújut jodoty ja mvasu es ja mdexy, ja'adsu du'un n'andijpy yu m'aa mjot, es nétnum wyu'umut wá'ats nandu'un mnikujxy.

²⁷¡Es puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktup es miits fariseeuty, mnay'andíjudup mjiky'attu tui'ajtun muut! Du'un miidsuty éxtum mā o'kpu ñaxtuku. Níkóyuty poop es tsuj kyuxe'eky, per naaxóty japu o'kpu pajk es tugekyu axuk'ajtun. ²⁸Du'unu dun miidsuty éxtumu tyaadu. Mgxu'aktu éxtumu ja'ay di'ibu jiky'ajtp tui'ajtun muut, per mjodótyuty ujts mudu andakun esu axuk'ajtun.

²⁹¡Puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktup es miits fariseeuty, mnay'andíjudup mjiky'attu tui'ajtun muut! Miits mbojtstup mā ñaxtujukudu Diosu kyugajxputy es m'oyduundup ja kyupótsyuty ja di'ibu tu jyiky'ajttu tui'ajtun muut, ³⁰es net mjuna'andu: “Kooxyup udsajtum oj njiky'ajttum mā jyiky'ajttu ja n'aptujk'ajttum, kyajxyup oj nbudujkum es nya'o'kumxyup ja Diosu kyugajxputy.” ³¹Mudu tyaadu miidsuty ku'am mnay'uxkápudu ko m'ok'átudu di'ibu ya'o'ktu ja Diosu kyugajxputy. ³²Pes aktuungáxtu di'ibu ja m'aptujkuty yajtsondáktu.

³³¡Miidsuty du'un éxtumu awa'andsa'añun! ¿Tii mjunándup xytyijy ko mnitso'oktat mā ja muj tui'dyu'unun? ³⁴Es uj n'akkaxaambyuts yu Diosu kyugajxputy, yu kuwijpyu es yu ya'uxpajkputy, es miits mya'ooktup es myajkruuzpáttup naagaty, esu wiinkputy xywyóptut es xypyajudíttut kajpngajpn. ³⁵Es du'un mā miits kyá'ada'ayut ja pojpu mā dya'o'ktu tugekyu ja jyiky'attu tui'ajtun muut,

tsyonda'aky ma Abel, tu'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajt tuy'ajtn muut, es extu Zakariius, Berekiiusu myaank, di'ibu miits mya'o'ktu muj tsajptujk winduuy es artal uxku'uy. ³⁶Tuy'ajtn n'anuumu ko ja pyeky yu tyaadu tugekyu, jaa kya'ada'ay ma ja ja'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttup.

**Jesús tniya'axy ja
jerusaléngudu ja'ayuty**

³⁷Jerusalén ja'ayuty, Jerusalén ja'ayuty, miits mya'o'ktup ja Diosu kyugajxpty es mguka'tstup ja Diosu 'yayuk kajxwa'xpu di'ibu mduknigajxudup! ¡Kanak ókuts tu njayajmuka'añuts yu m'u'unk m'una'kuty, éxtumu tuttaak dyajmiky ja tyutku'unguty kyaknbatku'p, per kyaj tu xytsyoktu! ³⁸Ixtu miidsuty ja mdujk wi'ix wyu'uma'añ kubak. ³⁹Du'unuts miits n'anuumudu ko kyajts xyñaky'ixtat jaanum extu ko jya'tut ja timpu ma mjuna'andut: "Kuni'xy di'ibu miimp Nindsun'ajtu mgyujxm."

**Jesús tnigajxy ko ja muj
tsajptujk tyugoya'añ**

24 Tso'onubu naty ja Jesús ma ja muj tsajptujk. Tamu naty ñujxnu ko ja 'yuxpajkpty myuwingoonudu es ttuk'ixa'andu ko jantsy tsuj ja tsajptujk potsy'ajtn. ²Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿M'ijxtup tugekyu tyaadu? Tuy'ajtn n'anuumu ko yaa kyaj wyu'uma'añ ni tu'ugu tsaa ñaynikoombétyty, tugekyu tyugoya'añ.

**Ijxwa'umun ko ja
naxwíñudu tyugoya'añ**

³Net oj ñujxtu ma ja Oliivus Kopk. Es ko natyu Jesús jam 'yu'uñu, ta yu 'yuxpajkpty oj 'yanu'amxudu ayu'udsyu:

—Njanijawayándupts na'a dunu tyaadu jyata'añuty. ¿Wi'ix ja ijxwa'umun esuts ñujx nnijawu ko mmina'añu naty es ma ja naxwíñudu tyugoya'añ?

⁴Ta Jesús 'yanmaayudu:

—Mnagwyentu'átudup kadiibu pán mwin'uunudut. ⁵Mut ko may myina'andu win'u'ambuty di'ibu juna'anaamp: "Ujtsu du'un ja Kristu", es wyin'uunaampy mayu ja'ayuty. ⁶Es ko xymyudoo'ittut ja tsip nixim niyam, katu mnay'adsu'ugudu. Du'un jyata'añ, per kyajnum du'un yu'ujuty ma ja naxwíñudu tyugoya'añ, ⁷mut ko tsyiptuna'andu tu'ugu naxwíñudu mudu wiinkpu esu ana'ambuty nandu'un, es myina'añ ja muk yuu esu muk ujxuty oymyaaty. ⁸Tugekyu tyaadu yu'u du'un maanum je'eyu tsyonda'aky ja ayo'on.

⁹Net mguyaka'anudu miidsuty es myajtúndut axuuk, es extu mya'ooga'anudu; es nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty mdu'ak'ata'anudu mut ujtskyujxm. ¹⁰Ma tadu timpu may dyajtyugoya'andu myubujkunuty, es ñaymyudsip'átudut nixim niyam es ñayya'ooga'anudu nandu'un. ¹¹Kaxu'ugaamp mayu andákrpty es jyuna'andut ko yu'ujuty ja Diosu kyugajxpu, es du'un twin'uuna'andu mayu

ja'ayuty. ¹²Es jaa'ataamp waanu ni'igu ja axuk'ajtun, es kyaj ja ja'ayuty tnakymyadattut ja tsojken nixim niyam. ¹³Es di'ibu 'yakmubejkyryum du'unum, yu'u nitso'ogur. ¹⁴Tyadu oybyu ayuk di'ibu nimadyakypy ja tsajpótmudu kutujken yajkajxwa'xaamp es yajknijawut ma tugekyu naxwínudu, es net myina'añ ma tyugoya'añ ja naxwínudu.

¹⁵Yu Diosu kyugajxru Dañel tkuxjaay di'ibu tyúndup ja axukpru. Jaygyúkudu di'ibu yam n'anuumayándup. Ko xy'ixtut ma wa'ats lugaar tyanu di'ibu kyaj tmuj'ixy ja Dios, ¹⁶net di'ibáty ijttubu naty Judeeu, ka'aktup jap es ñajxtut tungujxy kopkkujxy. ¹⁷Di'ibu naty jam tujkkujxm, kyaj jyunákut es ñujx tniduku di'ibu jap es tjuuda'anut. ¹⁸Es di'ibu naty jam kyam, kyaj jyumbítut es min t'ooxy ja wyit. ¹⁹iPuroobu ja toxytyujkuty di'ibu naty ijtp u'unkmuet ma tadu xuu es di'ibu ya'u'unktsi'tstup! ²⁰Amdow pújksówdu miidsuty ja Dios kudiibu mga'aktut ma naty xyuxy es kudiibu du'un mjáttut ma ja po'xunxuu. ²¹Mut ko net 'yita'añ ja muk ayo'on, éxtum ni na'anum kyajaty extu ma naxwínudu tsyondaky, es ni du'un kyanakyjata'añuty jatugok. ²²Es punu Dios kyaj dyajwaanu tadu tiempu, ni pán kyatso'oktut, per yajwaanubu'u mut ko ttseky púnuty yu'u tu twin'ixy.

²³Ko naty pán miits m'anu'umxudu: “iIxtu!, tyaadu du'un ja Kristu”, o “iIxtu!, tuxim ja Kristu”, katu xymyubuktu. ²⁴Mut ko minaamp ja win'u'ambuty

di'ibu nayyajnaxánudup éxtumu Kristu es éxtumu Diosu kyugajxru, es tyunaampy yu ijsxw'umun esu muj'ajtun, es extu yu'u jyawin'uanándup ja ja'ayuty di'ibu Dios wyin'ijx. ²⁵Tu n'anuumudu miidsuty yu tyaadu tim jayujp. ²⁶Paaty ko pán m'anu'umxudu: “Tuxim ja Kristu ma yu muj itun”, katu jam mnujxtu. O pán m'anmaayudup: “iIxtu!, tyap kwartu tugoty”, katu xymyubuktu. ²⁷Mut ko éxtum tye'xy ja judsuk ma yu xuu pyudsemy es extu ma xuu tsi'i'ty, du'un nmina'añuts uj, ja Naxwínudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu. ²⁸Ma ti tu 'yeeky, jam ñaymyúkudu ja kus.

Wi'ix jyumbítut ja Naxwínudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu

²⁹Es ko du'unu naty tu ñajxta'ayu tadu ayo'on, ja xuu wyingoodsuya'añ, ja po'o kyaj ñakyjyaja'añ, kya'adut ja madsa'ajuty es yu'xut ja muk'ajtun di'ibu jam tsajwínm. ³⁰Net ya'ixut tsajwínm ja ijsxw'umun kots uj, ja Naxwínudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmíñuts. Nidugekyu naxwínudu ja'ayuty jy'u'y ya'axtut es xy'ixtuduts nmiñ uj, ja Naxwínudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, yoodsóty mut ni'igu ja muk'ajtun es ja muj'ajtun. ³¹Es ngáxupts ja n'ánklusuty ko naty ja trompetu muk xyu'uxy, es ñaymyúkudut di'ibáty tu nwin'ixtuts oytyim maaty, ma yu jumboj esu yukpoj myiñ es ma yu xuu pyudsemy es ma tsi'i'ty.

³²Jattu tyadu 'yijxw'umun ja iigu kepy. Ko ja xye'entsy 'yity

u'unk, es pyudsemy ja 'yaay, miits mnija'adup ko wingoombu du'un ja ambu. ³³Nandu'un ko xy'ixtut tugekyu tyaadu, mnijawudup ko wingonu naty esuts nmínut, éxtum mbaat njana'anum tujk agu'uybyu.

³⁴Tuy'ajtan n'anuumadu ko tugekyu tyaadu jyata'añuty maanumu naty ja ja'ayuty di'ibu tyam kyaj 'yooktanum. ³⁵Ja tsajp es ja naxwíndu náxup, per ja n'ayúkuts ni na'a kyakexy kyanaxy.

³⁶Per ja xuu es ja ooru ni pún tkanijawu, ni yu Diosu 'yánklusuty es ni uj, ja Diosu 'yU'unk, yu'uyu du'un je'eyu ñija'ap ja Dios Teety.

³⁷Kots nmínut uj, ja Naxwíndu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, du'un jyata'añ éxtum ma ja No'ee jyiky'aty. ³⁸Ma tadu tiempu ma naty kyajnum myiñ ja ayo'onduu, ja ja'ayuty kyaj 'yuuktu es ñayyajpákuđu extu ja xuu ma ja No'ee tyujku ma ja 'yarku. ³⁹Es ni ti tkaja'adu wi'ixu naty jyata'andu extu jaanum ko myiñ ja ayo'onduu. Ta yajji'xudu nidugekyu. Nandu'un jyata'añ kots nmínut uj, ja Naxwíndu Ja'ayudyu Kyudunaabyu. ⁴⁰Ma tadu tiempu majtsku ja'ayu naty tyundu kyamotm, tu'uk yajmunujxut es tu'uk yajnika'agut. ⁴¹Majtsku toxytyujk jyutstu, tu'uk yajmunujxut es tu'uk yajnika'agut.

⁴²Wijy m'íttut miidsuty, mut ko kyaj xyñijawudu ti ooru du'un myina'añ ja mWindsúnuty. ⁴³Es nijawudu tyaadu, kooxyup tu'ugu kudujk tnijawu ti ooru ma ja koots'át myina'añ ja ma'tspu, wijxyup 'yity es kyajxyup tna'ixy es ja ma'tspu ya'awátsxudut ja

tyujk es myaadsudut. ⁴⁴Paaty miidsuty nandu'un ittú wijy es nay'axkúkudu, mut ko ma naty xykya'awix xykyajup'ixtu, jaats nmina'añ uj, ja Naxwíndu Ja'ayudyu Kyudunaabyu.

Oyduumbu es di'ibu kyaj

⁴⁵N'okpújtákum tu'ugu kudujk tmudaty tu'ugu tyuumbu di'ibu kuwijy es tyiimpy ti wyindsún tseyjpy. Ta ttukmunikaagu ja tyujk es bom bom dyajkáyut ja po'oduumbuty di'ibu jam. ⁴⁶Jotkujk ja tuumbu ko ja wyindsún jya'tut es pyaadadut tkuydyúñ di'ibu tu yajtuknipéky. ⁴⁷Tuy'ajtan n'anuumadu ko ja windsún ttuknipákuđu tugekyu di'ibu myudajtypy. ⁴⁸Es n'okpújtákum, pún ja muduumbu kyaj 'yoyjya'ayuty es je'eyu twinmay ko yu wyindsún jákup ma jya'tut, ⁴⁹ta ttúnut axuuk ja wiinkpudyu myumuduumbu, es tyuku kaay ukpu mudu myu'ami'ikyjya'ayuty, ⁵⁰es ma tadu xuu ma ja tyuumbu kyaj 'yawíxyuty es kyaj tnijawu ti ooru ja wyindsún jya'ta'añ, net jya'ty ja wyindsún. ⁵¹Net yajmo'oyut ja muk tudyu'unun, yajpajta'agup ma púnuty nay'andíjudup jyiky'attu tuy'ajtan muut, ma ja'ay jy'uy ya'axtut es ñaydyutskaadadut mut ja ayo'on.

Nimajku to'oxyuna'k éxtumu ixpajtan

25 'Esu tadu tiempu ma myina'añ ja tsajpótmudu kutujkun, du'un jajtr éxtum nimajku to'oxyuna'k di'ibu wyijtsu'ktu ja lyampru es t'awixtu

ja pɔjkrɔ yedyɔjk. ²Nimɔgoxkɔ tadu to'oxyuna'k kyuwinma'añuty es janimɔgoxkrɔ kyaj. ³Di'ibu kyaj yajxon twinmaaydyu, ja'a je'eyu myunujxtu 'yaseytu di'ibu jap lyamproty; ⁴es ja kuwinma'añbyu oj tmənejxy ni'igu ja aseytu, kyaj jya'ayuty di'ibu jap lyamproty.

⁵Es kom ja di'ibu naty pukaamp kyajpu naty ñaja'ty, ta pyátudu ja tsuu. Ta myanajxtu ni'amuku.

⁶Es éxtum tsu'pən tmudooy kyajxy mək, es jyuna'añ: “iTa myiñ ja pɔjkrɔ yedyɔjk! Nəjx jɔjpkubaadudu.” ⁷Nidugekyu tadu to'oxyuna'k pyudu'ktu. Ta yu lyampru t'əxkukudu. ⁸Net ja nimɔgoxkrɔ di'ibu kyaj kyuwinma'añuty t'anmaaydyu ja nimɔgoxkrɔ kuwinma'añbyu: “Meegyuts waanu ja m'aseytu, mut ko tap kyujxnu yu nlámprudsu 'yaseytu es pi'idsaamp.” ⁹Es ja kuwinma'añbyuty 'yadsoodu:

“Kyaj, mut ko kyaj tpaadut esuts ɔudsuty nyajtúndut es ni miidsuty. Nik nəjxtu mə tyeegyuty es juydyu mja'a.” ¹⁰Es mə naty ja nimɔgoxkrɔ tjuydyu ja aseytu, net jyajty ja pɔjkrɔ yedyɔjk. Ja to'oxyuna'k di'ibu naty tu ñay'əxkúkuty, ta tyɔjkudu mut ja pɔjkrɔ mə pyujkrɔnigaya'andu. Ta 'yadijky ja tɔjk. ¹¹Oknum jyajttu ja nimɔgoxkrɔ to'oxyuna'kuty. Ta kyugajxudu: “Windsún, windsún, ya'awa'ats.” ¹²Es ya'adsooy: “Kyajts miits n'ixy'attu.”

¹³Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yəxpɔjkrɔty:

—Wijy m'ittut, mut ko kyaj xyñjəwudu ti xuu ti oorɔ nminə'añuts.

Tuktujkrɔ oorɔ meen éxtum ijxpajtən

¹⁴Ma myina'añ ja tsajpótudu kutujkun, nandu'un jajtrɔ du'un éxtum tu'ugu ja'ay ko ñəjxa'añ wiink naxwíndu, es twoodsooy ja tyuumbuty es ttukkudɔjku ja myeen.

¹⁵Nidu'uk tmooy mɔgoxkɔ oorɔ meen es jatuk majtskɔ oorɔ meen es jatuk tu'ugu oorɔ meen. Du'un tmooy nidu'uk nidu'uk éxtum mbaat tmamada'aky. Ta net oj tsoy'onnu. ¹⁶Ja di'ibu 'yaxaju ja mɔgoxkrɔ meen, ta tyɔjku ajuuy ado'krɔ mut ja meen. Ta nandu'unun dyajganarajty. ¹⁷Nandu'un di'ibu yajmooy majtskɔ meen dyajganarajty nandu'unun. ¹⁸Es ja di'ibu 'yaxaju tu'uk, yu'ts ja meen mə ttajjujty ja nax.

¹⁹Tu naty oy jyajknu ko jyajty ja wyindsún. Ta tyɔjku kwentutuumbu. ²⁰Jawyiin ttuun mut ja di'ibu naty tu tmo'oy mɔgoxk. Ta tyukkudɔjku ja tyuumbu jamɔgoxk ja meen ni'igu, es 'yanmaayy: “Windsún, xymyooyuts mɔgoxk, es tyaa jamɔgoxk di'ibuts tu nyajganaráty.” ²¹Net ja windsún t'anmaay ja tyuumbu: “A weenu. Oymyuduumbu mij. Extum oy tu mduñ mə waanu tu ndukkuduku, n'aktimtukudúkɔp waanu may. Min es nxondákum.”

²²Ok jyajty di'ibu naty tu yajmo'oy majtsk. Ta t'anmaay ja wyindsún: “Windsún, xymyooyuts majtsk, es tyaa jamajtsk di'ibuts tu nyajganaráty.” ²³Ta ja wyindsún 'yanmaayy: “A weenu.

Oymyaduumba mij. Extum oy tu mduñ ma waanu tu ndukkuduku, n'aktimtukkudúkup waanu may. Min es nxondákum.”

²⁴Es ko jyajty jatu'ugu tyuumba di'ibu naty tu yajtukkudúku tu'ugu meeñ, ta t'anmaay ja wyindsún: “Windsún, kom nnija'abudsu naty ko m'adsojku, es ko mdsiky ma kyaj tu mni'ipy es xyajpude'eky ma kyaj tu xywyujwa'xy, ²⁵paadyuts nds'uku es tu ndájuts ja mmeen naaxóty. Pes tyaa di'ibu mij mja'a'ajtypy.” ²⁶Ja windsún t'adsooy ja tyuumba: “¡Nuux, axuk maduumba! Es pun mnija'ap kots uj ndsiky mats kyaj tu mni'ipy es nyajpude'egyuts mats kyaj tu nwujwa'xy tii, ²⁷paaty tuuxyupts ja mmeen xypyujtáku ma yu banku, es kots tu njumbity, taaxyupts n'axaju nandu'un ja mmeen'ajuydyúku.” ²⁸Ta ja windsún t'anmaay di'ibu naty jáputy: “Pujkudu tadu meeñ, es mo'oy di'ibu myudajtypy majk. ²⁹Mut ko di'ibu myudajtypy, aktim'yajmo'oyup es tmudátut waanu ni'igu; es ja di'ibu kyaj tmudaty, aktim'yajpujkudya'ayup di'ibu oynu'unun myudajtypy. ³⁰Esu tyadu nduumbuts di'ibu kyaj ti tsooty, jubijppudsúmdu awa'atstúm ma ja koots'át, ma ja'ay jyu'uy ya'axtut es ñaydyutskaadudut mut ja ayo'on.”

Ja'ay yajpayo'oy

³¹Esu Jesús 'yakjunáñ:
—Kots uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmínut mut ni'igu muj'ajtun es juwadity mudusdu n'ánklusaty, nétuts n'u'uñt ma uñaaybyajn

mats uj nyajkutuka'añ.

³²Nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty ñaymyujkta'ayudut ma ujun, esuts nyajnaywya'xuduts nidu'uk nidu'uk éxtum ja borreegu kwentu'ajtpu dyajnaywya'xyuty ja byorreegu esu tsiip awiingáty. ³³Nbujta'aguduts ja borreegu n'aga'añdsyoo es ja tsiibú n'anajñdsyoots. ³⁴Nétuts n'anuumudut ja nborreeguts di'ibuts nyal'ijtypy n'aga'añdsyoo: “Mindu miidsuty di'ibuts ja nDeety tu kyunu'xudu. Axájudu ja oy'ajtun ma ngutujkunuts di'ibu Dios mduknibujtaaguty extu ma oj dyajkojy ja naxwíñudu. ³⁵Ja'a ko nmudajtuts ja yuu es miits xyajkaadyuts, nmudajtuts ja tuudsu es miits xyajnu'úktuts, du'unuts njudjty éxtum di'ibu kyajpu jyun tyujk, es miidsuts xymyoodyu jajtákn, ³⁶xytyugoy'ajtxuts ja nwit es miidsuts xymyoodyu, ijtuts pa'am muut es miidsuts oj xykyu'ixtu, ijtuts pujxndugóty es miidsuts oj xykyu'ixtu.”

³⁷Es di'ibu jiky'ajt tuy'ajtun muut xy'anuumudupts: “Windsún, ¿na'a tu n'ixtu myu'eegyuty es tu nmo'oydyu mga'ay m'ukan, o na'a tu n'ixtu xymyudaty ja tuudsu es tu nyajnu'uuktu, ³⁸o na'a tu n'ixtu mjudity éxtum di'ibu kyajpu tyujk, es tu nyajjajta'aktu, o tu mdugoy'ajtxuty ja mwit es tu nmo'oydyu, ³⁹o na'a tu n'ixtu mbékyuty es tu ngu'ixtu, o na'a tu m'ity pujxndugóty es tu oj ngu'ixtu?” ⁴⁰Es uj n'adsówduts: “Tuy'ajtun n'anuumudu ko ma du'un xytyuundu mut otyyim di'ibuty nmugu'uguts, mduundu mut uj nandu'un.”

⁴¹Net ʋj n'anuumudats di'ibu nya'ijtypyuts n'anajndsyo: "Mastúttuguts miidsuty di'ibu tu yajkajxpóktu. Nujx ma ja janya'angu winu xuu winu tiempu di'ibu tu yajtuknibujtaagu es tjaa'átut ja mujku'ugópik es ja 'yánklusuty.

⁴²Ja'a ko nmudajtats ja yuu es miidsuty kyajts xyajkaadyu, nmudajtats ja tuudsu es miidsuty kyaj xyajnu'úktats, ⁴³júdjittats éxtum di'ibu kyajpu tyujk, es miidsuty kyajts xymyoodyu jajttákn, xytyugoy'ajtxuts ja nwit es miidsuty kyaj xymyoodyu, nmudajtats ja pa'am es ijttats pujxndugóty es miidsuty kyajts oj xykyu'ixtu."

⁴⁴Net ja'ajuty xy'adsówdudats: "Windsún, ¿na'a tu n'ixtu mjúdyty myu'eegyuty, o xymyudaty ja tuudsu, o éxtumu di'ibu kyajpu tyujk o kyajpu mwit, o tu mbékyuty, o pujxndugóty es kyaj tu nbuduku?"

⁴⁵Es ʋj n'adsówdudats: "Tugekyu di'ibu kyaj tu xytyundu mudu otyim di'ibaty nmugu'uguts, nan kyaj tu xytyundu mut ʋj."

⁴⁶Netu tyaaadyu ñujxtut ma ja tadyu'ununu winu xuu winu tiempu, per di'ibu jiky'ajttup tuj'ajttun muut, yu'u nujxtup ma ja jiky'ajttanu winu xuu winu tiempu.

**Tkajxy'áttu pun wi'ixu
Jesús yajmátsut**

26 Ko Jesús tkajxtaay tugekyu tyaaadyu, ta t'anmaay ja 'yuxpajkputy:

²—Miits mnija'adup ko juxtujmu du'un ja pasku xuu, es ʋj, ja Naxwíñdu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkuyaka'añuts esuts xyajkruuzpátut.

³Ma tadu tiempu ja teedywyindsúnuty es ja di'ibaty tsajptugóty ya'uxpajktup es nandu'unu israelítadyu myujja'aydyujkuty ñaymyujkudu ma tyujk aa Kaifás, ja teedywyindsungópik. ⁴Jam dyajtydyujkudu wi'ix t'okmátstut ja Jesús mudu andakun, es 'yoogut.

⁵Es ñayjyunánudu:

—Kyaj jyaaty ma ja xuu, kudiibu xyñibudu'kum ja ja'ayuty.

**Tu'ugu toxytyujk ttukkuutsy
ja pa'ak xu'kpu ja Jesús**

⁶Jamu natyu Jesús Betañu ma tyujku Simonk di'ibu yajttijp nilepru pa'am. ⁷Ta ñimewingoonu tu'ugu toxytyujk mut tu'ugu limetu alabástrubu ujts mudu aseytu pa'ak xu'kpu es jantsy tsooxpu. Ko naty ja Jesús 'yu'uñu meesu windum, ta ja toxytyujk oj tyukkuudsuty kyubajkkujxy. ⁸Ko ja uxpajkputy t'ijxtu tyaaadyu, ta 'yajkudu es jyunandu:

—¿Ti ko tyaaadyu du'un tu 'yuxtyugoy? ⁹Tyaaadyu tuuxyup tsoox yajteeky esxyup tu yajtukpudúkudu ja ayoobu ja'ayuty.

¹⁰Ko Jesús tmúdooyu tyaaadyu, ta jyunáñ:

—¿Ti ko xy'oodu tadu toxytyujk? Tyaaadyu óyudsu du'un tu xytyuñ.

¹¹Pes ja ayoobutujkuty mmudáttup du'uñum ma miidsuty, per ʋj kyajts du'uñum xymyudáttut. ¹²Di'ibu tyadyu toxytyujk tu ttuñ kots tu xytyukkuudsyu tadu aseytu pa'ak xu'kpu madsu nnini'x, ja'a du'un jyujp'ijxnup esuts nnextáktut.

¹³Tuj'ajttun n'anuumudu ko otyim maaty yajkajwa'xy yu oybyu

ayuk ma tugekyu naxwíñudu, yajmadya'agut nandu'un di'ibu tyuuna tyadu toxytyujk, es da'un yajjamyátsut yu'a.

Juudus tkayaka'añ ja Jesús

¹⁴Net nidu'ugu nimajmajtskpu ja xrpujkpu di'ibu xyu'ajtypy Juudus Iskaryotu, oj myadya'aky mudu teedywyindsúnuty. ¹⁵Ta t'anmaay:

—¿Ná'unuts xymyo'oyut pñ ndukkudujkudup ja Jesús?

Net myooyudu i'px majku platu meeñ. ¹⁶Es net ja Juudus t'uxtaay oga'an ja timpu ma t'okkuyákut ja Jesús.

Nindsun'ajtumu 'ya'ux

¹⁷Es ma ja pasku xuu tsyondaky ma yajkáy ja tsajkaaky di'ibu kyaj tmudaty ja levaduuru, ja xrpujkputy tnimiindu wingón ja Jesús es dyajtuudu:

—¿Maá xysyegy n'uxkúkuduts es ndu'unum ja pasku a'ux?

¹⁸Ta ja Jesús 'yanmaayudu:

—Nujxtu jam kajpnóty ma ja tyujk tu'ugu yedyujk nmutnaymyaayubu, es anuumudu: “Yu Windsún du'un jyuna'añ: Yu nxuu n'ooruts tu wyingón, es ma yu mdujk nduna'añuts ja pasku mududsu n'uxrpujkputy.”

¹⁹Net ja xrpujkputy du'un ttuundu éxtum ja Jesús tyuknipujkudu. Ta t'uxkujkudu ja pasku a'ux.

²⁰Ko oj tsyu'ujunú, tamu natyu Jesús meesu windum mut ja nimajmajtskpu 'yaxrpujkputy. ²¹Ma naty jam 'ya'ux'attu, ta Jesús jyunañ:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko nidu'uk miidsuty xykyuyaka'añuts.

²²Net ja xrpujkputy jyantsyiyotmaydyuktujkudu, es dyajtuudu nidu'ugáty ja Jesús:

—Windsún, ¿tii ujtsu daa?

²³Ta 'yadsooju ja Jesús:

—Di'ibuts xymyuttojxmujkpu, yu'udsu da'un xykyuyakaamp.

²⁴Uj ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, da'un nnejxyuts éxtum ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ. ¡Per puroobu tadu yedyujk di'ibuts xykyuyakaamp! Nik oy mut yu'a kooxyubu tadu yedyujk kyadimmiiñ kyadimjajty naxwiiñ.

²⁵Net ja Juudus di'ibu kuyakánup, oj dyajtuuy ja Jesús:

—Windsún, ¿tii ujtsu daa?

Ta Jesús 'yadsooju:

—Mijtsu da'un.

²⁶Ma naty jam 'ya'ux'attu, ta Jesús tkone'ky ja tsajkaaky, es tja'aygyudáky ja Dios.

Es ko ttujkwa'xy, ta tmooydyu ja 'yaxrpujkputy, es t'anuumudu:

—Kaydyu. Tyaadudsu da'un ja nnini'x.

²⁷Net tkone'ky tu'ugu káluz mudu vinu, es tja'aygyudáky ja Dios.

Ta tmooydyu ja 'yaxrpujkputy, es t'anuumudu:

—Uuktu nidugekyu miidsuty

ma tyadu káluz. ²⁸Tyaadudsu

du'un ja nne'pyñuts di'ibu yajtamaamp yaj'yokaamp es

tyudyúkut ja kajxy'átypyu, es da'un yajma'xut mayu ja'ay ja

pyojputy. ²⁹Es n'anuumudu ko

kyajts nnaky'uuga'añu tyadu uuvu nuu extu kodsu naty n'iiky mut

miidsaty ja jembyu uuvu nuu
madsu nDeedyuts yajkutíky.

**Jesús tnigajxy ko Peedru
'yuxtijaja'añuty**

³⁰Ko t'ũudaay tu'ugu alabanzu,
ta oj ñajxtu ma ja Oliivus Kopk.

³¹Net ja Jesús t'anmaaydyu ja
'yuxpũjkruty:

—Nidugekyu miits
xymyatstu'udándupts tyaadu
koots, mut ko jyuna'añ
ma Diosu jyaaybyajtun:
“Nya'oogũpts ja borreegu
kwentu'ajtrũ, es ja byorreeguty
'yayo'oywya'xta'aydyut.” ³²Es kodsũ
naty tu njikyepyeky, jawyiinũts
nnũjxut Galileeu maanũmu naty
miits mganũjxtu.

³³Net ja Peedru 'yadsooju:

—Oy nidugekyu
mjamatstuttaayũbu, u j kyajts mij
nmatstu'udut.

³⁴Net ja Jesús 'yanmaayũ:

—Tũy'ajtũn n'anũũmu ko nan
ma tyadu koots, kyajnumu natyũ
tũgaak 'yũy, esũts mij xy'uxtijaja'añ
tũguk ok.

³⁵Netu Peedru jyuna'ñ:

—Oyũts ndim'oogut mut mij, kyaj
n'uxtijũt.

Es nidugekyu ja xprũjkruty
nandu'un jyunaandaaydyu.

Jesús kyajxta'aky Jetsemanii

³⁶Net ja Jesús jyajtũ mudu
'yuxpũjkruty ma tu'ugu nũgam
di'ibu xyu'ajtypy Jetsemanii. Ta
t'anmaaydyu ja 'yuxpũjkruty:

—U'ũũdu yaa mints xim
n'okkajxta'aky.

³⁷Ta tmũnejxy ja Peedru es
majtsku Zebedeu myaank. Ta

ñayjya'aju jantsy jotmaymyũut es
'yamutsk'ajty. ³⁸Net t'anmaaydyu:

—Du'ũnũts njawu njodoty éxtũm
tu'ugu jotmay di'ibu mudu o'kũn.
Wu'ũmdu miits ja yaa es wijy
m'ĩttũt mut u j.

³⁹Net ja Jesús oj waanu
ñas'yo'oyu. Ta ñayjyũjru koxtanu
naxkũjxy, es kyajxtáky du'un:

—Tatitu'unk, pũn mbaat,
kũdiibũts n'uugut yu ta'ambu.
Per kyaj dyu'ũnuty éxtũmts u j
ndseky, wa'anũ du'ũnuty éxtũm mij
xytsyeky.

⁴⁰Net jyũmbijty ma naty ja
nidugũũkrũ 'yuxpũjkrũ es tpatũ
mya'adu, es t'anmaay ja Peedru:

—¿Kyaj tu mmada'aktũ miits
m'ĩttũt wijy mut u j ni tuk oorũ?

⁴¹Wijtu es kajxta'aktũ kũdiibu
ja ka'oybyu mmũmada'agũdũt.
Tũy'ajtũn ko ja anmũja'an tsyejpy
es ttũnũt di'ibu Dios tsyejpy, per yu
nini'x kyaj oy tmũdanũ.

⁴²Ja myũmajtsk ok oj ñejxy, ta
kyajxtáky du'un:

—Tatitu'unk, pũn kyaj mbaat
xya'adiky es kũdiibũts uju du'un
n'ayówũt, wa'anũ du'un du'ũnuty
éxtũm mij xytsyeky.

⁴³Net jyũmbijty jatũgok ma ja
nidugũũkrũ 'yuxpũjkruty, es tpaty
ak maadũp, mut ko nũgoo naty
ja tsuu tu 'yokwindũjũkũdu. ⁴⁴Ta
tna'ijxy es oj ñejxy myũdũgũk ok
kajxtákrũ, nandu'un éxtũm tu
t'ok'amdoo t'okpũjktsoobũ. ⁴⁵Ta
oj jyũmbijnu ma ja nidugũũkrũ
'yuxpũjkruty, es t'anmaaydyu:

—¿Tii m'akmaa m'akpo'xtũbu?

Tũ net tpaaty ja xũu ja oorũ
ma u j, ja Naxwĩũũdu Ja'ayũdyu
Kyudũnaabyu, nyajkũyaka'añũts ma

yu pojpu ja'ayuty. ⁴⁶ ¡Pudu'uktu!
 ¡Jo'omdu! Ta myiñ ja di'ibats
 xykyuyakaamp.

Jesús yajmátsy

⁴⁷ Tamu natyñamu Jesús
 'yakkajxy ko jyajty ja Juudas
 di'ibu nandu'un 'yapóstalu'ajtypy
 ma yu nimajmajtskpu, es
 myindu mudu mayjya'ay mudu
 'yespaadu esu kyépyuty. Yu'u naty
 kajxudup ja teedywyindsúnuty
 esu myujja'aydyujkudy
 israelítuty. ⁴⁸ Es tu natyu Juudas
 ttukni'ixu wi'ixu naty dyaka'añ ja
 ijxwu'amun:

—Di'ibats uj ndsi'xypy, yu'u
 du'unu naty ja Jesús. Yu'u du'un
 mmátstup.

⁴⁹ Netyu Juudas tnimiñ ja Jesús,
 es tkajxpe'xy:

—Dios maygyépyuty, Windsán.

Ta oj tsi'xy. ⁵⁰ Netu Jesús
 'yadsooy:

—Mutnaymyaaybyu, ¿tun ti
 mnimiimpy?

Ta tnimewingoonda ja Jesús
 es tmajtstu es dyajnujxnudu
 tsimy. ⁵¹ Nidu'uk di'ibu naty jam
 mudu Jesús, tju'ty ja 'yespaadu
 es tnibo'tu tuk adu'umu tyatsk ja
 teedywyindsungópku tyuumbu.

⁵² Net ja Jesús t'anmaay:

—Pujku'ugu m'espaadu ma xya'ity.
 Mut ko nidugekyu di'ibu tsiptuump
 mudu espaadu, nan mudu espaadu
 'yoogut. ⁵³ Es tim tyamyu mbaaduts
 nja'amdoy ja nDeedyuts es tkáxut
 tugoymyayu ánkusuty esxyupts
 xypyuduku. ⁵⁴ Per kyajtsu du'un
 ndúnut, mut ko wi'ix yajkuydyúnut
 ja Diosu jyaaybyajtun di'ibu
 junaamp ko du'un tyun jyátut.

⁵⁵ Net ja Jesús t'anmaaydyu ja
 mayjya'ayuty:

—¿Tii du'unuts miits tu
 xyñimínduts mudu m'espaadu
 esu mgepy es xymyatsa'anduts
 éxtumxyupts uj nma'tsputy?
 Bom bómuts uj tu n'u'uñu mut
 miidsuty muj tsajptujk ñabotsoty
 es nya'uxpuktu, es ni na'ats tu
 xykyatsumdu. ⁵⁶ Es tugekyu tyaadu
 du'un játyuty es yajkuydyúnut di'ibu
 ja Diosu kyugajxputy myadyaktu ma
 ja Diosu jyaaybyajtun.

Jesús, Anás wyindum

Ta nidugekyu ja xupujkputy
 tmastuttu ja Jesús, es
 kyaktaaydyu. ⁵⁷ Di'ibáty myajtstu
 ja Jesús, yu'ujuty yajnujxtu ma
 ja teedywyindsungópka Kaifás,
 ma naty ja di'ibuty tsajptugóty
 ya'uxpujktup esu mujja'aydyujkuty
 tu ñaymyúku. ⁵⁸ Es yu Peedru
 pyanujx extu ma ja tyuja'a ja
 teedywyindsungópka. Jap tyujku
 es ñaxwe'tsy mudu polúsiuty, es
 tnijawuya'añ wi'ix 'yokwe'emy ja
 Jesús.

⁵⁹ Yu teedywyindsúnuty es ja
 mujja'aydyujkuty es tugekyu
 di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty
 t'uxta'aydyu ja winma'añ wi'ix
 t'okniwaambáttut ja Jesús es
 'yoogut, ⁶⁰ es kyaj tpatu ja pyojpu
 oy may ja ja'ay oj jyamindu es
 tjaniwaambajttu ja Jesús. Es tim
 ok myiñ nimajtska testiigu di'ibu
 andáktup, ⁶¹ es jyunandu:

—Tyaadu yedyujk du'un jyuna'añ:
 “Mbaaduts njity tyadu muj tsajptujk
 es tugak xuuts ngójut jatugok.”

⁶² Net ja teedywyindsungópka
 pyude'ky es t'anmaay yu Jesús:

—¿Kyaj m'adsoy ni tii? ¿Tii dānu tyaadu di'ibu yam myadyáktup mut mijtskyujxm?

⁶³Es ja Jesús oj wye'emy amoñu. Net ja teedywyindsungópik 'yanmaayyu:

—Ejtsuts mij n'anmaapy mudu Diosu xyuugyujxm es xy'anuumuduts ja tui'ajtun pan mijtsu du'un ja Kristu, ja Diosu 'yU'unk.

⁶⁴Jesús 'yadsooy:

—Ejtsu du'un éxtum mij mjuna'añ, es nandu'un n'anuumudu miidsuty ko m'ixtup ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, n'u'uñya'añuts ma yu 'yaga'añdsyoo ja Dios di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy, es ma naty nmina'añuts yoodsoty.

⁶⁵Net ja teedywyindsungópik tku'tsy ja wyit es ñaguxu'ugut ja 'yaku, es jyunáñ:

—¡Tyadu yedyujk tu tmudugoy ja Dios mudu kyum ayuk! ¿Oy njadimtsojkum ja testiigu? Miidsuty ku'um tu xymudowdu yu 'yaxuk ayuk. ⁶⁶¿Wi'ix mjuna'andu?

Es ja'ajuty jyunandu:

—Myudajtypy ja pyeky, es pákup 'yoogut.

⁶⁷Ta twindsuju'ktu es twojptu es naaguty twimbojtsu'ktu, ⁶⁸es t'anmaaydyu:

—Mij Kristu, jmay pán tu mgóxyuty!

Peedru t'uxtijy ja Jesús

⁶⁹Ma naty ja Peedru 'yu'uñu tujaj'p, ta ñimiinu tu'ugu kiixy po'oduumbu es 'yanmaayyu:

—Mij nandu'un tu mjudity mudu Jesús, Galileeu ja'ay.

⁷⁰Es ja Peedru 'yuxtijy ja Jesús mayja'ayoty, es jyunáñ:

—Kyajts nnijawu ti dān mmadyakypy.

⁷¹Jamu natyu Peedru tujk agu'um ko jatu'ugu kiixy po'oduumbu di'ibu naty jap 'yijxu. Ta jyunáñ:

—Tyadu ja'ay nandu'un tu jjudity mudu Jesús nazarenu.

⁷²Ta jatugok ja Peedru t'uxtijy, es jyunáñ:

—Díósuts ndestiigu'ajtypy ko kyajts n'ixy'atyu tadu yedyujk.

⁷³Ko waanu 'yak'ijty, di'ibu naty jáputy tniujwá'ktu ja Peedru es t'anmaaydyu:

—Tui'ajtun ko mij nandu'un mja'ay'ajtubu tyaadu, mut ko mudu m'u'u mgajxun mya'uxkapy.

⁷⁴Netu Peedru oj ñaygyajxpékyuty ko kyaj tui'ajtun jyunáñ:

—¡Ay, por tsyos! Kyajts n'ixy'atyu tadu ja'ay.

Ta netyu 'yuy ja tugaak. ⁷⁵Net ja Peedru tjamejtsy éxtum ja Jesusu naty tu 'yanu'umxuty: “Ko kyajnumu natyu tugaak 'yuy, es mij mjuna'ana'añ tuguk ok ko kyajts xy'ix'aty.” Taa ja Peedru pyudseemy jap, es jantsy juyy yaxy.

Jesús, Pilatu wyinduuy

27 Ko oj xyuñu, ta ja teedywyindsunuty es ja israelítudyu myujja'aydyujkuty t'amujk tkajxmujktu es dyajti'igyudu es 'yoogut ja Jesús. ²Net tkutsuumdu es oj ttukkudákudu ja gobernador Ponsyu Pilatu.

Juudus 'yeeky

³Ko ja Juudus di'ibu naty tu tkayaky ja Jesús, t'ijxy ko tu naty

tkayaky es 'yoogut ja Jesús, ta oj jyajotmay'o'knu. Ta tkoonumbijty ja i'px majkpu platu meen tsajptugóty ma ja teedywyindsúnuty es ja mujja'aydyujkuty. ⁴Ta t'anmaay:

—Ej tuts nbekytyún kots tu nguyaky es 'yoogut tu'ugu ja'ay di'ibu kyaj tii pyeky.

Per ja'ajuty 'yadsoojü:

—Esu taadu, ¿tits uudsuty ngwéntuty? ¡Mij taadu mbátup!

⁵Net ja Juudas tnaswüja ja meen ma muj tsajptujkun, es ñjxnü es ñayyo'ktüüyü.

⁶Ja teedywyindsúnuty tkoonmujktu ja meen, es ñayjyunánudu:

—Kyaj mbaat nbujtákuü tyadu meen ma ja limosnu ñipety, mut ko y'u'u yaj'yajk ko tu'ugu ja'ay 'yoogut.

⁷Net ñaybyujtákuü ti'igyü es tjuyandu tu'ugu nax di'ibu jya'a'ajtypy ja tu'ts pojtspu, es du'un tmudáttut ma dyajnaxtákuü ja jabye'xyuty.

⁸Paaty txu'atyü tadu nax extu tyambaat ne'pyññáx. ⁹Es du'un yajkuyduuñ yu tyaadu di'ibu ja Diosu kyugajxpu Jeremiius tu tkajxyü naty: “Es t'axájüdu i'px majku platu meen, éxtum ja israelitu ja'ayuty tpujtákuü ja tsyoo, ¹⁰es mudu tadu meen tjuudyü ja tu'ts pojtspu ñax, éxtum ja Nindsun'ajtum xytyuknipejky.”

Jesús, Pilatu wyinduuy

¹¹Net Jesús oj yajmünejxy ma ja gobernador, di'ibu yajtäuü:

—¿Tii mijtsu du'un ja israelítudyü ryey?

Netu Jesús 'yadsooy:

—Du'unu du'un éxtum mij mjuna'añu.

¹²Es ko ja teedywyindsúnuty es ja mujja'aydyujkuty ñi'uunudu, Jesús kyaj 'yadsooy. ¹³Net ja Pilatu yajtäuü:

—¿Tii kyaj xymyüdooy tügekyü di'ibu yam mdukni'u'unudup mij?

¹⁴Es ja Jesús kyaj tyim'adsooy ni tuk aa. Es ja gobernador du'ñü oj wyu'umu es kyaj tñjawu wi'ix 'yakjuna'anut.

Jesús ñiduku es 'yoogut

¹⁵Es ma ja xuü ja gobernador jumajt jumajt tnasmatsü tu'ugu tsimyjya'ay di'ibu ja ja'ayuty tsojktup. ¹⁶Es ma tadu tiempu, japu naty 'yity tsimy tu'ugu muj pekyjya'ay di'ibu xyu'ajtypy Barrabás. ¹⁷Es ko naty ja israelítuty tu ñaymyúkudu, ta ja Pilatu dyajtäuü:

—¿Di'ibu miits mdsojktup esuts nnasmátsut, yu Barrabás, o yu Jesús di'ibu xyu'ajtypy Kristü?

¹⁸Du'un jyunán ja Pilatu mut ko ñija'abu naty ko ja teedywyindsúnuty tnaywyinnaxujáwudu ko Jesús may ja ja'ayuty pyanujxudu es paaty tu tyukkudákudu.

¹⁹Ko naty ja Pilatu 'yak'u'uñü ma yajkutíky, yu ñudo'oxy oj ñigajxykyáxuty es 'yanu'amxuty: —Katu mij ti xytyuktuku mudu tadu ja'ay di'ibu kyaj tii pyeky, mut ko tsu'uyats nguma'ay jantsy axuuk mut yu'ugyujxm.

²⁰Es ja teedywyindsúnuty es ja mujja'aydyujkuty oj ttukkupaktü ja ja'ayuty es jyuna'anut ko

yajnasmásut ja Barrabás es ja Jesús 'yoogut. ²¹Ja gobernador dyajtuuy jatugókuty:

—¿Di'ibü nidu'uk mdsojktup esuts nnasmásut?

Ta ja'ajuty 'yadsoodü:

—Yu Barrabás.

²²Net Pilatu dyajtuuy:

—¿Es tits ndúnup müdu tyadu Jesús di'ibü mij m'andijtup Kristü?

Es nidugekyu 'yadsoodü:

—¡Yajkruuzpát!

²³Net ja Pilatu t'anmaadyu:

—Pes, ¿tii dü'un tü

ttimtuundugóy?

Per ja'ajuty 'yaktim'yaxkaktu:

—¡Yajkruuzpát!

²⁴Ko ja Pilatu t'ijxy ko kyaj ja ja'ayuty tkupaktu es ni'igu ñaymyuk ñaydya'adsüdu ja ja'ay, ta tñigajxu nüu es oj kyubuj mayjya'ay wyinduuy, es jyuna'añ:

—Üj kyajts nduktuku ja 'yo'künü tyadu ja'ay. Miidsüdyu taadu mbátudup.

²⁵Es nidugekyu ja ja'ayuty 'yadsoodü:

—¡Üdsuty es n'u'unk n'una'kuty pyeky'áttup müdu tyadu 'yo'künü!

²⁶Net ja Pilatu t'nasmajtsu ja Barrabás, ta tni'ana'amü esü Jesús yajwópüt. Ta net tkujajky es dyajkruuzpáttut.

²⁷Net ja gobernadoru syoldaaduty tmunujxtu ja Jesús ma ja palasyu es dyajnaymyujku nidugekyu ja soldaaduty ma Jesús. ²⁸Net tjaanüdu ja wyit, es ttukpajtaktu tu'ugu witu tsu'unkpu éxtümü reyü wyit. ²⁹Ta txugajttu ja apyñ éxtüm tu'ugu koronü, es tpujtáküdu kyubajkkujxm, es ttukkukajpüdu

tu'ugu tajk ma 'yaga'añgyu'u. Ta net twingoxtanaadyu, ttukxi'ktu es t'anmaadyu:

—¡Muj kujxm mij, israelítüdyu ryey!

³⁰Nandü'un twindsuju'ktu, es ttukkukajpüttü ja tyajk es ttukkuwojpu'ktu. ³¹Ko ttukxiktaadyu, ta dyajjunajktu ja tsu'unk wit, es ttukpajtaktu ja kyü'am wit. Ta tmunujxnüdu es dyajkruuzpata'andü.

Jesús kyruuzpéty

³²Ko naty tsoondü, ta ñaybyátüdu mütu tu'ugu ja'ay di'ibü kugajpn Sirene es txü'aty Simonk. Ta ttukkupajktu agwanü es dyajnujxüt ja Jesusu kyruuz.

³³Es dü'un jyajtu ma tu'ugu lugaar txü'aty Gólgotu, di'ibü 'yandijpy Kalaveeru Lugaar. ³⁴Jam tjatuk'uugándü ja vinü taam'yo'oy müdu tsajkaðsuxknijy es kyaj muk tjáwüt ja ayo'on. Es ko t'ukmajtsy ja Jesús, ta kyaj tim 'yiky.

³⁵Ko naty tü dyajkruuzpáttü, ta ja soldaaduty ttuundü ja rifi es dyajwá'xtu ak yu'ujuty ja Jesusu wyit. Dü'un yajkuudyuñ éxtüm jyunañ ja Diosu kyugajxpu: “Dyajwá'xtuts ja nwit ak yu'ujuty mütu ko ttuundü ja rifi.” ³⁶Net ñaxwa'tstü jam es tkwentü'ata'andü. ³⁷Es kyubajky tpujtáküdu tu'ugu letreeru di'ibü junaamp éxtümü dü'un ja 'yu'unun: “Tyáadu dü'un ja Jesús, israelítüdyu ryey.”

³⁸Nandü'un majtsku ma'tspaty dyajkruuzpajttü mütu yu'u, tu'uk aga'añdsyoo es jatu'uk anajñdsyoo. ³⁹Ja ja'ayuty di'ibü najxtup jam, tñixi'ik ttukxi'iktu es ttuknugow ttuk'yujkówdü, es jyuna'andü:

40—¿Tii kyaj mmijtsuty di'ibü janaamp ko mjitup ja muj tsajptujk es tuguk xuu xykyójut jatugok? Mínuts n'ok'ixtu. Pün mijtsu dü'un ja Diosu 'yU'unk, nayyajnitso'ogüdu mij kü'am es janak kruuzkujxy.

41Es nandü'un tyukxíküdu ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktup es müdu fariseeuty es ja mujja'ayduujkuty. Es ak yu'ujuty ñayjyuna'anüdu:

42—Tü dyajtse'eky ja wiinkpüty es kyaj mbaat ñayyajtse'egyuty kü'am. ¿Tii kyaj yu'ujuty ja israelítüdyu ryey? Wa'an tjunaky kruuzkujxy es nmübujküm yu'a.

43¿Tii kyaj tü jyuna'añ ko yu'u Dios 'yU'unk'átyuty? Ko tyu'ajtünuty ko Dios yu'a tsyékyuty, jwa'anü net ja Dios dyajtse'egyuty jam kruuzkujxm!

44Extü ja ma'tspüty di'ibü naty jam müty yu'u kruuzkujxy, twingajx tjujpkajxtu ja Jesús nandü'un.

Jesús 'yeeky

45Net tugékyu ja naxwíñüdu kyoodsüdyay kijkyxuu extü tuguk yaxp xüünüm. 46Es nan ma tadü oorü Jesús kyajxy jantsy muk:

—Elii, Elii, ¿lamü sabaktanü?

Di'ibü ayuk wimbüdsüump: “Dios miü, Dios miü, ¿ti kots mij tü xymyastu'uty?”

47Nidu'uguty di'ibü naty jam, tmüdoödu es ñayjyünánüdu:

—Yu'u tyaadu yáxup ja Eliiüs, ja Diosu kyugajxpu.

48Netyu nidu'uguty oj ñejxy püye'együ es oj dyajtsoñ tu'uk di'ibü yuunkpünaanü. Ta dyajxe'ky müdu vinü xun, es ttukujptijü tu'ugu kepy, es tmüwingoöñ

ja Jesús es tmuugut. 49Per ja wiinkpüty jyünandü:

—¡Mastu'ut! Min n'ok'ijxüm pün nimiinü ja Eliiüs es yajtso'ogüdu.

50Ta jatugok ja Jesús oj kyajxy jantsy muk. Ta oj 'yo'knü. 51Netyu ja adüy di'ibü jap muj tsajptugóty kyü'tswa'xy kübajky extü üx'ambaat, ja naxwíñüdu pyümiimy, ja ju'u kaats oj 'ya'ajüdyay, 52es 'yawatsy ja o'kpü jut, es jyikyppyujktü mayü Diosu jya'ay di'ibü tü 'yooktü. 53Es ko naty tü jyikyppyujknü ja Jesús, net ñujxtü Jerusalén ma mayjya'ay 'yijxüdu.

54Ja soldaadü windsün esü syoldaadüty di'ibü naty müüt tkwentü'attu Jesús, ko t'ijxtü ja muk ujx es tugékyu di'ibü naty tuun jajtup, net jyantsytsyü'küdu es ñayjyünánüdu:

—¡Tü'ajtündümü naty ko tyaadu yu'ujuty ja Diosu 'yU'unk!

55Jamü naty mayü toxytyujkuty myuj'ixtu jagam di'ibü natyü Jesús tü tpanujxtü Galileeü es tü tpu'düküdu naty. 56Ma yu'adyu naty ja Mariü Magdalenu, ja Mariü di'ibü tyaak'ajtup ja Santya'agu esü Josee, es ja Zebedeü ñüdo'oxy di'ibü Santya'agu esü Fwank tyaak'ajtup.

Jesús ñaxtuku

57Ko ja xü tsyi'idännü, ta myiñ tu'ugu mukja'ay di'ibü xyu'ajtypy Josee, Arimateü kyugajpnty, di'ibü naty tü tpanejxy ja Jesús.

58Yu'u oj tñinejxy ja Pilatü es t'amdooy ja ñini'xu Jesús. Ta Pilatü tni'ana'amü es yajmo'oyut.

59Ja Josee t'axaju ja ñini'xu Jesús. Ta t'abijty müty tu'ugu wä'atspu

saabunu, ⁶⁰es tpujtáky ma kyuum o'kpu jut di'ibu naty yu'u tu dyajtsajtsjúty dyajpa'ajútyuty tsawiiñ. Ta oj t'agu'uy mut tu'ugu mujpu tsaa. Ta oj ñujxnu. ⁶¹Jamu naty ja Mariiu Magdalenu esu wiinkpu Mariiu twin'u'uñudu ja jut.

Soldaaduty di'ibu

kywentu'ajttap ja o'kpu jut

⁶²Jakumbom ma ja saabudu xuu, ja teedywyindsunuty esu fariseeuty oj tmugajxtu ja Pilatu, ⁶³es t'anmaaydyu:

—Windsun, yu'uts njamyajttap ko tadu andakpu jyunáñ ma naty 'yakjiky'átyñam, ko ma tyugukxubety jyikyapyúkut ma naty tu 'yeeky. ⁶⁴Paaty tunu may'ajtun, kaxtu msoldaaduty es nujx tkwentu'atyu tadu jut aa extu ko tyugukxubátutnum, kudiibu nujx ja 'yuxpajkputy jyuududu koots, es óknum t'anuumudut ja ja'ayuty: “Tu jyikyapyeky ma tu 'yeeky.” Ko du'un jyátut, ni'igu naty 'yaxuuguty es kudiinum ma naty kyakruuzpétyñum.

⁶⁵Pilatu jyunáñ:

—Jótum. Munjxtu ja soldaaduty es yajxón xytyukkwentu'áttut ja jut aa éxtum kyaj mbaat pán tyuku.

⁶⁶Ta tmunjxtu ja soldaaduty es tpujtaktaaydyu yajxón ja tsaa di'ibu aguy'ajtypy ja jut, es tsaaydyu mut ja syeyu, es ja soldaaduty oj wyu'umdu kwentu'ajtpu.

Jesús jyikyapyeky

28 Ko ja saabudu xuu ñajxy, xuuñubunu naty ma ja domingu xuu, ñejxy ja Mariiu Magdalenu es ja wiinkpu Mariiu ma

ja Jesús oj ñaxtuku. ²Es ti'in myiiñ tu'ugu muk ujx, ja'a ko tu'ugu Nindsun'ajtam Diosu 'yanklusu naty kudakp tsajpótm, es jyajty ma ja jut aa. Ta dyajjugéky ja tsaa di'ibu naty 'yagu'uy'ajtypy ja jut, es jam ñaxwe'tsy. ³Esu wyiin jyajp tye'xy éxtumu judsuk, esu wyit poop éxtumu tsajp'e'pyky. ⁴Ko ja soldaaduty t'ijxtu, tsuyuydyu mut ja tsu'ugu es wyu'umdu éxtumu o'kputy. ⁵Net ja anklus t'anmaaydyu ja toxytyujkuty: —Katu mdsu'ugudu. Eñ nnija'abuts ko xy'uxta'aydyu Jesús di'ibu tu dyajkruuzpáttu. ⁶Kyaj ñakyyaaty, pes tu jyikyapyeky, du'un éxtumu naty tu tnigajxy. Min xy'ixtu ja lugaar ma naty 'yity. ⁷Nujxtu pojun, anuumudu yu 'yuxpajkputy ko di'ibu tu 'yeeky tu jyikyapyeky, es nujxp Galileeu jawyiin maanum miits mganjxtu. Jap xy'ixtut. Tyaadu du'un di'ibu naty miits n'anuumuyándup.

⁸Net ja toxytyujkuty pojun tso'ondu ma ja jut aa, jyantsyxyondaktu es tsyu'ugudu nandu'un, es oj puye'egy t'awanudu ja uxpajkputy.

⁹Nujxtubu naty, ta tu'aay pyátudu ja Jesús, es kyajxpo'xudu. Ta ja'ajuty tmawingoonda ja Jesús. Ta t'awdajttu es tmunaandu ma tyeky.

¹⁰Ta 'yanmaayudu:

—Katu mdsu'ugudu. Nujx anuumudu nmugu'uktujkuts ko jap ñujxtut Galileeu, es jáputs xypyaattut.

Di'ibu soldaaduty myadyaktu

¹¹Ko naty ja toxytyujk ñujxtu, naaguty ja soldaadu

oj ñajxta Jerusalén kajpnóty es oj ttukmumadya'aktu ja teedywyindsúnaty tugekyu di'ibu ta tyuñ ta jyátyuty. ¹²Tyadu teedywyindsúnaty oj ñajxta ma ja mujja'aydyujkuty es ñayyajti'igyudu. Net tmeenmyooydyu ja soldaadaty, ¹³es t'anmaaydyu:

—Miits mjuna'andut ko koots ma naty miits mma'adu, ja 'yuxpajkpudyu Jesús oj ta tjuutta ja ñini'xu Jesús. ¹⁴Es pun ja Pilatu ñija'abu tyaadu, uudsuty muut nnyagyajxudut kudiibu ti mjátudut.

¹⁵Ta ja soldaadu t'axájudu ja meen es du'un oj tmadyakwa'xtu éxtumu naty ta ya'anuumadu. Es du'un tmadya'aktu ja israelítuty extu tyambaat.

**Di'ibu Jesús tyuknipejkypy
ja 'yuxpajkputy**

¹⁶Ja nimajk tu'ukpu xrpajkputy oj ñajxta Galileu ma ja

kopk éxtumu naty ja Jesús ta 'yanu'amxudu. ¹⁷Es ko t'ijxta ja Jesús, ta t'awdajttu, oy naaguty 'yamajtsk jyotmajtskudu. ¹⁸Net ja Jesús tmawingooñ ja 'yuxpajkputy es t'anmaaydyu:

—Ujts ta xymyo'oy ja Dios tugekyu kutujkun, du'un jam tsajpótm es du'un ya naxwiiñ. ¹⁹Paaty nuix ya'uxpaktu ja'ayuty ma tugekyu naxwíñudu esuts uj nja'ay'áttut. Yajnubáttu xyuugyujxmu Dios Teety, es uj, ja 'yU'unk, es ja Espíritu Santu, ²⁰es tukni'ixudu es tkuydyúnat tugekyu di'ibats uj miits ta nduk'ana'amdu, es mnijáwudup ko du'uñumts uj n'ity mut miidsuty extu ko jya'tut ja tiempu ma naxwíñudu tyugoya'añ.

Oybyu Ayuk Di'ibu Markus Jyaay

Fwank Yajnu**ba**jt**pu** tkajxwa'xy
ja Diosu 'yayuk ma muj it

1 Du'un tsyondaky ja oybyu
ayuk mut yu'ugyujxm
Jesukristu, ja Diosu 'yU'unk,
²éxtum kuxja'ay 'yity ma ja Isaiiu
ñeky, Diosu kyugajxpu. Du'unu
Dios t'anmaay ja 'yU'unk:

Ngejxypyuts jawyiin ja n'ayuk
kajxwa'xpu
es mya'awátsxudut yu mnu'u
mdu'u.

³Es 'yakjunañ ja Diosu
kyugajxpu:
“Ma muj itun, jam yajmudówt
muk kyajxy:

Nayjujpu'ixudu mut ko taa
du'un myiñ ja Nindsun'ajtum.”

⁴Es ja Fwank yajnu**be**jty ma ja
muj it es t'anuumadu ja ja'ayuty
es jyodumbíttut, tmastu'uttut ja
pyeky es ñubátut. Du'un ttúndut
ja'agyujxm esu Dios mya'xudut
ja pyojpu. ⁵Es majatyu Judeeu
ñaxwíñudu es ma Jerusalén kajpn
tnimiindu ja Fwank es tmudoo'íttu.
Es ko tmayatstu ja pyojpu, net ja
Fwank yajnu**b**átudu ma ja Jordán
mujnuu.

⁶Ja Fwangu wyit kyojyuty mudu
kameyu jumk es twuun'áty ja po'o,
es yu'u ijty jye'xypy ja mu'u esu

tsimba'ak, ⁷es tkajxwa'xy ma ja
ja'ayuty es t'anuumadu:

—Oknum myina'añ tu'ugu di'ibu
ni'igu tmudaty ja muk'ajtun
kudiinum uj. Kyajts uj xyñitaku,
ni je'eyu yu kyu'uk nga'agájudut
éxtumxypu uj n'ityuts tyuumbun.
⁸Uj yajnu**ba**jtupts miits mut ja
nuu, per ja'a myajnu**b**átudup mut ja
Espíritu Santu.

Jesús ñubety

⁹Ko waanu 'yity, ta ja Jesús
tsyo'oñ ma ja Nazaret kajpn
di'ibu ijtp Galileeu. Ta tnimiñ ja
Fwank ma ja Jordán mujnuu, es
net dyajnu**be**jty ja Jesús. ¹⁰Es ko
naty pyudsemy nujotm, net ja
Jesús t'ijxy ko ja tsajp 'yawatsy
es ja Espíritu Santu jyunajky ma
yu'u éxtum tu'ugu paku'unk. ¹¹Es
yajmudóy tu'ugu kajxy tsajpótm
jyuna'añ:

—Mijtsu du'un n'U'unk'ajtypy
di'ibuts njantsytsyepy, es óyuts
njotkujk'áty mut mij.

Majku'ugópk tjatúñ wi'ixu Jesús pyekytyúnut

¹²Net ja Espíritu Santu yajnu**bx**u ja
Jesús ma tu'ugu muj it. ¹³Jap 'yijty
justyikxyxu ma yu ujts juyujk, es
ja majku'ugópk Satanás tja'ijxy esu

Jesús pyekytyúnut. Es ñimiinudu Diosu 'yánklusuty es myuduunudu.

Jesús tkajxwá'xtso'oñ ja Diosu 'yayuk

¹⁴Es ko Fwank yajtsiimy, net ja Jesús ñejxy Galileeu ñaaxóty es jap tkajxwa'xy ja oybyu ayuk. ¹⁵Net ja Jesús t'anuumudu ja ja'ayuty:

—Tü jya'ty ja timpü es wingoombu du'an ja Diosu kyutujkun. Yajtugátstu ja mjet mwinma'lañ es mubaktu ja oybyu ayuk.

Jesús twoy nimajtáxku ajkxmajtsputy

¹⁶Mejyñbyu'aayü naty ja Jesús jyudity jam Galileeu ko t'ijxy ja Simonk es ja myuga'ax Andrés. Yu'u naty tyuunk'ajttup ja ajkxmajtsk, es tkujubípuudu naty ja 'yajkxmajtsn nujoty. ¹⁷Es 'yanmaayudu ja Jesús:

—Pamiinguts, es ujts miits n'uxpüjkpu'áttup es nmo'oydyut jatugü tuunk. Tyamyu xyajtsonda'aktut es xy'uxtá'aydyut mayu ja'ay esuts nandu'un yu'ujuty n'uxpüjkpu'áttut.

¹⁸Netyu tnikaktu ja 'yajkxmajtsn es oj tpanujxtu ja Jesús.

¹⁹Es ko ja Jesús waanu 'yaknas'yo'oyu, net t'ijxy ja Santya'lagu esu Fwank, Zebedeu myaanguty, di'ibu naty ma tu'ugu barku ya'o'oyudup ja 'yajkxmajtsn.

²⁰Ta ja Jesús dyáxudu, es ja'ajuty tnikaktu ja tyeety ma ja barku mut ja tyuumbuty. Ta oj ñujxtu mut ja Jesús.

Jesús dyajpüdsémy ja ka'oybyu ma tu'ugu ja'ay

²¹Ta jyajttu ma ja Kafarnaúm kajpn. Ma ja saabudu xuü Jesús

tyujku ma ja tsajptujk es tyujku ya'uxpüjkpu. ²²Du'añu ja ja'ayuty wyu'umudyaaydyu mudu di'ibu kyajxypy, mut ko du'unu naty ya'uxpeky éxtum tu'uk di'ibu myudajtypy ja kutujkun es kyaj éxtum ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpüjktup. ²³Ma ja tsajptujk japu naty tu'ugu ja'ay di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu. Ta yaxkeky:

²⁴—¿Ti mdunaampy mut uj, Jesús nazarenu? ¿Tii mmiimp xyajkutugoya'añdsu? Uj n'uxkajpyuts mij ko mwa'atsja'ayuty di'ibu Dios wyandak tkaxa'añ.

²⁵Net ja Jesús t'ooy ja ka'oybyu, es t'anmaay mudu kyutujkun: —¡Amoñu es mastu'udu tyadu ja'ay!

²⁶Es ja ka'oybyu twijtsxijty ja ja'ay, es ja ja'ay jyantsyyaxy amujaa, ta tyukpüdsuumu ja ka'oybyu. ²⁷Nidugekyu du'añu wyu'umudyaaydyu ja ja'ayuty, es ñayyajtuujudu ak yu'ujuty:

—¿Tii dunu tyaadu? ¡Tyadu ja'ay myudajtypy ja kutujkun es t'ana'amut extu yu ka'oybyu, es mämudoojup!

²⁸Es pojün yajmadyaagudijty ma ja Galileeu naxwíñudu éxtum ja Jesús ttuñ ja muj'ajtun es ya'uxpeky.

Jesús dya'aguda'aky ja Peedru myu't toxytyujk

²⁹Ko pyüdsuumdu ma ja tsajptujk, net ja Jesús mudu Santya'agu esu Fwank oj ñujxtu ma ja tyujku Simonk esu Andrés. ³⁰Esu Simongu myu't toxytyujk ja'la naty mabajngujxy ko'knaapy mudu jüamba'am. Ta t'anmaaydyu ja Jesús ko pyékuty. ³¹Ta ja Jesús

tmawingoõn, es tmaïtsu ja kyu'u es dyajpude'ky. Ta netyu ñajxnu ja juumba'am, es ja toxytyujk yajkaay ya'úkudu.

**Jesús dya'aguda'aky
may ja puma'ayuty**

³²Ko oj tsi'ltnu ja xuu, ta oj dyajmíndu ma Jesús nidugekyu ja puma'ayuty es di'ibu myudajttup ja ka'óbyuty, ³³es tugekyu ja kugajpnuty myiindu tujk agu'um ma naty ja Jesús. ³⁴Jesús ya'agudak may ja di'ibu myudajttup kanak nax ja pa'am es yajpudsuum ja ka'óbyuty. Es ja'a ko ja ka'óbyuty ñija'adup púnu dun ja'a, paaty ja Jesús dyajkutijky es kyaj kyajxtut.

**Jesús ja Diosu 'yayuk
tkajxwa'xy Galileeu**

³⁵Móñum, maanumu naty wyingoodsuty, ja Jesús pyude'ky es oj ñejxy adukutuuy kajxtákrü.

³⁶Simonk esu jyamyudaty oj 'yaxta'ayudu. ³⁷Ko trattu, ta t'anmaaydyu:

—Ni'amuku ja'ayuty m'axta'ayudu.

³⁸Es 'yadsoojudu ja Jesús:

—Jo'om wiink tsoo nawingón es ngajxwa'xuduts ja ayuk jam, mut ko mudu tyaadudsu du'un tu nmiñ.

³⁹Es du'unu Jesús jyudijty ma tugekyu Galileeu ñax es tkajxwa'xy ja nitsokun majatyu tsajptujk es dyajpudsémy ja ka'óbyuty.

**Jesús dya'aguda'aky ja ja'ay di'ibu
myudajtypy ja lepru pa'am**

⁴⁰Ma tu'ugu xuu myiñ ma ja Jesús tu'ugu ja'ay di'ibu myudajtypy ja lepru pa'am. Ta ñaygyoxtañaydyáku wyinduuy es t'anmaay:

—Ej nnija'abuts ko mij mbaaduts xya'aguda'aky pün mdsejpy.

⁴¹Es ja Jesús pya'ayooju es tku'unitoon es t'anmaay:

—Ndsejpyuts es m'aguda'agut.

⁴²Ko du'un t'anmaaydyaa, netyu ñiwatsu ja pya'am es 'yagudaky.

⁴³Ta ja Jesús t'anmaay es ñujxut, es tjantsytyuknipejky es t'anmaay du'un:

⁴⁴—Ix jaygyuku. Katu xytyukmumadya'aky ni pün. Nujx winguwa'agu ja teety, es yak ja mwindsu'kun éxtum Moisés dyajnigutujku, es du'un nidugekyu ja'ayuty tñijáwudut ko tu m'aguda'aky.

⁴⁵Per ja ja'ay oj ñejxy es tmadyakwa'xy tugekyu oytyim maaty di'ibu naty tu jyátyuty. Paaty ja Jesús kyaj mbaat 'yoktjukunu ijxnide'xy majatyu kajpn, jaay 'yakjudity ma kyajpu ja'ay tsyuunudu. Es oytyim maaty ja ja'ayuty tsoondu es tñinujxtu ja Jesús.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu xux ja'ay

2 Oknum jyumbijty ja Jesús ma ja Kafarnaúm kajpn. Es ko yajnija'aju ko tapu naty tu tyujkja'ty, ²ta pojün ja ja'ayuty ñaymyujkudu, es ni je'eyu kyanakyñibatu ma ja tujk aa. Es yu'u tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk. ³Net tmamiindu ma ja Jesús tu'ugu ja'ay di'ibu naty xux, nimajtaxk tku'uydyu. ⁴Es kom kyaj mbaat jya'ty extu Jesús wyindum, mut ko jyantsymyayjya'ayuty, ta dyajjügáktu waanu ja tujkni'x. Es ma dya'awatstu, jap tkutünyñajxtu ja puma'ay mut tu'ugu mabajnu'unk. ⁵Ko ja Jesús t'ijxy éxtum ja

myəbujkənuty, ta t'anmaay ja puma'ay:

—Yə mbojprə yajma'xp.

⁶Es naaguty ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktəp di'ibu naty jap uñaaydyəp, ja'a winmaaydyə:

⁷“¿Ti ko tyadə ja'ay də'un kyajxy? Myədəgeebuy də'un ja Dios, mət ko ni pún mbaat tkame'xy ja pojprə, yə'u'yə də'unu Dios.”

⁸Nija'əbə naty ja Jesús di'ibu wyinmaaydyəp. Ta t'anmaaydyə:

—¿Ti ko xymyədattu axuəgu winma'añuty? ⁹Kyaj níməjaaty njəna'anəm: “Yə mbojprə yajma'xp”, mət ko kyaj ya'ixy pən təy'ajtən. ¿Tii kyaj dyə'unuty? Es mjəna'andəp miidsuty ko ni pún tka''anəmmət yə tyadə xux:

“Pədu'ək, yajmúk ja mmabajn es nəjx”, ¹⁰mət ko mbaat ya'ixy ko kyaj tmədaty ni ti mək'ajtən. ¿Tii kyaj dyə'unuty? Pes oy. Min n'oktuk'ixtə ko əj, ja Naxwíñədu Ja'ayədyə Kyudənaabyə, sitəy nmədajtypyəts ja mək'ajtən yə naxwiñ es nma'xudəts ja pojprə.

Net t'anmaay ja xux:

¹¹—Mij n'anmaapy, pədu'ək, yajmúk ja mmabajn es nəjx mə mdəjk.

¹²Net ja puma'ay pyədə'ky, es dyajmijky ja myabajn, es tsoy'oñ jam ixnide'xy. Es mədu tyəədu də'uñu wyu'umədyədyə es t'awdajttə ja Dios, es jyənandə:

—Ni na'anəmmə də'un nga'ijxəm éxtəmə tyəədu.

Jesús twoy ja Matewə

¹³Oknəm ja Jesús oj nəjxy jatəgok mə ja mejyñbyə'a, es mayə ja'ayuty myəwingoönədu, es dya'uxpújktə.

¹⁴Najxpə naty ja Jesús tu'aay ko t'ijxy ja Leví, Alfeə myəank, 'yuu'uñə mə yajkugubéty. Ta t'anmaay:

—Pamiinguts es n'uxpújktə'átut.

Net ja Leví wya'tse'ky. Ta tpadso'oñ.

¹⁵Məgaabyə naty ja Jesús mə Leví tyəjk, es mayə yajkugəbajtpəty esə wiingátypyə di'ibu 'yandijtpə pojprə ja'ayuty, nan jam 'yuu'uñədu nandə'un ti'igyyə mə meesə mə Jesús es ja 'yuxpújktəty, mət ko mayə naty ja ja'ayuty di'ibu panəjxədu. ¹⁶Es ja fariseəty di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktəp, ko t'ijxtə ja Jesús kyay mədu tadə ja'ayuty, ta t'anmaaydyə ja xupújktəty:

—¿Wi'ixə də'un ko yə mwindsún kyay 'yiiky mədu yajkugəbajtpəty es mədu pojprə ja'ayuty?

¹⁷Ko Jesús tmədooyə tyəədu, ta t'anmaaydyə:

—Yə oy məkprə ja'ay kyaj ttseky ja kudsooy, yə'u də'un di'ibu pəjkədu. Kyajts tə nmiñ esəts nwowa'añ ja di'ibu jiky'ajttəp təy'ajtən mət es jyodəmbíttut, yə'u dən je'eyə pojprə ja'ayuty.

Jesús dyajtəwə ti ko kya''ayuyaty

¹⁸Təgok ko naty ja Fwank Yajnbajtpə 'yuxpújktəty es nandə'unu fariseədyə 'yuxpújktəty 'yayuyattə, ta myiindu nəəgədyə ja'ayuty mə Jesús, es dyajtəwədu:

—¿Ti ko kyaj 'yayuyattə miji m'uxpújktəty éxtəm 'yayuyattə yə fariseəty esə Fwangu 'yuxpújktəty?

¹⁹Jesús 'yadsoojədu:

—¿Tii mbaat 'yayu'aty di'ibu tu yajwówdu ma ja ja'ay pyeky, ma 'yak'ity mudu pujkpu yedyujk? Pün jam ja pujkpu yedyujk, kyaj mbaat 'yayu'aty. ²⁰Per mínup ja tiempu ma ja pujkpu yedyujk yajtukupwíjsttu'udut, taanum situy 'yayu'áttut.

²¹Ni pün tka'axuyu tuk wit mut tuk pedazu jemywyit, mut ko ja abajtsunu jembyu nuumúkup es kyúudsup ja tuk wit. Ta wyu'amut ni'igu muj ja kyúutsy'át. ²²Es ni yu jembyu vinu kyaya'adamu ma yu tukpu nuu'abutsunbyo'o, mut ko ja jembyu vinu muguúdsup ma ja nuu'abutsunbyo'o, es du'un tyugóyut ja vinu es ja nuu'abutsunbyo'o. Paaty yajpujta'aky yu vinu jembyu ma yu jembyu nuu'abutsunbyo'o.

Jesusa 'yuxpujkputy tkutujtu ja triigu saabudu xuu

²³Tugok ma ja saabudu xuu najxtubu naty ja Jesús mudu 'yuxpujkputy triigu kamoty, ta ja 'yuxpujkputy tkutujtu ja triigu ko jap ñaxtu. ²⁴Net ja fariseeuty t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ok adsow, ¿ti ko yu m'uxpujkputy ttundu di'ibu kyaj ñigutikyuty yajtúnut saabudu xuu?

²⁵Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿Tii ni na'anum miits xykya'uxpuktá di'ibu tyuun ja Davit ko tugok mut ja jyamyúduoty oj tyugoy'ajtxudu es oj yu'oogudu?

²⁶Tyuku ja Davit ma ja Diosu tyujk ma naty ja Abyatar 'yity teedywyindsungópk. Ta ja Davit tkaay ja kuni'xypyu tsajkaaky, di'ibu naty je'eyu nigutiky tkádyut

ja teedyuty, es tmooy nandu'un ja jyamyúduoty.

²⁷Ja saabudu xuu yajpujtáky es ja ja'ayuty ttuk'oy'áttut, es kyaj ja ja'ayuty tyuk'oy'átudut ja saabudu xuu. ²⁸Paaty jaygyúkadu ko uj, ja Naxwíndu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmudajtypyuts nandu'un ja kutujkun ma yu saabudu xuu.

Yedyujk di'ibu myudajtypy ja kyu'u tuk adu'um tu'uts

3 Jesús tyujku jatugok ma ja tsajptujk, es japu naty tu'ugu ja'ay di'ibu tu'udsu naty ja kyú'u tuk adu'um. ²Es naagudyu fariseeuty t'ix ttundu ja Jesús pün 'yok'ya'agudakypy ja puma'ay ma ja saabudu xuu, es du'un tmudáttut wi'ix t'okni'uunudut. ³Net ja Jesús t'anmaay ja ja'ay di'ibu naty myudajtypy ja kyú'u tu'uts:

—Pudu'uk. Tanu yaa kujk'aay.

⁴Net ja Jesús dyajtuuy ja fariseeuty:

—¿Ti mbaat ndu'unum ma ja saabudu xuu, ja oybyu o axuukpu? ¿Nyajtsókum o nya'o'kumu?

Es ja'ajuty kyaj 'yadsoodu. ⁵Net ja Jesús twin'ijxtu ja'ajuty mudu aku, es jyotmay'e'ky ko kyaj tpa'ayowdu ja kúpuma'ay. Ta t'anmaay ja ja'ay:

—Yajtáw ja mgu'u.

Ja ja'ay dyajtuuy ja kyú'u, es ta 'yakudaky.

⁶Net pyudsuumdu ja fariseeuty es tkajxmúktu mut ja Erodusu jya'ayuty wi'ix 'yoogut ja Jesús.

Jesús ya'uxpeky mejyñbyu'aay

⁷Es ja Jesús oj ñejxy mut ja 'yuxpujkputy mejyñbyu'aay, es

pyanujxudu mayu Galileeu ja'ayuty. ⁸Es nandu'un mayjya'ay tnimiindu ja Jesús mut ko tmudowdu ja muj'ajtunuty di'ibu tyiimpy. Ja di'ibu tso'ondup Jerusalén es wiink tsoo ma Judeeu, ma Idumeeu ñax, Jordán mujnuu ninaxy, ma Tiru ñax esu Sidón ñax. ⁹Jesús ttuknipejky ja 'yuxpukputy es ya'awijxudut tu'ugu barku awiink ma mbaat tyuku kudiibu ja ja'ayuty 'yadijmúkadut. ¹⁰Mut ko mayu naty ja ja'ayuty tu dya'aguda'aky, jyantsy'adijmuktup es tmewingoondú es tpaada'andu oyjye'eyu ja wyitu Jesús, es mut yu'ayu 'yaguda'aktut. ¹¹Es ko di'ibu naty myudajttup ja ka'óbyuty t'ijxtu ja Jesús, ta ñaygyoxtnaaydyákudu Jesús wyindum es jyuna'andu muk: —iMijtsu du'un ja Diosu 'yU'unk! ¹²Es ja Jesús muk t'ane'emy ja ka'óbyuty kudiibu jyuna'andut púnú dún yu'u ja Jesús.

**Jesús twin'ixy nimajmajtsk
ja 'yapóstuluty**

¹³Oknum ja Jesús pyatujku ma tu'ugu kopk, es jam dyaxu di'ibu yu'u tsoyok. Es ñimiinudu. ¹⁴Es ttuknipejky nimajmajtsk yu'ujuty es 'yapóstulu'áttuty, es 'yíttut mut yu'u es tkaxa'añ ayuk kajxwá'xpu, ¹⁵es tmooy ja kutujkun es dya'aguda'agut ja puma'ayuty es dyajpudsámut ja ka'óbyuty. ¹⁶Tyaadu du'un ja nimajmajtskpu: Simonk di'ibu jajpújták ja xyuu Peedru, ¹⁷Santya'agu es ja myuga'ax Fwank, Zebedeu myaanguty, di'ibu xyumooy Boanerjes (di'ibu 'yandijpy ko muk

kyajxtu, éxtumu anaa), ¹⁸Andrés, Felipe, Bartolomee, Matewu, Tomás, Santya'agu, ja Alfeeu myaank, Tadeeu, Simonk ja kananeeu ja'ay, ¹⁹esu Juudus Iskaryotu di'ibu ok kyuyajk ja Jesús.

**Jesús yajnigajxy ko dyatúñ ja
mujku'ugópkú kyutujkun**

²⁰Oknum jyambijty ma ja tyujk mut ja 'yuxpukputy, es jatugok ñaymyujkudu ja ja'ayuty, es ni tka'okmudajnu ja tiempu es kyádyut. ²¹Ko ja Jesusu myugu'uguty tnija'adu, ta tnimiindu es dyajnujxánda, es ñayjyuna'anudu:

—Tuu da yu'u lyoku.

²²Nandu'un ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpuktup tso'ondú Jerusalén, es ñayjyuna'anudu:

—Tyadu ja'ay myudajtypy ja mujku'ugópk Belzebuu, paaty dyajpudsémy ja ka'óbyuty.

²³Net ja Jesús dyaxu ja ja'ayuty, es t'anmaaydyu:

—Mindu es ndukmumadya'aktut tu'ugu ijxpajtun. ¡Ni wi'ix tsoo mbaat ja mujku'ugópk Satanás tkayajpudsémy ja myuga'oybyu!

²⁴Pes pún tu'ugu kutujkun naywya'xup es tsiyptundu tuk peky mut ja wiinkputy, tadu kutujkun kyaj mbaat jyeky. ²⁵Nandu'un pún tsiptuundup ak tukka'axuty, kyaj mbaat ñaktyyuunmúktu.

²⁶Es du'un nandu'un, púnú mujku'ugópk nayñibudu'kúp mudu myuga'óbyuty, kyaj mbaat ja mujku'ugópkú kyutujkun jyeky.

²⁷Ni pún mbaat kyatuku amujaa ma tu'ugu kumujaaab ja'ayu tyujk es tjuudut di'ibu jap pún kyaj

jawyiin t'awuunmíky. Per pún tǘ t'awuunmíky, net mbaat tjuuty. ²⁸N'anmaaydyapts miidsuty ja tǘy'ajtǘn. Yǘ Dios mbaat tme'xy nidugékyudyǘ ja'ayudyǘ pyojpǘ es ma tmu''udugoy tmugajxtugóy ja Dios; ²⁹per di'ibǘ myu''udugeepy myugajxtugeepy ja Espírítu Santu, kyaj mbaat ni na'a yajme'xy, myu'ijttáwubu dǘ'un ja pyojpǘ winǘ xǘu winǘ tiempǘ.

³⁰Dǘ'unǘ Jesús jyúnáñ mut ko japǘ naty naaguty di'ibǘ júnaamp ko Jesús ttuñ ja muj'ajtǘn mudǘ ka'oybyǘ myuk'ajtǘn, kyaj jyúnandu ko Jesús dǘ'un ttuñ mudǘ myuk'ajtǘnǘ Espírítu Santu.

Jesusu tyaak esu myuga'axuty

³¹Net jyajttǘ ja tyaak es ja myuga'axuty. Ta wyu'umdu japǘ tǘja'p. ³²Di'ibǘ naty uñaaydyǘp Jesús myúwingón, ja'a 'yanmaaydyǘ ja Jesús:

—Yǘ mdaak esu mmuga'axuty tyap tǘja'p, es yǘ'u mmugajxánudǘp.

³³Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿Pándsǘ dǘ'un nmuga'ax'ajtypy es pándsǘ dǘ'un ndaak'ajtypy?

³⁴Net twin'ijxy di'ibǘ naty wingón win'uñaayudǘp, es jyúnáñ:

—Tyaadudsǘ dǘ'un éxtǘm ja ndaaguts es éxtǘm ja nmuga'axudyats. ³⁵Mut ko oytyim pánty di'ibǘ tyiimpǘ di'ibǘ tseyjpy ja Dios, yǘ'udsǘ dǘ'un éxtǘm ja nmuga'axats yedyujk toxytyujkuty es éxtǘmsǘ ndaagǘn.

Triiguwujpǘ éxtǘmǘ ijxpajtǘn

4 Jatugok tyujku ya'uxpǘjkrǘ Jesús mejyñbyu'aay, es

ñaymyujku mayu ja'ay ma naty yǘ'u. Paaty tyujku ma tu'ugu barkǘ di'ibǘ naty jap mejyñ agu'p, es jap ñaxwe'tsy, es ja ja'ayuty 'yittǘ pu'ujótm. ²Net dya'uxpejky kanak peky mudǘ 'yijxpajtǘn. Es ma ya'uxpeky, dǘ'un jyúnáñ:

³—Mudowdu tyaadu: Tu'ugu ja'ay oj ñejxy triiguwujpǘ. ⁴Ko naty jam wyujy, tuk peky ja tǘamt kya'ay tu'aay, es myiindu ja joon juyujkuty, ta tpiidu. ⁵Jatuk peky kya'ay tsaade'ekykyujxm ma kyaj nugoo yǘ nax. Ta ja tǘamt myujxy pojǘn mut ko ja nax kyaj kyúkuty. ⁶Es ko 'yaandáky ja xǘu, ta tsaaya ja xǘ'án. Es kom kyaj tmudaty ja 'yaats kǘk, ta tyutsy. ⁷Es jatuk peky kya'ay ma apyñ myuxy. Ta ja apyñ yooñ es ja'a yajji'xtaayǘ, es dǘ'un ja tǘamt kyaj wyinduuy. ⁸Es jatuk peky kya'ay ma ja oyñax, ta yooñ pyejty ja tǘamt es wyinduuy; naaguty dyajky i'px majk ja triigu tu'ugátypǘ ja tǘamt, naaguty tǘgu'px es naaguty mǘgo'px. ⁹Di'ibǘ mudoodǘp, wa'an tjaygyúkudu.

Ti ko ja Jesús ya'uxpeky mudǘ ijxpajtǘn

¹⁰Oknam ko Jesús oj wye'emǘ naydyu'uk, naaguty di'ibǘ naty tǘ tmudowdu nimiindu mut ja nimajmajtskrǘ 'yuxpǘjkruty, es yajttǘjudǘ ko ti dǘn 'yandijpy ma tadu ijxpajtǘn. ¹¹Ta 'yanmaayudǘ: —Miidsuty, Diosu dǘ'un mduknija'adǘp wi'ix yǘ'u yajkutíky, di'ibǘ kyaj yajnijáwǘ ijty; es di'ibǘts kyaj xypyanejxy, nduk'uxpejkypyats mudǘ ijxpajtǘn, ¹²mut ko oy tjamoodu di'ibǘts

nmadyakypy es tja'ijxtu di'ibats ndiimpy, kyaj tjaygyúkudut, es kyaj jyodumbíttut, es ja Dios pyojpuma'xudut.

Jesús tkajxte'xy ja triiguwujpu éxtumu ijxpajtun

¹³ ¿Tii kyaj xyjaygyúkudu miidsu tadu ijxpajtun? ¿Es wi'ix mbaat xyjaygyúkudu ja wiinkpudyu ijxpajtun? ¹⁴ Ja di'ibu wyijpy ja tuumt, du'un éxtum ja Diosu 'yayuk kajxwá'xpu. ¹⁵ Naagudyu ja'ay du'un éxtum ma ja tuumt kya'ay ma tu'u. Myudoodup ja Diosu 'yayuk, per ko tmədooda'aydyu, ta myiñ ja mujku'ugórk es pyujkxuty ja ayuk di'ibu tu tyuku jyodoty wyinma'añóty. ¹⁶ Es naagudyu ja'ay du'un éxtum ma ja tuumt kya'ay tsaade'ekykyujxm ma kyaj nugoo nax. Myudoodup ja Diosu 'yayuk es 'yaxájudup xonda'aky'aa xonda'akyjyót, ¹⁷ es mut ko kyaj tmudattu 'yaats kuk, paaty kyaj jyaktu. Es ko 'yayo'ombaattu mut ja'agyujxmu Diosu 'yayuk, ta kyaj tnakmyubuktu. ¹⁸ Es ja wiinkpudyu du'un éxtum ma ja tuumt yajwujy ma apyñ myuxy. Myudoodup ja Diosu 'yayuk, ¹⁹ es yu'uuy wyinma'añ'ajttup di'ibu ya ijtp naxwiin, ja mukja'ay'át, ja'a win'u'un winxájup es t'adseky oytyim tiity. Tugekyu tyaadu yajtugeepy ja Diosu 'yayuk ma yu'ujaty, es kyaj myuj myayu. ²⁰ Es ta naaguty di'ibu myudoodup ja Diosu 'yayuk es 'yaxájudup, es yajmuj yajmáypur éxtum ma ja tuumt oyñaaxóty, es naaguty yajk i'px majk, naaguty tugu'px, es naaguty mugó'px.

Lampru éxtumu ijxpajtun

²¹ Nandu'an 'yanmaayudu:
—Ko pún dyajtoye'eky ja lyampru es dyajnejxy tyugoty, ¿tii netyu tkujiitsy mudu kajoon o trujta'aky mabajnbatku'pu? Kyaj, ¿kudii? Nik ni'igu yajpajta'aky kujxm es tyukjájut ja tujk yajxon. ²² Es ni tii di'ibu ijtp ayu'udsyu es óknum kyawu'amut ixnide'xy, es kyaj jyaadyu ayu'udsyubu di'ibu kyaj yajnijáwut. ²³ Di'ibu mūdoodup, wa'an tjaygyúkudu.

²⁴ Nandu'an ya'anmaaydyu:
—Mbéktuba kwentu miits mut di'ibu mmūdoodup. Ja kijxn di'ibu miits myajtuundup, nandu'an Dios miits mgijxambita'anadu, es extu waanu ni'igu miits di'ibu myudoodup. ²⁵ Es di'ibu myudajtypy, yajmo'oyur waanu ni'igu; es di'ibu tugoy'ajtxup, yajpajkup extu nu'unun je'eyu tmudaty.

²⁶ Nandu'an jyunáñ:
—Ja Diosu kyutujkun du'un éxtum ja tuumt di'ibu ñipy tu'ugu ja'ay. ²⁷ Myanaxy, es óknum pyude'eky, es du'un ñaxy xuuñ koots bom bom, es ja tuumt myuxy es yoñ, es yu'u kyaj tnijawu wi'ix. ²⁸ Ja'a ko ku'am myuxy ja tuumt naaxóty, jawyiin wyimbudsemy ja tyeky, óknum pyujy, taanum trujta'aky ja tyuumpr. ²⁹ Es ko ja tyuumpr tsa'yamy, ta dyajpudu'uktu, mut ko tu traaty ja tiempu ma myúkat ja pajta'aky.

Mortás tuumt éxtumu ijxpajtun

³⁰ Nandu'an jyunáñ ja Jesús:
—¿Wi'ix kyaxe'eky ja Diosu kyutujkun, o ti ijxpajtun mut

ndukmu'ijxkijxyum? ³¹Du'un éxtum mortás tuumt di'ibu yajwujp es yajnaxnijeepy. Yu'u dan waanu ni'igu mutsk ma ja tuumt ya naxwiin, ³²es ko yajni'ipy, yoomp muj kudiinum ja wiinkpu aay ujts, mudu 'yaay xye'entsy mujjátyuty, ko extu yu joon juyujk mbaat 'yaniktse'eky ma dya'aniku.

Ti ko ja Jesús ya'uxpeky mudu ixpajtun

³³Du'un ja Jesús tuk'uxpajtku ja Diosu 'yayuk, es tpujta'aky may ja ixpajtun éxtumu tyaaduty, extu mbaat tjaygyúkudu. ³⁴Ni ti tkatukmumadyaky ko ja ixpajtun tkayajtúñ. Per ko wyu'umdu ak yu'uyu mudu 'yuxpajkputy, tyukjaygyujkudup tugekyu.

Jesús dyajmo'oty ja poj es dyajtumijtku ja mejyñ

³⁵Nan ja xuu ko oj tsyu'ujun, ta t'anmaaydyu ja 'yuxpajkputy:

—N'okninajxum ja mejyñ.

³⁶Net tnikaktu ja ja'ayuty es ñijxtu mut ja barku ma naty ja Jesús 'yu'uñu. Es 'yakpanjxudu wiinkpudyu barku. ³⁷Ta myiñ tu'ugu muk poj. Es ko ja nuu ñikapy tujkup barkoty, net ja barku 'yutsannu mudu nuu. ³⁸Tamu natyu Jesús mya'ay ux'am ma tu'ugu kukoy kyuxmada'aky. Ta dyujxtu es t'anmaaydyu:

—¡Windsún! Tyap ngi'inunu, zes mij kyaj ti xyjawu?

³⁹Net ja Jesús pyude'ky es t'ooj ja poj, es t'anmaay ja mejyñ:

—¡Amoñu! ¡Tumijtku!

Ta ja poj myo'ty, es tugekyu oj wyu'umadya'ay amoñu es tumijtku.

⁴⁰Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpajkputy:

—¿Ti ko nugoo m'oktsu'kunudu?

¿Ti ko xykyamudattu mabujkun?

⁴¹Ta ja 'yuxpajkputy jyantsytsu'kudu, es ñayjyunánudu:

—¿Pánu dnu tyaadu, ko extu yu poj es mejyñ mumudoojup?

Gadaru ja'ay di'ibu myudajtypy ja ka'oybyuty

5 Ta t'ninajxtu ja mejyñ, es jyjttu ma yu ñaxwiñudu Gadaru. ²Ko ja Jesús pyudseemy ma ja barku, net ñimiinu tu'ugu ja'ay di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu es tsyooñ ma ja kampyoon. ³Tyadu ja'ay jam tsyunaay kampyoonóty es ni pún kyamumada'agyuty, ni mudu kadenu. ⁴Kanak ok jyayajkewu'uñ mudu kadenu, es tyuknujukadyaapy, ⁵es jyudity xuuñ koots majatyu tun kopk, es ya'axy jyeky kampyoonóty es ñayyajtsayútyuty mudu tsaa. ⁶Es ko t'ijxy ja Jesús jagam, puye'egyú oj ñejxy, es ñaygyoxtnaaydyáku Jesús wyindum, ⁷es t'anmaay jantsy muk:

—Jesús, Dios Tsajpótmudu 'yU'unk, ¿wi'ixuts mij xytyuna'añ? ¡Nmunu'xtáky py mudu Diosu xyuygyjxm kudiits xysyaatsytyúñ!

⁸Du'un jyunañ mut ko Jesús tu naty t'anmumu:

—Ka'oybyu, tukpudsumu tadu ja'ay.

⁹Ta ja Jesús yajtuujju:

—¿Ti mxu'ajtypy?

Ta ja'a 'yadsooy:

—Ja'ats nxu'aty Lejyonk, mut ko nimáyuts uudsuty.

¹⁰Es ja ka'óbybyaty myunu'xtáktu ja Jesús es kudiibu kyáxudut wiink tsoo. ¹¹Jamu naty mayu udsam jy'xtu nawingón ma tadu kopk.

¹²Ta ja ka'óbybyaty tmunu'xtáktu ja Jesús es t'anuumadu:

—Tunu may'ajtun, kajxtuguts ma yu tadu udsam esuts udsuty ndúkudut ma y'u.

¹³Net ja Jesús dyajkutijky. Ta ja ka'óbybyaty pyudseemy ma ja yedyujk es tyujku ma ja udsámuty. Jamu naty éxtum majtsk milu udsámuty. Net ja udsámuty ñujxtu jantsy puye'egyú nax jujp'am es kyupuy'knajxtu mejyñoóty, es jap jyi'xtaaydyu.

¹⁴Net ja di'ibu ja udsam kywentu'ajttup puye'egyú oj ñujxtu, es oj ttukmumadya'áktu ja nax kajpn es nu'aay tu'aaybyaty. Ta myiín ja ja'ay es t'ixandu ti dunu naty tu jyaty tu kyubétyaty.

¹⁵Ko jyajttu ma naty jam ja Jesús, ta t'ijxtu ja ja'ay di'ibu naty myudajtypy ja ka'óbybyaty.

Tamu naty 'yu'uñu wixu es yuunk naxypy. Ta ttsu'kudu, ¹⁶es di'ibu naty tu t'ixtu, ja'a tyukmumadyaktu éxtumu naty tu jyaty tu kyubety mut ja ja'ay di'ibu myudajt ja ka'óbybyaty es éxtumu naty tu jyaty mut ja udsámuty. ¹⁷Net tmunu'xtáktu ja Jesús es pyudsámut jam es ñujxut wiinktuuy.

¹⁸Ko ja Jesús tyujku ma ja barku, ja ja'ay di'ibu naty myudajtypy ja ka'óbybyaty myunu'xták ja Jesús esxyp ñejxy mut y'u. ¹⁹Es ja Jesús kyaj dyajkutijky, ni'igu t'anmaay:

—Nujx ma mdujk mudu mjiiky mmugu'uk, es tukmumadya'ák

tugekyu di'ibu ja Nindsun'ajtum tu ttuñ mut mij, es wi'ix tu tmudaty ja pa'ayo'on mut mij.

²⁰Ja ja'ay oj ñejxy, es tmadyakwa'xy ma yu Dekápolus kajpnaty tugekyu di'ibu naty Jesús tu ttuñ mut y'u. Es du'uñ wya'umadyaaydyu ja di'ibáty myudoodu.

Jayru ñuux es ja toxytyujk di'ibu Jesusu wyit tyoon

²¹Ko ja Jesús jyumbijty ma ja barku mut ja 'yuxpajkruty, ta t'najxtu ja mejyñ. Es ko jyajty jamdsoo, ta ñimiinudu mayjya'ay. ²²Net ñimiinu nidu'uk di'ibu xyu'ajtypy Jayru, di'ibu windsun'ajtp ma ja tsajptujk. Ko jyajty ma ja Jesús, ta ñaygyoxtnaaydyáku tyeky'ujxm, ²³es tjantsymyunu'xtáky, es t'anuumu:

—Yu nnuuxuts tim'oogánup. Tunu may'ajtun, min esu mgu'u xytyuknikónut es 'yaguda'agut es jyiky'átut.

²⁴Net ja Jesús oj ñejxy mut y'u, es may ja ja'ay oj pyanujxudu es 'yadijmúkudu. ²⁵Es ma yu tadu mayjya'ay, japu naty tu'ugu toxytyujk di'ibu majmajtsk jumajtu naty ja taxyu pa'am tmudajnu. ²⁶Tu naty jyantsy'ayoonu es tu ñajxnu naty kudsooy kanaak, es tu naty dyajtuundaayñu tugekyu ja myeeñ di'ibu naty myudajtypy, es ni wi'ix tsoo tu kya'aguda'aky, ni'igu myujtákn.

²⁷Ko tyadu toxytyujk tmudooy ko jaa ja Jesús, ta tmawingooñ uxku'p tsoo ma ja mayjya'ay, es ñaydyukpatu ja Jesusu wyit, ²⁸mut

ko ñayjyuna'añuty: “Mut yu'uyu kots nnaydyukpaadudu yu wyit, aguda'agupts.”²⁹ Es netyu ja wyindaxyu 'yadiky, es tja'aju ja ñini'x ko tu 'yaguda'aky.

³⁰Es net ja Jesús tja'aju ko tu naty pán dya'aguda'aky mut ja myuk'ajtun. Net ñayjyu'ijxu ma ja ja'ayuty, es dyajtuuy:

—¿Púnuts ja nwit tu ñaydyukpaadyuty?

³¹Net ja 'yuxpajkruty 'yanmaayudu:

—M'ijxypy ko ja mayja'ay m'adijmúkudu, es xyajtúy: “¿Pán tu ñaydyukpaadyuty ja nwituts?”

³²Es ja Jesús ñas'ijxu xidsoo yadsoo es t'ixa'añ pánu naty tu ñaydyukpaadyuty ja wyit. ³³Ta ja toxytyujk tsuyuy mut ja tsu'ugu, ja'a ko ñija'ap éxtumu naty tu jyaty. Ta ñaygyoxtaaydyáku Jesús wyindum, es t'anmaaydyaay tugekyu ja táy'ajtun. ³⁴Jesús 'yanmaayy:

—Tu m'aguda'aky mut ko tu xymyubeky. Nujx yajxón. Tu m'aguda'aky.

³⁵Támmumu naty ja Jesús 'yakkajxy ko ñimiinudu ja ja'ayuty di'ibu tso'omp ma ja Jayru tyujk. Ta t'anmaaydyu ja Jayru:

—Yu mnux tu 'yo'knu. Katu xyñaky'adsipy ja Windsún.

³⁶Es ja Jesús ni tkamujpjtáky éxtumu naty jyuna'andu. Ta t'anmaay ja Jayru:

—Katu mjotmay'eeky. Mubjks j'euy.

³⁷Es ktutiky es kyaj pán pyanujxudu, ja'ayu ja Peedru, Santya'agu esu Fwank, ja myuga'axu Santya'agu. ³⁸Ko jyajty

ma ja tyujku Jayru, net t'ijxy ko ni'igu ja ja'ayuty ñaymyuk ñaydya'adsudu es jyantsyju'uy jyantsyya'axtu. ³⁹Ta ja Jesús tyujku jap tugoty es t'anmaaydyu:

—¿Ti ko nugoo m'okna'amnudu es mju'uydyu? Yu kixyu'unk kyaj tu 'yeeky, maabu du'un.

⁴⁰Per je'eyu tyukxíkudu. Net ja Jesús dyajpudsuumdu nidugekyu. Ta tmunejxy ja u'unktaak u'unkteety es mudu 'yuxpajkruty. Ta tyujku ma ja o'kpu'unk 'yity.

⁴¹Ta tmajtsu ja ky'u es t'anmaay: —Talita, kumi (di'ibu ayuk wimbudsuum: “Kixyu'unk, mij n'anmaapy, pudu'uk.”)

⁴²Netyu ja kixyu'unk pyude'ky es yo'oydsyo'oñ. Majmajtsku naty juumujt. Es ja ja'ayuty du'uñu wyu'amudyaaydyu. ⁴³Es ja Jesús oj tyuknipúkudu es kudiibu pán ttukmumadya'aktut, es tyuknipujktu es dyajkáyut ja kixyu'unk.

Jesús jap Nazaret

6 Es ja Jesús tso'oiñ jap es oj ñejxy ma ja kyajpn, es pyanujxudu ja 'yuxpajkruty.

²Ko jyajty ja saabudu xuu, ta tyujku ya'uxpajkruta ma ja tsajptujk, es may ja ja'ayuty di'ibu mudoo'ijtudu du'uñu wyu'amudyaaydyu es ñayjyunánudu:

—¿Ma tu t'uxpekyu tyadu ja'ay tugekyu tyadu? ¿Tii dunu tyadu wjy'ajtun di'ibu tu yajmo'oy esu tyadu muj'ajtun di'ibu tyiimpy?

³Ja'a tyadu ja tsajtspu, ja Mariiu myaank esu myuga'axu Santya'agu, Josee, Juudus esu Simonk, esu

myuga'ax toxytyujkuty nan yaa
'yity ma udsajtam.

Du'un jyuna'andu es kyaj ttundu
kwentu. ⁴Es ja Jesús 'yanmaayudu:
—Nidugekyu wyindsu'kudap
tu'ugu Diosu kyugajxpu. Jap
kyawindsu'ugudu ma ja
myugugajpn esu myugu'uk
myuga'axuty.

⁵Es kyaj mbaat ttuun ja muj'ajtun
jap, je'eyu naaguty oj t'akku'uniton
es dya'agudaky. ⁶Es ja Jesús du'unu
wyu'umu mut ko kyaj myubakudu.

**Jesús tkexy ja 'yuxpujkrutujk
Diosu 'yayuk kajxwa'xpu**

Oknum ja Jesús oj ya'uxpeky
majatyu kajpnu wingombu.
⁷Ta dyaxu ja nimajmajtskpu
'yuxpujkruty, es tkejxy nimajtskáty,
es tmooy ja kutujkan es
dyajpudsámdut ja ka'óbyuty. ⁸Es
ttuknipujktu kudiibu dyajnujxtut
tyu'amgyujxmudu, yu'uyu tyajk,
es kyaj dyajnujxtut ja pyijñ, ni yu
kyaayñajxuk, ni yu myeeñ, ⁹yu'uyu
tyukwa'agudap ja kyu'uk es je'eyu
wit di'ibu ñikujxm myudajttup.

¹⁰Nandu'un 'yanmaayudu:

—Ko mja'tut ma tu'ugu tujk,
jaryu m'ittut extu ko mdsoondut
jatugok. ¹¹Es pun jaa ma kyaj
m'axájudu es ni mgamudowa'anudu,
pudsámdu jap es yajjunák ja naxjok
mdekykyujxy éxtumu ijxwu'umun
ko du'un pojpu muut 'yittu.

¹²Net oj ñujxtu ja'ajuty es
tkajxwa'xtu ko yu ja'ayuty
dyajtugátstut ja jyot wyinma'añuty.

¹³Es nandu'un dyajpudsámdu
mayu ka'óbyuty es ttukku'tstu ja
aseyту oliivu nimayu puma'ayuty,
es dya'agudaktu.

Fwank Yajnuabajtpu 'yeeky

¹⁴Ja rey Eroodus tmadooyu
tyaadu, mut ko nidugekyu
ja ja'ayuty tmadyakwa'xtu
oymyadsooty di'ibátyu ja Jesús
tyiimpy. Es nija'adyu ja'ayuty
jyunandu:

—Ja Fwank Yajnuabajtpu tu
jyikyppyeky ma tu 'yeeky, paaty
tmudatyu tyadu muk'ajtun es
ttúnut ja muj'ajtun.

¹⁵Wiinkputy jyuna'andu:

—Yu'u du'un ja Diosu kyugajxpu
Eliius.

Es ja wiinkputy jyunandu:

—Yu'u du'un tu'ugu Diosu
kyugajxpu, éxtum di'ibu jékyup ja
Diosu kyugajxputy.

¹⁶Ko ja Eroodus tmadooyu tyaadu,
ta jyunán:

—Tyaadu du'un ja Fwank di'ibats
uj nni'ana'amu es yajniבודut ja
kyubajk. Tu jyikyppyeky.

¹⁷Du'un ja Eroodus jyunán
mut ko tu naty dyajtsímyuty ja
Fwank, es tu naty dyajkuwuuñuty
mudu kadenu jap pujxndugóty
ja'agyujxmu wyinma'añ ja Erodiius,
di'ibu naty ñudo'oxy'ajtypy ja
Felipu, Eroodusu myuga'ax, es
ja Eroodusu naty tu twijtskúku
éxtumu tyoxytyujkun. ¹⁸Es ja
Fwank 'yanmaabyumu naty yu
Eroodus:

—Yu Dios kyaj dyajkutíky es
xytyoxytyujk'átut ja mmuga'axu
ñudo'oxy.

¹⁹Es ja Erodiius tyuk'ak'ajtypy
naty ja Fwank, es jyaya'oogaampy,
per kyaj mbaat, ²⁰mut ko yu
Eroodus ttsu'ku ja Fwank, ja'a ko
ñija'abu naty ko yu Fwank jyiky'aty

tɔy'ajtɔn muut es wya'atsja'ayuty, es kyaj tna'ijxy es yajtúnut axuuk. Es oy ja 'yaa 'yayuk tjamudooju xonda'aky'aa xonda'akyjyót, kyaj tnijawu ti tyúnup.

²¹Es ja Erodius pyat wilix tsoo mbaat 'yeeky ja Fwank ma ja Eroodusu naty tmujtúñ ma ja xyuu jyumujt dya''abety, ma Eroodus dyajnaxkúdáky tu'ugu ka'ay ukun es kyádyut ja syoldaadu wyindsúnuty, ja windsúndujkuty esu Galileeu ja'ayudyu myuj yajkutujkputy. ²²Ja Erodiusú ñuux tyujku ma naty tu ñaxkúda'aky ja ka'ay ukun es 'yejtsy, es ja Eroodus es ja di'ibu naty muut kyaadyu tyukjotkúdaktu éxtumu naty 'yetsy. ²³Es ja Eroodus twandaky ja kiixy:

—Amdooguts di'ibu mdsejpy es nmo'oyut, es tɔy'ajtɔn n'anuumu ko nmo'oyup oytyim tiity di'ibuts xy'amdoop, oytyim kujkwa'xyuty di'ibuts uj nmudajtypy.

²⁴Net ja kiixy pyudseemy, es t'anmaay ja tyaak:

—¿Tits n'amdówup?

Ta ja tyaak 'yadsooju:

—Amdow ja Fwank Yajnuabajtru kyubajk.

²⁵Ta ja kiixy tyujku pojun ma naty ja Eroodus, es t'anmaay:

—Ndsejpyuts es tyamyu xymo'oyuduts palanganoty ja Fwank Yajnuabajtru kyubajk.

²⁶Net ja Eroodus jyantsyjoyotmaybyejky. Per kom tu naty t'anuumu jyabye'xy wyindúmuty, kyaj ttseky yajtukxi'igut ja 'yayuk. ²⁷Netyu ttuk'ane'emy tu'ugu syoldaadu es dyajmínut ja Fwangu kyubajk. Ja soldaadu oj ñeaxy ma ja Fwank 'yity

tsimy pujxndugóty es oj tnibo'tu ja kyubajk ²⁸es dyajmiiñ ma tu'ugu palanganu. Ta tmooy ja kiixy es ja kiixy tmooy ja tyaak.

²⁹Ko tnija'adu ja Fwangu 'yuxpujkputy, ta dyajpudu'ktu ja ñini'x es oj dyajnaxtúkúdu.

Jesús dyajkáy nimugoxk mil naxy ja ja'ay

³⁰Oknum 'yajajtmujktu ja apóstuluty ma ja Jesús, es ttukmumadyaktu tugekyu di'ibu naty tu ttundu es di'ibu naty ja ja'ay tu dyajtuk'uxpáktu. ³¹Es mut ko nimayu naty ja ja'ayuty ñaywyinax ñaywyindúkúdu ma Jesús, ni tka'okmudajnúdu ja tiempu es kyádyut, paaty ja Jesús t'anmaaydu:

—Mindu. Jo'om n'okpo'xum ma tu'ugu abak it.

³²Net ak yu'ujuty oj ñujxtu barkoty adakútuuy. ³³Per may ja ja'ayuty t'uxkajptu ja Jesús es t'ijxtso'oñ. Paaty tsoy'ondu pojun majatyu kajpn, es tekye'e'epy jyajttu jawyiin ma naty ja barku jyata'añ. ³⁴Ko ja Jesús pyudseemy barkoty, ta t'ijxy may ja ja'ayuty es tra''ayooy, mut ko du'unu naty éxtumu borreegu di'ibu kyaj tmudaty ja kywentu'ajtru. Ta tyujku ya'uxpujkrú, es ttuk'uxpujktu kanak peky. ³⁵Ko oj tsyu'ujanu, ta ñimiinúdu ja 'yuxpujkputy es 'yanmaaydu:

—Tu tsyu'ujanu, es ni pún kyatsuanu ma tyadu lugaar.

³⁶Anuumudu ja ja'ayuty es ñujxndut rantsyotm o ma yu wingombu kajpn es tjúdyut ja kya'ay 'yukun, mut ko kyaj tmudattu ti kyádyup.

³⁷Per ja Jesús 'yadsoojudu:
—Mo'oydyu miidsuty kya'ay
'yukun.

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:
—¿Mdsejpy esuts uudsuty nuix
njuudyu majtsk mugo'px xuu nidún
yu tsajkaaky esuts ndukkádyut?

³⁸Jesús 'yadsoojudu:
—¿Naagu tsajkaaky jap
xymyudattu? Nuix ixtu.

Ko tnija'adu, ta t'anmaaydyu:
—Mugoxku tsajkaaky es majtsku
ajkxu'unk.

³⁹Net ja Jesús ttuk'ane'emy ja
'yuxpújkpty es dyajnaxwaatstut
ja ja'ayuty tuk pekyaty ma ja
muyóty. ⁴⁰Ta ñaxwa'tstut
tuk pekyaty mugo'pxáty es
justyikxymyájkáty. ⁴¹Net ja Jesús
tkone'ky ja mugoxkpu tsajkaaky es
ja majtskpu ajkxu'unk, es pyat'ijxy
tsajpótm es tja'aygydáky ja
Dios. Ta ttujkwa'xy ja tsajkaaky
es tmooydyu ja 'yuxpújkpty
es dyajwa'xtut ma ja ja'ayuty.
Nandu'un dyajwa'xy ja majtskpu
ajkxu'unk ma ja mayjya'ay.

⁴²Nidugekyu kyaaydaaydyu
jotkuda'aky. ⁴³Oknum dyajmujktu
majmajtsk katsy ja tsajkaaky
tyuktuku esu ajkx di'ibu nadujku.
⁴⁴Es di'ibu ja tsajkaaky kyaaydyu,
ja'a nimugoxk milu yedyujkuty,
es kyaj myadsyoydyujku ja
toxytyujkuty es ja una'ku'unguty.

Jesús yo'oy nuu wyingujxy

⁴⁵Netyu ja Jesús dyajtjúku
ja 'yuxpújkpty barkoty es
'yawinnáxtut ma ja mejyñ es
jya'ttut Betsaydu ko naty yu'u
ñayjyugajxyuty mut ja ja'ayuty.
⁴⁶Es ko naty tu dyaj'yo'oywya'xtu

ja ja'ayuty, ta ja Jesús wyimbejty ma
tu'ugu kopk kajxtákrpu.

⁴⁷Ko oj kyoodsunu,
mejyñgyujk'ámu natyñu ja barku
es ja Jesús naydyi'igyu naty tu
wye'emy windu'tstuu, ⁴⁸es
t'ijxy ko ja 'yuxpújkpty nimujaa
tjantsykyaaptu ja nuu, mut ko naty
pyojkuyáty. Es kajamónum yo'oy
nuu wingujxy ja Jesús es tninejxy
ja 'yuxpújkpty. Najxaambu naty
ja Jesús ma ja 'yuxpújkpty ⁴⁹ko
'yijxudu yo'oy nuu wingujxy. Ta
ñayjyunánudu ko ijxma'ttubu daa.
Ta yaxkaktu, ⁵⁰mut ko tsyu'kudu.
Es myugajxudu ja Jesús, es
'yanmaayudu:

—Jotmukta'aktu! Ujtsu du'un.
Katu mdsu'ugudu.

⁵¹Net ja Jesús tyujku barkoty ma
naty ja'ajuty. Ta myo'ty ja poj. Ta
ja'ajuty du'uñu wyu'amudyaaydyu,
⁵²ja'a du'un mut ko kyajpu naty
tu tjaygyúkudu ti dun 'yandijpy
ma Jesús dyajmáyu ja tsajkaaky
es ja ajkxu'unk, mut ko juun
wyinma'añuty.

Jesús dya'aguda'aky ja puma'ayuty jap Jenesaret

⁵³Yawinnajxtu ma ja mejyñ.
Ta jyajttu Jenesaret, es jam
tkuwu'undu mejyñbyu'aay ja barku.
⁵⁴Ko ttukjunajktaaydyu ja barku,
net ja ja'ayuty t'uxkajptu ja Jesús
⁵⁵es puye'egyú oj ñujxtu ja ja'ayuty
majatyu kajpn, es tkuymyiindu
mabajngujxy ja puma'ayuty ma
naty Jesús. ⁵⁶Es oymyaaty ma ja
Jesús jya'ty majatyu kajpnba'ajuty
es kajpnótyuty o rantsyótyuty,
tputa'aktu ja puma'ayuty tu'aay
es tmunu'xta'aktu ja Jesús es

oyjye'eyu tpaattut ja wyit pa'a.
Es nidugekyu di'ibu páatudup
agudáktup.

Di'ibu ja'ay jajpekykya'adup

7 Ta ñaymyujkudu ma Jesús
ja fariseeuty es ja di'ibuty
tsajptugóty ya'uxpújktup di'ibu
tso'ondu Jerusalén. ²Tyaadu
yu'u 'yijxtu ko nija'adyu Jesusu
'yuxpújkruty kyaydyu es
kyaj wyá'adsudyu ky'u'u, ja'a
njuna'anum kyaj kyubujtu éxtum
jaayum fariseeuty ttundu. ³Mut
ko yu fariseeuty esu israelítuty
nidugekyu pyanújxtup ja
kyostúmrudyu 'yaptújkyty ko
ma kyaya'andu koonum wa'ats
wa'ats kyubujtu. ⁴Es ko tu 'yotstu
maayóty, kyaj kyaydyu pun kyaj
kyubujtu wa'ats wa'ats. Es ta
mayu kostúmruty di'ibu yu'ujty
'yakpaduundup, éxtum ko trujtu
vyasu di'ibu tyuk'úkudup, ja
pyujxndu'ts esu wiingátypyu
'yabújk 'yadu'unun. ⁵Ja'agyujxm ja
fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty
ya'uxpújktup dyajtúudu ja Jesús:

—¿Ti ko tkpadundu yu
m'uxpújkruty di'ibu jaayum ja
n'aptújkudyats ttundu? Yu'ujty
je'eyu kyaydyu mudu ky'u'u ni
kyawa'adsuty.

⁶Netu Jesús 'yadsoojudu:

—Miidsuty di'ibu nay'andíjudup
es jyiky'attu tuy'ajtun muut,
yajxón ja Diosu kyugajxpu Isaiiu
mnimadyaku miidsuty ko du'un
tkuxjaay:

Tyadu ja'ay xywyindsu'kupts
wingu'uy agu'u'y,
per ja jyot wyinma'añ jagam
'yity ma ujun.

⁷Ni ti tkatsooty ko ñay'andíjudu
es xyja'awdátuts.

Yu'u tuk'uxpújktup
di'ibu 'yana'amun'ajtypy je'eyu
ja'ayuty.

⁸Paadyu Isaiiu t'anuumu
du'umbu ja'ayuty éxtum miidsuty.
Mmastúttup miidsuty ja Diosu
'yana'amun es xypyadúndut éxtum
ja ja'ay jaayum ttundu.

⁹Yak'anmaayudu ja Jesús:

—Miits m'aktimpaduundup
di'ibu m'aptújk tyuundup, es du'un
xy'uxtijtu ja Diosu 'yana'amun.

¹⁰Moisés myooy ja ja'ayuty ja
Diosu 'yana'amun ma jyuna'añ:
“Mwindsu'ugup ja mdaak mdeety”,
es “Ja di'ibu kyajxpejkyu yu tyeety
o yu tyaak, oogup yu'u.” ¹¹Per miits
mjúnándup ko tu'ugu ja'ay mbaat
t'anuumu tyaak tyeety: “Kyaj mbaat
nbudaku, mut ko tugekyu di'ibuts
nmudajtypy esxyup miits nbudákudu,
túudsu Dios ndukmuyoxy.” ¹²Es pun
du'un jyuna'añ, kyaj ñakysyékyyty
ja tyaak tyeety tpudékut. ¹³Es
mudu tyaadu myajtugoodyup
ja Diosu 'yayuku myadakun mut
yu'ugyujxmu tadu mgostúmruty.
Mayu du'umbu mgostúmruty di'ibu
m'akpaduundup.

¹⁴Jatugoku Jesús dyáxudu ja
ja'ayuty, es t'anmaaydyu:

—Mudowdu nidugékyuty, es
jaygyúkudu. ¹⁵Yu di'ibu ja'ayuty
jyu'xtup, kyaj yu'u jajpekykya'adu,
yu'u du'un di'ibu pudsuump
jyodoty wyinma'añóty. ¹⁶Di'ibu
mudoodup, wa'an tjaygyúkudu.

¹⁷Ko ja Jesús tmastuty ja ja'ayuty,
ta tyujku tugoty es ja 'yuxpújkruty
yajtújudu ti dun 'yandijpyu tyadu
'yijxpajtun. ¹⁸Ta ja'a 'yadsooju:

—¿Nan kyaj miits xyjaygyúkudú?
Ko di'ibu tujkup aajóty, kyaj yu'u
di'ibu yajpekykya'ap, ¹⁹mut ko
di'ibu tujkup aajóty, jodoty yu'u
ñejxy, es óknám pyudsemy.

Es mudu tyaadu Jesús
tyuknija'adu ko tugekyu je'xy
peky, wa'adsu'u. ²⁰Es nandu'un
'yanmaayudu:

—Ko di'ibu pudsúmp jyodoty
wyinma'añóty, yu'u situy
yajpekykya'adup ja ja'ayuty, ²¹mut
ko ma ja ja'ay jyodoty wyinma'añóty
myiñ yu axuk winma'añ, yu
ma'induunk, yu yajja'ay'o'k, ko
ja'ay dyajtugódyu yu pujk
úkunu wyindsu'kun, ²²yu ma'tsk,
yu adsojk, yu andak, yu axuk
jiky'ajtun, yu naywyinnaxuja'ak, yu
pi'tskajx, yu mujpátuk, yu kujuun'át.
²³Tugekyu tyadu axuk'ajtun, yu'u
miimp jodoty winma'añóty, es yu'u
du'un yajpekykya'apy ja ja'ayuty.

Toxytyujk kyaj 'yisraelítuty tmubeky ja Jesús

²⁴Ta Jesús jap tsoyo'ón es ñejxy
jamsow ma Tiru kajpn es Sidón
kajpn. Es tyujku ma tu'ugu tujk,
es kyaj tjatsejky es pún tniáwut.
Per kyaj oj mbaat 'yity ayu'udsyu.
²⁵Tu'ugu toxytyujk di'ibu natyu
ñuux myudajtypy ja ka'oybyu, ko
tmudooy ko tu naty jya'ty ja Jesús,
ta tnimiñ es ñaygyoxtnaaydyáku
tyeky'ujxy. ²⁶Tadu toxytyujk kyaj
'yisraelítuty es sirafenisyu ja'ay.
Yu'u 'yamdooyu ja Jesús es ttúnut
ja may'ajtun es dyajpudsúmut ja
ka'oybyu ma ja ñuux. ²⁷Esu Jesús
'yanmaayyu:

—Jayujp yajkádyu u'unk
una'k, mut ko kyaj 'yóyuty

es ndukwingo'ondútum ja
tsyajkaagyuty es nmo'oyum ja
úkuty.

²⁸Es ja toxytyujk 'yadsooy:

—Tuy'ajtunu'u, Windsún, per extu
yu uk kyaadyup meesu patku'p
di'ibu ja una'ku'unguty yajka'adup
ja tsyajkaakywyáy.

²⁹Net ja Jesús 'yadsooyu:

—Mut ko oy tu m'adsoy, ñujx
jotkujk ma mdujk. Tu ja ka'oybyu
pyudsemy ma ja mnuxun.

³⁰Ko ja toxytyujk jyajty ma ja tyujk,
ta tpaty ja ñuux mabajngujxy es tu
naty tyukpudsémyuty ja ka'oybyu.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu yedyujk di'ibu nat es awu'umup

³¹Netu Jesús tsoyo'ón jap Tiru
ñaaxóty, es ñajxy Sidón kajpnóty es
majaty ja Dekápolus kajpnuty. Ta
jyajty ma ja Galileeu Myejyñ. ³²Jap
tyuknimiinadu tu'ugu yedyujk nat
es awu'umup, es yajpujktsooy ja
Jesús esu ky'u'u ttuknikónut tadu
yedyujk. ³³Ta Jesús oj dyajnejxy
ja ja'ay wiink tsoo ma kyaj pún.
Net ja kyawa'xypy t'adiju ja ja'ay
tyatskoty es mudu tsuyjy ttoñ ja
ja'ayu ya'an. ³⁴Net ja Jesús pyat'ijxy
tsajpótm, es myukxejy es t'anmaay:
—¡Awa'ats!

³⁵Netyu ja ja'ayu tyatsk 'yawatsy
es ja ya'an 'yagudaky. Ta oj yajxón
kyajxpéky. ³⁶Esu Jesús tyuknipujku
kudiibu pún t'awánut. Es éxtum
jyantsyjayajtuknipejky, waanu
ni'igu oj tmadyakwa'xy. ³⁷Es
du'uñ wyu'umudyaadyu ja
ja'ayuty, es jyuna'andu:

—Tugekyu oy ttuñ, extu
yajmudoobejky py ja nátuty es
yajkajxpejky py ja uum.

**Jesús dyajkáy nimajtáxk
mil naxy ja ja'ayuty**

8 Ma tadu tiempu mayu natyu ja'ayuty tu ñaymyúkudu es kyajpu naty tmudattu kya'ay 'yukun. Net ja Jesús dyaxu ja 'yuxpujkruty es t'anmaaydyu:

²—Nmudajtypyuts ja pa'ayo'on mudu tyadu ja'ayuty, mut ko tu tyugukxubajnu ma 'yittu yaa mut uj es kyaj tmudattu ni tii ti jyaxtup. ³Es pun ngejxypyuts ma ja tyujkuty ayuu, yuugudáwdubu'u tu'aay, mut ko naaguty jagam tu tsooondu.

⁴Net ja 'yuxpujkruty 'yadsoojudu: —¿Es wi'ix mbaat yajmo'oy ja kya'ay 'yukun ma tyadu itun? Yaa ni pun kyatsunu.

⁵Ta Jesús yajtuujudu: —¿Naak xymyudattu miidsuty yu tsajkaaky?

Es ja'ajuty 'yadsoodu:

—Juxtujk.

⁶Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpujkruty es dyajnaxwaatstut ja ja'ayuty naxkujxy. Ta tkone'ky ja juxtujkpu tsajkaaky es tja'aygyudáky ja Dios. Net ttujkwa'xy es tmooy ja 'yuxpujkruty, es ja'ajuty dyajwa'xtut ma ja ja'ayuty. ⁷Myudajttubu naty nandu'un naagudyu ajkxu'unk. Esu Jesús oj tja'aygyuda'aky ja Dios, es oj ttuk'yajwa'xtu ja 'yuxpujkruty ma ja ja'ayuty. ⁸Nidugekyu kyaay 'yuktu es 'yujts jyotkudaktu, es t'aktim'yajmujktu juxtujk katsy ja tsajkaaky tyuktuku di'ibu nadujku. ⁹Di'ibu kaaydyu nimajtáxk milun, es kyaj yajmaydsyóy ja toxytyujkuty esu uná'ku'unguty.

Ta Jesús ñayjyugajxu mut ja'ajuty, ¹⁰es tyujku ma ja barku mut ja

'yuxpujkruty es oj ñejxy ma ja ñaxwíñudu Dalmanutu.

**Fariseeuty t'amdowdu tu'ugu
muj'ajtun tsajpótmodu**

¹¹Ko jap jyajty, ta naagudyu fariseeuty t'ninujxtu ja Jesús es dyajtuudu tijaty es du'un dya'anuguga'ajuya'andu. Ta t'amdoodu es tyuk'ixudat tu'ugu ixxwu'amun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun pun jantsyu du'un ko Diosu naty tu kyéxyuty. ¹²Netu Jesús oj myukxejy es jyunáñ:

—¿Ti kots xy'amdowdu miidsuty tu'ugu ixxwu'amun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun?

¹³Ta ja Jesús tmastuttu ja'ajuty, es tyujku jatugok ma ja barku es oj ñejxy wiink tsoo ma ja mejyñ.

Fariseedyu 'yuxpujkun

¹⁴Tuudumu naty ja 'yuxpujkruty tja'aydyugódyu dyajnujxtut ni'igu yu tsajkaaky, es jap barkoty je'eyu naty tmudaty ti'igyu tsajkaaky.

¹⁵Ta ja Jesús tyuknipujkudu: —Ixtu, mnaygywentu'átudup mudu fariseedyu lyevaduuru esu Eroodusu jya'ajuty.

¹⁶Ta ja 'yuxpujkruty ñayjyunánudu ak yu'ujuty:

—Paadyu du'un xy'anma'ayum mut ko tu nyajmi'inum yi'inum tsajkaaky.

¹⁷Esu Jesús ñija'abu naty éxtumu naty ñayjyuna'anudu. Ta 'yanmaayudu:

—¿Ti ko mnayjyuna'anudu ko kyaj xymyudattu ja mdsajkaaky? ¿Tii kyajnum xyjaygyúkudu es ni xykyapáktunumu kwentu? Muk juun xymyudattu ja mwinma'añuty.

¹⁸ ¿Tii kyaj m'ixtu miidsuty mudu mwiin, es ni mgamudowdu mudu mdatsk? ¿Ti kyaj xyjamyatstu?

¹⁹ Kots nyajwa'xy ja mugoxxkpu tsajkaaky ma yu nimugoxk milbu ja'ayuty, ¿naak katsy xyajmujktu ja tsajkaaky tyuktuku di'ibu nadujku?

Es ja'ajuty 'yadsoodu:

—Majmajtsk.

²⁰ Ta ja Jesús 'yak'anmaayudu:

—Es kots nyajwa'xy ja juxtujkpu tsajkaaky ma ja nimajtaxk milbu ja'ayuty, ¿naak katsy xyajmujktu?

Es ja'ajuty 'yadsoodu:

—Juxtujk.

²¹ Ta ja Jesús 'yanmaayudu:

—¿Tii kyajnum xyjaygyukudu ko kyajts yu'ujuty n'andijy ja tsajkaaky?^a

**Jesús dya'aguda'aky tu'ugu
wiints jap Betsaydu**

²² Oknum jyajttu ma Betsaydu kajpn, es naaguty ja ja'ayuty dyajmiindu ma Jesús tu'ugu wiints, es tmunu'xtáktu es ttónut ja wiints.

²³ Es ta twijstso'oñ ja Jesús ja wiints es oj tmunejxy kajpnbu'aay. Ta ttukwingu'tse'ky waanu tsujy es tku'unikooñ. Ta dyajtuuy pun 'yijxypy tii oynu'unun.

²⁴ Ta ja wiints 'yijxpejky oga'an, es jyunañ:

—N'ijxypyudsu ja'ayuty. Du'un kyuxu'uktu éxtumu kepy, per yo'oydyap éxtumu ja'ayun.

²⁵ Net ja Jesús tpujtáky jatugok ja kyu'u ma ja ja'ayw wyiin. Ta ja ja'ay oj 'yijxpeky es tugekyu t'ijxtaayñu wa'ats. ²⁶ Net ja Jesús tkejxy ma ja tyujk, es t'anmaay:

—Katu sitay mduku kajpnóty es ni pán xykyatukmumadya'agudu tyaadu.

Peedru tnigajxy ko Jesús ja'a ja Kristu

²⁷ Net ja Jesús es ja 'yuxpukpudy oj ñujxtu ma mutsk kajpnuty di'ibu wingón ma Sesareeu Filipu kajpn.

Es tu'aay dyajtuuy ja 'yuxpukpudy:

—¿Wi'ix ja ja'ayuty jyuna'andu pándsugu dun uj?

²⁸ Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Naaguty jyuna'andu ko mijtsu du'un Fwank Yajnubajtpu, naaguty jyuna'andu ko mij m'Eliiasuty, es akjunándupnum naaguty ko mijtsu du'un jatugu wiinkpu ja Diosu kyugajxpu.

²⁹ Ta yajtuujudu:

—Es miidsuty, ¿wi'ix mjuna'andu, pándsu dun uj?

Esu Peedru 'yanmaay:

—Mijtsu du'un ja Kristu di'ibu ja Dios wyin'ijx.

³⁰ Esu Jesús oj tyuk'ana'amadu kudiibu pán t'awánudut.

Jesús tnigajxy ja 'yo'kun

³¹ Es net oga'an ja Jesús t'awa'anudu ja 'yuxpukpudy ko yu'u, ja Naxwiñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, jyantsy'ayowa'añ, es 'yuxtija'anudu ja mujja'ayduujkuty esu teedywyindsunuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpuktpu, 'ya'anmaaydyu ko ja'ay ya'ooga'anudu, es ko tugukxubajtp jyikyryuka'añ.

³² Du'un tyukmumadyakudu wa'ats. Net ja Peedru dyajnejxy wiink tsoo abeky es t'ooy.

^a 8:21 Ix Matewu 16:12.

³³Es ja Jesús wya'kumbijty, es twin'ijxy ja 'yuxpajkputy es t'oojumbijty ja Peedru, es t'anuumu:

—jKátuts mij xy'awa'ktíky, mäjku'ugópk Satanás! Mij kyaj dyu'anadyu mwinma'añ éxtumu Dios, yu'u je'eyu mij mwinma'añ'ajtypy éxtumu ja'ayuty.

³⁴Net ja Jesús dyaxu ja 'yuxpajkputy es ja ja'ayuty, es t'anmaaydyu:

—Pun jaats pún xypyanyxa'añ éxtumdsu n'uxpajkpu, tsojkup es tmastu'udut ja kyu'um winma'añ es jyiky'átut éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu pyagiipy ja kyruuz ko 'yo'kun tninejxy, esuts xypyatsoonut. ³⁵Mut ko ja ja'ay di'ibu jiky'ataamp éxtum ja kyu'um winma'añ, tyadu ja'ay nayyajtugóyudap. Per ja ja'ay di'ibu myastutypy ja kyu'um winma'añ es ñayyákyuty es xymyudúñuts uj es ttuñ éxtum jyuna'añ ja oybyu ayuk, tyadu ja'ay pyaadap ja nitsokun.

³⁶¿Ti tsyoo ja ja'ay ko tjaganarátut tugekyu yu naxwíñudu pun yajtugeepy ja 'yanmüja'an? Ni tii, ¿kudii? ³⁷Pes pun tu dyajtugóy ja 'yanmüja'an, kyajp tii di'ibu mbaat muut dyajjumbíty jatugok.

³⁸Pun púnuts xytyuktsoyduump es ttuktsoydyún ja n'ayúkats ya naxwíñ mǎ pojpu ja'ay di'ibu Dios myastúttap, uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nan nduktsoydyúnupts kots nmínut jatugok mudu myuj'ajtunu nDeedyuts es mudu 'yánklusuty.

9 Nandu'un ja Jesús 'yamaayudu:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko ta naaguty di'ibu ja yam ko kyaj

'yooktat extu koonum t'íxtut ja Diosu kyutujkan jya'ty mut ja myuk'ajtun.

Jesús tyugatsy

²Kyumdudujk xuu Jesús oj ñejxy mǎ tu'ugu kopku kujxmbu. Yu'uyu wyoo ja Peedru, Santya'agu esu Fwank. Es jam wyindúmety tyugajtsy ja Jesús. ³Yu wyit jyumbijty jantsy tu'xp es jantsy poop éxtumu tsajp'e'pyky, éxtum ni pún ya naxwíñ mbaat tkayajwe'emy poop. ⁴Es yu'ujuty 'yijxtu ja Eliius esu Moisés myadya'aktu mudu Jesús. ⁵Net ja Peedru t'anmaay ja Jesús: —Windsún, oy ko nyaa'ajtum. N'ok'ya'o'oyum tugugu ukxudá'ak tujk: tu'uk mij xyja'a'átut, jatu'uk tja'a'átut ja Moisés es jatu'uk tja'a'átut ja Eliius.

⁶Du'un 'yanmaay mut ko ja 'yuxpajkputy tsyu'ugudu naty, esu Peedru ni tkanijawu wi'ix jyuna'anut. ⁷Net oj myiñ tu'ugu yoots di'ibu yajnitujkudu, es jap yoodsóty yajmudooy tu'ugu ayuk di'ibu junaamp:

—Tyaadudsu du'un ja n'U'unk di'ibuts njantsytsyejpy. Mámudowdu yu'u.

⁸Ko ti'in ñas'ijxudu mǎ naty tu t'ixtu, ta kyaj tnaky'ijxtu ni pún, yu'uyu natyu Jesús mǎ yu'ujuty.

⁹Ko naty wyinjúnaktu mǎ ja kopk, ta Jesús tyuknipujkudu:

—Kyaj xytyukmumadya'aktu ni pún di'ibu tu xy'ixtu, extu koonum uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, njikyapyákudats mǎdsu naty tu n'eeky.

¹⁰Es mudu tyaadu tmudajttu ayu'udsyu ak yu'ujuty, es ñayyajtuujudu:

—¿Tii dunu tyaadu di'ibu myadyakypy ko jyikypyuka'añ ma 'ye'ky?

¹¹Es paaty dyajtuudu ja Jesús:

—¿Ti ko jyuna'andu ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktap ko yu Eliius myina'añ jawyiin es kyaj ja Kristu?

¹²Ta ja Jesús 'yadsoojudu:

—Tuy'ajtunu'u ko Eliius myiñ jawyiin, es ko yu'u 'yuxkúkuty tugekyu. ¿Es tii, kyaj xyñijawudu ko ma yu Diosu jyaabyajtan tmadya'aky ko uj, ja Naxwiñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, n'ayowa'añuts muk es nuñxa'añuts uxtijy? ¹³Per uj n'anmaaydyup miits ko Eliius tu myiñ^b, es tu ja ja'ay tyúnudu wi'ix yu'u ttimtsoktu, du'un éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtan.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu mixy di'ibu ka'oybyu myudajtypy

¹⁴Ko kyudaktu ma ja 'yuxpajkpty di'ibu naty tu wyu'umdu, ta t'ijxtu may ja ja'ayuty juwudity ma yu'ujuty. Jamu naty nandu'un tmuttsipkajxtu ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktap.

¹⁵Ko ja ja'ayuty t'ijxtu ja Jesús, net du'unu wyu'umudyaadyu. Ta tniujxtu puye'egy es oj tkajxpo'xtu.

¹⁶Net ja Jesús dyajtuuy ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktap:

—¿Ti mnaydyukkajxytsyíkudap mut ja n'uxpajkpty?

¹⁷Nidu'uk jap mayjya'ayóty 'yadsoodu:

—Ya'uxpajkpu, tats uj nyajmín yu n'u'unk di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu, es yu'u yajwu'umup uum. ¹⁸Pes otyim maaty myátsyuty ja ka'oybyu es yajkudáuty. Net ya'a'eebyuty, es yajnaydyutskaadyuty es du'unu ñini'x yajwu'umxuty juun. Tats nja'anuumu m'uxpajkpty esxyup dyajpudsémyu tadu ka'oybyu, per kyaj tu tmumada'aktu.

¹⁹Es ja Jesús jyunañ:

—¡Ay, ja'ayuty di'ibáty kyaj xymyudattu ja mubajkun! ¿Extu nu'unudsu du'un n'aktim'ítut mut miidsuty es nmudanudat? ¿Na'adsu du'un xymyubuka'anduts? Yajmín ja mixy.

²⁰Ta tyuknimiinudu. Es ko ja ka'oybyu t'ijxy ja Jesús, net ttukpaty ja mo'odyu ja mixy. Ta kyudaay es tyiimy yejky es 'ya'eepy. ²¹Net ja Jesús dyajtuuy ja u'unkteety:

—¿Nu'unu dunu tyaadu kujk tmudajnu?

Ta ja u'unkteety 'yadsooy:

—Extu tyimmutsk'ajty. ²²Kanak ok yu ka'oybyu yajkukudawuty juunóty es najoty, es du'un jyaya'ooga'añuty. Tunu may'ajtan, pun mbaat oynu'unun ti muut xytyuñ, pa'ayooduguts uudsuty es pudujkuduguts.

²³Ta ja Jesús 'yadsooy:

—¡Katu mjuna'añ pun mbaat! Tugekyu yu'u mbyaaduty mut di'ibátyu Dios myubajktap.

²⁴Net ja u'unkteety yaxkeky:

—¡Nmubejkypty! ¡Pudujkuguts esuts n'akmubúkut ni'igu!

²⁵Ko ja Jesús t'ijxy ko may ja ja'ayuty ñaymyujkudu, ta t'ooy ja ka'oybyu es t'anuumu:

—Ka'oybyu, ujsuts mij n'anmaapy, pudsum jap ma tadu ja'ayun es katu mnakytyuku ma yu'un.

²⁶Ta ja ka'oybyu dyaj'yáxy ja mixy. Ta jatugok dyajmo'ty es pyudseemy, es dyajwe'emy éxtumu o'kpu. May oj jyuna'andu ko tu 'yeeky. ²⁷Per ja Jesús tmajtsy ma ja ky'u, es twijtse'ky. Ta ja mixy tyunaaye'ky.

²⁸Net ja Jesús tyujkudu ma ja tyujk mudu 'yuxpukpudy ak yu'uyuty. Ta yajtuujudu ja 'yuxpukpudy:

—¿Tii da kots udsuty kyaj tu nmumada'aktu tadu ka'oybyu?

²⁹Ta 'yanmaayudu:

—Tyadu du'ambu ka'oybyu, yu'uyu muut pyudseemy je'eyu mut ko ngajxtákum.

Jesús tnigajxy myumajtsk ok ja 'yo'kun

³⁰Ko jam tsoy'ondu, ta ñajxtu Galileeu. Esu Jesús kyaj ttsejky es pún tnijáwudut, ³¹mut ko dya'uxpuktu naty ja 'yuxpukpudy es ttukmumadya'aktu:

—Uj, ja Naxwíndu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkuyaka'añuts ma ja ja'ayuty, es yu'uts xya'oooktap, es ko tyugukxubátut, njikypyúkuduts.

³²Es ja'ajuty kyaj tjaygyujkudu éxtum 'yanu'umxudu, es tsyu'kudup es dyajtáwdut.

Pán waanu muj

³³Net jyajttu ma ja Kafarnaúm kajpn. Es ko naty 'lyittu tugoty, ta yajtuujudu ja Jesús:

—¿Tii du'un naty mdsipkajxtap miidsuty tu'aa'y?

³⁴Es amoñu wyu'umdaaydyu, mut ko yu'u naty tu ttsipkajxtu ko pún du'un ma yu'ujuty ni'igu myújuty. ³⁵Netu Jesús ñaxwe'tsy ma ja nimajmajtskpu 'yuxpukpud, es t'anmaaydyu:

—Pun nidu'uk miits mnaybyujta'agánudup muj kujxm, wa'an ñaybyujta'agyuty yuunk naxyryu, es tmádúnut nidugekyu.

³⁶Net tsa'ane'ky tu'ugu uná'ku'unk es tyunaay kujk'aa'y ma ja 'yuxpukpudy, es t'anmaaydyu:

³⁷—Di'ibu 'yaxájup tu'ugu uná'ku'unk éxtumu tyaadu mududsu nxuugyujxm, xy'axájuptsu du'un uj; es di'ibuts uj xy'axájup, nan 'yaxájubu du'un di'ibuts uj xykyajx.

Di'ibu kyaj xyñi'o'o xyñiyáxum, yu'u du'un ijtp mut udsajtum

³⁸Net ja Fwank t'anmaay ja Jesús:

—Ya'uxpukpud, tats n'ixtu tu'ugu ja'ay dyajpudsémy ja ka'oybyuty ma yu ja'ay mudu mxuugyujxm, es kom kyaj jyudity mut udsajtum, tats nyajkubóktu.

³⁹Es ja Jesús 'yadsooju:

—Katu xyajkubóktu, mut ko di'ibu tyiimpy ja muj'ajtum muduts nxuugyujxm, óyuts xymyadya'aky es kyaj 'yaxuuguty. ⁴⁰Es di'ibu kyaj xymyudsip'ajtum, yu'u dun mut n'ijtum. ⁴¹Pun pún mmo'oyudu oyjye'eyu tuk vasu wa'ats nuu mut kots uj miits nja'ay'áttu, tuy'ajtum n'anuumudu ko Dios myay'átup ja ja'ay.

**Puroobuty ko pekyoty
nyajka'am ja wiink ja'ay**

⁴²Pun ja pán dyajpekykya'ay nidu'ugu tyadu du'umbu una'ku'un'k di'ibuts uj xymyubujkr, waanu oy pyudsu'amxuty kooxyup yajtuk'yo'kmawuunu tu'ugu muj paan es yajkujubijpnáxut mejyñóty. ⁴³Pun myajpekytyuunup tu'ugu mgu'x, niboot. ^c Waanu oy ko mnuxut tsajpótm, éxtum mbaat njuna'anum kutuk ma ja jiky'ajtun winu xuu winu timpu, es kudiinum ko myajpajta'agut mut majtsku mgu'x ma ayoodákn, ⁴⁴ma ni na'a kya'oogut ja tunu'k es ni kya'oogut ja juun. ⁴⁵Es pun myajpekytyuunup tu'ugu mdeky, niboot. Waanu oy ko mnuxut tsajpótm, éxtum mbaat njuna'anum, tekytyuk ma ja jiky'ajtun winu xuu winu timpu es kudiinum ko myajpajta'agut mut majtsku mdeky ma ayoodákn, ⁴⁶ma ni na'a kya'oogut ja tunu'k es ni kya'oogut ja juun. ⁴⁷Es pun myajpekytyuunup tu'ugu mwiin, juut. Waanu oy ko mnuxut tsajpótm, éxtum mbaat njuna'anum, mut tuk adu'um je'eyu mwiin ma ja jiky'ajtun winu xuu winu timpu es kudiinum ko myajpajta'agut mut majtsku mwiin ma ayoodákn, ⁴⁸ma ni na'a kya'oogut ja tunu'k es ni kya'oogut ja juun.

⁴⁹Es nidagekyu ja'ayuty 'yayówdut, oyu tadu ayo'on njaja'ambu éxtumu juun xytsya'ayum. Extumu juun

dyajtu'utsy ja tsu'utsy kudiibu mya'adut, tadu ayo'on mbaat xytyukmawingo'onum ja Dios.

⁵⁰Oy yu kaan. Per pun tugooyñup ja tyalamts'ajtun, kyaj wi'ix 'yóyut es jatugok tyalamut. Ittu éxtum ja oy kaan es jiky'attu amumdu'uk jot nixim niyam.

Kasaadu ja'ayuty ñaymyastu'ududu

10 Net ja Jesús tso'oñ Kafarnaúm es oj ñejxy ma ja Judee ñax es 'yawinnajxy ma ja Jordán mujnuu jadsoo ma xuu pyudsemy. Jap ja ja'ayuty ñaymyujkudu jatugok ma naty yu'x, es dya'uxpejky éxtumu naty yu'x ya'uxpeky jaayum. ²Net naagudyu fariseeuty tniimiindu Jesús es du'un dya'anuguga'ajyua'andu. Ta dyajtuudu:

—¿Tii mbaat yu yedyujk tmastu'uty ja ñudo'oxy?

³Ta ja Jesús 'yadsooju:

—¿Wi'ix t'ane'emy ja Moisés?

⁴Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Ja Moisés tu dyajnigutúku es mbaat ja yedyujk tmastu'uty ja ñudo'oxy pun jawyiin tmo'oy tu'ugu neky ma jyuna'añ ko kyaj t'oknudo'ox'ajnu.

⁵Ta Jesús 'yanmaayudu:

—Ja Moisés tkuxjaayu tadu ana'amun ja'agyujxm ko kujuun miidsuty. ⁶Per ma tsyondaky ko Dios dyajkojy tugekyu, yu Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Dios yajkoj ja ja'ayuty yedyujk es toxytyujk.”

⁷“Paaty ja yedyujk 'yabekyu ma ja tyaak tyeety es du'un

^c 9:43 Xytyuk'ixxumu Jesús ko di'ibu xyajpekytyu'unum, yu'x jot winma'añ, es kyaj yu'udyu ku'x, teky es ni yu'x wiin. Ix Markus 7:18-23.

ñaybyuwa'agudu mudu ñado'oxy,
 8es nimajtsk jyiky'attu éxtam
 tu'ugan je'eyu." 9Paaty di'ibu ja
 Dios tu dyajnaymyúkudu, ni pún
 tkayajwa'xut.

10Ko naty jap tugótyuty, ja
 'yuxpújkpúty yajtuujudu jatugok yu
 tyaadu. 11Esa Jesús 'yanmaayudu:

—Di'ibu myastutypy ja
 ñado'oxy es pyeky mudu wiink
 to'oxy, yajtugeepy ja pújk úkunu
 wyindsu'kun. 12Es pun ja toxytyujk
 myastutypy ja ña'ay es pyeky mudu
 wiink yedyujk, nan yajtugeepy ja
 pújk úkunu wyindsu'kun.

Jesús tkuni'xy ja uná'ku'unguty

13Naagudyu ja'ayuty dyajmíndu
 'yuna'ku'unguty esu Jesús tyónudut,
 es ja 'yuxpújkpúty t'oodu ja
 ja'ayuty. 14Ko ja Jesús t'ijxy, ta
 'yajku mut ya'ujuty es t'anmaaydyu:

—Mastu'uttu, wa'andsu
 uná'ku'unguty xyñimínduts, es
 katu xyajjumbítu, mut ko ja Diosu
 kyutujkun ya'u jya'a'ajtypy di'ibu
 du'un éxtam ya'ujuty. 15Tuy'ajtun
 n'anuumudu ko di'ibu kyaj t'axaju
 ja Diosu kyutujkun éxtam tu'ugu
 uná'ku'unk, kyaj tyúkat ma Diosu
 kyutujkun.

16Net ttsa'ane'ky ja uná'ku'unguty.
 Ta tkuxkooñ ja kyu'u ma ja
 kyubajkuty es tkuni'xy.

Mukja'ay tmumadya'aky ja Jesús

17Ko ja Jesús 'yaktu'uyo'oy, net
 myiñ tu'ugu yedyujk puye'egy,
 es ñaygyoxtnaaydyáku Jesús
 wyindum es yajtuuju:

—Oy ya'uxpújkpu, ¿ti tsojkup
 ndúnuduts esuts nyajtukkumáyut ja
 jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu?

18Netu Jesús 'yanmaayu:

—¿Ti kots mij xytyijy kots uj
 n'óyuty? Ja'a ko yu'uyu du'unu
 Dios oy. 19Oy xyñija'aju ja Diosu
 'yana'amun: “Katu myajja'ay'eeky;
 katu xyajtugóy ja pújk úkunu
 wyindsu'kun; katu mmeetsy;
 katu mudu andakungyujxm pún
 xyñiwaambéty; katu ti xyñipeky;
 mwindsu'ugup ja mdaak mdeety.”

20Ja yedyujk 'yadsooy:

—Ya'uxpújkpu, tugekyu tyaadu
 tats nguudyuunda'ay extu tu
 ndimmutsk'átuyuts.

21Netu Jesús twin'ijxy mudu
 tsojkun, es t'anmaay:

—Jatu'uk mdugoy'ajtxuty. Nujx took
 tugekyu di'ibu mmudajty mjaygyeipy
 es yajwa'x ma ayooobu ja'ayuty, es net
 xyppamínduts es du'un xymudátut
 ja oy'ajtun jam tsajpótm.

22Es ko tmudooy yu tyaadu, ta ja
 yedyujk jyotmaydyuktujku. Ta oj
 ñejxy jotmaymyuut, mut ko nugoo
 naty jyantsymukja'ayuty. 23Ta ja
 Jesús t'ijxumbijty, es t'anmaaydyu
 ja 'yuxpújkpúty:

—i'Tsip nimujaa esu
 mukja'aydyujkuty tyúkadut ma
 Diosu kyutujkun!

24Ja 'yuxpújkpúty du'uñu
 wyu'amudyaaydyu mudu tyaadu.
 Esa Jesús 'yak'anmaayumbijtudu:

—i'Tsip nimujaa esu
 mukja'aydyujkuty tyúkadut ma
 Diosu kyutujkun! 25Ni'igu tsyíputy
 es tu'ugu mukja'ay tyúkat tsajpótm
 es kadiinam ko tu'ugu kameyu
 ñáxut xu'uñ jutoty.

26Ko t'akmudoodu tyaadu
 ja xrpújkpúty, waanu ni'igu
 wyu'amudyaaydyu du'uñu es
 ñayjyunánudu:

—Pes, ¿pánu du'un mbaat ñitse'eky?

²⁷ Esu Jesús wyin'ijxudu es 'yanmaayudu:

—Mudu ja'ayuty kyaj mbaat, per mudu Dios, ak mbaat tugekyu.

²⁸ Netu Peedru t'anmaay ja Jesús:

—Es uudsuty situy tuts tugekyu nmastutta'aydyu es mij nbanujxtu.

²⁹ Jesús 'yadsooju:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko otyim pánuty di'ibu tu tmastu'uty ja tyujk, o myuga'axuty, o tyaak, o tyeety, o 'yu'unguty, o ñax kámuty mut kots xypanyejxy uj es ttuñ éxtum jyuna'añ ja oybyu ayuk,

³⁰ tadu ja'ay Dios mo'oyudup tyam ma tyadu naxwiñudu mugo'px du'unun ni'igu tyujk, tyaak, myuga'axuty, 'yu'unguty esu ñax kámuty, oy 'yayoy du'un; es nandu'un tsajpótm Dios myo'oyudut ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu. ³¹ Per may di'ibu tyam ya naxwiñ ijtp muj, jam tsajpótmu Dios pyujta'agudut mutsk; es may di'ibu tyam ya naxwiñ ijtp mutsk, jam tsajpótmu Dios pyujta'agudut muj.

Jesús tnigajxy myuduguk ok ja 'yo'kun

³² Jamu naty wyimbattu ma ja tyu'uju Jerusalén, esu Jesús jawyiinu naty ñejxy ma ja 'yuxpukputy. Es ja nimajmajskuty du'ũnu wyu'umudyaaydyu es tsyu'kudu ja ja'ayuty di'ibu panujxudup. Net ja Jesús twoonejxy wiink tsoo ja nimajmajskpu 'yuxpukputy. Ta oj ttukmumadya'aktu di'ibu naty jatán kubatánup, ³³ es 'yanmaayudu:

—Ixtu, nbatujkam Jerusalén ma uj, ja Naxwiñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkyaka'añuts ma yu teedywyindsúnuty es ma ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukput, es xytyuknikajxpatá'anduts ja o'kun es xykyuyaka'anduts ma ja romanu ja'ayuty. ³⁴ Yu'uts xyñixi'iga'an xytyukxi'iga'anduts, xywyopa'anduts, xyñidsujuya'anduts es xya'ooktupts, es ko tyugukxubátut madsu naty tu n'eeky, njikyapyúkuduts.

Santya'agu esu Fwank t'amdowdu tu'ugu may'ajtun

³⁵ Net ja Santya'agu es ja Fwank, Zebedeu myaanguty, tmawingoonda ja Jesús es t'anmaaydyu:

—Ya'uxpukpu, ndsojktupts es xytyúnut ja may'ajtun di'ibu n'amdoodup.

³⁶ Net ja Jesús yajtuujudu:

—¿Ti dun mdsojktup esuts ndúnut?

³⁷ Ta t'anmaaydyu:

—Moodyyuguts esuts n'u'uñudut tu'uk ma m'aga'añgyu'u es jatu'uk ma m'anajñgyu'u ko m'ana'ama'añ muj'ajtun muut.

³⁸ Ta ja Jesús 'yadsoojudu:

—Miits kyaj xyñijáwudu ti dun m'amdoodup. ¿Tii mmudánudup miidsuty, éxtum mbaat njuna'anum xy'uuktu ma ja káluz mats uj n'uuga'añ? ¿Tii mmudánudup miidsuty éxtum mbaat njuna'anum mnubáttut éxtumts uj nnubata'añ?

³⁹ Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Nmudánudupts.

Esu Jesús 'yanmaayudu:

—Tuy'ajtun ko miits m'uuktup ma ja káluz mats uj n'uuga'añ, es

nand'u'n mnubáttut éxtumts
 uj nnubata'lañ. ⁴⁰Per uj kyajts
 xypyaaty esuts miits nmo'oydyut
 es m'u'uñudut mats n'aga'lañdsyoo
 o mats n'anajñdsyoo. Diosu du'un
 páttup tmo'oydyut di'ibáty tu
 yajtuknibujaaga.

⁴¹Ko ja nimajkrü xprükpüty
 tmüdoodu tyaaðu, net ttuk'ak'ajttu
 ja Santya'lagu es ja Fwank. ⁴²Netu
 Jesús dyáxudu nimajmajtskuty, es
 t'anmaaydyu:

—Mnija'adup miits ko di'ibáty
 'yana'amdup ya naxwiiñ,
 jya'abúktup ja ja'ayuty, es
 'yana'amudu éxtum yu'ujuty ja
 kyutujkun. ⁴³Per kyaj dyu'un'átut
 ma miidsuty. Nik ni'igu ko
 di'ibu naybyujta'agánup muj
 ma miidsuty, yu'u myudúndup
 ja myu'uxprükpüty, ⁴⁴es oytyim
 pánuty miidsuty di'ibu itaamp
 jawyiin, yu'u myudúndup ja
 myu'uxprükpüty éxtumxyup
 yu'udyu myuduumba. ⁴⁵Du'un
 éxtum uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu
 Kyudunaabyu, kyajts nmiin
 naxwiiñ esuts nyajmudúnut, ja'ats
 uj tu nnimín esuts uj ja ja'ay
 nmudúnut esuts ngubátut mayu
 ja'ay ja pyeky kots ja'a ngu'oogut,
 du'un may tmüdátut ja nitsokun.

Jesús dya'ijxpéky tu'ugu wiints

⁴⁶Net jyajttu Jerikoo. Es ko
 natyu Jesús kyajpnbadsémy mut ja
 'yuxprükpüty es mut ja mayjya'ayuty,
 tu'ugu wiints di'ibu xyu'ajtypy
 Bartimee, Timee myaank, jamu
 naty 'yu'uñu tu'ubu'aa es t'amdoy
 ja limosnu. ⁴⁷Es ko tmüdooy ko
 wyingón ja Jesús nazarenu, ta ja
 wiints yaxkeky:

—¡Jesús, Davitu tyuump 'yaats,
 pa'ayooguts mij!

⁴⁸May ja ja'ayuty 'yoojedu
 es 'yamónut, per ja wiints ni'igu
 waanu muk yaxkeky:

—¡Davitu tyuump 'yaats,
 pa'ayooguts!

⁴⁹Net ja Jesús wya'k'a'ajju, es
 jyunañ:

—Yajmíndu.

Ta ja ja'ayuty t'anmaaydyu ja
 wiints:

—Jotkujku, pudu'uk, mut ko tam
 myáxuty.

⁵⁰Net ja wiints tnasajtu ja
 tsyamarru, es pyujte'ky. Ta
 twinguwa'ku ja Jesús. ⁵¹Net ja
 Jesús yajtuuju:

—¿Ti mdsejpy esuts uj ndúnuduts?

Ja wiints 'yadsooy:

—Ya'uxprükpü, yu'uts njatsejpy
 esuts n'ijxpékut.

⁵²Ta ja Jesús 'yanmaayu:

—Mbaat mnejxy. Tu m'aguda'aky
 mut ko tats xymyubeky.

Netyu ja wiints oj 'yijxpéky, es
 tpanejxy ja Jesús.

Jesús tyuku Jerusalén

éxtum tu'ugu rey

11 Ko naty jya'ta'lañ Jerusalén,
 ko jyajttu Betfajee, jamyu ma
 ja Oliivus Kopk, netu Jesús tkejxy
 majtsku 'yuxprükpü, ²es t'anmaay:
 —Najxtu ma yu mutsk kajpnu'unuk
 di'ibu yajwingu'ijxup, es jap
 xypyaadut kuwuñ tu'ugu burru
 di'ibu ni pánnum tkatuk'u'uñu.
 Mugaju es xyajmínut. ³Es pun
 ja pán myajtáwudu: “¿Ti ko
 xymyugaju?”, net xy'anuumut: “Ja
 Windsún yajtunaampy es pojnu
 tkajxambítut jatugok.”

⁴Es ja 'yuxpɔjkpɔty oj ñajxtu, es tɔattɔ tu'ugu burru kuwuuñ tɔjk agu'um muj tu'ubu'aay. Es ko naty tmugaju ja burru, ⁵net ja ja'ay jajtuujudu:

—¿Ti ko xymyugájudu tadu burru?

⁶Es yu'ujuty 'yadsoodu éxtamu Jesusu naty tu 'yanu'umxudu. Net ja ja'ay myastútudu. ⁷Ta oj dyajnujxtu ma ja Jesús es tɔajtáktu ja wyit jam burru ñikujxm, es ja Jesús ttukpejty.

⁸Es ja mayja'ayuty dya'ptu ja ñikujxyudu wit tu'aay. Wiinkpɔty ttujtu ja kepyu 'yaay xye'entsy es ttukwin'o'oxudu ja tu'aa. ⁹Ja ja'ayuty di'ibu ñajxtu jawyiin es nandu'un ja di'ibu miindap ux'ok ya'ax jyoktu:

—¡Awdattu Dios! ¡Kuni'xy di'ibu miimp éxtamu Nindsun'ajtum Diosu kyudunaabyu! ¹⁰Muj kujxm 'yítu ja rey Davitu tyuump 'yaats di'ibu yajkutukaamp. ¡Awdattu Diosu tsajpótmodu!

¹¹Ta ja Jesús kyajpnajty Jerusalén es jyajty ma ja muj tsajptujk es t'ijxtaay tugekyu di'ibu jap. Ta tso'oñ jam es tmunejxy ja majmajskpu 'yuxpɔjkpɔty ma Betañu kajpn, mut ko tu tso'u'ujunu naty es jap mya'aja'añ.

Jesús tkajxpéky ja iigu kepy

¹²Jakumbom ko Jesús tso'oñ jap Betañu, ta yu'o'ku. ¹³Ta t'ijxy tu'ugu iigu kepy tu'ubu'aay. Ta tñimujwa'ky, es kyaj tɔaty ni ti tyuump ja kepy, je'eyu 'yaay, ja'a ko kyajnum ja timpu ma tyuump. ¹⁴Ta ja Jesús t'anmaay ja iigu kepy: —Ni na'a mganakytuump'átut. Es ja 'yuxpɔjkpɔty tmudoodu.

Jesús dyajpudsémy di'ibu juuy to'ktup ma ja muj tsajptujk

¹⁵Oknum jyajttu Jerusalén, netu Jesús tyujku muj tsajptujk ñabotsoty. Ta dyajpudseemy di'ibu naty jap juuy to'ktup es dyajjumbijty ja myeesuty di'ibu naty jap wyingugoondap ja meen mut ja tsajptujk meen, es dyajjumbijty ja syíyuty di'ibu pakto'ktup. ¹⁶Es kyaj dyajkutijky es pán dyajnaxut oytyiiti muj tsajptujk ñabotsoty. ¹⁷Ta dya'uxpejky ja ja'ayuty, es t'anmaay:

—Ja Dios jyunán ma ja jyaaybyajtun: “Yu ndujkuts yu'u ma nidugekyu naxwíñudu ja'ay kyajxta'aktu”, per miidsuty tu xyajwa'andu ma'tspu aank.

¹⁸Es ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpɔjkpɔty tmudooy yu taadu. Ta t'uxtaaydyu ja winma'añ wi'ix ja Jesús 'yoogut, per tso'ugudu, ja'a ko nidugekyu ja ja'ayuty tam yajxón tmudoo'ittu ja 'yuxpɔjkun. ¹⁹Es ko tso'u'ujunu, net Jesús tso'oñ jap Jerusalén.

Iigu kepy tyu'utsy di'ibu Jesús tu tkajxpéky

²⁰Jakumbom jepy ko jyumbitandu Jerusalén, ta ñaxtu ma ja iigu kepy, es ja 'yuxpɔjkpɔty tu t'ixtu ko tu naty tyu'tsnu. ²¹Ta ja Peedru tjamejtsy, es t'anmaay yu Jesús:

—Windsán, jix! Tu tyu'tsnu tyadu iigu kepy di'ibu mij tu xykyajxpéky.

²²Jesús 'yadsooy:

—Mubuktu Dios. ²³Tay'ajtun n'anuumudu ko pán ja pán miits m'anuumudubu tyadu kopk:

“Jawa'ak ja yaa. Nuix mejyñóty.”
 Pün kyaj xyujpjáwudu, pes du'unu
 dän jyátut. ²⁴Paaty n'anuumudu
 miidsuty ko tugekyu di'ibu
 miits m'amdoodup ja Dios ma
 mgajxta'aktu, pün mmubujktup,
 m'axájudup. ²⁵Es ko mgajxta'aktu,
 mma'xtup di'ibáty miits
 mduunudup axuuk, es du'un yu
 mDeedyu tsajpótmudu mma'xudup
 miidsuty ja mbojputy nandu'un.
²⁶Es pün kyaj xymya'xtu di'ibu
 mduunudup axuuk, mDeedyu
 tsajpótmudu nan kyaj mma'xudut
 miidsuty ja mbojputy.

Jesusa kyutujkun

²⁷Ta net jyajttu Jerusalén. Es ko
 natyu Jesús jyudity muj tsajptujk
 ñabotsoty, ta ñimiinudu Jesús ja
 teedywyindsúnuty es ja di'ibuty
 tsajptugóty ya'axpajktup es ja
 mujja'aydujkyty, ²⁸es yajttujjudu:
 —¿Pún kyutujkun muut
 xytyuñu tyaadu? ¿Pún tu
 mgutujkunmo'oyuty?

²⁹Ta Jesús t'adsoodu:

—Ej nandu'un nyajttawaambyuts
 tu'ugu ayuk miidsuty. Pün
 xy'adsoojumbijtputs, net n'anuumut
 ti kutujkunuts ej muut nduñ
 tyaadu. ³⁰¿Pún kutujkunmooyu
 Fwank es yajñubátut? ¿Dios, o yu
 ja'ayuty? ¡Adsooduguts!

³¹Ta ak yu'ujuty ñay'u
 ñaygyajxudu es ñayjyuna'anudu:

—Pün n'okjuna'anum ko ja Dios
 tuk'ana'amu, ta xy'adso'om: “Es
 pün du'un, ¿ti ko xykyamubaktu?”
³²Es pün njuna'anum ko ja'ayuty, ta
 yu ja'ayuty xytyu'unum axuuk, mut
 ko nidugekyu yu'ujuty tmubaktu
 ko Fwank yu'a ja Diosu kyugajxpu.

³³Ta t'anmaaydyu ja Jesús:

—Kyajts nnijáwudu.

Ta ja Jesús 'yadsoojudu:

—Es ej nan kyajts miits
 n'awánudut ti kutujkunuts ej muut
 nduñ tyaadu.

Axuk kamgwentu'ajtputy éxtamu ijxpajtun

12 Net tyujku ya'axpajkpu
 mut kanak nax ijxpajtun es
 jyunañ:

—Jaa ijty tu'ugu yedyujk
 di'ibu kyoj yu uuvu kam ma ja
 ñax. Ta tnageemy es dya'uyuy
 ma dyajnipátut ko ja uuvu
 yajwinma'adsa'anut es tkojy
 tu'ugu potsy kujxm ma mbaat
 jam n'ijxkákum es ngwentu'ajtum
 tugekyu. Oknum tmooy tukmiky
 ja uuvu kam mudu wiink ja'ayuty
 es tso'onnu ja kugam. Jagam nax
 jagamgajpn oj ñejxy.

²Ko tpaty ja tiempu ma ja
 uuvu yajtujkmukánnu, ta tkejxy
 tu'ugu tyuumbu es t'amdówt
 ja muduumbu ty ja uuvu di'ibu
 pátup ja kugam. ³Es ja uuvu
 kamgwentu'ajtpu tmajtstu ja
 kugamu tyuumbu, tkepywyojptu es
 dyajjumbijttu. Ni tii tkamooydyu.
⁴Net ja kugam tkejxy ja wiinkpu
 tyuumbu, es tyaadu tsaaga'tstu
 es dyajtsayujttu kyubajk es axuuk
 ttuundu. ⁵Ta ja kugam tkejxy ja
 wiinkpu, es yu'u dya'o'ktu. Oknum
 ja kugam tkejxy ja wiinkpudyu
 tyuumbu ty nimay, es ja uuvu
 kamgwentu'ajtpu tkepywyojptu
 naaguty ja tuumbu ty es naaguty
 dya'o'ktu.

⁶Ja kugam tmudajnu
 je'eyu tu'ugu myaank di'ibu

iyantsytsyejpy, ja'a kyajx tim ok es twinmaay: "Wyindsu'ugubudats ja nmaank." ⁷Es ko t'ijxtu ja uuvu kangwentu'ajtpu ko myiñ ja kugamu myaank, ta ñayjyanánudu ak yu'ajuty: "Tyaadu du'an di'ibu 'yaxajyaaampy yu kyuma'añ. Min n'ok'ya'o'kum, es du'an nmawu'umam udsajtum."

⁸Ta tmajsttu, dya'o'ktu es dyajpudsuumdu ja ñini'x ma ja uuvu kam.

⁹Ta ja Jesús yajtuu: yu'ajuty ja kugam? Pes mínup es dya'o'kta'ayudu tadu axuk ja'aydyujk, es tmo'oyut wiinkpu ja 'yuuvu kam.

—¿Ti tyunaampy mut yu'ajuty ja kugam? Pes mínup es dya'o'kta'ayudu tadu axuk ja'aydyujk, es tmo'oyut wiinkpu ja 'yuuvu kam.

¹⁰¿Tii ni na'anum miits xyka'uxpuktu ja Diosu jyaabyajtun ma jyuna'añ?:

Ja tsaá di'ibu ja pojtsputy 'yuxtijtu, tu tpaaty ja lyugaar ma ja tujk t'ujx'áty.

¹¹Tyaadu du'an ja tyu'unun ja Nindsun'ajtum Dios, es n'okwu'umudya'ayum du'uñu.

¹²Ta ja teedywyindsunuty es ja fariseeuty tjamatsandu ja Jesús, ja'a ko tmawinma'añbyáttu ko yu'udyu naty yajmadyákp mudu tadu ixpajtun. Es mut ko tsyu'kudu ja nax kajpn, ta tna'ijxtu ja Jesús es ñujxtu.

Jesús tmadya'aky ja kugubajtun

¹³Oknum ja Jesús yajtuknikejxy nidu'uguty ja fariseeuty esu Eroodusu jya'ayuty, es t'uxtaaydyu wi'ix mbaat dya'anuguga'adu ja Jesús. ¹⁴Ta ja'ajuty t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ya'uxpukpu, nnija'adupts ko mgajxy mut ja tuy'ajtun es ni xykyatuñu kwentu di'ibu ja'ayuty myadyáktup. Je'eyu xya'uxpeky mut ja ñu'u tyu'u ja Dios. ¿Tii óyudsu da ngugubátut ma yu yajkutujkpu kopk, o kyaju?

¹⁵Es ja Jesús ñija'abtu naty ja tyádudyu 'yaxuk winma'añuty. Ta t'anmaaydyu:

—¿Ti kots miits xyajka'aja'andu? Tuk'ijxtuguts ja meen di'ibu muut mgugubety.

¹⁶Net dyajmiindu tu'ugu platu meen. Ko tyaadu t'ijxy ja Jesús, net dyajtuu:

—¿Pánu tyadu wyiin jyujp esu xyuu di'ibu yam kuxja'ay?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Yu yajkutujkpu kopk.

¹⁷Net ja Jesús 'yanmaayudu:

—Pes mo'oydyu ja yajkutujkpu kopk ja di'ibu yu'u jya'a'ajtypy, es mo'oydyu ja Dios di'ibu Dios jya'a'ajtypy.

Ko tmudoodu tyaadu, ta du'uñu wyu'umudyaaydyu.

Ja'ay dyajtuwdu pun jikypyúktup ja o'kputy

¹⁸Net oj tniujxtu Jesús naagudyu saduseeuty. Ja saduseeuty jyuna'andu ko kyajp jyikyryuka'añ ja o'kputy. Du'unu tyaadu ttuknibujtáku:

¹⁹—Ya'uxpukpu, Moisés dyajnigutúku ko pun ja pún 'yeeky es kyaj tu tpatu 'yu'unu, ja myuga'ax pyáku ja ku'ekytyo'oxy es tmudáttut ja 'yu'unu, es ja'a tyuknikujxm'átup ja jamií.

²⁰Du'an jyajty ma udsuty. Tamu naty juxtuk tukka'axu

yedyujk. Ja ka'axkópik pyejky, es 'ye'ky, kyaj tprattu ja 'yu'unk.
²¹Ta ja myumajtskpru tpejky ja ku'ekytyo'oxy, es nandu'un jyajty. Es ja myuduguuikpru nandu'un jyajty,
²²extu ko 'yabudseemy nijuxtujk, es ni pán tkatukpattu 'yu'unk. Es ko tyaadu du'un tugekyu ñajxy, ta nandu'un ja toxytyujk 'yo'knu. ²³Es ma jyikyppyuka'anduk ja o'kpruty, çpánuk nidu'ugu tadu juxtujkpru unak'uty ñado'oxy'átup, éxtum tu pyujktá'aydyu mut yu'u?

²⁴Esu Jesús 'yadsoojudu:

—Miidsuty nugoo

m'okkajxtugooynudu, mut ko kyaj xyñijáwudu ja Diosu jyaaybyajtun es ni ja myuk'ajtun Dios. ²⁵Es ko ja o'kpru jyikyppyúktut, ni kyapúktut ni pán, du'un 'yítut éxtumu ánkluu tsajpótmutu. ²⁶Yu o'kpruty sitay jikyppyúktup. ¿Tii kyajnum miits xyajmadya'aktu éxtum ja Dios jyunañ ma ja jyaaybyajtun, ma tmadya'agyu tadu apyñgyepy ko tyoy?, ko t'anmaay ja Moisés: “Ujtsu du'un ja Abraan Dyios, Isaa esu Jakoob.” ²⁷Yu Dios, kyaj yu'u Dyios'átyuty ja o'kpruty, yu'u du'un ja jiiikyppyuty.^d Es du'un miidsuty sitay nugoo m'okkajxtugooynudu.

Ana'amunu waanu mujpu

²⁸Net nandu'un ñimiinu Jesús tu'uk ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpújkp, di'ibu tu tmudoyu tyaadu es ñija'ap ko Jesús tu t'adsoodu ja saduseeuty mudu wjy'ajtun. Ta dyajtuuy:

—Ya'uxpújkpru, ¿di'ibu du'un ja ana'amun ni'igu myéjuty?

²⁹Ta Jesús 'yadsooja:

—Ja ana'amun di'ibu ni'igu myéjuty, yu'u tyaadu ma jyuna'añ: “Mudowdu es jaygyúkudu, miits israelítuty: ja Dios di'ibu Nindsun'ajtum, yu'uyu je'eyu Windsun'ajtp. ³⁰Tsoktu ja mWindsun Dios mut winu m'jot mwinma'añ, mut winu m'anmaja'an es mut winu mmujaa.” ³¹Es ja myumajtskpru yu'u du'un jyuna'añ: “Tsoktu ja mmudujkpa'a éxtum mij ku'am mnaydsyékuty.” Tadu nimajtskpru ana'amun nik ni'igu myéjuty kudiinum ni tu'ugu wiinkpru.

³²Ta ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpújkp 'yanmaay Jesús:

—Oyuts tu xy'adsoy, ya'uxpújkpru. Tay'ajtun'u ko ijtp tu'uk je'eyu Dios, kyajpu wiinkpru. ³³Es pun ndsojkum ja Nindsun'ajtum Dios mut winu njot nwinma'añ'ajtum, mut winu nmujaa'ajtum es pun nandu'un ndsojkum ja nmudujkpa'a'ajtum éxtum nnaydsyojkum ku'am, yu'u sitay nik ni'igu tsyobaadut kudiinum tugekyu vojxun es tugekyu windsu'kun di'ibu yajtoodyup artalkujxm.

³⁴Es mut ko ja Jesús ñija'ap ko ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpújkp tu 'yadsooyuty mudu wjy'ajtun, ta t'anuumu:

—Je'eyu tim waanu mdugoy'ajtxuty es m'ítut ma Dios yajkutíky.

Es kyaj pán 'yoknaydyuk'a'ijxunu es t'ak'yajtáwut ni tii.

Pánu tyuump 'yaats ja Kristu

³⁵Oknum ko Jesús ttuk'uxpejky ja ja'ayuty muj tsajptujk ñabotsoty. Ta yajtuujudu:

^d 12:27 Yu'u 'yandjpy ko mudu Dios tugekyu jyiky'ajtta'aydyu. Ix Lukus 20:38.

—¿Wi'ix ko yu di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktup jyuna'andu ko yu Kristu yu'u tuump'ajt aats'ajtup ja Davit je'eyu? ³⁶Mut ko Davit ku'um, mut ja myuk'ajtun ja Espírítu Santu jyuna'añ:

Yu Dios t'anuumu ujtsu
nWindsún:

“U'uñu yaa aga'añdsyoo ma ujun,
extu kots uj nyajtugóyut
tugekyu mij ja mmadsip.”

³⁷¿Es wi'ix mbaat yu Kristu
tyuump'áty 'yaats'átyuty yu
Davit? Pes Davit ku'um junaamp
nWindsún.

Es ja ja'ayuty di'ibu nimáyudyu
naty, yu'ujuty myudoodaaydyu
yajxón ja Jesús.

**Jesús tnigajxy ja fariseeuty es
di'ibu tsajptugóty ya'uxpújktup**

³⁸Es ja Jesús t'aktuk'uxpejky:

—Naygywentu'átudu miidsuty
mut ja di'ibuty ya'uxpújktup
tsajptugóty. Yu'u pyujtáktup ja witu
yembyu es ttsoktu es ja ja'ayuty
'yubo'x kyajxpo'xudut tu'aay mudu
windsu'kun, ³⁹es tsajptugóty jap
tyim'u'uñuya'andu ma ja ja'ayuty
mbaat yajxón 'yíxudu es muj
windum 'yu'uñuya'andu ma pún
kyay 'yuuktu. ⁴⁰Es trujkudu ja
tyujkuty yu ku'ekytyo'oxyuty,
net kyajxta'aktu jeky es du'un
twin'uuna'andu ja ja'ayuty, es
ñay'andíjudu jyiky'attu tuy'ajtun
muut. Paaty pátudup ni'igu ja
táydyu'unun.

Ku'ekytyo'oxy ja myeeñ dyoxy

⁴¹Oknum ja Jesús ñaxwe'tsy ma
t'ijxy ko ja mukja'aydyujk trujtáktu
may ja myeeñ ma ja muj tsajptajku

'yalkansiiu. ⁴²Es nandu'un jya'ty
tu'ugu ku'ekytyo'oxy ayoobu,
es trujta'aky majtsku mutsk
meeñu'unk di'ibu yiin waanu
tsy'o'ajtypy. ⁴³Net ja Jesús dyaxyu
ja 'yuxpújkrutujk, es t'anmaay:
—Tuy'ajtun n'anuumu ko tyadu
ku'ekytyo'oxy di'ibu ayoop tu dyaky
ni'igu es kudiinum nidugekyu ja
mukja'ayuty. ⁴⁴Ja'a ko yu'ujuty
dyaktu di'ibu yajnadjkúp, peru tyadu
ayoobu ku'ekytyo'oxy dyaky tugekyu
ja myeeñ di'ibu tyukjiky'ajtypy.

**Jesús tnigajxy ko ja muj
tsajptajk tyugoya'añ**

13 Ko ja Jesús tso'oñ ma ja
muj tsajptajk, nidu'ugu
'yuxpújkruty jyunañ:

—Windsún, ok'ix yu muj tsaajuty
es yu tsuj tujkuty.

²Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿M'ijxtup tugekyu tyaadu?
Kyaj wyu'ama'añ ni tu'ugu tsaa
ñayñikoombétyuty, tugekyu
tyugoya'añ.

**Ijxwu'umun ko ja
naxwiñudu tyugoya'añ**

³Net oj ñujxtu ma ja Oliivus
Kopk di'ibu jam windum ma ja muj
tsajptajk. Es ko naty Jesús jam
'yu'uñu, ta ja Peedru, Santya'agu,
Fwank esu Andrés oj 'yanu'umxudu
ayu'udsyu:

⁴—Njanijawáyandupts na'a dunu
tyaadu di'ibu tunán jatánup es ti
ijxwu'umun ja'ay myudáttup ko
tyaadu tugekyu du'un tyuna'añ
jyata'añuty.

⁵Ta Jesús 'yanmaayudu:

—Mnaygywentu'átudup kudiibu
pún mwin'uunudut. ⁶Mut ko may

myina'andu di'ibu juna'anaamp:
 “Ujtsu du'un ja Kristu.” Es
 wyin'uunaampy mayu ja'ayuty.

⁷Es ko miits xymyudowdudat
 tsiyiptundu oymyaaty, katu
 mnay'adsu'ugudu. Pes du'un
 jyata'añ, per kyajpu du'un
 yu'ujuty ma ja naxwiñudu
 tyugoya'añ. ⁸Mut ko tuk peky
 mut jatuk peky ja naxwiñudu
 ja'ayuty ñayñisiptuna'anudu
 esu ana'ambuty nixim niyam, es
 myina'añ ja muk ujxuty oymyaaty
 esu muk yuu. Tugekyu tyaadu yu'u
 du'un maanum je'eyu tsonda'aky
 ja ayo'on.

⁹Per mnaygywentu'atudup
 miidsuty, ja'a ko ja ja'ayuty
 mmunujxudup ma ja kumdattujkun
 es myajwóptut mut ko miits
 xypyanyxtupts. Es mmunujxudup
 ma gobernadoor esu rey es du'un
 miidsuty jap xypyujta'aktut ja
 tuj'ajtun ujtskyujxm. ¹⁰Es koonum
 yajkajxwa'xut ja oybyu ayuk ma
 tugekyu naxwiñudu, es óknun ja
 naxwiñudu tyugoya'añ. ¹¹Es ko
 myajmunujxut es myajkuyákut
 ma ja kumdattujkun, katu
 mjotmay'ooktu miidsuty wi'ix
 mjuna'andut. Ja'a mgajxtup di'ibu
 Dios mmo'oyudup jaanun, ja'a ko
 kyaj miits xykajxa'andu mgu'um
 winma'añ, yu Espiritu Santu
 mwinnma'añmyo'oyudup.

¹²Ma tadu tiempu jyata'añuty,
 ko extu di'ibáty tukka'ax'ajttup
 kyuyaka'anup nixim niyam es
 ttuk'ya'ooktut; es ja u'unkteety
 du'un tyuna'añ mut ja 'yu'unk;
 es ja uná'ku'unguty nandu'un
 myuttsiptuna'andup ja tyaak tyeety
 es tyuk'ya'ooktup. ¹³Es nidugekyu

ja'ayuty m'axuk'ixudut ja'a ko
 miits xypyanyxtupts. Per di'ibu
 'yakmubejkyuyum du'uñum, yu'u
 nitso'ogup.

¹⁴Yu Diosu kyugajxpu Dañel
 tkaxjaay di'ibu tyúndup ja
 axuukpu. Ko xy'ixtut tyanu ma kyaj
 pyaadyuty ja di'ibu ya'axu'kup es
 di'ibu kyaj tmuj'ixy ja Dios (wa'an
 tjaygyuku di'ibu yu neky kyajxypy),
 net di'ibáty ijttubu naty Judee
 kya'aktut jap es ñujxtut tungujxy
 kopkkujxy. ¹⁵Es di'ibu naty jam
 tujkkujxm, kyaj jyunákut es ñujx
 tniduku di'ibu jap es tjuuda'anut.
¹⁶Es di'ibu naty jam kyamotm, kyaj
 jyambítut es min t'ooxy ja wyit.
¹⁷Puroobu ja toxytyujkuty di'ibu
 naty ijtp u'unkmuut ma tadu xu'u es
 di'ibu ya'u'unktsi'tstup! ¹⁸Amdow
 pujktsówdu miidsuty ja Dios es
 kudibu mga'aktut ko naty xyuxy,
¹⁹mut ko muk 'yita'añ ja ayo'on,
 éxtum ni na'anun kyajaty extu ma
 Dios dyajkojy ja naxwiñudu, es ni
 du'un kyanakyjyata'añuty jatugok.
²⁰Es punu Dios kyaj dyajwaanu
 tadu tiempu, ni pun kyatso'oktut.
 Per yajwaanup yu'u mut ko ttseky
 púnuty yu'u tu twin'ixy éxtumu
 jya'ayun.

²¹Ko naty pún miits
 m'anu'umxudu: “Ixtu, tyaá dun
 ja Kristu”, o “Ixtu, tuxim ja
 Kristu”, kyaj xymyubáktut. ²²Mut
 ko minamp ja win'u'umbuty
 di'ibu nanyajnaxánup éxtumu
 Kristu es éxtumu Diosu
 kyugajxpu, es tyunaampy yu
 ijxwu'umun esu muj'ajtun es du'un
 tjawin'uuna'andut ja ja'ayuty
 di'ibu Dios ku'um wyin'ijx. ²³Paaty
 mnayjyujp'ixudup miidsuty. Tu

n'anuumudu miidsuty yu tyaadu tim jayujp.

**Wi'ix jyumbítut ja Naxwíñudu
Ja'ayudyu Kyudunaabyu**

²⁴Es ko du'unu naty tu ñajxta'ayu tadu ayo'on, ja xuu wyingoodsuya'añ, ja po'o kyaj ñakyjyaja'añ, ²⁵kyaladut ja madsa'ajuty es yu'xup ja muk'ajtun tsajwínm. ²⁶Net xy'ixtaduts nmiñ uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, yoodsoty mudu muk'ajtun esu muj'ajtun. ²⁷Es nduk'ana'amaduts ja n'ánklusuts, es dyajnaymyúkudut di'ibáty tu nwin'ixtuts, ma yu jumboj esu yukpoj myiñ es ma yu xuu pyudsemy es ma tsiy'lity, otyyim maaty.

²⁸Jattu tyadu 'yijxw'umun ja iigu kepy. Ko ja xye'entsy 'yity u'unk es pyudsemy ja 'yaay, miits mnija'adup ko miimp ja ambu. ²⁹Nandu'un jajtup du'un ko xy'ixtut tugekyu tyaadu, mnijawudup ko tuu dunu naty wingoombuts, éxtum mbaat njuna'anum tujk agu'uybyun.

³⁰Tuy'ajtun n'anuumudu ko tugekyu tyaadu jyata'añuty maanumu naty ja ja'ayuty di'ibu tyam kyaj 'yooktunum. ³¹Ja tsajp es ja naxwíñudu náxup, per ja n'ayúkuts ni na'a kyakexy kyanaxy.

³²Ja xuu es ja oorú ni pún tkanijawu, ni yu Diosu 'yánklusuty es ni uj, ja Diosu 'yU'unk, yu'uyu du'un je'eyu ñija'ap ja Dios Teety.

³³Paaty wu'umdu miidsuty wijyuty es mnayjyujp'ixadup, ja'a ko kyaj xyñijawudu na'a nmina'añuts.

³⁴Du'un ja'a éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu nujxaamp jagam. Ko naty

kyajnum tsooñ, ta tmo'oydyu ja pyo'oduumbuty ja tyuunk nidu'uk nidu'uk, es t'anmaay ja di'ibu kywentu'átup ja tujk aa es wijy'ítut. ³⁵Es n'anuumudu miidsuty, wu'umdu wijy, mut ko kyaj xyñijawudu na'a jyumbita'añ ja mWindsún, pun tu tsiy'ujun, pun tsu'pun, ma 'yuy ja tugaak o ma xyuñu. ³⁶Exkum ko jyumbity ti'in es mbaadudut maabuty. ³⁷Es di'ibu n'anmaaydyup miidsuty, n'anmaaydyupts nandu'un nidugékyuty: Wu'umdu wijyuty.

**Tkajxy'áttu pun wi'ixu
Jesús yajmátsut**

14 Ja'a tyugoy'aty majtsk xuu ja pasku xuu ma yajkáy ja tsajkaaky di'ibu kyaj tmudaty yu levaduuru, es ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukjtap t'uxtaaydyu ja winma'añ wi'ix t'okmátstut ja Jesús mudu andakun, es ttuk'ya'looktat. ²Es ñayjunánudu: —Kyaj jyaaty ma ja xuu kudiibu xyñibudu'kum ja ja'ayuty.

**Tu'ugu toxytyujk ttukkuutsy
ja pa'ak xu'kpu ja Jesús**

³Jamu naty Jesús Betañu ma yu tyujku Simonk di'ibu yajtijp nilepru pa'am. Ko naty ja Jesús 'yu'uñu meesu winduuy, ta ñimwíngoonu tu'ugu toxytyujk mut tu'ugu alabastru limetu ujts mudu aseytu pa'ak xu'kpu jantsy tsooxubu. Ta ja toxytyujk oj ttuknitemy kyubajkkujxy. ⁴Ko t'ijxta tyaadu ja ja'ayuty, ta nidu'uguty 'yajkudu, es ñayjunánudu:

—¿Ti ko tyaadu du'un tu 'yuxtugoy? ⁵Tyaadu tuuxyup yajteeky

tuguk mugopx xuu nidún, esxyup yajtukpudúkudu ja ayoobu ja'ayaty.

Ta t'oodu ja toxytyujk. ⁶Es ja Jesús t'anmaaydyu:

—Mastu'uttu. ¿Ti ko xy'oodu? Tyaadu óyudsu du'un tu xytyuñ.

⁷Ja ayoobutujkuty du'uñum xymyudáttut ma miidsuty, es oyñá'aty mbaat xypyudúkudut. Per uj kyajts du'uñum xymyudáttut.

⁸Tyadu toxytyujk tu ttuñ di'ibu mbaat, tu ja nnini'xuts pa'ak xu'kpu ttukkuutsy esuts nnaxtukunuduts.

⁹Tuy'ajtun n'anuumudu ko yajkajxwa'xy yu oybyu ayuk ma tugekyu naxwíñudu, yajmadya'agut nandu'un di'ibu tyuunu tyadu toxytyujk, es du'un yajjamyátsut yu'u.

Juudus tkuyaka'añ ja Jesús

¹⁰Net nidu'ugu nimajmajtskpu ja xpujkrpu di'ibu xyu'ajtypy Juudus Iskaryotu, oj ñejxy ma ja teedywyindsúnuty es oj myadya'aky mut yu'ujuty wi'ix tkuyaka'añ ja Jesús. ¹¹Es yu'ujuty xyondaktu es twandaktu ja Juudus ko tmo'oya'andu ja meeñ. Net ja Juudus t'uxtaay ja winma'añ wi'ix tkuyákut ja Jesús.

Nindsun'ajtum u'ya'ux

¹²Es ma ja pasku xuu tsyondaky, ma yajkáy ja tsajkaaky di'ibu kyaj tmudaty ja levaduuru, es ja ja'ayaty dya'ooktu ja byorreegu, ta ja xpujkrpty tnimiindu wingón ja Jesús es dyajtuudu:

—¿Ma xytsyky n'uxkúkuduts es ndu'unum ja pasku a'ux?

¹³Ta ja Jesús tkejxy nimajtsku 'yuxpujkrpty, es t'anmaay:

—Nujxtu jam kajpnóty. Jap xypyaadut tu'ugu yedyujk di'ibu myunejxypy tuk tsiyu nuu, ¹⁴es xypyanujxtut extu ma tyujktáku, es xy'anuumudu tadu kudujk: “Yu nWindsúnuts xytyuk'yajtuup: ¿Ma ja kwartu ma mbaat n'a'ux'áttuduts mududsu n'uxpujkrpty ma tyadu pasku?” ¹⁵Net mduk'ixudut tu'ugu muj kwartu es oydyuñ ma ja tukniku'uybyu tujk, es xy'uxkúkut ja a'ux jam.

¹⁶Ta ja nimajtsk xpujkrpty ñujxtu kajpnóty es tpattu tugekyu éxtum 'yanmaayu ja Jesús, es dya'abátudu ja pasku a'ux. ¹⁷Es ko oj tsyu'ujunu, ta jyajttu Jesús mudu 'yuxpujkrpty, ¹⁸es ñaxwa'tstaaydyu meesu winduuy, es kyaydyu. Net ja Jesús jyunañ:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko nidu'uk miidsuty di'ibu kaapy mut uj, ja'ats uj xykyuyakaambuts.

¹⁹Net ja xpujkrpty jyantsyjoytmaydyuktujkudu, es dyajtuudu nidu'ugáty ja Jesús:

—¿Tii ujtsu daa?

²⁰Ta 'yadsoojudu Jesús:

—Yu'u du'un nidu'uk miidsuty ja nimajmajtskpu di'ibuts xymyutkaaymyujk. ²¹Uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, du'un nnejxyuts éxtum ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ. Per puroobu tadu yedyujk di'ibuts xykyuyakaamp. Nik oy mut yu'u kooxyup kyadimmiñ kyadimjajty naxwiiñ.

²²Ma naty jam 'ya'ux'attu, ta Jesús tkone'ky ja tsajkaaky es tja'aygyudáky ja Dios.

Es ko ttujkwa'xy, ta tmooydyu ja 'yuxpujkrpty, es t'anuumudu:

—Kaydyu. Tyaadudsu nnini'x.

²³Net tkone'ky tu'ugu káluz mudu vinu es tja'aygyuda'aky ja Dios. Ta tmooydyu ja 'yuxpukpúty, es nidugekyu 'yuktu ma ja káluz, ²⁴es 'yanmaayudu:

—Tyaadudsu du'un ja nne'pyñ di'ibu Dios yajnaxkudáky py ja jembyu kajxy'átypyu, di'ibu yajtamaan yaj'yokaamp es du'un yajma'xut nimay ja ja'ayudyu pyoypúty. ²⁵Es n'anuumudu ko kyajts nnaky'uuga'añ ja uuvu nuu extu kodsu naty n'iiky mut miidsuty ja jembyu uuvu nuu ma ja Diosu kyutujkun.

Jesús tniğajxy ko Peedru 'yuxtijja'añuty

²⁶Ko t'uadaaydyu tu'ugu alabanzu, ta oj ñajxtu ma ja Oliivus Kopt. ²⁷Net ja Jesús t'anmaaydyu:

—Nidugekyu miits xymyastu'udándupts ma tyadu koots. Mut ko jyuna'añ ma Diosu jyaabyajtun: “Nya'oogupts ja borreegu kwentu'ajtpu, es ja byorreeguty 'yayo'oywya'xta'aydyut.”

²⁸Es kodsu naty tu njikypyegy, jawyiinuts nnujxut Galileeu maanumu naty miits mganujxtu.

²⁹Net ja Peedru jyunañ:

—Oy nidugekyu mjamastútubu, uj kyajts mij nmastu'udut.

³⁰Net ja Jesús 'yanmaayy:

—Peedru, tuy'ajtun n'anuumu ko ma tyadu koots, kyajnumu natyu tugaak 'yuy majtsk ok, es mij mjuna'ana'añ tuguk ok ko kyajts xy'ix'aty.

³¹Ta ja Peedru muk 'yadsooy:

—Oyats ndim'oogut mut mij, kyajts njuna'ana'añ ko kyaj n'ix'aty.

Es nidugekyu ja wiink uxpujkrúty nandu'un jyunaandaaydyu.

Jesús kyajxta'aky Jetsemanii

³²Net ja Jesús jyajttu mudu 'yuxpukpúty ma tu'ugu lugaar di'ibu xyu'ajtypy Jetsemanii. Ta t'anmaaydyu ja 'yuxpukpúty:

—U'uñudu yaa mints xim n'okkajxta'aky.

³³Ta tmunejxy ja Peedru, Santya'agu esu Fwank, esu Jesús ñajyja'aju jantsy jotmaymyuut es 'yamutsk'ajty. ³⁴Net t'anmaaydyu: —Du'unuts njawu njodoty éxtum tu'ugu jotmay di'ibu mudu o'kun. Wu'umdu miits ja yaa es mudánudu ja tsuu mut uj.

³⁵Net ja Jesús waanu ñas'yo'oyu. Ta ñajyujpu koxtanu naxkujxy, kyajxtáky ³⁶es jyunañ:

—Tatitu'unuk, mij mbaat oytyiity xytyuñ. Pün mbaat, kudiibuts n'uugut yu ta'ambu. Per kyaj dyu'unuty éxtumts uj ndseky, wa'an du'un éxtum mij xytsyegy.

³⁷Net jyumbijty ma naty ja nidugukru 'yuxpukpúty, es tpattu mya'adu, es t'anmaay ja Peedru:

—Simonk, ¿tii mmaabu? ¿Ti kyaj tu mmada'aky m'ítut wiy mut uj ni tuk oorú? ³⁸Wjtu es kajxta'aktu kudiibu ja ka'oybyu mmumada'agudut. Tuy'ajtun ko ja anmija'an myudajtypy ja tsojkun, per kyaj yu nini'x tkupuka'añ.

³⁹Ta jatugok oj ñejxy, es kyajxtáky du'un éxtum jayujp. ⁴⁰Net jyumbijty jatugok ma ja nidugukru, es tpattu ak maadup, mut ko nugoo naty ja tsuu tu 'yokwindujkundu. Es yu'ujty kyaj tnija'adu wi'ix 'yadsówdut.

⁴¹Ja myäduguk ok oj ñejxy. Ta kyajxtáky. Net jyumbijty ma yu'ujuty, es t'anmaaydyu:

—¿Tii m'akmaa m'akpo'xtubu? Tu net tpaaty ja xuu ja ooru ma uj, ja Naxwiñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkuyaka'añuts ma yu pojpu ja'ayuty. ⁴²¡Pudu'aktu! ¡Jo'omdu! Ta myiñ ja di'ibuts xkyuyakaamp.

Jesús yajmátsy

⁴³Tamu natyñumu Jesús 'yakkajxy ko jyajty ja Juudus di'ibu nandu'an 'yuxpajkpu'ajtypy ma yu nimajmajtskpu, es myndu mudu mayjya'ay ak mudu 'yespaadu esu kyépyuty. Yu'u naty kajxudup ja teedywyindsúnuty, ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktup esu mujja'aydujkyuty. ⁴⁴Yu Juudus tu naty ttukni'ixu wi'ixu naty dyaka'añ ja ijsxw'umun:

—Di'ibuts uj ndsi'xypy, yu'u du'unu naty ja Jesús. Yu'u du'un mmátstup es yajxon xkyutsúmdut es xyajnujxtut.

⁴⁵Netyu Juudus tnimiñ ja Jesús es tkajxpe'xy:

—Dios maygyépyuty, Windsún.

Ta oj tsi'xy. ⁴⁶Ta tmajtsnudu ja Jesús es dyajnujxnudu tsimy.

⁴⁷Es nidu'uk di'ibu jamu naty mudu Jesús tju'ty ja 'yespaadu es tnibo'tu tuk adu'umu tyatsk ja teedywyindsungópku tyuumbu.

⁴⁸Net ja Jesús t'anmaaydyu ja mayjya'ayuty:

—¿Tii du'unats miits tu xyñimínduts mudu m'espaadu esu mgepy es xmyyatsa'anduts éxtumxyupts uj nma'tsputy?

⁴⁹Bom bómuts uj tu nya'uxpaktu

miidsuty muj tsajptujk ñabotsoty, es ni na'ats tu xkyamatsta. Per tugekyu tyaadu du'an jyátyuty es yajkuudyúnut ja Diosu jyaabyajtun.

⁵⁰Ta nidugekyu ja uxpujkruty tmastuttu ja Jesús, es kyaktaaydyu.

⁵¹Jap tu'ugu ana'k tpanejxy twit'aty yu'uyu tu'ugu saabun. Net ja ja'ayuty tmajtsta ja ana'k, ⁵²es ja'a dyajwe'emy ja syaabun es kyeky niwa'ats uxwa'ats.

Jesús, Anás wyindum

⁵³Di'ibáty myajtsta ja Jesús, yu'ujuty myunujxtu ma ja di'ibu ñigopk'ajtypy ja teedywyindsúnuty. Ta jap ñaymyujkudu ja teedywyindsúnuty, mujja'aydujkyuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktup. ⁵⁴Esu Peedru pyanujx ja Jesús extu ma ja tyuja'a ja teedywyindsungópku. Jap oj wye'emy es ñaxwel'tsy mudu polusiuty, es ñayyajjokxpáku ma ja juun.

⁵⁵Yu teedywyindsúnuty es nidugekyu di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty t'uxta'aydyu ja winma'añ wi'ix tniwaambáttut ja Jesús es 'yoogut. Per kyaj tpattu ja pyojpu. ⁵⁶May ja ja'ayuty oj jyamindu es tjaniwaambajttu, per kyaj tyi'igyu'áttu ja 'yayuk. ⁵⁷Net myiñ naaguty di'ibu andáktup, es jyunandu:

⁵⁸—Tuts nmudóyuts ko tyadu yedyujk du'an jyuna'añ: “Uj njítuptsu tyadu muj tsajptujk di'ibu ja'ayuty tu tkojy, es tóguk xúuts ngójut ja wiinkpu di'ibu kyaj ja ja'ayuty dyajkojy.”

⁵⁹Per ni yu'ujuty tkayajti'igyudu 'yayuk.

⁶⁰Net ja teedywyindsungópik pyude'ky, es ja'ay kyujk'aay dyajtuuy ja Jesús:

—¿Kyaj m'adsoy ni tii? ¿Tii denu tyaadu di'ibu yam myadyáktup mut mijtskyujxm?

⁶¹Per ja Jesús oj wye'emy amoñu, ni ti tka'adsooy. Net ja teedywyindsungópik 'yanmaayy:

—¿Tii mijtsu du'un ja Kristu, ja Diosu 'yU'unk?

⁶²Es ja Jesús 'yadsooy:

—Ejtsu du'un. Es miits m'ixtup ko ej, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, n'u'uñya'añuts ma 'yaga'añdsyoo ja Dios di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy, es kots nmína'añ yoodsóty.

⁶³Net ja teedywyindsungópik tku'tsy ja wyit es ñuguxu'ugut ja 'yaku, es jyunáñ:

—¿Ti ko n'aktimtsojkam ja testiigu? ⁶⁴Miidsuty ku'am tu xymyudowdu yu 'yaxuk ayuk. ¿Wi'ix mjuna'andu?

Es ja'ajuty nidugekyu jyunandu:

—Myudajtypy ja pyeky es pákup 'yoogut.

⁶⁵Ta naaguty tnidsújudu, es twingudsu'umudu es tkojxtu. Ta t'anmaaydyu:

—¡Okmay! ¿Pán tu mgóxyuty?

Es ja polasiuty nandu'un tkojxtu.

Peedru t'uxtijy ja Jesús

⁶⁶Japu nátyñum ja Peedru abatku'p ma taja'a. Ta ñimiinu tu'ugu kiixy, teedywyindsungópiku pyo'oduumbu. ⁶⁷Es ko t'ixy ja Peedru ñay'ajókkuty ma ja junn, ta oj tuyu tjantsy'ixy es jyunáñ:

—Mij nandu'un tu mjudity mudu Jesús nazarenu.

⁶⁸Es ja Peedru t'uxtijy ja Jesús, es jyunáñ:

—Kyajts n'ixy'atyu tadu yedyujk. Kyajts nnijawu ti dun mmadyakypy.

Net ñejxy tujk agu'am, es 'yuyy ja tugaak. ⁶⁹Ta ja kiixy jatugok t'ijxy ja Peedru es t'anuumudu di'ibáty jámuty:

—Tyaadu, situy yu'u ja'ay'ajtubu tyadu yedyujk.

⁷⁰Per ja Peedru jatugok t'uxtijy. Es ko waanu 'yak'ijty, di'ibu naty jáputy jatugok t'anmaaydyu ja Peedru:

—Tuy'ajtun ko mij nandu'un mja'ay'ajtubu tyaadu, mut ko Galileeu ja'ay mij.

⁷¹Ta ja Peedru oj ñaygyajxpékyuty ko kyaj tuy'ajtun, es jyunáñ:

—Por tsyos, kyajts n'ixy'atyu tyadu ja'ay di'ibu miits mmadyáktup.

⁷²Ta netyu 'yuyy ja tugaak myumajtsk ok. Net ja Peedru tjamejtsy éxtum ja Jesusu naty tu 'yanu'umxuty: “Ko kyajnumu naty tugaak 'yuy myumajtsk ok, es mij mjuna'ana'añ tuguk ok ko kyajts xy'ix'aty.” Ta ja Peedru jyantsytyujku juuy yaxpu.

Jesús, Pilatu wyinduuy

15 Ko oj xyuñu, ta ja teedywyindsúnuty ñaymyujkudu mudu mija'aydyujkuty es ja di'ibaty tsajptugóty ya'xpujktup es mut nidugekyu di'ibu ana'amdap maj tsajptugóty. Net tkutsuumdu ja Jesús, es oj tmunajxtu es ttukkudujkudu ja gobernador Pilatu. ²Es ja Pilatu dyajtuuy ja Jesús:

—¿Tii mijtsu du'un ja israelítudyu rvey?

Ta ja Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajtun, ujtsu du'un.

³Es ja teedywyindsúnuty tni'uunudu kanak nax. ⁴Ta ja Pilatu jatugok dyajtuuy ja Jesús:

—¿Tii kyaj m'adsoy ni wi'ix? ¿Ti kyaj xymyudoy tugekyu nu'un yam mdukni'uunudu?

⁵Per ja Jesús kyaj tyim'adsooy. Es ja Pilatu oj wyu'umu du'uñ es kyaj tniyawu wi'ix 'yakjuna'anat.

Jesús ñiduku es 'yoogut

⁶Es pasku pasku ja Pilatu tasmatsa tu'ugu tsimyjya'ay di'ibu ja ja'ayuty wyin'ijxtup. ⁷Japu naty 'yittu tsimy naaguty di'ibu tu yajja'ay'eeke ko tsiyptuundu yu yajkutujkpu, es nidu'uk yu'ujuty xyu'ajtypy Barrabás. ⁸Ta ja ja'ayuty tniwingoonda ja Pilatu, es t'amdoodu ttúnut éxtum jaayum ttuñ. ⁹Ta ja Pilatu 'yadsoodu:

—¿Tii mdsojktup es nnasmátsuduts ja mrey?

¹⁰Du'un jyunañ ja Pilatu mut ko ñija'abu naty ko

ja teedywyindsúnuty tnaywyinnaxjáuudu ko ja Jesús may ja ja'ayuty pyanujxudu es paaty tu tyukkudákudu. ¹¹Per ja teedywyindsúnuty tñibudu'uktu ja ja'ayuty es jyuna'andut ko yajnasmtsut ja Barrabás.

¹²Ta ja Pilatu dyajtuudu:

—¿Es tits ndúnup mut di'ibu miits mdijtup ja israelítudyu rvey?

¹³Yu'ujuty yaxkaktu:

—¡Yajkruuzpát!

¹⁴Ta ja Pilatu t'anmaaydyu:

—Pes, ¿tii du'un tu ttuundugóy?

Per ja'ajuty 'yaktim'yaxkaktu:

—¡Yajkruuzpát!

¹⁵Es ja'a ko Pilatu wyu'uma'añ oy mut ja ja'ayuty, ta tasmajtsu ja Barrabás es tni'ana'amu esu Jesús yajwóput. Ta net tkuyajky es dyajkruuzpáttut.

¹⁶Oknam ja soldaaduty tmunujxtu ja Jesús ma ja yajkutujkpu tyuja'an di'ibu 'yandijpy pretooryu. Ta dyajnaymyujku nidugekyu ja soldaaduty ma tadu lugaar.

¹⁷Net ttukpajtáktu ja witu tsu'unkpá éxtumu yajkutujkpu wyit. Ta txugajttu ja apyñ éxtum tu'ugu koronu es tpujtákudu kyubajkkujxm. ¹⁸Net t'anuumudu: —¡Muj kujxm mij, israelítudyu rvey!

¹⁹Net ttukkuwojpu'ktu tu'ugu kepyu'unk, tñidsújudu, twingoxtánudu es jyawu twindsu'ugu. ²⁰Ko ttukxiktaaydyu, ta dyajjunajktu ja tsu'unk wit es ttukpajtáktu ja kyuum wit. Ta tmunujxnudu es dyajkruuzpata'andu.

Jesús kyruuzpéty

²¹Ta tu'aay tpattu tu'ugu ja'ay di'ibu kyamotyü naty tu 'yotsy. Ja'a xyu'ajtypy Simonk es kyugajpnuty Sirene, es tyeety'átyuty ja Alejandru esu Rufu. Ta ja soldaaduty ttukkupajktu agwanu ja Simonk es dyajnujxtu ja Jesusu kyruuz.

²²Ta tmunujxtu ja Jesús ma tu'ugu lugaar txu'aty Gólgotu, di'ibu ayuk wimbudsuump Kalaveeru Lugaar. ²³Jam tjatuk'uugándu ja vinu taam'yo'oy mut ja mirru ujts aay, per ja Jesús

kyaj t'iky. ²⁴Ta dyajkruuzpajttu. Es net ja soldaadytu ttuundu rifu es du'un dyajwa'xtu ja Jesusu wyit.

²⁵Taxtujk yaxpu naty ko dyajkruuzpajttu. ²⁶Es kyubajky tpujtakudu tu'ugu letreeru di'ibu junaamp extumu du'un ja 'yu'unun: “Tyaadu ja israelitudyu ryey.”

²⁷Nandu'un majtsku ma'tspaty dyajkruuzpajttu mut yu'u, tu'uk aga'andsyoo es jatu'uk anajndsyo.

²⁸Es du'un yajkuudyun ja Diosu jyaabyajtan ma jyuna'an: “Du'un najxy extumu axuk ja'ay.”

²⁹Ja ja'ayuty di'ibu najxtap jam tnixi'ik ttukxi'iktu, ttuknugow ttuk'yujkowdu es jyuna'andu:

—Mij di'ibu muj tsajptujk mijitypy es mjuna'an ko tugukxubajtp xykyoju jatuk ok.

³⁰Nayyajtso'ogudu mij ku'am es junak kruuzkujxy.

³¹Es nandu'un tyukxikudu ja teedywyindsunaty es ja di'ibuty tsajptugoty ya'uxpujktap es mudu fariseeuty es ja mujja'aydujkyty, es ak yu'ujuty najjyunandu:

—Tu dyajtse'eky ja wiinkpudy, per kyaj mbaat najyajtse'egyuty ku'am.

³²¿Ti kyaj yu'ujuty ja israelitudyu ryey? ¿Wa'an tjunaky kruuzkujxy es net yu'u nmubujukum!

Extu ja ma'tspaty di'ibu naty jam mut yu'u kruuzkujxm twingajx tjujpkajxtu ja Jesusu.

Jesús 'yeeky

³³Net tugekyu ja naxwĩndu kyoodsudyaay kijkyxunu extu tuguk yaxp xunum. ³⁴Es nan ma tadu ooru ja Jesús muk kyajxy:

—Eloy, Eloy, ¿lamu sabakanu? (di'ibu ayuk wimbudsuum: “Dios

miiu, Dios miiu, ¿ti kots mij tu xymyastu'uty?”)

³⁵Nidu'uguty di'ibu naty jam tmudoodu, es najjyunandu:

—Mudowdu, yu'uga yaxup ja Diosu kyugajxpu Eliius.

³⁶Net nidu'uk oj nejxy pnye'együ, es oj dyajtsoon tu'uk di'ibu yuunkpunaanu. Ta dyajxe'ky mudu vinu xun, es ttukujptiju tu'ugu kepyu'unk, es ttukmawingooñ ja Jesús es tmuugut. Ta jyuna'an:

—Mastu'uttu. Min n'ok'ijxum pan nimiinup ja Eliius es yajjunakudut kruuzkujxy.

³⁷Ta jatugok ja Jesús oj muk kyajxy, es oj 'yo'knu. ³⁸Net ja aduy di'ibu jap muj tsajptugoty kyu'tswa'xy kubajky es extu ux'am.

³⁹Net ja soldaadu windsun di'ibu naty jap tanaapy Jesús wyindum es tmudooy ko muk kyajxy es 'yeeky, yu'u net jyuna'an:

—¿Tuy'ajtundumu naty ko tyaadu yu'ujuty ja Diosu 'yU'unk!

⁴⁰Jamu naty nandu'un naagudyu toxytyujkyty myuj'ixtu jagam. Ma yu'ujuty jamu naty ja Mariiu Magdalenu, Salomee esu Mariiu, ja mutsk Santya'agu esu Josee tyaaguty. ⁴¹Tyadu toxytyujkyty tso'ondup Galileeu es tranujxtu ja Jesús es tpudjukudu ko 'yijty Galileeu. Es jamu naty may ja wiinkpudyu toxytyujk di'ibuty nandu'un muut pyatukudu Jerusalén.

Jesús ñaxtuku

⁴²Ko oj tsyu'ujunu es ko naty najjyujp'ixudu ko ja saabudu xuu dyajtsonda'aga'andu, ⁴³ta Josee tninejxy ja Pilatu mudu

jotmuk'ajtun es t'amdoj ja Jesusu ñini'x. Esu tadu Josee, Arimateeu ja'ay, yu'u naty nidu'uk ja di'ibu naty ana'amdup muj tsajptugóty es jap muj 'yity, es 'yawixypy ko ja Diosu kyutujkun myínut. ⁴⁴Ta ja Pilatu du'añu wyu'umu ko yajnimaa ko tu ja Jesús 'yeeky. Net twoodsuoy ja soldaadu windsún es dyajtuuy pun tu 'yeeky ja Jesús. ⁴⁵Net ja soldaadu windsún jyunáñ: —Tuy'ajtun. Tu 'yo'knu.

Ta ja Pilatu t'anmaa ja Josee: —Mbaat xyajkruuzjunáky.

⁴⁶Net ja Josee tjuuy tu'ugu saabunu oybyu es dyajkruuzjunajky ja Jesusu ñini'x. Ta t'abijty mut ja saabunu. Ta tpujtáky ma tu'ugu o'kpu jut di'ibu naty yu'u tu dyajtsajtsjúty dyajpa'ajútyuty tsawiñ, es oj t'agu'uy mut tu'ugu mujpu tsaa. ⁴⁷Ja Mariiu Magdalenu esu Mariiu, ja Josee tyaak, yu'u 'yijxtu ma naty tu tpujta'aky.

Jesús jyikypyeky

16 Ko ja saabudu xuu ñajxy, ja Mariiu Magdalenu, Salomee esu Mariiu, ja Santya'agu tyaak, tjuuydyu ja pa'ak xu'kpu es ttukjaaxa'añ ja Jesusu ñini'x. ²Ta jantsy jépyup, xuuñubunu naty ma ja domingu xuu, jyajttu jam ma ja o'kpu jut. ³Es jam tu'am ñayajtuujudu ak yu'ujuty: —¿Pún xyjudi'imxum ja muj tsaa es xyawátsxum ja jut?

⁴Es ko jyajttu, ta t'ijxtu ko tu naty yajjudímy ja tsaa es ja jut awa'adsu naty 'yijnu. ⁵Ta tyujkudu jutoty, es jam t'ijxtu 'yu'uñu aga'añgyu'u tu'ugu uná'k di'ibu xóxyuty mut tu'ugu poop wit yeñ.

Es yu'ujuty jyantsytsyu'kudu. ⁶Es ja'a 'yanmaaayudu ja toxytyujkuty: —Katu mdsu'ugudu.

M'uxtaaydyup ja Jesús nazarenu di'ibu tu dyajkruuzpáttu. Pes tu jyikypyeky. Kyaj ñakyyaaty. Ixtu ja lugaar ma naty tu tpujta'aktu. ⁷Nujxtu es xy'awánudut ja 'yuxpujkruty es ja Peedru: “Jawyiin ja'a ñejxy Galileeu. Japts xy'ixtut éxtum oj m'anu'umxudu.”

⁸Net ja toxytyujkuty tso'ondu ma ja jut aa jantsy pojun es ñujxudu puye'egy mut ko naty tsyu'ugudu. Es ni pán wi'ix tka'anmaaaydyu, ja'a ko jyantsytsyu'ugudu.

Jesús kyuxe'eky ma Mariiu Magdalenu

⁹Ko Jesusu naty tu jyikypyeky móñum domingu xuu, jayjyp kyuxe'eky ma ja Mariiu Magdalenu di'ibu Jesús tnuyp tyukmastut juxtujk ja ka'óybyuty. ¹⁰Ta ja Mariiu oj ñejxy ma ja Jesusu 'yuxpujkruty di'ibu wu'umdu jotmaymyut es jap jyu'uy ya'axtu naty. ¹¹Es ko yu'ujuty tmudoodu ko Mariiu 'yawánudu ko ja Jesús tu jyikypyeky es ko tu t'ixy, kyaj tmubujktu.

Jesús kyuxe'eky ma nimajtsku 'yuxpujkruty

¹²Oknum ja Jesús kyuxe'eky tu'ay mudu wiink kuxu'kun ma tyu'uyo'oydyu nimajtskpu di'ibu tso'ondup tekye'epy Jerusalén. ¹³Ta yu'ujuty jyambijttu Jerusalén es t'awa'anudu ja Jesusu 'yuxpujkruty; per nan yu'ujuty kyaj yajkajxymyubujktu.

**Di'ibu Jesús tyuknipejky
ja 'yaxpajkpty**

¹⁴Oknum ja Jesús kyuxe'ky ma ja majk tu'ukpu 'yaxpajkpty di'ibu naty meesu windum kaadyup, es t'oodu mat ko kyujuun'átyuty es kyaj tmubajktu ja di'ibu naty tu t'ixtu jiiky. ¹⁵Ta t'anmaadyu:

—Nujxtu miidsuty ma nidugekyu naxwíñudu ja'ay es xytyuk'axpáktut ja oybyu ayuk. ¹⁶Di'ibátyuts uj xy'axájup es nubajttup, nitso'ogup. Per púnuts xykya'axájup, ja'a nujxup ma ja tudyu'ununu winu xuu winu tiempu. ¹⁷Es di'ibáty xy'axájupts es xymyubúktuts, yu'uts nmo'oydyup es ttúndut yu tyadu iwxw'umun: Múdudsu nxuugyujxm

dyajpadsúmdut ja ka'óybyuty di'ibu ja'ay myadajttup; kyajxtup wiingátypu ayuk; ¹⁸wyijtsu'uktup ja awa'andsa'añ; pun 'yuuktup ja venenu, kyaj ti jyátudut; es ko ja kyu'u ttuknikónut ja di'ibu pajkup, net dya''agada'áktut.

Jesús tsyajpéty

¹⁹Ko ja Nindsun'ajtum Jesús du'un jyunaandaay, ta ja Dios yajpatujku tsajpótm es 'yu'uñu aga'añdsyoo ma Dios. ²⁰Oknum ja xupajkpty tso'ondu tkajxwa'xy ja oybyu ayuk majaty ja ja'ayuty. Es ja Nindsun'ajtum Jesús pyudúkudu yu'ujuty, es mudu muj iwxw'umunuty ttuk'ixtu ja ja'ayuty ko tuj'ajtunu'u di'ibu myadyáktup.

Oybyu Ayuk Di'ibu Lukus Jyaay

1 Məgu'uk Tyófilə, may ja ja'ay tə tjatseky es tjaja'aya'añ yajxónə tyadə madya'aky di'ibu jajtə mət uədsuty yaa. Yə'əjuty yajtuundə tyadə madya'aky di'ibu tə tyuñ tə jyátyuty mət uədsuty. ²Xytyukmumadyáktəts ja əxpəjkpətəjk di'ibu naty jap mət ja Jesús extə jawyíñəp es tkajxwə'xtə ja Diosə 'yayuk. Yə'əjuty 'yijxtə tugekyə di'ibu tuun jajtə es tmadyaky óknəm wi'ix tyuun jyajtə taadə tugekyə. ³Es əj nandə'ən, nbayo'oyəts yajxón tugekyə extə mə tsyondaky, es əj tyam mij nduknijayə yə tyadə madya'aky éxtəm tyimjajtə nidu'uk nidu'uk, ⁴es də'ən xyñijáwət es təy'ajtənə'u di'ibu tə myajtuk'əxpékəy.

Tu'ugu ankləs t'awanə ko Fwank Yajnuəbjətpə myina'əñ jya'tə'añ

⁵Ko ja Eroodə 'yijty rey jap Judeə, net tsyunaay tu'ugu teety di'ibu xyə'ajtypy Zakariius es ja'a Abiis ja'ay. Es ja Zakariiusə ñədo'oxy txə'ajty Elisabet, es yə'u tyuəmp 'yaəts ja Arón, teedywyindsungópk. ⁶Esu Zakariius esu Elisabet tməmədoodə ja Diosə 'yana'amən. Es yə'u jiky'ajttəp təy'ajtən mət es ni pən mbaət kyapeky'ixudə. ⁷Es kyaj

ijty ja 'yu'unk, ja'a ko yə Elisabet kyajpyəm 'yu'unkpəaty es yə'əjuty nimajtsk tə jyantsymyujja'ayənə.

⁸Tu'ugu xəə ko Zakariius es ja myuədeedyəty di'ibáty mət tmədundə ja Dios mə məj tsajptəjk, ⁹net tyukka'aju ja Zakariius es tyúktə məj tsajptəgótə yajpoomjojkpə, éxtəm jaayəm ja teetytyəjk ttundə tə 'yity.

¹⁰Nidugekyə ja'ay wyə'əmdə taja'p es kyajxtáktə ko ja Zakariius dyajjékə ja poom. ¹¹Net kyəxə'ky tu'ugu Diosə 'yankləs aga'añdsyoo mə ja artal mə dyajjékə ja poom. ¹²Ko ja Zakariius t'ijxy ja ankləs, jyantsytsyə'kə es kyaj tnija'aju wi'ix jyənə'anət. ¹³Net 'yanmaayə ja ankləs:

—Zakariius, katə mdsə'əgu. Dios oj tmədoy ja mgajxtákən, es ja mndədo'oxy Elisabet yə'u pyaadaampy tu'ugu u'unk di'ibu mduksə'áttəp Fwank. ¹⁴Mmədəttəp ja jotkujk'ajtən, es may ja ja'ay xyonda'əgət ko jya'tət naxwiñ. ¹⁵Tadə m'u'unk yə'u itəəmp məj mə Diosən. Kyaj t'uuga'əñ yə vinə es ni mək nəə es tmədátə ja Espírítu Santə extə mə kyajnum jya'ty naxwiñ. ¹⁶Es yə'u yajjodumbítəp mayə israelítə ja'aj mə yə Nindsən'ajtəm Dios. ¹⁷Es ja tyadə Fwank yə'u nəjxəp jawyiin

mā ja Nindsun'ajtām es tmudátut ja winma'añ es ja muk'ajtun éxtam tmudajty yu Diosu kyugajxpu Eliiūs, es tpujta'agut es amumdu'uk jot 'yítut ja u'unkteetytyujk mut ja 'yu'unk 'yuna'k es ttuk'uxpúkut di'ibu kyaj Dios tmumudoy, es du'un t'uxkúkut ja ja'ay es t'axájut ja Kristu.

¹⁸Net ja Zakariius dyajtuuy ja anklus:

—¿Wi'ixuts nnijáwut pūn tūy'ajtun? Uj tats nmujja'ayunū es ja nnaudo'oxyuts nandu'un.

¹⁹Es ja anklus 'yadsoojumbijty:

—Ujtsu du'un Gabryel es nmudúñuts ja Dios mā 'yity. Yu'uts tū xykyexy mā mijtsun es n'anuumudu tyadu oybyu ayuk. ²⁰Per ja'a ko kyaj xymyubeky, tyam mwu'umut uum es nat extu ko ja m'u'unk jyat'ut naxwiin. Es tūy'ajtun ko tyadu n'ayúkuts yajkuudyúnut ko ja timpu tpaadut.

²¹Es ja ja'ay 'yawijxtu jap tūja'p es ñayyajtūjūdu ti ko ja Zakariius jyantsygyeky jap tsajptugóty. ²²Es ko pyudsuumnu ja Zakariius, kyaj mbaat 'yokkajxnu, je'eyu 'yaa kyu'u dyaj'yi'xy. Net ja ja'ayuty jyuanandu ko Zakariius tū 'yijxma'aty jap muj tsajptugóty.

²³Es ko oj kya'pxy ja di'ibu naty tyiimpy, ta ja Zakariius ñajxnu mā tyujk. ²⁴Es net ja Elisabet oj wye'emy u'unkmūt es kyaj mā ñejxy, 'yijty mugoxk po'o tyugoty. Es ja'a jyunañ: ²⁵“Dios yu'uts xymyo'oyaamp yu u'unk es kudiibuts ja ja'ay xyñak'uxtíjūt.”

**Tu'ugu anklus t'awanu ko
Jesús myina'añ jya'ta'añ**

²⁶Es ko 'yijty tudujk po'o mā Gabryel tmugajxy ja Zakariius, net

ja Dios tkejxy ja Gabryel wiink tsoo mā ja Nazaret kajpn, Galileeu ñaaxóty. ²⁷Es ja Gabryel yajkejxy es tmugajxut ja kixyado'oxy di'ibu xyu'ajtypy Mariiu. Es ja Mariiu, ja'a naty nijamyu't'ajtup tu'ugu yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Josee, ja rey Davitu tyuump 'yaats, es tū naty ja Mariiu ya'amdoy es mūut pyúkut. ²⁸Es ja Gabryel tyujku mā ja Mariiu tyujk, es tkajxpe'xy:

—Dios maygyépyuty Mariiu.

Ni'igu mij ja Nindsun'ajtām mdsékyuty, Dios 'yity mut mijts.

²⁹Es ko Mariiu tmudooyu tyadu ayuk, ta oj jyotmay'eeky es jyuna'añ jyodoty wyinma'añóty: “¿Ti 'yandijpyu tyadu kajxpo'xun?”

³⁰Net ja Gabryel 'yanmaayū:

—Mariiu, katū mdsu'ugu.

Dios mduna'anxup tu'ugu muj may'ajtun. ³¹Mijts tu'ugu u'unk myajmín myajja'tup yā naxwiin di'ibu mdukxu'átup Jesús. ³²Yu'u ítup jantsy muj es yajtíjūt Dios Tsajpótmudu 'yU'unk, es ja Dios myo'oyadut ja kutujkun éxtamu 'yapteety Davitu kyutujkun, ³³es t'ana'amut mā naxwiñudu Israel es 'yítut winu xuu winu timpū. Ni na'a kyakúxut yu 'yana'amun.

³⁴Net ja Mariiu dyajtuuy ja anklus:

—¿Wi'ixu taadu du'un jyátut?

Kyajputs nmudaty ja n'u'unk nña'ayuts.

³⁵Es ja anklus 'yadsoojumbijty:

—Mínup ja Espírítu Santu mā mijts es ja Dios Tsajpótmudu myajnitúkudup mut ja myuk'ajtun éxtam tu'ugu yoots. Paadyu tadu u'unk di'ibu ja'taamp naxwiin, yu'u Diosu 'yU'unk es kyaj tmudaty ja

pojpu. ³⁶Yu mmagu'uk Elisabet yu'u nandu'an pyaadaampy tu'ugu u'unk, oyjya'ijty tu jyamujja'ayunu. Es oy ja ja'ay jyajuna'andu ko kyaj mbaat ja Elisabet 'yu'unkpaaty, tyam 'yity tadjuk po'o u'unkmuut. ³⁷Mut ja Dios kyaj nimujaaty es ti ttúnut.

³⁸Net ja Mariiu t'anmaay ja anklus:
—Ejtsu du'an Dios maduumba. Wa'ants ja Dios xytyuktún éxtumts mij tu xy'anuumu.
Mut ja tyaadu oj ja anklus ñujxnu.

Mariiu oj tku'ixy ja Elisabet

³⁹Es ma tadu tiempu, net ja Mariiu oj ñejxy jottugoy ma tu'ugu kajpn di'ibu ijtp Judee tunoty kopkoty. ⁴⁰Es net jyajty ma ja Zakariiusu tyujk es tkajxpe'xy ja Elisabet. ⁴¹Es ko ja Elisabet tmadooy ja kyajxpo'xun, net ja 'yu'unk yi'xy jyodoty. Es ja Elisabet ja Espíritu Santu oj myo'oyuty ja winma'añ esu muk'ajtun es ttúnut di'ibu Dios tsyejpy. ⁴²Net jyantsyjunán muk ja Elisabet:

—Dios tu mguni'xyuty mijs es ni tu'uk du'an ja toxytyujk, es tu tkuni'xyu tadu m'U'unk. ⁴³Yu'u tu'ugu may'ajtun jantsy muj di'ibu ja Nindsun'ajtam tu yaak myumiimpy es xykyu'ixa'añats! ⁴⁴Mut kots tu nmadoyu tadu mgajxpo'xun, yu n'u'unguts tu yi'xy mut ja xondakun njodótyuts. ⁴⁵Tu ja Dios mguni'xyuty ko mij tu xymyabeky, es yu'u kyuydyúnup éxtum tu mya'anuumu.

⁴⁶Net jyunán yu Mariiu:
N'awdajtypyats ja
Nindsun'ajtam Dios

⁴⁷es njotkujk'átyats madadsu nYajnutsókpu.
⁴⁸Tats ja Diósuts xyñi'ijxe'eky, yu'ujjats xytyuumbu'ajtp, paaty nidugekyu ja'ay winu xuu winu tiempu jyunan'andut kots uj nguni'xyuty.

⁴⁹Dios di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy, tu tu'uk tpa'ajta'aky ja muj'ajtun ma ujtsun.

⁵⁰Winu xuu winu tiempu Dios tmudaty yu pa'ayo'on mut di'ibu yu'u awdajtudap.

⁵¹Dios tu ja myuk'ajtun dya'íxyuty, es tu dyajtugooydya'ay yu wyinma'añ ja ja'ay di'ibu naymyujpajtakup.

⁵²Tu tpa'jku ja 'yana'amun di'ibu ijttap yajkutujkpu, es tu tmo'oy ja di'ibu tuda'agyuty.

⁵³Tu tmo'oy ja oy'ajtun ja di'ibu tugoy'ajtxap es di'ibu yu'o'kadap, es kyaj tmooy ni tii di'ibu mukja'ay.

⁵⁴Tu tpu'uku ja israelitu ja'ayuty, es kyaj tja'aydyugóy éxtum jyunán es ttuk'ixa'añ ja pa'ayo'on,

⁵⁵du'an éxtum oj ttukwandaky ja n'aptujk'ajtam Abraan, Isaa esu Jakoob.

⁵⁶Mariiu oj wye'emy ma Elisabet tuguk po'o, es nétnum oj ñejxy ma ja tyujk.

Fwank Yajnubajtpu myiñ jya'ty

⁵⁷Es ko tpaty ja xuu ma 'yu'unk tpaada'añ ja Elisabet, net tu'ugu u'unk dyajjajty yedyujk.
⁵⁸Es ja myudajkpa'ajuty es ja

myugu'uktujk tmūdoodu ko Dios tu ttuñ ja maj may'ajtun ma Elisabet, es myiindu kyajxpo'xudu es ttukxondaktu. ⁵⁹Es ko tyuktujkxubejty, net yajtsuka'añ ja Elisabetu 'yu'unk waanu ma ja yedyujk'ajtun^a. Net tjamo'oyāndu ja u'unk xuu éxtum ja tyeety Zakariius xyuu. ⁶⁰Es ja Elisabet jyunáñ:

—Kyaj. Du'un txu'átut Fwank.

⁶¹Es 'yanmaayudu:

—¿Per tii? Kyaj ni pánu mmugu'uk di'ibu du'un xyu'ajtypy.

⁶²Net dyajtuudu ja Zakariius mut ja ixxwu'umun wi'ix txu'átut ja 'yu'unk. ⁶³Es ja Zakariius ttuk'ixy mut ja ixxwu'umun es yajmo'oyut tii ma kyuxja'ayut. Es net tkuxjaay: “Fwank txu'átut.” Es net jyotmay'o'ktu nidugekyu. ⁶⁴Es net ja Zakariius kyajxe'ky jatugok es t'awdajttsondáky ja Dios. ⁶⁵Paaty nidugekyu ja myudajkpa'ajuty du'uñ wyu'umadyaadyu, es ma tugekyu Judeeu ñax tmadyaktu ja'ay éxtum tu jyátyuty. ⁶⁶Es nidugekyu ja'ayuty jyotmay'o'ktu ko tmūdoodu es ñayyajtūjūdu nixim niyam: “¿Ti tyunaambyu tadu u'unk?”, mut ko tūy'ajtun ko Dios tu tkuni'xy tadu u'unk.

Zakariius tja'aygyuda'aky ja Dios

⁶⁷Es ja Espiritu Santu dyajkajxy ja Zakariius du'un:

⁶⁸Awdattu ja Nindsun'ajtum, ja Israelu Dyios, ja'a ko tu myiñ ma udsajtum es xyajnitso'oga'anum.

⁶⁹Tu xymyo'oyum tu'ugu yajpojruniwátspu ma Davitu tyuump 'yaats,

⁷⁰éxtum ja Dios jyunáñ ko kyajxy ja kyugajxpu jékyup.

⁷¹Es jyunáñ es xyajtsókum mut ja muk'ajtun mut udsajtum nmuḁsip'ajtum es tugekyu di'ibu xy'axuk'ijxum.

⁷²Es du'un xytyuk'ijxum ja pya'ayo'on mut udsajtum n'aptujk'ajtum, ko kyaj yajja'aydyugóy ja wya'ats kajxy'átypyu.

⁷³Dios tyukwandak ja n'aptujk'ajtum Abraan

⁷⁴ko kyaj ndsu'k nja'am es kyaj wi'ix xytyu'unum nmuḁsip'ajtum, es nmuḁdu'unum

⁷⁵ja Dios myuj'ajtungyujxm es mudu tūy'ajtun, njiky'ajtum ma 'lyity tugekyu njiky'ajtun'ajtum.

⁷⁶Es ja Zakariius 'yajakunáñ: Es mijts, u'unk, mijts Dios Tsajpótmuḁ kyugajxpu es nuix xy'awánudu ja ja'ayuty ko myina'añ ja Nindsun'ajtum,

⁷⁷es dyajmina'añ ja nitsokun, es tma'xa'añ ja ja'ayuy pyojpu.

⁷⁸Yu'u jatánubu taadu ko yu Dios tmudaty ja pa'ayo'on mut udsajtum

es dyajjuga'agut ma udsajtum ja njotmay'ajtun'ajtum, es xymyo'oyum ja xondakun,

⁷⁹es wyij kyajtat púnuty tsunaadyuyur ma koots'át,

^a 1:59 Ko Dios tu'ugu kajxy'átypyu ttuñ mudu Abraan, net t'ane'emy esu Abraan mudu tyuump 'yaats di'ibu yedyujk miin jajtup, yajjutsujktu'ududu ja yedyujk'ajtunu kyopk, du'unu ixxwu'umun wyu'umut ko tkupuktu ja kajxy'átypyu di'ibu Dios tyuun mudu Abraan. Ix Génesis 17:9-14.

éxtam mbaat njuna'anum
 'yawaxu o'kun,
 es xytyu'umo'oyam ma ja
 jotkujk'ajtun.

Du'un tkajxtaay ja Zakariius.

⁸⁰Es ja Fwank ye'ky pyejty esu
 Espíritu Santu myuk'ajtunmooyu
 es ttúnut di'ibu Dios tsyejpy, es
 jyiky'ajty aamyóty pejyóty extu ko
 jyajty ja xuu es dyajtsondáky es
 ijxy nide'xy tmugajxtu ja israelitu
 ja'ayuty.

Jesús myiñ jya'ty

2 Ma tadu tiempu yu
 yajkutujkpu kopk, ja
 Sésur Augustu, dyajkutíkyu
 naty es ja ja'ayuty tugekyu
 yajkujaja'ayudya'ayut. ²Tyaadu tim
 jawyiin tsyondaky ja sensu ko 'yijty
 gobernador yu Kiriño ma Siryu
 ñaxwiñudu, ³es ja ja'ay nidugekyu
 ñujxta'ayut es yajkujáyut majaty
 kyugajpnuty. ⁴Paaty tadu Josee
 tso'oñ ma tadu Nazaret kajpn ma
 Galileeu ñax, es ñejxy ma Judeeu
 ñax ma Belén kajpn, mut ko jap
 myiñ jyajty naxwiñ ja Davit. Es
 ja Josee yu'u ijty 'yaptujk'ajtypy
 yu rey Davit. ⁵Net oj ñejxy Belén
 mut ja ñudo'oxy Mariiu, di'ibu
 u'unkmuudu naty, es yajkujáyut. ⁶Es
 ko 'yijttu jap Belén, net tpaty ja xuu
 ma dyajmina'añ ja maxu'unk. ⁷Es
 jap tpaty ja 'yu'unk ka'axkóp, es
 t'abijty mut ja 'yuxpit es oj tke'eky
 ma juyujk tsajkaa jye'xy, mut ko
 yu'ujuty kyaj tpatu ja jajttákn.

**Anklus esu borreegu
 kywentu'ajtputy**

⁸Es Belén kajpnba'ay jap ja ja'ay
 mya'adu aamyóty di'ibu byorreegu

kywentu'ajttup. ⁹Net ti'in t'ijxpáty
 tu'ugu Dios ja 'yanklus, es ja Diosu
 myuj'ajtun tyu'xwa'xy ma yu'ujuty,
 es jyantsyñay'adsu'kudu. ¹⁰Es ja
 anklus 'yanmaayu:

—Katu mdsu'ugudu. Yu'uts uj
 nyajmiimpj ja oybyu ayuk es di'ibu
 yajjotkujk'áttup nidugekyu ja'ayuty.
¹¹Ko tyam tu myiñ jya'ty naxwiñ
 ma Davitu kyugajpnuty tu'ugu
 Yajnitsókpu mut miidsuty, di'ibu
 du'un Nindsun'ajtum, ja Kristu.
¹²Du'un mduk'uxkáptubu tadu
 u'unk: Jap xypyaattut 'yabítyuty es
 kyo'knu ma juyujk tsajka ja'xtákn.

¹³Es ti'in t'ijxkojkpu jantsy mayu
 anklus ma ja tu'ukpu anklus, esu
 Dios t'awdattu es jyuna'andu:

¹⁴Awdattu ja Dios di'ibu jam
 tsajpótm,
 es 'yíttut agujk jotkujk ja
 ja'ayuty di'ibu Dios tsyejpy.

¹⁵Net ko ja anklus ñujxtaayñu
 tsajpótm, ja borreegu kwentu'ajtpu
 ñay'anmaayudu nidu'uk nidu'uk:
 —Jo'om jap Belén es n'ijxumu
 tadu di'ibu tu jyátyuty, éxtam ja
 Dios tu xy'awa'anum.

¹⁶Net ñujxtu jottugoy es tpatu
 Mariiu es ja Josee, es ja maxu'unk
 kyo'knu ma juyujk tsajka ja'xtákn.
¹⁷Ko t'ijxtu, net tmadyakwa'xtu ja
 u'unk éxtam ja anklus 'yanmaayu.
¹⁸Es nidugekýuty di'ibu myudoodu,
 du'uñu wyu'umudyaaydyu éxtam
 'yanmaayudu. ¹⁹Per ja Mariiu
 tpujke'ky jap jyodoty tugekyu
 tyaadu es twinmaay mut yu'u. ²⁰Es
 ja borreegu kwentu'ajtpu ñujxnudu
 ma ja byorreeguty es tmujjáwudu
 es t'awdattu ja Dios ma tugekyu
 di'ibu yu'u tu tmudowdu es tu
 t'ixtu, éxtam 'yanmaayu ja anklus.

Jesús yajmumíñ ma ja muj tsajptujk

²¹Es ko tyuktujkxubejty, net yajtsijky waanu ja u'unk ma ja yedyujk'ajtun es tmooy ja xyuu Jesús, éxtum ja anklus 'yanmaay ja Mariiu ko kyajnumu naty 'yu'unkmudaty.

²²Es ko Mariiu oj kya'pxy ja xuu ma ñayyajwa'adsudat éxtum ja ana'amun di'ibu Dios myooy ja Moisés, net tmunujxtu ja Jesús Jerusalén ma ja muj tsajptujk es ja Dios yajtuk'ixa'añ. ²³Tyaadu ttuundu du'un éxtum ja Diosu 'yana'amun jyuna'añ: “Ja jawyiimbu yedyujk di'ibu tu myaxu'unk'áty, yu'u tyukwinguwa'agup ja Dios.”

²⁴Paaty ñujxtu es tpujka'aga'andu windsu'kun éxtum ja Diosu 'yana'amun jyuna'añ: majtsk ja tsaybyiibu o majtsk ja pak dyajnujxtu.

²⁵Es jap Jerusalén tsyunaay tu'ugu yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Simeonk, tu'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajt tų'ajtun muut es t'awdaty ja Dios es t'awixy es ja Dios myo'oyudat ja jotkujk'ajtun ma ja Israel ja'ayuty. Myudajtypy ja Simeonk ja Espíritu Santu, ²⁶es tyukniija'aju ko kyaj ña'oogut extu ko t'ixut jawyiin ja Diosu Kyristu di'ibu kyaxaampy.

²⁷Es ja Espíritu Santu yu'u yajnujxu muj tsajptujk ñabotsoty. Es japu naty yu'u ko Mariiu es ja Josee dyajmiin ja Jesús es ttuna'andu wi'ixu Diosu 'yana'amun jyuna'añ.

²⁸Net ja Simeonk t'axaju ja Jesús es tsa'andsooy, es t'awdajty ja Dios, es jyunañ:

²⁹Dios, tyam mbaadudsu net n'eeke jotkujk

ko tyam tu xykyuydyuñ di'ibats oj xywyanda'aky,

³⁰ja'a ko tuts n'ixy ja Yajnutsókpu ³¹di'ibu tu xykyexy ma nidugekyu naxwíndu ja'ay,

³²es yu'u mayja'ay tyuknijawuayaampy yu tų'ajtun ma tugekyu naxwíndu,

es nandu'un 'yítut ja myuj'ajtun ja m'israelitu ja'ayuty.

³³Josee es ja Mariiu du'uñ wyu'umdu éxtum jyunañ ja Simeonk. ³⁴Net ja Simeonk tkuni'xy yu'ujuty, es t'anmaay ja Mariiu, ja Jesusu tyaak:

—Dios tu tpujta'agyu tyadu m'u'unk di'ibu yajtugóyup mayu israelitu ja'ayuty di'ibu ñibi'tskajxup es kyaj 'yaxájuty éxtum ja Kristu. Es di'ibu 'yaxájup éxtum ja Kristu, yu'u yajjotkujk'ataampy es tkunu'xa'añ.

³⁵Es du'un yajnijawut ti ja'ay myudajttup wyinma'añóty. Es mut mij, du'unu tyaadu xyjávut éxtumxyup ja mja'ajun ttuknaxy tu'ugu espaadu.

Du'un jyunaandaay ja Simeonk.

³⁶Es jap nandu'un tu'ugu toxytyujk di'ibu xyu'ajtypy Anu. Yu'u ijty Diosu kyugajxpu, Fanwelu ñuux es ja Aseru tyuump 'yaats. Tu jyantsymyujja'ayunu. Jaxtujk jumajt tmuttsunaay ja ña'ay, ³⁷es tu 'yijnu ku'eeke majta'px majtáxk jumajt. Es 'yijty ma ja muj tsajptujk es tmuduñ ja Dios xuñ koots, 'yayu'ajty es kyajxtáky.

³⁸Es ko kyajxtaay ja Simeonk, net jyajty ja Anu es tja'aygyudáky ja Dios es ñimadyak ja Jesús ja'ay wyinduuyaty di'ibu naty 'yawijxtup

ja timpu ko nitso'oktut ja
Jerusalén ja'ay.

Ñajxtu jatugok Nazaret

³⁹Es ko tkuyduuñ tugekyu
éxtum ja Diosu 'yana'amun
jyuna'añ, net ja Josee es ja Mariiu
jyumbijnudu mut ja Jesús jap
Nazaret ma Galileeu ñax. ⁴⁰Es
ja Jesús ye'ky pyejty muk es
kyuwinma'añuty, es ja Dios
kyunu'xu oy.

**Jesusu'unk yajpaaty
ma muj tsajptujk**

⁴¹Es jumujt jumujt ja Josee
es ja Mariiu ñajxtu xu'ajtpu
Jerusalén ma ja pasku xuu. ⁴²Es
ko ja Jesús dya''abejty majmajtsk
jumujt, net ñajxtu nidugekyu
Jerusalén es dyajnaxa'añ ja xuu
éxtum jumujt jumujt ttuundu.
⁴³Es ko ja xuu ñajxnu, net ja
Josee es ja Mariiu jyumbijnudu
ma kyajpn. Kyaj wyinma'añbyáttu
pwn tu Jesús wye'emy Jerusalén.
⁴⁴Yu'u jyunandu ko Jesús
myiñ mut ja myugu'uktujk o
ma ja mayjya'ay di'ibu oj tu
xyu'attu. Es du'un oj yo'oydyu
tuk xuu. Es ko oj tsyu'ujnu, net
t'axtaaydyu ma myugu'uktujk esu
myutnaymyaayubuty, ⁴⁵es kyaj ma
tpattu. Net jyumbijttu Jerusalén es
t'axta'aya'andu jap.
⁴⁶Es ko tyugukxubejty, net
tpattu muj tsajptujk ñabotsoty. Jap
'yu'uñu ma ja tsajptujk ya'axpajkpu
es tmudoo'ity es dyajtúy. ⁴⁷Es
nidugekyu di'ibu myudoodu
du'añu wyu'amudyaaydyu mut ja
wyijy'ajtun es ja 'yadsoojumbijtun
di'ibu yajkypy. ⁴⁸Es du'añu

wyu'amudyaaydyu ja tyaak tyeety
ko 'yixudu. Es ja tyaak 'yanmaayü:

—Nitü, ¿ti ko du'unuts tu
xytyuñ? Hjts es ja mdeety tats
njotmay'ooktu es tu n'axta'aydyu.

⁴⁹Net ja Jesús 'yanmaayü:
—¿Ti kots xy'axta'aydyu? ¿Ti kyaj
xyñijawu ko uj koonumts n'ita'añ
ma ja nDeedyuts ja tyujk?

⁵⁰Per yu'ujuty kyaj tjaygyujkudu
éxtum 'yanmaayü.

⁵¹Net ja Jesús ñajxnu mut
yu'ujuty jap Nazaret es tmamudooy
ja tyaak tyeety. Es ja tyaak
tpujke'ky tugekyu ma jyot
wyinma'añ. ⁵²Es ja Jesús ye'ky
pyejty es wyimbejty ja wyinma'añ,
es ja Dios es nandu'unu ja'ay
jyotkujk'ajtu.

**Fwank Yajnubajtpu tkajxwa'xy
ja Diosu 'yayuk ma muj it**

3 Es ko ja Sésur Tibeeryu naty
tu 'yane'emy Romu majmóck
jumujt, net ja Ponsyu Pilatu 'yijty
governadoor jap Judeeu, Eroodus
'yijty gobernadoor Galileeu,
Felipu myuga'axu Eroodus 'yijty
governadoor Ituuryu esu Trakonitu,
Lisañus 'yijty gobernadoor Abiliñu,
²es ja Anás es ja Kaifás 'yijttu
teedywyindsungópkuty.

Ma tadu timpu ja Dios dyajky
tu'ugu ayuk ma Fwank, ja
Zakariisu 'yu'unk, jap ma ja
muj it. ³Es ja Fwank oj ñejxy
ma tugekyu ja nax myawingón
ja Jordán majnuu, es tkajxwa'xy
ma ja ja'ayuty es t'anmaaydyu
es jyodumbittut, tmastu'uttut ja
pyeky es ñubátut. Du'un ttúndut
ja'agyujxm esu Dios mya'xudut ja
pyojpu. ⁴Tyaadu ja'a du'un tyuun

jjajtu éxtum jyunáñ ja Diosu
kyugajxpu Isaiiu ko jékyup jyaay:

Mudowdu. Jap ma muj it
yajmudóy ko tu'ugu ja'ay
kyajxy muk,

es jyuna'añ:

“Uxkúkudu ja Nindsun'ajtumá
tyu'u.

Tajtáwdu, yajkijxyudu ja tu'u ma
ñaxa'añ.

⁵Yajtuktútku yu aguk tukkukpu,
es yajkijxyudya'aydu ja tun
kopk.

Es ma ja tu'u wiity xugety,
yajtáwdu,

es ma kyaj kyijxyuty,
yajkijxyudu.

⁶Es tugekyu naxwíñudu t'íxut
ja Yajnutsókrpu di'ibu Dios
kyaxaampy.”

⁷Mayjya'ay tso'ondu ma ja kajpn
es myiindu ma ja Fwank jam muj
ittum es yu'u yajnubátudut. Es ja
Fwank myugajxu du'un:

—Miidsuty du'un éxtumu
awa'andsa'añun. Es éxtumu
tsa'añuty tkuga'aktu ja juun
kudiibu tyóyut, miits mjunándup
xytyijy ko mnitso'oktut mut
ja mnubajtun es ko du'un

ja Dios kyaj mdedyúnudut
éxtumu pojpu ja'ayuty. ⁸iKyaj
tyuy'ajtanuty! Jawyiin
xytyuk'íxut mut ja mjiky'ajtan ko
tuy'ajtan tu mjodumbity, es kyaj
mnayjyuna'anudut: “Udsajtum ja
Abraanu tyuump 'yaats.” Tuy'ajtan
n'anuumudu ko Dios mbaadu tyadu
tsaajuty dyajjumbity ja Abraanu
tyuump 'yaadsuty. ⁹Es ja Diosu
tyudyu'unun tim wingoomp mut
ja pojpu ja'ayuty, éxtum ko mut
ja jatsyu ndukpo'tu'kam yu kepy

di'ibu kyaj 'yóyuty. Paaty tugekyu
kepy di'ibu kyaj tyuump'áty oy,
yajpo'tu'ugup es yajpujta'agut
juunóty.

¹⁰Net ja ja'ay dyajtuudu ja Fwank:
—¿Tiits ndúndup?

¹¹Es ja Fwank 'yadsooy:

—Pun myudajtypy majtsk yu
ñixuy, myo'oyup tu'uk di'ibu
kyaju ñixuy. Es di'ibu jap ja tyojx,
myo'oyup ja di'ibu kyaj tmudaty.

¹²Es nandu'un ñimiinudu Fwank
ja yajkugubajtputy es dyajnubáttut.
Es yu'ujuty dyajtuujumbijttu:

—Ya'uxpujkrpu, es uudsuty, ¿tiits
ndúndup?

¹³Es ja Fwank 'yadsooy:

—Katu myajkugubéty ni'igu pun
kyaju du'un jyuna'añ ja ana'amun.

¹⁴Nandu'unuty ja soldaaduty
yajtuujudu:

—Es uudsuty, ¿tiits ndúndup?

Es ja Fwank 'yadsooy:

—Katu xpyujkudu adsip yu
ja'ayu myeeñ. Katu xyñiwaambáttu
ni pun nanatukukuyxm es
tukjotkada'aktu ja mmaju'uñuty.

¹⁵Es nidugekyu ja'ayuty
tjantsjyujp'ijxtu ja Kristu. Paaty
jyunandu:

—¿Ti tadu Fwank, wa'anu da
jya'adyu Kristu?

¹⁶Es ja Fwank jyunáñ es
tkajxte'xy mayjya'ayóty:

—Uj tyámuts nyajnubéty mut
ja nuu. Per miimp jatu'uk di'ibu
myudajtypy ni'igu ja muk'ajtan
es kyajts ndu'unuty uj. Es kyajts
uj xyñituku, ni je'eyu yu kyu'uk
nga'agájudut éxtumxyupts uj
n'ityats tyuumbun. Per yu'u di'ibu
miimp myajnubátudup mut ja
Espíritu Santu esu juun. ¹⁷Es yu'u

kyu'ujóty tmudaty ja tyuumbajn es dyajwa'adsa'añ ja triigu, es yajpujku'ugut ja triigu ma ja tsya'x es ja triigu pyosta'ak yajno'ogut mut ja juun di'ibu ni na'a kya'eeky.

¹⁸Es du'un ja Fwank tkajxwiy ja ja'ay kanak nax es ttukmūdoodu ja oybyu ayuk. ¹⁹Es ja Fwank ttuk'ooy ja Eroodus ko ja Erodiius dyajnejxy éxtum ja tyoxytyujkun, ja ñudo'oxy yu myuga'axu Felipu, es mut kanak nax ja tyuundugo'oyun. ²⁰Paaty ja Eroodus tsiimy ja Fwank es du'un ni'igu ja pyojpu myayu.

Jesús ñubety

²¹Kyajnumu naty yajtsímy ko Fwank dyajnubéty ja ja'ay, myiiñ nandu'un ja Jesús es oj ñubety. Es ko naty kyajxta'aky, net ja tsajp 'yawatsy, ²²es ja Espiritu Santu kyudaky ma yu'un éxtum tu'ugu pak, es net ja Dios kyajxy ma ja tsajpun:

—Ujts mij n'U'unk'ajtypy di'ibuts ndsejpy es jantsy jotkujkuts mut mijts.

Jesukristu 'yaptujkuty

²³Jesús i'px majk jumujtu naty tmudaty ko oga'an tkajxwa'xy mayjya'ayóty. Es ja ja'ayuty jyunandu ko Jesús u'unk'ajtu Josee. Ja Josee ja'a u'unk'ajtu ja Elii, ²⁴Elii u'unk'ajtu Matat, Matat u'unk'ajtu Leví, Leví u'unk'ajtu Melki, Melki u'unk'ajtu Janay, Janay u'unk'ajtu Josee, ²⁵Josee u'unk'ajtu Matatiius, Matatiius u'unk'ajtu Amós, Amós u'unk'ajtu Na'um, Na'um u'unk'ajtu Eslii, Eslii u'unk'ajtu Nagay, ²⁶Nagay u'unk'ajtu Maat, Maat u'unk'ajtu Matatiius,

Matatiius u'unk'ajtu Semey, Semey u'unk'ajtu Josee, Josee u'unk'ajtu Judaa, ²⁷Judaa u'unk'ajtu Joanán, Joanán u'unk'ajtu Resu, Resu u'unk'ajtu Zorobabel, Zorobabel u'unk'ajtu Salatyel, Salatyel u'unk'ajtu Neeri, ²⁸Neeri u'unk'ajtu Melki, Melki u'unk'ajtu Adii, Adii u'unk'ajtu Kosam, Kosam u'unk'ajtu Elmodam, Elmodam u'unk'ajtu Eer, ²⁹Eer u'unk'ajtu Joswee, Joswee u'unk'ajtu Elyzeer, Elyzeer u'unk'ajtu Jorim, Jorim u'unk'ajtu Matat, ³⁰Matat u'unk'ajtu Leví, Leví u'unk'ajtu Simeonk, Simeonk u'unk'ajtu Judaa, Judaa u'unk'ajtu Josee, Josee u'unk'ajtu Jonam, Jonam u'unk'ajtu Elyakim, ³¹Elyakim u'unk'ajtu Meleeu, Meleeu u'unk'ajtu Mayñán, Mayñán u'unk'ajtu Matatu, Matatu u'unk'ajtu Natán, ³²Natán u'unk'ajtu ja rey Davit, ja rey Davit u'unk'ajtu Isá'ii, Isá'ii u'unk'ajtu Obeed, Obeed u'unk'ajtu Booz, Booz u'unk'ajtu Salmón, Salmón u'unk'ajtu Naasón, ³³Naasón u'unk'ajtu Aminadap, Aminadap u'unk'ajtu Admín, Admín u'unk'ajtu Arnii, Arnii u'unk'ajtu Esrom, Esrom u'unk'ajtu Fares, Fares u'unk'ajtu Judaa, ³⁴Judaa u'unk'ajtu Jakoob, Jakoob u'unk'ajtu Isaa, Isaa u'unk'ajtu Abraan, Abraan u'unk'ajtu Taree, Taree u'unk'ajtu Nakoor, ³⁵Nakoor u'unk'ajtu Seruk, Seruk u'unk'ajtu Ragau, Ragau u'unk'ajtu Falek, Falek u'unk'ajtu Eeber, Eeber u'unk'ajtu Salu, ³⁶Salu u'unk'ajtu Kaynán, Kaynán u'unk'ajtu Arfaksat, Arfaksat u'unk'ajtu Sem, Sem u'unk'ajtu

No'ee, No'ee u'unk'ajtu Lamek,
³⁷Lamek u'unk'ajtu Matusalén,
 Matusalén u'unk'ajtu Enok, Enok
 u'unk'ajtu Jared, Jared u'unk'ajtu
 Malalel, Malalel u'unk'ajtu Kaynán,
³⁸Kaynán u'unk'ajtu Enós, Enós
 u'unk'ajtu Set, Set u'unk'ajtu
 Adán, di'ibu Dios ku'um yajkoj.
 Paaty mbaat njuna'anum ko Adán
 yu'udyu Dios ja myaank.

**Mujku'ugópk tjatúñ wi'ixu
 Jesús pyekytyúnut**

4 Es ja Espíritu Santu dyajky
 ja muk'ajtun ma ja Jesús, es
 yajtso'onu ma ja Jordán mujnuu es
 yajnujxu ma ja muj it. ²Es jap 'yijty
 justyikxyxyuu. Es ja mujku'ugópk
 tjatuuñ es ja Jesús pyekytyúnut. Es
 ja Jesús 'yayu'ajty justyikxyxyuu,
 net yu'o'ku. ³Net ja mujku'ugópk
 jyunáñ:

—Pun mijtsu du'un ja Dios
 m'U'unk'ajtup, yajjumbítu tyadu
 tsaa tsajkaaky.

⁴Es ja Jesús 'yadsoojumbijtu:

—Yu Diosu jyaaybyajtun du'un
 jyuna'añ: “Kyaj jyatyim'yu'uyudyu
 tsajkaaky muut jyiky'aty ja ja'ay.”

⁵Net ja mujku'ugópk dyajnejxy ja
 Jesús ma tu'ugu kopk di'ibu kujxm
 es tyuk'ijxu tuk pojun tugekyu it
 naxwíñdu. ⁶Es ja mujku'ugópk
 jyunáñ:

—Ujts mij nmo'oyup ja
 kutujkan esu muj'ajtun ma
 tugekyu naxwíñdu di'ibu
 nduk'ijxypy. Ujts tugekyu
 nyajmooy, es mbaadats nmo'oy
 di'ibuts uj ndsejpy. ⁷Es paaty
 pun mnaygyoxtnaadyákup
 nwinduuyuts es xy'awdátudats,
 nmo'oyup tugekyu.

⁸Es ja Jesús 'yadsooy:

—Yu Diosu jyaaybyajtun du'un
 jyuna'añ: “Awdat ja mWindsán Dios,
 es mudún yu'u naydyu'uk.”

⁹Oknum ja mujku'ugópk oj
 dyajnejxy ja Jesús ma ja Jerusalén
 kajpn es dyajpejty ma muj tsajptujk
 kopk es 'yanmaayy:

—Pun mijtsu du'un ja Dios
 m'U'unk'ajtup, nayyajkunáxudu
 yap naxkujxy, ¹⁰ja'a ko ja Diosu
 jyaaybyajtun jyuna'añ:

Dios t'ane'emy yu anklus es
 mgwentu'átudut,

¹¹es myajpudu'ugudut mut ja
 ky'u

kudiibu tsyayútut ja mdeky mut
 ja tsaa.

¹²Net ja Jesús 'yadsooy:

—Nandu'un jyuna'añ ja Diosu
 jyaaybyajtun: “Katw xy'amdoy es
 ttúnut ja mWindsán Dios di'ibu
 kyaj 'yóyuty.”

¹³Es du'un ko ja mujku'ugópk kyaj
 tpaty ja wiinkpu winma'añ es ja
 Jesús ñaygyuyákudut mut yu'u, net
 oj ñujxnu tuk tiempu.

**Jesús tkajxwá'xtso'oñ
 ja Diosu 'yayuk**

¹⁴Ta ja Jesús jyumbijty jatugok
 Galileeu es ja Espíritu Santu
 myooyu muk'ajtun. Es ma tugekyu
 ja Galileeu ñax ja ja'ayuty
 tmadyaktu di'ibu tyuun kyajx ja
 Jesús. ¹⁵Es kajpngajpn ja Jesusu
 ja'ay dya'uxpejky ma ja tsajptujk, es
 nidugekyu ja'ay di'ibu myudoodu
 jyunandu ko oy di'ibu kyajx.

Jesús jap Nazaret

¹⁶Net ja Jesús oj ñejxy Nazaret,
 ma naty tu yeeky tu pyety. Es

mā ja saabudu xuu tyujku mā ja tsajptujk, éxtum jaayum ttuunk'áty, es tyunaaye'ky es tkajxa'añ ja Diosu jyaaybyajtun. ¹⁷Es myooyudu Diosu kyugajxpu Isaiiu ñeky. Ta Jesús tnaktuu ja neky es tkajxy du'un:

¹⁸Nmudajtypyuts uj ja Diosu Jya'ajun,
es tuts xymyo'oy ja tuunk
esuts ngajxwa'xut ja oybyu ayuk
mā ja ayoobu ja'ay.
Es tuts xykyexy esuts n'awánut
es ja tsimyja'ay es ja
po'oduumbu yajnasmásut,
esuts nmo'oyut yu 'yijxun di'ibu
wiints,

¹⁹esuts n'awánudats ko tu jya'ty
ja xuu
ko Dios ttúnut ja myay'ajtun ja
ja'ay.

²⁰Net ja Jesús t'axaatsy ja neky
es tmooy ja ja'ay es ñaxwe'tsy. Es
jamu naty ja ja'ay nidugekyu mā ja
tsajptujk ni'igu 'yijxudu. ²¹Es ja
Jesús jyunañ:

—Tyam yajkuydyúñ tyadu Diosu
jyaaybyajtun mā miidsuty.

²²Es nidugekyu ja'ayuty
jyotkujk'ajty mut yu'u es
wyu'umdaaydyu ja 'yuxpujkan es
ñay'anmaayudu:

—Tyaadu, ¿kyaj yu'udyu Josee ja
yu'unk?

²³Es ja Jesús 'yanmaayy:

—Tuy'ajtun miits mjuna'ana'andu
éxtum ja kajxy jyunañ: “Kudsooy,
nayajtsoybyátudu mijts ku'um.”
Es net nandu'un mjuna'anut: “Tun
nandu'un ja yaa mā mgajpnuty
tugekyu éxtumts tu nmudoy ko
tu xytyuñ jap Kafarnaúm.” ²⁴Es
tuy'ajtun n'anuumuts miidsuty
ko ni tu'ugu Diosu kyugajxy

ya'axaju yajxon mā kyajpnuty.

²⁵Tuy'ajtunats njuna'añ, may 'yijty
ja ku'ekytyo'oxy mā ja Israelu
ñaxwíñudu ko 'yijty ja Diosu
kyugajxpu Eliius, mā kyaj oj tyu'uy
tuguk jumujt jakujm. Es net ja
ja'ay jyantsy'ayu'ajttu mā tugekyu
ñaxwíñudu Israel. ²⁶Peru Dios kyaj
tkejxy yu Eliius mā yu israelitu
ku'ekytyo'oxyuty, je'eyu tkejxy mā
tu'ugu ku'ekytyo'oxy mā Sareptu
kajpn, ja'a di'ibu wingón mā Sidón.
²⁷Es nandu'un 'yijty jap Israel may
ja ja'ay di'ibu myudajtypy ja lepru
pa'am mā 'yijty ja Diosu kyugajxpu
Eliseeu. Per ni tu'uk kya'agudaky,
yu'u je'eyu Naamán di'ibu tso'omp
jagam Siryu ñaxóty.

²⁸Es ko taadu tmudoodu
di'ibu naty jap mā tsajptujk, net
jyot'ambujktaaydyu, ²⁹es pyudu'ktu
es dyajpudsuumdu ja Jesús jap
kajpnóty es dyajnujxtu mā kopk
aa, ja kopk mā ja kajpn yajkojy, es
tjakujubijpnaxándu jam. ³⁰Es ja
Jesús ñajxy jap mayjya'ayóty es
tyu'uyo'oy.

**Jesús dyajpudsémy ja
ka'oybyu mā tu'ugu ja'ay**

³¹Net ja Jesús jyujptáky
Kafarnaúm mā Galileeu ñax, es
jap dya'uxpejky ja ja'ay saabudu
xuu. ³²Net ja ja'ay du'uñ
wyu'umudyaydyu ko yu Jesús
ya'uxpeky mut ja muk'ajtun es ja
kutujkan.

³³Es mā tu'ugu xuu, net jyajty
mā ja tsajptujk tu'ugu yedyujk
di'ibu ka'oybyu myudajtypy. Es ja
ka'oybyu yaj'yaxkák ja yedyujk:

³⁴—¿Ti ko yaa mmiñ mij mā
uudsuty, Jesús, Nazaret ja'ay? ¿Ti

mijts min xyajkutugoya'andu?
 Eǵ n'ixy'ajtypyuts mij ko
 mDios'u'unguty.

³⁵Ta Jesús oj t'ooy ja ka'oybyu:
 —¡Amoñu! ¡Mastu'udu tadu ja'ay!

Net ja ka'oybyu yajkudaaju ja
 yedyujk es myastutu, ni wil'ix
 tkatuuñ. ³⁶Nidugekyu ja'ay
 du'ñu wya'umadyaadyu, es
 ñayjyunánudu nidu'uk nidu'uk:
 —¡Mat ja kutujkun esu muk'ajtunu
 tyaadu t'ane'emy yu ka'oybyuty
 es myumadóyuty, es tmastu'uty ja
 ja'ay!

³⁷Es ja ja'ay tmadyaktu ma
 tugekyu kajpn éxtum ja Jesús tu
 tuñ.

Jesús dya'aguda'aky ja Peedru myu't toxytyujk

³⁸Netu Jesús tsoyo'ñ ma ja
 tsajptujk es ñejxy ma ja Simongu
 tyujk. Es ja Simongu myu't
 toxytyujk, ja'a naty jantsy
 juumba'ambujkup, es tmunu'xtáktu
 ja Jesús es dya'aguda'agut yu'u.

³⁹Es ja Jesús myujwa'ky ma ja ja'ay
 kyo'knu es t'anmaay ja juumba'am:
 —Ka'ak jam.

Ta ja juumba'am jyugaktaay.
 Netyu pyudu'knu ja toxytyujk es
 yajkaay ya'úkudu.

Jesús dya'aguda'aky may ja puma'ayuty

⁴⁰Es ko ja xuu kyudaknu,
 nidugekyu ja'ayuty di'ibu myudajt
 ja puma'ay, di'ibu kanak nax
 myudajtypy ja pujkun, dyajmiindu
 ma Jesús. Es ja Jesús tpujtáky ja
 kyu'u ma yu'ujuty nidu'uk nidu'uk

es du'ñ dya'agudaktaadyu.

⁴¹Nandu'ñ ja ka'oybyu tmastuttu
 ja ja'ay yax jojkp:

—Mijts Diosu 'yU'unk.

Net ja Jesús tmukmugajxy ja
 ka'oybyu es kyaj t'ok'yajkajxnut
 ko Jesús yu'adyu Kristu, ja'a
 ko yu'ujuty ñija'adup yajxon ko
 tyuy'ajtunuty.

Jesús ja Diosu 'yayuk tkajxwa'xy Galileeu

⁴²Es ko oj xyuñu jakumbom, ja
 Jesús tsoyo'ñ jap kajpnóty es oj
 ñejxy ma tu'ugu it jagam. Es ja
 ja'ayuty 'yuxtaayudu, es jyajttu
 ma naty ja Jesús, es ttsojktu es
 wya'umut, kadiibu ñujxut. ⁴³Per ja
 Jesús jyunañ:

—Tsojkup nandu'ñ uǵ nñujxut
 ma wiinkpu kajpn es n'awánuduts
 ja oybyu ayuk di'ibu ñigajxy ja
 Diosu kyutujkun, ja'a ko paadyuts
 ja Dios tu xykyxy.

⁴⁴Es du'ñ ja Jesús jyudijty
 kajpngajpn es tkajxwa'xy ma ja
 Galileeu tsyajptujkuty.

Jesús twoy nimajtaxku ajkxmajtsputy

5 Tu'ugu xuu ko Jesús 'yijty
 Jenesaret Myejuñbyu'am^b
 muut ja mayja'ay di'ibu
 jantsytyukmujkudu ko
 tmudowa'andu ja Diosu 'yayuk,
²net t'l'ixy ko jam 'yity wingón
 majtsku barku. Ta naty ja
 ajkxmajtspu pyudsumdu barkoty
 es tpujt ja 'yajkxmajtsn. ³Net ja
 Jesús ttuktujku tu'ugu barku di'ibu
 Simonk jya'a'ajtypy, es t'anmaay es

^b 5:1 Jenesaret Myejuñ yu'u nandu'ñ xyu'ajtypy Galileeu Myejuñ.

jawaanu t'ak'yajnujxut mejnóty. Net ja Jesús ñaxwe'tsy barkoty, es dyajtsondáky ttuk'ixa'añ ja ja'ayuty.

⁴Es ko ja Jesús kyajxtaay, net ja Simonk t'anmaay:

—Yajnujxu mbarku mejnǵyiky, es kujubijpnáxu m'ajkxmajtsn es m'ajkxmátsut.

⁵Esu Simonk 'yadsooy:

—Ya'uxpukpæ, tuk tsu'umuts uudsuty tu njatundu es ni tu'uguts tu ngamatstu. Per tyámuts nbujta'agut ja ajkxmajtsn yu'uguyxm ko mij mjuna'añ.

⁶Es ko ja ajkxmajtsn tkujubijpnajxy, net tjantsymyajtstu may'ajkx, extu kú'tstsondák ja ajkxmajtsn. ⁷Net ttuk'ijxtu ja ijxwæ'umun ja myugu'uguty ma ja wiinkpæ barku es min pyudékudu. Es myiindu yu'ujuty, es dya'ujtstu may ja majtskpu barku extu kyinán ja byarku. ⁸Es ko ja Simonk Peedru t'ijxy ja may'ajkx, net ñaygyoxtnaaydyáku ma ja Jesús es jyunán:

—Windsún, mastútkuts, jujts pojpu ja'ay!

⁹Du'un jyunán ja Simonk, ja'a ko yu'u ñay'adsu'kudu mut ko tmajtstu ja may'ajkx. ¹⁰Es nandu'un ñay'adsu'kudu ja Simongu myugu'uguty Santya'agu es ja Fwank, 'yu'unguty ja Zebedeeu. Esu Jesús t'anmaay ja Simonk:

—Katu mdsu'ugu. Tyam oga'an ngaxa'añuts mij es xy'uxta'ayut ja ja'ay di'ibuts uju n'uxpukun pyadúndup.

¹¹Es ko dyajmiindu ja barku jam pu'ujótm, net tnikaktu tugekyu es ñujxtu mut ja Jesús.

Jesús dya''aguda'aky ja ja'ay di'ibu myudajtypy ja lepru pa'am

¹²Es ko Jesús 'yjity ma tu'ugu kajpn, net ñimiinu tu'ugu yedyujk di'ibu myudajtypy ja lepru pa'am. Es ko tadu yedyujk t'ijxy ja Jesús, net ñaygyoxtnaaydyáku es ñaxku'ijxu es tmunu'xtáky du'un:

—Windsún, pun mdsejpy, mbaaduts xya''aguda'aky.

¹³Net ja Jesús ja kyæ'u tpujtáky es ttoon es t'anmaay:

—Ndsejpyuts es nya''aguda'agut.

Es netyu myastutu ja lepru pa'am es 'yagudaky. ¹⁴Net ja Jesús 'yana'amæ:

—Katu xy'awanu ni pún. Nujx ma yu teety es xytyuk'ixut ko tu mmastu'udyuty ja lepru pa'am. Es munujx ja windsu'kun di'ibu kyajxypy ja Moisés es ñayyajwa'adsudut di'ibu tu myastu'udyuty ja lepru pa'am. Es du'un ja ja'ay xytyuk'ixtut ko kyaj xyñakymyudatyu tadu lepru pa'am.

¹⁵Per ja ja'ayuty tmadyaktu ma tugekyu kajpn wi'ix ja Jesús ttuun mut ja myuj'ajtn, es mayu ja'ay myiindu ma ja Jesús es tmudowa'andæ es ya''aguda'agudut. ¹⁶Es ja Jesús oj ñejxy kajxtákpæ adukutuuy.

Jesús dya''aguda'aky tu'ugu xux ja'ay

¹⁷Tu'ugu xuu ko Jesusu naty ya'uxpeky, jamu naty 'yu'uñudu ja fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpuktpæ. Es yu'ujuty tso'ondu majatyu kyajpn'u'ungu Galileeu, Judeeu, es nandu'unu ma Jerusalén kajpn, es tmudoo'ittu es t'ixtu éxtum ja Jesús jyuna'añ es ttuñ.

Esu Dios myuk'ajtungyujxm ja Jesús dya"agudaky ja puma'ay. ¹⁸Net jyajty ja ja'ayuty tku'uydyu tu'ugu mabajnu'unk ma kyo'knu tu'ugu yedyujk di'ibu xux. Es tjayajtukuyándu tugoty es tpujta'agándu ma ja Jesús. ¹⁹Per kyaj mbaat oj dyajtúku, ja'a ko naty mayjya'ay. Net pyajttu ma tujkni'x es tnikuuydyúttu es tktuuyñajxtu ja xux ja'ay mut ja myabajnu'unk jap Jesús winduuy mayjya'ay agijky.

²⁰Ko Jesús t'ijxy ko taadaty myubujkudu, net t'anmaay ja xux ja'ay:

—Mugu'uk, nme'xyryuts yu mbojpu.

²¹Net ja fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktup ñay'anmaayudu wyinma'añóty: “Tyadu yedyujk kyaj tmuj'ixy ja Dios ko du'un kyajxy, ja'a ko yu'u naydyu'ugu Dios ku'am mbaat tme'xy yu pojpu.”

²²Esu Jesús ñija'ap éxtum ja ja'ay jyunán wyinma'añóty, es t'anmaay:

—¿Ti ko mwinma'añ xyajjuna'andu ko uj kyajts nwindsu'ugu Dios? ²³Miits mjunaándup kots uj kyaj nmudaty ja kutujkun esuts uj nma'xut yu pojpu. Es mjunaamp kots uj kyaj mbaat nya"aguda'agyu tyadu yedyujk esuts nyaj'yo'oyu'ugut. Paaty miits mjuna'andu ko kyaj ñimujjaty esuts uj du'un njuna'anut: “Ujts mij nbojpu'ma'xup.” Es jantsy nimujja es uj njuna'anuduts: “Pudu'uk es myo'oyut”, ¿kudii? ²⁴Es tyámuts miidsuty nduk'ixa'añ ja nmuj'ajtun esuts uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nya"aguda'aga'añu tadu yedyujk es du'un miidsuty

nduk'ixut kots uj nmudaty ja kutujkun esuts nma'xut ja pojpu.

Net ja Jesús t'anmaay ja xux ja'ay:

—Pudu'uk, yajmúk ja mmabajnu'unk es nujx ma mdujk.

²⁵Netyu ja yedyujk pyude'ky es dyajmujknu ja mabajnu'unk es ñujxnu ma tyujk es t'awdajty ja Dios. ²⁶Es nidugekyu ja'ay du'uñ wya'umudyaadyu es t'awdajttu ja Dios, es ni'igu tsyu'kudu es ñay'anmaayudu nidu'uk nidu'uk: —Tyam tu n'ijxum di'ibuty jantsy muj.

Jesús twoy ja Matewu

²⁷Ko ja Jesús tsoy'onnu ma ja kajpn, net t'ijxy jap kajpnbu'ajp tu'ugu yajkugubajtrpu 'yu'uñu ma yajkugubéty, es ja'a txu'aty Leví. Net ja Jesús 'yanmaayu:

—Pamiinguts mij éxtumdsu n'uxpujkrpu.

²⁸Net ja Leví pyude'ky, es tmastuty tugekyu ja tyuunk es tpanejxy ja Jesús.

²⁹Es óknum ja Leví ttuun tu'ugu muj xuu ma ja tyujk mut yu'ugyujxmu Jesús. Es jamu naty may ja yajkugubajtrpu esu wiinkpu ja'ayuty 'yu'uñudu ma ja meesu es kyaydyu mut ja Jesús es ja di'ibu ya'uxpejkyru. ³⁰Es ja fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktup tni'o'o tniyáxudu ja Jesusu 'yuxpujkrpudy:

—¿Ti ko du'un mgay m'uuktu miidsuty mut ja yajkugubajtrpudy es mut ja pekyjya'ayuty?

³¹Net ja Jesús 'yadsooy:

—Kyaj dyajtugoy'áty yu kudsooy di'ibu muk'ajt oy'ajtr, yu'uyu di'ibu pujkrpu. ³²Tats nmiñ es nyáxuts yu

pekyjya'aydyujk es jyodumbíttut. Pún junaamp: “Uj kyajts mbekyjya'ayuty”, zyü tadu ja'ayuty wi'ix mbaat jyodumbittu?

Jesús dyajtáwdu ti ko kya''ayu'aty

³³Net t'anmaaydyu ja Jesús:

—Yu Fwangu 'yuxpújkpu kanak ok 'yayu'attu es kyajxta'aktu. Es ja fariseedyu 'yuxpújkpu nandu'un ttundu. ¿Es ti ko mij m'uxpújkpu du'unum kyay 'yuuktu?

³⁴Es ja Jesús 'yadsoojudu:

—¿Ti mbaat miits xya''ayu'attu yu myutnaymyaayubu tadu pújkpu ko meeru ijt xondakun tyúñuty es ko tadu pújkpu 'yak'ittu mut ja myutnaymyaayubutujk? ³⁵Per pyaadup ja tiempu ko ja pújkpu yajpújkut, net 'yayu'áttut.

³⁶Es nandu'un ja Jesús tpujtáky majtsku ixpajtun es ttuk'uxpejky ko kyaj mbaat ñaydyuktákuty yu tukpu winma'añ mut ja jembyu. Es jyunáñ:

—Kyaj pún tpukeepy tuk pedazu jembyu wit es yajtuk'abátsut tu'ugu vestiidu tukpu. Ja'a ko du'un yajtúnut, nuumujk ja jembyu wit es kyudsut ja vestiidu tukpu es kyaj ja jemywyit kyuxu'agut yajxon ma ja tuk wit.

³⁷Es nan kyaj ya'adamu yu vinu jembyu ma yu tukpu nuu'abutsunbyo'o. Pes ko jap yajpújta'agut, tu naty tyugoy ja jembyu vinu ko kyudsut ja tukpu nuu'abutsunbyo'o. ³⁸Paaty 'yóyuty yajpújta'agut yu vinu jembyu ma yu po'uju jembyu es du'un kyaj ti wyindugóyut. ³⁹Es pún 'yikyppy ja vinu di'ibu tu tsaamnu, kyaj tnakysyegy yu vinu jembyu, ja'a

ko jyuna'añ: “Di'ibu tu tsaamnu ni'igu 'yóyuty.”

Jesusu 'yuxpújkputy tkutujtu ja triigu saabudu xuu

6 Ma tu'ugu saabudu xuu ja Jesús mut ja 'yuxpújkputy ñajxtu triigu kamoty. Es ja 'yuxpújkputujk tkutujtu ja triigu es twinxatstu es tju'xtu ja pyajk. ²Net nija'ajuty ja fariseeuty dyajtuudu: —¿Ti ko du'un xytyundu miidsuty ma saabudu xuu di'ibu kyaj ñigutíkyuty?

³Es ja Jesús 'yadsooy:

—Es miidsuty, ¿ti kyajnum xy'uxpúktu di'ibu tyuun ja Davit ko yu'u es ja jyamyuduty tmudajttu ja yuu? ⁴Tyujku ja Davit ma Diosu tyujk es tju'ty ja tsajkaaky di'ibu kuni'xy es tkaay yu'u es nandu'un tmoodyu ja jyamyuduty. Es kyaj jyanigutíkyuty es yu'u tkádyut, yu'u je'eyu ja teedyuty mbaat tkaydyu tadu tsajkaaky.

⁵Es nandu'un jyunáñ ja Jesús:

—Es uj nmudajtypyuts yu kutujkun nandu'un ma saabudu xuu.

Yedyujk di'ibu myudajtypy ja ky'u'u tuk adu'um tu'uts

⁶Es ma jat'u'ugu saabudu xuu Jesús tyujku ma ja tsajptujk es dya'uxpejky ja ja'ayuty. Japu naty tu'ugu yedyujk di'ibu myudajtypy ja 'yaga'añgyu'u tu'uts. ⁷Es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktup es ja fariseeuty trajudijttu ja Jesús es t'ixa'añ pun ya'agudakypy ja ja'ay ma ja saabudu xuu, es du'un ttuundu ja anuu es tpekymyo'oya'andu. ⁸Peru Jesús

ñija'ap di'ibu wyinmaaydyap es t'anmaay ja yedyujk di'ibu kyu'u myudajtypy tu'ats:

—Pudu'uk es mdánut yaa kujk'aay.

Es ja yedyujk pyude'ky es tyunaay jap kujk'ajp. ⁹Net ja Jesús t'anmaay ja wiinkpu ja'ayuty:

—Tyámats uj miits nyajtwa'andæ: ¿Ti mbaat ndu'unum ma ja saabudu xuu, ja oybyu o axuukpu? ¿Nyajtsókum o nya'o'kum?

¹⁰Net ja Jesús t'ijxtaay nidugekyu di'ibu naty tu tyukwa'kmíkyuty, es t'anmaay ja yedyujk:

—Xajtáw.

Es ko xyajtuuy, 'yagudaktaay.

¹¹Es ja fariseeuty es ja myugu'uguty 'yajkudu muk es ñay'anmaayudu ak yu'ujuty pun wil'ix mbaat yajtún ja Jesús.

Jesús twin'ixy nimajmajtsku 'yapóstuluty

¹²Es ko waanu jyejky, ta ja Jesús oj ñejxy kajxtákræ ma tu'ugu kopk. Jam ja tsuu dyajnaxjy kyajxta'aky.

¹³Es ko oj xyuuñu, net dyaxu di'ibuty ya'uxpejkypy, es twin'ijxy nimajmajtsk di'ibu 'yapostulu'áttap.

¹⁴Yu'u xyuu'juty: Simonk di'ibu Jesús yajxubajt Peedru, Andrés, ja Simongu myuga'ax, Santya'agu, Fwank, Felipe, Bartolomee,

¹⁵Matewu, Tomás, Santya'agu, ja Alfeeu 'yu'unk, Simonk ja kananeeu ja'ay, ¹⁶Juudus yu Santya'agu 'yu'unk, es Juudus Iskaryotu di'ibu óknam kyuyajk ja Jesús.

Jesusa mayjya'ay dya'uxpeky

¹⁷Netu Jesús jyunajky ma ja kopk mut yu'ujuty es jyajty ma tu'ugu joy it. Es japu mayjya'ay ñaymyujkudu

di'ibu tso'ondap Judeeu, Jerusalén es ma myejoyñbya'aju Tiru esu Sidón. ¹⁸Tyaaduty tu naty jya'ttu es tmdowa'andu ja Jesusu 'yuxpujkun es nandu'un 'yaguda'aktut di'ibu pujkudap. Es di'ibu majku'u ya'ayoojup, nandu'un ja Jesús dya'agudaky. ¹⁹Es nidugekyu ja mayjya'ay ttonandu ja Jesús, ja'a ko mudu myuk'ajtun ja Jesús dya'agudaky nidugekyu ja pa'am ja'ay.

Púnuty kuni'xyuty

²⁰Net ja Jesús t'ijxtu ja di'ibu ya'uxpejkypy, es t'anmaay:

—Kuni'xy miidsuty di'ibu ayoodap, pes m'íttap ma Diosu kyutujkun.

²¹Kuni'xy miidsuty di'ibu tyam ayu'ajttap, pes mjotkuda'aktap.

'Kuni'xy miidsuty di'ibu tyam juuy yáxtap, pes óknam mxí'ik mxóndut.

²²Kuni'xy miidsuty ko ja'ayuty mga'oy'ixudu, mga'oy'axájudu, mya'axuk'ixtu es jyuna'andu wil'ixáty mut miidsuty ja'a kots miits xypanyjxtap, uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu. ²³Agujk'át jotkujk'áttu es xonda'aktu ma tadu xuu, pes, tsajpótmu Dios muj wiin mgumáyudut. Nandu'un tadu ja'ayudyu 'yaptujkuty t'axaktundu ja Diosu kyugajxputy.

²⁴'iPer puroobu miits mukja'aydyujkuty! Tyamyu mjotkujk'áttu, per óknam m'ayówdut.

²⁵'iPuroobu miidsuty di'ibu tyam kaay úktap, pes óknam m'ayu'áttut! iPuroobu miidsuty di'ibu tyam xik xoondap, pes óknam mjotmay'oogut es mju'uydyut!

²⁶'iPuroobu miidsuty ko nidugekyu ja'ayuty m'axájuty oy, ja'a ko du'un ja 'yaptujkuty t'axájudu di'ibu jékyup andakp jyuna'andu ko yu'u Diosu kyugajxpu!

Tsoktu ja mmúdsip

²⁷'Per uj n'anmaaydyup miits di'ibu xymyadoo'ijttup, ko mdsóktup ja mmúdsip es xytyúnut yajxon mut di'ibu mga'oy'ijxup, ²⁸es mgunu'xtup di'ibu mgajxpojkuðup es ni'amdow nibujktsówu ma Dios di'ibu m'axaktuunudup. ²⁹Es pun mgojxup tuk adu'um ma m'ama'atsy, mo'oy jatuk adu'um. Es pun ja pán mbujkuty yu mdsyamarru, jan ja mnixuy es wa'an nandu'un dyajnejxy. ³⁰Es pán m'amdoojup di'ibu mmúdajtypy, mo'oy, es pán tu ti mbujkuty, katu xy'amdoy es dyajjumbítut. ³¹Es tundu miidsuty mut nidugekyu ja'ay éxtum xytsyoktu es yu'ujuty ttúndut nandu'un mut miidsuty.

³²'Pun miits mdsojktup yu'uyu di'ibu miits mdsojkudup, ¿ti oy'ajtun mduundup di'ibu kyatuundup ja wiinkpúty? Pes tyuundup yu'u nandu'un di'ibu 'yandijttup pekyjya'ay. ³³Es pun miits mduundup oy yu'uyu di'ibu miits mdsojkudup, ¿ti oy'ajtun mduundup di'ibu kyatuundup ja wiinkpúty? Pes tyuundup yu'u nandu'un di'ibu 'yandijttup pekyjya'ay. ³⁴Es pun miidsuty mduk'ani'xypy ja meen yu'uyu ja'ay di'ibu m'ajxup es mmugubátudut jatugok, ¿ti oy'ajtun mduundup di'ibu kyatuundup ja wiinkpúty? Pes nandu'un di'ibu 'yandijttup

pekyjya'ay tmo'oydyu yu myeen ani'xy yu ja'ay di'ibu mugubátudup. ³⁵Tsoktu es tundu ja oybyu madu mmúdsip, tuk'anu'x ja mmeen nandu'un yu ja'ay es kyaj xyjup'ixut es mmugubátudut, du'un xytyuk'ixut ko miidsuty Dios Tsajpótmadu 'yu'unguty. Ja'a ko Dios nandu'un tyiimpy yu oybyu extu mut yu pekyjya'ay es púnuty kyaj jya'aygyuda'agyuty. Es di'ibu dan tyiimpy, Dios muj myay'ata'añuty. ³⁶Pa''ayowdu ja ja'ay éxtum ja mDeedyu tsajpótmadu mba''ayóyuty.

Kyaj wiinkpúty nugoo nbayo'oyum

³⁷'Katu xypyayo'oy ja wiinkpu, es ja Dios nan kyaj miits mbayo'oyudut. Katu xpyekmyo'oy ja wiinkpu, es ja Dios nan kyaj mbekymyo'oyudut miidsuty. Pa''ayowdu, es ja Dios nandu'un mba''ayówudut. ³⁸Mo'oy ja wiinkpu, es ja Dios mmo'oyudut nandu'un, oyu kijxn, ta'tspéky, winxity es ku'ujts. Es pun oy xkyijxu ja wiinkpu ja jya'a, nandu'un myajkijxtut.

³⁹Jesús yu'u pyujtaku tyadu ijxpajtun:

—¿Ti mbaat tu'ugu wiints twijts'yo'oy ja myuwiints? ¿Ti kyaj kyudawut nimajtsk ma tu'ugu jut? ⁴⁰Ni tu'ugu upujkpu di'ibu myubaadup ja wyindsán, per ko oy dyajkéxy ja 'yuxpjkun, du'un jya'tut éxtum ja wyindsán.

⁴¹'¿Ti ko xy'ixy tu'uk ja kepywyayu'unuk di'ibu jap mmugu'uk wyiinóty, es kyaj mij xytyuñu kwentu ja muj kepy di'ibu jap mwiinóty? ⁴²¿Es wi'ix

mjuna'añ: “Mugu'uk, n'okju'tamu tade kepywyayu'unk di'ibu jap mmudajtypy mwiinóty”, es kyaj mnayjyáwuty ko mij xymyudaty ja muj kepy jap mwiinóty? Mnaydyijup ko mjiky'aty tųy'ajtun maut. Yajpudsám jawyiinu tadu muj kepy di'ibu jap mwiinóty, es du'un mbaat xy'ixy jajxón es xyjuudut tade kepywyayu'unk di'ibu jap mmugu'uk wyiinóty.

Jya'ay'ajtun ja ja'ay yajtuk'uxkajp

⁴³Ni tu'ugu kepyu oybyu di'ibu tump'ajtp axuk, es nan ni yu kepy di'ibu kyaj lyóyuty es tump'áty oy. ⁴⁴Tu'uk tu'ugu kepy ya'uxkajp mut ja tump. Kyaj yajtíky yu iigu ma poop apyñ. Es nan kyaj yajtíky yu uuvu ma yu tume'eñky. ⁴⁵Ja ja'ayu oyjya'aybyu tsuj kyajxy myadya'aky mut ko ijtp jyodoty ja oybyu, es ja axuk ja'aybyu myadyakypy ja tsaatsykyubétypy mut ko ijtp jyodoty ja axuk'ajtun.

⁴⁶¿Ti ko miits xy'anuumudats: “Windsún, Windsún”, es kyaj xytyundu éxtumts njuna'añun?

⁴⁷Ja ja'ay di'ibuts xyñimiimp es tmudoy yu n'uxpukunuts es tkuydyúñ, ⁴⁸yu'u du'un éxtam ja yedyujk di'ibu kyoj ja tyujk. Es jawyiin tnidaju kuk es trujtáky yu pyotsy ujx tsade'ekykyujxy. Es ko ja nuu kyeemy es txijty ja tujk amujaa, kyaj wi'ix jyajty, ja'a ko ta'tspéky oy pyojtse'egyuty ma ja tsade'eky. ⁴⁹Es pún myudeebyuts uj ja n'uxpukun es kyaj tkuydyúñ, yu'u du'un éxtam tu'ugu yedyujk di'ibu kyoj ja tyujk nax wingujxy es kyaj tnidaju mut ja tsabótsy. Ko

ja nuu kyeemy, ja nugom txijty ja tujk amujaa, net jyijty es tyugooy tugekyu tugekyu.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu soldaadu windsunu tyuumbu

7 Ko ja Jesús kyajxtaay ma ja ja'ayuty, net ñujxnu Kafarnaúm. ²Jap tu'ugu soldaadu windsún di'ibu myudajtypy tu'ugu tyuumbu di'ibu jyantsytsyejpy. Es yu'u naty pujkup es tim oogánup. ³Ko ja soldaadu windsún tmudooy ko Jesús tu jyumbity, net tkejxy nija'ajuty ja israelitu mujja'aydyujk es ttúnut ja may'ajtun es myínut ja Jesús es dya'aguda'agut ja puma'ay. ⁴Yu'ujuty tmawingoondu ja Jesús es trujktsoodu may'ajtun:

—Tadu soldaadu windsún nitujkup es xypyudákut, ⁵ja'a ko yu'u tsyejpy ja nnaxwiñdu'ajtun, es yu'u oj dyajkojyuty ja ndsajtpujk'ajtun.

⁶Net ja Jesús ñejxy mut ja mujja'aydyujk. Es ko wyingoonu ma ja soldaadu windsunu tyujk, net tkejxy nija'adyu myutnaymyaayubu es t'anuumut ja Jesús:

—Windsún, kyajts uj xyñituku es mij mdákut madsu ndujkun.

⁷Paadyuts kyaj ni je'eyu nganayjyáwuty es nninujxut es n'amdówut ja may'ajtun. Je'eyu mjuna'anut es ja nduumbuts 'yaguda'agut. ⁸Uj ku'am nmudajtypyuts ja nwindsún di'ibuts xy'ana'amp, es nandu'un nmudátyuts ja soldaaduty di'ibuts n'ane'empy. Es kots n'anuumu yu'ujuty nidu'uk: “Nujx”, nujxp; es kots n'anuumu jatu'uk: “Min”, miimp; es kots nduk'ane'emy yu nduumbuts ti ttúnut, tyiimpy.

⁹Es ko tmudooyu taadu Jesús, net du'ũnu wya'umũ, es tni'ijxũmbijty ja ja'ay di'ibu pamiinudũp es t'anmaay:

—Tu'ajtũn ko ni tu'ugu Israel ja'ay kyajts nbaaty di'ibuts xymyũbũjkrp ẽxtũmũ tyadu soldaadũ windsũn.

¹⁰Es ko jyajttũ jatũgok m̃a ja soldaadũ windsũnũ tyũjk, tũ naty 'yaguda'aky ja puma'ay.

Jesús dyajjikypyéky tu'ugu o'krũ jap Naín

¹¹Es óknũm yũ Jesús ñejxy m̃a tu'ugu kajpn di'ibu xyu'ajtypy Naín. Es jyamyudátũdũ ja 'yuxpũjkrũ es ja mayjya'ay. ¹²Es ko jyajty kajpnbu'aay, net t'ijxy ko tmãmíñ es dyajnaxtukũya'andũ tu'ugu o'krũ. Es ja o'krũ yũ'u ijty tukpajkyũ maank'ajttũp yũ tyaaak di'ibu naty ku'eeky. Es mayjya'ay ja o'krũ tpanejxy. ¹³Ko t'ijxy ja Jesús, net tpa'layooy ja ku'ekytyo'oxy es t'anmaay:

—Katũ mjũ'uy.

¹⁴Net ja Jesús tmũwingoõn es ttoõn ja o'krũ ku'ũyũn, es ja di'ibu naty kyiipy wya'k'a'adũ. Es ja Jesús t'anmaay ja o'krũ:

—Mexy, ujtũ mij n'anmaapy: j'ũdu'ũk!

¹⁵Net di'ibu naty tũ 'yeeky oj wya'tskujku es kyajxe'ky, es ja Jesús ttukkũdũjku ja tyaaak. ¹⁶Es ko taadu t'ijxtũ, nidũgekyũ tsyu'kũdyaaydyũ es t'awdajttũ ja Dios es jyũnandũ:

—Tu'ugu Diosũ myũj kugajxpu tũ kyũxe'eky m̃a ũdsajtum.

Es nandũ'ũn ñayjyũnánũdũ:

—Dios tũ myiñ es tpuđũkũya'añ ja kyajpn.

¹⁷Net ja madya'aky jyũdijty m̃a Judeeu ñax es di'ibu myũwingon'ajtypy.

Fwank Yajnũbajtrũ kyexyxe'ebũty

¹⁸Net ja Fwangu 'yuxpũjkrũ tyukmũmadyákũdũ tũgekyũ ẽxtũm tũ jyátyuty. Net nimajtsk dyaxũ yũ'ũjuty, ¹⁹es tkejxy m̃a ja Jesús es dyajtũwa'añ:

—¿Ti mij mdũy'ajtũn ja Kristũ di'ibu naty minaaamp, o n'awíxtũpts ja wiinkpũ?

²⁰Es di'ibu Fwank kyajx tmũwingoondũ ja Jesús es t'anmaaydyũ:

—Ja Fwank Yajnũbajtrũts tũ xykyexy esuts mij nyajtũwũt pũn mijtsũ du'ũn ja Kristũ di'ibu minaaamp, o pũn n'awíxtũpts ja wiinkpũ.

²¹Netyũ ko jyajttũ, ja Jesús dya'agudaky ja mayjya'ay di'ibu pũjkũdũp es dyajpũdsémy ja ka'oybyũ di'ibu ja'ay myũdajttũp, es nandũ'ũn tmooy yũ ijxũn mayũ wiindsũty. ²²Es ja Jesús t'anmaay ja Fwangu 'yuxpũjkrũty:

—Di'ibu miits tũ xy'ixtũ es tũ xymyũdowdũ, nũjxtũ es xytyukmũmadya'aktũt ja Fwank ko yũ wiints ijxp, yũ ũxneybyũ ye'epy, di'ibu myũdajtypy ja leprũ pa'am tũ 'yaguda'aky, yũ natpũ mudoop, di'ibu o'krp jikyppyũjkrp es di'ibu ayoop ya'awánũdũp ja oybyũ ayuk, ²³es jotkujk yũ'u pũn kyaj jyot dyajtũgóy mut ujtũ.

²⁴Ko oj ñũjxnu di'ibu Fwank kyajx, net ja Jesús tnmadyaky ja Fwank es t'anmaaydyũ ja ja'ay:

—¿Ti dũn miidsũty oj xyñĩnũjxtũ es xy'ixa'andũ m̃a mũj itũn?

¿Tu'ugu tsajkápyñ di'ibu wyinxijtypy ja poj? ²⁵Es pñn kyaj, ¿ti ðan oj xyñinujxtu es xy'ixa'andu? ¿Tu'ugu yedyujk oy xyoxyru? Miits mnija'adup ko di'ibu ðu'an nayxyojxudup jam 'yittu ma réyudyu tyujkuty. ²⁶¿Per ti ðan oj xyñinujxtu es xy'ixa'andu? ¿Tu'ugu Diosu kyugajxpu? Yu'u ðu'an. Yu'u tu'uk di'ibu waanu ni'igu tmudaty ja muj'ajtun kudiinmu wiinkpety ja Diosu kyugajxpu. ²⁷Fwank yu'u ðu'an di'ibu ja Diosu jyaabyajtun myadyakypy ma jyuna'añ:

Ngejxypyuts jawyiin ja n'ayuk kajxwa'xpu
es mya'awátsxudut yu mnu'u mdu'u.

²⁸Tuy'ajtunuts njuna'añ: Kyaj pñn nidu'ugu ja'ay di'ibu waanu ni'igu tmudaty ja muj'ajtun es kudiinum ja Fwank Yajñubajtpu. Per waanu tmudaty ja muj'ajtun oytyim di'ibuty pñnuty ijttup ma Diosu kyutujkñ.

²⁹Ko ja yajkugubajtputy es ja nimayja'ay tmudoodu ja Fwank, ta oj tkupaktu di'ibu Dios tyiimpy, ja agyujxm oj ñayyajñubajtudu mut ja Fwank. ³⁰Per ja fariseeuty es di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktup kyaj tkupujktu di'ibu Dios tyiimpy, ja agyujxm kyaj tkupujktu es ja Fwank yajñubátudut.

³¹Esu Jesús 'yakñunáñ:

—¿Tits muut mbaat n'ijxkijxyu ja ja'ayuty di'ibáty tyam jyiky'ajttup, o wi'ix dya'ixyuty ja wyinma'añ?

³²Kaxu'ktup éxtumu una'ku'ungun di'ibu uñaadyup es kyuyattu maayóty es ya'ax jyoktu mut ja myatkuyajtputy: “Tats njaxu'uxy

di'ibu ya'ajtsp es kyaj tu m'atstu; es tu nja'úyuts di'ibu muut ja o'kpu ñaxtuku, es kyaj tu mju'uydyu.”

³³Es ja Jesús 'yakñunáñ:

—Du'anu tyadu tyam di'ibu kyaj t'axájudu ko 'yóyuty di'ibu Dios tyiimpy. Mut ko kyaj ja Fwank Yajñubajtpu tkay ja tsajkaaky es kyaj t'iiky ja vinu, es miits mjuna'andu ko yu'u myudajtypy ja ka'oybyu. ³⁴Es uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, ngaabyuts ja tsajkaaky es n'ikypyuts ja vinu, es miits mjuna'andu: “Kax es am'uuk, es myutnaymyaayup ja pekyja'ayuty esu yajkugubajtputy.” ³⁵Per di'ibu tu t'axájudu yu oybyu uxpujkn di'ibu Dios jya'a'ajtypy, tadu ja'ay dya'ixudu ko 'yóyuty di'ibu Dios tyiimpy.

Jesús ma tu'ugu fariseeu tyujk

³⁶Es ko waanu 'yijty, net tu'ugu fariseeu wyooju ja Jesús es ñajx kyay. Es ja Jesús oj tpanejxy es ñaxwe'tsy ma ja meesu. ³⁷Tu'ugu pojpu toxytyujk di'ibu jiky'ajtp jap kajpnóty, ko tñija'aju ko tu Jesús ñejxy kaabyu ma ja fariseeu Simongu tyujk, netu tadu toxytyujk dyajmiiñ tuk alabastru limetu ujs mut ja pa'ak xu'kpu, es tyujku es ñaygyoxtonaaydyáku Jesús tyeky'ujxy. ³⁸Ta tyujku jiiby extu ko dyaxe'ky ja Jesusu tyeky, es dyajtútsy mut ja wyaay es tsu'xu ja tyeky es tpujtáky ja pa'ak xu'kpu ma Jesusu tyeky. ³⁹Es ko t'ijxy tadu fariseeu pñnu naty tu twoy yu Jesús, net jyunañ wyinma'añóty: “Pñn tuy'ajtanu tyadu yedyujk yu'u tu'ugu Diosu kyugajxpu, myuwinma'añbyaadup pñn yu'u

toonup es wi'ixu tadu pojpu
toxytyujk jyiky'aty."

⁴⁰Net ja Jesús t'anmaay tadu
fariseeu:

—Simonk, tyámuts mij
nmugajxa'añ waanu.

Es ja fariseeu 'yadsooy:

—Ya'uxpukpu, anmaagyuts.

⁴¹Esu Jesús jyunáñ:

—Majtsku yedyujk tmuni'xy'áty
mut ja meen. Tu'uk tmuni'xyuty
mugoxk mugopx denaryu meen, es
jatu'uk justyikxymyujk. ⁴²Ko kyaj
mbaat myugubétyuty, ja yajnu'xpu
mya'x ja myuni'xy nimajtsk. Es
tyam anmaagyuts, ¿pán ni'igu
tsyejpy yu yajnu'xpu?

⁴³Es ja Simonk 'yadsooy:

—Pes uj njuna'añuts ko yu'u di'ibu
mya'x ja myuni'xy kajaa.

Net ja Jesús 'yanmaayu:

—Mmudajtypy ja tay'ajtun.

⁴⁴Net ja Jesús twin'ijxpejty ja
toxytyujk es t'anmaay ja Simonk:

—¿M'ijxypyu tyadu toxytyujk?
Kots uj ndujku ma mdujk, kyajts
miju nuu tu xymyo'oy es ujú
ndékyuts nbújut, esu tyadu
toxytyujk tuts yu ndeky tpujy mut
yu wyinnuu es dyajtu'utsy mut ja
wyaay. ⁴⁵Mij kyajts tu xytsyi'xy,
es yu'u ko tu tyuku es tyambaat
ttsi'xy ja ndékyuts. ⁴⁶Mij kyajts
tu xypyujtáku madsu ngubajk ja
aseytu oliivu éxtum jaay ja'ay
ttundu, esu tadu toxytyujk tu
tpujta'aky yu pa'ak xu'kpu madsu
ndeky. ⁴⁷Paaty tay'ajtun n'anuumu,
tyadu toxytyujk tuts nma'xu yu
myujpéky, ja'a ko yu'u dya'ixyuty
kots xytsyemy muj. Ja'a ko yu
ja'ay di'ibu junaamp ko kyaju
pyekey es ujts nma'xup, tadu ja'ay

xytyuk'ijxputs ko je'eyu waanu
xytsyékyuts.

⁴⁸Net ja Jesús t'anmaay ja
toxytyujk:

—Yu mbojpu tu yajma'xta'ay.

⁴⁹Net jyotjunandu di'ibáty tu

yajwówdu ma meesu mut ja Jesús:

—¿Pán ja'ayu tyaadu?, ko extu
pojpu mye'xyty.

⁵⁰Es ja Jesús t'anmaay ja
toxytyujk:

—Tuts xymyubeky, es paadyuts
mij tu nyajnitse'eky. Nujx jotkujk.

Toxytyujkaty di'ibu pyudujkadup ja Jesús

8 Oknum ja Jesús jyudijty
kajngajpn es tkajxwa'xy ja
oybyu ayuk di'ibu ñigajxpy ja
Diosu kyutujkun. Es nimajmajtsku
'yuxpukpu jyamyudátyuty. ²Es
nandu'un jyamyudajtudú nija'ajuty
ja toxytyujk di'ibu naty ja Jesús tu
dya'aguda'aky es nija'ajuty di'ibu
tu ttukmastu'uty ja ka'oybyu. Es
nidu'uk yu'ujuty txu'aty Mariiu
Magdalenu, di'ibu Jesús tyukmastut
juxtujk ja ka'óybyuty, ³es jatu'uk
txu'aty Fwanu, ñudo'oxy ja Kuzu,
Eroodusu tyuumbu wyindsún, es
jatu'uk txu'aty Susanu, es may ja
wiinkpu toxytyujk di'ibu muut
jyudijty ja Jesús es ja 'yuxpukpúty
es pyudúkaty.

Triiguwujpu éxtumu ijxpajtun

⁴Mayjya'ay tso'ondu ma tugekyu
kajpn es tnimiin ja Jesús. Es ko
myaymyijky ja ja'ay, net ja Jesús
tpujtáky tu'ugu ijxpajtun es jyunáñ:

⁵—Tu'ugu triiguwujpu 'yojtsy
wujpu. Es ma oj twujy, oj nandu'un
kya'ay ja tyuumt ma padu'u, es ja

ja'ay ttukta'andü, es ja joon tpiidü nandü'un. ⁶Es nandü'un kya'ay ja tyuumt tsaade'ekykyujxm ma kyaj kyúkaty ja nax. Paaty ko tadü triigu myujxy, net tyutsy, ja'a ko tim waanu nik'ajtun. ⁷Es nandü'un ja tuumt kya'ay apyñoty. Ja triigu tuumt myujxy ma apyñ. Ta yajtátsü. ⁸Es di'ibu ja tuumt ka'a ma oybyu nax, yooñ yajxón, es tyuumt'ajty mugo'px ok di'ibu wyuj.

Es ko du'un jyunañ ja Jesús, net jantsy muk t'anmaay:

—Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkadü.

Ti ko ja Jesús ya'uxpeky mudu ixpajtun

⁹Net ja Jesusu 'yuxpujkruty yajtuujudu wi'ix dyajuna'añ mut ja 'yixpajtun. ¹⁰Es ja Jesús jyunañ:

—Dios yu'u mduknijáwudup miidsuty di'ibu kyaj yajnijáwu ijty wi'ix yu'u yajkutíky. Per ujts n'awa'anup ja wiingátypyu ja'ay mut ja ixpajtun mut ko yu'ujaty t'ixtut es kyaj tnijáwudut, es ko yu'u tmdówdut es kyaj tjaygyúkadut.

Jesús tkajxte'xy ja triiguwujpu éxtumu ixpajtun

¹¹Tyaadu 'yandijpy yu ixpajtun: Yu tuumt yu'u 'yandijpy ja Diosu 'yayuk. ¹²Es di'ibu ka'a ja tuumt ma padu'ujun, yu'u 'yandijpy yu ja'ayuty di'ibu myudoodup ja Diosu 'yayuk, es net myiñ yu mujku'ugópk es pyujkxu ja Diosu 'yayuk ma jyot wyinma'añ es kudiibu tmúbúktut es du'un kyaj yajnitso'ogudut. ¹³Esu tuumt di'ibu ka'a tsaade'ekykyujxy,

yu'u 'yandijpy ja ja'ayuty di'ibu myudoodup ja Diosu 'yayuk es tmúbúktu mut ja xondakun. Per ko du'un 'yittu éxtum ja triigu di'ibu 'yaats kyaj kyuktuku, mubujktup tuk tiempu, per ko myiñ ja ayo'on, kyaj tnakymyubúktu. ¹⁴Es di'ibu ka'a ja tuumt ma ja apyñ, yu'u 'yandijpy yu ja'ayuty di'ibu myudoodu, per ja'a ko trujta'aky ja wyinma'añ wi'ix myukja'ay'áttut es xyi'ik xyónut, paaty tmastu'uttu di'ibu myudoodu es kyaj ttundu di'ibu Dios tseyjpy. Paaty du'un yu'ujaty éxtum di'ibu tuumt tu jyi'xy es kyaj tu ñakywyinduy.

¹⁵Es di'ibu ka'a ja tuumt ma oyñax, yu'u 'yandijpy ja ja'ayuty di'ibu 'yaxájudu mut tugekyu jyot, tmudowdu es ttundu es tpanujxtu Diosu 'yayuk. Es du'un yajxón wyindúwut ja pyujta'aky.

Lampru éxtumu ixpajtun

¹⁶Ni pún yu lyampru tkayajtoye'eky es netyu tkuijitsy mut ja tu'ts o trujta'aky mabajnbatku'p. Jam ja ja'ay trujta'aky kujxm es yajxón jyájut tugoty, es ko pún tyúkat, wa'ats 'yixat. ¹⁷Es ni tii di'ibu ijtp ayu'udsyu es óknum kyawu'amut ixnide'xy, es kyaj jyaadyu ayu'udsyubu di'ibu kyaj yajnijáwut. ¹⁸Paaty mudowdu yajxón. Di'ibu 'yaxájudup ja tuy'ajtun, Dios yákup ni'igu winma'añ esu jaygyujkun, per ja ja'ayuty di'ibu myudoodu ja Diosu 'yayuk es kyaj tkuydyundü, Dios pujkadup ja wyinma'añ es ja jaygyujkun di'ibu yu'ujaty myudajttup.

Jesusu tyaak esu myuga'axuty

¹⁹Ja Jesusu tyaak es ja myuga'axuty jyajttu es kyaj mbaat twinguwa'agudu yu'u, ja'a ko mayja'ayu naty. ²⁰Es ja ja'ayuty oj 'yawánudu:

—Tu mdaak jya'ty mut ja m'útsyuty tap tujá'p, es yu'u m'ixánudap.

²¹Es ja Jesús 'yadsooy:

—Nidugekyu di'ibu Dios ja 'yayuk myudeepy es pyadiimpy, yu'u du'un n'axájupts éxtumdsu ndaagun es éxtumdsu nmuga'axun.

Jesús dyajmo'oty ja poj es dyajtumijtku ja mejyñ

²²Tu'ugu xuu ja Jesús tyujkudu mut ja 'yuxpukpu ma ja barku, es 'yanmaayudu:

—Jo'om jam mejyñ ñinaxy.

Es ñujxtu. ²³Es ko naty ñujxtu kujk'ám, Jesús oj myanaxnu. Es net ti'in myiñ ja muk poj es dya'ujtsta'aya'añ ja barku mut ja nuu es kyínut. ²⁴Net ja uxpujkrutujk dyujxtu ja Jesús es t'anmaaydyu:

—¡Windsún, Windsún! ¡Tyam ngupa'tsta'ayunu!

Net ja Jesús pyude'ky es ja poj es ja mejyñ tmugajxy. Ta oj wyu'umadya'ay amonu es tumijtku. ²⁵Net ja Jesús t'anmaay ja 'yuxpukpudy:

—¿Ti tu jyátyuty ja mmubujkun?

Es yu'ujuty du'unu wyu'umadyaadyu es ñay'adsu'kudu es ñayajtuujudu nidu'uk nidu'uk:

—¿Pánu du'unu tyadu ja'ay?, ko yu'u t'ane'emy ja poj es ja mejyñ, es myumadóyuty.

Gadaru ja'ay di'ibu myudajtypy ja ka'óbyuty

²⁶Net jyajttu mejyñbyu'ajp ma Gadaru ñax, di'ibu ijtp Galileu wyinduuy. ²⁷Ko Jesús pyadseemy ma ja barku, net ñimiinu tu'ugu ja'ay di'ibu ka'oybyu myudajtypy es jékyup kya'oktsunaayñu tugoty. Jam tsunaay ma o'kpu jutun es jyiky'aty niwa'ats uxwa'ats.

²⁸Es ko t'ijxy ja Jesús, net ñaygyoxtsunaaydyáku wyindum es yaxkeky:

—¿Ti mdunaampy mut ujts?, mij Jesús, Dios Tsajpótmudu 'yU'unk. Tunu may'ajtun, kátuts xy'adsipy.

²⁹Du'un jyunañ ja'a ko Jesús tu kyéxyuty es pyudsúmut ja ka'oybyu ma tady yedyujk. Kanak ok yu ka'oybyu tu tyuktúkyty, es ja ja'ayuty kyuwunudu ma kyu'u es ja tyeky mut ja kadenu. Es yu ka'oybyu yu'u tukpojtup ja kadenu es myunejxyuty ma muj itun. ³⁰Es ja Jesús dyajtuy:

—¿Ti mxu'ajtypy?

Es yu'u 'yadsooy:

—Ujts nxu'ajtypy Lejyonk^c.

Du'un 'yadsooy, ja'a ko may ja ka'oybyu tu tyuku ma yu'u. ³¹Es yu tady mujku'u ya'amdooy ja Jesús es kyaj dyajnujxut ma ayoodákn.

³²Es jap wingón 'yijty yu udsam may es jye'xy ma ja kopk wiin. Es ja ka'oybyu tpujktsooy ja may'ajtun ma Jesús es dyaky ja kutujkun es tyúkudut ma udsamun. Net ja Jesús

^c 8:30 1x Markos 5:9.

tmooy ja kutujkun. ³³Ja ka'oybyu pyudsuumdu ma ja ja'ayun es tyujkudu ma udsamun. Netu tadu udsam nujxtu jantsy pye'egyua nax jujp'am. Ta kyupyu'knajxtu mejyñoty, es jap jyl'xtaayduu.

³⁴Es di'ibu kywentu'ajttup ja may udsam, ko t'ijxtu ti tu jyatyuty, net oj pyyu'ktsoonda mut ja tsu'ugu es oj tmadya'aktu ma ja kajpn es ma ja'ayuty di'ibu kamoty. ³⁵Es ja ja'ayuty tso'ondu es t'ixa'andu di'ibu tu jyatyuty. Es ko jyajttu ma ja Jesús, net tpattu jam ja yedyujk di'ibu tu niwa'adsyuty ja ka'oybyu, es 'yu'uñu Jesús wyinduuy yaxón es wjy keje es witxu. Es tsyu'kudyaayduu ja ja'ayuty. ³⁶Es di'ibu naty tu t'ixtu, net tmadyaktu wil'ix tu niwa'adsyudyu tadu yedyujk di'ibu naty myudajtypy ja ka'oybyu. ³⁷Es mudu tyaadu nidugekyu ja'ay ma Gadaru kajpn tmunu'xtáktu ja Jesús es tso'onnut jap, ja'a ko yu'ujuty tsyu'kudu muk. Net ja Jesús tyujku ma ja barku es nujxnu. ³⁸Ja yedyujk di'ibu tu myastu'udyuty ja ka'oybyu, net tmunu'xtáky ja Jesús es nujxut mut yu'u. Per ja Jesús tyuknipujku es wyu'umut, es 'yanmaayu:

³⁹—Jumbit. Nujx ma mdujk es xymyadya'agut tugekyu di'ibu Dios tu tuñ mut mijts.

Es ja yedyujk nujxnu es tmadyaky ma tugekyu kajpn éxtum ja Jesús ttuuñ mut yu'u.

Jayru nuux es ja toxytyujk di'ibu Jesusu wyit tyoon

⁴⁰Ko Jesús jyajty ma jatu'ugu mejyñbya'a, net ja ja'ayuty oj juyjp'yo'oyudu mut ja xondakun,

ja'a ko nidugekyu ja'ayuty 'yawixtu naty. ⁴¹Net myiñ tu'ugu yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Jayru, di'ibu ijtp windsun ma ja tsajttujk. Tadu yedyujk ñaygyoxtonaaydyáku Jesús tyeky'ujxy es tmunu'xtáky es nujxtu ma ja tyujk, ⁴²ja'a ko tmadaty tu'uk je'eyu nuux di'ibu majmajtsk jumajt, es tamu naty tyim'oogánu. Es ko Jesús oj ñejxy, net muut nujxtu mayjya'ay es jantsy adijmíky.

⁴³Es ma tadu mayjya'ay jap tu'ugu toxytyujk di'ibu myudajtypy ja windaxu pa'am es tu 'yayoyu naty majmajtsk jumajt, es tu yajmeeñdyñ ma kudsooyun tugekyu di'ibu naty myudajtypy, es ni pán kyaya'agudaku. ⁴⁴Es yu'u niwingoon uxku'p tsoo ja Jesús es ñaydyukpatu ja wyit, es netyu 'yagudaky.

⁴⁵Net ja Jesús dyajttuy:

—¿Pánuts tu xytyoñ?

Es nidugekyu 'yanmaayudu:

—Kyaj 'yujtsuty.

Net ja Peedru jyunañ:

—M'ijxypy ko mayjya'ay

m'adijmíkyuty, es xyajtáy pán tu mdóñuty.

⁴⁶Net ja Jesús jyunañ:

—Tuts xytyonda ja'ay nidu'uk. Nnija'abuts, ja'a ko yu nmak'ajtunuts tu ya'aguda'agyuty.

⁴⁷Es ko ja toxytyujk tnija'aju ko Jesús ñija'ap, net myiñ tsuyiipy es ñaygyoxtonaaydyáku Jesús wyinduuy es t'awa'anu mayjya'ay wyinduuy ti ko oj ttoñ, es netyu 'yagudaky. ⁴⁸Net ja Jesús 'yanmaayu:

—Tu m'aguda'aky mut ko tu xymyubeky. Tyam nujxu net jotkujk.

⁴⁹Támmu naty 'yakkajxy ja Jesús ko jyajty nidu'ugu ja'ay di'ibu

tso'omp ma tyujku Jayru di'ibu ijt windsún ma ja tsajptujk, es ya'anmaay ja Jayru:

—Tu m'u'unk 'yo'knə. Kudii xyñakyñe'emy yu Windsún.

⁵⁰Es ko ja Jesús tmudooy, net t'anmaay ja Jayru:

—Katu mjetmay'eeky. Mubujkuts je'eyu esu m'u'unk tso'ogut.

⁵¹Es ko jyajttu ma ja Jayru tyujk, ni pán tkayajtujku ja Jesús, yu'uyu Peedru es ja Fwank es yu Santya'agu es ja tyaak tyeety ja kixyu'unk o'krə.

⁵²Es nidugekyu ja'ayuty jyantsyju'uy jyantsyya'axtu mut ko ja kixyu'unk tu 'yeeky. Es ja Jesús jyunañ:

—Katu mnakyju'uydyu. Yu kixyu'unk kyaj tu 'yeeky. Maap jap.

⁵³Es ja ja'ayuty je'eyu ttukxiky ja Jesús, ja'a ko ñija'adap ko tu 'yeeky.

⁵⁴Net ja Jesús tku'amumajtsu ja o'krə es t'anmaay muk:

—Kixyu'unk, pudə'uk.

⁵⁵Es ja kixyu'unk jyikypyejky jatugok es netyu pyude'ky. Es ja Jesús jyunañ es yajmo'oyut ja kyaaky. ⁵⁶Es ja tyaak tyeety du'ñu wyu'umudyaaydyu. Per ja Jesús tyuknipujku es kudiibu pán t'awánut éxtum tu jyaty.

Jesús tkexy ja 'yuxpujputujk es tkajxwa'xtut ja Diosu 'layuk

9 Ta ja Jesús dyajnaymyujku nimajmajtsku 'yapóstuluty, es tmooy ja muk'ajtun es yu kutujkan es dyajjuga'agut nidugekyu ka'oybyu di'ibu ja'ay myudajtypy es dya'aguda'agut di'ibu pujkadap. ²Es tkejxy es tkajxwa'xtut wi'ix ja Diosu kyutujkan. Es nandu'un tkejxy es dya'aguda'agut yu puma'ayuty. ³Es ja Jesús jyunañ:

—Ni ti xykyayajnajxtut di'ibu mnidu'uyo'oydyup. Ni mdajk, ni mmorral, ni mgaayñajxuk es kyajpu mmeen xymyunnajxtut. Es yu'uyu mwit mmunnajxtap di'ibu mnikujxy es kyaj wiinkpə ja tukni'x xymyunnajxtut. ⁴Ko mjajtta'agut ma tu'ugu tujk, kyaj mdsoonut es mnajxut wiink tsoo, wə'umdu extə ko mnajxut ma wiinkpə kajpn. ⁵Es ma kyajpu ja'ay myajjajtta'agyuty, net mdsoonut ma tadu kajpn es xywyinxittut ja naxjok ma ja mgu'uk éxtumu ixxwə'umun ko du'un wyu'umdu pojpu mmut.

⁶Ko Jesús kyajxtaay, net tso'ondu yu'ujuty es ñajxtu kajngajpn es tkajxwa'xy ja oybyu ayuk éxtum ja Jesús tu jyuna'añ, es dya'aguda'aktu ja puma'ay nidugekyu majatyu kajpn.

Fwank Yajnubajtpu 'yeeky

⁷Es ja gobernadoo Erodus tmudooy tijaty ja Jesús tyiimpy, es kyaj tñijawu wi'ix dya'ítut, ja'a ko jamu ja'ay jyuna'andu ko yu'u Fwank Yajnubajtpu ko tu jyikypyekey. ⁸Es nija'ajuty jyuna'andu ko yu'u Elius ja Diosu kyugajxpu, ko tu kyuxe'eky jatugok. Esu wiinkpə jyuna'añ:

—Ja'a tu'ugu Diosu kyugajxpu di'ibu jékyup, ko tu jyikypyekey jatugok.

⁹Per ja Erodus jyunañ:
—Ujts oj nni'ana'amə es yajnibúxudu tadu Fwangu kyubajk, zes pánu tadu di'ibu tyiimpy tugekyu di'ibuts uj tyam nmudeepy?

Es ja Erodus jyottugoooy wi'ix t'ixut.

**Jesús dyajkáy nimugoxk
mil naxy ja ja'ay**

¹⁰Ko jyumbijttu ja apóstuluty, net ttukmumadyaktu ja Jesús di'ibáty tu ttundu. Es net ja Jesús yajnujxudu ma tu'ugu it di'ibu mywington'ajtypy ja Betsaydu.

¹¹Es ko ja mayja'ay tnija'adu, net tranujxtu. Es ja Jesús 'yaxájudu es tmugajxtu wi'ix ja Diosu kyutujkun es dya'agudaky ja puma'aydyuk.

¹²Es ko tsyu'ujunu, ta ñimiinu nimajmajtsku 'yuxpukputy es 'yanmaayudu Jesús:

—Nayjyugajxudu muut ja ja'ayuty es ñujxnut po'xpu es t'axta'ayut yu kyaaky majatyu tujk es jap kajpnóty di'ibáty wingónuty, ja'a ko yaa ma n'ijtum kyaj tii.

¹³Es ja Jesús jyunañ:

—Mo'oydyu miidsuty ja kyaaky.

Es yu'ujuty jyunandu:

—Kyajts ti nmudaty, je'eyu mugoxku tsajkaaky es majtsku ajkx. ¿O mdsejpy es uudsuty nujx njúdyuts di'ibu jyu'xtabu tyadu mayja'ay?

¹⁴Ja'a ja'ayuty nimugoxk mil. Es ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpukputujk:

—Yajnaxwaatstu ja'ayuty nijustyikxymyajkátuty.

¹⁵Es du'un ttuundu es ñaxwa'tsaaydyu nidugekyu. ¹⁶Net ja Jesús t'axaju tadu mugoxku tsajkaaky es majtsku ajkx, es pyat'ijxy tsajwínm es tkuni'xy es ttujkwa'xy es tmooydyu ja 'yuxpukputujk es dyajwa'xat ma ja ja'ayuty. ¹⁷Nidugekyu kyaaydyaaydyu jotkuda'aky, es ñadujku majmajtsk katsy ja kaydyuk.

**Peedru tnigajxy ko
Jesús ja'a ja Kristu**

¹⁸Es ma tu'ugu xuu ja Jesús kyajxtáky anaydyu'uk mut ak yu'adyu 'yuxpukpku. Esu Jesús yajtuujadu:

—¿Wi'ix ja ja'ayuty jyuna'añ ko pánuts uj?

¹⁹Es ja 'yuxpukputujk 'yadsoodu: —Nija'ajuty jyuna'andu ko mijts Fwank Yajnuabajtpu, es wiinkpu junándup ko mijts Eliius, es wiinkpu 'yaktimjuna'andu ko mijtsu du'un tu'ugu Diosu kyugajxpu jékyabu di'ibu tu jyikyppyky.

²⁰Net ja Jesús dyajtuuy:

—Es miidsuty, ¿wi'ix mjuna'andu pánuts uj?

Es ja Peedru jyunañ:

—Mijtsu du'un ja Kristu di'ibu Dios wyin'ijx es tkejxy.

Jesús tnigajxy ja 'yo'kun

²¹Es ja Jesús tyuknipuk makta'aky es kudiiibu pán t'awánut.

²²Es 'yak'anmaayy:

—Tuy'ajtun uj, ja Naxwíndu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, n'ayowa'añts muk es uj xy'uxtija'anduts ja mujja'aydyukaty esu teedywyindsánuty es ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpukput, esu ja'ayuts xya'oogut es tugukxubajtp jatugok njikyppyúkuduts.

²³Oknum t'anmaay nidugekyu ja'ayuty:

—Pun jaats pán xpyanujxa'añ, tsojkup es tmastu'udut ja kyu'am winma'añ es bom bom jyiky'átut éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu kyruuz pyagiipy ko 'yo'kun tninejxy,

esuts xypyatsoonut. ²⁴Ja'a ko di'ibu tseyjy es jyiky'átut éxtumá kyá'um winma'áñ o ja kyá'umdsojkun, dá'ambu ja'ay naysajtugóyudap mut ja jyiky'ajtun. Es pán tseyjy es jyiky'átut éxtumts új ndukni'ixá, dá'ambu ja'ay kyaj ñaysajtugóyudat mut ja jyiky'ajtun. ²⁵¿Es ti tyimpatyty otyim di'ibu ja'ayuty oy tjaniwindsun'ajtrp tugekyá naxwíñudá, pún naysajtugooyp ká'um mut ja jyiky'ajtun má ja Dios? ²⁶Pún pánats xytyuktsoyduump es ttuktsoydyúñ ja n'ayúkats yá naxwíñ pojpu ja'ay wyinduuy, új, ja Naxwíñudá Ja'ayudyá Kyudunaabyá, nan nduktsoydyúnupts kots nmínut jatugok mudá myuj'ajtuná nDeedyats esu nDeedyats ja 'yánklusudyá myuj'ajtun. ²⁷Es n'anuumá táy'ajtun ko nija'ajuty di'ibu ja yaa kyaj 'yooktat pún kyajnam t'ixy ja Diosu kyutujkun.

Jesús tyugatsy

²⁸Es ko tyuktujkxubejty, net ja Jesús pyatújku má tu'ugu kopk es kyajxtá'aga'áñ. Es twooy ja Peedru, Santya'agá esu Fwank. ²⁹Es ko ja Jesús jam kyajxta'aky, net ja wyiin jyujp tyugajtsy es ja wyit jyumbijty jantsy wa'ats poop es jyantsytye'xy. ³⁰Net kyuxe'ky nimajtsku yedyujk myadya'aky mut ja Jesús. Yá'udyá tadá Moisés esu Eliiús. ³¹Es jyantsyjyay jyantsytye'xy juwudity má Jesús esu Moisés esu Eliiús, es tmadya'aktá ja 'yo'kuná Jesús éxtum 'yayowa'áñ jap Jerusalén. ³²Es ni'igá ja Peedru mut ja jyamyúut jyantsyjyama'aja'andá.

Net t'ijxtá ja myuj'ajtun ja Jesús es ja nimajtskpu ja'ayuty di'ibu naty mut ja Jesús. ³³Es ko ja nimajtskpu ja'ay jyagamgáknudá má ja Jesús, ta ja Peedru jyunáñ:

—Windsún, oy ko tyam n'ijtam ja yaa. Es ngójudats tuguugu xkuda'ak tujk: tu'uk mut mij es tu'uk mut ja Moisés es jatú'uk mut ja Eliiús.

Es ja Peedru kyaj tniyawá di'ibu kyajxypy.

³⁴Es ko Peedru naty kyajxy, net myiín ja yoots di'ibu abijtádu, es tsyú'kúdu ko ñay'ijxúdu yoodsóty.

³⁵Net tmádoodá kyajxy jap yoodsóty di'ibu junán:

—Tyaadá újtsu n'U'unk di'ibúts njantsytsyejpy. Múmúdowná yá'á.

³⁶Es ko dá'un kyajxtaay, net t'ijxy ko Jesús jam naydyu'uk. Es ni pán wi'ix tka'anmaaydyá éxtumá naty tá t'ixtá.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu mixy di'ibu ka'oybyá myudajtypy

³⁷Es jakumbom ko jyunajktá jam kopkkujxm, mayjya'ay tsoy'ondú es oj jyujp'yo'oyudá. ³⁸Ta tu'ugu yedyujk myiín es t'anmaay mák ja Jesús:

—Windsún, tuná may'ajtun. Ixúdsu n'u'unk, ja'a ko yá'ayuts tu'uk nmúdajtypy. ³⁹Ko yá ka'oybyá tyuktákuty, ta jaj'ya'axyuty, wyijtsxítuty, ya'a'eebyuty, kyujy jyubípyuty es kyaj ñiwa'adsa'áñuty. ⁴⁰Táts njamunu'xta'aky yá m'axpújkruty es ttukniwa'adsádu tadá ka'oybyá, per kyaj tá tmúmada'aky.

⁴¹Esu Jesús 'yadsooy:

—¡Ay miidsuty, ja'ayuty di'ibu kyaj jyiky'attá mudá táy'ajtun

es kyaj Dios tmubaktu! ¿Extu nu'unudsu da'un n'aktim'ítut mat miidsuty es nmudánudut? Yajmín ja m'u'unk.

⁴²Es ko ja mixy myujwa'ky, net ja ka'oybyu ñaxkujubijpu es wyijtsxijtu muk. Per ja Jesús t'oooy ja ka'oybyu es dya'agudaky tadu mixy es ttukkudujku ja tyeety.

⁴³Es nidugekyu ja'ayuty da'uñu wu'umudyaadyu mut ja Dios ja myuj'ajtun.

**Jesús tnigajxy myumajtsk
ok ja 'yo'kun**

Es ko yu'ujuty da'uñu wu'umudyaadyu mut di'ibu naty tyiimpy ja Jesús, ta yu'u t'anmaadyu ja 'yuxpujkruty:

⁴⁴—Mudowdu yajxon es jaygyúkudu es katu xyja'aydyugódyu tyadu ayuk. Ujts, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkuyaka'añuts ma ja mayjya'ay.

⁴⁵Es ja 'yuxpujkrutujk kyaj tjaygyujkudu éxtum ya'anmaay es tjujptsu'kudu es dyajtúwut éxtum tu jyuna'añ.

Pún waanu muj

⁴⁶Net ja 'yuxpujkrutujk ñayyajtuujudu oga'an pún ma yu'ujuty ni'igu muj. ⁴⁷Peru Jesús ñija'ap di'ibu naty ja ja'ay wyinmaadyu, es net tsa'ane'ky tu'ugu unaku'unk es tpujtáky kujk'aay ma yu'ujuty. ⁴⁸Ta 'yanmaayudu:

—Pún 'yaxájubu tyadu unaku'unk mut ujtskyujxm, nandu'unuts xy'axaju. Es púnuts uj xy'axájup, nandu'un xy'axájudu púnuts uj

xykyajx. Yu'u pún naybyujtákap ni'igu mutsk ma miidsuty, yu'u ítup muj.

**Di'ibu kyaj xyñi'o'o xyñiyáxum,
yu'u da'un ijtp mut udsajtum**

⁴⁹Net ja Fwank jyunañ:

—Windsún, tuts n'ixtu tu'ugu yedyujk di'ibu mut mijtsu mxuu dyajpudsémy yu ka'oybyu di'ibu ja'ay myudajtypy. Es nyajkuboiktupts mut ko kyaj jyudity mut udsajtum.

⁵⁰Es ja Jesús jyunañ:

—Katu xyajkubóktu, ja'a ko di'ibu kyaj xymyudsip'ajtum, yu'u ijtp ti'igyu mut udsajtum.

**Jesús tjujpkugajxu ja
Santya'agu esu Fwank**

⁵¹Es ja tiempu wingoombu naty ma ja Jesús ñujxánnu tsajpótm. Net tpujtáky ja wyinma'añ muk es ñujxa'añ Jerusalén. ⁵²Es tkejxy jayujp ja kugajxy es tjujpu'ixut ma tu'ugu samaritanu kajpn, es t'uxta'ayut yu jajttákn. ⁵³Es ja samaritanu ja'ayuty kyaj t'axajuyandu, ja'a ko t'ixtu ko ja Jesús ñejxy Jerusalén.

⁵⁴Es ko ja 'yuxpujkruty, yu Santya'agu es ja Fwank, tñija'adu tyadu, net t'anmaadyu ja Jesús: —Windsún, ¿mdsejpy es nyajnaxkudákum yu junya'ank jam tsajwínm es kyutugóyut tadu ja'ayuty?

⁵⁵Net ja Jesús 'yijxambijty es t'oodu es tmugajxtu:

—Miits kyaj xyñijáwudu ti ja'ajun mmudajttup. ⁵⁶Ujts, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kyajts tu nmiñ es nyajtugóyudats ja

ja'ayuty, ja'ats ta nnimín esuts
nyajnitso'oga'añ.

Net oj ñujxtu wiink kajpn.

Pánuty pyatsoonándap ja Jesús

⁵⁷Es ko oj ñujxtu tu'am, ta tu'ugu
yedyujk 'yanmaayü ja Jesús:

—Windsún, uj ndsejpyuts
mbanujxa'añ mij ma
mjantsytyimnejxy.

⁵⁸Esu Jesús 'yadsooy:

—Yu wax myudajtypy ja 'yaank,
es yu juyujk di'ibu kaagudijtp
myudajtypy ja pya'an, per
uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu
Kyudunaabyu, kyajts nmudaty mats
je'eyu ngubajk nbujta'agut.

⁵⁹Esu Jesús t'anmaay jatu'uk:

—Pamiinguts.

Es ja ja'ay jyunañ:

—Windsún, nasmajtsuguts es
nwu'umdu ts mudu ndeedyuts extu
ko 'yoogut es nyajnaxtúkuduts, es
net nbanujxtut.

⁶⁰Es ja Jesús t'adsooy:

—Mij nujx kajxwa'x wi'ix ja
Diosu kyutujkun. Nika'ak yu
o'kruty. Wa'anü wiink ja'ayuty
dyajnaxtúkudu. Tyaadu yu'u
tyiimpü di'ibu kyaj jyotmaydyúñuty
yu Diosu 'yana'amun.

⁶¹Net 'yanmaayü jatu'ugu ja'ay:

—Windsún, nbanujxupts
mij, per nnejxyuts jawyiin
n'oknayjyugajxyuty matsü ndujk.

⁶²Esu Jesús t'adsooy:

—Pán yajtsajkayuup, tuyu
tpujta'agut ja 'yijxun. Kyaj
mbaat 'yijxumbíty pun tseyjpy ja
syurku tuyu ñujxtut. Es nandu'un
pánuts xypyanauxaamp, yu'u
myastutta'ayup tugekyu oytyim
tiity. Es pán kyaj tmastu'uda'añ

tugekyu yu jyiky'ajtun es
xypyanauxuduts, kyaj tyuñ ma ja
Diosu kyutujkun.

**Jesús tkeyx nidugu'px
majmajtsku 'yuxpujkputy**

10 Es óknüm ja Windsún
Jesús twin'ijxy nandu'un
nidugu'px majmajtsk ja ja'ay, es
tkejxy nimajtskátyuty es ñujxtut
jawiin ma tugekyu kajpn ma Jesús
ñujxa'añ. ²Ta ja Jesús t'anmaaydyu:

—May ja ja'ay di'ibu kyajnum
t'amudoonáxtu ja oybyu ayuk.
Du'un ja'ajuty éxtum ja triigu
tuamt di'ibu yajpajkmujkp, per
waanü ja tuumbu. Paaty amdowdu
ja Kugam es tkáxut ja tuumbu esu
ja'ay ttuknijáwudut ja oybyu ayuk.

³Tyámuts miits ngaxa'añ es
nujx xkyajxwa'xy. Es ixtu yajxón
ko du'un éxtum ja borreegu 'yity
tsipoty ma ja waxka'ukun, miidsuty
nandu'un xypyaada'andu ja ja'ayuty
di'ibu kyaj m'axajyua'anudu oy.

⁴Katu xymyünujxtu mbijñ, ni
mmeeñdyujk, ni mgaayñajxuk
es ni wiinkpu mgu'uk. Katu
mwa'k'áwudu es xkyajxpe'xy ja
ja'ayuty di'ibu mbáttup tu'aay. ⁵Es
ko mdákut ma mmo'oyuty ja ja'ay
yu jajtákn ma tu'ugu tujk, jawyiin
xy'anuumut: “Jotujk ma tyadu
tujk.” ⁶Es pun ja kudujk m'axájup
yajxón, Dios kunu'xadup. Es pun
kyaj, katu xy'amdoy ja Dios es
kyunu'xadut. ⁷Ma m'axájuty yajxón,
wu'umdu ma tadu tujk es kay uuktu
di'ibu mmooyudup, mut ko pánuty
kyajxwa'xypy yu n'uxpajkunuts,
nandu'un pyaadyuty ja ka'ay
ukun éxtum jyuna'añ ja ayuk: “Yu
tuumbu páttup ja myuju'uñ.” Katu

mjudity tujkmdujkm. ⁸Es ko mja'tut ma tu'ugu kajpn ma m'axájudu, ja'xtu di'ibu myajmoodyup.

⁹Ya'aguda'aktu di'ibu pujkup jap, es anuumu: "Tu wyingón ja Diosu kyutujkun ma miidsuty." ¹⁰Es ko mja'tut ma tu'ugu kajpn ma kyajpu ja'ay m'axájudu, pudsumdu tu'aay es anuumudu: ¹¹"Extu naxjok di'ibu yaa ma mgajpn tu pyety madsu ndekyun, nwinxítupts. Per nijáwudu ko wyingón ja Diosu kyutujkun."

¹²Es ja Jesús t'anmaaydu ja 'yuxpujkputy:

—N'anuumudu miidsuty ko ja tiempu tpaadut ma ja ja'ay yajpayo'odyut, ja Dios yakaampy ni'igu ja tuydu'unun ma tadu kajpn kudiinun ma Sodomu ja'ayuty.

Kajpn di'ibu kyaj jyodumbittu

¹³Puroobu mijs Korazín kajpn, es puroobu mijts Betsaydu kajpn, ja'a ko pun ujtsxyup nbujtákyu ma Tiru kajpn esu Sidón kajpn yu muj'ajtun éxtum ma miidsuty, tadu kajpn jékuyxyup dya'ixyuty ja jyotmay mut ja pyojpukyujxm es jyodumbijtxyup mut ja Dios.

¹⁴Paaty ko tpaadut ja tiempu ma ja ja'ay yajpayo'odyut, miidsuty m'axájup tu'ugu tuydu'unun waanu muk es kudiinun dyu'unuty ma Tiru es ma Sidón.

¹⁵Es mij Kafarnaúm kajpn, di'ibu naybyujta'agánup muj kujxm extu ma tsajpun, Dios ya'u mbujta'agudup ma ayoodákn.

¹⁶Net ja Jesús t'anmaay ja 'yuxpujkputyjk:

—Pun myubejkyu ja ja'ayuty éxtum miits xykyajxwa'xtu, uj xymyubujkputs nandu'an. Es pun kyaj m'axájuty miidsuty, nan kyajts uj xy'axaju es nan ni ja'a púnuts xykyajx.

Jyumbittu ja nidugu'px majmajtsku uxpujkputy

¹⁷Oknum ko ja nidugu'px majkpu uxpujkpu jyumbijnudu, jyantsyxyondaktu es t'awa'anudu ja Jesús:

—Windsún, extu ja ka'óbyuty tu xymyumudówduts mut mijskyujxm.

¹⁸Netu Jesús t'anmaaydu:

—Uj tuts n'ixy ja mujku'ugópk Satanás kya'ay tsajwínm éxtumu jadsukun. ¹⁹Uj tuts nyaky yu muk'ajtun mut miidsuty es oy xytyuktaanut yu ts'a'án es yu jaybyu'uk es xymyumada'agut ja mdsip Satanás mut tugekyu ja myujaa, es kyaj mbaat wi'ix mdúñuty. ²⁰Per katu mxonda'aktu je'eyu ko yu ka'oybyu tu mmumudówudu, ni'igu xonda'aktu mut ko yajkuja'ayun ja mxuujuty jam tsajpótm.

Jesús xyonda'aky

²¹Es netyu ja Jesús jyantsyjyotkujkadyaay mut ja Espíritu Santu es kyajxtáky:

—Tatu, n'awdajtypyuts mijts di'ibu Windsun'ajtp tsajpótm es ya naxwiín, ja'a ko ja ja'ay di'ibu ijttup éxtumu u'unk uná'kuty tu xytyuk'ixy xytyuknijawu di'ibu mdukwinguyu'ts di'ibu junándup ko yu'ujuty wiy kejuryu. Es jantsy

oy, Tatü, ko du'un tu xytyuñ éxtam mij xytsyekyün.

²²Es ko du'un kyajxtaktaay, net t'anmaay ja 'yuxpüjkrputüjk:

—Yu nDeedyuts tü xymyoodya'ayuts tügekyü. Ni pün tka'ixy'aty ja nDeedyuts, üjts je'eyü, ja'a 'yU'unk. Es ni pünuts üj xykya'ixy'aty, yu'üyüdsü nDeety es ja ja'ayuty di'ibüts üj tü nnaydyuk'ixyuty mä yu'ujuty.

²³Net ja Jesús twin'ijxpajttu ja 'yuxpüjkrputüjk es t'anmaay ak yu'ujuty:

—Kuni'xy miidsuty di'ibü ijxtüp tügekyü tyaadü. ²⁴Ja'a ko may ja Diosü kyugajxrü es ja réyuty di'ibü jékyüp, ja'ixandü di'ibü miits tyam m'ijxtüp, es kyaj t'ijxtü, es nandu'un tjamüdowandü di'ibü miits tyam mmüdoodüp, es yu'ujuty kyaj tmüdoodü.

Samaritanu oyja'ay

²⁵Tu'ugu di'ibü tsajptügóty ja'uxpüjkr pyude'ky es oj tmügajxy ja Jesús es dyajka'aja'añ. Ta dyajtüüy:

—Ya'uxpüjkrü, ¿tits ndúnüp esuts nbaadut ja njiky'ajtünuts winu xüü winu tiempü?

²⁶Net ja Jesús 'yadsooy:

—¿Ti jap ijtp kuxja'ay mä ja Moisesü 'yana'amün? ¿Wi'ix xykyajxy?

²⁷Es ja di'ibü tsajptügóty ja'uxpüjkr 'yadsooy:

—Mdsóküp yu mWindsün Dios müüt tügekyü mjot mja'ajün, müüt tügekyü m'anmüja'an, müüt tügekyü mmüjää, müüt tügekyü mwinmä'añ, es nandu'un mdsóküp ja mmüdjkrpa'a éxtam mij kü'üm mnaydsyékyuty.

²⁸Net ja Jesús jyünán:

—Tu yajxón m'adsoy. Pün mdiimpy du'un, mmüdátüp ja jiky'ajtün winu xüü winu tiempü.

²⁹Ta ja di'ibü tsajptügóty ja'uxpüjkr naypyüjta'agánüp éxtam ja'ay di'ibü jiky'ajtp tüy'ajtün müüt, es dyajtüüy:

—¿Pünuts üj nmüdjkrpa'a'ajtypy?

³⁰Net ja Jesús 'yadsoojü:

—Tu'ugu yedyüjk winjünajkr mä ja tu'ujün di'ibü nüjxr Jerusalén extü kyüda'aky Jerikoo. Es myajtsüdü ma'tspü es pyüjküdyaa'yüdü tügekyü di'ibü naty myüdjatyty, es extü yu wyit, es yajkepywyejpy, es ñikáküdü éxtümü o'krü. ³¹Es net tu'ugu teety ñajxy mä tadü tu'u. Es ko oj 'yíxyuty, net ñayo'oyü.

³²Oknüm myiñ tu'ugu levitü di'ibü myüdiimpy ja teety es ñajxy mä tadü tu'u, es ko oj t'ixy, net nandu'un tnayo'oy. ³³Per óknüm myiñ tu'ugu samaritanu ja'ay di'ibü jüdjtp mä nandu'unü tadü tu'u. Es ko t'ijxy, net mük tja'ajü es tpa''ayooy. ³⁴Net tmüwingooñ ja yedyüjk es dyajtsoybyejty ja tsyayut müüt ja aseytu oliivü es ja vinü, es t'adsiimpy. Net dyajpejty mä kyü'üm jüyüjk di'ibü naty tyuk'uñaa'py, es dyajjajty mä tu'ugu jajttákn es jap tkwentü'ajty yajxón.

³⁵'Es jakumbom ko ja samaritanu ja'ay tso'onnu, ta tju'ty majtskü myeeñ es tmooy ja küdjkr di'ibü mä jajttákn es t'anmaay: “Kwentü'atu tyädü yedyüjk, es pün m'ak'yajmeendyuump, üjts mij nmügubátüp kots njümbítut.”

³⁶Net ja Jesús dyajtüüy ja di'ibü tsajptügóty ja'uxpüjkr:

—¿Pánu tyadu nidugaukpu mjunaamp ko yu'u tmudajkpa'ajuty di'ibu majtsu tadu ma'tspu?

³⁷Ta ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpajkp 'yadsooy:

—Ja di'ibu myudajt ja pa'ayo'on mut yu'u.

Net ja Jesús jyunañ:

—Nujx mij es xytyúnut nandu'un.

Jesús ma tyujku Martu esu Mariiu

³⁸Es ja Jesús dyaj'yo'oy ja tyu'u es jyajty ma tu'ugu kajpn. Es jap tu'ugu toxytyujk di'ibu xy'ajtypy Martu, es 'yaxaju ma tyujk.

³⁹Martu tmudaty tu'ugu myuga'ax di'ibu xy'ajtypy Mariiu. Es yu Mariiu ñaxwe'tsy Jesús tyeky'ujxy es tmudoo'ijty éxtum jyuna'añ.

⁴⁰Es ja Martu kya''awaadsuty mut ja tyuunk nmiiñ ja Jesús es t'anmaay:

—Windsún, ¿kyaj xy'ixy ko yu Mariiu xytyukm'ixuts naydu'ugu tyadu tuunk tugekyu? Anuumu esuts xypyudákut.

⁴¹Es ja Jesús 'yadsooy:

—Martu, Martu, nugoo m'oktuunnu jottugoy mut mayu mduunk. ⁴²Je'eyu tu'uk mdugoy'ajtxuty. Yu Mariiu tu twin'ixy yu oybyu, es kyaj pún pyujkxudut.

Kajxtákun

11 Tugok ja Jesús kyajxtáky ma tu'ugu it. Es ko kyajxtaktaay, net tu'uk 'yanmaayu ja 'yuxpajkp:

—Windsún, tukni'ijxuguts wi'ixuts ngajxta'agut, du'un éxtum ja Fwank tukni'ijxu ja 'yuxpajkputy.

²Esu Jesús jyunañ:

—Ko mgajxta'aktut, du'un mjuna'andut:

Tatitu'unk, wa'an nidugekyu ja'ay mwindsu'ugudu es m'awdatudu.

Min mijts es myajkutúkut ja ya naxwiiñ.

³Es du'añmuts xymyo'oydyut di'ibuts njux'tup.

⁴Es xymya'xuduts uudsudyu nbojputy, éxtmuts uudsuty nandu'un nma'xtu di'ibuts axuuk tu xytyunda.

Es kudii xyajkutíky es ja ka'oybyu t'ixut wi'ixuts xyajpekytyúnut.

⁵Jesús nandu'un jyunañ:

—Pun nidu'uk miidsuty myudajtypy tu'ugu m'atnaymyaayuba, es tsu'pun ñejxy ma tyujk es t'anuumu: “Mugu'uk, tuk'anu'xkuts tuguggu mgaaky. ⁶Yu'u tu jya'ty tu'uguts ja nm'atnaymyaayuba di'ibu vyajtuump, es kyajts nmudaty tits ndukju'xup.” ⁷Es 'yadsoy di'ibu tugoty: “Kátuts xyn'emy. Tudsu ndujk nya''adujknu es n'u'unguts tyámuts muut nma'adu. Kyajts mbaat nbude'eky es nmo'oyut tii.”

⁸Esu Jesús t'anuumudu ja 'yuxpajkputujk:

—Njuna'añuts ko oy ja'ijty kyapudu'uga'añ mut ko tm'atnaymyaayubuty, extu ko pyudu'agut es tmo'oyut tugekyu di'ibu tsyepjy kudiibu 'yak'yajna'amut. ⁹Es du'un éxtmuts njuna'añ: Amdowdu Dios, es mmo'oyudut; xta'aydyu, es xypyaattut; kugajxudu ma tujk aa, es mya''awátsxudup. ¹⁰Ja'a

ko di'ibu 'yamdeepy, 'yaxájup; es pún 'yaxtaapy, pyatypy; es pún kugajxup, ya''awátsxup ja tujk aa.

¹¹Es miits u'unkteedyaty, ¿tii mmo'oydyup ja tsa'añ ja m'u'unk ko m'amdówudut ja ajkx?, ¹²o ¿tii mmo'oydyup tu'ugu jaybyu'uk ko m'amdówudut ja tuttsaa? Kyaj, kádii. ¹³Miidsuty oy mbojpu ja'ayaty, mnija'adup di'ibu oy es xymyo'oyut yu m'u'unguty. Es nik ni'igu ja mDeedyu tsajpótmudu tuknigáxudup yu Espiritu Santu di'ibu amdoojudup.

Jesús yajnigajxy ko dyajtún ja mujku'ugópku kyutujkun

¹⁴Es óknem ja Jesús dyajpudseemy tu'ugu ka'oybyu di'ibu naty yu ja'ay ya'ijtypy uum. Es ko ja ka'oybyu tmastuty ja ja'ay, net oj kyajxe'eky. Es ja ja'ayaty du'uñu wyu'umadyaadyu mudu taadu. ¹⁵Es nija'ajaty ja ja'ay jyunandu:

—Tyadu ja'ay yajpudseempy ja ka'oybyuty mut ja myuk'ajtun ja mujku'ugópku Belzebuu.

¹⁶Es nija'ajaty di'ibu 'yixándup t'amdoodu ja ijsxw'umunu mujpu di'ibu tsajpótm. ¹⁷Es ja Jesús ñija'ap di'ibu naty ja ja'ay wyinmaadyup, net t'anmaay:

—Oytyim di'ibuty yu kutujkun di'ibu naywya'xup es tsyiptundu tuk mugu'uk, du'un ñayyajkutugóyudu. Es pun tu'ugu jiiiky mugu'uk ñaywya'xudu es tsyiptundu ak tukka'axaty, nandu'un ñayyajkutugóyudu.

¹⁸Es nandu'un pun naywya'xup ja mujku'ugópku Satanás esu myumajku'ujaty majtsk peky, ¿wi'ix

mbaat jyeky yu kyutujkun? ¿Es wi'ix mbaat miits mjuna'andu kots uj nyajpudsémy ja ka'oybyu mut ja Belzebuu kyutujkun? ¹⁹Es pun tui'ajtun éxtam mjuna'andu kots uj nyajpudsémy ja ka'oybyuty mut ja Belzebuu kyutujkun, ¿ti kutujkun myudajttap miidsu m'uxpukpudy es dyajpudsámdu yu ka'oybyu? Paaty ku'um yu m'uxpukpudy dya'ixyaty ko miits mgajxtugódyu. ²⁰Per pun ujs mut ja Diosu myuk'ajtun nyajpudsémyuts ja ka'oybyuty, tu naty ya'ixy ko tu jya'ty ja Diosu kyutujkun ma miidsuty.

²¹Ko tu'ugu yedyujku mukpu 'yity kudsu'ugu es tkwentu'aty ja tyujk, kyaj wi'ix jyátut ja pyujke'eky. ²²Es pun miimp jatu'uk waanu mukpu di'ibu yu'u mumada'agudup, pukudya'ayudup tugekyu di'ibu tyukkuwaampy es tyukjotkujk'ajtypy, es dyajwa'xut di'ibu tu pyujkuty.

²³'Di'ibu kyaj 'yity mut uj, yu'udsu naty xymyudsip'ajtp, es di'ibu kyaj dyajmíky mut ujun, yu'u naty 'yuxka'tsyapy.

Ka'oybyu di'ibu jatugok jumbijtp

²⁴'Ko tu'ugu ka'oybyu pyudsemy ma tu'ugu ja'ay, net jyudity ma muj itun es t'uxta'ay ma pyo'xut. Es ko kyaj tpaaty, net jyuna'añ: “N'okjumbítyuts jatugok es nduktúkuduts ma tadu ja'ay.” ²⁵Es ko jyumbity, ta t'ixy ja ja'ay éxtam tu'ugu tujkun oydyún. ²⁶Net dyajmín janijxutujkpu myuga'oybyuty waanu axuukpu, es mut yu'u tyuku es tsyunu ma tadu ja'ay. Du'un tadu ja'ay oj wye'emy waanu axuuk es kyaj éxtamu naty.

²⁷Es ma ja Jesús du'un jyunáñ, tu'ugu toxytyujk ma ja ja'ayuty yaxkeky:

—jKuni'xy di'ibu tu myajja'tyuty es myajtsi'tsu!

²⁸Es ja Jesús jyunáñ:

—Ni'igu jyotkujkuty di'ibu myudoodup éxtum ja Dios jyuna'añ es myumudoodup.

Jesús ya'amdoy es dya'ixudut tu'ugu muj'ajtun

²⁹Es ko ja ja'ayuty 'yaknaymyúkudu ma Jesús, net ja Jesús jyunáñ:

—Yu ja'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttup, yu'u axuk ja'ayuty es t'amdowdu yu ijsxw'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun. Per kyaj yajmo'oyut ja wiinkpu ijsxw'umun, je'eyu éxtum 'yijty ja Jonás, Diosu kyugajxpu. ³⁰Paaty du'un éxtum ja Jonás oj ya'ixy es yajnija'aju mut ja ja'ayuty di'ibu ijttu jap Nínive, nandu'un uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, ni'ta'añuts éxtum tu'ugu ijsxw'umun mut ja ja'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttup.

³¹Es ko ja'ay yajpayo'oydyut, yu toxytyujk di'ibu jékyup yajkutujk ma jumboj myiñ, jikypyukaamp ti'igyu mut ja ja'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttup es yu'u dyajniyuxu'ugut ko pekymyut di'ibu tyam jiky'ajttup, ja'a ko yu'u jagam tsyoon es tmudowa'añ ja rey Salomonk ja kyajxwíjun. Es taa ja yaa tu'uk di'ibu myudajtypy ni'igu ja muj'ajtun kadiinam ja rey Salomonk. ³²Es ko ja ja'ay yajpayo'oydyut, ja ja'ayuty di'ibu jékyup ijttu jap Nínive kajpn, nandu'un jyiky'júktut ti'igyu mut

di'ibu tyam jiky'ajttup, es yu'ujuty nandu'un dyajniyuxu'ugudut ko pekymyut ja ja'ay di'ibu tyam jiky'ajttup, ja'a ko yu Nínive ja'ay tmudoo'ittu ja Jonás ja 'yayuk es jyodambijttu. Es taa ja yaa tu'uk di'ibu myudajtypy ni'igu ja muj'ajtun kadiinam ja Jonás.

Lampru éxtumu ijsxajtun

³³Ni pán tkayajtoye'eky tu'ugu lampru es tkujiidsut. Yu'u yajpújtákp kujxm es jyájut muk jap tugoty es di'ibu tujkup wa'ats 'yíxut. ³⁴Es pán ja xpxujkun di'ibu m'axájup oy yu'u, yajwa'adsup tugekyu mjot mwinma'añ éxtum ja oybyu lampru tkude'xy tugekyu ja tujk es wyu'umut wa'ats. Per pán ja xpxujkun di'ibu m'axájup axuuk yu'u, ya'axuugup tugekyu mjot mwinma'añ éxtum tu'ugu lampru axuukpu di'ibu kyaj mbaat yajxón kyude'xy. ³⁵Paaty éxkum es kudiibu tadu xpxujkun di'ibu m'axájup jyátut éxtum ja lampru axuukpu es ma'at. ³⁶Wa'an twe'emy éxtum ja lampru di'ibu wa'ats es oy, mut ko du'un yu mwinma'añ wyu'umda'ayut wa'ats es oy, éxtum ko ja oybyu lampru tkude'xy tugekyu ja tujk es kyaj wye'emy ni ti kugoots.

Jesús tnigajxy ja fariseeuty es di'ibu tsajptugóty ya'xpxujktup

³⁷Es ko ja Jesús tmugajxtaay, net tu'ugu fariseeu wyooju kaabyu, esu Jesús tyujku jap tugoty es ñaxwe'tsy meesu winduuy. ³⁸Es ja fariseeu muk tjaja'ju ko t'ijxy ko Jesús kyaj tkuyduun ja fariseeu kyostumbru ko kyaydyu koonam

wa'ats wa'ats kyubujtu. ³⁹Es ja Windsún Jesús jynán:

—Miits fariseeuty xyajwa'atstu wingujxy yu mvasu es yu mdexy. Es nandu'un miits mdsi'i mxutstu es mnaywyítudu yajxón es du'un mguxu'uktú mnikujxy tsuj. Per mjodoty mnaywyinnaxuja'ap es mmaadsaamp esu axuukpu mwinma'añ xymyudattu.

⁴⁰¡Kujuunuty miidsuty! ¿Kyaj xyñijáwudu ko di'ibu tu dyajkoj wingujxy nandu'un jodoty dyajkoj? ⁴¹Mudundu miidsuty yu Dios mut winu mjot, es du'un tugekyu wu'umda'ayut wa'ats.

⁴²Puroobu miits fariseeuty, ja'a ko miits myojxtup yu xu'uk es yu ruudu es tugekyu aay ujts, es kyaj xykyuydyundu éxtum tyuy'ajtanuty es nan kyaj xytskyoktu ja Dios. Jawyiin tsoktu Dios es xykyuydyúnut di'ibu yajnigutujkup es oy nandu'un xytyukwinyóxtut.

⁴³Puroobu miits fariseeuty, ja'a ko m'u'uñuya'andu jap tsajptugóty ma oybyu uñaaybyajn, es myajkajxpo'xa'andu tu'aay mut ja windsu'kun. ⁴⁴Puroobu miidsuty, ja'a ko du'un m'ittu éxtum ma tu'ugu o'kpu tu ñaxtukú es kyaj ya'ijxwu'umdu, es ja ja'ay ñaxtu nikujxy es ni tkanijáwudu ko jap ja o'kpu.

⁴⁵Net 'yadsooy tu'ugu ja'ay di'ibu tsajptugóty ya'uxpukp:

—Ya'uxpukpu, ko du'un tu mjuna'añ, xywyngajxpajtputs nandu'un uudsuty.

⁴⁶Es ja Jesús jynán:

—Puroobu nandu'un miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukp, ja'a ko xytyuktsumu'uktú tsemy ja ja'ay

di'ibu kyaj tmumada'agut, es miidsuty ni je'eyu mguwa'xypy xykyatukpuduku. ⁴⁷Puroobu miidsuty, ja'a ko myajkojtu ja o'kpu kyupotsy ma yajnaxtúku ja Diosu kyugajxpu di'ibu m'aptujk ya'o'ktu. ⁴⁸Du'un yajjaygyúku ko miidsuty ti'igyú mut di'ibu tyuundu ja m'aptujkuty. Yu'ujuty dya'o'ktu ja Diosu kyugajxputy es miits xya'óyudu yu kyupotsy.

⁴⁹Paaty ja Dios tu jynuna'añ mut ja wyijy'ajtan: “Ngáxupts ja ngugajxyuts es yu n'apóstuluty, es nija'ajuty xpyajudíttut es nija'ajuty xya'oogut.” ⁵⁰Es ja ja'ay di'ibu tyam jiky'ajttup, ja Dios 'yamdeepy es xykyubáttut ja ñe'pyñ ja Diosu kyugajxpu di'ibu ya'o'ktu extu ma naxwíñudu tsyondaky, ⁵¹extu Abelú ñe'pyñ extu jabaat ma Zakariius di'ibu ya'o'ktu muj tsajptujk winduuy es artal uxku'uy. Paaty nandu'un n'anuumu ko ja Dios ttukkumudowa'anut yu ja'ay di'ibu tyam jiky'ajttup nidugekyu ja Diosu kyugajxpu di'ibu ya'o'ktu.

⁵²Puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukp, ja'a ko tu xyja"abeky ja awatsn di'ibu ya"awatsypy ma ja'ay tmumudowdu ja Diosu 'yayuk. Ni miits mgatúkudu es xya"aduktú púnuty jatukuyándup.

⁵³Ko ja Jesús tso'onnu, net ja fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukp jyantsy jyot'ambujktu waanu ni'igu mut yu'u, es oymyaaty dyajtuuy kanak nax, ⁵⁴es t'uxta'ay ja winma'añ wi'ix dyajka'ajut es tni'uunut.

12 Es waanu ni'igu ja'ay jyantsyñaymyujkudu kanak

mil es jyantsyñay'adijmujkunudu es ñaydyukta'anunudu. Es ja Jesús t'anmaay jawyiin ja 'yuxpajkputy: —Naygywentu'átudu miidsuty es kudiibu mnaydyuk'ya''axuugudut mut ja fariseedyu lyevaduuru, di'ibu 'yandijpy ja wyinma'añ éxtamu ja'ay di'ibu nay'andjjudap jyiky'attu tui'ajtun muut. ²Tugekyu di'ibu ijtp yu'utsy tyam, óknem yajpaadat. ³Es di'ibu tu xykyajxy ayu'udsyu koots, yajnija'adyaapy xuuñ ma nidugekyu ja'ayuty.

Pán yajtsu'ugap

⁴Miits mugu'uktujkuty, tyam n'anuumudu ko kyaj xytsyu'ugudut di'ibu nini'x ya'e'kypy es óknem kyaj mbaat ti tnakytyúñ. ⁵N'anuumudu di'ibu mdsu'ugudap: tsu'ugudu Dios di'ibu ko tu tpujku ja ja'ayu jyiky'ajtun, myudajtp ja kutujkun es pyujta'agut ma ja ayoodákn. Tui'ajtun, tsu'ugudu yu'x.

⁶Tyo'ktup ja ja'ay mugoxk ja joonu'unk mut majtsku meeñu'unk, ¿kudii? Es ja Dios kyaj tja'aydyugóy ni tu'uk yu taaduty. ⁷Katu miits mdsu'ugudu. Dios ni'igu miits mdsókudu kudiinum mayu joonu'unguty. Pes extu mwaay Dios ja'ijtypy madsyoy.

Pánuty ja Jesús 'yuxkajptup mayjya'ayóty

⁸Es n'anuumudu ko nidugekyu ja'ayuty di'ibuts xy'axájup éxtamu wyindsunun ya mayjya'ayóty, ujts, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nandu'unuts n'axaju yu'ujaty ma ja Dios 'yity mut ja 'yanklus. ⁹Es di'ibuts kyaj xy'axaju

mayjya'ayóty ya naxwiiñ, uj kyajts n'axaju nandu'un ma ja Dios 'yity mut ja 'yánklusuty. ¹⁰Es oytyim pánuty di'ibuts uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, xykyajxpátp axuuk, mbaat yu'x yajme'xy. Per di'ibu myu''adugeepy myugajxtugeepy ja Espíritu Santu, yu'x mut ñaybyekytyúkudut es ni na'a Dios kyaropjuma'xudut.

¹¹Es ko ja ja'ayuty myajnujxudut ma ja teedyuty, o ma ja justísuty, o ma ja di'ibu ni'igu myújuty ja kyutujkun, katu mnaydyukjotmaydyúñuty wi'ix m'adsówt o wi'ix mjuna'anut, ¹²ja'a ko yu Espíritu Santu yu'x mmo'oyudap ja ayuk wi'ix mjuna'anut.

Kudsu'ugu ja mukja'ay'át

¹³Net tu'ugu ja'ay t'anmaay ja Jesús:

—Ya'uxpajkpu, anuumuts ja nmuga'ax es dyajwaxut ja kuma'añ esuts xymo'oyut di'ibuts uj xypyatp.

¹⁴Es ja Jesús 'yadsooju: —Mexy, ¿pánuts uj tu xpyujta'aky éxtamu fwezun o di'ibu yajwaxup ja kuma'añ?

¹⁵Nandu'un ja Jesús t'ak'anmaaydyu ja ja'ayuty: —Ixtu es naygywentu'átudu miidsuty es katu xy'adsoktu ni tii, ja'a ko kyaj ja'ay yu'uyu ttimtukjiky'aty ko mayu pyujta'aky tmudaty.

¹⁶Net ja Jesús tpujtáky tu'ugu ijxpajtun:

—Tu'ugu yedyujk mukja'ay 'yijty. Yu pyujta'aky jantsy wyinduu. ¹⁷Ta ja mukja'ay ja

wyinma'añ dyaj'yo'oy: “¿Tits ndúnep? Kyajts nmudaty mats nbujku'ugudu tyadu pujta'aky.”
¹⁸Es dyaj'yo'oy ja wyinma'añ, ta jyunáñ: “Tats nnijawu tits ndúnep. N'ok'yajpude'egyadsu tyadu ndsa'xuts es ngójudats waanu muj. Es jápats nbujku'kta'ayut tugekyu di'ibuts tyam ta nyajpude'eky es tugekyu di'ibuts nmudajtypy.
¹⁹Nétats nnay'anuumudat: Mmudajtypy may pujke'eky di'ibu myajtúnep kanak jumajt. Po'x. Kay uuk. Jotkujk'át.”
²⁰Peru Dios 'yanmaayy: “¡Winma'añdyúk! Tyadu ux m'ooga'añ, es di'ibu mmudajtypy pujke'eky, ¿pán myuwu'umep?”
²¹Es ja Jesús 'yakjunáñ:
 —Es du'un jyátut ja ja'ayuty nidugekyu di'ibu pyujta'aky ñipujkpajttap ky'um oy'ajtungyujxm, per kyaj tnipujkpáttu ja oy'ajtun ma Dios.
²²Oknum ja Jesús t'anmaay ja 'yaxpujkruty:
 —Paaty n'anuumudu miidsuty, katu xywyinmaydyu di'ibu mja'xtap es di'ibu mwit'áttap.
²³Pes mut yu'uyu yu mjiky'ajtun es yu mnini'x di'ibu Dios tu mdukmay'átyuty, yu'u du'un ni'igu oy kudiinum ja mje'xy mbeky esu mwit mnijam.
²⁴Ixtu jeeky. Kyaj ñi'iptu es kyaj tsyiktu es kyaj tmudattu tsa'x es wi'ix ja Dios myo'oyuty ja jye'xy. ¡Es miidsuty ni'igu mjantsyyajtsóktu kudiinum jeegyuty!
²⁵Ni pán miidsuty mbaat kyaj ñayyajjiky'átyuty waanu jeky, oy muk mjanayjotmaydyunubu.
²⁶Es pún kyaj mbaat xytyundu tadu di'ibu waanu, ¿ti ko mnayjotmaydyúnudu mut ja wiinkpu?

²⁷Ixtu wi'ix yoñ ja puju. Kyaj tyundu es kyaj tya'aktu. Per n'anuumu ko ni ja rey Salomonk mut tugekyu tsuy'ajtun, kyaj dyu'unuty éxtam yu'u.
²⁸Es punu Dios yajpijpy yu puju di'ibu pi'tsp pojun es jakumbom yajno'knú, ¿ti ko kyaj xymyubuktu es udsajtam yu'u xywyítxam? ¿Ti ko miidsuty je'eyu waanu xymyubuktu?
²⁹Katu mjotmay'ooktu es katu xy'uxta'aydyu ti mja'xtap es ti m'uuktap.
³⁰Tuy'ajtun ko yu ja'ayuty di'ibu kyaj tmudún ja Dios, yu'uyu situy naydyukjotmaydyunep tugekyu tyaadu. Per miidsuty katu du'un xytyundu, ja'a ko Dios Teety yu'u mDeety'ajttap es yu'u ñija'ap ko mdugoy'ajtxubu tyaadu.
³¹Naydyukjotmaydyúnudu miidsuty es mjiky'áttut éxtam ja Dios dyajkutíky, es net yu'u mmo'oyudut tugekyu di'ibu mdugoy'ajtxup.
³²Katu mdsu'ugudu. Ujts miits ngwentu'áttap éxtam ja borreegu kwentu'ajtrú tkwentu'aty ja byorreegu. Nandu'un yu Dios Teety 'yoyja'ap es myajnujxudut ma yu'u yajkutíky.

Pujku'uktu ja m'oy'ajtun tsajpótm

³³Tooktu di'ibu mmudajttap, es mo'oydyu di'ibu tugoy'ajtxup; tukjottugoydyu abujkun di'ibu ni wi'ix kyajátut, ja oy'ajtun jam tsajpótm, ma kyaj tyékut ja ma'tspu es ni tii di'ibu yajwindugóyup.
³⁴Mut ko ma xymyudaty pujke'eky yu m'oy'ajtun, nan japu mjoj mwinma'añ 'yity.
³⁵Nayjyujp'ixudu mut ja mlampru es xyajtóyut.
³⁶Du'un

éxtamü po'oduumba di'ibu
 'yawixypy yu wyindsún ko
 jyambítut ma tu 'yotsy pújkpu
 nigaabyu, es netyu dya'awa'adsut
 ja tujk aa ko kyugajxut. ³⁷Jotkujk
 yu po'oduumba di'ibu ja wyindsún
 páttup wíjy ko jya'tut. Táy'ajtun
 n'anuumúdu ko ja wyindsún
 dyajnaxwaadsut ma ja meesu es
 twingú'uyut es dyajkáyut. ³⁸Es
 oy jya'tut tsu'pun, o kajamónam
 es yajpaadut wíjy, jotkujku tadu
 po'oduumba. ³⁹Es mnija'adup
 miidsuty kooxyup yu kudujk
 tnijawu ti oorü jya'tut yu ma'tspü,
 nétxyup 'yity wíjy es kyajxyup
 ja toombu tyuku. ⁴⁰Miidsuty
 nandú'un nayjyujp'ixúdu, ja'a
 ko kyaj xyñijáwúdu na'a uj,
 ja Naxwíñúdu Ja'ayúdyu
 Kyudúnaabyu, nja'túdu.

Oyduumba es di'ibu kyaj

⁴¹Net ja Peedru dyajtuuy:

—Windsún, ¿ti tu xypyujta'agyü
 tyadu ixpajtun je'eyu mut údsuty,
 o mut nidugekyu ja'ay?

⁴²Es ja Jesús jyúnáñ:

—N'okpújtákum tu'ugu kudujk
 tmúdaty tu'ugu tyuumba di'ibu
 kuwíjy es tyiimpy ti wyindsún
 tsyepjy. Ta ttukmúnikaagu ja
 tyujk es dyajkáy dyaj'uugut ja
 po'oduumbuty di'ibu jam. ⁴³Jotkujk
 ja tuumba ko ja wyindsún jya'tut
 es pyaadúdu tkuydyúñ di'ibu
 tu yajtuknipéky. ⁴⁴Táy'ajtun
 n'anuumúdu ko yu windsún
 ttuknipákúdup tugekyu di'ibu
 myudajtypy. ⁴⁵Per punu tadu
 po'oduumba jotjunaamp: “Yu
 nwindsúnuts kyaj tsyojkja'ta'áñ”,
 es net axúk ttuúñ ja wiinkpúty

ja po'oduumba, es yu'u je'eyu
 kyaay 'yuknú es myúkunu.

⁴⁶Ko ja wyindsún jya'tut ja
 oorü ma yu'u kyaj tujp'íxy, net
 tyukkumúduwúdu jantsy muk es
 yajpújta'agut ma ja ja'ay di'ibu kyaj
 tkuydyundu 'yayuk.

⁴⁷Ja'a ko yu po'oduumba
 di'ibu ñija'ap wí'ix yu wyindsún
 tjatseky es kyaj dú'un tkuydyúñ
 es kyaj tmúduoy, nandú'un
 yajtukumúduwúdu muj. ⁴⁸Per ja
 po'oduumba di'ibu kyaj tnijawu
 wí'ix ttseky ja wyindsún es ttuñ
 di'ibu nitujkup ja tudyu'unun,
 je'eyu waanu yajtukumúduwúdu.
 Ja'a ko di'ibu wyindsún tu
 myo'oyuty yu kyutujkun, yu'u
 ana'amúdup muk ja wyindsún,
 es di'ibu ni'igu yu kyutujkun tu
 myo'oyuty yu wyindsún, nan ni'igu
 'yana'amúdu.

Jesuskuyxmu ja'ay yajtsiptákudu

⁴⁹Túts nmiñ naxwiñ

es nyajmíñuts ja jüun. Es
 njantsytsyékyuts esxyup tyam
 tyoy. ⁵⁰Koonúmts n'ayówúdu,
 es njotmay'oogúdu extu ko
 yajkuydyúnut. ⁵¹¿Tii mjúnándup
 miidsuty kots uj tu nmúñ
 yu jotkujk'ajtun ya naxwiñ?
 ¡Kyaj dyu'unuty! Je'eyu
 jotmay nyajmiñuts. ⁵²Tyam
 ñaywya'xa'anúdu ja'ay di'ibu
 nimúgoxk ijttup ma tu'ugu tujk.
 Nidúguuk tmúdsip'aty ja nimajtskpu,
 es ja nimajtskpu tmúdsip'aty
 nidúguukpu. ⁵³Ja teety ttuk'ak'aty ja
 myaank, es ja maank ttuk'ak'aty ja
 tyeety; es ja taak ttuk'ak'aty ja ñúux,
 es ja núux ttuk'ak'aty ja tyaaq; es ja
 xekxy naydyuk'ak'ajtúdup ak ja'ajuty.

⁵⁴ Jesús nandu'un t'anmaay ja ja'ay:

—Ko miits xy'ixtu yu yaak pyude'eky ma xuu tsyil'ity, net mjuna'andu: “Tu'ujaamp”, es net tyu'uy. ⁵⁵ Es ko jyambojy, net mjuna'andu ko 'yana'añ, es net 'yañ.

⁵⁶ Miidsuty di'ibu nay'andíjüdap es jyiky'attu tui'ajtun muut, mnija'adap wi'ix jyata'añ ko pyojy es ko yaak pyude'eky, ¿ti ko xykyanijáwudu di'ibu Dios tyiimpy tyam ma miidsuty? ⁵⁷ ¿Es ti ko miidsuty ku'um xykyapayo'oydu éxtum pyaadyuty?

⁵⁸ Ko pán mni'uunudut es mnujxtu nimajtsk ma ja kuduunk, nik oy ko mut mnayya'óyudut tu'am, kadiibu mnaymyunujxudut ma fwezun, ja'a ko yu fwez mguyákudap ma polusiin, es mbujta'agudut pujxndugóty.

⁵⁹ N'anuumuts mij, ko jap mdékut, nétnum mbudsúmut koonum xykyubajtta'ayut tugekyu.

Tsojkup es njodumbijtum

13 Net ja ja'ay tnimiindu ja Jesús es ttukmumadyaktu éxtumu Pilatu 'yadu'utsy ko dya'eeky Galileeu ja'ayuty ma ja artal ko Dios twindsu'ugudu. ² Es ja Jesús jyunañ:

—¿Mjunándap xytyijy miidsuty ko ni'igu pyekyjya'ayudyu tyadu Galileeu ja'ayuty di'ibu o'ktu es kyaj dyu'unuty ja wiinkpu Galileeu ja'ayuty? ³ Kyaj tyu'ajtunuty. Per pun kyaj miits mjodumbittu, nandu'un mdugooydya'aydyut.

⁴ Es maanam yu potsyu kujxmbu di'ibu xyu'ajtypy Silo'ee jyity es dya'e'ky nimajmóxk tugeuk ja

ja'ay, ¿mjunaándap xytyijy miidsuty ko ni'igu yu'u pyekyjya'ayuty es kyaj ja wiinkpu ja'ay di'ibu Jerusalén es kyaj 'yo'ktu? ¡Kyaj tyu'ajtunuty! ⁵ Per pun miidsuty kyaj mjodumbittu, nandu'un mdugooydya'aydyut.

Iigu kepy éxtumu ixpajtun

⁶ Net ja Jesús tpujtáky tu'ugu ixpajtun:

—Tu'ugu yedyujk tmudaty tu'ugu iigu kepy ma ja kyam, es oj ñejxy es t'ixa'añ pun jamu iigu tsa'am. Es ni ti tkapaty. ⁷ Net t'anmaay ja ja'ay di'ibu kywentu'ajtypy ja iigu: “Ix. Tyámuts tuguk jumujt kujk nmiñ es n'uxta'ayudsu tyuumbu tadu iigu es kyajts ti nbaaty. Tim po'tu'uk. Kadiibu je'eyu 'yadsíput.” ⁸ Es ja ja'ay di'ibu kywentu'ajtypy ja kam 'yadsooy: “Windsán, wa'an t'ak'ity jatuk jumujt. Tyámuts ja nax ndaj'yúngut es mbujta'aguduts ja abu'udu. ⁹ Es kots de'an ndúnut, net n'ijxum kooxyup nyajtuump'átut ma tadu jumujt myiñ. Es pun kyaj, ta xpyo'tu'ugut.”

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu toxytyujk judsuguty

¹⁰ Es ma tu'ugu saabudu xuu ja Jesús ya'uxpeky ma ja tsajtpujk, ¹¹ es ta tu'ugu toxytyujk di'ibu pujkup majmóxk tuguk jumujt. Yu ka'oybyu tu yajwu'umunu judsuguty, es kyaj mbaat ñaktyyuy. ¹² Es ko ja Jesús 'yijxu, net oj dyaxu es 'yanmaayy:

—Ejts tyam mij nya'aguda'agup.

¹³ Es net ja ky'u' ttuknikooñ ja toxytyujk, es net ja ñini'x tyuudaay. Ta ja toxytyujk t'awdajty ja Dios.

¹⁴Es jyot'ambejky ja di'ibu ijtp windsún ma ja tsajptujk, ja'a ko Jesús tu dya'aguda'aky ma saabudu xuu tadu toxytyujk. Es ja tsajptujku ñuwindsún t'anmaay ja ja'ayuty:

—Tu'uk tu'ugu samaan tudujk xuu mbaat mmindú es m'aguda'aktut, per saabudu xuu kyaj mbaat.

¹⁵Net ja Jesús 'yadsooy:

—Miidsuty di'ibu nay'andíjudup es jyiky'attu tuy'ajtun muut, ¿ti kyaj miidsuty saabudu xuu xymyugájudu mburru es ja mdsajkaa es xyajnjxtu n'ukpu?

¹⁶Es tyadu toxytyujk yu'u Abraanú tyuump 'yaats, es ja mujku'ugópk Satanás tu ya'ityuty madu tadu pa'am majmókkx tuguk jumujt, ¿ti ko kyaj 'yaguda'agudu tyadu toxytyujk saabudu xuu?

¹⁷Es ko du'un ja Jesús jyunán, nidugekyu myúdsip tsyoyduundaaydu, es ja ja'ayuty di'ibu tu tmudoy xyondaktaaydu mut ja muj'ajtun di'ibu Jesús tu tuñ.

Mortás tuumt éxtumu ijspxajtun

¹⁸Net ja Jesús jyunán:

—¿Wi'ix ya'ixy ja Diosu kyutujkun, es tits mbaat muut nyajkijxyu?

¹⁹Du'un éxtum tu'ugu mortás tuumt di'ibu tu'ugu yedyujk tu twujy es yajnijeepy mudu nax, es yon éxtum tu'ugu kepyun es ja joonuty tpujta'aktu pya'an ma tadu xye'entsy.

Levaduuru éxtumu ijspxajtun

²⁰Es 'yakjunán ja Jesús:

—¿Ti mbaat mut kyijxyu ja Diosu kyutujkun? ²¹Du'un yu'u éxtum ja levaduuru di'ibu tu'ugu

toxytyujk pyujtákyu ma mayu arinu es ttuktij'yo'oy koonum ñaydyuktujkudya'ayuty.

Tujk aa xu'utspu

²²Es ja Jesús dyaj'yo'oy ja tyu'u, ñejxy Jerusalén es ñaxy kajpngajpn es ya'uxpeky. ²³Es nidu'uk yajtuujy: —Windsún, ¿je'eyu niwaanú di'ibu nitsokp?

Es ja Jesús 'yadsooy:

²⁴—Jottugoydu es mdákudut ma tujk aa xu'utspu, ja'a ko may ja ja'ay tyukuya'andu, es kyaj mbaat tyúkudu. ²⁵Es ko ja kudujk pyudu'ugut es dya'adúkut ja tujk aa, net miidsuty di'ibu jap tuj'a'p kyóxtup ja tujk aa, es mjuna'andut: “Windsún, ya'awa'ats ja mdújk esuts ndékudut.” Es ja kudujk 'yadsówt: “Kyajts nnijawu mbún miidsuty es ma mdsoonda.” ²⁶Es miidsuty xy'anuumut: “Údsajtam oj n'okka'ayumbu ti'igyú, es mijts xya'uxpujk ngajpnótyuts.” ²⁷Es yu kudujk m'adsówdut: “Tu n'anuumudu ko kyajts nnijawu ma mdsoonda. ¡Juga'aktu ja yaa nidugekyu miidsuty pojpu tuumbuty!” ²⁸Jam ma ja'ay jyu'uy ya'axtat es ñaydyutskaadudut mut ja ayo'on, jam nandu'un miits m'íttut ko xy'íxtut yu Abraan, Isaa esu Jakoob es nidugekyu Diosu kyugajxpu ma Diosu kyutujkun, es miits myaj'yojkpudsumándup tuj'a'p. ²⁹Es ja ja'ay myina'andu jagam ma xuu pyudsemy es ma xuu tsi'ity es ma jumboj es ma yukpoj, es ñaxwaatstat es kyádyut ma Diosu kyutujkun. ³⁰Es ta di'ibu tyam ux'ok, yu'u nujxtup jawyiin; es di'ibu tyam jawyiin, yu'u íttup ux'ok.

**Jesús tniya'axy ja
jerusaléngudu ja'ayuty**

³¹Es net jyajttu nija'ajuty ja fariseeuty, es t'anmaaydyu ja Jesús: —Tsoon ja yaa, ja'a ko ja Eroodus mya'oogánur.

³²Ta ja Jesús 'yadsooy: —Nujx anuumudu tadu wax kots uj njuna'añ: “Ujts nyajpudsumaambyuts yu ka'oybyu es nya'aguda'agudats yu puma'ay, es nyajkaxa'añuts yu nduunguts extu ko Dios jyuna'anutnum.” ³³Es mbaadats nyaj'yo'oyudats ja ndu'u extu koonumts nja'tudats Jerusalén. Mut ko kyaj mbaat tu'ugu Diosu kyugajxpu 'yeeky pun kyaj jyáputy Jerusalén.

³⁴Es ja Jesús 'yakjunáñ: —Miits Jerusalén ja'ayuty, miits mya'o'ktup yu Diosu kyugajxputy es xykyuka'atstu ja di'ibu Dios kyejxypy. Kanak ok miidsuty njayajmuka'añ éxtumu tuttaak dyajmíky ja tyutku'unguty kyaknbatku'p, per kyaj xykyupujktu. ³⁵M'ixtup miidsuty ko yu mdujk wyu'uma'añ kubak. Es n'anuumudu ko kyajts xyñaky'ixtut extu ko tpaadut ja xuu es miits mjuna'andut: “Dios kyunu'xup ja di'ibu miimp Nindsun'ajtumgyujx m.”

**Jesús dya'aguda'aky ja puma'ay
di'ibu myudajtypy ja ki'ix**

14 Ma tu'ugu saabudu xuu ja Jesús ñejxy kaabyu ma tu'ugu windsún fariseeñ tyajk, es támdum pya'ixyaty yu wiinkpu fariseeuty. ²Es jam Jesús wyinduuy tu'ugu puma'ay di'ibu myudajtypy

ja ki'ix. ³Net ja Jesús dyajtuuy ja fariseeuty es di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktup:

—¿Ti ja ana'amun yajkutijkyry, es nya'agudákum ja puma'ay ma saabudu xuu, o kyaju?

⁴Es yu'ujuty wyu'umdaaydyu amoñu. Net ja Jesús tku'unitoon ja puma'ay es dya'agudaky, es t'anmaay es ñujxut. ⁵Net ja Jesús t'anmaay ja fariseeuty:

—Pun miidsuty yu m'u'unk o mdsajkaa kunajxp ma tu'ugu nudajñ, ¿ti kyaj mij xyjuudut pójunu, oy jyatimsaabuxxujuty?

⁶Es kyaj 'yadsoojumbijttu ni wi'ix.

Yajwóy ma pujk ukun

⁷Es ko t'ijxy ja Jesús yu ja'ayuty di'ibu tu yajwóy ko twin'ixtu yu uñaaybyajn di'ibu windsu'kun muut ma meesu, net myooyudu tadu kajxwíjun:

⁸—Ko pún mwówudut ma tu'ugu xuu ma ja'ay pyeka'añ, katu m'u'uñu ma ja uñaaybyajn ja pujp'ámbu. Mbaat myiñu wiinkpu ja'ay di'ibu ni'igu muj ijtp es kudii mij, ⁹es ja kudujk m'anuumudut: “Wa'tsu'uk jaa es yu ja'ay 'yu'uñut.” Es mij mnujxut mut ja tsoydyu'un extu jam ux'am, es m'u'uñut. ¹⁰Tyam ngajxwíjy es ko myajwówut, u'uñu jam ux'am. Es ko myínut di'ibu tu mwóyuty, net m'anuumudut: “Mutnaymyaayubu, nax yamdsu ma uñaaybyajn di'ibu myudajtypy ja windsu'kun.” Es du'un xy'axájut ja windsu'kun ma ja ja'ay 'yu'uñudu mut mij ma ja meesu. ¹¹Di'ibu naymyujpújtákap, yu'u Dios puwíjtsup; es di'ibu naybyujtákap yuunk naxypy, yu'u Dios ya'ftup muj.

¹²Es ja Jesús t'anmaay nandu'un ja kudujk di'ibu tu twoy:

—Ko xywyówut ja ja'ay kaabyu, katu xywyowdu yu mmútnaymyaayubu es ja mmúgu'uktujk, o mmúdujkpa'a, o mukja'aydyujk, di'ibu óknám mij mwówudup nandu'un. ¹³Kyaj dyu'unuty. Ko ja'ay xywyówut ma xuu xytyuna'añuty, mwówup yu ayoobu ja'ay, yu uxneybyu es yu wiintspu. ¹⁴Pun mdiimbyu du'un, mgunu'xudup ja Dios, ja'a ko yu'ujuty kyaj mbaat dyajjumbítu. Dios myajjumbijtxudup ma naty jyikyepyeky ja ja'ayuty di'ibu jiky'ajttap tuy'ajtan muut.

Di'ibu rey tyuun ko 'yu'unk pyejky

¹⁵Es ko tmudooy yu tyaadu, tu'ugu di'ibu naty jam uñaapy ma ja meesu t'anmaay ja Jesús:

—¡Jotkujk di'ibu kaapy ma ja Diosu kyutujkun!

¹⁶Net ja Jesús jyunán:

—Tu'ugu kudujk ttuna'añ tu'ugu muj xuu. Net twooy may ja ja'ayuty.

¹⁷Es óknám ma ja ooru tpaty ma 'ya'ux'ata'andu, tkejxy tu'ugu tyuumbu es t'anuumut ja ja'ayuty:

“Mindu. Tu net yajpajtakta'ay tugekyu.” ¹⁸Es nidugekyu di'ibu tu twoy jyunandu: “Du'un

xy'oknama'xut.” Tu'uk jyunán:

“Ja'a ko tyámuts tu njuy tu'ugu nax, es yu'uts nujx n'ixa'añ. Tunu may'ajtan, du'un xy'oknama'xut.”

¹⁹Es jatu'uk jyunán: “Yu'uts tu njuy mugoxk mankwernu yuubú, es yu'uts nujx n'ijxmatsa'añ pún yuup. Tun may'ajtan, du'un xy'oknama'xut.” ²⁰Es jatu'uk jyunán: “Tyámuts ndimpajkta'ay.

Kyajts mbaat nnejxy.” ²¹Es ko ja tuumbu jyumbijty, net ja wyindsún t'anmaay tugekyu. Net ja wyindsún 'yajku, es t'anmaay ja tyuumbu:

“Nujx tyamyu woomúk yu ja'ayuty di'ibáty muj tu'aay mutsk tu'aay, es xyajmínut ja yaa nidugekyu ayoobu ja'ayuty esu uxneybyu esu wiintspu.” ²²Es óknám ja tuumbu t'anmaay ja wyindsún: “Túts nduñ éxtum tu mjuna'añ, es tápnám 'yak'awa'adsuty yu lugaar.” ²³Es ja wyindsún t'anmaay ja tyuumbu: “Nujx, ak'ix ma kajpnba'a es ma padu'u, es myíndut yu ja'ay esuts yu ndujk 'yútsut. ²⁴Ja'a ko di'ibats tu njawoy jawyiin es kyaj myíndu, tyam kyajts nnakymyo'oyut es kyáyut.”

²⁵Es ma tyimnejxy ja Jesús, pyanejxyuty ja mayja'ay. Ta ja Jesús 'yijxumbijty es jyunán:

²⁶—Pun xyñiminaambuts éxtamts yu n'uxpajkpu, jawyiinuts xytsyókut uj es óknám yu mdeety mdaak esu mnudo'oxy es yu m'u'unk es yu mmuga'axuty, es mij ku'um. Es pun kyaju du'un xytsyeky, kyaj mbaat m'ity éxtamdsu n'uxpajkpu. ²⁷Es kyaj mbaat n'uxpajkpu'áty pun kyajts xypadsoon es mjiky'átut éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu pyagiipy ja kyruuz ko 'yo'kun tninejxy.

²⁸Pun miits nidu'uk mgojaampy tu'ugu potsy kujxm, k'kyaj jawyiin xy'oktúnut ja mgwentu es xy'ixut wil'ix xya'abaadut? ²⁹Es pun je'eyu tu xyñidaju ja mbotsy es kyaj mbaat xyñakyya'abety, nidugekyu ja'ayuty mij mdukxi'igudut ³⁰es jyuna'andut: “Tadu ja'ay je'eyu tu tpojtse'egyú es kyaj t'ok'ya'abajnu.”

³¹O pñn tu'ugu rey müt majk mil yu syoldaada tsiptuna'añ müt jatu'ugu rey di'ibu myudajtypy i'px mil yu syoldaada, ¿kyaj jawyiin tniwinmayu pñn mada'agup o kyaj? ³²Es pñn kyaj, netyu tkexy tu'ugu kyugajxy ko naty jagámnam myiñ ja myudsip es t'anuumut ko wa'an tme'xy es du'aññu 'yítut.

³³Nan nidu'uguty miidsuty, pñn kyaj xymyastu'uty tugekyu di'ibu mmudajtypy, kyaj mbaat m'ity éxtumts uj ja n'uxpukpñ.

Kaan tyugooyñu ja tya'amts'át

³⁴Yu kaan oy. Per pñn tugooyñup ja tya'amts'át, ¿wi'ix mbaat ñakytyúñ? ³⁵Kyaj ñaky'óyuty, ni ma nax es ni ma ja abu'udu 'yity niko'obéty. Je'eyu du'aññu ñatugooyñu. Di'ibu mudoodup, wa'an tjajgyúkudu.

Borreegu di'ibu tugoy éxtumu ijxpajtñ

15 Es ja yajkugubajtpütujk es pánuty 'yandijtup pekyjya'ayuty tñimujwa'ktu ja Jesús es tmudowa'andu ja 'yuxpukñ. ²Paaty yu fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukpñ ñay'anmaayudu:

—Tyadu ja'ay 'yaxájup ja pekyjya'ayuty es kyaydyu müt.

³Net ja Jesús tpjttáky tu'ugu ijxpajtñ:

⁴—Pñn miidsuty nidu'uk mmudajtypy tuk mugopxu mborreegu es tu'uk tyugoy, ¿ti kyaj xyajwa'umudu tadu majta'px majmókx majtáxkpñ jam aamyóty es nujx xy'uxta'ay di'ibu tu tyugoy extu ko xypyaadut? ⁵Es

ko xypyaadut, xypyujtá'agut mgejkykyujxy es mxonda'agut. ⁶Es ko mja'tut ma mdujk, xy'anuumudu mmütñaymyaayubu es ja mmudujkpa'a: “Xonda'aktu müt uj, ko tuts nbaaty ja nborreeguts di'ibu naty tu tyugoy.” ⁷Tuy'ajtñ n'anuumudu ko nandu'ñ tam ni'igu ijt xondakñ tsajpótm müt tu'ugu pekyjya'ay jyodumbity es kyaj müt ja nimajta'px majmókx majtáxkpñ ja'ay di'ibu nayjya'adup ko jyiky'attu tuy'ajtñ müt es kyaj jyodumbittu.

Toxytyujk tpaaty ja myeeñ éxtumu ijxpajtñ

⁸O pñn tu'ugu toxytyujk myudajtypy majk ja meeñ es dyajtugóty tu'uk, ¿ti kyaj dyajtoye'eky ja jyüñ es tyúkt padu'kpñ jap tugoty es t'uxta'ayut odaya'agyu extu ko tpaadut? ⁹Es ko tpaadut, net dyajñaymyúkudut ja myegu'uktujk es ja myudujkpa'a, es t'anuumut: “Xonda'aktu müt uj, ja'a ko tuts nbaaty ja nmeñ di'ibadsu naty tu nyajtugóty.”

¹⁰Es ja Jesús jyuna'añ nandu'ñ: —N'anuumu miidsuty, ta yu ijt xondakñ ma Dios ja 'yánklusuty müt tu'ugu pekyjya'ay ko jyodumbity.

Mixy di'ibu axuuk jiky'ajt

¹¹Net ja Jesús tpjttáky jatu'ugu ijxpajtñ:

—Tu'ugu yedyujk tmudajty majtsku myaank. ¹²Es ja mutskpñ t'anmaay ja tyeety: “Tatu, xymyo'oyupts ja nguma'añuts di'ibuts uj xypyatp.” Net ja tyeety dyajwa'xy ja kuma'añ es

tmooy. ¹³Es ko waanu 'yijty, net ja 'yu'unk ja mutskpu dyajmujktaay ja kyuma'añ, es oj ñijxnu jagam ma wiink naxwíñudu. Es jam dyajkujxtaay ja myeeñ mut ja axuukpu jyiky'ajtun. ¹⁴Es ko ja myeeñ oj dyajkujxtaayña tugekyu, net myiñ ja muk yuu ma tadu naxwíñudu, es 'yayu'ajnu. ¹⁵Net t'uxtaay ja tyuunk ma tu'ugu yedyujk di'ibu jap kugajpn. Net kyajxu kyamoty es tkwent'átut ja udsam. ¹⁶Esu tadu mixy jantsy yu'o'kup. Kyaj ti muut ja jyot dya'útsut, extu jyaju'xánnu di'ibu du'an kaxu'kp éxtamu tsejtsyun, di'ibu udsam jyux'tup, es ni ti pán kyamo'oyuty.

¹⁷Net jyotmay'e'ky es jyunáñ: “iNu'andsu ndeety tmudaty yu tuumbu ma tyujk es tmo'oy ja kya'ay 'yukun nanaduku es uj ja yaa n'ayoyuts mut ja yuu!

¹⁸N'oknujxnuts madsu ndeety, es n'anuumuduts: Tatu, tats nduundugóy mut ja Dios es mut mij. ¹⁹Kyajts xyñakyñituku es mjuna'anut kots mij xy'u'unguty. Axájuguts éxtum tu'ugu mduumbu.” ²⁰Net tyu'udujku es ñejxy ma ja tyeedyu tyujk. Es ko naty myíñam jagam, yu tyeety 'yijxu es pya'ayooju, es ñejxy oj jyujp'yo'oyuty, es 'yaxaju es myunaanu es tsyu'xu.

²¹Net ja 'yu'unk 'yanmaayy: “Tatitu'unk, tats nduundugóy ma Dios es mut mij. Kyajts xyñakyñituku es mjuna'anut kots mij xy'u'unguty.” ²²Ta ja tyeety t'anmaay ja pyo'oduumbuty: “Juuttu pojun yu wit ja oybyu es tukpajta'aktu. Es mo'oydyu

nandu'an tu'ugu kyujjits es yu kyu'uk, ²³es yajmíndu ja tsajkaa ja ni'xpu es xya'oogut es nga'ay n'úkum es ja xuu ndu'unum. ²⁴Ja'a ko tyadu n'u'unguts du'an éxtum tu 'yo'knu, es tu jya'ty jatugok. Es tu naty tyugooyñu, es tyam tu nbaadyuts jatugok.” Net ja xuu ttuundu.

²⁵Es ja 'yu'unk ja ka'axkópk japu naty kamoty tyuñ. Es ko jyajty tujk wingón, net tmudooy ko ja'ay xyu'uxy es 'yatsta.

²⁶Net dyaxu tu'ugu tuumbu es dyajtuy: “¿Ti tuun jajtup?”

²⁷Es ja tuumbu 'yadsooy: “Yu m'utsy tu jya'ty esu mdeety tu tni'ana'amu es 'yoogut ja tsajka ni'x mut ko tu jya'ty oy muk.” ²⁸Es ja ka'axkópk jyot'ambejky. Kyaj jap tyukuyáñ. Net ja tyeety pyudseemy es 'yanmaayy:

“Tuku.” ²⁹Es yu'a t'anmaay ja tyeety: “Mnija'ap naak jumujtuts mij tu nmudúñ, es kyajts mij nmudugoy ni na'a, es ni je'eyuts xykyamo'oy tu'ugu tsyibu'unk es ndúnuduts yu nxuu mududsu nmutnaymyaayubu. ³⁰Es tyam tu jya'tyu tadu m'u'unk di'ibu mmeñ axuuk tu ttuñ mut ja kujeñdyo'oxyuty, es tu xya'eeky yu tsajka ni'x mut ko tu jyumbity.”

³¹Net ja tyeety jyunáñ: “Nitu, mij du'añam m'ity mut ujts, es tugekyu di'ibuts uj nmudajtypy, mijtsu mja'a. ³²Es tyam oy ndu'unum tyadu xuu es nxondákum, mut ko tyadu m'utsy du'an éxtum ko tu 'yo'knu naty, es tyam tu jyumbity jiiky. Tu

naty tyuḡooyñu, es tyam tu nbátum jatugok.”

Tuumbu di'ibu axuuk myudiimpy ja wyindsún éxtumu ixpajtun

16 Nandu'un ja Jesús t'anmaay ja 'yuxpajkputujk:

—Jaa tu'uk ijtyu windsún mukja'ay es myudajtypy tu'ugu tyuumbu di'ibu kywentu'ajtypy ja jyiky'ajtun. Es ja mukja'ay ya'awa'anu ko yu tyuumbu ttuñ axuuk ja jyiky'ajtun.

²Net ja wyindsún myujwoojü es yajtuujü: “¿Tii danu tyaadu éxtum jyuna'andu mut mijts? N'okwijtsam yu kwentu éxtum tu mduñ, ja'a ko kyaj nnakyyajtuna'añ.” ³Net ja tuumbu ñajyunanu ku'am: “¿Titsu net ndúnur tyam? Yu nwindsúnuts xpyujkyaambuts yu nduunguts. Kyajts nmudaty yu mājā esuts nnaxtúnut, es tsoyduumbuts nandu'un esuts n'amdówut yu limosna.” ⁴Net ñajyunanu wyinma'añóty: “Tuts nnijawu wi'ixuts ndúnut es nmudátuduts púnuts xy'axájur ma tyujk kots uj kyaj nduunk nbaadut.” ⁵Net tmugajxy nidu'uk nidu'uk di'ibu myuni'xy'ajtypy ja wyindsún. Ja jawyiinu du'un dyajtuuy: “¿Nu'un xymyuni'xy'áty ja nwindsúnuts?” ⁶Es ja'a 'yadsooy: “Ja'ats nmuni'xyuty tuguk mil litru yu aseytu oliivu.” Net ja di'ibu kywentu'ajtypy 'yanmaay: “Tyaá mneky. U'uñu pojun es yajkoj jatu'uk es xpyujta'agut mil jakujm je'eyu.” ⁷Es óknum dyajtuuy jatu'uk: “¿Nu'un mij xymyuni'xyuty yu nwindsúnuts?” Es ja'a 'yanmaay: “I'px tuktujk

mil kilu yu triigu.” Es ja di'ibu kywentu'ajtypy 'yanmaay: “Tyaá mneky. Yajkoj ja wiinkpu es xyákut je'eyu i'px majtsk mil.” ⁸Es ko ja wyindsún tnija'aju, net ñigajxu oyü tadu tuumbu, ja'a ko kuwijy mut tadu wyinma'añ.

Es ja Jesús jyunañ:

—Ya naxwiiñ, ta mayja'ay di'ibu jiky'ajtp je'eyu meñ ttsoktu es dyajnipata'andu es myukja'ay'ata'añ mut ja jyiky'ajtun. Es tadu adsojkrü kyuwijyuty wi'ix tyónut ma ja wyindsún es tsyókudut ja myugu'uktujk. Per ja ja'ayuty di'ibu tyunándur éxtum ja Dios ttsekyun, kyaj du'un 'yadu'utstu.

⁹Du'unuts miits n'anuumudu ko ja pujta'aky ya naxwiiñ ma ja ja'ay di'ibáty tyuundur ja axuk'ajtun, yajtúndu yu pujta'aky pun wi'ix ja ja'ay muut mnaymyáyudut es ko naty kyexy, net myajkupáktut ma ja winu xuu winu tiempu tsunaaydyákn.

¹⁰Es pún kyuydyimpy mut ja waanubu di'ibu ja wyindsún tukmu'ijxur, nandu'un tkuydyúñ mut ja maybyu. Es pún toomp waanu, nandu'un tyoñ mut ja kajaabu. ¹¹Paaty pún kyaj tkuydyúñ di'ibu wyindsún tukmu'ijxur ya naxwiiñ, Dios nan kyaj myo'oyudut ja jotkujk'ajtun jam tsajpótm. ¹²Es pun miidsuty kyaj yajxón xkyuydyundu di'ibu yu mwindsún jya'a'ajtypy, ¿wi'ix xytsyeky es myajmo'oyut di'ibu mij mja'a'átur?

¹³Ni pún po'oduumbu mbaat tkamudúñ majtsku wyindsún. Ja'a ko pun tuump yajxón ma ja wyindsún ja jawyiimbu, kyaj mbaat ñaktyuñ yajxón

ma ja myumajtskpu. Es pun ja myumajtskpu wyindsún tseyjpy ni'igu es tyuñ yajxon mut yu'u, kyaj mbaat ja jawyiimbu tnakymyudún. Paaty n'anuumu miidsuty ko kyaj mbaat xymyudún yu Dios pun mbajtákyu ja mwinma'añ ma ja meen.

¹⁴Es ja fariseeuty di'ibu 'yadsojktup ja meen tmudoo'ittu tugekyu es ja Jesús ttukxi'iktu. ¹⁵Net ja Jesús t'anmaadyu ja fariseeuty:

—Miits mnayyajnáxudu éxtam di'ibu jiky'ajtp tuj'ajtun muut ma ja mayjya'ayuty. Per ja Dios kyaj mbaat xywyl'uundu, ja'a ko yu'u ñija'ap ja mjot mwinma'añ. Es pán naybyujtákuw muj, Dios 'yuxtijpy.

**Moisesu 'yana'amun esu
Diosu kyutujkun**

¹⁶Extu ma jyiky'ajty ja Fwank Yajnuabajtpu 'yijty ja Moisesu 'yana'amun es ja Diosu kyugajxputy ja 'yuxpajkun. Per óknun ma yu Fwank es tyambaat yajkajxwa'xy ja oybyu ayuk di'ibu ñigajxypy ja Diosu kyutujkun, es mayjya'ay 'yuxtaadyup wil'ix agwanu tyákuwut ma Diosu kyutujkun.

¹⁷Pun kyaj 'yoktuunnu ni tuk peky ja letru di'ibu jyaa'ajtypy ja Moisesu 'yana'amun, jawyiin kyutugóyut ja tsajp esu nax.

Kasaadu ja'ayuty ñaymyastu'ududu

¹⁸Pun tu'ugu yedyujk myastutypy ja ñudo'oxy es pyeky mut ja wiinkpu, yajtugeepy ja pujk úkun wyinds'kun. Es di'ibu pujk mut tu'ugu toxytyujk di'ibu tu ñaymyastu'udyuty, nandu'un

yajtugeepy ja pujk úkun wyinds'kun.

Mukja'ay esu Lázaru

¹⁹Es nandu'un jatu'uk tmadya'aky ja Jesús:

—Jaa tu'uk ijty ja mukja'ay es ja wyit trujta'aky ak oybyu. Es bom bom jyantsykyay jyantsy'iiky éxtam ja ja'ay xyudún. ²⁰Es jam tu'uk ijty nandu'un ja yedyujk jantsy ayoop es txu'aty Lázaru, di'ibu naty ja nini'x tugekyu ak pu'uts. Es jam yajmastúty ma mukja'ayu tyujk aa. ²¹Tyadu ayoobu ja'ay, yu'u jyanayya'utsanu mut ja di'ibu ka'ap ma ja mukja'ayu myeesu. Es ja uk ñiwéyuty majaty ja pyu'uts.

²²Es net 'yo'knu ja Lázaru, es ja anklus yajnujxu ma ja Abraan 'yity. Net ja mukja'ay 'ye'ky nandu'un, es dyajnaxtukudu, ²³es ñejxy ayoodaknóty. Net 'yijxe'ky es t'ijxy ja Abraan esu Lázaru. ²⁴Ta yaxkeky: “iApteety Abraan, pa'ayooguts! Kax yu Lázaru es dyajxoogut yu ky'u'u jujp mut yu nuu es min dyajxeemy yu nya'anuts, ja'a ko nugoots n'ok'ayoonu muk ma tyadu juun.”

²⁵Es ja Abraan 'yanmaayu: “Nitu, jamyats ko mij tu m'ity oy ko tu mjiky'aty, es yu Lázaru tu 'yayoy. Yu'u tyam jotkujk'ajtp, es mij m'ayoy. ²⁶Nandu'un ja Dios tu trujta'aky tu'ugu muj wok di'ibu abeky xya'ijtam, es kyaj pán mbaat ñejxy jamdsoo es ni pán yadsoo mbaat kyamín.”

²⁷Net ja mukja'ay jyunán: “Tunu may'ajtun, apteety Abraan, kax yu Lázaru madsu ndeety yu tyujk ²⁸mañs nmudaty nimugoxktsu

n'utsy, es t'anuumut kudiibu yaa myínut nandu'an ma tyadu ayoodákn.”

²⁹Es ja Abraan jyunañ: “Yu'ujuty myudajttap di'ibu Moisés es ja Diosu kyugajxpu kyuxjaaydyu. ¡Wa'an tpadundu!”

³⁰Es ja mukja'ay 'yadsooy: “Tay'ajtun, apteety Abraan. Per pun nidu'uk yu o'kpu jyikyapyákut es ñajxut ma yu'ujuty, yu'u yajtugajtsxup yu wyinma'añ.”

³¹Es ja Abraan 'yanmaay: “Pun kyaj tpaduñ ja Moisesu 'yana'amun es di'ibu jyaaydyu ja Diosu kyugajxpu, nan kyájum tmabákut oy jyajikyuyjkrpu tu'ugu o'kpu.”

Puroobuty ko pekyoty nyajka'am ja wiink ja'ay

17 Jesús t'anuumu ja 'yuxpajkruty:

—Taa di'ibu ja ja'ay yajpekytyiimpy. ¡Per puroobu tadu ja'ay di'ibu yu myugu'uk yajtugeepy! ²Nik oy es yajpajta'agut mejyñoty mut tu'ugu paan yajtuk'yo'ktáyut es kyaj ko yu myugu'uk dyajtuundugóy.

³Mnagyywentu'átudap mijts. Es pun yu m'utsy mmudagooyur, kajxwíj. Es pun jodumbijtp, pojpaama'x. ⁴Oy mmudagóyudut mij juxtujk ok tu'ukpu xuu es juxtujk ok myínut es jyuna'anut: “Ma'xkuts”, pes mma'xup.

Mubujkun muk'ajtan muut

⁵Es ja apóstaluty t'anmaaydyu ja Jesús:

—Windsún, tukmubujkuts waanu ni'igu.

⁶Es ja Jesús 'yadsooj:u:

—Oyxyup je'eyu waanu xymyudaty ja mubujkun éxtum tu'ugu mutsk mortás pajk, mbaatxyup xy'anuumu yu maj kepy: “Ñajx m'ity jap mejyñoty”, es mmumadówdudap.

Muduumbu tyu'unun

⁷Pun mmudajtypy miidsuty tu'ugu mduumbu es tsu'pun ja tuumbu jyambijnú ma mdajk, tu oj yu'uy kamoty o tu tkwentu'aty ja mborreegu, m'anuumap:

“Nax tugoty. U'uñu es mgáyut.”

⁸Kyaj, ¿kudii? Ni'igu t'anuumu:

“Ya'abaaduts ja n'a'ux esuts uj n'a'ux'átut. Oknum mbaat mij mja'a xya'abaadu es m'a'ux'átut.” ⁹Es ko tkuydyuñ éxtum tyuk'ane'emyuty ja wyindsún, ¿ti mbaat ja wyindsún jyuna'añ: “Dios kujúyubu?” Kyaj, ¿kudii? ¹⁰Nandu'an miidsuty ko xkyuydyuunda'ay tugekyu di'ibu Dios tu mduk'ane'emyuty, mjuna'andap: “Tu ndu'unum je'eyu di'ibu tu nyajtuk'ana'amum.”

Jesús dya'aguda'aky nimajkpu ja'ay di'ibu myudajttap ja lepru pa'am

¹¹Es ja Jesús tyu'uyo'oy es ñejxy Jerusalén. Jam ñajxy ma ñaybyaadyuty yu Samaaryu mut ja Galilee. ¹²Es ko jyajty ma tu'ugu kajpn, net tpatu majk ja yedyujk di'ibu myudajttap ja lepru pa'am. Jagam ja tyánudu éxtum jyuna'añ ja Diosu 'yana'amun, ¹³es yaxkaktu:

—Jesús, Windsún, pa'ayooguts uudsuty.

¹⁴Es ko Jesús 'yijxu, net 'yanmaay:

—Ñajxtu ma ja teety es m'ixudut.

Es ko oj ñajxtu, net 'yagudaktaaydyu. ¹⁵Net tu'uk ko

t'ijxy es tu 'yaguda'aky, jyumbijty es ya'axy jyeky t'awdajty ja Dios. ¹⁶Es net tnimiiñ ja Jesús es ñaygyoxtonaaydyáku es ñayjyujpu naxkujxy es tja'aygyudáky. Esu tadu yedyujk yu'u samaritanu ja'ay. ¹⁷Net ja Jesús jyunañ:

—¿Tii kyaj tu 'yaguda'aktu nimajk? ¿Ma net ja nidaxtujkpu?

¹⁸¿Tii yu'uyu naydyi'igyu tyadu samaritanu ja'ay tu jyumbity es t'awdaty ja Dios?

¹⁹Net ja Jesús t'anmaay ja ja'ay:

—Pudu'uk es nujx. Tu m'aguda'aky mut ko tu xymyubeky.

Wi'ix myínut ja Diosu kyutujkun

²⁰Es ja fariseeuty dyajtuudu ja Jesús:

—¿Na'a du'un ja Dios yajkutuka'añ?

Es ja Jesús 'yadsooy:

—Ko yu Dios myínut es yajkutuka'añ, kyaj ya'ixut ko jya'ty éxtum yu naxwíñudu ja'ay ja ryeyun. ²¹Paaty kyaj mbaat njuna'anum: “Yaa net”, o “Tam xim”, mut ko yu Dios yajkutujk ma miidsuty.

²²Net ja Jesús t'anmaay ja 'yuxpukputy:

—Ja'tup ja tiempu ko miits xyjatsóktut es oy tu'ugun ja xuu m'ítut ma uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, es kyajts uj xy'ixtut. ²³Es ko miits m'anu'umxudut ja ja'ayuty: “Tyamu net”, o “Taxim ja'a”, kyaj mnajxtut es xy'uxta'ayuduts.

²⁴Ja'a ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, du'unuts nguxu'uga'añ éxtum ko jyudsikyun tyukjajudya'ayut tugekyu tsajp.

²⁵Per jayujp n'ayówuduts muk es ja ja'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttup kyajts xy'axájuduts.

Wi'ix jyumbítut ja Naxwíñudu

Ja'ayudyu Kyudunaabyu

²⁶Extum jyajtu jékyup ko ja No'ee jyiky'ajty, nandu'un jyata'añ kots uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmínut jatugok.

²⁷Ko No'ee jyiky'ajty, ja ja'ayuty kyay 'yuuktu es dyajpáktu ja 'yu'unk extu ko tyujku ja No'ee ma ja arku, es netyu myiinnu ja ayo'onduu es ja ja'ay jyi'xtaaydyu.

²⁸Es nandu'un jyajtu ko jyiky'ajty ja Lot. Ja ja'ayuty kyay 'yuuktu, tyook yaktu, ñi'ip kyojtu es ja tyujk tkojtu. ²⁹Es ko ja Lot tsoyoñ ma ja Sodomu kajpn, netyu myiñ ja juunduu es yu azufrú juun di'ibu ka'a tsajwínm, es ja ja'ay 'yo'ktaaydyu. ³⁰Es du'un ya'ixut kots uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nguxu'ugut jatugok.

³¹Es ma tadu xuu, pún jam pajtp tujk nikujxy, kyaj jyuna'kut es tyúkut tugoty es tjuudut di'ibu jap tyugoty. Es púnudyu naty jap kamoty, kyaj jya'ttut ma ja tyujk. ³²Jamyatstu wi'ix jyajtu mut ja Lotu ñudo'oxy. ³³Mut ko di'ibu jiky'ataamp mut ja kyu'am winma'añ, du'umbu ja'ay yajtugeepy ja jyiky'ajtun, es di'ibu jiky'ataamp éxtumts uj ndukni'ixu, du'umbu ja'ay kyaj dyajtugóy ja jyiky'ajtun.

³⁴Es n'anuumu nandu'un ko netu naty ja ja'ay mya'adu nimajtsk ti'igyu mabajn, tu'uk yajmunujxut es tu'uk wyu'umut. ³⁵Es nimajtsku toxytyujk jyatstu ti'igyu, tu'uk

yajmunujxut es tu'uk wyu'amut.

³⁶Es nandu'an nimajtsku yedyujk di'ibu naty jap kamoty, tu'uk yajmunujxut es tu'uk wyu'amut.

³⁷Es ja Jesusu 'yuxpukpuky yajtuuju:

—Windsún, ¿ma tyaadu d'ún jyata'añuty?

Es ja Jesús 'yadsooy:

—Ma ja o'kpu 'yity, jamu naty ja kus ñaymyíkyuty.

Toxytyujk di'ibu myu'i'impuy tu'ugu fwez

18 Jesús tpujtáky tu'ugu ijxpajtun es ttuk'ixut ko ja'ay d'uñam kyajxta'aktut es kyaj jyotmay'ooktut. ²Du'an jyunán:

—Ma tu'ugu kajpn jaa ijty tu'ugu fwez di'ibu kyaj twindsu'ugu Dios es ni pún tkatuña kwentu.

³Es ma tadu kajpn nan jam tu'ugu ku'ekyty'oxy di'ibu tyimmuye'ebyu tadu fwez es t'amdooy es ja myudsip yajpayo'oyut mut ja tuj'ajtun. ⁴Es jeky dya'ijtyu tadu fwez, kyaj tkuydyún. Per óknam ja wyinma'añ dyaj'yo'oy: “Oyuts ngawindsu'ugu ja Dios es ni púnuts ngamuj'íxy, ⁵peru tyadu ku'ekyty'oxy nugoots xy'okna'amnu, paaty tyámudsu tuj'ajtun nduunut es kudiibu ñakymyínut es xynakyna'amuduts.”

⁶Es ja Jesús jyunán:

—Jaygyuku di'ibu kyajx ja fwez axuk ja'ay. ⁷¿Ti kyaj ttuunut ja Diosu tuj'ajtun púnuty wyin'ijxudu es tmunu'xta'agudu xun koots es yajpudákudut? ⁸Du'unuts miits n'anuumudu es kyaj jyákut esu Dios pyudákudu. Per kots uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu

Kyudunaabyu, nmínut jatugok ya naxwiiñ, ¿tii nbaadupts ja ja'ay pún myubujktup ja Dios?

Fariseeu esu yajkugubajtrpu

⁹Es ja Jesús tpujtáky jatugu ijxpajtun mut ja ja'ayuty di'ibu nayjya'adup jyiky'aty tuj'ajtun mut es t'axuk'ixy oytyim púnuty. Du'an jyunán:

¹⁰—Majtsk ja yedyujk tu 'yotsy ma ja muj tsajptujk kajxtákp. Tu'uk yu'u fariseeu, es jatuk yajkugubajtrpu. ¹¹Es ja fariseeu tanu, d'ún kyajxta'aky: “Dios, nja'aygyudáky pyuts mij, ja'a ko uj kyajts ndu'unuty éxtum ja wiinkpu ja'ay di'ibu ma'tsp, di'ibu pekytyuump, di'ibu yajtugeepy ja puk úkunu wyindsu'kunu es ni ngadu'unudyuts éxtumu tyadu yajkugubajtrpu. ¹²Uj n'ayu'átyuts majtsk ok ja sumaan es nyákyuts tuk peky ko wya'xy majk peky tugekyu di'ibuts uj nbatypy.”

¹³Per ja yajkugubajtrpu wye'emy jagam, es ni je'eyu kyakooje'eky es pyat'ixut tsajwínm, je'eyu kyaatsy tkoxy es d'ún ñu'xta'aky: “¿Dios, pa'ayooguts uj, kots uj nbekyjja'ayuty!”

¹⁴Net ja Jesús jyunán:

—N'anuumu ko yu tyadu yajkugubajtrpu ñujxnu ma tyujk es oj wye'emy oy mudu Dios, es ja fariseeu kyaj. Ja'a ko pún naymyujpjtákp, Dios puwijsup, es di'ibu naybyujtákp ayooba es mutsk, Dios yu'u ya'ijtup muj.

Jesús tkuni'xy ja uná'ku'unguty

¹⁵Ta ja ja'ayuty dyajmiindu 'yuna'ku'unguty ma ja Jesús

es yajkunu'xut. Es ko ja Jesusu 'yuxpɔjkputy t'ijxtu taadu, net t'oodu ja di'ibu yajmiindap ja 'yuna'ku'unk. ¹⁶Es ja Jesús dyaxu es t'anmaay:

—Mastu'uttu, wa'andsu una'ku'unguty xyñimínduts, es katu xyajjumbíty, mət ko ja Diosu kyutujkun yu'u jya'a'ajtypy di'ibu du'un éxtam yu'ujuty. ¹⁷Es tɔy'ajtun n'anuumu, pán kyaj t'axaju ja Diosu kyutujkun éxtam tu'ugu una'ku'unk, ni na'q̄a kyatákut jam.

Mukja'ay tmamadya'aky ja Jesús

¹⁸Es tu'ugu ana'ambu dyajtuuy ja Jesús:

—Oy windsún, ¿tits mbaat nduñ esuts nbaadut yu njiky'ajtunuts winu xuu winu tiempu?

¹⁹Ta ja Jesús 'yanmaay:

—¿Ti ko mjuna'añ kots ɔj n'óyuty? ¿Ti mjunaamp xytyijy kots ɔj nDiósuty? Yu'ayu Dios naydyi'igyu oy. ²⁰Mij mnija'ap di'ibu Dios 'yana'amun'ajtypy: “Katu xyajtugóy ja pɔjk úkunu wyindsu'kun; katu myajja'ay'eeky; katu mdoñ mmeetsy; katu pán xywyngajxpéty; mwindsu'ugup ja mdaak mdeety.”

²¹Ja ana'ambu jyunañ:

—Tugekyu tyaadu tuts nguydyuunda'ay extu kots nmutsk'ajty.

²²Es ko taadu tmudooy ja Jesús, net t'anmaay:

—Mdugoy'ajtxup tu'uk. To'kta'ay tugekyu mjiky'ajtun es xymyo'oyut yu ayooba ja'aydyujk es du'un xypyaadut ja oy'ajtun tsajpótm. Es óknam mmínut es xypyanujxuduts.

²³Es ko tyaadu tmudooy ja ana'ambu, net muk jyotmay'e'ky, ja'a ko jyantsymyukja'ayuty. ²⁴Ko ja Jesús t'ijxy ko tadu mukja'ay jyotmay'e'ky, net jyunañ:

—¡Tɔip nimujaa esu mukja'ay tyúkudut ma Diosu kyutujkun! ²⁵Tɔy'ajtun n'anuumu ko waanu pojun es tu'ugu kameyu náxut xu'uñjyutóty es ñimujaaaty es tu'ugu mukja'ay tyúkut ma Diosu kyutujkun.

²⁶Es ja tyaadu ja'ayuty di'ibu myudoodu jyunandu:

—¿Es punu du'un, pán mbaat ñitse'eky?

²⁷Es ja Jesús jyunañ:

—Di'ibu ja'ayuty kyaj mbaat ttundu, yu Dios mbaat ttuñ.

²⁸Es ja Peedru 'yanmaay:

—Windsún, uudsuty tuts nmastu'uttu di'ibuts nmudajttap es mij mbanejxy.

²⁹Es ja Jesús 'yadsooy:

—Tɔy'ajtun, otyim pánuty di'ibu myastutypy ja tyujk, ja tyaak tyeety, o ja myugu'uguty, o ja ñudo'oxy, o ja 'yu'unk, es xypyanujxuduts ɔj,

³⁰Dios mo'oyudup waanu ni'igu ma tyaadu naxwíñudu, es ma ja naxwíñudu di'ibu miimp, 'yaxájup ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

Jesús tnigajxy myuduguk ok ja 'yo'kun

³¹Net ja Jesús dyajnejxy wiink tsoo ja nimajmajtskpu 'yuxpɔjkpu, es t'anmaay:

—Tyam njo'omum Jerusalén ma yajkyudyuna'añ tugekyu di'ibu ja Diosu kyugajxpu kyuxjaaydyu, wi'ix ɔj, ja Naxwíñudu Ja'aydyu Kyudunaabyu, njata'añuts. ³²Pes

xykyuyaka'anduts mā ja romanu ja'ay, es xytyukxi'iga'anduts,

axuuk xytyuna'anduts es xywyindsuju'uga'anduts.

³³Xywyopa'añuts es óknam xya'ooga'añuts; per kyumduguk xuu njikyryuka'añuts.

³⁴Es ja 'yuxpukpūtujk kyaj tjaygyjukdu éxtum jyunán ja Jesús es kyaj tnijáwudu ti kyajxypy.

Jesús dya'ijxpéky tu'ugu wiints

³⁵Ko ja Jesús jya'tán mā ja Jerikoo kajpn, tu'ugu wiints 'yu'uñu tu'aay t'amdoy ja limosnu. ³⁶Es ko tmadooy ko ñaxy ja mayjya'ay, net ja wiints dyajtūy ti tū jyátyuty.

³⁷Es jyunandu ja mayjya'ay: —Yu Jesús nazarenu najxp yadsoo.

³⁸Net ja wiints yaxkeky: —Jesús, Davitū tyūmp 'yaats, ipa'ayooguts ũj!

³⁹Es ja di'ibu nujxtup jawyiin 'yoojū es 'yamónut. Per ja wiints ni'igu jyantsyya'axy:

—Davitū tyūmp 'yaats, ipa'ayooguts!

⁴⁰Net ja Jesús wya'k'a'ajū es tnigajxū es myínut. Es ko ja wiints myiñ wingón, net ja Jesús dyajtūy:

⁴¹—¿Ti mdsejpy es mij ndukmudúnut?

Es ja wiints 'yadsooy: —Windsún, yu'uts ndsejpy esuts n'ijxpácut.

⁴²Jesús jyunán: —Axaju ja m'ijxun, tū m'agudaky ja'a ko tū xymyubeky.

⁴³Es netyū ja wiints oj 'yijxwa'xy, es tpanejxy ja Jesús es t'awdaty ja Dios. Es nidugekyū ja'ayuty di'ibu 'yijxtū tyaadū, nandu'ūn t'awdajty ja Dios.

Jesús esu Zakeeu

19 Net ja Jesús jyajty mā Jerikoo kajpn es ñajxy jap kajpnóty. ²Es jap tsyūnu tu'ugu mukja'ay di'ibu xyu'ajtypy Zakeeu. Yu'u ijty yajkugubajtrū windsún. ³Tadu Zakeeu t'ixa'añ ja Jesús. Per kyaj mbaat, ja'a ko yu'u xnaku'unk es jantsy mayjya'ay jap. ⁴Net ja Zakeeu ñejxy pūye'egyū jawyiin es kyuxpejty mā tu'ugu iigu kepy es t'ixa'añ ja Jesús.

⁵Es ko ja Jesús jyajty mā yu'u jam, net pyat'ijxy es 'yanmaayū:

—Zakeeu, junak pojūn, ja'a ko koonumts tyam nwu'uma'añ mā mdujk.

⁶Net ja Zakeeu jyunajky pojūn, es t'axaju ja Jesús mut ja oyjyot.

⁷Es ko ja ja'ayuty t'ijxtū, net ñay'anmaayudu:

—Tū ñejxy jajttákrū mā tu'ugu pekyjya'ay ja tyujk.

⁸Net ja Zakeeu tyūnaayē'ky es t'anmaay ja Jesús:

—Windsún, tyámuts nmo'oya'añ ja ayoobū ja'aydyujk ja njiky'ajtanuts kujkwa'xy. Es pūn tuts ndoñ pūn mut ja anū, tyámuts nyajjumbítut taxk du'ūnun.

⁹Es ja Jesús 'yanmaayū: —Tyam tū jya'ty ja nitsokūn mā tyadu tujk, ko yu tyadu yedyujk yu'u nandu'ūnu Abraanū tyūmp 'yaats.

¹⁰Es ũj, ja Naxwīndū Jā'ayudyū Kyudūnaabyū, tū nmíñuts es n'uxta'ayuts es nyajnitso'oga'añuts pūn tū tyuundugóy.

Meeñ éxtumu ijxpajtūn

¹¹Tyamū naty ja ja'ay tmūdowdu, net ja Jesús tpujta'agyū tadū

ijxpajtun ja'agyajxm ko wyingoomp Jerusalén es ko yu'ujaty wyinmaydyu ko netyu ja Kristu t'axajuya'añ ja kyutujkun éxtum ja reyun. ¹²Es jyunáñ:

—Jaa ijty tu'ugu mukja'ay di'ibu oj ñejxy jagam wiink naxwíñudu es t'axajuya'añ ja kyutujkun éxtum ja rey es óknam jyumbítut. ¹³Es ko tsoonáñ, net twoodsooy nimajk ja tyuumbu es tmoodyu nidu'uk nidu'uk kujktu'ugu meen di'ibu jantsy tsooxu, es t'anmaadyu: “Yajtúndu tadu meen extu kots uj njumbítut.” ¹⁴Es ja ja'ayuty di'ibu yu'u myugugajpn'ajity kyaj tsyékyuty, es tyukpagajxu ja wiinkpu kugajxy es ya'anuumut: “Kyajts ndsoktu esu tadu yedyujk ryey'átut yaa.”

¹⁵Per oj tyuku rey, es jyumbijty ma ja ñaxwíñudu. Es ko jyajty, ta tnigajxudyaay ja tyuumbu di'ibu tu tmo'oy ja meen. Es dyajtuy nu'un tu gyanaraty nidu'uk nidu'uk.

¹⁶Ja jawyiimbu myujwa'ky es jyunáñ: “Windsún, majku du'unun tu gyanaraty ja mmeen.” ¹⁷Es ja rey 'yadsooy: “Oy. Mij yajxon tu mduñ. Es ko tuts xymyudúñ yajxon mut waanu, tyam nbujta'aky es xyajkutúkut majku kajpn.” ¹⁸Es jatu'uk myiñ es jyunáñ: “Windsún, ja mmeen tu gyanaraty mugoxk du'unun.” ¹⁹Es nandu'un ja rey 'yadsooy: “Mij myajkutúkup mugoxku kajpn.” ²⁰Net jatu'uk myiñ es jyunáñ: “Windsún, tyaa ja mmeen. Tuts nbujke'eky ma tu'ugu payu. ²¹Ndsu'kupts mij, ja'a ko mij mbaye'epy di'ibu kyaj tu xyaky es mdsijkypy di'ibu kyaj tu xyni'ipy.”

²²Net ja rey jyunáñ: “Mij, kyaj oy

tu mduñ. Mut ja mgu'am ayuk nguyákut. Pun mnija'ap kots uj nyajmíky di'ibuts kyaj nbujta'aky es ndsíkyuts di'ibuts kyaj tu nni'ipy, ²³¿ti ko tu xykyapujta'aky yu nmeenuts ma yu banku?, es kots uj nja'tut n'axájuduts nandu'un yu 'yajuudyuk.” ²⁴Es t'anmaay di'ibu naty jámaty: “Pujku tadu meen es xymyo'oyut di'ibu myudajity majk.” ²⁵Es yu'ujaty jyunandu: “Windsún, itam tmudaty majk ja meen!” ²⁶Es ja rey 'yadsooy: “Tuy'ajtun n'anuumu miidsuty, di'ibu myudajity, ni'igu 'yak'yajmo'oy, es pun waanu tmudaty, yajpujku di'ibu myudajity waanu. ²⁷Es púnuty xymyudsip'ajtpats es kyaj tteky esuts uj n'ítut rey, yajmín ja yaa es ya'ooktu ya nwinduuyuts.”

Jesús tyaku Jerusalén éxtum tu'ugu rey

²⁸Es ko oj jyunaandá'ay du'un, ja Jesús 'yaknejxy Jerusalén. ²⁹Es ko wyingoonu ma ja kajpnuty Betfajee es Betañu, ma ja Oliivus Kopk, jam ja Jesús tkejxy nimajtsku 'yuxpujkrpu, ³⁰es t'anmaay:

—Nujxtu jap kajpnóty tu nwingo'onum. Ko jap mja'ttut, jap xypyaadut tu'ugu burru kuwuuñ di'ibu ni pánnum tkatuk'u'uñ. Xymyugájut es xyajmínut. ³¹Es ko pun myajtúwudut ti ko xymyugaju, xy'anuumut: “Ja Windsún tsyeypy.”

³²Es ja 'yuxpujkruty oj ñujxtu es tpattu du'un éxtum ja Jesús 'yanmaay. ³³Es ko naty tmugaju ja burru, net ja ñiwindsún yajtuuj:

—¿Ti ko xymyugájudu tadu burru?

³⁴Es yu'ujaty 'yadsood:

—Ja'a ko yu'u Windsún tseyjpy.

³⁵Es dyajnujxtu ma ja Jesús es tpujtáktu ja wyit jam burru ñikujxy es ja Jesús ttukpejty. ³⁶Es ko ja Jesús tyu'uyo'oy, ja ja'ayuty dya'aptu wyit tu'aay ma ñaxa'añ. ³⁷Es ko wyingooñ ma wyinjúnaky ja tu'u ma ja Oliivus Kopk, nidugekyu ja mayjya'ayuty xyondaktu es t'awdajttu ja Dios mut ja'agyujxm di'ibu tu t'ixtu, ³⁸es jyunandu muk:

—¡Dios kyunu'xubu tadu rey di'ibu miimp ja Nindsun'ajtumgyujxm! ¡Wa'an t'ity ja xondakun jam tsajpótm! ¡Muj kujxm 'yítut ja Dios!

³⁹Net nija'ajuty ja fariseeuty di'ibu naty jap mayjya'ayóty t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ya'uxpukpu, oo yu m'uxpukputujk es 'yamóndut.

⁴⁰Es ja Jesús 'yadsooy:

—N'anuumudu pun ya'ujuty amoondap, extu yu tsaa yaxka'aktap.

⁴¹Es ko jyajty wingón ma t'ijxy ja Jerusalén kajpn, ta ja Jesús tnijuey ja kajpn, ⁴²es jyunáñ:

—Jerusalén ja'ayuty, pun m'oknija'adurpxuup ma tyamu mxuu wi'ix xypyaattut ja jotkujk'ajtun. Per tyam ayu'udsyu 'yity ma miidsuty. ⁴³Es ja'tup ja xuu ma mmudsíputy jya'ttut es dyajkojtup mudu tsaa, nax, o tijátyuty ma ñaygyuwa'anudut, es tugekyu myajnadujkta'ayudut oytyim madsooty ⁴⁴es dyajtagóyut ja mgajpn es dya'oogut ja mja'ayuty, es kyaj dyajwa'umut ni tu'ugu tsaa nikueybyéty ma ja mbotsy. Tugekyu tyaadu tyun jyátut ja'a ko

kyaj tu xyñijáwudu ko yu Dios tu mnimínudu.

Jesús dyajpudsémy di'ibu juuy to'ktup ma ja muj tsajptujk

⁴⁵Net ja Jesús jyajty ma ja muj tsajptujk es dyajpudseemy di'ibu naty to'ktup es juudyuup jap, ⁴⁶es t'anmaaydyu:

—Yu Diosu jyaabyajtun jyunanañ: “Yu ndujkuts yu'u du'un ma ja'ay kyajxta'aky”, es miits xyajwa'andu ma'tspu aank.

⁴⁷Es bom bom ja Jesús ya'uxpeky ma ja muj tsajptujk. Es ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukput es nandu'un ja mujja'aydyujk t'uxta'aydyu ja winma'añ wi'ix ja Jesús 'yoogut. ⁴⁸Per kyaj tpattu wi'ix ttúnut, ja'a ko nidugekyu ja ja'ay tam yajxon tmudoo'ittu.

Jesusu kyutujkun

20 Tu'ugu xuu Jesús dya'uxpeky ja ja'ayuty es tkajxwa'xy ja oybyu ayuk muj tsajptujk ñabotsoty, net jyajttu ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukput es ja mujja'aydyujk, ²es jyunandu:

—Anmaagyuts, ¿ti kutujkun muut xytyuñ tyaadu es pún tu mmo'oyudyu tadu kutujkun?

³Net ja Jesús jyunáñ:

—Ej nandu'un nyajtuwaambyuts tu'ugu ayuk miidsuty, es xy'adsoojumbíttut. ⁴¿Pún mooyu yu kutujkun ja Fwank es yajnubátut, yu'u Diosu, o ja'ayuy?

⁵Es yu'ujuty ñayjyunánudu:

—Ko n'anma'ayum: “Yu'u Dios mooyu yu kutujkun,

yu'u xy'anma'ayum: ¿Es ti ko xykyamubuktu? ⁶Es pæn n'anma'ayum: Yu'u wyinma'añudyu ja'ay, pojæn nidugekyu yu ja'ay xykyuka'tsta'ayum, ja'a ko yu ja'ayuty myubajktap ko ja Fwank yu'u Diosu kyugajxpu.”

⁷Paaty t'anmaaydyu ko kyaj tnijawu.

⁸Net ja Jesús jyunáñ:

—Ej nan kyajts miits n'anuumadu ti kutujkunuts ej nmudajtypy.

Axuk kamwentu'ajtputy ijspxajtun

⁹Net ja Jesús tyujku madyakpu mut ja ja'ayuty, es tpujtákyu tadu ijspxajtun:

—Jaa ijty tu'ugu yedyujk di'ibu kyoj yu uuvu kam ma ja ñax. Es óknem ttukmijky ja uuvu kam madu wiink ja'ayuty es tso'onnu ja kugam, ñajxnu jeky.

¹⁰Es ko tpaty yu tiempu ma ja uuvu yajtúkut, net ja kugam tkejxy tu'ugu tyuumbu es t'amdówt ja ja'ayuty di'ibu ja kugam páttap. Es ja ja'ayuty kyaj ti dyajky, je'eyu tkepywojptu es dyajjumbijttu.

¹¹Net ja kugam tkejxy ja wiinkpu tyuumbu. Es nandu'un axuuk ttuundu, tkepywojptu es dyajjumbijttu. Ni ti tkamoodyu.

¹²Net ja kugam tkejxy jawiinkpu tyuumbu, es ja ja'ayuty dyajtsayujttu es dyajkáktu.

¹³Es tim óknem ja kugam jyunáñ: “¿Tits ndúnup? N'okkéxyudsu n'u'unk di'ibuts njantsytsyejpy. Ko yu'u t'ixtat, wa'an twindsu'ugudut.” ¹⁴Es ja ja'ayuty di'ibu jam kywentu'ajttap ja uuvu kam, ko t'ijxtu, net ñay'anmaayudu: “Tyaadu yu'u

myuwu'umuyaambyu tadu kam éxtamu kuma'añ. N'ok'ya'o'kam es udsajtum nja'a'ajtam yu tyaadu.”

¹⁵Net dyajpudsumdu jap kamoty es dya'o'ktu.

Net ja Jesús dyajtuuy:

—¿Ti tyúnup mut yu'ujuty ja kugam? ¹⁶Mínup es dya'o'kta'ayudu tadu axuk ja'aydyujk, es tmo'oyut ja wiinkpu 'yuuvu kam.

Es ko ja ja'ay tmudoodu taadu, ta jyunandu:

—¿Ni tkatsókut ja Dios!

¹⁷Per ja Jesús wyin'ijxudu, es jyunáñ:

—¿Es ti myaydya'agaampy di'ibu jap ma ja Diosu jyaaybyajtun ma kuxja'ay 'yity?:

Yu tsaa di'ibu ja pojtsputujk myastutu,

tu tpaaty ja lyugaar ma ja tujk t'ujx'áty.

¹⁸Es pæn jam kuxjubijp ma tadu tsaa, kanak pedazu jam wya'xut. Es pæn tadu tsaa nitimpajttap púnuty, tukwa'ayudya'ayudap.

¹⁹Es ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktap netyu tjamatsandu ja Jesús, ja'a ko yu'u ñija'adup ko ja Jesús tu tpujta'agyu tadu ijspxajtun mut yu'ujuty. Per kyaj tmajttu, ja'a ko ja ja'ay ttsu'ugudu.

Jesús tmadya'aky ja kugubajttun

²⁰Net tkajxtu ja kugajxyuty di'ibu nay'andíjudap jyiky'attu tuj'ajttun muut, es t'uxtaaydyu ja winma'añ wi'ix dyajka'adut es tkuyaka'andu ma ja gobernador.

²¹Es t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ya'uxpajkpu, nnija'adupts ko mduk'uxpeky di'ibu tuj'ajttun es

kyaj xyajtugátsy ja m'uxpǔjkun, ti'igyǔ mgajpxy oypyǎnuty mǔut, es mya'uxpeky mǔt ja tǔy'ajtǔn mǎ ja Diosǔ tyu'u. ²²Anmaagyǔts, ¿tii mbaadǔts ǔj ngugubattǔ mǎ ja yajkutǔjkrǔ kopk Sésur, o kyajǔ?

²³Es ja Jesús ñija'ap ja ja'ayuty 'yaxuk winma'añ es t'anmaay:

²⁴—Tuk'ijxkǔts tu'ugǔ meeñ.

¿Pǎn jam kǔxkojy ja wyiin jyǔjp es pǎn ja xyǔǔ kǔxja'ay?

Es ja ja'ayuty 'yadsooy:

—Yǔ'u yajkutǔjkrǔ kopk.

²⁵Net ja Jesús jyǔnǎñ:

—Pes mo'oy ja yajkutǔjkrǔ kopk di'ibǔ yǔ'u jya'a'ajtypy, es mo'oy ja Dios nandu'un di'ibǔ yǔ'u jya'a'ajtypy.

²⁶Es ja ja'ayuty ñija'adǔp ko Jesús wyijyuty mǔt ja 'yayuk éxtǔm tǔ 'yadsoy. Es kyaj mbaat dyajka'adǔ wi'ix ko yǔ'u ya'uxpeky mǔt ja mayjya'ay, es net yǔ'ǔjty 'yamoondaaydyǔ.

**Ja'ay dyajtǔwdu pun
jikypyǔktǔp ja o'kpty**

²⁷Es óknǔm nija'ajty ja saduseeuty myiindu mǎ ja Jesús. Ja saduseeuty jyǔna'ǎndǔ ko kyajp jyikyryǔka'añ ja o'kpty. Paaty t'anmaaydyǔ ja Jesús:

²⁸—Ya'uxpǔjkrǔ, ja Moisés tkǔxjaay pun tu'ugǔ yedyǔjk o'kp es tku'oogut ja ñudo'oxy es kyaj tǔ 'yu'unkpaaty ni tu'uk, ja o'krǔ 'yutsy pyǔkǔp ja ku'ekytyo'oxy. Es ko trǔadǔt ja 'yu'unk yedyǔjk, yǔ'u tyuknikǔxm'átǔp ja jamyii. ²⁹N'ixy'ajtǔts ja ja'ayuty di'ibǔ nijǔxtǔjk tukka'ax. Es ja ka'axkópk pyejky, es 'ye'ky, es kyaj dya'u'unkpǔty ja ñudo'oxy.

³⁰Ta ja myǔmajtskrǔ tpejky ja ku'ekytyo'oxy es nandu'un jyajty. ³¹Es ja myǔdǔgǔǔkrǔ nandu'un jyajty. Extǔ ko

'yabǔdseemy nijǔxtǔjk, es ni pǎn tkatukpattǔ 'yu'unk. ³²Es ko tyaadǔ dǔ'un tǔgekyǔ ñajxy, ta nandu'un ja toxytyǔjk 'yo'knǔ.

³³Es yǔ'ǔts nyajtǔwaampy. Ko jyikyryǔktǔ, ¿pǎnǔk yǔ'u nidu'uk ñudo'oxy'ajtypy?, ja'a ko yǔ'u trǔjkrǔ'abǔdsǔmndaaydyǔ tadǔ toxytyǔjk nijǔxtǔjkyty.

³⁴Net ja Jesús 'yadsooy:

—Mǎ tyadǔ naxwíñǔdǔ, pǔjktǔp ja ja'ayuty, ³⁵per di'ibǔty nitǔjkǔp es jya'ttǔt mǎ tadǔ jiky'ajtǔn es jyikyryǔktǔt, kyaj ñakypyǔktǔt, ³⁶ja'a ko kyaj mbaat ñaky'ooktǔ. Pes dǔ'un 'yíttǔt éxtǔm ja ánkǔsǔty, Dios 'yu'unk'átǔdǔt, mǔt ko tǔ jyikyryǔktǔ. ³⁷Mǎ yajmadya'aky ja kepy tyoy, kǔ'ǔm ja Moisés xytyuknija'am ko yǔ o'krǔ jyikyryǔktǔ. Es jap tkǔxjaay ko Dios 'yanmaayǔ: “ǔjts Dios di'ibǔ ja m'aptǔjkyty xyDyios'ajtǔpts. ǔjtsǔ dǔ'un ja Abraanǔ Dyios, Isǎa esǔ Jakoob.” ³⁸Dios, kyaj yǔ'u Dyios'aty mǔt ja eekyryǔ. Yǔ'u 'yity Dios mǔt ja jiiikyryǔ. Es mǔt yǔ'u tǔgekyǔ jyiky'ajtta'aydyǔ.

³⁹Net naaguty ja di'ibǔ tsajptǔgóty ya'uxpǔjktǔp jyǔnandǔ: —Oy tǔ xy'adsoy.

⁴⁰Es kyaj pǎn 'yoknaydyuk'a'ijxǔnǔ es tii tnakyyajtǔwdǔt.

Pǎnu tyǔǔmp 'yaats ja Kristǔ

⁴¹Net ja Jesús dyajtǔwdu ja'ajuty: —¿Es wi'ix mjǔna'ǎndǔ ko ja Kristǔ yǔ'u Davit ja tyǔǔmp 'yaats?

⁴² Davit ku'am jyuna'añ ma ja Salmu neky:

Yu Nindsun'ajtum Dios
t'anuumu ujtsu nWindsún:
"U'uñu yaa aga'añdsyoo ma ujun
⁴³ extu kots uj nyajtugóyut
tugekyu mij ja mmadsip."

⁴⁴ ¿Es wi'ix mbaat yu Kristu
tyuamp'áty 'yaats'átyuty yu
Davit?, ja'a ko Davit ku'am jyunañ:
"NWindsúnuts."

Jesús tnigajxy ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpújktup

⁴⁵ Es ja ja'ayuty nidugekyu
tmudoo'ítty ko Jesús t'anuumu ja
'yuxpújkruty:

⁴⁶—Naygywentu'átudu miidsuty
muut ja di'ibuty ya'uxpújktup
tsajptugóty. Yu'u pyujtáktup ja witu
yembyu, es ttsoktu es ja ja'ayuty
'yubo'x kyajxpo'xudut tu'aay
mudu windsu'kun es t'uxtá'aydyu
uñaa'ybyajn ja oybyu ma ja tsajptujk
es ma ja xuu tyúñuty, ⁴⁷ es tpujku
ja tyujkuty yu ku'ekytyo'oxyuty,
es kyajxtá'aktu jeky es du'un
twin'uuna'andu ja ja'ayuty, es
ñay'andíjudu jyiky'attu tuy'ajtun
muut. Paaty páatudup ni'igu ja
tuydyu'unun.

Ku'ekytyo'oxy ja myeeñ dyoxy

21 Es ma ja muj tsajptujku
'yalkansiiu ja Jesús t'ijxy
ko ja mukja'aydyujk tpujta'aktu
ja meeñ. ² Es nandu'un t'ijxy ko
tu'ugu ku'ekytyo'oxy ayooobu
tpujta'aky nandu'un majtsku mutsk
meeñu'unk. ³ Es ja Jesús t'anmaay
ja 'yuxpújkruty:

—Tuy'ajtun n'anuumu ko tyadu
ku'ekytyo'oxy di'ibu ayoop tu

dyaky ni'igu es kudiinum ja
mukja'ayuty, ⁴ ja'a ko yu'ujuty
tu dyaktu di'ibu yajnadujkup,
peru tyadu ku'ekytyo'oxy tu
dyaky tugekyu ja myeeñ di'ibu
tukjiky'ajtun.

Jesús tnigajxy ko ja muj tsajptujk tyugoya'añ

⁵ Es nija'ajuty jyuna'andu ko ja
muj tsajptujk 'yóyuty tsyújuty
ya'ixy mut ja tsaa ja oyatypyu es
mut di'ibu ja ja'ay tu tnayaktu
éxtum ja windsu'kun. Net ja Jesús
jyunañ:

⁶—Ja'tup ja xuu ko tugekyu
tyaadu di'ibu miits m'ijxtup
jyjitta'ayut es ni kyawu'umut ni
tu'ugu tsaa nikuu'ybyéty.

Ijxwu'umun ko ja naxwíñudu tyugoya'añ

⁷ Es ja 'yuxpújkrutyujk dyajtuudu
ja Jesús:

—Windsún, ¿na'a tyaadu jyata'añ
du'un es wi'ix ja ijxwu'umun ko
tyaadu du'un jyata'añ?

⁸ Es ja Jesús jyunañ:

—Naygywentu'átudu, kudiibu
myajwin'uundut, ja'a ko may
myina'añ di'ibu juna'anaamp:
"Ujtsu du'un ja Kristu." Es
juna'anaamp: "Tu jya'ty ja
tiempu." Katu xypyanyjxtu. ⁹ Ko
xymyudówdut es jyuna'andu
ja'ay ko myina'andu soldaadu
es tsyiptuna'andu, kyaj
mnay'adsu'ugudut. Dios
tyuknibujtáku es yu'u tyun jyátut
jawyiin, per kyajnum tpaaty ma ja
naxwíñudu tyugóyut.

¹⁰ Tu'ugu naxwíñudu tsyiptúnut
mut ja wiinkpu naxwíñudu esu

ana'ambu mut ja wiink ana'ambu. ¹¹Es myínut ja muk ujx, es majatyu nax kajpn myínut ja yuu es ja muk pa'am, es jam tsajwínm ya'íxut ja ijxwú'umun di'ibu naxwíñudu ja'ay tsyu'ugudup.

¹²'Es kyajnumu naty tyuñ jya'tyuty tugekyu taadu, miits myajmátstut, myajtsúmút es myajtsaatsytyúnút, myajmunujxup ma ja kumdattujk es ma gobernadoor es ma réyuty, ja'a ko miits xypyanyxtupts. ¹³Es du'un miidsuty xykyajxut ujtsu nja'a ma ja ja'ayuty. ¹⁴Katu mjotmay'ooktu miidsuty wi'ix mnayñikajxtu'ududut, ¹⁵ja'a ko ujts nyákup ja ayuk es ja winma'añ di'ibu ni pún ja mmudsip kyamada'agut es mujjpkugajxudut. ¹⁶Es n'awanu miidsuty ko extu mdaak mdeedyuty es ja mmuga'axuty es yu mmutnaymyaayubuty mguyákudup, es mya'oogudut nidu'uguty miidsuty. ¹⁷Es nidugekyu ja'ayuty m'axuk'íxudut ja'a ko miits xypyanyxtupts. ¹⁸Per ko du'un ja ayo'on jya'tut, kyaj mjuna'anut ko Dios tu mja'aydyugoooyunu. Dios mgwentu'ajtudup oy, extu mwaay di'ibu mgubajkkujxm myudajtypy madsyoy. ¹⁹Amuk jotmuk mnaybyujta'agudut es xypyaadut ja nitsokun.

²⁰Ko xy'íxtut ja Jerusalén kajpn ñadujkta'ayut mut ja soldaaduty, tu naty tpaaty ma kyutugoya'añ. ²¹Es miidsuty di'ibu ijttup Judeeu, nujxtu jagam yugoty; es púnuty ijttup Jerusalén, pudsumdu nandu'un netyu, es púnuty ijttup kamoty, kyaj jyumbíttut

kajpnóty, ²²ja'a ko ayo'on jatánup es yajkuudyuna'añ éxtam ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ. ²³Puroobu yu toxytyujkuty di'ibu u'unkmuuduty es di'ibu ya'u'unktsi'tsp ko du'un jyátut, ja'a ko muk ayo'on ñáxut ma ja nax, y ni'igu jyátut tsaatsy kyubety ma tyadu ja'ayuty. ²⁴Nija'adyu ja'ay ya'oogudut ja soldaaduty. Es nija'ajuty yajmunujxut tsimy majatyu wiink naxwíñudu. Es ja wiink ja'ayuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty 'yana'amú ma ja Jerusalén kajpn extu ko kya'pxut ja tiempu di'ibu Dios tu tpujta'aky.

**Wi'ix jyumbítut ja Naxwíñudu
Ja'ayudyu Kyudunaabyu**

²⁵'Es ya'ixa'añ ja ijxwú'umun di'ibu Dios tyunaampy ma xuu es ma po'lo es ma mdsa'a. Es ja naxwíñudu ja'ay kyaj tñijáwudu ti tunánup es nay'adsu'ugudup muk ko tmudówut pyumimy yu jikymyejyñ es jyantsypyudu'ugut. ²⁶Es ja ja'ayuty extu o'kts'oogup mut ja tsu'ugu ko t'íxut di'ibu jatánup ya naxwiñ, ja'a ko extu yu mdsa'a yu'xa'añ. ²⁷Net t'íxtut ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmínuduts ya naxwiñ yoodsóty mut ja muk'ajtun es ni'igu muj'ajtun. ²⁸Es ko oga'an tsyonda'agut tyadu ayo'on, jotkujkudu es kooju'uktu, ja'a ko pojun myínut ja mnitsokun.

²⁹Es ja Jesús nandu'un tpujtáky ja ijxpajtun:

—Ixtu yu iigu kepy es oytyim di'ibu képyuty. ³⁰Ko xy'íxtut xyumimy yu 'yaay, miits mnija'adup ko tu wyingón ja

ambu. ³¹Es nandu'un ko xy'ixtut jyátudu tadu di'ibu tu n'anuumu, mnijáwudup ko tu wyingoñ ja Diosu kyutujkun.

³²Tuy'ajtun n'anuumudu ko tugekyu tyaadu jyata'añuty maanumu naty ja ja'ayuty di'ibu tyam kyaj 'yo'kta'ayduunum. ³³Ja tsajp es ja naxwíñudu náxup, per ja n'ayúkuts ni na'a kyakexy kyanaxy.

³⁴Mnaygywentu'átudup miidsuty. Katu mnaymastu'ududu es nūgoo mgay mmu'uuktut es xymyumay xymyudajut di'ibu ya naxwiñ, esu tadu xuu ajotkumiigyu ti'in myajtukja'ttut éxtum ko ja juyukuty yajnáky.

³⁵Es du'un jyáttut nidugekyu naxwíñudu ja'ay kots uj nujx nmiñ. ³⁶Awix jujp'ixtu es du'uñum mgajxta'aktut es du'un mniitso'oktut ko jyátut tadu ayo'on es muk aa muk jot xywyinguwa'aguduts, uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu.

³⁷Xuñ ja Jesús ya'uxpeky ma ja muj tsajptujk, esu tsu'um jam dyajnáxy ma Oliivus Kopk.

³⁸Es nidugekyu ja'ayuty jyajttu jépyup jap ma ja muj tsajptujk es tmudoo'ita'añ ja Jesús.

Tkajxy'áttu pun wi'ixu Jesús yajmátsut

22 Es ja pasku wyingoñ naty ma yajkáy ja tsajkaaky di'ibu kyaj tmudaty ja levaduuru. ²Es ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktup t'uxta'aydyu ja winma'añ wi'ix 'yoogut ja Jesús, per ttsu'ugudu ja ja'ayuty.

Juudus tkayaka'añ ja Jesús

³Net ja mujku'ugópk Satanás tmooy ja winma'añ yu Juudus Iskaryotu di'ibu ijtp nidu'uk ma ja nimajmajtskpu Jesusu 'yuxpujkrp, ⁴es oj ñejxy ma ja teedywyindsúnuty es di'ibuty yu muj tsajptujk kywentu'ajttup, es myadyaky mut yu'ujuty wi'ix tkayaka'añ ja Jesús. ⁵Es ja ja'ayuty xyondaktu es t'anmaaydyu ja Juudus ko tmo'oya'andu ja meeñ. ⁶Es ja Juudus tkupejky es t'uxtaay ja winma'añ wi'ix tkayakut ja Jesús ko kyaju naty nu'unu ja'ay.

Nindsun'ajtumú 'ya'ux

⁷Es ma ja pasku ko ja ja'ayuty dya'ooktu ja byorreegu, ⁸net ja Jesús tkejxy yu Peedru mut ja Fwank es t'anmaay:

—Nujx ya'abaadudu ja pasku a'ux.

⁹Es yu'ujuty dyajtuudu:

—¿Ma xytsyeky es nya'abaaduduts?

¹⁰Es ja Jesús 'yadsooy:

—Ko miits mgajpndúkudut, net xypyaadut tu'ugu yedyujk di'ibu myunejxypy tuk tsiyu nuu, es xypyanujxut extu ma tyujktúku.

¹¹Es xy'anuumut ja kudujk: “Ja Windsún yu'u myajtuujup: ¿Ma ja kwartu ma mbaat n'a'ux'áttuduts mududsu n'uxpujkrpuyk tyam ja pasku?” ¹²Net mduk'ixudut tu'ugu muj kwartu es oydyúñ ma ja tukniku'aybyu tujk. Es xy'uxkúkat ja a'ux jam.

¹³Es yu'ujuty ñajxtu es tpattu tugekyu éxtum 'yanmaayy ja Jesús, es dya'abátudu ja pasku a'ux.

¹⁴Es ko oorū oj tpatnū esū ja'ay 'y'a'ux'áttut, ta ja Jesús es ja 'yuxpújkputújk ñaxwa'tstaaydyu meesū winduuy. ¹⁵Net ja Jesús jyunáñ:

—Njantsytsyékyuts es nduna'añuts mut miits yū tyadu paskū a'ux mā kyajnumts n'eeeky. ¹⁶Ja'a ko n'anuumūdu ko kyajts nnakykyáyut ja paskū a'ux extū ko yajkuudyúnut mā ja Diosū kyutujkūn.

¹⁷Net tkone'ky tuk vasū vinū es tja'aygyudáky ja Dios es t'anmaay ja 'yuxpújkputy:

—Matstū es xyajwa'xtut miidsuty. ¹⁸N'anuumūdu ko kyajts nnaky'uugūduts ja vinū extū ko myínut ja Diosū kyutujkūn.

¹⁹Es óknūm tkone'ky ja tsajkaaky es tja'aygyudáky ja Dios, net ttujkwa'xy es tmooydyu ja 'yuxpújkputy es t'anmaay:

—Yū'u tyāadu ũjtsu nnini'x di'ibu yajkayakaamp mut miidsuty. Tundū du'un esuts xyjamyátstut.

²⁰Es nandū'un ttuun mut ja vasū vinū ko kyaaydyay mā ja a'ux es jyunáñ:

—Tyadu vinū, yū'uts ja nne'pyñ di'ibu yajtamaamp yaj'yokaamp kots n'oogut miidsuty m'oy'ajtungyujxmuty es yū'ugyujxm ja Dios mmo'oyudut ja jembyū kajxy'átyryū.

²¹'Es ja yedyujk di'ibuts xykyuyakaamp, ta tyam 'yity mut ũdsuty mā tyadu meesū. ²²Es tūy'ajtūn ko ũj, ja Naxwínūdu Ja'aydyū Kyudūnaabyū, nyo'oyuts mā ja o'kūn ja tyu'u, éxtūm ja Dios tū tpújta'aky. Per pūroobū ja yedyujk di'ibuts xykyuyakaamp.

²³Net ja 'yuxpújkputy ñayyajtūjjudū ak yū'ujuty pūnū da kuyakánup.

Pún waanū muj

²⁴Net ak yū'ujuty ñayjyūnánūdu pūnū da ni'igū muj ijtp. ²⁵Es ja Jesús 'yanmaayūdu:

—Ja naxwínūdu ja'ayū ryéyuty esū gyobnadoorty ñaymyujpújta'agudū, es ttsoktū es ja ja'ayuty jyūnā'andut ko yū'u jyiky'attu tūy'ajtūn mūut. ²⁶Per miidsuty kyaj du'un xytyúndut. Ko muj m'ita'anut mā Dios, kyaj mnaymyujpújta'agudut. Naybyujta'agudū éxtūm di'ibu waanū mutskpū, es di'ibu ana'amp, yū'u naybyujtākup éxtūm tu'ugū tuumbū. ²⁷¿Es pún ni'igū muj? ¿Di'ibu ũñaapy mā ja meesū es kyay, o ja tuumbū di'ibu wingiipy? Ja'a pún ũñaapy es kyay, ¿kudii? Per ũj tyámuts mā miidsuty éxtūm di'ibu wingiipy.

²⁸'Es miidsuty tū xyjamyudáttuts es tū nandū'un m'ayowdū mut ũj. ²⁹Paaty éxtūm yū nDeedyuts tū xymyo'oyuts ja kutujkūn, ũj nmo'oya'añuts miidsuty nandū'un ja kutujkūn ³⁰es mgay m'uuktut mut ũjts mats ja nmeesū kots ũj nmínut yajkutujkūn, es nbujta'aktut miidsuty éxtūmū gobernadoorty es m'ana'amut mā ja majmajtskpū Israelū myaangudyū tyūump 'yaats.

Jesús tnigajxy ko Peedru 'yuxtija'añuty

³¹Es ja Jesús t'anmaay ja Peedru: —Simonk, ja mujku'ugópik Satanás tū t'amdoy yū kutujkūn mā Dios es miits myajwijtsxita'andū éxtūm

ja triigu yajwinxíty. Ja'adsu tyaadu n'andijpy, íxup wi'ix myajpekytyúnudu. ³²Per uj tats nmánu'xta'aky ja Dios kúdiibu mmúbujkun tyugoy'átut. Es ko mij mjodámbítut, xypyudúkut ja mmúgu'uguty es kyajts uj xymyastu'uttut.

³³Es ja Peedru t'anmaay ja Jesús: —Windsún, uj nbanúxaambyuts mij oy mdimnújxut pujxndugóty, es extu óyuts ndim'oogut mut mij.

³⁴Ta ja Jesús 'yadsooy: —Peedru, n'anúumu ko tyamyu, ko kyajnuma naty ja tugaak 'yuy, mjuna'anut tuguk ok ko kyajts mij xy'ixy'aty.

³⁵Net ja Jesús dyajtuudu ja 'yuxpújkputy:

—Kots mij ngajxtu n'ayuk kajxwá'xpu es kyaj xymyánujxtu ja mmorral mut ja mdu'ugaayuk es ni mmeéñdyujk es ni mgu'ugu ni'igubu, ¿tii mdugoy'ajtxu oyná'unun?

Es yu'ujuty jyunnandu:

—Ni tii.

³⁶Net ja Jesús jyunnán:

—Pes tyam n'anúumu, pún myudajtypy ja myorral es ja myeeñdyujk, wa'an dyajnejxy. Es pún kyaj tmudaty yu espadu, wa'an tteeky ja wyit es tjúyut. ³⁷Es n'anúumu koonum yajkudyúnut mut uj éxtum ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Yajtúnup éxtumu axuk ja'ayun.” Pes, tugekyu di'ibu jaaybyéty ijtp mut uj, koonumu du'un tyuñ jyátudut.

³⁸Es ja 'yuxpújkputy 'yanmaayudu:

—Windsún, tyam majtsku espadu.

Es ja Jesús 'yadsooy:

—Mut yu'uyu.

Jesús kyajxta'aky Jetsemanii

³⁹Net ja Jesús tsoyo'ón es ñejxy ma ja Oliivus Kopk, éxtum jaayum ñejxy. Es ja 'yuxpújkputujk pyanúxudu. ⁴⁰Es ko jyajttu jam, net ja Jesús jyunnán:

—Kajxta'aktu es kúdiibu mbekytyúndut.

⁴¹Net ja Jesús ñejxy abeky tuk ka'tske'egyun, es ñaygyoxtonaaydyaku es kyajxtáky, ⁴²es jyunnán:

—Tatu, pún mdsejpy, yajjuga'agu tyadu vasu. Per kyaj tyúnut éxtumts uj ndseky, tun éxtum mij xytsyeky.

⁴³Es net ñimiinu tu'ugu anklus di'ibu tsajpótm es jyotmukmooyu.

⁴⁴Es ko jam jyantsy'ayooy muk, net kyajxtáky mut tugekyu myújaa, es pyuxyíkyaty es xye'xy éxtumu ne'pyñ di'ibu ka'ap naxkújxy.

⁴⁵Es ko pyude'ky ma naty kyajxta'aky, ta ñejxy ma ja 'yuxpújkputujk, es tpattu ak maadup, mut ko jyotmay'ooktu.

⁴⁶Net ja Jesús jyunnán:

—¿Ti ko mma'adu? Pudu'uktu es mgajxta'aktut, kúdiibu mbekytyúndut.

Jesús yajmátsy

⁴⁷Támmumu naty ja Jesús 'yakkajxy ko myiindu mayjya'ay es ja Juudas twinyo'oyudu, ja di'ibu ijtp ma nimajmajtskpu xupújkpu. Es ja Juudas tnimiin ja Jesús es ttsu'xa'añ. ⁴⁸Net ja Jesús t'anmaay ja Juudas:

—Juudas, ¿du'unuts

xykyuyaka'añ mut tu'ugu tsi'xyu?,

uj, ja Naxwíñadu Ja'ayudyu Kyudanaabyu.

⁴⁹Es ko ja 'yuxpukpuk t'ixtu di'ibu jaitup, net dyajtuudu ja Jesús: —Windsún, ¿n'ok'yajtu'unum yu espaadu?

⁵⁰Es nidu'uk yu'ujuty dyajtsayujtu tu'ugu teedywyindsungópku tyuumbu es tnibo'tu ja 'ya'oydyatsk.

⁵¹Net ja Jesús jyunáñ: —¡Mastu'ut! ¡Tu net! Es net ja tyatsk ttoonu, es dya'agudaku. ⁵²Es netu Jesús t'anmaay ja teedywyindsúnuty es di'ibu muj tsajptuk kywentu'ajttup es ja mujja'aydyukuty di'ibu naty jajnujxándup:

—¿Ti ko mmindu mut ja espaadu es ja kepy, éxtumxyupts uj nma'tsputy?

⁵³Es kots uj n'ijty bom bom muj tsajptuk ñabotsoty, ni je'eyuts miits xykyatoonda. Per tyamu net tu tpaaty ja ooru ma miidsuty mmada'agut es ja ka'óbybyuty.

Peedru t'uxtijy ja Jesús

⁵⁴Net tmajtstu ja Jesús es dyajnujxtu ma ja teedywyindsungópku tyujk, es ja Peedru tpanejxy jagam jawu. ⁵⁵Es ja ja'ayuty dyajmújudu juun ma ja tujja'a, es 'yu'uñudu xyamdu; es ja Peedru ñaxwe'tsy nandu'un ma ja ja'ayuty. ⁵⁶Net tu'ugu kiixy po'oduumbu t'ijxy ja Peedru 'yu'uñu jam juumbu'ám. Es tuyu 'yijxu es jyunáñ:

—Tyadu yedyujk, yu'u naty mut ja Jesús jyudity.

⁵⁷Net ja Peedru jyunáñ: —Nitu, kyajts n'ixy'aty.

⁵⁸Es ko waanu 'yijty, jatu'ugu ja'ay 'yijxu ja Peedru es 'yanmaay:

—Mij mut yu'u mjadity nandu'un. Net ja Peedru jyunáñ:

—Kyaj 'yujtsuty. ⁵⁹Es ko 'yijty éxtum tuk oorun, net jatu'uk 'yanmaay: —Tuy'ajtan ko tyadu yedyujk mut ja Jesús, ko Galileeu ja'ay yu'u.

⁶⁰Net ja Peedru jyunáñ: —Kyajts nnijawu ti mij mgajxypy. Es ko ja Peedru du'un jyunáñ, netyu ja tugaak oj 'yuy. ⁶¹Es ja Jesús kyoo'awdijty es twin'ijxy ja Peedru. Net ja Peedru tjamyejtsy éxtum 'yanmaay ja Jesús:

“Kyajnumu naty ja tugaak 'yuy ko mij mjuna'anut tугuk ok ko kyajts xy'ixy'aty.” ⁶²Es net ja Peedru pyudseemy es kuwepy kuka'atsy jyuy.

⁶³Es ja ja'ayuty di'ibu kywentu'ajttup ja Jesús ttukxiktu, twojpta, ⁶⁴twingudsu'umudu, es t'anuumudu:

—May pun tu mgóxyuty.

Jesús, wyinduuyuty di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty

⁶⁵Es t'anmaaydyu wi'ixátyuty es kyaj tmuj'ijxtu.

⁶⁶Es ko oj xyuñu, net ñaymyujkudu ja mujja'aydyujk es ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpuktpu, es dyajnujxtu ja Jesús ma di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty. Es jap dyajtuudu:

⁶⁷—Anmaagyuts, ¿mijtsu du'un mGristu?

Esu Jesús 'yadsooy:

—Pun n'anmaapy ko du'un, kyaj xymyubáktut, ⁶⁸es pun nyajtiibyuts oytyiity, kyajts xy'adsówdut. ⁶⁹Es tyam es extu winu xuu winu

tiempu, ʉj ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, n'u'uñuduts ma 'yaga'añgyu'u Dios di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy.

⁷⁰Net nidugekyu ja'ajuty dyajtudu ja Jesús:

—¿Tii mjuna'anaamp ko mij Dios m'U'unk'átyuty?

Esu Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajtun, ʉjtsu du'un.

⁷¹Net ja ja'ayuty ñay'anmaayudu:

—¿Ti nyajwa'anum ja testiigu? Tu nmudo'om tugekyu udsajtum di'ibu yu'u ku'am kyajxypy ko yu'u Dios 'yU'unk'átyuty.

Jesús, Pilatu wyinduuy

23 Ta nidugekyu ja ja'ayuty jam juntoty pyudu'ktaaydyu, es dyajnujxtu ja Jesús ma Pilatu. ²Es jap tni'u'unudu es jyunandu:

—Tuts nbaattu ko tyadu yedyujk ni'igu dyajnaymyúk dyajnaydy'a'adsudu ja nja'ay'ajtum es jyuna'añ ko kyaj ngugubajtum ma yu yajkutujkpu kopk, es nandu'un jyuna'añ ko yu'u Kyrístuty, tu'ugu rey.

³Net ja Pilatu dyajtuuy ja Jesús:

—¿Mijtsu du'un ja israelítudyu ryey?

Ta ja Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajtun, ʉjtsu du'un.

⁴Net ja Pilatu t'anmaay ja teedywyindsúnuty es ja mayjya'ayuty:

—Kyajts nbatu ti pyojpu tyadu yedyujk.

⁵Es ja ja'ayuty ni'igu jyunandu waanu muk:

—Yu'u ni'igu dyajnaymyúk dyajnaydy'a'adsudu ja ja'ayuty,

dyajtsondáky jap Galileu, es extu yaa Judeu.

Jesús, Eroodus wyinduuy

⁶Es ko ja Pilatu tmudooyu taadu, net dyajtuuy pun Galileu ja'ay yu'u. ⁷Es ko t'anmaaydyu ko du'un, net tkejxy ja Jesús ma Eroodus di'ibu ijtp gobernador Galileu es tu naty myiñ Jerusalén paskuxu'ajtpu.

⁸Es ko Eroodus t'ijxy ja Jesús, net jyantsyxyondaky, ja'a ko tuuyup tja'ixy'atán ko tmudo'yajty di'ibu Jesús tyiimpy. Es yu'u t'ixa'añ ko Jesús ttúnut ja muj'ajtun. ⁹Es dyajtuuy may ja ayuk. Peru Jesús kyaj t'adsooy ni di'ibu.

¹⁰Es nandu'un jap myiindu ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpuktpu, es ñi'uunudu mukta'aky. ¹¹Net ja Eroodus es ja syoldaadutujk kyaj t'agupuktu. Ta ttukxiktu. Net ttukpújaktu ja wyit éxtamu reydyujk es net tkejxy ja Jesús jatugok ma ja Pilatu.

¹²Ja Pilatu mut ja Eroodus naymyudsip'ajtudubu naty es ko tadu xuu ñaymyaabyukudu jatugok.

Jesús ñiduku es 'yoogut

¹³Es net ja Pilatu dyajnaymyujku ja teedywyindsúnuty es ja justisutujk es ja ja'ayuty, ¹⁴es t'anmaay:

—Miidsuty tu xyajmíndu tyadu yedyujk es mjuna'andu ko dyajpudu'uktu ja'ayuty, es ʉj tuts nyajtúy es nbayo'oyuts, es kyajts nbatu ni ti pyeky éxtam miits xyñi'uunudu. ¹⁵Es nandu'un ja

Eroodus kyaj ti tpatu ja pyojpu. Paaty tu tkajxumbity jatugok ma ajtsun. Es mut yu'u, ni ti tkatuñ di'ibu tukpaadudup ja o'kun.

¹⁶Paaty ndsaatsytyúnupts es óknamts nasmátsut.

¹⁷Pasku pasku ja Pilatu koonum tnamatsu tu'ugu tsimyja'ay di'ibu ja'ay tsojktup. ¹⁸Net ja mayja'ayuty yaxkaktaaydyu muk:

—iKyaj! iKyajts yu'u ndsoktu!
iNasmatsu Barrabás!

¹⁹Es yu Barrabás yu'u naty tsimy ijtp mut ko tu naty tnibude'eky ja yajkutujkpu jap kajpnóty es yajja'ay'eeke.

²⁰Es ja Pilatu ja'a jyatsojk es tjanasmátsut ja Jesús, paaty jatugoku Pilatu tjatukjaygyukayáñ.

²¹Per ja ja'ayuty 'yak'ya'ax 'yajoktu muk:

—iYajkruuzpát, yajkruuzpát!

²²Es myuduguk ok ja Pilatu t'anuumudu:

—¿Per ti dun tu ttuundugóy? Uj kyajts nbaaty ni ti pyojpu di'ibu kyu'oogup, wi'ix mbaat 'yeeke. N'oktsaatsytyúñuts es nasmátsuduts.

²³Es ja ja'ayuty ni'igu jyunandu jantsy muk:

—iWa'an tkruuzpéty! iWa'an tkruuzpéty!

Es ja'a ko muk yax jyojktu, net yajtuuñ ti tsojktup. ²⁴Net ja Pilatu tkuyduuñ éxtum yu'ujuty ttsojktu.

²⁵Es ko twin'ijxtu Barrabás, ta dyajpudsuumdu jap pujndugóty mut ko tu naty tnibude'eky ja yajkutujkpu es yajja'ay'eeke. Net tnamajtsudu. Es ja Pilatu tkuyajky ja Jesús éxtum ja ja'ayuty ttsojktu.

Jesús kyruuzpéty

²⁶Es ko ja Jesús yajmunujxnu kruuzpajtpu, net tu'ugu yedyujk tmajtstu tu'aay di'ibu xyu'ajtypy Simonk es kyugajpnuty Sirene. Kyamoty yu naty tu 'yotsy. Es ja soldaadutujk 'yanmaayu es tkajput agwanu yu Jesusu kyruuz.

²⁷Es jyantsypyanujxudu mayja'ay, es ja'a muut mayu toxytyujk di'ibu jantsyjuuy jantsyyáxtup mut ja jotmay ko ja Jesús dyajkruuzpata'andu. ²⁸Es ja Jesús tni'ijxumbijty es t'anmaay:

—Miits toxytyujkuty di'ibu tsunaayduup Jerusalén, kátuts mij xyñiju'uydu. Nayñiju'uyudu miidsuty ku'um es yu m'u'unk m'una'akuty, ²⁹ja'a ko mínup ja tiempu ko mnayjyuna'anudut: “Jotkujk di'ibu kyaj mbaat 'yu'unkpaattu, di'ibu kyaj tyim'u'unkpáttu es di'ibu kyaj ya'u'unktsi'itstu.” ³⁰Net ja ja'ayuty jyuna'andut: “Kopk, nijijtpajtkuts uudsuty”, es ja tun t'anuumut: “Yajnitugeegyuts.”

³¹Es t'ak'anuumudu Jesús:

—Uj kyajts ni ti axuukpu ndúñum es xyajkruuzpatándupts. ¿Ti mjunaamp xytyijy es jyáttu ja Jerusalén ja'ayuty di'ibu ni'igu pyojpu ja'ayuty?, es yu'ujuty pátu ja muk tudyu'unun.

³²Es ja soldaadutujk dyajnujxtu nandu'un majtsku axuk ja'ay es dyajkruuzpata'andu mut ja Jesús ti'igyu. ³³Es ko tmajajttu ma ja lugaar txu'aty Kalaveeru, net dyajkruuzpajttu ja Jesús. Es pu'aaybu'aay ja majtskpu axuk ja'ay.

³⁴Es ko jam dyajkruuzpajttu, ja Jesús jyúnáñ:

—Tatu, pojɔuma'xtu, ja'a ko kyaj tñijáwudu di'ibu tyuundɔp.

Es ja soldaadutɔjk ttuundu ja rifi es dyajwa'xut ja Jesusu wyit. ³⁵Es ja mayjya'ayuty t'ijxtu jam, es extu ja justisutɔjk ttukxiktu ja Jesús es jyúnandu:

—Wiink ja'ay tu dyajtse'eky.

Wa'an ku'am tnayyajtse'egyuty pɔn tɔy'ajttun ko yu'u Kyrístuty, ja di'ibu Dios tu twin'ixy.

³⁶Net ja soldaadutɔjk nandu'un tñixik ttukxiktu ja Jesús es t'awa'anudu ja vinu ta'am, ³⁷es jyúnandu:

—Pɔn tɔy'ajttun mij ja israelitu ryey, nayyajnitso'ogudu mij ku'am.

³⁸Es 'yity jam kyɔbajm kɔxja'ay grieeɔu es latín es ebreu di'ibu junaamp: “Tyaadu yu israelítuty ja ryey.”

³⁹Es tu'ugu axuk ja'ay di'ibu jam kudɔy ijtp kruuzkɔjxy nandu'un jyúnáñ axuuk:

—Pɔn mij mGristu, nayyajnitso'ogudu ku'am es uudsuty xyajtso'oktuduts nandu'un.

⁴⁰Es jatu'uk t'ooy ja myugu'uk es t'anuumu:

—¿Kyaj xytsyu'ugu ja Dios ko mij nandu'un myajtydyún?

⁴¹Udsajttum mut ja tɔy'ajttun tyam n'ayo'om, ja'a ko udsajttum ngumudo'om di'ibu tu ndu'unum. Peru tyadu yedyujk ni tii tu tkatuundugóy.

⁴²Net jyúnáñ:

—Jesús, xyjamyátsupts ko mja'tut ma myajkutuka'añ.

⁴³Net ja Jesús 'yadsooy:

—Tɔy'ajttun n'anuumu ko tyamyu nmɔnujxut tsajpótm es m'itut mut uɔj.

Jesús 'yeeky

⁴⁴Jaa naty kijkyxyuu, net tugekyu naxwíñudu kyoodsadyaay es 'yijty tugek oorɔ wingoots, ⁴⁵ja'a ko ja xuu wyindujktaay. Es net ja adɔy di'ibu muɔ tsajptugóty kyɔ'tswa'xy kɔjkkujm. ⁴⁶Net ja Jesús yaxkeky: —Tatitu'unk, axájuguts ja n'anmuja'an.

Es ko du'un jyúnáñ, ta 'yo'knɔ.

⁴⁷Es ko ja soldaadu windsún t'ijxy éxtum jyajtu, net ja Dios t'awdajty es jyúnáñ:

—Tɔy'ajttunu tyadu yedyujk kyaj ti ttuundugóy.

⁴⁸Es nidugekyu ja mayjya'ayuty di'ibu 'yijxtu jap éxtum jyajtu, net tso'onnuudu jap es tkojxtu ja kyaatsy mut ja jotmay. ⁴⁹Es nidugekyu ja ja'ay di'ibu 'yixy'ajttup ja Jesús, mut ja toxytyujkuty di'ibu padso'onu Galileeu, wya'umdu jagam es t'ijxtu éxtum jyajtu.

Jesús ñaxtuku

⁵⁰Es tu'ugu yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Josee es jyiky'aty tɔy'ajttun muut es kyugajpnuty Arimateeu, Judeeu ñaxóty. Es ja Josee nandu'un yu'u nidu'uk di'ibu ana'amp muɔ tsajptugóty. ⁵¹Tadu Josee t'awixy nandu'un ko myínut ja Diosu kyutujkun es kyaj ti'igyu mut 'yity ja ja'ayuty di'ibu junandu esu Jesús 'yoogut. ⁵²Net tñinejxy ja Pilatu es t'amdooy ja Jesusu ñini'x. ⁵³Es ko dyajjunajktu kyruuzkɔjxy, net t'abijttu mut tu'ugu muɔ wit

es tpejtáktu ma tu'ugu o'kpu jut di'ibu naty yu'u tu dyajtsajtsjúty dyajpa'ájutyuty tsawiiñ es ma kyajnum ja o'kpu ñaxtuku. ⁵⁴ Esu naty ñajyujp'ixudu ko ja saabudu xuu dyajtsonda'aga'andu.

⁵⁵ Es ja toxytyujkuty di'ibu naty tu tsoondu mut ja Jesús jap Galileeu, tranujxtu ja Josee es t'ijxtu ja o'kpu jut es wi'ix yajpejtáky ja Jesusu ñini'x. ⁵⁶ Es ñajxnudu ma tyujk es dya'uyuydyu ja pa'ak xu'kpu es ja ingwéntuty. Es net pyo'xtu ma ja saabudu xuu éxtum ja ana'amun jyuna'añ.

Jesús jyikyepyeky

24 Es domingu xuu tsejkyu ja toxytyujkuty tmunujxtu ja pa'ak xu'kpu di'ibu naty tu dya'óyudu. Jam dyajnujxtu ma ja Jesús tu ñaxtuku. ² Ko jyajttu jam, net tpattu wiink tsoo ja tsaa di'ibu naty 'yagu'uy'ajtypy ja jut. ³ Es ko tyujkudu jap, kyaj tpattu ja Jesusu ñini'x. ⁴ Es kyaj tmwinma'añbyáttu ti tu jyátyuty. Netyu kyuxe'ky majtsku yedyujk di'ibu wyit jantsy tu'xp. ⁵ Net ja toxytyujkuty tsyu'kudu es ñaxku'ijxudu, es ja yedyujk 'yanmaayudu:

—¿Ti ko miits xy'uxta'aydyu yaa ma o'kputy di'ibu jiky'ajtp? ⁶ Kyaj ja yaa. Tu jyikyepyeky. Jamyatstu wi'ix m'anmaayu ko nátyñum 'yity jap Galileeu: ⁷ “Uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudnaabyu, nyajkuyaka'añuts ma ja pekyjya'aydyujk es xyajkruuzpátuduts. Es ko 'yítut tuguk xuu, njikypyúkuduts jatugok.”

⁸ Net ja toxytyujkuty tjamyajtstu éxtum ja Jesús jyunañ. ⁹ Es ko

jyajnudu jatugok jap kajpnóty, net ttukmumadyaktu nidugekyu ja nimajk tu'ukpu xrpajkpu es nidugekyu di'ibu jap ak'ijttup.

¹⁰ Esu tadu toxytyujkuty 'yijttu Mariiu Magdalenu, Fwanu, Mariiu di'ibu Santya'agu tyaak'ajtypy, es ja wiinkpu toxytyujkuty. ¹¹ Per ja xrpajkputujk kyaj tmubujktu, es jyunandu ko loku di'ibu kyajxtup.

¹² Net ja Peedru tso'oñ es ñejxy puye'egy ma ja o'kpu jut es kyu'ijxu jap ogajp. Je'eyu jap ja wit 'yity di'ibu maut ja Jesús ya'abijty. Es net ja Peedru jyumbijnu jotmaymyaut.

Jesús kyuxe'eky Emaús tu'aay

¹³ Es net nimajtsku xrpajkpu tsoondu Jerusalén es ñajxtu ma ja Emaús kajpn, di'ibu jagam majk tuk mil metrún, ¹⁴ es kyajx myadya'aktu tugekyu di'ibu naty tu jyátyuty. ¹⁵ Es ko yu'ujuty du'un kyajx myadya'aktu esu Jesús ku'am ñiwingoonu es tyu'uyo'oydyu maut. ¹⁶ Per ja Dios kyaj tyuk'xkajp ko yu'ujuty ja Jesús. ¹⁷ Net ja Jesús dyajtuy:

—¿Ti mmadyáktup tu'aay?

Es net yu'ujuty wya'k'a'adu jotmaymyaut. ¹⁸ Net yu'u nidu'uk di'ibu xyu'ajtypy Kleofus 'yadsooy:

—Tugekyu ja'ayuty tñijáwudu di'ibu tu jyátyuty Jerusalén ma pasku xuu. ¿Tii mij naydyu'uk mjabye'xy'ajtp Jerusalén es kyaj xyñijawu ti jam tu tyuñ tu jyátyuty?

¹⁹ Net ja Jesús dyajtuy:

—¿Ti jap tu jyátyuty?

Es yu'ujuty jyunandu:

—Extum tu ttundu ja Jesús nazarenu. Yu'u tu 'yity Diosu

kyugajxpu di'ibu tyiimpy ja māj'ajtun es ya'uxpeky mut ja Diosu kyutujkun, es nidugekyu ja'ayuty myuj'ixudu. ²⁰Per ja teedywyindsunuty es ja njustis'ajtum tu tkayaktu ma ja Pilatu es dyajkruuzpátut. ²¹Es uudsuty njuna'andu ko yu'u yajnitso'ogup ja israelítuty. Es tyam tyugukxup ma dya'ooktu es dyajnaxtúkudu. ²²Nandu'un uudsudyu nmugu'uguty toxytyujk tats du'uñu xyajwu'amudu. Aambyu jepy tu 'yotstu ma ja o'kpu jut, ²³per kyaj ja Jesusu ñini'x tu tpaattu. Net tu jyumbijnudu es xytyukmumadya'aktats ko tu t'ixtu nimajtsku anklus di'ibu tu 'yanuumudu ko Jesús taa jyiky'aty. ²⁴Es net tu 'yotstu nija'ajuty uudsudyu nmugu'uk es tu tpaattu éxtamu toxytyujk jyuna'andu, per ja Jesús kyaj tu t'ixtu.

²⁵Net ja Jesús jyunañ:

—¿Ti ko mgujuunuty miidsuty? ¿Ti ko kyaj xymyubktu tugekyu di'ibu Diosu kyugajxpu kyuxjaay?

²⁶Yu'ujuty oj tkuxja'aydyu wa'ats ko yu Kristu 'yayowa'añ es 'yooga'añ es óknem yajkutúkut mut ja māj'ajtun.

²⁷Ta ja Jesús oj 'yawa'anxudu ja Diosu 'yayuk ma ku'am yajnimadya'aky, tyimtsonda'aky di'ibu Moisés jyaay es tugekyu nu'un ja Diosu kyugajxpu tkuxjaaydyu.

²⁸Es ko jyajttu ma Emaús kajpn, ja Jesús éxtum jyawu tyu'unaxañ. ²⁹Per yu'ujuty dyajwu'amándu es t'anmaaydyu:

—Wu'um mut uudsuty ja yaa. Tu tsyu'ujunú.

Net ja Jesús wye'emy es tyujku mut yu'ujuty. ³⁰Es ko jam 'yu'uñu nidugeuk ma ja meesu es 'ya'ux'ata'andu, net ja Jesús tkone'ky ja tsajkaaky, es tkuni'xy. Net ttujkwa'xy es tmoodyu ja nimajtskpu. ³¹Es netyu t'uxkajptu ko yu'udyu Jesús. Netu Jesús pojun tyugooy. ³²Es yu'ujuty ñajjyunañudu:

—Paadyumu du'un xyjatukja'am ja oy'ajtun ko mut tu ndu'uyo'oyum es nmadyakum es xytyuk'awa'anum ti ja Diosu jyaaybyajtun 'yandijpy.

³³Es netyu tso'ondú es ñujxtu jap Jerusalén. Es jap tu naty ñaymyúkudu ja nimajk tu'ukpu uxpujkruty mut ja jyamyuuduty.

³⁴Es yu'ujuty t'awa'anudu ja nimajtskpu:

—Tay'ajtun ko ja Jesús tu jyikypeky. Simonk tu t'ixy.

³⁵Net ja Kleofus mut ja myugu'uk tmadyaktu éxtum tu jyátyuty tu'aay es wi'ix tu t'uxkaptu ja Jesús ko ja tsajkaaky tu ttujkwa'xy.

Di'ibu Jesús tyuknipejkypy ja 'yuxpujkruty

³⁶Es yu'ujuty t'akmadya'aktu tadu ayuk ko ti'in kyuxe'ky ja Jesús ma yu'ujuty es kyajxpo'xudu, 'yanmaayy: —Agujk'át jotkujk'áttu miidsuty.

³⁷Ta jyantsytsyu'kudu. Du'un jyunandu ko ijmá'ttup. ³⁸Es ja Jesús 'yanmaayyudu:

—¿Ti ko mjotmay'ooktu? ¿Ti ko kyaj xymyubktu ko ujtsu du'un?

³⁹Ixtats ja ngu'u es ja ndékyuts ko ujtsu du'un ku'am. Toonguts es ixtu ko tay'ajtun. Yu ijmá'tun kyaj tmudaty yu xyixy es ja pyajk éxtum miits xy'ixtats uj nmudaty.

⁴⁰Es ko du'un 'yanmaayu, tyuk'ijxu ja ky'u es ja tyeky.

⁴¹Es yu'ujuty kyajpyum tmubeky mut ja xondakun es du'unu wyu'amudyaadyu. Net ja Jesús 'yanmaayu:

—¿Kyaj ti xymyudattu di'ibu nju'xum?

⁴²Net myooyudu tuk pedazu ajkx tsal'ayu'unk. ⁴³Es ja Jesús tje'xy yu'ujuty wyinduuy. ⁴⁴Es net 'yanmaayu:

—Kots miidsuty muut n'ijty, n'anmaadyu ko yajkuudyuna'añ di'ibu Moisés es ja Diosu kyugajxpu kyuxjaadyu es di'ibu ma Salmu neky di'ibuts uj xyñigajxp.

⁴⁵Net ja Jesús tyukjaygyujkudu ja Diosu jyaabyajtun, es jyunáñ:

⁴⁶—Du'un 'yity kuxja'ay ko koonum yu Kristu 'yoogut, es kumduguk xuu jyikyryúkat. ⁴⁷Es mut yu'ugyujxm yajkajxwa'xut ma

tugekyu naxwíñudu, tsyonda'agut Jerusalén, ko yu ja'ayuty dyajtugátstut yu wyinma'añuty, net ja Dios pyojpuma'xudut. ⁴⁸Es miits m'ijttup testiigu ma tyaadu tugekyu. ⁴⁹Mudowdu. Ujts ngáxup ma miidsuty di'ibuts ja nDeety tu twanda'aky. Per miits wu'umdu yaa Jerusalén extu ko xy'axájut ja muk'ajtun di'ibu Dios kyaxaampy.

Jesús tsyajpéty

⁵⁰Net ja Jesús yajtso'onudu jap Jerusalén es yajnuxudu Betañu, es dyajpude'ky ja ky'u es kyunu'xudu. ⁵¹Es ko kyunu'xtaayu, net tsyajpajnu es ñuxnu tsajpótm. ⁵²Net yu'ujuty t'awdattu Dios es jyumbijttaayñu, jantsy jotkujk jyajnudu Jerusalén. ⁵³Es tim jap'ajttup ma ja muj tsajptajk es t'awdattu ja Dios.

Oybyu Ayuk Di'ibu Fwank Jyaay

Diosu 'yU'unk jyumbity ja'ay

1 Ko di'ibáty tsyondaky, taa natyñu ja'a di'ibu yajtijp Ayuk. Es yu Ayuk yu'u nandu'unu Dios, es mudumu naty ja Dios Teety. ²Yu'u naty 'yity jawyiin mudu Dios. ³Ja Ayuk ja'a muut Dios dyajkojy tugekyu di'ibu jaa'ajtp. Tugekyu di'ibu yajkoj, kyaj oj ti kyojy pun kyaj ja'a muut. ⁴Ja'a di'ibu yajtijp Ayuk, ja'a yajk ja jiky'ajtun nidugekyu di'ibu jiky'ajttap, es yu'u du'un ja jajun di'ibu nu'umooy tyu'umooy nidugekyu ja'ayuty ya naxwiin. ⁵Esu tadu jajun, yu'u dun jajp ma kyoodsuty, es kyaj yu koots'at mbaat dyajtugóyu tadu jajun.

⁶Dios tkejxy tu'ugu ja'ay, Fwank'ajtp. ⁷Ja'a oj myiñ es tnikajxpátut di'ibu ijtp éxtum ja jajun, esu du'un nidugekyu ja ja'ayuty myubákuđut. ⁸Ja Fwank, kyaj yu'ujuty ja jajun, je'eyu yu'u tnikajxpétyu tadu jajun. ⁹Ja jajun tuy'ajtunbu di'ibu kyujajpy kyute'xypy nidugekyu ja ja'ay, ja'a miin ya naxwiin.

¹⁰Ijtpu naty ja ya naxwiin. Oyú natyu Dios ja'a muut tu tjayajkojy ja naxwíñudú, kyaj 'yuxkajpudú ja ja'ayuty. ¹¹Ja'a

oj tjanimíñ di'ibu jya'a'ajtypy, es kyaj oj kyupákuđú. ¹²Per nidugekyu di'ibuty kupujkuđú es myubákuđú, dyajngutujku es yu'ujuty 'yu'unk'átuđut ja Dios. ¹³Yu'ujuty kyaj Dios 'yu'unk'átyuty mut ko ja'ay yajmiin yajjajtuđú, es ni mut ko du'unu ja'ay ttseky, Dios axájkuđup mut ko ku'umu du'un ttseky.

¹⁴Di'ibu yajtijp Ayuk, ja'a jumbijt ja'ay es jyiky'ajty ma uudsuty. Es uudsuty tats n'ixtu ja myuj'ajtun, ja ky'um mu'ajtun di'ibu tu'ugu Dios 'yU'unk'ajtypy, es tmudaty ak tim tuy'ajtun es ak tim kunu'xun. ¹⁵Es ja Fwank ñikajxpejtypy éxtumu tyestiigu es jyunáñ:

—Tyaadu du'un di'ibuts n'andijpy kots njunáñ ko di'ibu miimp óknem es jawyiin uj, yu'u du'un jawyiin, ja'a ko taayumu naty jékyup kots uj nmiin.

¹⁶Tu Jesukristu xkyunu'xum kanak nipat. ¹⁷Myooy ja Dios ja Moisesu 'yana'amun, per ja tsojkun es ja tuy'ajtun yajmiin ja Jesukristu. ¹⁸Ni na'anum pun tka'ixy ja Dios Teety, per yu Diosu 'yU'unk di'ibu jam mut ti'igyú 'yity ja Dios Teety, yu'ujuty tu xytyuk'ijx xytyuknija'am wi'ixu dun ja Dios Teety.

Fwank Yajñubajtpu tnigajxy ja Jesús

¹⁹Yu Jerusalén israelítaty tkajxtu ja teedyuty esu levitu ja'ayuty di'ibu myuduundup ja teety, es dyajtuwa'andu ja Fwank:

—¿Mbánu dun mij?

²⁰Fwank 'yadsooyu tuy'ajtun:

—Uj kyajts nGrístaty di'ibu Dios wyandak tkajxa'añ.

²¹Ta yajtuujumbijtudu jatugok:

—¿Mbánu dun mij? ¿Tii mijtsu du'un ja Diosu kyugajxpu Eliiusu?

Ta Fwank 'yadsooy:

—Kyajts uj n'Eliiუსuty.

Ta yajtuujumbijtkójubá:

—Pes, ¿tii mijtsu du'un ja Diosu kyugajxpu di'ibu minaaambu?

Ta 'yadsooy:

—Kyaj.

²²Ta yajtuujumbijtudu jatugok:

—Pes, ¿mbánu dun mij? Uj nmunujxándupts ja tuy'ajtun ma ja di'ibuts tu xykyaxtu. Paaty, ¿ti ayúkuts xymyeepey esuts nmunujxut?

²³Ta 'yadsooy ja Fwank:

—Ujtsu dun miimp kugajxy muj ittum es n'anuumudats miidsuty: “Yajtáwdu ja tu'u ma myina'añ ja Windsún” —du'un éxtum jyuna'añ ja Diosu kyugajxpu Isaiiu.

²⁴Es nandu'un myiindu di'ibu fariseeu ja'ayuty kyajxtu. ²⁵Net yajtuujudu ja Fwank:

—¿Ti ko myajñubéty pun kyaj mij mGrístaty, o m'Eliiუსuty, o tadu Diosu kyugajxpu?

²⁶Es ja Fwank 'yadsooy:

—Uj yajñubajtputs mut ja nuu, per ma miidsuty ta tu'uk di'ibu miidsuty kyaj xy'ixy'attu, ²⁷es yu'u miimp óknam. Es kyajts uj

xyñituku, ni je'eyu yu kyu'uk nga'agájadut éxtumxyupts uj n'ítuys tyuumbun.

²⁸Tyaadu tyuun jyajtu ma ja naxwíñudu di'ibu xyu'ajtypy Betañu, Jordán mujnuu awiññ, ma ja Fwank dyajñubéty ja ja'ayuty.

Jesús, ja Diosu wyindsu'kun

²⁹Jakumbom ja Fwank t'ixy ja Jesús ko myuwingóñuty. Ta jyunaññ:

—ixtu! Tyaadu du'un ja

Diosu Byorreegu'unk di'ibu wu'amp éxtumu windsu'kun es yajpojpnitugóyut ya naxwíññ.

³⁰Tyaadudsu dun nmadyak kots nñunáñ: “Oknum myiñ ma uj tu'ugu yedyujk di'ibu du'un jawyiin kudiinam uj, ja'a ko taayumu natyñu jékyup kots uj nmiiñ.” ³¹Kyajts uj ku'um nnija'aju púnu dun yu'u. Per nmíñuts uj es nyajñubétyuts mut ja nuu, es t'uxkáptut yu israelitu ja'ayuty.

³²Fwank nandu'un jyunaññ:

—Uj nan tuts n'ixy tsajwínm kyuda'aky yu Espírítu Santu du'un éxtum tu'ugu paku'unk, es kyuxke'eky ma ja Jesús. ³³Uj kyajnumdsu naty nandu'un nnijawu púnu'u. Per kodsu Dios xykyejxy nyajñubátut mut ja nuu, ja'ats xy'anmaay: “Ko yu Espírítu Santu xy'ixut jyunaky es kya'at ma ja yedyujk, yu'u du'un di'ibu yajñubátup mut ja Espírítu Santu.” ³⁴Tudsu net n'ixy, es ujtsu du'un nnikajxpejtypy ko yu'adyu Diosu 'yU'unk.

Jesusu 'yuxpujkrpu jawyiimbu

³⁵Jakumbom tapu naty jatugok ja Fwank mut nimajtsk di'ibu

panujxudup. ³⁶Ko Fwank t'ijxnajxy ja Jesús, ta jyunán:

—¡Ok'ixtu! Tyaa du'un ja Diosu Byorreegu'unk.

³⁷Ja nimajtskpu Fwangu 'yuxpukpu tmudoodu ko du'un jyunán. Ta tpanujxtu ja Jesús.

³⁸Es net ja Jesús ñayju'ijxu. Ta t'ijxy ko pyanujxudu. Ta t'anmaay: —¿Ti dun m'uxtaaydyup?

Es ja'ajuty 'yadsoodu:

—Ya'uxpukpu, ¿ma mij mdsuunu?

³⁹Esu Jesús 'yadsoojumbijtudu:

—Min xy'ixtu.

Ta oj ñujxtu ma dun tsuunu. Es jam oj kyudsu'ujunudu, ja'a ko ma taxk yaxpunu naty.

⁴⁰Es nidu'uk di'ibu Fwank panujxudup, ta oj tpanejxy ja Jesús, ja'a yu Andrés, myuga'axu Simonk Peedru. ⁴¹Kyajnumu naty ti tyuñ jyátyuty es ja Andrés oj t'uxta'ay ja myuga'ax Simonk. Ta t'anmaay:

—Tu net nbátum ja Kristu di'ibu Dios wyin'ijx.

⁴²Ta ja Andrés oj tmunejxy ja myuga'ax Simonk ma naty ja Jesús. Es ko ja Jesús t'ijxy, ta 'yanmaay:

—Mijtsu du'un Simonk, Jonasu 'yu'unk. Es mij mxu'átup Sefus (di'ibu yaj'andijp Peedru).^a

Jesús dyaxu ja Filipu esu Natanael

⁴³Jakumbom ja Jesús tsoonán ñujxa'añ Galileeu. Net tpaty ja Filipu es t'anmaay:

—Pamiinguts.

⁴⁴Yu Filipu, Betsaydu kyugajpnuty, ma nandu'un 'yittu Andrés esu Peedru. ⁴⁵Ta ja Filipu tsyo'oñ, oj t'uxta'ay yu Natanael. Ta t'anmaay:

—Tats n'ixtu ja yedyujk di'ibu Moisés es di'ibu Diosu kyugajxputy jyaaydyu ma ja Diosu jyaaybyajtun. Yu'u Jesús, 'yu'ungu Josee, di'ibu kugajpn Nazaret.

⁴⁶Net ja Natanael jyunán:

—¿Tii wa'an da mbaat pyudsemy Nazaret di'ibu oy?

Felipu 'yadsooju:

—Min xy'ixy.

⁴⁷Ko Jesús t'ijxy myuwingónuty yu Natanael, ta jyunán:

—Tyaa tu'uk myiñ ja israelitu ja'ay di'ibu kyaj 'yanda'aky.

⁴⁸Net ja Natanael yajtuuj:

—¿Wi'ixuts mij xy'ix'aty?

Jesús 'yadsooj:

—Uj mij n'ixy'ajtyuts kyajnumu naty Felipu mwóyuty ko naty m'u'uñu iigu patku'uy.

⁴⁹Net 'yadsooy ja Natanael:

—Ya'uxpukpu, ¿mijtsu du'un Dios m'U'unk'ajtup, mijtsu du'un ja israelitudyu ryey!

⁵⁰Jesús 'yadsooj:

—¿Xymyubujkputs uj mij ja'a ko tu n'anuumu kots mij n'ijxy iigu patku'uy? Pes tyam xy'ixut di'ibuty ni'igu muj.

⁵¹Nandu'un jyunán ja Jesús:

—Jantsy tuj'ajtunuts miits n'anuumudu ko m'ixtup awa'ats ja tsajp es xy'ixtut ja Diosu 'yanklus pyat jyunáktut ma uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu.

Pujk ukun jap Kanaa

2 Kyumduguk xuu tu'uk ja pujk ukun 'yity jam Kanaa, ñaxwíñudu Galileeu. Tamu naty nandu'un yu Jesusu tyaaq. ²Es ja

^a 1:42 Peedru yu'u grieeгу kyajxy di'ibu yajpudsuump tsaa.

Jesús mut ja 'yuxpajkputy oj ñajxta ma ja ja'ay pyeky ko yajwooda. ³Ko oj ja vinu kyexy, ta ja Jesusu tyaak 'yanmaayn:

—Kyajnuþ ja vinu.

⁴Ta ja Jesús t'adsooy ja tyaak:

—Nanitu'unk, ¿ti kots da'un xy'anuumu? Kyajnumts uj xyñapaaty.

⁵Net ja Mariiu t'anmaaydyu ja di'ibu naty jam winguudyuþ:

—Kuydyundu tugekyu di'ibu mduk'ana'amur.

⁶Tamu naty tudujku nuudujk di'ibu ak tim tsaq, di'ibu israelituty yajtuundur ko ñayajwa'adsada.

Es tu'uk tu'ugu nuudujk mugo'px litrun tyuku nuu. ⁷Jesús t'anmaaydyu ja wingiibyuty:

—Ya'utstu mudu nuu tyadu nuudujk.

Ta dya'ujtsta. ⁸Net ja Jesús t'anmaaydyu:

—Jaaptu net waanu es munujxtu ma xuduumba.

Es da'un ttuundu. ⁹Es ja xuduumba t'ukmajtsy ja nuu di'ibu naty tu jyumbity vinu. Ni tkanijawu ma myiñ, ja'ayu ja wingiibyuty ñija'adur ma tsyooñ, ja'a ko yu'udyu naty tu tjuuttu ja nuu. Ta ja xuduumba tmuj'yaxu ja pujkru yedyujk. ¹⁰Ta t'anmaay:

—Jawyiin t'uuktu nidugekyu ja vinu waanu oybyu, es ko ja jabye'xyuty tu t'úknudu naty, nétnum yajmooydyu ja vinu di'ibu kyaj nugoo 'yóyuty. Es mij jumbit xytyuñ. Oknum xyaky ja vinu waanu oybyu di'ibu naty mya'ijtypy pujke'eky.

¹¹Yu ijxwu'amun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu

Jesús tyuun jap Kanaa, Galileeu ñaaxóty, ja'a yu'u ja jawyiimbu ijxwu'amun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu Jesús tyuun. Esu da'un dya'ijxu ja myuj'ajtun es ja 'yuxpajkputy myudajkudu.

¹²Ko tyadu xuu ñajxy, net ja Jesús jyujptáknú Kafarnaúm mut ja tyaak esu myuga'axuty esu 'yuxpajkputy. Jap 'yijttu majtsk tuguk xuu.

Jesús dyajpudsémy di'ibu juuy to'ktur ma ja muj tsajptujk

¹³Es kom wingoombu naty ja israelitu pyasku xuu, ta Jesús pyatujku Jerusalén. ¹⁴Jap muj tsajptujk ñabotsoty tpaty di'ibu tye'kypy éxtumu windsu'kun: tsajkaa, borreegu esu pak, es jap di'ibáty wyin'uñaaudyuþ ja tyeeky di'ibu ja'ayudyu myeeñ wyingugoonudur es da'un tnipak tnitundu. ¹⁵Ko tyadu Jesús t'ijxy, ta tu'ugu wyojpn dya'o'oyu ak tim po'o. Net twojppudsuumdaaydyu di'ibátyu naty jap tye'kypy ja borreegu esu tsajkaa. Es taaswájudu ja myeeñ di'ibu wyingugoondur ja meeñ es dyajjumbijty ja myeesu. ¹⁶Es ja di'ibu tye'kypy ja pak t'anmaay:

—¡Yajpudsúmdu tyaadu ja yaa! ¡Kátudsu nDeedyu tyujk xyajwa'añ maaydyujk!

¹⁷Net ja 'yuxpajkputy tjamyajtstu ja Diosu jyaaybyajtun ma jyuna'añ: “Ndsojk'e'kypyuts ja mdujk.”

¹⁸Net myiindu ja israelitu wyindsánuty es yajtuujdu:

—¿Ti ijxwu'amun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun mij xytyuk'ijxtur ko mij xymyudaty ja kutujkun es da'un xytyúnat yu tyaadu?

¹⁹Esu Jesús 'yadsooju:

—Jitu tyadu muj tsajptujk, es tuguk xuuts ngójudats jatugok.

²⁰Ta ja israelítuty 'yanmaayudu:

—Justyikxytyudujk jamujt 'yity es 'yabejty, ¿es mij tuguk xuu xykyoja'añ?

²¹Per ja Jesús ko tmadyaky ja muj tsajptujk, ja'a du'un myadyakypy ja kyua'm nini'x. ²²Paaty ko Jesús 'ye'ky es jyikyppyeky, ja 'yuxpukputy tjamyajtsta ko du'un Jesús jyunañ, es tmubujktu di'ibu ijtp jaaybyéty ma Diosu jyaaybyajtun es di'ibátyu natyü Jesús tu 'yanu'umxuty.

Nija'ap ja Jesús ja ja'ay ja jyot wyinma'añ

²³Ko naty ja Jesús 'yity Jerusalén ko pasku xuu, may ja ja'ay myubujkudu ko t'ijxtu ja ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu Jesús tyuun.

²⁴Per ja Jesús kyaj ñaygyayajku til'igyü mut yu'ujuty, ja'a ko 'yixy'ajttaaydyup nidugekyu. ²⁵Es ja Jesús kyaj t'awijxy esu wiingátypyü ja'ay tyukmumadya'agudut wi'ixu ja'ay ja jyot wyinma'añ, yu'u ku'um ñija'abu naty wi'ixu wyinma'añ ja ja'ayuty.

Jesús esu Nikodemu

3 Nidu'uk di'ibu ana'amp muj tsajptugóty, fariseeu ja'ay, es ja'a txu'aty Nikodemu, ²ja'a ñimiin ja Jesús koots, es t'anmaay:

—Ya'uxpukpku, nnija'adupts ko Dios tu mgéxyuty es xya'uxpúktuduts, ja'a ko ni pán mbaat tkaya'ixyuty yu ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun

éxtum mij xya'ixyuty, pün kyajpu Dios pyudákuty.

³Es ja Jesús 'yadsoojumbijtu:

—Jantsy tuy'ajtunuts mij n'anuumu, di'ibu kyaj jatugok myiñ jya'ty jemy, kyaj mbaat t'ixy ja Diosu kyutujkún.

⁴Net ja Nikodemu dyajtuuy:

—¿Per wi'ix mbaat tu'ugu ja'ay muj'una'knu myiñ jya'ty myumajtsk ok? ¿Wi'ix mbaat tyuku tyaak jyodoty es jya'tut ya naxwiñ jatugok?

⁵Jesús 'yadsoojumbijtu:

—Jantsy tuy'ajtunuts mij n'anuumu, pün kyaj jatugok myiñ jya'ty jemy mut ja'agyujxm ja nuu es ja'agyujxm ja Diosu Jya'ajun, kyaj mbaat tyuku ma Diosu kyutujkún. ⁶Pánu toxytyujk yajmiin yajjajtup, ja'ay yu'u; es pün ja Diosu Jya'ajun yajmiin yajjajtup, ja'ajun yu'u. ⁷Katu du'uña mwa'umu kots mij tu n'anuumu es tsojkup jatugok mmin mja'ttut jemy. ⁸Yu poj, pojpu'u oytyim maaty, es mmudeepy ko pyojy, per kyaj xyñijawu ma tsooñ es ni xykanyijawu ma ñejxy. Es nandu'unu dunu tyaadu tugekyu di'ibu ja Espiritu Santu yajmiimpy yajjajtypy jemy.

⁹Ta ja Nikodemu dyajtuujumbijty ja Jesús:

—¿Per wi'ix mbaadu tyaadu du'un tyuñ?

¹⁰Jesús 'yadsooju:

—Mijtsu du'un tu'ugu israelítudyu wyindsún, ¿es kyaj mij xyñijawu tyaadu? ¹¹Jantsy tuy'ajtunuts mij n'anuumu, n'anmaabyuts di'ibuts nnija'ap. Es tugekyu di'ibu tu ndukmumadya'aktu, yu'u dun

di'ibuts tã n'ixy. Per miidsuty kyaj xymyubuktã di'ibuts ẽj miits njatukmãmadyãktũp. ¹²Es pũn kyaj xymyubuktã di'ibuts ẽj miidsuty nja'awa'ãnũp di'ibũ ja yã naxwiiĩ ijtp, ẽwi'ix xymyubũktũt kots ndukmãmadya'ãktũt di'ibũ ijtp tsajpõtm?

¹³Ni pũnũm kyapatũkũ tsajpõtm, ẽjtsũ dũ'ũn je'eyũ, ja Naxwiiĩndũ Ja'ayũdyũ Kyudũnaabyũ, es yã naxwiiĩ nguda'agyũts. ¹⁴Es ẽxtũm ja Moissẽs tkudũũy ja tsa'ãn di'ibũ ak bronsũ, nandũ'ũn ẽj, ja Naxwiiĩndũ Ja'ayũdyũ Kyudũnaabyũ, nyajpũjta'aga'ãnũts kũjxm. ¹⁵Es nidũgekyũ di'ibuts xymyubũjkrũts ẽj, jiky'ãtũp winũ xũũ winũ tiempũ.

Dios tsyejpy ja naxwiiĩndũ ja'ay

¹⁶Ja'a ko yũ Dios nũgoo oj t'oktsojknũ ja naxwiiĩndũ ja'ayũty, paãty ttuknigejxy ja tyu'uk'U'unk, es pũnaty myũbũjktũp jiky'ãttũp winũ xũũ winũ tiempũ es kyaj kyutũgõdydyũt. ¹⁷Ja'a ko Diosũ 'yU'unk tkejxy es dyajnitso'oktũt ja naxwiiĩndũ ja'ayũty, kyaj tkejxy esũ ja'ay ñũjxtũt mã ja tũydyu'unũn winũ xũũ winũ tiempũ.

¹⁸Di'ibũ myũbejkyry ja Diosũ 'yU'unk, kyaj yũ'ũ ñũjxtũt mã ja tũydyu'unũn winũ xũũ winũ tiempũ, per di'ibũ kyaj myũbũkyũty, yũ'ũ nũjxũp mã ja tũydyu'unũn winũ xũũ winũ tiempũ mut ko kyaj tmũbeky ja Dios ja tyu'uk'U'unk.

¹⁹Di'ibãty kyaj tmũbuktũ ja Diosũ 'yU'unk, ja'a nũjxtũp mã ja tũydyu'unũn winũ xũũ winũ tiempũ, mut ko ja jajũn myiĩĩ yã naxwiiĩ, es ni'ĩgu oj ttsoktũ ja

koots'ãt kudiinũm ja jajũn, mut ko axũũk 'yadu'ãtstũ. ²⁰Nidũgekyũ di'ibãty axũũk adũtstũp, kyaj ttsoktũ ja jajũn, es kyaj tmũwingõĩ ja jajũn kũdiibũ ñayyãjnũdũ'xũdũt di'ibũ naty axũũk tyiĩmpy. ²¹Per di'ibũ jiky'ãjttũp mũdũ tũy'ãjtũn, myũwingeempy ja jajũn es dũ'ũn dya'ĩxyũty ko yũ'ũ oy tmũdũĩ ja Dios.

Fwank Yajnũbãjtrũ tniãgãxy ja Jesús

²²Es ko waanũ 'yijty, net ja Jesús mũdũ 'yũxpũjkrũty oj ñũjxtũ mã yũ Judeeũ ñaxwiiĩndũ. Jãp waanũ 'yijttũ es dyajnũbãttũ ja ja'ayũty. ²³Nandũ'ũn ja Fwank Yajnũbãjtrũ yajnũbũtyũ naty jam Enõn di'ibũ myũwingon'ãjtypy ja Salim, ja'a ko jamũ naty ja kom nũũ, es ja ja'ayũty ñũjxtũ es ñũbãttũt. ²⁴Tyaadũ dũ'ũn tyuun jyãjtũ kyajnũmũ naty yũ Fwank yajpũjta'aky pũjxndũgõty.

²⁵Es di'ibũ naty ja Fwank Yajnũbãjtrũ 'yũxpũjkrũty ñaygyãjxũdũ mut tu'ugu israeilĩtyry pũn wi'ixũ ja'ay ñayyãjwa'adsũdũ. ²⁶Net oj tniũnjxtũ ja Fwank es t'anmããydyũ:

—Ya'ũxpũjkrũ, ok'ix. Di'ibũ naty mut mij mã Jordãn mũjnũũ awinm, di'ibuts mij xytyukmãmadyak, tam tyam yajnũbũty, es nidũgekyũ ja'ayũty ak yũ'ũ panũjxũp.

²⁷Net ja Fwank 'yadsooy:

—Ni pũn tii mbaãt tkãmũdaty pũn kyãjpy Dios tũ myo'oyũty. ²⁸Miidsuty kũ'ũm xymyũdoodũ kots miits n'anmããydyũ: “Tũy'ãjtũn ko kyãjts ẽj nGristũty, je'eyũts ẽj nyãjkũxy jawyiĩn mã yũ Kristũ.” ²⁹Mã tu'ugu ja'ay pyekyũn, ja pũjkrũ yedyũjk ja'a mut ti'ĩgyũ

ja di'ibu pyejkypy. Es ja pujkpu yedyujk ja myutnaymyaayubu ni'igu xyonda'aky ko jam muut 'yity ma yajmujtun ja myutnaymyaayubu es tmudoo'ity ja kyajxy myadya'aky. Es nandu'un uj, xondakpats jotkuda'aky ko yu ja'ayuty tranujxtu ja Jesús. ³⁰Jesús yu'u ni'igu myujwiindujku'adu'utsy, es uj waanu ni'iguts n'awaan n'amutsku.

Di'ibu tso'omp jam tsajpótm

³¹Mut ko Jesús tso'oñ tsajpótm, paaty ni'igu myujuty kudiinam ja naxwiñudu ja'ay. Ujtsu du'unu naxwiñudu ja'ay. Paaty uj je'eyuts nnijawu di'ibu ja ya naxwiñ. Per di'ibu kudakp tsajpótm, yu'u ñigopk'ajtypy tugekyu. ³²Paaty yu'u myadyakypy di'ibu tu t'ixy es tmudoy, per ni pún tkamubeky di'ibu yu'u myadyakypy. ³³Ja ja'ay di'ibu kyupejkypy ja ayuk di'ibu yu'u kyajxypy, niguxu'kp ko tuy'ajtun di'ibu Dios kyajxypy. ³⁴Pánu Dios tu kyéxyuty, Diosu 'yayuk myadyakypy. Esu Dios tmooy ja Jesús yu Espírítu Santu tugekyu. ³⁵Ja Dios Teety jyantsytsyjejy ja 'yU'unk, es tugekyu ttukkudujkudya'ay di'ibu jaa'ajtp. ³⁶Di'ibu myubejkypy ja Diosu 'yU'unk, myudajtypy yu jiky'ajtun winu xuu winu timpu; per di'ibu kyaj tmubuka'añ yu Diosu 'yU'unk, kyaj tmudaty ja jiky'ajtun winu xuu winu timpu, yu'uyu 'yaxájup ja muk tudyu'unun di'ibu Dios mo'oyudup.

Jesús es tu'ugu samaritanu toxytyujk

4 Myudoodu ja fariseeu ja'ayuty ko ni'igu naty dyajmáyu ja

'yuxpujkputy es yajnubéty ni'igu kudiinam ja Fwank Yajnubajtpu. ²Oy kyaj ja Jesús ku'am yajnubejty, yu 'yuxpujkputy yu'ujuty yajnubajttu ja ja'ayuty. ³Ko Jesús tnija'aju tyaadu, net tso'oñ Judeeu es jyumbijnu Galileeu.

⁴Ko tyu'uyo'oy, koonum ñaxy samaritanu ñaaxóty. ⁵Jyajttu jap ma kajpn di'ibu xyu'ajtypy Sikar, di'ibu naty japyu myuwingón yu Jakoobu ñax di'ibu 'yu'unk Josee tyukkumaay ja ñax. ⁶Es jap tu'ugu nudajñ di'ibu Jakoob nudajñ'ajt jékyu. Es ko jyajty jap nudajñ agu'p ja Jesús, ja'a ko anu'xubu naty mut ko tu yo'oy, ta ñaxwe'tsy nudajñbyu'aay. Kijkyxyuu natyñu. ⁷Net myiñ ma ja nudajñ tu'ugu samaritanu toxytyujk es tjuuda'añ ja nuu. Net ja Jesús t'anmaay:

—Meegyuts waanu mnuu, tunu may'ajtan.

⁸Tu naty ñujxtu ja 'yuxpujkputy kajpnóty es tjuya'andu di'ibu 'yagijxyu'áttup.

⁹Es ja toxytyujk 'yadsooju: —Mij m'israelitu, es uj samaritanu. ¿Wi'ixuts mij xy'amdoy ja nuu es nyajnu'uugut? (Yu israelítuty kyaj mut ti'igyu 'yity ja samaritanu ja'ayuty.)

¹⁰Jesús 'yadsooju: —Kooxyup xy'oknijawu ja may'ajtan di'ibu Dios yajkypy es púnuts uj di'ibu nuu m'amdoojup, tuy'ajtanxyuupts mij xy'amdoy yu nuu, es ujxyuupts mij nmeepy yu nuu di'ibu yajjiky'ajtypy ja ja'ayuty.

¹¹Ja toxytyujk 'yadsooju: —Windsán, ni xykyamudaty je'eyu di'ibu mut ja nuu xyjuudut. Ja'a ko jantsy kúk yu nudajñ,

¿wi'ixuts mij xymyo'oyut yu
jiikypyu nuu? ¹²Ja n'apteety'ajtum
Jakoob xytyukmawu'umumu tyadu
nadañ, ma yu'u ijty nu'uuktu mut
ja 'yu'unk 'yuna'kuty esu jyuyujk
tsyajkaa. ¿Tii wa'anu da mij ni'igu
mújuty kudiinun ja'a?

¹³Esu Jesús 'yadsoojü:

—Nidugekyu di'ibu yaa nu'úktup,
paadudup jatugok yu tuudsu,
¹⁴per di'ibu 'yiky py ja nuu
di'ibuts uj nmeepy, ni na'a tuudsu
kyanakypyaadudut. Ja'a ko di'ibuts
uj nuu nmeepy, jap myujxtáwut
jyodoty es myo'oyudut ja jiky'ajtun
di'ibu winu xuu winu tiempu.

¹⁵Net ja toxytyujk t'adsooy ja
Jesús:

—Windsún, meegyudsu tadu nuu
es kudiibuts xyñakypyaadut yu
tuudsu es ni nganakymyínuduts ma
tyadu nadañ es njuududuts ja nuu.

¹⁶Jesús 'yadsooy:

—Nujx wow yu mña'ay es muut
mmíndut ja yaa.

¹⁷Ja toxytyujk 'yadsooy:

—Kyajts nmudaty ja nña'ay.

Jesús 'yadsoojü:

—Mmudajtypy ja tuy'ajtun ko
mjuna'añ kyaj xymyudaty ja
mña'ay, ¹⁸ja'a ko nimugoxk tu
xy'okmudajtru mña'ay, es di'ibu
jam tyam mmudajtypy jatu'ugu
myedyujk, kyaj yu'u xyña'ayuty.
Paaty tuy'ajtun éxtum mjuna'añ.

¹⁹Ko ja toxytyujk tmudooy, net
t'anmaay ja Jesús:

—Windsún, n'ijxypyuts ko mij ja
Diosu kyugajxpu. ²⁰Ja n'aptujkuty
di'ibu jékyup jyiky'ajttu, ja'a
'yawdajttu ja Dios yaa ma tyadu
kopk. Per miits israelítuty

mjuna'andu ko jaayu Jerusalén ja it
lugaar ma n'awdajttum.

²¹Jesús t'adsooy ja toxytyujk:

—Mubujkkuts mij, miimp ja xuu
ja oorü ma miits xy'awdátut ja
Dios, es ni mgamíndut ma tyadu
kopk es ni mganujxtut Jerusalén.
²²Miits samaritanu ja'ayuty, kyaj
xyñijáwudu ti m'awdajttup, per
uudsuty israelítuty, nnija'adupts
tits n'awdajttup, ja'a ko tsyooñ ja
nitsokun ma ja israelítuty. ²³Per
minaamp ja tiempu, es tyamu
du'un, ko ja ja'ayuty di'ibu situy
y'awdajttup ja Dios, t'awdátut
mut winu jyot jya'ajun es mudu
tuy'ajtun, mut ko du'unu dun ttseky
ja Dios es 'yawdátudut ja ja'ayuty.

²⁴Dios yu'u du'un ja Ja'ajun,
es di'ibu 'yawdajttup ja Dios,
'yawdátut mut winu jyot jya'ajun
es mudu tuy'ajttun.

²⁵Net ja toxytyujk t'anmaay ja
Jesús:

—Uj nnija'abuts ko
mínup ja Kristu di'ibu Dios
wyin'ijx. Ko myínut ja'a, yu'u
xy'awa'anudya'ayum tugekyu.

²⁶Net ja Jesús t'adsooy ja
toxytyujk:

—Ujtsu du'un Kristu di'ibu
mmugajxup.

²⁷Es net jyajttu ja 'yuxpukputy.
Es ko t'ijxtu ja Wyindsún
myadya'aky mut tu'ugu toxytyujk,
du'unu wyu'umudyaaydu. Per ni
pán oj tkayajtáy: “¿Ti mdsejpy?”
o “¿Ti ko xymyutmadya'aky yu
toxytyujk?”

²⁸Net ja toxytyujk tnaswijtsu tsyiy
es oj ñejxy kajpnóty es oj t'awánudu
ja kugajpn es t'anuumudu:

²⁹—Min xy'ok'ixtu tyápuđu ja'ay di'ibuts tǝ xy'awanu tugekyǝ di'ibuts tǝ nduñ. ¿Kyajuđu dǝ'an ja'yadyǝ tyaadu ja Kristu?

³⁰Net ja ja'ayuty tso'ondǝ jap kajpnóty es tniñjxtǝ mut ja toxytyujk ja Jesús.

³¹Ko naty ja toxytyujk tǝ ñejxy kajpnóty, net ja Jesusǝ 'yuxpǝjkrpty 'yanmaayus:

—Ya'uxpǝjkrpǝ, kay oynǝ'unǝn.

³²Ta ja Jesús 'yadsooy:

—Tyapts ja je'xy nmǝdaty di'ibu miidsuty ni xykyanijáwǝđu.

³³Net ja 'yuxpǝjkrpty ak ja'ajuty ñayyajtǝujǝđu:

—¿Tǝ da pún dyajmíñ di'ibu kyáyǝp?

³⁴Esu Jesús t'anmaaydyǝ ja 'yuxpǝjkrpty:

—Kots ǝj nduñ di'ibu tseyjpy púnuts tǝ xykyexy, ujts jotkǝdǝkrpts éxtǝm jyawǝ ngay n'iigyuts.

³⁵'Miits m'ayuk'ajttǝbǝ dǝ'an: “Ko tyǝgoy'aty taxk po'lo es nyajpǝđu'kǝm ja pǝjta'aky.” Per ǝjts miits n'anmaaydyǝp: “ǝIxtǝ kam! Tǝ pǝjta'aky tyutsnǝ es tǝ tpaaty ja tiempǝ es pyǝđu'ǝgut.”^b

³⁶Di'ibu yajpǝde'kypy ja pyǝjta'aky, 'yaxájǝp ja myǝju'uñ; esǝ pyǝjta'aky di'ibu yajpǝde'kypy, ja'a dǝ'an ítǝp winǝ xǝu winǝ tiempǝ. Es dǝ'an di'ibu wyijpy ja triigu es di'ibu yajpǝde'kypy, nimajtsk xyonda'ǝktǝ.

³⁷Es dǝ'an dya'íxyaty ko tyǝy'ajtanaty di'ibu 'yayuk'ajttǝp éxtǝmǝ tyaadu: “Wiinkpǝ wyijpy ja triigu es wiinkpǝ yajpǝde'kypy.”

³⁸ǝjts miidsuty tǝ ngaxtǝ es

xyajpǝđu'uktut ja di'ibu kyaj tǝ xyñiduungǝđu. Wiingátypyǝ tǝ tniđuungǝđu, es miidsudyǝ net myajpǝđu'ktǝp.

³⁹May ja samaritanǝ ja'ayuty di'ibu tso'ondǝp kajpnóty tmǝbǝjktǝ ja Jesús, ja'a ko ja toxytyujk tǝ naty 'yanǝ'ǝmǝdǝ: “Tǝđu yedyujk xy'anmaayuts tugekyǝ di'ibuts tǝ nduñ.”⁴⁰Es ko myiinduǝ mǝ Jesús, net tmǝnu'xtǝktǝ es wyǝ'ǝmǝt mut yǝ'ǝjuty. Es ja Jesús oj wye'emy mǝ ja kajpn majtsk xǝu mut yǝ'ǝjuty.

⁴¹Ko ja kugajpnuty tmǝdoodǝ ja 'yuxpǝjkrpǝ ja Jesús, ni'igu mayjya'ay oj t'akmǝbǝktǝ ja Jesús.

⁴²Net ja toxytyujk t'anmaaydyǝ:

—Nmǝbǝjknǝpts ǝdsuty tyam, kǝdiinǝm je'eyǝ ko mij tǝ xyñigajxy, ja'a ko nandǝ'an ǝdsuty kǝ'ǝm tǝ nmǝdóyuts. Nnija'adǝpts tyam ko tǝy'ajtan ko yǝ'u Kyrístaty di'ibu yajpojpnitǝgoyaampy yǝ naxwíñǝđu ja'ay.

Jesús dyajtse'eky tu'ǝgu yajkutujkrpǝ tyuumbǝ

⁴³Ja kyumdǝgǝk xǝu ja Jesús tso'oyñ Sikar es oj ñejxy Galileeu.

⁴⁴Kǝ'ǝmǝ naty jayǝjptǝ tǝ jyǝna'añ yǝ Jesús: “Ni tu'ǝgu Diosǝ kyugajxǝp kya'ity windsǝ'ǝgu mut ja myǝgugajpn.”⁴⁵Es ko ja Jesús jyajty Galileeu, ja ja'ayuty oj 'yaxájǝđu tsuj, ja'a ko nimayǝ naty di'ibu oj tǝ pyaskǝxǝ'attǝ Jerusalén. Jap t'ijxtǝ ti Jesús tyuun tugekyǝ.

⁴⁶Net ja Jesús jyajty Kanaa, Galileeu ñǝaxóty, mǝ naty ja nǝu tǝ dyajjǝmbíty vinǝ. Es net tu'uk

^b 4:35 Ja'a taadu 'yandijpy ko tǝ net ja tiempǝ jya'ty mǝ ja ja'ayuty 'yaxájǝđuđǝ éxtǝmǝ Kristǝ.

iyajty ja yajkutujkpu tyuumbu di'ibu muju kyutujkun. Jam ja'a tsyuunu Kafarnaúm es ja 'yu'unktamu naty tu pya'ambéty jantsy muk. ⁴⁷Ko tadu ja'ay tmudooy ko Jesús tu jyumbity Judee es ko tu naty myiñ Galilee, ta tnimiin es tmunu'xtáky es jyujpta'agut, es nujx ja 'yu'unk ya'agudáxuty, ja'a ko tim oogánubu naty. ⁴⁸Ta ja Jesús t'anmaay ja ja'ay:

—Pun kyaj xy'ixtu ijsxw'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun, kyaj miidsuty ej xymyubáktat.

⁴⁹Net ja yajkutujkpu tyuumbu 'yadsooy:

—Windsún, jo'omdu tsojk, tunu may'ajtun, naam kyajnumts ja n'u'unk 'yeeky.

⁵⁰Ta Jesús 'yanmaay:

—Nujx ma mdujk. Ja m'u'unk tu 'yaguda'aky.

Ta ja ja'ay tmubejky éxtam ja Jesús tu 'yanu'umxuty. Ta jyumbijty ma tyujk. ⁵¹Es ko naty tyu'uyo'oy, oj jyujpkubaadaty ja tyuumbu di'ibu naty tso'ondup ma ja puma'ayun. Ta 'yanmaay:

—Ja m'u'unk tu 'yaguda'aky!

⁵²Ta ja yajkutujkpu tyuumbu 'yadsooy:

—¿Ti oorú oga'an tu myubaadu?

Es ja'ajuty 'yadsoodu:

—Extam junakxyu uxu'uy xyeemy ja jyun.

⁵³Net ja u'unkteety tjamyejtsy ko nan janakxyu naty tu 'yanu'umxuty ja Jesús: “Ja m'u'unk tu 'yaguda'aky.”

Net ja ja'ay es nidagekyu di'ibu tsyunaadyap ma jyun tyujk tmubujktu ja Jesús. ⁵⁴Tyaadu du'an ja myumajtskpu ijsxw'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu Jesús tyuun ko jyumbity Judee es nejxy Galilee.

Jesús dyajtse'eky tu'ugu puma'ay pilu pa'ay

5 Ko waanu 'yijty ja israelítuty tu'ugu naty ja xuú ttundu jap Jerusalén, es ja Jesús jap oj nejxy xu'ajtpu.

²Ma tadu kajpn myuwingón ja kajpndujk aa di'ibu tyijtap Borreegu Tujk Aa, jap tu'ugu muj pilu ma ja'ay tsi'idu. Muxokku tyujk wiin tmudaty esu israelitu ja'ay ttijtu Betesda. ³Japu naty ja ja'ay may pya'amgo'knudu naxkujxy. Tapu wiints, uxneybyu, xux, di'ibu kyaj mbaat yi'xy. Jap 'yawixtu pilu pa'ay es ja nuu yu'xut. ^c⁵Japu naty tu'ugu yedyujk kyo'knu di'ibu i'px majmókx tuguk jumujt kujk pya'am 'yity. ⁶Ko ja Jesús t'ijxy ja puma'ay kyo'knu, ñija'abu naty ko jeky tu 'yayoonu, net t'anmaay:

—¿M'aguda'agaambu?

⁷Ja puma'ay 'yadsooy:

—Windsún, kyaj pán pánuts xpyujta'agup yap piloty ko jyayi'xy tyadu nuu. Tugok tugókuts njatakuya'añ, wiinkpu jawyiin'ajtkojp.

⁸Jesús t'anmaay:

—Pudu'uk, yajmúk ja mmabajn es nujx ma mdujkun.

⁹Netya ja puma'ay 'yagudaktaay. Ta dyajpude'ky ja myabajn es

^c 5:3-4 Ja ja'ayuty di'ibu jap myubujktup ijty ko winna'agana'aty jyunaky tsajpótm tu'ugu anklus es ja nuu dyaj'iyi'xy, es di'ibu ja puma'ay jawyiin tujkup ma ja pilu, ja'a agudakp oytym di'ibu pa'amudyu naty tmudaty.

yo'oydsyo'oñ. Es kom saabudu naty ma ja israelítuty dyajngitúku es t'amaay'áttut, ¹⁰yu'ujuty t'anmaaydyu ja di'ibu naty tu 'yaguda'aky:

—Po'xunxuu tyam. Kyaj ñikutíkyuty es xytsyuumudítut yu mmabajn.

¹¹Net ja yedyujk 'yadsooy:

—Yu di'ibuts tu xya'aguda'aky, yu'uts tu xy'anuumu: “Yajmúk yu mmabajn es nujx.”

¹²Net yajtuujudu:

—¿Pánxu du'un tu m'anu'amxuty es xyajmúkut yu mmabajn es mnajxut?

¹³Es ja yedyujk kyaj tnijawu pánu dun ja'a di'ibu tu ya'aguda'agyuty, ja'a ko ma ja lugaarun mayu naty ja ja'ayuty es ja'a ko ja Jesús tu naty ñajxnu wiink soo. ¹⁴Oknum jatugoku Jesús tpaty ma ja muj tsajtujk. Net ja Jesús 'yanmaay:

—Ix jaygyuku. Tyamu net tu m'aguda'aky. Katu mnakypyekytyñ kudibu mjátut o'ktáy.

¹⁵Ta ja yedyujk jyumbijty es oj t'awanu ja israelítuty ko di'ibu tu ya'aguda'agyuty, yu'u du'un ja Jesús. ¹⁶Paaty ja israelítuty t'rajúdjttso'ondú ja Jesús, mut ko ja puma'ayuty dya'agudaky saabudu xuu.

¹⁷Es ja Jesús t'anmaay ja israelítuty:

—Yu nDeedyuts tuumpnum tyambaat, es uj nandu'un tuumbuts.

¹⁸Paaty yu'ujuty ni'igu oj 'yákudu, es paaty tjaya'oogándu mut ko ja Jesús kyaj tmay'aty twindsu'ugu ja po'xunxuu es mut ko nandu'unu Jesús jynán ko Dios

yu'u tyeety'ajtypy, ja'a ko du'un ñaybyujta'agyuty nandu'un Dios.

Diosu 'yU'ungu kyutujkun

¹⁹Net ja Jesús t'anmaaydyu:

—Jantsy tuj'ajtunuts miits n'anuumudu ko uj, Dios ja 'yU'unk, kyajts mbaat ti nduñ ngu'am winma'añuts. Ndiimbyuts je'eyu di'ibuts n'ijxypy ttuñ yu nDeedyuts. Tugekyu di'ibudsu nDeety tyiimpy, nandu'un uj, Dios ja 'yU'unk, ndúñuts.

²⁰Pes ja nDeedyuts xytsyojkruts uj es xytyuk'ijxpruts tugekyu di'ibu yu'u tyiimpy. Es xytyuk'ixaambuts waanu oyjyatyru. Es ko xy'íxtut, du'uñu mwu'umudya'aydyut. ²¹Es éxtamu Dios Teety dyajjikyepyéky ja o'kruty, nandu'un uj, ja 'yU'unk, nyajjikyepyúkruts di'ibuts ndsejpy. ²²Yu Dios Teety ni pán tkapayo'oy. Uj, ja 'yU'unk, tu xymyo'oyuts tugekyu ja kutujkun es nbayo'oyuduts, ²³es du'unuts uj tugekyu xywyindsu'ugudut, ja Diosu 'yU'unk, éxtam twindsu'ugudu ja Dios Teety. Di'ibuts kyaj xywyindsu'ugu uj, nan kyaj twindsu'ugu ja Dios Teety di'ibuts tu xykyxy.

²⁴Jantsy tuj'ajtunuts miits n'anuumudu, di'ibu myudoo'ijtypy di'ibuts uj ngajxypy es tmabeky ja di'ibuts tu xykyxy, uj nmo'oyaambyuts ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu, es kyaj ñajxut ma tudyu'unun winu xuu winu tiempu, ja'a ko tuts njo'tsu pyojpu es tuts nmo'oy ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. ²⁵Jantsy tuj'ajtunuts miits n'anuumudu, minaaamp ja tiempu, es tyamu

du'un, ko ja o'kputy tmudówdut di'ibu ngajxypyuts uj, Dios ja 'yU'unk. Es púnuty kyuydyiimpy éxtumts uj n'anuumu, yu'uts nmo'oyaampy ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. ²⁶Du'un éxtum ja Dios Teety tmudaty ja jiky'ajtun, nandu'unuts uj tu xymyo'oy esuts nmudátut ja jiky'ajtun. ²⁷Es ja Dios Teety tats nandu'un xymyo'oy yu kutujkun es nbayo'oyudats ja naxwiñudu ja'ayuty, ja'a ko ujtsu du'un ja Naxwiñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu. ²⁸Katu tyaadu du'unu mdu'uwu'amudu, ja'a ko ja'taamp ja tiempu ma ja o'kputy di'ibu tu ñaxtákudu myudówdup kots uj ngajxut, ²⁹es di'ibu oy tu jyiky'aty ya naxwiñ, yu'u jikypyékup es ñujxtut ma ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu, per di'ibu tu jyiky'aty axuuk ya naxwiñ, jyikypyékup es ñujxtut ma ja tudyu'unun.

Di'ibu ñikajxpejtypy ko Jesús Diosu 'yU'unk

³⁰Uj kyajts ti mbaat ku'am ndúñuts. Uj nbye'ebuyts éxtumdsu nDeety xytyuk'ane'emy. Pátup wi'ixuts nbayo'oy, ja'a ko kyajts uj ngu'am winma'añ nyajtúñ, ja'ats ndiimpy di'ibu tseyjpy ja Dios Teety di'ibuts tu xykyexy. ³¹Pun ujts naydyu'uk ku'am junaamp ko ujtsu du'un ja Diosu 'yU'unk, kyajts mij xymyubáktut. ³²Per taa jat'u'uk di'ibu nandu'un jyuna'añ, es di'ibu yu'u junaamp, tuy'ajtun'u. ³³Miidsuty ku'am oj xyajtúwdu ja Fwank Yajñubajtpu, es m'adsoojudu ko ujtsu du'un ja Diosu 'yU'unk. ³⁴Uj kyajts ndukmada'aky kots

pún xyñikajxpátut. Je'eyats miits ndukjamyatstu ko ja Fwank jyunañu du'un ko miits mnitso'oktut. ³⁵Mut ko Fwank Yajñubajtpu, du'un yu'u 'yijty éxtum tu'ugu kudu'xn di'ibu xykyudu'xum ma mbaat nyo'oyum, es waanu tiempu mjetkujkudu miidsuty mudu kudu'xn. ³⁶Es uj nmudajtypyuts tu'ugu testiigu di'ibu ni'igu muj yu muj'ajtun tmudaty kudiinam yu Fwank. Di'ibuts uj ndiimpy, Dios Teedyats xymyooy es ndúnut es nyajkugúxut. Es ja tuunk di'ibuts ndiimpy, yu'u yajñiguxe'kypy ko Dios Teedyats uj tu xykyexy. ³⁷Nandu'un ja Dios Teety di'ibuts tu xykyexy, pyujtákyu ja'a ko tuy'ajtun di'ibuts ngajxypy. Ni na'anum xykyamudoogajxtu es ni je'eyanum xykya'ixtu. ³⁸Kyaj ja Diosu 'yayuk 'yity ma miidsuty, mut ko kyaj xymyubáktu kots miits nja'anuumudu ko ujtsu du'un ja kugajxy di'ibu Dios Teety tu tkexy. ³⁹M'uxpajktup miidsuty di'ibu Moisés es ja Diosu kyugajxputy jyaadyu, ja'a ko miits mjuna'andu ko mut yu'u xytyijy tu xygyanaraty yu mjiky'ajtun winu xuu winu tiempu. Moisés es ja Diosu kyugajxputy, ja'a jyaadyu di'ibuts uj nnastu'un nnaskajxu, ⁴⁰per miidsuty kyajts xy'axajuya'andu éxtumu Yajñitsókrpu esxyu'pts miits nmo'oy yu jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

⁴¹'Kyajts nyajtúñ ja muj'ajtun di'ibu ja'ay yajktup. ⁴²Yajxónuts nnijawu ko miidsuty kyajpu Dios xy'awdattu. ⁴³Uj tu nmíñuts yu'ugyujxmudsu nDeedyats, es

miidsuty kyajts xy'axájudu. Per kooxyap myiñ ja wiink yedyujk mat ja kyu'am winma'añ, yu'u situy m'axájudup. ⁴⁴¿Wi'ixuts miits xymyubáktudats pən m'axtaaydyur yu ja'ayuty es mwindsu'ugudut, es kyaj xy'axta'aydyu esu Dios jyuna'anut ko miits m'oyjya'ay'átyuty? ⁴⁵Katu mjuna'andu kots uj miits xytyijy nni'unnaya'andu nDeedyuts wyinduuy. Moisés yu'u du'un mni'unnayanudap, di'ibu miits mjet'ajttur. ⁴⁶Mni'unnayanudap mat ko miits kyaj xymyubaktu di'ibu yu'u jyaaywyu'am ma uj. ⁴⁷Es pən kyaj miits xymyubaktu di'ibu Moisés kyuxjaay, ¿wi'ix miits xymyubáktut di'ibuts uj miits n'anmaaydyur?

Jesús dyajkáy nimugoxk mil naxy ja ja'ay

6 Ko tyaadu du'un tyuun jyajtū, net ja Jesús oj 'yawinnaxy mā ja Galileeu Myejyñ di'ibu nandu'un xyu'ajtypy Tibeeryus Myejyñ. ²May ja ja'ay pyanujxudu mat ko tu naty t'ixy ja ijsxw'u'mun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu Jesús tyuun ko ja puma'ay dyajmubaadu. ³Ta pyatujku ja Jesús mā tu'ugu kopk, es ñaxwa'tstu mat ja 'yuxpukpūty. ⁴Pyátnubu naty ja israelítuty ja pyasku xuu. ⁵Ko Jesús t'ijxy ko may ja ja'ayuty pyanujxudu, net dyajtūy ja Felipū: —¿Mā net nju'uyum yu je'xy di'ibu nmo'oyum yu tyadu mayjya'ay?

⁶Jesús jyunañ du'un es t'ok'ixa'añ wi'ix jyuna'añ yu Felipū, ja'a ko ñija'abu naty Jesús ku'am

ti naty tyunaampy. ⁷Net ja Felipū 'yadsooy:

—Majtsk mugo'px xuu nidún kyaj tpaadut es kujkwaanu nmo'oyum nidu'uk nidu'uk.

⁸Net ja Andrés, ja myuga'axu Simonk Peedru, nan yu'u naty ja Jesusu 'yuxpukpū, jyunañ:

⁹—Tyam tu'ugu mixyu'unlk di'ibu myudajtypy mugoxku tsajkaagyu'unlk es majtsku ajkxu'unlk, peru tyaadu waanu yu'u. Kyaj tpaadut mat ko myajjya'ayuty.

¹⁰Jesús t'anmaay ja 'yuxpukpūty: —Yajnaxwaatstu nidugekyu.

Net ñaxwa'tstu mugoxk mil ja yedyujkuty, es kyaj yajmadsyóy ja toxytyujkuty es ja una'ku'unguty.

¹¹Net ja Jesús tkone'ky ja tsajkaagyu'unlk es tja'aygyudáky ja Dios. Net ttujkwa'xy es tmooy ja 'yuxpukpūty es ja 'yuxpukpūty tmooydyu ja mayjya'ay di'ibu naty tu ñaxwaatstu. Es nandu'un ttuun mat ja ajkxu'unlk, tmooydyu ja ja'ayuty mabaat 'yuts jyotkuda'aktut. ¹²Es ko naty tu jyotkuda'aktu, ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpukpūty: —Yajmujkta'aydyu tugekyu yu tsajkaaky tyuktuku di'ibu tu ñaduku, kadiibu ti wyindugóyut.

¹³Net ja 'yuxpukpūty dyajmujktaaydyu majmajtsk muj katsy di'ibu nadujku mā ja mugoxkpu ja tsajkaagyu'ungun.

¹⁴Es ko ja ja'ayuty t'ijxtu ja ijsxw'u'mun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu Jesús tyuun, net ñajjyunañudu:

—Jantsy tay'ajtundamu du'un ko yu tyaadu yu'udyu Diosu kyugajxpu di'ibu minaamp ya naxwiin.

¹⁵Per kom ja Jesús ñija'aju ko jyamunuxa'anudu agwanu es pyujta'aga'anudu rey, paaty ja Jesús abeky ñaybyujtáku es pyatujku ma ja kopk es ita'an naydu'uk.

Jesús yo'oy nuu wyingujxm

¹⁶Es ko tsyu'ujunu, net ja 'yuxpukpudy jyunajktu ma ja mejyñbya'a. ¹⁷Ta tyujkudu ma tu'ugu barku es 'yawinnaxa'andu Kafarnaúm. Tu naty wingoodsunu es kyajnumu naty ja Jesús jyumbity, ¹⁸net jyantsymyiñ ja muk poj es ja mejyñ jyantsyñikapy. ¹⁹Es ko tu naty tyu'uyo'oyduy éxtam mugoxk o tdujk mil metrún, net t'ijxtu ko myuwingónaty ja Jesús ma ja byarku, nuu wingujxy yo'oy. Net tsyu'ukudyaadyu. ²⁰Ta ja Jesús myugajxu:

—Ujtsu du'un. Katu mdsu'ugudu.

²¹Net ja'ajuty jyantsyxyondaktu es t'axájudu ja Jesús ma ja byarku. Es waanu 'yak'ijty, ta jyajttu ma naty ñajxtu.

Ja'ay t'axta'ayduy ja Jesús

²²Jakumbom ja mayjya'ay tñija'adu púnuty wu'umdu jam mejyñ awinm, ko yu'uyuty ja Jesusu 'yuxpukpudy ttuknajxtu ja barku di'ibu naty ti'igyu, es ko kyaj ja Jesús jap tyujku muut ja 'yuxpukpudy. ²³Net naaguty ja barku di'ibu tso'ondup ma Tibeeryus kajpn, jyajttu muwingón ma naty ja tsajkaaky tu tkayduy ko ja Nindsun'ajtum naty jawyiin ja Dios tu tja'aygyuda'aky. ²⁴Es ko ja ja'ay tpujktu kwentu ko ni

ja Jesús es ni ja 'yuxpukpadyu naty kyanakyjyáputy, ta tyujkudu barkoty es ñajxtu Kafarnaúm es t'axta'aya'andu ja Jesús.

Jesús yajkypy ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu

²⁵Es ko jyajttu jamdsoo mejyñ awinm, ta tpattu ja Jesús es t'anmaadyu:

—Ya'uxpukpu, ¿na'axu mja'ty yaa?

²⁶Net ja Jesús t'adsooy:

—Jantsy tuj'ajtanuts miits n'anuumudu, xy'axta'ayduypts mut ko mgaadyu, yajxón m'ujts mjotkudaktu. Kyajts mij xy'axta'ayduy mut ko xyjaygyúkudu oy ja ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtan di'ibuts ndiimpy. ²⁷Katu mdundu mut ja mga'ay m'ukun di'ibu kyaj 'yiiky. Tundu mut ja mga'ay m'ukun di'ibu iigup es mmo'oyudut ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu. Tyaadu du'un ja ka'ay ukun di'ibuts uj, ja Naxwiñudu Ja'ayduy Kyudnaabyu, nmo'oyaambyuts, mut ko Dios Teety du'un tu xymyo'oyuts ja kutujkun.

²⁸Net ja ja'ayuty jyunandu:

—¿Tits ndúndup esuts nguydyúnut di'ibu Dios tsyejpy?

²⁹Ta ja Jesús 'yadsoojumbijty:

—Di'ibu Dios tsyejpy, yu'u es xymyubúktut ja di'ibu yu'u tu tkexy ya naxwiñ.

³⁰Ja ja'ayuty t'anmaadyu ja Jesús:

—¿Ti ijxwu'umun xytyuk'ixtupts di'ibu myudajtypy ja muj'ajtan esuts mij nmubúktuduts? ¿Tii dan mij mdiimpy? ³¹Ja n'aptujk'ajtam kyaadyu ja manaa^d jam ma

maj itun, du'an éxtum ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: "Yu'u yajk yu tsajkaaky di'ibu kudakp tsajpótm."

³²Ta ja Jesús t'anmaaydyu:

—Jantsy tuj'ajtunuts miits n'anuumudu, kyaj ja Moisés mmooyudu ja tsajkaaky di'ibu kudakp tsajpótm, yu'u du'an nDeedyuts di'ibu mmooyudup ja ka'ay ukun di'ibu kudakp tsajpótm.

³³Ja'a ko tadu ka'ay ukun di'ibu Dios tu mmo'oyuty, yu'u du'an di'ibu tu kyuda'aky tsajpótm es tmo'oy ja jiky'ajtun ja naxwíndu ja'ay.

³⁴Net t'adsoodu:

—Windsún, du'añmmts xymyo'oydyut tadu ka'ay ukun.

³⁵Ta ja Jesús t'anmaaydyu:

—Ujtsu du'an ja ka'ay ukun di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun, es di'ibuts xyñimiimp, di'ibuts uj xymyubujkp, ni na'a yuu kyapaadudut es ni na'a tũdsu kyapaadudut. ³⁶Per tats miits n'anuumudu, kyaj xymyubuktu óyuts miits tu xyja'ixtu. ³⁷Di'ibuts ja nDeety tu xymyo'oy, nidugekyu myiñ ma ujun. Es di'ibuts xyñimiimp, kyajts n'uxtíjut. ³⁸Ja'a ko uj tu nguda'agyuts tsajpótm es ndúnudats di'ibu ja Dios tsyejpy, es kyaj di'ibuts uj ndsejpy. ³⁹Esu Dios tsyejpy es kyajts nyajtugóyut ni tu'uk yu naxwíndu ja'ay di'ibuts tu xymyo'oy. Nyajjikypyúkupts ma ja xuu di'ibu tim ux'okpu.

⁴⁰Es di'ibu Dios tsyejpy, yu'u di'ibuts xy'ijxp es xymyubékyuts éxtum ja 'yU'unk, nmo'oyupts ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu es nyajjikypyúkupts ma ja xuu di'ibu tim ux'okpu.

⁴¹Es mudu tyaadu ko du'an tmudoodaaydyu ja israelítuty, ta tni'o'o tniyáxudu mut ko naty tu jyuna'añ ko yu'u du'an ja ka'ay ukun di'ibu tu kyuda'aky tsajpótm.

⁴²Ta ñay'anmaayudu:

—¿Tii kyaj jya'ajudyu tyadu Jesús, ja 'yu'ungu Josee? N'ixy'ajtamts udsajtum yu tyaak tyeety. ¿Wi'ix jyuna'añ ko yu'u tu kyuda'aky tsajpótm?

⁴³Net ja Jesús 'yanmaayudu:

—Katu mni'ow mniyaaxudu. ⁴⁴Ni pán mbaat kyamiñ ma ujun pán kyaj dyajmiñ yu Dios Teety di'ibuts uj xykyajx. Es di'ibuts xypyanyjxp, yu'u du'an nyajjikypyúkupts ma ja xuu di'ibu tim ux'okpu. ⁴⁵Es du'an éxtum ja Diosu kyugajxputy dyajwe'emy jaaybyéty ma jyuna'añ: "Dios tyuk'uxpukaampy nidugekyu." Es du'an nidugekyu di'ibuty myumudeepy ja Dios Teety es tkuydyúñ ja 'yana'amun, yu'u du'an mínup ma ujun.

⁴⁶Kyaj jaa pán jatu'uk t'ixy ja Dios Teety. Ujtsu du'an je'eyu tu n'ixy, es yu'udsu du'an tu xykyexy ya naxwiiñ. ⁴⁷Jantsy tuj'ajtunuts miits n'anuumudu, di'ibuts xymyubujkp, myudajtypy ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. ⁴⁸Ujtsu du'an ja ka'ay ukun di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun. ⁴⁹Ja m'apteedyuty kyaaydyu ja manaa ma ja muj it, es nan o'ktaaydyu, ⁵⁰per ja ka'ay ukun di'ibu kudakp tsajpótm, ko pán tkay, kyaj ni na'a kya'ooktat. ⁵¹Ujtsu du'anu tadu ka'ay ukunu jikypyu di'ibu kudakp tsajpótm. Ko di'ibu kyaapy 'yikypy tyadu ka'ay ukun, jiky'átup winu xuu winu tiempu. Ja'a ko tyadu

ka'ay ukun di'ibuts ɛj nyakaampy, yu'u du'un ja nnini'xuts di'ibu nyakaambyuts es ja naxwĩnudu ja'ayuty tmudáttut ja jiky'ajtun.

⁵²Net ja israelítuty t'amujk tkajxmujktu es ñayjyunánudu:

—¿Wi'ixu tyaadu xymyo'oya'anum njy'xum yu ky'u'm nini'x?

⁵³Ta ja Jesús t'anmaaydyu:

—Jantsy tuy'ajtunuts miits n'anuumudu, pún kyaj xy'axaju éxtumu ka'ay ukun yu nnini'xuts, di'ibu ɛj, ja Naxwĩnudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmo'oyaambyuts, es yu nne'pyñuts di'ibuts ndamaampy nyokaampy, kyaj xymyudáttut ja jiky'ajtun. ⁵⁴Di'ibu 'yaxájup éxtumu ka'ay ukun yu nnini'xuts esu nne'pyñuts, jiky'átup winu xuu winu tiempu es ɛjts nyajjikyapyákup ma ja xuu di'ibu tim ux'okpu.

⁵⁵Mut ko yu nnini'xuts esu nne'pyñuts, yu'u du'un éxtum ja ka'ay ukun. ⁵⁶Di'ibu 'yaxájup yu nnini'xuts esu nne'pyñuts éxtumu kya'ay 'yukun, yu'u du'un jiky'átup mut ɛj, es ɛj mut yu'u.

⁵⁷Ja nDeedyuts di'ibuts xykyajxp, myudajtypy ja jiky'ajtun, es ɛj njiky'átyuts mut yu'ugyujxm. Es nandu'unu tyaadu di'ibu 'yaxájup yu nnini'xuts esu nne'pyñuts éxtumu kya'ay 'yukun, ɛjtskyujxm jyiky'átut. ⁵⁸Ja'ats nmadyakypy ja tsajkaaky di'ibu kudak tsajpótum. Tyadu tsajkaaky kyaj dyu'unuty éxtum ja manaa di'ibu kyaadyu ja m'apteedyuty es óknam 'yo'ktu. Di'ibu kyaapy ja tsajkaaky di'ibuts ɛj nyajkypy, jiky'átup winu xuu winu tiempu.

⁵⁹Jap Kafarnaúm ma ja tsajptujk ya'uxpejky ja Jesús tugekyu tyaadu.

Mayjya'ay tmastu'uttu Jesús

⁶⁰Ko tmudoodu yu uxpujkun di'ibu Jesús yajkypy, nimay ja ja'ayuty di'ibáty panujxudu ñay'anmaayudu:

—Tyaadu di'ibu myadyakypy, nimujaa oy es ngupujkum. ¿Pún tyunaambyu kwentu?

⁶¹Net ja Jesús t'ijxy ko ñi'oojudu ja ja'ayuty. Ta t'anmaaydyu:

—¿Tii nyajjot'ambujktup miidsuty mudu tyaadu? ⁶²¿Wi'ixu da mjattu ko xy'ixut ɛj, ja Naxwĩnudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nbatujkunut ma naty jékyup n'ítyuts tsajpótum? ⁶³Yu'uyu ja Diosu Jya'ajun di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun. Kyaj ti tsooty ni ti di'ibu ja'ay tyunándup. Di'ibuts ɛj tu nmadya'aky, jam tsyooñ ma ja Ja'ajun di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun.

⁶⁴Per taanum nidu'uguty ma miidsuty di'ibuts kyaj xymyubaktu.

Du'un jyunán ja Jesús mut ko tsondaky ñija'aju púnudyu naty kyaj myubékyuty es púnu naty kuyakánup. ⁶⁵Es jyunán:

—Paadyuts njuna'añ ko ni pún mbaat xykyanimiñuts pún ja Dios Teety kyajts xytyuknimíñ.

⁶⁶Net may ja ja'ayuty di'ibu naty panujxup ja Jesús myastútudu es kyaj mut 'yokjudijnudu. ⁶⁷Net ja Jesús t'anmaay ja nimajmajtskpu 'yuxpujkputy:

—¿Tii mnujxándup miidsuty nandu'un?

⁶⁸Es ja Simonk Peedru 'yadsooju: —Windsún, ¿pánuts nbanujxtup? Mij naydyi'igyu mmudajtypy ja ayuk di'ibu myadyakypy ja jiky'ajtun di'ibu winu xuu winu

tiempu. ⁶⁹Udsaty tuts nmubuktu es nnija'adupts ko mij mGrístaty, Dios ja 'yU'unk.

⁷⁰Jesús t'adsooy ja 'yuxpújkputy: —Nimajmajtskúts miits tu nwin'ixy, per nidu'uk pyudsemy mujku'u muduumbu.

⁷¹Ko tyadu Jesús du'an jyunañ, ja'a naty 'yandijpy ja Juudas, Simonk Iskaryotu myaank, mut ko Juudas yu'u naty kayakanup oy jyaja'ajuty tu'uk di'ibu nimajmajtskpu 'yuxpújkputy.

Kyaj Jesusu myuga'axuty myubúku

7 Ko tyaadu tyuun jyajtu, japu naty jyudity ja Jesús ya'uxpeky Galileeu. Kyaj ñjxáñ Judeeu mut ko yu israelitu ja'ayuty jyaya'oogánudu.

²Es tyimpátnubu naty ja xe'emdyujk xuu di'ibu myujtuundup ja israelítuty jap Jerusalén, ³net ja Jesusu myuga'axuty 'yanmaayy:

—Pudsum ja yaa. Nujx Judeeu es nandu'unu m'uxpújkputy di'ibu jáputy t'ixtu ja muj'ajtun di'ibu mdiimpy. ⁴Kyaj pún ti ayu'udsyu ttuñ pún tseyjpy es ja ja'ay tñijáwut. Mut ko mij xytyuñ tyaadu, tuk'ixu net nidugekyu ja'ay.

⁵Es du'an 'yanmaayydu ja myuga'axuty mut ko nan kyaj tmubujktu ko yu'u du'an ja Diosu 'yU'unk. ⁶Net ja Jesús t'anmaaydyu ja myuga'axuty:

—Kyajnum jya'ty ja n'oorats. Paadyuts uj kyajts nnujxut mut miidsuty. Nujx miidsuty, mut ko mut miidsuty oy yu'u otyyim di'ibu ooruty. ⁷Miidsuty

kyaj mduk'ak'átudu pánudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup. Per uj situy xytyuk'ak'ajttupts mut kots uj n'awanu ko axuuk yu'u di'ibu tyuundup. ⁸Nujx miits mxu'attu. Uj kyajts miits nmæutnujxtut mut ko kyajnum tpaaty ja n'oorats mats uj nnujxut.

⁹Es ko du'an jyunaandaay, ta oj wye'emy ja Jesús Galileeu.

Jesús ñejxy Jerusalén ma xe'emdyujk xuu

¹⁰Ko waanu 'yijty ko naty ja myuga'axuty tu tsooondu, net ja Jesús tso'oñ es ñejxy xu'ajtrpu, oy kyanide'xyuty, abekyu ja'a ñejxy es kyaj mudu mayjya'ay.

¹¹Ja israelítuty 'yuxtaayydu jap xuujóty es jyuna'andu:

—¿Maa da netu tadu ja'ay?

¹²Es ma mayjya'ayuty tmadya'aktu ja Jesús, tap naak di'ibu junándup:

—Oy ja'ay yu'u.

Es wiingátypyu junándup:

—Kyaj 'yoyjya'ayuty, mut ko twin'uñ ja ja'ayuty.

¹³Per ni pún kyamadya'aktu mayjya'ayóty, je'eyu ayu'udsyu, mut ko ttsu'ugudu ja teedywyindsúnuty.

¹⁴Es ko kyujkwa'xy ja muj xuu, net ja Jesús jyajty Jerusalén. Ta tyujku muj tsajptujk ñabotsoty es tyujku ya'uxpújkpu.

¹⁵Es ja israelítuty du'uñ wyu'amudyaydyu ko tmadoo'ijttu éxtum ja Jesús ya'uxpeky. Net ñajjyunánudu:

—¿Es wi'ixu tyaadu otyiity tñijawu?, es ni je'eyu kya'uxpékyuty.

¹⁶ Jesús t'anmaaydyu:

—Di'ibuts ɛj nduk'axpɛjktɛp, kyaj yu'u myiñ mudadsu ngu'um winma'añ, Dios yu'uts tu xkyexy es nduk'axpɛkudats ɛxtɛmts nduñ. ¹⁷Pɛn ja pɛn ttuna'añ di'ibu Dios ñi'ana'amɛp, yu'u du'un ñijáwudɛp ko ɛj yu n'axpɛjkunats Diósuts xymyeepey. Kyaj yu'ujuty mut ja ngu'um winma'añuts nduñ. ¹⁸Di'ibu kajxp mut ja kyu'um winma'añ, nayyajmɛjɛdsumánɛp ku'um, per ja di'ibu yajmɛjɛdsumaampy ja di'ibu tu tyuk'ane'emyuty, yu'u dɛn kajxp tɛy'ajtɛn es ni wi'ix tsow kyaj jyiky'aty axuuk.

¹⁹Moisés yu'u dɛn mmooyudu ja ana'amɛn, es ni tu'uk miits xkyamɛmudowdu es xkyakuydyundu ja 'yana'amɛn. ¿Es ti kots miits xy'a'ooga'andu?

²⁰Net ja ja'ayuty 'yadsoodu: —jMɛjku'u mij mbajɛdijtɛp! Tu mlokɛ. ¿Pánu dɛn mij mya'oogánɛp?

²¹Jesús 'yadsooy:

—Mut ko saabudu xuu tu'ugu yedyujk nya'agudákyuts, paaty du'uñu mwu'umudya'aydyu.

²²Mjuna'andu ko Moisés yu'u du'un mduk'ana'amudu es xytsyúktut waanu ma ja yedyujk'ajtɛn yu mmaangu'unguty^e, oy du'un ja m'aptujkuty di'ibu yajtsondák ɛxtɛm jaayum yajtúñ, kyaj yu'udyu Moisés. ²³Miits mdsujktɛp yu mmaangu'unguty oy syaabuduty ɛxtɛm jyuna'añ ja Moisés 'yana'amɛn. ¿Es ti ko mjot'ambuktɛ mut kots tu'ugu yedyujk nya'agudaktaay saabudu

xuu? ²⁴Miits mjúnándɛp ko 'yóyuty pɛn saabudu xuu mduundɛp di'ibu Moisés mduk'ana'amudu. Per kots ɛj nya'aguda'aky saabudu xuu tu'ugu ja'ay, miits mjúnándɛp: “jKyaj 'yóyuty!” Es du'un ya'ixy ko kyaj 'yóyuty di'ibu mbayo'oydyu.

Jesús tnigajxy pɛn ma tsooñ

²⁵Net nidu'uguty ja ja'ayuty di'ibáty tsunaaydyuɛp jap Jerusalén ñayyajtuujudu:

—¿Ti kyaj jya'ajudyu tyaadu di'ibu 'yuxtaaydyuɛp es tɛrajɛdittu es dya'ooga'andu? ²⁶Pes tɛxim mayja'ayóty kyajxy, es ni pɛn wi'ix kya'anu'umxudu. ¿Ti wa'anɛ justisutujkuty tmɛbuktɛ ko tyaadu tyu'ajtɛnuty ko yu'udyu Kristu?

²⁷Es wiingátypy jyunandu:

—Kyaj. Kyaj mbaat, ja'a ko ɛdsajtɛm nidugekyu nnija'am ma kyugajpnudyu tyaadu. Ko myínut ja Kristu, ni pɛn tkanijáwut ma tsooñ.

²⁸Ko naty ya'axpeky mɛj tsajptujk ñabotsoty, net jyunán muk:

—Byeen xy'oknija'anudu miidsuty púndsu du'un ɛj es mats ndsooñ. Per ɛj kyajts ngu'um winma'añ nmíñuts. Ja'a di'ibu tɛy'ajtɛnduump xkyajxpɛts. Miits kyaj xy'ixy'attu. ²⁹ɛj situy n'ixy'ajtypyuts, mut ko jámuts ndsooñ ma yu'u, es yu'uts tu xkyexy.

³⁰Net tjamatsandu es tɛrajɛta'agandu pujxndugóty. Per ni pɛn tkamajtsy, mut ko kyajnumu naty tpaaty ja xyuu 'yooru. ³¹May ja ja'ayuty di'ibu myubujktɛ ja Jesús ñayjyuna'anudu:

—Tyaadu du'un ja Kristu di'ibu minaamp, mut ko ni pán mbaat xykyatuk'ijxum yu ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu tyiimpy es tu xytyuk'ijxum.

Fariseeuty tmatsa'andu ja Jesús

³²Ja fariseeutyjkyty tmadoodu ko ja ja'ayuty du'un jyuna'andu. Paaty yu'ujuty es ja teedywyindsundujk ttuk'ane'emy ja muj tsajptujk kwentu'ajtputy es tmátstut ja Jesús.

³³Net ja Jesús jyunañ:

—Waanats n'ita'añ yaa mut miidsuty, es óknumts njambita'añ ma di'ibuts tu xykyxy.

³⁴Xy'uxta'aydyupts miidsuty es kyajts xypyaatut. Kyaj mbaat mnujxtu mats uj nnejxy.

³⁵Net ja israelítuty ñajjyunañudu ak yu'ujuty:

—¿Maa da ñujxa'añu tyaadu ko kyaj nbátum? ¿Wa'anu da ñujxa'añ ma ja nmugugajpn'ajtum di'ibu jittup grieeegu ñaaxóty es dya'uxpuka'añ nandu'un ja grieeegu ja'ayuty? ³⁶¿Ti dun yu taadu myadyakypy di'ibu tu xy'anma'ayum ko jyuna'añ?: “Xy'uxta'aydyupts, per kyajts xypyaattut. Kyaj mbaat mnujxtu mats uj nnejxy.”

Jiky'ajtun kyaj kyexy ñaxy di'ibu Jesús yajkypy

³⁷Ma ja muj xuu kyugujxunu, net ja Jesús tyunaaye'ky es jyunañ jantsy muk:

—Pun ja pán tyuudsu, wa'ants xyñimñ; es di'ibátyats xymyubujkp, wa'an tnu'iiky. ³⁸Du'un éxtum ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ, di'ibuts xymyubujkp, du'un ja'a

éxtum myúxat jyodoty ja kom nuu di'ibu yajjiky'ajtp.

³⁹Es mut yu'u ja Jesús 'yandijpy ko di'ibu mubujkxup, di'ibu panujxup, yu'u du'un ja Dios mo'oyudup ja Espíritu Santu. Per kyajnumu naty jya'ty ya naxwiiñ ja Espíritu Santu, ja'a ko Jesús kyajnumu naty jyumbity tsajpótm.

⁴⁰Es ko ja ja'ayuty tmadoodu tyaadu, tap naaguty di'ibu junandu: —Jantsy tuy'ajtundumu du'un ko tyaadu du'un ja Diosu kyugajxpu di'ibu minaamp.

Ja'ay ñaybyujkwa'xudu

⁴¹Wiingátypyu ja'ayuty jyunaandu: —Tyaadu du'un ja Kristu.

Es ja wiingátypyu jyunaandu:

—Kyaj, ja'a ko kyaj ja Kristu jámup tsoona'añ Galileeu ñaaxóty.

⁴²Du'un ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ ko yu Kristu yu'u tyuump 'yaats ja rey Davit es Belén kyugajpn'átut, ma myiñ jyajty yu rey Davit.

⁴³Es du'un ja ja'ayuty ñaywyaxudu majtsk peky.

⁴⁴Wiinkputy jyatsojk esxyup yajtsím, per ni pán du'un tkatuuñ.

Fariseeuty esu teedywyindsúnuty kyaj tmubaktu ja Jesús

⁴⁵Net ja muj tsajptujk kwentu'ajtputy jyumbijttu ma ja fariseeuty es ja teedywyindsúnuty. Ta yajtuujudu:

—¿Ti ko tu xykyayajmíndu?

⁴⁶Net ja polusiuty 'yadsoojudu: —ñNi pánu du'un kyakajxyñum éxtumu tyadu ja'ay!

⁴⁷Net ja fariseeuty t'anmaay ja polusiuty:

—¿Tii nan tū mnayyákudā es tū mwín'úúñuty? ⁴⁸ ¿Mā mij xy'ok'ijxpu ko nidu'ugu njustisu'ajtūm o nidu'ugu fariseeu ja'ayuty tmubeky? ⁴⁹ Es yu ja'ayuty di'ibu kyanija'adup wí'ix ja Diosu jyaaybyajtūn jyuna'añ, kajxpéky ja'a 'yittū.

⁵⁰ Nikodemū di'ibu naty koots tū tni'otsy ja Jesús, tapū naty nandū'ūn. Ta yū'ū jyūnāñ:

⁵¹—Extūm xytyuk'ijxūm ja n'ana'amūn'ajtūm ko kyaj mbaat ndūydyu'unūm pūn di'ibu kyaj jawyiin nmūdo'om es n'ijxūm ti dūn yū'ū tyiimpy axūuk.

⁵² Di'ibu naty jāpūty 'yadsoojūmbijtdū:

—¿Tii mij nan mgalileeuja'ayū? Ūxpūk ja Diosu jyaaybyajtūn es xy'ixūt ko ni tu'ugu Diosu kyugajxpu kyamín Galileeū.

⁵³ Net ja ja'ayuty yo'oywya'xtū es nidu'uk nidu'uk ñjxtaaydyū mā ja tyujkūty.

Toxytyujk di'ibu yajtugeepy ja pūjk úkunū wyindsu'kun

8 Es ja Jesús pyatujkū mā ja Oliivus Kopk.

² Jakumbom ko xyūūñū ja Jesús tyujkū jatūgok mūj tsajptujk ñabotsoty. Ta myiindū ja ja'ayuty es ttuknabíkudū ja Jesús, es ja Jesús ñaxwe'tsy es dyajtsondáky ja 'yūxpūjkūn. ³ Net ja fariseeuty es di'ibuty tsajptūgóty ya'ūxpūjktūp dyajmiindū tu'ugu toxytyujk di'ibu tū yajkubāadū ko dyajtūgóty ja pūjk úkunū wyindsu'kun. Ta tpujtáktū kujk'ám mā ja ja'ayuty. ⁴ Ta t'anmaaydyū ja Jesús:

—Ya'ūxpūjkrū, tyādū toxytyujk tū yajkubāadū ko dyajtūgóty ja pūjk

úkunū wyindsu'kun. ⁵ Yu Moisesū 'yana'amūn xytyuk'ana'amdupts es ngukā'adsuduts es 'yoogut yū dū'ūmbū toxytyujkūty. ¿O wí'ix mij m'okjūnaambu?

⁶ Dū'ūn jyūnandū es tpujtā'aktū ja pyeky es dū'ūn mbaat tni'ūnūdū. Ta Jesús wyindaky es jyaay naxkūjxy mūt tu'ugu kyūwā'xypy. ⁷ Es ko yajtūujūmbijtdū, ta Jesús kyujkū jatūgok es t'anmaaydyū: —Miidsuty nidu'uk di'ibu kyajpu pyojpu, wa'an tu'ugu tsāā ttukka'atsy jawyiinū tyādū toxytyujk.

⁸ Ta wyindaky jatūgok ja Jesús es 'yakraay naxkūjxy. ⁹ Es ja'ajūty ko tyāadū tmūdoodū, net ñayjya'adū éxtūm ñayñi'ūnūdū kū'ūm. Net pyūdsūmūdū nidu'uk nidu'uk, tsyondaky mūt ja waanū mūjja'aybyū es ttukkugūjxū mūt ja waanū ūnā'krū. Es ko oj pyūdsūmūdā'aydyū, net ja Jesús oj wye'emy nimajtsk mūt ja toxytyujk. ¹⁰ Net ja Jesús wya'kkujkū jatūgok es t'ijxy ko kyajū naty mā pūn, ja'ayū ja toxytyujk naydyu'uk. Net ja Jesús t'anmaay ja toxytyujk:

—Nitu, ¿mā net ja di'ibu mni'ū'ūnūdūp? ¿Ni pūn tū mgatukkumūdóyūty?

¹¹ Ta ja toxytyujk 'yadsooy:

—Windsūn, ni pūn.

Net ja Jesús t'anmaay ja toxytyujk:

—Es ni ūjts mij ngatukkumūdówūt. Nūjxūnū tyam es katū mnakypyekytyūñ.

Jesús éxtūmū jajūn mā naxwíñūdū

¹² Jesús óknūm jatūgok t'anmaay ja ja'ayuty:

—Ūjtsū dū'ūn éxtūm tu'ugu jajūn di'ibu ñū'ūmeepy tyu'ūmeepy

nidugekyu naxwíñudu ja'ay.
Tugekyu di'ibuts xypyaduump es
xypyanejxp, dæ'un yu'ujuty éxtam
di'ibu judijttup nu'am tu'am mut
ja jajun, es kyaj kyunap kyuja'pxut
éxtam ja di'ibu judijtp kubi'its
ku'ook.

¹³Net ja fariseeuty 'yadsoodu:

—Mij ku'umu m'ayuk

xyñikajxpéty, dæ'un kyaj tyuñ.

¹⁴Net ja Jesús 'yadsooy:

—Oyuts uj n'ayuk nnikajxpéty,
tuump ja'a, mut ko uj nniija'abuts
mats ndsoon es mats nnejxy.

¹⁵Miits xypyayo'oydupts éxtam
kyuxe'eky. Kyaj xypyayo'oydu
éxtam tyu'ajtunuty. Uj ni pánuts
ngapayo'oy. ¹⁶Per kots uj pún

nbayo'oy, mut ja tøy'ajtants
uj n'anuumu, mut ko uj kyajts
naydu'uk ti nbayo'oy, ujtsu
dæ'un mududsu nDeety. Paaty
nimajtskuts uudsuty. ¹⁷Ma miits
ja m'ana'amunuty jaaybyéty 'yity:
“Pun ja nimajtskpu ja testiigu ti'igyu
kyajxtu, yu'u dun nmubujkum.”

¹⁸Pes ujtsu dæ'un ku'um
nayñidestiigu'ajtup, esu nDeedyuts
di'ibuts xykyajx, yu'u dun jatu'ugu
testiigu.

¹⁹Net ja ja'ayuty yajtuujudu:

—¿Maa dun net ja mDeety?

Jesús 'yadsooy:

—Kyajts miits xy'ixy'attu, es
nan ni nDeedyuts xykya'ixy'attu.
Kooxyupts miits xy'ixy'attu, nan
m'ixy'ajttupxyupts yu nDeedyuts.

²⁰Tyaadu oj tkajxy ja Jesús ko naty
ya'uxpeky ma ja muj tsajptujk ma jap
'yity ja limosnu abujkun. Es ni pún
kyamajtsudu esxyup yajnejxyuty
pujndugóty, mut ko kyajnumu naty
tpaaty ja xyuu 'yooru.

“Mats uj nnujxa'añ, kyaj
miidsuty mbaat mnujxtu”

²¹Net ja Jesús t'anmaaydyu
jatugok:

—Uj nujxnupts, es miits
xy'uxta'aydupts, es m'ooktup mut
ja mbojputy. Kyaj mbaat mnujxtu
mats uj nnejxy.

²²Net ja israelítuty ñayjyunánudu:

—¿Wa'anu da ñayya'ooga'añuty?
¿Paaty jyuna'añ ko kyaj mbaat
njo'omum ma yu'u ñejxy?

²³Jesús t'anmaaydyu ja ja'ayuty:

—Miidsudyu dæ'un di'ibu ya
naxwiñ tu mmin tu mja'ttu, per
ujtsu dæ'un di'ibu tsajpótm kudakp.
²⁴Paaty miits n'anuumudu ko
m'ooktup pekymuut, ja'a ko pun
kyaj xymuubuktu es uj dæ'un
éxtamts njuna'añ, m'ooktup
pekymuut.

²⁵Net yajtuujudu:

—¿Mbúnxu dun mij?

Jesús 'yadsooy:

—Jawyíñupts miits tu
n'anuumudu. ²⁶Máyñumts ngakajxy
es ngapayo'oyñumts miidsuty. Per
ja di'ibuts tu xykyéxyuts, ja'a dæ'un
junaamp tøy'ajtun, es di'ibuts uj
n'anmaapy ja ja'ayuty, yu'u di'ibuts
tu nmudoy tkajxy ja di'ibuts tu
xykyéxyuts.

²⁷Per ja israelítuty kyaj
tjagyúkadu ko ja Jesús
jya'anu'umxudu ko yu'u dæ'un
U'unk'ajtup ja Dios. ²⁸Paaty ja
Jesús t'anmaaydyu jatugok:

—Kots miits xypyujta'aktut
kujxm, nétuts miits xy'uxkáptuduts
ko ujtsu dæ'un éxtamts miits
nja'anuumudu ko uj kyajts ti
nduñ mut ja ngu'am winma'añuts.

Ndiimbyuts ja'ayu di'ibuts ja nDeedyuts tu xytyukni'ixu.
²⁹Di'ibuts xykyajx, du'añum 'yity mut uj. NDeedyuts kyajts naydu'uk xyñas'ixu, ja'a kots du'añum nduñ di'ibu yu'u tseyjpy.
³⁰Ko tyaadu du'un jyunañ ja Jesús, may di'ibu myubujktu.

**Diosu 'yu'unguty esu
 mujku'ugópku 'yu'unguty**

³¹Net ja Jesús t'anmaaydyu ja israelítuty di'ibu mubujkxudu:
 —Pun mbadiimpy éxtamts miits n'anuumudu, n'xpxjkpu'átupts miidsuty, ³²es m'ixy'áttup ja tøy'ajtun, es yu tøy'ajtun yu'u myajwu'umudup awa'atstuuy.
³³Net ja fariseeuty 'yadsoodu:
 —Ujtsu du'unuty ja tyuump 'yaadsuty ja Abraan, es ni na'anumts pán xykyatuumbu'áty. ¿Wi'ix mij mjuna'añ ko xyajwu'umut awa'atstuuy?

³⁴Jesús t'adsooy:
 —Jantsy tøy'ajtnuts miits n'anuumudu, pun tu'ugu ja'ay naygyuyajkup jyiky'átut mut ja pyeky, pes tuu du'un myumada'agyuty ja pojpu es du'un 'yity éxtum njuna'anum ja pojpu tyuumbu juybyu. ³⁵Es yu tuumbu juybyu, kyaj yu'u 'yity éxtum ja windsun 'yu'unk. Ja u'unk ja'a du'un winu xuu winu tiempu wu'amp éxtum ja tyaak tyeedyu 'yu'unk. ³⁶Paaty pun ja Diosu 'yU'unk myajwu'umudu awa'atstuuy, tøy'ajtun ko awa'atstuuy myajwu'umudu.
³⁷Tuts nijawu ko Abraan miits m'ok'átudu. Per xya'oogándupts mut ko kyaj xykyupuktú éxtamts

miits nja'anuumudu. ³⁸Uj yu'uts ngajxypy di'ibadsu nDeety tu xytyuk'ixy. Es miits xytyundu nandu'un éxtum ja mdeedyuty tu m'anu'umxudu.

³⁹Net ja israelítuty 'yadsoodu:
 —Ujtsu du'un Abraan ndeety'ajtup. Es ja Jesús 'yadsooju:
 —Kooxyup miits m'u'unk'átudu Abraan, yu'uxyup mduundup di'ibu yu'u tyuun. ⁴⁰Oyats miits tu nja'anuumudu ja tøy'ajtun di'ibuts uj nmudoo ma Dios, xya'oogándupts miidsuty. Abraan ni na'a du'un kya'adutsy. ⁴¹Miidsuty nandu'un m'adu'utstu éxtum ja mdeety 'yadu'utsy.

Ta 'yadsoodu:
 —Uadsuty nmudajttupts ja nDeety til'igy, yu'u Dios. Kyajts uadsuty nbuxyky'attu.

⁴²Jesús t'adsoojumbijty:
 —Kooxyup tyuy'ajtnuty ko Dios miits xyTyeeuty'áttu, pes xytsyojktupxyupts miidsuty, mut ko uj nmiñuts mut yu Dioskyujxm. Kyajts tu nmiñ mut ja ngu'am winma'añuts. Mut ko ja Dios tu xykyéxyuts, paadyuts tu nmiñ.

⁴³'¿Ti ko xykyajaygyúkudu di'ibuts miits nja'anmaaydyup? Ja'a ko kyaj xymyudowa'andu di'ibuts uj ngajxwa'xyppy. ⁴⁴Miidsuty mujku'ugópk mdeety'ajttup es yu'u miits mja'a'ajtudup, es ja'a miits mduundup di'ibu yu'u tseyjpy. Yajja'ay'o'kpum'u jawyíñup es kyaj ti tuñ di'ibu tøy'ajtun. Ni na'a kyakajxy mut ja tøy'ajtun. Ko 'yanda'aky, kyu'um ja'a yu'u kyajxypy, ja'a ko andakp yu'u, es yu'u yajtsondák ja andakun. ⁴⁵Es mut ko tøy'ajtun miits n'anuumudu,

paaty kyaj xymyubáktats. ⁴⁶¿Pún miidsuty nidu'uk dyajniǵuxu'ugut kots ǵj nmudaty ja nbojpu? Es pún tǵy'ajtun di'ibuts ǵj ngajxypy, ¿ti ko xkyyamubuktu? ⁴⁷Di'ibu ja'a'ajtp ja Dios, myadool'ijtypy ja Diosu 'yayuk. Per kom miidsuty kyaj mja'a'átudu ja Dios, paaty kyaj xymyudoo'itǵ'andǵ.

Taayumu naty ja Kristu ko kyajnum ja Abraan

⁴⁸Net ja israelítuty jyunandu: —Tǵy'ajtun éxtumts mij n'anuumudu ko mij msamaritánuty es mmudajtypy ja ka'oybyu.

⁴⁹Esu Jesús 'yadsooy: —Kyajts ǵj nmudaty ja ka'oybyu. Di'ibuts ndiimpy, yu'u yajniǵuxe'kypy ko nwindusu'kupts ja nDeedyuts, es miits kyajts xywyindsu'uguduts. ⁵⁰ǵj kyajts n'uxta'ay púnuts xywyindsu'ugup. Jaa'ajtp pún tsyejpy esuts windsu'ugu n'ítut, yu'u du'unuts xypyaye'epy. ⁵¹Jantsy tǵy'ajtunuts miits n'anuumudu ko di'ibu pyadiimpy éxtumts n'anuumu, ni na'a kya'oogut.

⁵²Ta ja israelítuty 'yadsoodu: —Tyam tǵy'ajtun uudsuty njuna'ǵñ ko mij mmudajtypy ja ka'oybyu. Abraan es ja Diosu kyugajxputy nidugekyu 'yo'ktaaydyu, es mij mjuna'ǵñ: “Di'ibu pyadiimpy éxtumts n'anuumu, ni na'a kya'oogut.” ⁵³¿Tii wa'anu da mij waanu ni'igu mmájuty es kadiinamsu ndeety Abraan? Yu'u o'k, es ja Diosu kyugajxputy nandu'un 'yo'kta. ¿Narǵnu du'un mij mnaybyujta'agyuty?

⁵⁴Ta Jesús 'yadsooy:

—Pun ǵjts ku'am naymyujpajtáku, kyaj ti tsooty. Per di'ibuts tu xymyo'oy ja muj'ajtun, yu'u nDeedyuts di'ibu miits nandu'un mjúnándup ko yu'u xyDyios'attu. ⁵⁵Per miits kyaj xy'ixy'attu. ǵj sitǵy n'ixy'ajtypyuts. Kooxyuǵpts ǵj njuna'ǵñ kots kyaj n'ixy'aty, nǵgooxyuǵpts ǵj n'okpi'tskajxnu éxtum miidsuty. Per ǵj sitǵy n'ixy'ajtypyuts, es ngudyiimbyuts éxtum yu'u dyajniǵutúku.

⁵⁶Ja m'aptǵjk Abraan 'yixán ja timpu mats ǵj nmiin ya naxwiin. Nǵgoo oj 'yokxondaknu ko oj t'ixy.

⁵⁷Net ja israelítuty t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ni justyikxymyajk jumujnum xkyamudaty, ¿es mjuna'ǵñ ko tu xy'ixy ja Abraan?

⁵⁸Jesús 'yadsooy:

—Jantsy tǵy'ajtunuts miits n'anuumudu, taayumdsu naty ǵj ko yu Abraan myiin jyajty.

⁵⁹Net tkonu'ktu ja tsaa es tjatukka'adsándu ja Jesús. Per ja Jesús ñayyu'tsu es tsoyo'ñ ma ja muj tsajptǵjk, mayjya'ayóty ñajxy es ñjxnu.

Jesús dya'ixpéky di'ibu wiints jajt naxwiin

9 Ko ja Jesús ñajxy ma tu'ugu lugaar, japu naty tu'ugu yedyujk di'ibu tu myiñ tu jya'ty ya naxwiin wiints. ²Net ja Jesusu 'yuxpǵjkputy yajtuujdu:

—Windsún, ¿ti ko du'un jyajty ya naxwiin tu yadu yedyujk wiints? ¿Wa'anu da yu'ujuty mut ja tyaa k tyeety ja pyojpu, o mut ja kyu'umbojpu?

³Esu Jesús 'yadsooja:

—Kyaj yu'ujuty mut ko pyojpu ku'am tmudaty es ni kyaj yu'ujuty mut ko tyaak tyety pyojpu ja'ayuty, ja'a taadu es ya'ixut di'ibu ja Dios tyiimpy. ⁴Ko 'yaxxuuñumuty, mbaadats n'aktúñ ja tyuunk di'ibuts xkyajx. Miimp ja koots it ma kyaj mbaat pán tyuñ. ⁵Kots uj n'ak'ityñum ya naxwiñ, ujtsu du'un di'ibu kyude'xypy ja naxwiñudu ja'ayuty.

⁶Ko tyaadu du'unu Jesús jyunáñ, net ñastsuju naxkujxy es dya'e'ky waanu mo'onts mudu tsyujy. Ta ttukwingutse'ky ja wiints. ⁷Net ja Jesús 'yanmaayy:

—Nujx mwimbujy ma yu Silo'ee pilu (di'ibu ayuk wimbudsuump Tu Yajkéxy).

Ta ja wiints oj wyimbujy. Net oj 'yijxpéky es ñejxy ma tyujk. ⁸Net ja di'ibu ijty wiints ja myudajkpa'ajuty es ja di'ibu naty tu 'yixudu ñajjyunánudu:

—¿Ti kyaj jya'ajudyu tyadu yedyujk di'ibu tu 'yity naxwa'tsp es t'amdoy yu limosnu?

⁹Nidu'uguty jyunandu:

—Ja'adsu tyaadu.

Wiinkputy jyunandu:

—Kyaj jya'ajuty, nadu'un kyuxe'eky.

Per ja yedyujk ku'am 'yadsooy:

—Ujtsu du'un.

¹⁰Net dyajtuudu:

—¿Wi'ix tyam mbaat m'ixy?

¹¹Ta ja di'ibu naty wiints 'yadsooy:

—Ja yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Jesús, yu'u waanu mo'ondsu'unk tu dya'e'eky es tu xtyukwingutse'egyats, es tu

xy'anuumuts: “Nujx ma yu Silo'ee pilu es mwimbújut.” Tats oj nnejxy es tu nwimbujyats. Nétats tu n'ijxpéky.

¹²Net ja ja'ayuty 'yanmaayudu:

—¿Maaxu net ja yedyujk?

Ta 'yadsooy ja di'ibu tu 'yijxpéky:

—Kyajts nnijawu.

Fariseeuty dyajtúw dyajtuda'aktu ja ja'ay di'ibu wiints tu 'yity

¹³Net tmunujxtu ja di'ibu naty tu 'yijxpéky ma fariseeuty, ¹⁴ja'a ko ja Jesús dya'e'ky ja mo'ondsu'unk ma ja israelítaty ja pyo'xunxuu es dya'ijxwa'xy ja wiints. ¹⁵Net ja fariseeuty dyajtúy ja yedyujk, ja di'ibu naty tu 'yijxpéky:

—¿Wi'ixu du'un ko tyam mbaat m'ixy?

Ta 'yadsooy ja di'ibu naty wiints:

—Yu'uts waanu mo'ondsu'unk tu xtyukwingutse'egyats, oj nwimbujy, es tyam n'ijxpruts.

¹⁶Nidu'ugudyu fariseeuty jyunandu:

—Tyadu yedyujk di'ibu du'un tu ttuñ, kyajpu Dios jya'a'átyuty, mut ko kyaj tu twindsu'ugu ja po'xunxuu.

Es wiingátypy jyunandu:

—¿Wi'ix mbaat ttuñ ja ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu tyiimpy pun yu'u pekyjya'ay?

Esu du'un kyaj ti'igyu winma'añ tmudattu.

¹⁷Net jatugok dyajtuudu ja di'ibu naty wiints:

—Es mij, ¿wi'ix nandu'un m'okjunaambu mudu tadu yedyujk di'ibu tu mmo'oyaty yu m'ijxun?

Net ja'a 'yadsooy:

—Pes ʋj junaambuts ko yu'adyu Diosu kyugajxpu.

¹⁸Per ja israelítuty kyaj tmubukandu ko naty ja ja'ay tu 'yity wiints es ko tuu 'yixpéky. Net oj twowdu ja tyaak tyeety ja di'ibu naty wiints. ¹⁹Net dyajtudu:

—¿Mijtsu tyadu m'u'unk di'ibu mjúnándup ko jyajty naxwiin wiints? ¿Wi'ixu du'un 'yixyuty ko tyam mbaat 'yixy?

²⁰Net ja u'unkteety u'unktaak 'yadsoodu:

—Tuy'ajtun ko uudsadyu tyadu n'u'unk di'ibu miin jajt wiints.

²¹Per uudsuty kyajts nnijawudu wi'ixu du'un ko tyam mbaat 'yixy es ni nganijawuduts pánu du'un tu ya'ixpékyuty. Yajtáwdu yu'u. Múj ja'ay muj uná'k yu'u. Wa'an mdukmamadya'agyuty yu'u.

²²Ja tyaak tyeety jyunandu du'un mut ko ja teedywyindsánuty ttsu'ugudu, ja'a ko tu naty nandu'un ñaygyajxudu ko kadiibu ñakykyupákudut tsajptugóty otyim pánuty di'ibu junaamp ko yu Jesús yu'u ja Kristu. ²³Paaty ja tyaak tyeety jyunandu: “Yajtáwdu yu'u. Mújja'ay muj uná'k yu'u.”

²⁴Net ja israelítuty tnigajxu jatugok ja yedyujk di'ibu naty wiints. Ta t'anmaaydyu:

—Kajx tuy'ajtun, mut ko uudsuty nnija'adupts ko tadu yedyujk pyojpuja'ayuty.

²⁵Ta 'yadsooy di'ibu naty wiints:

—Kyajts ʋj nnijawu pan pekyjya'ay o kapekyjya'ay yu'u. Di'ibuts oy nnijawu, ja'a kots ʋj tu n'ity wiints es tyam iixpúts.

²⁶Net ja fariseeuty t'anmaaydyu:

—¿Wi'ix tu mdúñuty? ¿Wi'ix tu mmo'oyuty ja m'ijxun?

²⁷Ta 'yadsooy ja yedyujk:

—Tats miits nja'anuumudu es kyaj xytyundu kwentu.

¿Ti ko miits xytsyoktu es ʋj jatugok nnikajxpátuduts?

¿Wa'anu da miidsuty nandu'un xpyyanujxa'andu?

²⁸Net ja israelítuty t'oodu es t'anmaaydyu:

—Mij mbanejxpyu tadu yedyujk. ¡Uudsuty kyaj! Uudsuty yu'uts mbanujxtup yu Moisés. ²⁹Uudsuty nnija'adup ko yu Moisés myugajxu Dios. Kyajts nnijawudu ma tadu yedyujk tsyooñ.

³⁰Ta 'yadsooy ja di'ibu naty wiints:

—¡Tim tugatsy mut ko mjuna'andu miidsuty ko kyaj xyñijawudu ma tyadu yedyujk tsyooñ di'ibuts ʋj tu xymyo'oy yu n'ijxunuts! ³¹Nnija'am yajxon ko Dios kyaj tmadoo'ity ja pekyjya'ayuty, ja'ayu myudoo'ijitypy ja di'ibu awdajttup es tkuydyundu ja di'ibu Dios tsyejpy. ³²Ni na'anum pan tkamadya'aky ko jyaaty di'ibu myeepy yu 'yixun tu'ugu ja'ay di'ibu wiints ya naxwiin tu myiñ tu jya'ty. ³³Kooxyubu tyadu yedyujk tu kyamiñ Dioskyujxm, kyajxyup mbaat ttuñ ni tii.

³⁴Net ja israelítuty 'yadsoodu:

—¿Wi'ixuts ʋj mij xya'xpuka'andu?, di'ibu tu mmiñ naxwiin amuj pojpu ja'ay. Net kyaj t'okkupujknudu tsajptugóty.

Pánuty ijttup éxtamu wiints

³⁵Myudoo Jesús ko kyaj t'okkupujknudu ma ja tsajptujk ja di'ibu naty wiints. Es ko Jesús mut

ñaybyatu di'ibu naty wiints, ta dyajttuuy:

—¿Mmubejkypy mij ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu?

³⁶Net ja ja'ay 'yadsooy:

—Windsún, anmaagyuts pónu dæn yu'u, esuts nmubákut yu'u.

³⁷Jesús 'yadsooy:

—Ujtsu du'un. Tü xy'ixy es tyam nmumadya'aky.

³⁸Net ja ja'ay

ñaygyoxtnaaydyáku Jesús wyinduuy, es jyunáñ:

—Windsún, nmubejkypyuts mij.

³⁹Netu Jesús 'yadsooy:

—Ujts tü nmiñ esuts uj ja ja'ay nbayo'oydyut, es nmo'oya'añuts ja 'yijxun ja wiindsuty es nyajjumbítuduts wiints ja di'ibu junándap ko yu'u 'yixtu.

⁴⁰Nidu'uguty ja fariseeuty di'ibu naty mæut jap ko tyaadu tmudoodu, net jyunandu:

—¿Wa'anu da uudsuty nandu'un nwiints'áttu?

⁴¹Jesús 'yadsooy:

—Kooxyup miits mwiints'áttu, kyajxyup miits ja peky xymyudattu. Per kom mjunándap ko m'ixtu, pes mmudajttup ja peky.

Borreegu kwentu'ajtpu mudu byorreeguty

10 'Jantsy tøy'ajttunuts miits n'anuumudu, di'ibu kyaj tyuku ma korral aan es pyuty wiink tsoo, yu'u du'un ja ma'tspu. ²Per di'ibu tujkup ma korral aan, yu'u du'un ja borreegu kwentu'ajtpu. ³Ja korral aa adunaabyu ya'awátsxup ja borreegu kwentu'ajtpu, es ja borreegu kwentu'ajtpu dyaxu mut ja xyuu ja byorreegu, esu borreegu

pyudsamdu jap korraloty, ja'a ko dyo'kmadóy di'ibu kwentu'ajtpu.

⁴Es ko naty tü dyajpudsuumda'ay tugekyu, ta twinyo'oyu, es ja byorreegu pyanujxudu mut ko yo'kmadóyuty. ⁵Per tu'uk di'ibu kyaj t'ixy'aty, ni'igu tkuge'eky, mut ko kyaj dyo'kmadóy ja di'ibu kyaj t'ixy'aty.

⁶Du'un jyunáñ ja Jesús, per kyaj tjaygyujkudu ja ja'ayuty di'ibu ja Jesús 'yandijpy ma ja myadya'aky.

Jesús éxtamu oybyu borreegu kwentu'ajtpu

⁷Paaty ja Jesús jyunáñ jatugok:

—Jantsy tøy'ajttunuts miits n'anuumudu ko ujtsu du'un éxtam ja korral aa ma ñaxtu ja borreegu. ⁸Nidugekyu di'ibu jawyiin miindu es jyunandu ko yu'u Dios kyéxyuty, ma'tsputy yu'u. Per ja ja'ayuty di'ibuts uj nborreegu'ajtypy kyaj tyuunudu kwentu. ⁹Ujtsu du'un ja korral aa. Di'ibu tujkup ma uj, yu'u nitso'ogup éxtam ja borreegu ko tyuku tsuu ma kyorral es pyudsemy ju'xpu jépyup. ¹⁰Yu ma'tsputy myndu je'eyu es myaadsa'andu es ya'ooga'andu es yajkutugoya'andu, per uj tü nmíñuts es ja ja'ayuty tmudáttut ja jiky'ajttun, es tmudáttut ja jiky'ajttun muj wiin kajaa.

¹¹'Ujtsu du'un ja oybyu borreegu kwentu'ajtpu. Yu oybyorreegu kwentu'ajtpu kyu'oogup ja byorreeguty. ¹²Yu muduumbu ja'ayu je'eyu wyinma'añ'ajtypy ja myuju'uñ. Ko kyaj yu'ujuty ja borreegu kwentu'ajtpu es kyaj tja'a'áty ja borreegu, paaty ko t'ixy myiñ ja waxka'uk, netyu

kye'eky. Net ja waxka'uk tmatsy ja borreegu nidu'uk es nidagekyu dya'agakwa'xta'aydyu mut ja tsu'ugu. ¹³Paadyu tade muduumbu kye'eky, ja'a ko myujydyuñ, es kyaj tkwentyu ja borreeguty.

¹⁴Ujtsu du'un ja oybyu borreegu kwentu'ajtpu. Uj n'ixy'ajtypyuts ja nborreeguts es nan xy'ixy'ajttupts yu'ujuty, ¹⁵éxtam ja nDeedyuts xy'ixy'átyuts es uj nandu'un n'ixy'átyuts. Nyajkypyuts ja njiky'ajtun mut yu'ugyujxmu nborreeguts. ¹⁶Nmudajtypyuts ja wiinkpety ja nborreeguts mats jatu'ugu ngorral, es nyajmínupts nandu'un ma tyaaduty. Xymyudówdupts uj yu'u, es tuk kajpu'uk 'yítut yu borreegu es ti'igyu ja kwentu'ajtpu.

¹⁷Dios, yu nDeedyuts, xytsyojkpüts uj mut ko nyaka'añuts ja njiky'ajtun es n'axajyua'añuts jatugok. ¹⁸Kyajts pünü njiky'ajtun xypyujkut pun kyajts uj nyaka'añ. Nmudajtypyuts ja muk'ajtun es nyákuduts ja njiky'ajtun es n'axájuduts jatugok. Tyaadu yu'uts xytyuk'ana'am yu nDeedyuts.

¹⁹Ko ja israelítuty tmudoodu tyadu Jesús ja 'yayuk, net oj ak ja'ajuty ñaygyajxytsyiigudu. ²⁰May di'ibu junandu:

—Myudajtypy ja ka'oybyu es loku yu'u. ¿Ti ko xytyundu kwentu'?

²¹Peru wiinkpety junandu:

—Ni pün di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu es kyajxut du'un. ¿Tii wa'anu da tu'uk di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu tmo'oyut yu 'yijxun yu wiindsuty?

Israelítuty kyaj tmábuktu ja Jesús

²²Ja'a naty ja disyembru po'o ma ja 'ayuty xyudundu ma yajmujtúñ ko yajkuni'xy ja muj tsajptujk jap Jerusalén. ²³Ja Jesús japu naty jyudity ma ja muj tsajptujk ma txu'aty Salomongu Tyujk Wiin. ²⁴Net ja israelítuty dyaj nabíkuđu ja Jesús es t'anuumadu:

—¡Nugoots njantsywyinmaydyu! ¿Ti kots tyam xykyadim'anuumadu wa'ats pun mijtsu du'un mGristu, o kyaj?

²⁵Net ja Jesús 'yadsooy:

—Tats njajuna'añ, es kyaj xymyubuktu. Di'ibuts uj ndiimpü mut ja kutujkun di'ibudsu nDeety tu xymyo'oyuts, yu'u yajniguxe'kypy yajxón es pándsu dun uj. ²⁶Per miidsuty kyaj xymyubuktu mut ko kyajts miits nborreegu'áttu. Extumts miits tu n'ok'anmaabyudu, ²⁷yu nborreeguts xyo'kmudoodupts, es yu'ujuty n'ixy'ajttupts es xypyanyxtupts. ²⁸Uj nmeebyuts yu jiky'ajtun winu xuu winu tiempu, es ni na'a kyatugódyut; ni pánuts yu'u xykyapujkut. ²⁹Yu'uts tu xymyo'oy ja nDeedyuts di'ibu waanu ni'igu muj'ajtun tmudaty, es ni pün mbaat kyapujkxuty di'ibu myudajtypy kyu'ujóty. ³⁰Dios Teety es uj, ti'igyu je'eyu udsuty.

³¹Net ja israelítuty tkonu'ktu ja tsaa jatugok es tjakuka'adsándu.

³²Ta Jesús jyunañ:

—Tats may nduñ óyuty mwinduuy mut ja myuk'ajtunudsu nDeedyuts. ¿Di'ibu tyaadu miits xytyukkuka'adsándupts?

³³Ta ja israelítuty 'yadsoodu:

—Kyajts mij ndukkuka'adsa'andu mut ko ti oy tu xytyuñ, yu'u du'an mut ko tu xykyawindsu'ugu Dios mut ja m'ayuk. Mja'ay mij, es Dios mnaybyujta'agyuty.

³⁴Net ja Jesús jyunáñ:

—¿Ti kyaj jyaabyétyuty ma ja Diosu jyaabyajtun ko Dios jyunáñ?: “Miidsudyu du'an diósuty.” ³⁵Es du'an ja Diosu jyaabyajtun jyunáñ ko diósuty pánuty ja Diosu naty tu tkexy ja 'yayuk. Es nnija'am ko yu Diosu jyaabyajtun yu'u du'an t'ajtun túnup. ³⁶Pes oy. Ejtse du'an xywyin'ijx ja Dios es xykyexyuts ya naxwiiñ éxtamu kyudnaabyu. ¿Es wil'ix mbaat miits mjuna'andu kots uj Dios kyajts nwindu'ugu mut yu'uy kots njunáñ ko ejtse du'an ja Diosu 'yU'unk? ³⁷Pun kyajpats nduñ ja di'ibudsu nDeety tyiimpy, kyajts miits xymyabáktut. ³⁸Per pun t'ajtun kots uj nduñ ja di'ibuts ja nDeety tyiimpy, oy xykyamubaka'andu ja n'ayúkuts, mubáktu ja di'ibuts uj ndiimpy, mut ko di'ibuts uj ndiimpy, yu'u mdukjaygyúkudup wá'ats ko ti'igyuts uj mut ja nDeedyuts, es yu'u ti'igyu mut uj.

³⁹Net jatugok ja israelítuty tjamatsandu ja Jesús, per oj ja Jesús yo'oydyugóy.

⁴⁰Net ja Jesús oj 'yawinnajxnu ma Jordán mujnuu. Jap waanu 'yijty ma ja lugaar ma ja Fwangu naty tu yajnubéty tuuyup. ⁴¹May ja ja'ayuty oj ñajxtu ma ja Jesusun, es ñay'anu'umxudu:

—Oy ja Fwank Yajnuabajtpe tu tkatún ja ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun, t'ajtun di'ibu myadyak mudu tyadu ja'ay.

⁴²May ja ja'ayuty di'ibu ma tadu lugaar tmubujktu ja Jesús.

Lázaru 'yeeky

11 Ma ja Betañu kajpn, jap tu'ugu yedyujku naty pyékyuty di'ibu xyu'ajty Lázaru. Majtsku myuga'ax toxytyujk di'ibu xyu'ajttup Martu esu Mariiu. ²Tyadu Mariiu yu'u óknam tyuknitaam ja Jesusu tyeky ja aseytu di'ibu pa'ak xu'kp, es dyajtútsy mut ja wyaay.

³Net ja Martu esu Mariiu kyajxykyajxtu ma Jesús es t'anuumudu:

—Windsún, yu di'ibu mut oy mnaymyáyuty mujta'aky pyékyuty.

⁴Ko tyaadu Jesús tmudooy, net ja 'yuxpajkpty t'anmaaydyu:

—Yu pya'amu Lázaru kyaj yajkutugoya'añuty mut ja o'kun. Dios tyunaampy du'an es ja ja'ayuty myuj'ixudut es t'awdátut ja Dios es uj, ja 'yU'unk.

⁵Oyu naty ja Jesús tjantsytsyoktu ja Martu esu Mariiu esu Lázaru, ⁶ko yu Jesús ya'anmaay ko Lázaru mujta'aky pyékyuty, jamajtsk xuu oj 'yakwe'emy ma ja lugaar ma naty 'yityun. ⁷Net t'anmaaydyu ja 'yuxpajkpty:

—Jo'om jatugok Judee.

⁸Ja 'yuxpajkpty 'yadsoojudu: —Ya'uxpajkpe, kyajnum jyeky ma jap ja israelítuty mjakuka'adsánudu. ¿Tii mnuxaamp jatugok jam?

⁹Jesús 'yadsooy:

—¿Ti kyaj tyu'ajtunuty ko yu xuu tmudaty majmajtsk oorú? Pes ko pán jyudity xuuñ, kyaj kyunáput, mut ko kyude'xyuty ja jajun di'ibu ja ya naxwiiñ. ¹⁰Per ko jyudity

koots, kunajpup mut ko tugoy'ajtp ja jajun.

¹¹Oknum jyunán ja Jesús:

—Ja nmutnaymyaayubu'ajtum Lázaru tu myanaxy. Per nejxyuts n'ok'yuxy.

¹²Net ja 'yuxpújkputy 'yanmaayudu:

—Windsún, pun tu myanaxy, mubaadubu du'anu'u.

¹³Es ja Jesús ja'a jyamadyakypy ko naty ja Lázaru tu 'yo'knu, per ja 'yuxpújkputy, ja'a dan ttijy myadyakypy ja Jesús ja ma'ay.

¹⁴Net ja Jesús ttim'anmaaydyu ja 'yuxpújkputy wa'ats:

—Lázaru tu 'yo'knu. ¹⁵Xondákruts mut ko kyajtsu naty jap, mut ko du'an ni'igu 'yóyuty es miits xymyubúktut. Per jo'om n'ok'ijxum.

¹⁶Net ja Tomás di'ibu tyijpy Xeeñu'unk, t'anmaaydyu ja myu'uxpújkputy:

—Jo'omdu nandu'an udsajtum es n'o'kum ti'igyu mut yu'u.

Jesús yajjikypyjpk es yajkypy ja jiky'ajtun

¹⁷Ko jyajty ja Jesús Betañu, taxk xuu naty tmudaty ma ñaxtuku Lázaru.

¹⁸Betañu kajpn tmewingon'aty ja Jerusalén tuguk mil metrun.

¹⁹Mayu naty ja israelítuty tu ñujxtu ma ja Martu esu Mariiu es tpmaya'añ tputajaya'añ mut ko tu 'yeeky ja myuga'ax.

²⁰Ko Martu tmudooy ko Jesusu naty wyingón, net tnidso'ón es oj t'ujp'yo'oy, per ja Mariiu oj wye'emy ma ja tyujk. ²¹Martu t'anmaay ja Jesús:

—Windsún, kooxyup miju naty mjaaty yaa, kyajxyup tu 'yeeky ja

nmuga'axuts. ²²Per uj nnija'abuts ko Dios mmooyup tugekyu di'ibu mij m'amdeepy.

²³Jesús 'yadsooy:

—Yu mmuga'ax jikypyúkup jatugok.

²⁴Martu t'adsooy:

—Uj nnija'abuts ko jikypyúkup ma ja tiempu ma ja o'kruty jyikypyúktut.

²⁵Jesús t'adsooy:

—Ujtsu du'an ja jikypyujkun es ja jiky'ajtun. Di'ibuts xymyubújkp, oy 'yoogut, jikypyúkup. ²⁶Es nidugekyu di'ibu jiky'ajttup es xymyubúktuts, kyaj 'yooktut ni na'a. ¿Mmubejkypyu tyaadu?

²⁷Net ja Martu 'yadsooy:

—Ti ko kudii. Nmubejkypyuts ko mij mGrístuty, ja Diosu 'yU'unk di'ibu minán ya naxwiin.

Jesús jyu'uy ma Lázaru ñaxtuku

²⁸Es ko tyaadu Martu du'an jyunán, net jyumbijty es oj twoy ja 'yutsy Mariiu, es t'anmaay ayu'udsyu:

—Ja ya'uxpújkpu tu jya'ty. Yu'u mnigajxup.

²⁹Ko Mariiu tmudooy taadu, pojun wya'tse'ky es oj t'neijxy ja Jesús. ³⁰Jesús kyajnumu naty tyuku kajpnóty, támmumu naty ma ja lugaar ma Martu pyatu. ³¹Ko ja israelítuty t'ijxtu wya'tse'ky ja Mariiu es pyudseemy pojun, net jyunandu ko yu Mariiu ñejxy juuy yaxpu ma naty tu ñaxtuku ja Lázaru, es oj t'panjxtu.

³²Es ko ja Mariiu jyajty ma naty ja Jesús, net ñaygyoxtnaaydyáku Jesús tyeky'ujxm es t'anuumu:

—Windsún, kooxyup miju naty mjaaty yaa, kyajxyupts tu 'yeeky ja nmuga'ax.

³³Ko Jesús t'ijxy jy'u'y yaxtu ja Mariiu es ja israelítuty di'ibu mut myiindu, net ja Jesús ñayjya'aju jotmaymyuut es 'yamutsk'ajty. ³⁴Ta yajtuuju:

—¿Ma tu xyajnextákudu?

Ta 'yanmaayudu:

—Windsún, min xy'ixy.

³⁵Jesús jyuu.

³⁶Net ja israelítuty jyunandu:

—¡Ok'ixtu! Nūgoodumū naty t'oktsojknū.

³⁷Per nidu'uguty jyunandu:

—Ja'a tyaadu di'ibu ja wiints myooy ja 'yijxun, ¿tii kyajxyuba da oynu'unan ti tu ttuñ es kyajxyup ja Lázaru tu 'yeegyū?

Lázaru jyikypyeky

³⁸Jesús ñayjya'aju jatugok jotmaymyuut es tmūwingooñ ma naty tu ñaxtaku. Ja'a dun tu'ugu aank di'ibu tsaā 'yagu'ay'ajtypy.

³⁹Net ja Jesús jyunāñ:

—Yajjuga'aktu tadu tsaā.

Martu jyunāñ:

—Windsún, xu'knup yu'u, ja'a ko tu 'yijnu taxk xuu mā 'yeeky.

⁴⁰Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿Ti kyajts mij tu n'anuumu ko xmyubúkut, m'ixup ja Diosu myuj'ajtun?

⁴¹Net ja tsaā dyajjugáktu. Es ja Jesús pyat'ijxy tsajpótm es jyunāñ:

—Tatu, nja'aygyudákypyuts mij ko tu xmyudóyuts. ⁴²Wa'adsuts nnijawu kots mij du'uñam xmyudoo'ityuts. Du'unuts njuna'añ mut yu'ugyujxmu tyaadu ja'ayuty di'ibu yam, es tmubáktut ko ujsu du'un mij tu xkyexy.

⁴³Ko du'un jyunaandaay, net jyunāñ jantsy muk:

—¡Lázaru, pudsum jap!

⁴⁴Net ja o'kpu pyudseemy, abity ja ky'u'u tyeky es ja wyiin jyujp mut ja wyit. Ta Jesús jyunāñ:

—Nikajtu'uttu es wa'an tnejxy.

Tkajxy'áttu esu Jesús 'yoogut

⁴⁵Es mudu tyaadu, net ja israelítuty di'ibu pyanujx ja Mariiu tmubújktu ko t'ijxtu di'ibu Jesús tyuun. ⁴⁶Per nidu'uguty ja israelítuty ko t'ijxy yu tyaadu, net oj tninejxy ja fariseeuty es ttukmumadyaktu di'ibu naty tu ttuñ ja Jesús. ⁴⁷Net ja fariseeuty es ja teedywyindsúnuty ñaymyujkudu mut di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty, es jyunandu:

—¿Ti net ndu'unum mudu tyaadu yedyujk di'ibu nūgoo t'oktuunnu ja ixxwu'amun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun? ⁴⁸Pun nna'ijxum du'uñu, nidugekyu myubákudat ja ja'ayuty. Netu romanu soldaaduty myíndut es tjíttut yu nmuj tsajptujk'ajtum es dyajkutugóyut yu nnaxwiñudu'ajtum.

⁴⁹Net nidu'uguty di'ibu xyu'ajtypy Kaifás, yu'u naty teedywyindsungópk mā ja jumujt, ja'a junán:

—Miidsuty ni ti xykyanijáwudu,

⁵⁰ni xykyanijáwudu ko ni'igu

'yóyuty es tu'uk je'eyu ja'ay tku'oogut ja nja'ay'ajtum es kyaj wyindugóyut ja nnaxwiñudu'ajtum.

⁵¹Tyaadu Kaifás kyaj du'un jyunāñ mut ja ky'u'um winma'añ. Kom yu'u naty ijtp teedywyindsungópk mā ja jumujt, Dios mooyu ja winma'añ es jyuna'anut ko Jesús 'yooga'añ mut yu'ugyujxmu israelítuty, ⁵²es kyaj je'eyu tku'oogut ja israelítuty,

per nandu'un dyajmujkta'aya'añ ja Diosu 'yu'unguty ma 'yittu majatyu naxwíñadu. ⁵³Net ja israelitu justísuty t'uxtaaydyu ja winma'añ wi'ix ja Jesús 'yoogut.

⁵⁴Paaty ja Jesús kyaj ñakyjyudijty nide'xy ma Judeeu, tim tso'on jap Judeeu es oj ñejxy ma myuwingón ja muj it di'ibu ja kajpnu'unk xyu'ajtypy Efraín. Jap wyu'umdu mut ja 'yuxpukpudy.

⁵⁵Ko naty waanu 'yaktugoy'aty ja pasku xuu, net may ja ja'ayuty tso'ondü majatyu kajpn es ñujxtu Jerusalén es ñayyawa'adsa'añuty es tjuj'ixa'andu ja pasku xuu.

⁵⁶Jap tja'uxtaaydyu ja Jesús. Es ko jyajttu ma ja muj tsajtpujk, net ñayyajtuyju ak ja'ayuty ayu'udsyu: —¿Wi'ix mij mjuna'añ? ¿Minébu daa xu'ajtpu o kyaju? ⁵⁷Ja fariseeuty es ja teedywyindsúnuty tu naty dyajnutúku ko ma Jesús t'ixtut, net tñigajxtut es yajmátsut.

Mariiu ttukkuutsy ja Jesusu wa'ats nardu aseytu

12 Tuduik xunumu naty tkapaaty ja pasku xuu, Jesús oj ñejxy Betañu ma naty tsyuunu Lázaru di'ibu natyu Jesús tu dyajjikypyéky ko 'ye'ky. ²Es jap t'uxkujkudu tu'ugu a'ux es ja Jesús 'ya'ux'átut; ja Martu ja'a wingiipy es ja Lázaru mut ja Jesús kyaydyu ma ja meesu. ³Net ja Mariiu dyajmiñ tuk limetu ja wa'ats nardu aseytu di'ibu pa'akxu'kp jantsy muk es jantsy tsoox. Net ttukku'tsy ja tyekyu Jesús es dyajtútsy mut ja wyaay. Tugekyu ja tugot jyantsywy'e'my mut ja pa'ak xu'kun. ⁴Ja Juudus Iskaryotu,

di'ibu naty uxpujku'ajtpu ja Jesús es nandu'un kyuyaka'añuty, jyunañ:

⁵—¿Ti ko tu kyayajteekey yu tyadu pa'ak xu'kun tuguk mugopx xuu nidún esxyup yajtukpudáku yu ayoobu ja'ayuty?

⁶Per ja Juudus kyaj du'un jyunañ mut ko tpa'ayoy ja ayoobu ja'ayuty, ja'a yu'u ko mya'tspudy. Yu'u naty ijtp meeñnikoombajtpu ma ja Jesusu 'yuxpukpudy es tpu'kón ja meeñ di'ibu yu'u ñikoombejtypy.

⁷Net ja Jesús 'yanmaayü: —¡Mastu'ut! ¡Katu xy'ooy! Du'unuts tu xytyuñ éxtam ja ja'ayuty ttukkuutstu ja o'kpu ko ñaxtukyua'añ. ⁸Yu ayoobu ja'ayuty kyaj tyugoy'ata'añ, per uj kyajts du'uñm n'ita'añ mut miidsuty.

Tkajxy'áttu esu Lázaru 'yoogut

⁹Ko ja israelítuty tñija'adu ko Jesús jyápudyu naty Betañu, net oj tñinujxtu t'ixa'andu es nandu'un ja Lázaru di'ibu naty ja Jesús tu dyajjikypyéky ko 'ye'ky. ¹⁰Net ja teedywyindsúnuty dyajti'igyudu 'yayuk es wi'ix nandu'un 'yoogut ja Lázaru, ¹¹mut ko mut yu'ugyujxmu Lázaru may ja israelítuty tñastuttu ja teedywyindsúnuty es tñanujxtu ja Jesús.

Jesús tyuku Jerusalén éxtam tu'ugu rey

¹²May ja ja'ayudyu naty tu ñujxtu paskuxu'ajtpu Jerusalén. Jakumbom ja ja'ayuty tmudoodu ko Jesús jya'ta'añ. ¹³Net oj tmunujxtu tuuxy aay es du'un t'axajuya'andu ja Jesús. Ta jyunandu muk: —¡Awdattu Dios! ¡Kuni'xy di'ibu miimp éxtam ja Diosu

Kyudunaabyu! iKuni'xy ja Israelitu Ryey!

¹⁴Jesús tpaty tu'ugu burru'unek es ttukpejty, du'un éxtum jyuna'añ ma ja Diosu jyaabyajtun:

¹⁵Katu mdsu'ugudu miidsuty, ja'ayuty di'ibu tsunaaydyup ma Syon kajpn.

Ix, tyaa myiñ ja mrey ttuk'u'uñ tu'ugu burru'unek.

¹⁶Ma ja xuu ko jyajty ja Jesús es ko tyaadu du'un ttuñ, kyaj ja 'yuxpajkruty tjaygyukudu. Per óknem ko Jesús jyikypyejky es ñujxnu tsajpótm, net tjamyajtstü ko yu tyaadu tugekyu 'yity kuxja'ay ma ja Diosu jyaabyajtun es du'unu naty tu yajkudyuñ mut ja Jesús.

¹⁷Ja ja'ayuty di'ibu naty jap Betañu ko ja Jesús dyajjikypyejky ja Lázaru ko naty tu 'yeeky, tmadyakmiin tmadyakxujptu di'ibu naty tu t'ixtu. ¹⁸Paaty waanu may ja ja'ayuty tso'ondü es ja Jesús tjajp'yo'oya'andu mut ko tmudoodu ko naty ja tadu iwxw'umun tu ttuñ di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun.

¹⁹Ko ja fariseeuty t'ijxtu ko Jesús ja ja'ay ak ja'a panujxup, net ñayjyunánudu ak ja'ajuty:

—Ta xy'ixtu. Kyaj mbaat ti ndu'unum. iNidugekyu ja ja'ayuty ak ja'a pyanujxtubu tadu ja'ay!

Grieegu ja'ay t'uxta'aydyu ja Jesús

²⁰Es ma ja ja'ayuty di'ibu naty tu ñujxtu Jerusalén es t'awdata'andu ja Dios ma ja xuu tyuñuty, tapu naty nidu'uguty ja grieegu ja'ayuty.

²¹Tyaadyty ja'a ñinujxtu ja Filipu di'ibu kugajpn'ajtp Betsaydu, Galileeu ñaaxóty, es t'anmaaydyu:

—Windsún, yu'uts nja'ixándup ja Jesús es njamutmadya'aga'andats.

²²Felipu oj tninejxy ja Andrés es t'awa'anu. Net nimajts oj ñujxtu ma ja Jesús es tmumadyaktu. ²³Net ja Jesús jyunáñ:

—Tu net ja oorü tpaaty ma ja Diósuts uj, ja Naxwiñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, xymo'oya'añuts waanu ni'igu muj'ajtun.

²⁴Tuy'ajtun miits n'anuumadu ko tu'ugu triigu pajk kyaka'ay naaxkujxy es kyaj myuxy, du'uñu ja tuumt tu'uk je'eyu 'yity, per ko kya'ay naaxkujxy es tyugoy ja'agyujxm ko myuxy, may ja tyuump dyaky. ²⁵Pün nayyajjiky'ajtup ku'um ya naxwiñ, du'un éxtum ja ja'ayuty di'ibu pyujke'kypy ja triigu tuumt extu ko wyojkta'ayuty, net tyugoodya'ay. Per di'ibu jiky'ajtp éxtumts uj n'anuumu, du'un éxtum ja tuumt di'ibu mujxp es tyuumpl'áty may. ²⁶Ja'a ko pünuty jiky'ajttup éxtumts uj n'anuumu es xymyudúñuts, ñujxup nandu'un mats uj nnejxy, esu nDeedyuts may'átudup nidugekyu di'ibátyuts xypyanujxtup.

Jesús tnigajxy ja 'yo'kun

²⁷Tyam nugoots n'okjotmaymyuut'ajnu. ¿Wi'ixuts njuna'anut? ¿Ti njuna'anupts?: “Tatu, yajtsókuts kudiibuts n'ayówut ma tyadu o'kun.” Per du'unuts tu nmiñ naxwiñ esuts n'oogut. ²⁸Net 'yakjunáñ: “Tatu, tun du'un es ja ja'ayuty m'awdatudut.”

Net yajmudooy kyajxy tsajpótm: —Tuts du'un nduñ, es ndunaambyuts jatugok.

²⁹Ja ja'ayaty di'ibu jap myudoodu ñayjyunánudu ko anaa yaxp. Es wiinkpety ñayjyunánudu:

—Tu'ugu anklus tu myugajxyuty.

³⁰Net ja Jesús t'anmaaydyu:

—Kyajpu tyaadu tu yajmudóy mut ujtskyujxm, mut miitskyujxmadyu du'un. ³¹Tyamú net ja tiempu tu jya'ty ma yu naxwíñudu ja'ay yajpayo'oya'añ, es tyamu net yajkutujkunjuudut di'ibu ya naxwiiñ ana'amp. ³²Es kots uj nyajpujta'agut kujxm, nétuts xyñimiinda'aydyuduts ja ja'ayuty.

³³Es mudu tyaadu Jesús yajjaygyujku wi'ixu naty 'yooga'añ.

³⁴Es ja ja'ayuty 'yadsoojudu:

—Tuts nmudowdu ma ja Diosu jyaabyajtun ko yu Kristu jiky'ataamp winu xuu winu tiempu. ¿Wi'ix mij mjuna'añ ko ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu yajpujta'aga'añ kujxm? ¿Pánu dunu tadu Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu?

³⁵Net ja Jesús jyunáñ:

—Ak'ijtp ja jajun mut miidsuty, per waanu tiempu je'eyu. Yo'ogyoytu mut ko m'akmudajttabu tyadu jajun kudiibu mgugoodsudut. Mut ko di'ibu tu'uye'epy kugoots, kyaj tnijawu ma ñejxy. ³⁶Ujtsu du'unu tyadu jajun. Naam n'ak'ijtpnamts mut miidsuty, axájuduguts miidsuty es du'un miits mja'ay'átudut ja jajun es tkudu'xa'añ ja wiingátypyu.

Ko tyaadu du'un Jesús jyunandaay, net oj ñujxnu adukatuuy.

**Ja'a ko israelítuty kyaj
tmubuktu Jesús**

³⁷Oyu naty ja Jesús tu tjantsyayax'ixyuty ja ijxwa'umun

di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun ja'ay wyinduuyuty, kyaj myubujkudu.

³⁸Es du'un yajkuyduuñu tyaadu di'ibu ja Diosu kyugajxpu Isaiiu kyuxjaay ma jyunáñ:

Nindsun'ajtam, ¿pán tu
tmubeky di'ibuts uj tu
ngajxwa'xy?

¿Pán tyuk'ijx ja Nindsun'ajtam
myuk'ajtun?

³⁹Es du'un kyaj mbaat oj tmubuktu. Pes nan kyuxjaay ja Isaiiu:

⁴⁰Dios du'un jyunáñ:

“Tyadu ja'ay tu ñayyajwiindsudu es dyajjuuñ ja jyot wyinma'añ, es kudiibu t'ixtat mudu wyiinuty,
es ni tkajaygyúkedut mut ja jyot wyinma'añ,
es ni kyajumbíttut ma uj esuts nya'aguda'agut.”

⁴¹Isaiiu jyunáñu du'un mut ko tu naty t'ixy ja myuj'ajtun Jesús, es yu'u dunu tyaadu ñimadyak.

⁴²Oy may ja israelítuty tjamubuktu Jesús, es ja'a mut naaguty ja wyindsúnuty, kyaj jyunandu mayja'ayóty mut ko ttsu'ugudu ja fariseeuty kudiibu ñakykyupúkudut tsajptugóty. ⁴³Ja'a ko yu'ujuty ni'igu ttsoktu ko ja ja'ay yajmuj'átudu es kudiinum ja Dios yajmuj'átudut.

Jesusu 'yayuk tyukpaye'epy ja ja'ay

⁴⁴Myiñ jatugok ja Jesús es jyunáñ jantsy muk:

—Di'ibuts uj xmyubujkp, myubejkyppy nandu'un di'ibuts tu xykyexy. ⁴⁵Es di'ibuts tyam xy'ijxp, yu'u naty nandu'un 'yijxypy di'ibuts uj xykyajx. ⁴⁶Ujtsu du'un ja jajun. Tu nguda'agyuts ya naxwiiñ

es di'ibuts xmyubujkp kyaj wya'umut kugoots. ⁴⁷Uj kyajts ndukkumudoy di'ibu tu tjamudoy yu n'ayúkats es kyaj ttuñ kwentu, mut ko uj kyajts tu nmiñ ya naxwiñ esuts ndukkumudówut ja ja'ayuty, nyajnitso'ogupts situy. ⁴⁸Di'ibuts xy'axtijp es kyaj ttuñ kwentu n'ayúkats, tam yu'u 'yawíxyuty pún tukkumudówudup. Yu tyadu ayuk di'ibu uj tu ngajxyuts, yu'u du'un niguxu'ugup ko pekymuut ja ja'ay ja xuu ko ja'ay yajpayo'oydyut. ⁴⁹Mut ko uj kyajts ngajxy mududsu ngu'am winma'añ, ja nDeedyuts di'ibuts xykyajx, yu'uts tu xytyuk'ane'emy di'ibuts ngajxup es di'ibuts nduk'uxpúkup. ⁵⁰Es nnija'abuts yu nDeedyudsu 'yana'amun, yu'u du'un wi'ix yajpaaty ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. Pes di'ibuts uj ngajxyry, ngajxyryuts éxtumts ja nDeedyun tu xytyuk'ane'emy.

Jesús tpujy ja 'yuxpukputujku tyeky

13 Tu naty ttimpatnu ja pasku a'ux. Jesús ñija'abu naty ko ja oorú tu tpatnu es tmastu'udánnu ja naxwiñudu es ñujxánnu ma Dios Teety. Ja'a du'uñumu naty ttseky ja jya'ayuty di'ibu naty ya naxwiñ, es tyam dyajneguxe'eky mabaat jyantsytsyoktu.

²A'ux'atándubu naty, es tu naty ja mujku'ugópk tyuku jyodoty wyinma'añoty ja Juudas, Simonk Iskaryotu myaank, es tkuyákut ja Jesús. ³Jesús ñija'abu naty ko yu'u tsyo'oñ ma Dios Teedyun es jyambita'añ nandu'un jatugok ma ja Dios Teety, es nan ñija'abu naty ko Dios Teedyu

naty tu myo'oyuty tugekyu ja kutujkun, ⁴net wya'tse'ky ja Jesús meesu winduuy es ñaydyuknijaandútu ja ñikujxyudu wit es ñaydyukmoxmwu'u'anu tu'ugu twayu. ⁵Net tpujtáky ja nuu ma agubujun. Ta ñaxwe'tsy es tpuju ja tyékyuty ja 'yuxpukputy es dyajtútsy mut ja twayu di'ibu naty tu ñaydyukmoxwuuñuty.

⁶Ko naty tpujannu Simonk Peedru tyeky, netu Simonk jyunáñ: —Windsún, ¿mij mbujaambyuts ja ndeky?

⁷Jesús t'adsooy: —Tyam kyaj xyjaygyuku di'ibuts ndiimpy, per óknun xyñijáwut.

⁸Es ja Peedru 'yadsooy: —¡Uj ni na'ats mij ndeky xykyapújut! Jesús 'yanmaayú: —Pun kyajts mij yu mdeky nbujy, kyajts mij 'uxpukpu'átut.

⁹Simonk Peedru 'yadsooy: —Windsún, kyaj yu'uyuty je'eyu ndékuyuts, nandu'un pujtsu ngu'u esu ngubajkuts.

¹⁰Es ja Jesús 'yadsooy: —Di'ibu tu tsiida'ay, kyaj jyatyimnigutíkyuty tsi'iit tugekyu, yu'uyu je'eyu tyeky, mut ko wa'adsu'u tugekyu. Es wa'ats miidsuty, oy mgadimni'amúkuty.

¹¹Mut ko ñija'abu naty pánu naty kuyakánup, paadyu du'un jyunáñ: “Es wa'ats miidsuty, oy mgadimni'amúkuty.”

¹²Ko ja Jesús tpujtaayudu ja 'yuxpukputy ja tyékyuty, net jatugok ttuktujku ja ñikujxyudu wit. Net ñaxwe'tsy jatugok meesu winduuy es jyunáñ:

—¿Mjaygyujkudup miidsuty yu tyadu di'ibudsu du'un tu nduñ?

¹³Miits xytyjttap Ya'uxpǝjkkpǝ es Windsún. Mmǝdajttap ja tǝy'ajttǝn, mǝt ko ǝjtsǝ dǝ'ǝn. ¹⁴Es pǝn ǝj, miidsǝ mYa'uxpǝjkkpǝ esǝ mWindsún, tǝts nbujy miidsǝty ja mdǝkyǝty, nǝndǝ'ǝnǝ dǝn miits mnaybyujǝdǝt nixim niyam. ¹⁵ǝjts miits tǝ nmo'oydyǝ tu'ugǝ ijxwǝ'ǝmǝn es miits xytyúndǝt nǝndǝ'ǝn ǝxtǝmǝts ǝj tǝ nduñ. ¹⁶Jantsy tǝy'ajttǝnǝts miits n'anǝǝmǝdǝ, ni tu'ugǝ po'oduumbǝ di'ibǝ ni'igǝ mǝj kǝdiinǝmǝ wyindsún, es ni tu'ugǝ di'ibǝ miimp kexy kyamǝjǝty es kǝdiinǝm ja di'ibǝ kajxǝp. ¹⁷Pǝn mjajgyujkǝdǝbǝ tyǝǝdǝ es pǝn mbaduundǝp, m'ittǝp agujk jotkujk.

¹⁸Kyajts miits n'anǝǝmǝdǝ nidǝgekyǝ. ǝj nnija'abǝts pǝnǝtyts tǝ nwinwitsy. Per koonǝm yajkuydyuna'añ ǝxtǝmǝ Diosǝ jyaaybyajttǝn jyǝna'añ: “Di'ibǝ kaay ukp ti'igyǝ mǝt ǝj, yǝ'ǝ dǝ'ǝn tǝ jyǝmbity nmǝdsǝpǝts.” ¹⁹Tyam miits n'anǝǝmǝdǝ naǝm kyajǝnǝm dǝ'ǝn tyǝǝdǝ tyuñ jyǝtyǝty, es ko yǝ tyǝǝdǝ dǝ'ǝn tyun jyǝtǝdǝt, net xymyǝbǝktǝt ko ǝjtsǝ dǝ'ǝn pǝnǝ dǝ'ǝn ǝj. ²⁰Jantsy tǝy'ajttǝnǝts miits n'anǝǝmǝdǝ, di'ibǝ 'yaxǝjǝp di'ibǝts ǝj ngejxyǝy, xy'axǝjǝpǝtsǝ naty ǝj, es di'ibǝts ǝj xy'axǝjǝp, 'yaxǝjǝp di'ibǝts ǝj xykyajx.

Jesús tnigajxy esǝ Juudǝs kyǝyakaǝ'añǝty

²¹Ko dǝ'ǝn jyǝnaǝndaǝy ja Jesús, net ñayjya'ajǝ jotmaymyǝttǝ es 'yamutsk'ajty, es oj ttimkajxte'xy:

—Jantsy tǝy'ajttǝnǝts miits n'anǝǝmǝdǝ ko miidsǝty nidu'uk xykyǝyakaǝmbǝts.

²²Net ja 'yǝxpǝjkkpǝty ak je'eyǝ ñaywyin'ixǝdǝ, ni tkanijǝwǝdǝ pǝnǝ dǝ'ǝn 'yandijjy. ²³Tu'ugǝ Jesusǝ 'yǝxpǝjkkpǝ di'ibǝ ni'igǝ ijty tsyejpyǝf, jamyǝ pyǝ'am naty mǝt 'ya'ux'aty. ²⁴Simonk Peedra tyuk'ijxǝ tu'ugǝ ijxwǝ'ǝmǝn es dyajttǝy pǝnǝ dǝ'ǝnǝ taadǝ. ²⁵Net ja tu'ukpǝ 'yǝxpǝjkkpǝ ñimǝjwa'tsǝ ja Jesús es dyajttǝy:

—Windsún, ¿pǝnǝxǝ dǝ'ǝnǝ taadǝ?

²⁶Jesús 'yadsooy:

—Mints n'ok'yajxeeky tuk pedazǝ tsajkaaky, es di'ibǝts nmeepy, yǝ'ǝ dǝ'ǝn.

Es dǝ'ǝn dyajxe'ky ja tsajkaaky es tmooy ja Juudǝs Iskaryotǝ, Simongǝ myǝǝnk. ²⁷Tǝ Juudǝs t'axajǝ ja tsajkaaky tuk pedazǝ es tkaay. Net ja mǝjku'ugǝpǝk Satanǝs tyuktǝjkkǝ ja Juudǝs. Net ja Jesús jyǝnañ:

—Di'ibǝ mdunaampy, tuungǝjǝ dǝ'ǝn pojǝn.

²⁸Per ni pǝn di'ibǝ naty jam a'ux'ajttǝp tkajajgyujkkǝ ti ko dǝ'ǝn jyǝna'añ ja Jesús. ²⁹Kom ja Juudǝs yǝ'ǝ naty ñiikoombejtypy ja meñ mǝ ja Jesusǝ 'yǝxpǝjkkpǝty, nidu'ugǝty twinmaaydyǝ ko Jesús ja'a 'yandijjy esxyǝp ti waanǝ yajjǝy di'ibǝ yajttǝndǝp mǝ ja xǝǝ, o tmo'oyxyǝp oynǝ'unǝn ja ayoobǝ ja'ayuty. ³⁰Ko Juudǝs t'axajǝ ja tsajkaaky, tǝ pyǝdseemy. Tǝ naty kyoodsǝnǝ.

Jesús tmo'oy ja jembyǝ ana'amǝn

³¹Ko naty tǝ pyǝdseemy ja Juudǝs, net ja Jesús jyǝnañ:

f 13:23 Fwank yǝ neky jyaay es yǝ'ǝ kǝ'ǝm nay'andǝjǝp ko jyǝna'añ ja xpǝjkkpǝ di'ibǝ Jesús ni'igǝ ijty tsyejpy.

—Tyamu net ya'ixut ja nmuj'ajtunets uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, esuts nya'ixudut ja myuj'ajtnu Dios. ³²Es kots uj nya'ixudut ja myuj'ajtnu Dios, netu Dios xymyo'oya'añuts ja di'ibu yu'u myuj'ajtn'ajtypy. ³³Mugu'uguty, kyajts jeky nnaky'ita'añ mut miidsuty. Xy'uxta'ayándupts miidsuty, es d'uñ éxtumts n'anmaadyu ja israelítaty, n'anuumuduts miits tyam: Kyaj mbaat mnuxtu mats uj nnejxy. ³⁴Tyaaduts miits nmoodyu yu jembyu ana'amun: Naydsyókudu nixim niyam. D'uñ éxtumts miits ndsoktu, nandu'ñ mnaydsyókudut nixim niyam. ³⁵Pun mnaydsyokudup miidsuty nixim niyam, net nidugekyu ja ja'ay tñjávudut kots uj miits n'uxpukpu'attu.

Jesús tñgajxy ko Peedru 'yuxtij'añuty

³⁶Simonk Peedru dyajtuy ja Jesús:
—Windsún, ¿ma mnejxy?
Jesús 'yadsoojy:
—Mats uj nnejxy, kyajts mbaat xypyanejxy tyam. Per xpyanuxupts óknun.
³⁷Net ja Peedru t'anmaay:
—Windsún, ¿Ti ko kyaj mbaat nbanejxy tyam? Uj ngu'oogupts mij.
³⁸Jesús 'yadsoojy:
—¿Tii tuj'ajtn kots mij xykyu'oogupts? Tyam ndim'anuumu tuj'ajtn, kyajnumu natyu tugaak 'yay ko mij mjuna'ana'añ tuguk ok ko kyajts xy'ixy'aty.

Jesuskuyxmu ja'ay jya'ty ma Dios Teety

14 Net ja Jesús t'anmaadyu
'yuxpukpuy:

—Katu miits mjotmay'ooktu.
Pujta'aktu ti'igyu mjot mwinma'añ ma Dios es nandu'ñ ma uj.
²Madsu nDeety 'yity, may jam ja tsunaadyákn. Pun kyajxyubu d'uñ, tuuxyupts uj miits n'anuumudu. Nnejxyuts uj n'ok'uxkuku ma miits m'ittut.
³Es nétuts nmínut jatugok es nyajnujxtuduts miits es mjiky'áttut mut uj. ⁴Miits mñija'adup mats nnejxy es mñija'adup ja tu'u.
⁵Tomás 'yadsoojy:
—Windsún, kyajts uudsuty nñijávudu ma mij mnejxy.
¿Wi'ixuts uj mbaat nñijávudu tadu tu'u?

⁶Jesús 'yadsooy:
—Ujtsu d'uñ éxtum tu'ugu tu'u, ujtskyuxmu ja'ay jya'ttu ma Dios Teety, ujtskyuxmu ja'ay tñjávudu ja tuj'ajtn, ujtskyuxmu ja'ay jyiky'attu. Ni pún kyaja'ty ma Dios Teety pun kyajts uj xymyubeky.
⁷Kooxyu miits xy'ixy'áttuts uj, nandu'ñxuy xy'ixy'attu ja nDeedyuts. Es tu net xy'ixy'attu tyam, ja'a ko tu xy'ixtu.
⁸Net ja Filipu 'yanmaayy:
—Windsún, tuk'ijxtuguts ja Dios Teety, es mut yu'uyy.

⁹Jesús t'adsooy ja Filipu:
—Filipu, jékyuts kujk n'littu mut miidsuty, ¿es kyajnumts mij xy'ixy'aty? Di'ibuts uj xy'ixy'ajtp, 'yixy'ajtypy nandu'ñ ja Dios Teety. ¿Ti kots mij xy'anuumu kots uj mij nduk'ixut ja Dios Teety? ¹⁰¿Ti kyajts xymyubékyuts ko uj ijtrumts mut ja Dios Teety, esu Dios Teety nandu'ñ ijtrumu d'uñ mut uj? Di'ibuts miits n'anmaadyu, kyaj yu'ujuty je'eyu ngu'am

winma'añuts. Dios Teety yu'u ijtp mut uj, es yu'u dan xymyeebyats di'ibuts ndúnup es di'ibuts ngajxup tugekyu. ¹¹Mubujktuguts kots uj n'ity mut ja Dios Teety, es ja Dios Teety ijtramu'u mut uj. Mubujktuguts mut kots du'un njuna'añ, o mubujktuguts mut ko di'ibuts ndiimpy ya'ijxp ko tyuy'ajtunaty di'ibuts miits n'anmaaydyup.

¹²Jantsy tuy'ajtun n'anuumudu ko di'ibuts xymyubujktup, tyúndup nandu'un di'ibuts uj ndiimpy. Es tyúndup waanu májutyryu mut ko uj nujxnupts ma Dios Teety. ¹³Uj ndúnupts di'ibuts miits xy'amdoodup mut ko xymyubúktuts, es du'un nya'ixudupts ja myuj'ajtunu Dios Teety. ¹⁴Paadyats miits n'anuumudu, ndúnupts uj pan tits xy'amdoodup ujtskyujxm.

Jesús tnigajxy ko Espíritu Santu tkaxa'añ

¹⁵Pun xytsyojktupts miidsuty, mguydyúndupts ja n'ana'amun. ¹⁶Ujts ja Dios Teety n'amdowup es mduknigaxudut jatu'uk di'ibu mbudúkudup, yu Espíritu Santu di'ibu mduk'ixudup ja tuy'ajtun es 'yítut mut miidsuty winu xuu winu tiempu. ¹⁷Es púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup, nan kyaj mbaat t'axájudu ja Espíritu Santu, mut ko kyaj t'ixtu es ni tka'ixy'attu. Per miits m'ixy'ajttup mut ko taa mut miidsuty es w'ump winu xuu winu tiempu mut miidsuty. ¹⁸Kyajts miits nnika'aga'andu. Jambitaambuts es n'ita'añuts mut miidsuty. ¹⁹Ko waanu 'yítut, kyajts

xyñaky'ixtut púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup, per miits m'ixtup, es mjiky'áttup miidsuty mut ko uj njiky'átyats. ²⁰Es ma tadu xuu xpyúktudu kwentu ko támudsu naty uj mududsu nDeety, es miidsuty mut uj, es uj mut miidsuty. ²¹Pún ñija'ap es tpadúñ yu n'ana'amunuts, ya'ijxup kots xytsyeki. Esu nDeedyats tsojkup di'ibuts uj xytsyojkr, es ujts nandu'un ndsókupts, es nduk'ixupts yu'u.

²²Jatu'ugu 'yuxpajkr di'ibu nandu'un xyu'ajtypy Juudas, per kyaj jya'ajuty di'ibu kuyakánup, ja'a júnán:

—Windsún, ¿ti kots mij xytyuk'ixa'anduts uudsuty es kyaj púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup?

²³Jesús 'yadsooy:

—Di'ibuts xytsyojkr, pyadiimpy di'ibuts uj ngajxypy; esu nDeedyats tsókudup; es uj esu nDeedyats, míndupts es njiky'átudats mut yu'u. ²⁴Per di'ibu kyajts xytsyeki, kyaj tkuydyúñ di'ibuts uj ngajxypy. Tyadu kajxwíjun di'ibu miits yam mudoodup, kyajts uj nja'ajuty, yu'ayu jya'aju nDeedyats di'ibuts tu xykyxy.

²⁵Miits n'ak'anuumudu tyaadu kots n'ak'yámmunuty mut miidsuty. ²⁶Per ja Espíritu Santu di'ibu ja nDeedyats kyaxaampy ujtskyujxm, ja'a mbudúkudup, mduk'uxpákupty tugekyu es mdukjamyátsudup tugekyu di'ibuts uj miits tu n'anuumudu.

²⁷Nnayjyugajxupts mut miidsuty jotkujk. Es nmoodyupts miits yu njotkujk'ajtunuts. Per kyajts nyaky

ja jotkujk'ajtun éxtum dyaktu púnadya naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtadup. Katu mjotmay'ookta es ni xykyamadáttut ja tsu'ugu. ²⁸Tu xymyudowdu kots tu njuna'añ: "Nújxnúpts, es mínúpts jatugok es n'ítudats mut miidsuty." Pún táy'ajtunúts miits xytsyokta, mxondáktupxyup ko xyñijáwudu kots uj nnejxy ma Dios Teety, mut ko yu'u du'un ni'igu maj kudiinum uj.

²⁹N'anmaaydyúpts miidsu tyaadu ko kyajnumu du'un tyuñ jyátyuty, mut ko nújx tyuñ jyátyuty, net xymyubáktut.

³⁰Kyajts nnakykyajxa'añ may mut miidsuty, mut ko miimp ja di'ibu ana'amp púnadya naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtadup, oy ni ti madakun tkamudaty mut uj. ³¹Per du'un yajkuydyuna'añ éxtumu Dios Teety xytyuk'ane'emy es tñijáwudet ja naxwíñudu ja'ayuty ko uj ja nDeedyúts ndsejpyúts es nguydyimbyúts di'ibúts yu'u xytyuk'ana'amp. Wa'tsu'uktu. Jo'omdu.

Uuvu aats

15 Esu Jesús t'ak'anmaaydyu 'yuxpújkpúty:

—Ujtsu du'un éxtum tu'ugu uuvu aats, es ja nDeedyúts du'un éxtum di'ibu kywentu'ajtypy ja uuvu aats. ²Kyupo'typy oytyim di'ibuty ja nxe'endsyúts di'ibu kyaj tyuump'áty, per wyindijpy es dyajwa'atsy yajxón di'ibu tuump'ajtp, es ni'igu 'yaktuump'átut. ³Miidsuty wa'ats m'ittu mut ja n'uxpújkunúts ko tu nmo'oydyu. ⁴Ittu ti'igyú mut uj, éxtum uj du'uñumts n'ity ti'igyú

mut miidsuty. Tu'ugu xe'entsy kyaj mbaat tyuump'áty pún kyaj 'yity ti'igyú mut ja ni'aats, es nandu'un jajtpu dnu tyaadu, miidsuty kyaj mbaat mduump'áttu pún kyaj ti'igyú m'ittu mut uj.

⁵Ujtsu du'un ja ni'aats, es miidsudyu du'un ja xye'entsy. Di'ibu du'uñum 'yity mut uj, es uj n'ityúts mut yu'ajuty, may tyuump'átut; pes kyaj mbaat ti xytyundu pún kyajpúts uj. ⁶Di'ibu kyaj du'uñum 'yity ti'igyú mut uj, du'un yu'u éxtum ja xe'entsy di'ibu ya'o'xpuudsuump es tyu'udsut es ya'o'xmúkat es yajnino'ogut.

⁷Pún miits m'ijttubum ti'igyú mut uj, es xykyuydyundu ja n'ana'amunúts, amdowdu di'ibu mdsoktup es myajmo'oydyup. ⁸Yu nDeedyúts ya'ijxup yu myuj'ajtun ko miits mduump'áttu oy, es du'un ttuk'ixy ja ja'ayuty ko ujts miits n'uxpújkpu'ajttup. ⁹Uj ndsojktúpts miidsuty éxtumts ja nDeedyúts xytsyékyúts uj. Padúndúts ja ndsojkanúts di'ibúts uj nmudajtypy mut miidsuty. ¹⁰Pún mguydyuundup ja n'ana'amunúts, mbadúndubu tyadu tsojkan di'ibúts uj nmudajtypy mut miidsuty, éxtumts uj nguydyúñúts ja nDeedyúts 'yana'amun es mbadúñúts ja tsojkan di'ibu yu'u myudajtypy mut uj. ¹¹Ujts miits n'anmaaydyup es mxonda'áktut mut uj es du'un jotkada'aky m'it mxóndut. ¹²Yu n'ana'amunúts yu'u tyaadu: Naydsókuudu nixim niyam, éxtumts uj miits ndsoktu. ¹³Di'ibu kyu'oogup ja myutnaymyaayubuty, yu'u du'un ya'ijxup ko myújuty ja tsojkan tmudaty. ¹⁴Miidsudyu

du'un ja nmutnaymyaayubuty pæn mduundap di'ibuts miits nduk'ana'amdap. ¹⁵Kyajts miits nnaktyiyjtup maduumbu, mut ko ja maduumbu kyaj tñjawu ti ja wyindsún tyiimpy. Miidsuty ndijtu mutnaymyaayubuty, mut ko tu nduk'ixtu tugekyu di'ibuts ja nDeety uj tu xytyuk'ixy. ¹⁶Kyajts miidsuty xywyin'ijxtu. Ujtsu du'un miits nwin'ijxtu es nduknipujktup es m'ittut éxtumu xe'entsy di'ibu tæmp'ajtp ni'igu, es itup winu xuu winu tiempu, es du'un ja nDeedyuts mmo'oyudup tugekyu di'ibu m'amdoodup mut kots xymyubuktu. ¹⁷Pesu tyaaduts miits nduk'ana'amdap: Naydsyókudu nixim niyam.

**Di'ibu naxwiñudu winma'añ
ja'a'ajtudup kyaj ttseky ja
Jesús esu 'yaxpukpaty**

¹⁸Pæn kyaj miits mdsókudu púnodyu naxwiñudu winma'añ ja'a'ajtudup, jamyatstu ko uj jawyiinuts kyaj xytsyojktuts. ¹⁹Kooxyup miidsuty ja naxwiñudu winma'añ m'okja'a'átudu, mdsojkuptyup éxtum ja jya'ajuty. Per ujts miits tu nwinwitstu es kyaj m'okja'a'ajttunut ja naxwiñudu winma'añ, paaty kyaj mdsókudu. ²⁰Jamyatstu yajxón éxtum tu n'anuumudu. Tu'ugu po'oduumbu kyaj ni'igu myújuty es kudiinam ja wyindsún. Pæn ja ja'ayuty xypajudittuts uj, nandu'un miits myajpajudita'andu. Kom kyaj tkuydyuundu ja n'axpukunuts ja ja'ayuty, nan kyaj tkuydyúndut ja m'axpukun. ²¹Es du'un tugekyu tyaadu myajtuktuna'andu mut ko

miits n'axpukpu'áttu es mut ko nan kyaj ttsoktu di'ibuts xykyajx.

²²Kooxyupts uj ngamiin es nmugajxtu, kyajxyup tmadattu ja pojpu. Per tyam kyaj mbaat ti ñaydyukkugajxudu. ²³Di'ibuts kyaj xytsyoktu uj, kyajpu du'un nandu'un ttsoktu ja nDeedyuts. ²⁴Kooxyupts tu ngaya'ixyuty yu maj'ajtun éxtum ni pún wiink ja'ay tkatún, kyajxyup tmadattu ja pyeky ko tkakuydyundu. Per tu t'ixtu ja maj'ajtun di'ibuts tu nduñ, es kyajpyum xytsyóktuts, es nandu'un ja nDeedyuts kyaj ttsoktu. ²⁵Du'un yajkuudyún yu tyaadu di'ibu ijtp jaaybyéty ma ja Diosu jyaabyajtun: "Nanatókuts uj xymyudsip'ajtpudu."

²⁶Paaty ko myínut ja Kajxwijpu, ja Espiritu Santu di'ibu ja tuj'ajtun tyiimpy kyajxypy, ja'a yákup ja tuj'ajtun ujtskyujxm. ²⁷Es nandu'un miits xyáktut ja tuj'ajtun ujtskyujxm, mut ko jawyínup es tyambaat miits tu m'ittu mut uj.

16 N'anmaaydyupts miits yu tyaadu kudiibu xymyastu'uttuduts. ²Kyaj ja ja'ayuty m'okkupukunut tsajptugóty, es ja'taamp ja tiempu ma ja ja'ayuty mya'ooga'anudu. Ja'ajuty oyu dun ttiy ttundu di'ibu Dios tsyejpy. ³Tugekyu du'un yu tyaadu ttuna'andu mut ko kyajts xy'ixy'attu es ni ja nDeedyuts. ⁴Per tuu n'awanudu ko du'un mduna'anudu. Es ko du'un mdúnudut, net miits xyjamyátstuduts kots mij tu nja'anuumudu.

Di'ibu Espiritu Santu tyiimpy
'Kyajts miits yu tyaadu tu ndukmumadya'aktu mut kodsu

naty n'ity mut miidsuty. ⁵Per nujxnupts jam ma púnuts xykyajx, es ni tu'uguty miits xykyajajtúwduduts: “¿Ma mnejxy?”

⁶Es miits m jotmaymyúdu tyam, mut ko tu n'anuumudu ko uj nujxnupts. ⁷Tuy'ajtunuts miits n'anuumudu ko oy ni'igu mut miidsuty kots uj nnejxy. Ja'a ko pun kyajts uj nnejxy, kyaj myina'añ ja Kajxwipú, per kots uj nnujxnut, net nduknigáxtut. ⁸Es ko yu'u myínut, yu'u tyuknijawuyándup ko pyekymyúdu púnudyu naxwíndu winma'añ ja'a'ajtudup, es wi'ixu ja'ay oy wye'emy mudu Dios, es ko Dios pyayo'oy mudu tuy'ajtun. ⁹Yu Kajxwipú yakaampy es ja ja'ayuty tniájwudut ko pyekymyútt'áttu, ja'a ko kyaj xymyúúktuts, ¹⁰es ttuknijawuya'andu wi'ix oy wyu'umdu mudu Dios, mut ko nujxnupts ma Dios Teety es kyajts miits xy'ok'ijxnudut, ¹¹es mut ko Dios pyayo'oy tuy'ajtun muut, ja'a ko tu yajtuknibujtaagu es tyudyúnudut ja mujku'ugópki di'ibu 'yane'empy púnudyu naxwíndu winma'añ ja'a'ajtudup.

¹²Máyñumts miits ngatukmumadya'aktu, per kyajpu miits mbaat xyjaygyúkudu tyam. ¹³Per ko myínut ja Espírítu Santu di'ibu muut ja tuy'ajtun, yu'u mdukní'ixudup tugekyu ja tuy'ajtun, mut ko kyaj jyuna'ana'añ mut ja kyu'am winma'añ. Ja'a myadya'agaampy tugekyu di'ibu tu tmudoy, es mduknijawuyánudup di'ibu tunán jatánup. ¹⁴Es yu'uts xyajmuj'ixánup uj, mut ko 'yaxajyuaampy ujtsu

nja'ajuty es mduknijawuya'anudu miidsuty. ¹⁵Tugekyu di'ibudsu nDeety myudajtypy, ujtsu nja'a. Nan paadyuts njunáñ ko yu Espírítu Santu 'yaxájup di'ibuts uj nja'a'ajtypy es mduknijawuya'anudu miidsuty.

¹⁶Ko waanu tiempu 'yak'ítut, kyajts miits xyñaky'íxtut. Es ko waanu nujx 'yity, nétuts jatugok xy'íxtut.

Amay jotmay jyumbity xondakun

¹⁷Net nija'ajuty ja 'yuxpukpúty ñayyajtuujudu:

—¿Ti da du'un yu tyaadu myadyakypy ko jyuna'añ ko waanu tiempu 'yak'ítut kyaj nnaky'ijxum, es kum'óknem n'ijxum jatugok, es jatu'uk ko jyuna'añ: “Nujxnupts ma Dios Teety?” ¹⁸¿Ti myadya'agaampy mut jawaanubu tiempu? Kyaj nmwinma'añbyátum ti dunu taadu myadyakypy.

¹⁹Net ja Jesús t'ijxy ja 'yuxpukpúty éxtum yajtuwa'anudu. Net t'anmaaydyu:

—Uj tu n'anuumuduts miits ko waanu 'yítut kyajts xyñaky'íxtut, es óknem xy'íxtut jatugok. ¿Tyaadu du'un mnayyajtuudup ak miidsuty? ²⁰Jantsy tuy'ajtun miits n'anuumudu, ko miits mju'udyup es m jotmay'ooktup maanumu naty ja ja'ay xyonda'aktu púnudyu naxwíndu winma'añ ja'a'ajtudup. Per óknem yu m jotmay jumbítup xondakun. ²¹Ko ja toxytyujk 'yu'ungu'unk tpaada'añ, jotmaydyuktujkup, ja'a mut ko tu tpaaty ja oorú ma pyuka'añuty. Per óknem ko naty tu jya'ty naxwiiñ ja u'ungu'unk, ni tkanakyjyamyetsy ja

pųjkan di'ibu tu dyajnaxy mut ko xyonda'aky ko tu'ugu mixyu'unĳ tu dyajmĩn dyajja'ty ya naxwiiĩ. ²²Es nandu'un dũn miits mjotmay'o'ktųp tyam, per nniminandųpts miidsuty, es net ja m'aa mjot xyonda'aga'aĩn tu'ugu xondakũn di'ibu kyaj mbaat ni pũn mgarųjĳxũdũ.

²³Es ma tadũ naty ja xũũ, kyajts ti xũĩnaky'amdówũt. Jantsy tųy'ajtnũts miits n'anũũmũdũ ko yũ nDeedyũts mmo'oyũdųp tųgekyũ di'ibu m'amdeepy mut ko xymyũbũktũts. ²⁴Tyambaat miidsuty kyajnum xy'amdowdũ ni tii mut ųjtskyųjxm. Amdowdũ, es xy'axájũdũt, es jotkũda'aky mxonda'aktũt.

Tseyjpy ja Dios Teety ja ųxpųjĳptųjĳ

²⁵Tũts miits nduk'ųxpũktũ tyaadũ mũdũ ijxpajtnũ. Per mĩnųp ja tiempũ kots miidsuty wų'ats ndukmũmadya'agũt ja nDeedyũts. ²⁶Es ma natyũ tadũ xũũ, miits xy'amdówũdũt ja Dios Teety mut ųjtskyųjxm. Es kyajts ųj njatyim'anũũmũdũts ja nDeedyũts es mmo'oyũdũt di'ibu miits m'amdoodųp, ²⁷mut ko yũ Dios Teety mdsojkũdųp, mut kots ųj miits xytsyóktũts es tu xymyũbũktũts kots ųj ndso'oĩnũts ma Dios. ²⁸ųj ndso'oĩnũts ma ja Dios Teety es nmiĩnũts ya naxwiiĩ, es tyam nmastũtnũts ja naxwĩnũdũ es nnųjxnũts jatųgok ma Dios Teety.

²⁹Net ja 'yųxpųjĳptųy 'yanmaayũdũ:

—Tyam sitųy xy'anmaaydyųpts tųy'ajtnũ es ni xykyanakyajtũĩn ja ijxpajtnũ. ³⁰Es tyámũdsũ net n'ixtũ

ko tųgekyũ mij xũĩnja'adya'ay, es kyaj jyatyimtsékyũty pũn myajtówũdũt, mut ko nmũbųjĳktųpts ko mij tu mdsooĩn ma Dios.

³¹Jesús t'adsodũ ja 'yųxpųjĳptųy:

—Pes, ųtyamũ net mmũbųjĳktųp? ³²Miimbũ net ja tiempũ, es tyamũ dũ'un, ko miits m'agakwų'xtũt nidu'uk nidu'uk kųjĳknũ'ũ kųjĳktu'u es xymyastu'uda'andũts, es nwu'umų'aĩnũts naydyu'uk. Per ųj kyajts nwe'emy naydyu'uk mut ko ja nDeedyũts 'yity mut ųj. ³³N'anũũmũdũ tyaadũ es xypyaattũt ja jotkųjĳ'ajtnũ mut ko ti'igyũ m'ittũ mut ųj. Ya naxwiiĩ miits m'ayówdųp, per katũ mjotmay'ooktũ, mut ko ųj, tũts nmũmada'aky ja mųjku'ugópk di'ibu yajĳkutųjĳp pũnũdyũ naxwĩnũdũ winma'aĩn ja'a'ajtdųp.

Jesús tnigajxtaagu ja 'yųxpųjĳptųjĳ

17 Ko tyaadũ dũ'un ja Jesús jyũnaandųay, net pyat'ijxy tsajpótm es jyũnĩn:

—Tatitu'unĳ, tu net tpaaty ja oorũ. Yajmųj'ijxugũts ųj, es ųjts mij nyajmųj'ixũdųp. ²Pes mijts tu xymyo'oyũts ja kutųjĳkan mut nidųgekyũ ja'ayũty es nmo'oyũdũts ja jiky'ajtnũ winũ xũũ winũ tiempũ tųgekyũ di'ibũts mij tu xymyo'oy. ³Esũ tyaadũ jiky'ajtnũ winũ xũũ winũ tiempũ, ja'a yũ'ũ ko ja'ay mij, ti'igyũ Dios, m'ixy'átũdũ es xy'axájũdũts ųj ęxtũm ja Kristũ es tmũbũktũt ko mij xykyajxũts ya naxwiiĩ. ⁴Tũts mij nmųj'ixy mut ko tũts nguydyuunda'ay tųgekyũ di'ibũts mij xytyuk'ana'am es ndũnũdũts ya naxwiiĩ.

⁵Meegyadsu net tyam ja muj'ajtun di'ibudsu naty nmudajtypy kodsu naty n'ity mut mij ko naty kyajnum ja naxwíñudu kyojy.

⁶Es ja ja'ayuty di'ibuts mij xymyooyuts ya naxwíñ, tuts nduknijáwudu wi'ixu dun mij. Mijtsu naty mja'a'ajtup, es xymyooyuts uj mij. Tu tpadundu ja m'ayuk. ⁷Ñija'adup ko mijts tu xmyo'oyuts tugekyu di'ibuts uj nmudajtypy, ⁸mut ko uj tu nmo'oydyuts ja ayuk di'ibuts mij xytyukmugajxu, es yu'ujuty 'yaxájudu es ñija'adup kots uj nmíñ éxtumu mGudunaabyu, esuts xymyubaktu ko mijtsuts xykyajx ya naxwíñ.

⁹Ujts mij n'amdeepy mut yu'ujuty. Kyajts n'amdoy mut púnudyu naxwíñudu ja'a'ajtudup, ja'ayu je'eyu di'ibuts mij xymyooy, mut ko xyja'ajuty. ¹⁰Tugekyu di'ibuts uj nja'a'ajtypy, mja'ayu nandu'un, éxtum nandu'un nja'adsu'u di'ibu tugekyu mja'a'ajtypy. Es yu'ujuty yajniguxu'kudup ja nmuj'ajtunuts.

¹¹Jumbijnupts tyam ma mijun. Kyajts nnaky'lita'añ ya naxwíñ, per yu'ujuty ijttup ya naxwíñ. Tatitu'unk, aguduk axajtúk mut mij ja mmuk'ajtun es tun es ti'igyu 'lyíttut ja wyinma'añuty, éxtum udsajtum n'ijtum ti'igyu. ¹²Kots n'ak'ijty mut yu'ujuty, tuts n'agudiky n'axajtíky mut ja muk'ajtun di'ibuts mij xymyooy. Es ni tu'uk tu kyatugoy, ja'ayu du'un di'ibu naty tu tyugoy es du'un yajkuydyúnut éxtum ja mjaaybyajtun jyuna'añ.

¹³Tyámuts njumbitanu ma mij. Es du'unuts yu tyaadu njuna'añ

kots n'ak'ity ya naxwíñ esudsu n'uxpukpudy xyonda'aktut mut ja xondakun di'ibuts uj nmudajtypy. ¹⁴Tudsu du'un n'anuumadu di'ibuts xytyuk'ana'am, es n'ak'anuumayándupts. Kyaj t'ixa'añ púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup, mut ko kyaj tyi'igyuty mut ja'ajuty, du'un éxtum kyajts ndi'igyuty mut púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup. ¹⁵Kyajts mij n'amdoy es xyajpudsámut ya naxwíñ. Di'ibuts mij n'amdeepy es m'agu'udúk m'axajtúkup es kudiibu ja mujku'ugópk myumada'agudut. ¹⁶Kyaj yu'ujuty ja naxwíñudu winma'añ jya'a'átudu, du'un éxtumts uj kyajts ja naxwíñudu winma'añ xyja'a'áty. ¹⁷Yu m'uxpukun ja'a du'un ja tuy'ajtun. Es mij mdukkuydyúnup yu m'ayuk es jyiky'áttut éxtum mija m'u'unk m'una'k. ¹⁸Tuts nduknigexy ja naxwíñudu ja'ay, éxtumts mij xytyuknigejxy ja ja'ay ya naxwíñ. ¹⁹Paadyuts uj nnaygyuyákyuty tugekyu es ndúnuduts éxtum mij xytsyeky. Es nandu'un yu'ujuty ñaygyuyákudut tugekyu es xytyúndut nandu'un éxtum mij xytsyeky.

²⁰Kyajts n'amdoy je'eyu mut yu'ujuty, n'amdeebyuts nandu'un mut nidugekyu di'ibuts óknum xy'axájudupts éxtumu Yajnitsókpu ko tmudówdut ja 'yuxpukunuty ja n'uxpukpuds. ²¹N'amdeebyuts es tu'ugu wyinma'añ je'eyu 'lyíttut. Tatitu'unk, yajti'igyudu jyot wyinma'añ nixim niyam, éxtum ndi'igyu'ajtum, es du'un ja ja'ayuty tumubáktut ko mijts tu xykyexy.

²²Tats nmo'oy ja maj'ajtun di'ibuts mij xymyooy es yu'ujuty nandu'un 'yittut ti'igyü, éxtum udsajtum n'ljtüm. ²³Uj n'ityuts ti'igyü mut yu'ujuty, es mij m'ity ti'igyü mut uj, es du'un kexy ka'pxy 'yittut ti'igyü ja wyinma'añuty éxtum udsajtum n'ljtüm, es du'un ja naxwíñudu ja'ayuty t'ixtut kots mij xykyexy, es ko mij nandu'un xytsyoktu yu n'axpüjkruty éxtumts uj mij xytsyeky.

²⁴Tatitu'unk, ndsejpyuts esu n'axpüjkruts nüjx 'yittu mats uj n'ita'añ es t'ixtut ja nmuj'ajtunuts di'ibuts mij xymyooy, mut ko tats mij xytsyeky extu ma kyajnumu naty ja naxwíñudu kyojy. ²⁵Tatitu'unk, mdiimpy ja tuy'ajtun. Kyaj m'ixy'átudu púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup. Per uj situy n'ixy'ajtypyuts mij, es yu n'axpüjkruts ñija'adup kots mij xykyexy. ²⁶Tats n'awánudu éxtum mij ja mjot mwinma'añ, es nduk'ijxypyñamts, mut ko n'ita'añuts mut yu'ujuty, es ja mdsokün di'ibuts mij xymyeepy 'yittut nandu'un mut yu'ujuty.

Jesús yajmátsy

18 Ko tyaadu du'un ja Jesús jyunán, net oj 'yawinnaxtu mut ja 'yuxpüjkruty ma ja lugaar di'ibu xyu'ajtypy Sedrón Nuwok. Jap tu'ugü nügam ma 'yityu je'xykyépy. Jap ja Jesús tyüjküdu mut ja 'yuxpüjkruty. ²Esu Juudus di'ibu naty kyuyakaampy yu Jesús, nan 'yixy'ajtypyü natyü tadu nügam, mut ko kanak oku naty tu ñaymyúkudu jap mut ja 'yuxpüjkruty ja Jesús. ³Netu

Juudus jyajttu nügamóty müüt ja maysyoldaaduty esu polusiuty di'ibu kyajxtu ja teedywyindsánuty esu fariseeuty. Es tmunüjxtu lyampru, tsyinwaty, püjxn esu kepy. ⁴Es kom ja Jesús ñija'abu naty ti naty jatánup, ta tñinüjxtu es dyajttuy di'ibu naty pajüdjittudup:

—¿Pán m'uxtaaydyup?

⁵Net ja'ajuty 'yadsoojudu:

—Yu Jesús nazarenu.

Jesús 'yadsooy:

—Ujtsu du'un.

Juudus di'ibu naty kuyakánup, tapu naty mut ja di'ibudyu naty pajüdjittup ja Jesús. ⁶Es ko ja Jesús t'anmaaydyu: “Ujtsu du'un”, net 'yuxtuküwa'ktu es kyüdaadu naxküjxy. ⁷Net ja Jesús jatugok dyajttuyjumbijttu:

—¿Pán m'uxtaaydyup?

Net 'yadsoodu:

—Yu Jesús nazarenu.

⁸Jesús t'anmaaydyu:

—Tats mij n'anuumadu ko ujtsu du'un. Pün ujts miits xy'uxtaaydyup, na'ixtu, wa'an tñüjxtu tyadu nja'ayuts.

⁹Du'un jyunán ja Jesús es yajkuudyúnut di'ibu yu'u kü'am junán: “Tatitu'unk, ni tu'uk tu kyatugoy di'ibuts mij xymyooy.”

¹⁰Net ja Simonk Peedru tju'ty ja 'yespaadu es tñibo'tu ja 'yaga'añdyátsk tu'uk di'ibu xyu'ajtypy Malku, tyuumbu ja teedywyindsungópk. ¹¹Esu Jesús t'anmaay ja Peedru:

—Püjta'ak jatugok yu m'espaadu ma xya'ity. Koonumts n'ayówut éxtum ja Dios Teety tu xytyukñibujtaagu es uj n'ayówuduts.

Jesús, Anás wyindum

¹²Net ja soldaady es mut ja soldaady windsungopk esu israelítuty ja polüsüuty tmajstü ja Jesús es dyajnujxtu kutsimy. ¹³Net jayujp dyajnujxtu ma yu Anasu tyujk. Yu Anás yu'u myu't'ajtypy ja Kaifás di'ibu ma tadu jumujt teedywyindsungopk'ajtp. ¹⁴Tyadu Kaifás yu'u naty tu t'ok'anmaabyudu ja israelítuty ko waanu oy es 'yoogut yu'uyu Jesús es kudii ko wyindugóyut ja israelítudyu ñax kyajpn.

Peedru t'uxtijy ja Jesús

¹⁵Simonk Peedru es jatu'uk ja uxpujkrus t'akpanujxtu ja Jesús. Yu 'yuxpujkrü ixu'ajtubu naty ja teedywyindsungópik. Paaty tyujku mut ja Jesús ma ja tyuja'a ja windsán. ¹⁶Per ja Peedru jap oj wye'emy kemy'agu'p. Paaty pyudseemy ja uxpujkrü di'ibu ixu'ajtubu naty ja teedywyindsungópik es oj t'anuumu ja kemy'aa adunaabyu es tyúkut yu Peedru. ¹⁷Net ja kemy'aa adunaabyu dyajtuuy ja Peedru: —¿Tii kyaj mij m'uxpujkrü'átyuty nandu'unu tadu ja'ay?

Peedru 'yadsooy:

—Kyaj 'yujtsuty.

¹⁸Es kom xujxpu naty, ja teedywyindsungópiku tyuumbuty di'ibu jap es ja polüsüuty tu naty juun dyajmújudu, es tamu naty tanu xyamdu. Esu Peedru nan tapu naty muudaty ñayajjokxprákudu ma ja juun.

Teedywyindsungópik dyajtúy dyajtuda'aky ja Jesús

¹⁹Ta ja teedywyindsungópik dyajtuudsondákta ja Jesús: —¿Pánuty m'uxpujkrü'ajtypy es ti dunu tadu di'ibu mduk'uxpujktup?

²⁰Jesús t'adsooy:

—Ixnode'xyuts tu ngajxy mayya'ayóty. Taayumts nduk'ixtu tsajptugóty es ma ja Jerusalengu myuj tsajptujk, ma ñaymyúkudu ja israelítuty. Kyajts ti tu ngajxy ayu'udsyu. ²¹¿Ti kots uj mij xyajtúy? Yajtáwdu di'ibu tu tmudowdu n'uxpujkenuts, es yu'u m'awánudup tits uj tu ngajxy. Yu'ujuty yajxon tñijáwudu wi'ixuts tu nya'uxpeky.

²²Ko Jesús jyunaandaay du'un, net ja tsajptujk polüsüuty tu'uk di'ibu naty jap twimbojtse'ky ja Jesús es t'anmaay:

—¿Ti ko du'un xy'adsoy yu teedywyindsungópik?

²³Jesús 'yadsooye:

—Pun tuts ngajxtugóy, tuk'ixtu wi'ix tsoodsu du'un tu ngajxtugóy. Es pun tuy'ajtunuts ngajxy, ¿ti kots mij xykyoxy?

²⁴Net ja Anás tkajxnajxy ja Jesús kutsimy ma ja Kaifás, teedywyindsungópik.

Peedru t'uxtijy myumajtsk ok ja Jesús

²⁵Ja Simonk Peedru ñayajjokxprékyudyu naty ma ja juun, es 'yanmaayudu:

—¿Ti kyaj mij m'uxpujkrü'átyudyu tyadu ja'ay?

Ta ja Peedru t'uxtijy, jyunáñ:

—Kyaj 'yujtsuty.

²⁶Net jatugok yajtuuju ja teedywyindsungópku tyuumbu, pyamugu'ugu di'ibu Peedru naty tu ttatskpo'ttu'uty:

—¿Tii kyajts mij n'ijxy jap nügamóty mut yu'u?

²⁷Peedru t'uxtijy jatugok ja Jesús, es netyu ja tugaak 'yuuu.

Jesús, Pilatu wyindum

²⁸Net tmudso'ondü ja Jesús ma ja Kaifasu tyujk es tmunujxtu ma gobernadooru pyalasyu. Es kom xuuñdyáknubu naty, ja israelítuty kyaj tyujkudu ma ja palasyu, mut ko éxtum ja kyostúmbruty tmudattu, pün tujkup, kyaj mbaat 'ya'ux'aty ma ja pasku. ²⁹Paaty ja Pilatu pyudseemy es oj tmugajxtu:

—¿Wi'ix tsoo tyadu ja'ay xyni'uunudu?

³⁰Net ja'ajuty 'yadsoodu:

—Kooxyup kyayu'ujuty tu'ugu axuk ja'ay, kyajxyupts mij tu ndukkudákudu.

³¹Net ja Pilatu jyunáñ:

—Yajnujxtu miidsuty, es payo'oydyu éxtum miits ja mgu'um ana'amun.

Ja israelítuty 'yadsoodu:

—Per uudsuty, israelítuty, kyajts nmudattu kutujkun es nya'ooktuduts pün.

³²Es du'un yajkuydyuun éxtum ja Jesusu naty tu jyuna'añ wi'ixu naty 'yooga'añ.

³³Pilatu tyujku jatugok ma ja palasyu es tmujwooy ja Jesús es dyajtäu:

—¿Ti mijtsu du'un ja israelitu ryey?

³⁴Jesús 'yadsooy:

—¿Taadu mij myajtiipy mut ja mgu'um winma'añ, o mut ko wiinkputy tu mdukmumadya'agudu?

³⁵Pilatu t'adsooy ja Jesús:

—¿Wa'andsu da uj n'israelítuty? Yu mja'ayuty es yu teedywyindsúnuty, ja'ats uj tu xytyukkudákudu mij. ¿Ti mij tu xytyuundugóy?

³⁶Net ja Jesús t'adsooy:

—Kyajts uj nyajkutíky éxtum ja naxwíñudu ja'ay ja ryéyuty. Kooxyupts uj n'ok'yajkutíky ma tyadu naxwíñudu ja'ay, yu nja'ayudyuts tæxyup tsiyptundu es kyajxyupts tu xymyatstu ja israelítuty. Per kyajts uj nréyuty éxtumu naxwíñudu ja'ayudyu ryey.

³⁷Net ja Pilatu 'yadsooju:

—Pes, ¿mijtsu du'un rey?

Jesús 'yadsooy:

—Ujtsu du'un rey, éxtum mij mjuna'añ. Paadyuts tu nmiñ naxwiñ esuts n'anuumut ja ja'ayuty di'ibu dun tøy'ajtun. Nidugekyu di'ibu tsoyoktup ja tøy'ajtun, myudoodup yu'ujuty di'ibuts uj ngajxyry.

³⁸Ta Pilatu 'yadsooy:

—¿Pün mbaat tnijawu di'ibu dun tøy'ajtun?

Jesús ñiduku es 'yoogut

Ko Pilatu dyajtuudaayu tyaadu, ta pyudseemy jatugok es oj tmugajxy ja israelítuty, es t'anmaay:

—Uj kyajts ti pyojpu nbatu tyadu ja'ay. ³⁹Per du'uñum jaayum yajtún tu'uk tu'ugu pasku xuu yajnasmaats tu'ugu tsimyja'ay di'ibu miits mjunándup. ¿Pes mdsojktup es nnasmátsuduts ja mrey?

⁴⁰Net jatugok yaxkaktu:

—¡Taadu kyaj! ¡Nasmatsu Barrabás!

Yu tyadu Barrabás yu'u naty tu tnibude'eky ja yajkutujkpu.

19 Net ja Pilatu tni'ana'amu es ja Jesús yajwóput.

²Ja soldaaduty txugajttu ja apyñ éxtum tu'ugu koronu es tpujtákudu kyubajkkujxm es ttukpujtáktu tu'ugu tsu'unk wit.

³Ta tmawingoonda es t'anuumadu: —¡Muj kujxm mij israelítudyu rrey!

Es ta twimbojtsu'ktu.

⁴Pilatu pyudseemy jatugok es t'anmaaydyu ja israelítuty:

—¡Ok'ixtu! Tyaats nyajpudsémy yaa es xy'ixtut ko kyajts ni ti pyojpu ngapatu.

⁵Ta Jesús pyudseemy mut ja 'yapyñgyoronu ma ja kyubajk es mut ja tsyu'unk wit. Net ja Pilatu t'anmaaydyu ja israelítuty:

—¡Tyaá net ja tyadu yedyujk!

⁶Ko t'ijxtu ja teedywyindsúnuty es ja polusiiuty, ta yaxkaktu:

—¡Yajkruuzpát! ¡Yajkruuzpát!

Pilatu jyunañ:

—Pes yajnujxtu miidsuty, mut ko uj kyajts nbatu pyekyu tyadu yedyujk.

⁷Es ja israelítuty t'adsoodu ja Pilatu:

—Udsuty nmudajttupts tu'ugu ana'amun es 'yoogut éxtumu tyaadu, mut ko ñaybyujta'agyuty Diosu 'yU'unk.

⁸Ko tyaadu Pilatu tmadooy, net tsyu'ku ni'igu. ⁹Ta tyujku jatugok ma ja palasyu es dyajtuy ja Jesús:

—¿Ma mij mdsoon?

Peru Jesús kyaj 'yadsoojumbijtu ni wi'ix.

¹⁰Net ja Pilatu jyunañ:

—¿Uj mij kyajts xy'adsowa'añ? ¿Kyaj xyñijawu ko uj nmudajtypyuts ja kutujkun es nyajkruuzpátut, es nan nmudajtypyuts yu kutujkun es nnasmátsut?

¹¹Jesús 'yadsooy:

—Ni ti kutujkunxyup mij xykyamudaty mut uj kooxyup ja Dios tu mgamo'oyuty. Paaty di'ibats uj tu xykyuyaky ma mij, yu'u ni'igu myudajtypy ja peky es kudiinum mij.

¹²Net ja Pilatu tja'uxtaay ja winma'añ es tasmatsuyañ ja Jesús, per ja israelítuty myuyaxkákudu:

—¡Pun mnasmajtsup, kyaj muut mnaymyáyuty yu yajkutujkpu kopk! ¡Oytyim pánuty di'ibu naybyujtáku éxtumu rey, yu'u ja yajkutujkpu kopku myudsip!

¹³Net ja Pilatu, ko tmadooyu tyaadu, tni'ana'amu es pyudsámut ja Jesús. Ta Pilatu nandu'un pyudseemy es ñaxwe'tsy ma yajkutiky, ma ja lugaar di'ibu ja ebreeu tyukxu'ajtu Gabata, es 'yayukwimbudsemy Tsaa Winwaabu.

¹⁴Es éxtum kijkyxyu ma ja pasku xuu, net ja Pilatu t'anmaaydyu ja israelítuty:

—¡Tyaá net ja mreyy!

¹⁵Per ja'ajuty 'yadsoodu muk: —¡Wa'an t'eecky! ¡Wa'an t'eecky! ¡Yajkruuzpát!

Ta Pilatu jyunañ:

—¿Tii ujs nyajkruuzpátup ja mreyy?

Per ja teedywyindsúnuty 'yadsoodu muk:

—Udsuty kyajts nmudattu wiinkpu rey, yu'uyu du'anu yajkutujkpu kopk.

¹⁶Es mudu tyaadu Pilatu ttukkudujkudu ja israelítuty es ja Jesús kyruuzpátut. Net ja soldaaduty oj myunujxudu.

Jesús kyruuzpéty

¹⁷Ta Jesús pyudseemy mut ja kyruuz es ñejxy ma ja lugaar di'ibu xyu'ajtypy Kalaveeru, di'ibu ebreeu ja'ayuty tyukxu'ajttup Gólgotu. ¹⁸Jap dyajkruuzpajttu mut nimajtsku wiingátypyu ja'ay, tu'uk anajñdsyoo es jatu'uk aga'añdsyoo es ja Jesús kujk'ám. ¹⁹Pilatu tni'ana'amu tu'ugu jaaybyajtun yajkuxja'ayut Jesús kyubajky di'ibu junaamp: “Jesús nazarenu, yu israelítudyu ryey.”

²⁰May ja israelítuty t'ijxtu ja jaaybyajtun es tkajxtu, ja'a ko myuwingón ja Jerusalengu tadu lugaar ma dyajkruuzpajttu Jesús, es ja jaaybyajtun kanak naxu naty tu tkuxja'aydyu, du'un ja ebreeu, grieegu esu latín. ²¹Paaty ja teedywyindsúnuty t'anmaaydyu Pilatu:

—Katu xykyuxja'ay israelítudyu ryey. Kuxja'ay tugatsy. Pujta'ak ko jyunañ ko yu'u israelítudyu ryey.

²²Per ja Pilatu t'adsoodu:

—Di'ibuts tu ngxja'ay, du'un wyu'umut.

²³Ko ja soldaadutujkuty dyajkruuzpajttaaydyu ja Jesús, ta ja wyit dyajwa'xudu taxk peky kujktu'uk. Per ja kyapu kyaj xyuymyíkyuty, du'ánu je'eyu ti'igyu kyojyuty. ²⁴Ja soldaaduty ñajjyunañudu:

—Kyaj ngu'tswa'xum yu tyadu wit. Nik net n'oktu'unum tu'ugu rifu es pán myudajtypy ja swertu, yu'u yajnujxup.

Tyaadu du'un tyuun jyajtu es yajkuydyúnut ja Diosu jyaaybyajtun ma jyuna'añ: “Dyajwa'xtuts ja nwit ma ja'ajuty, es trifutundu mut ja ngáputs.”

Es du'un ttuundu ja soldaaduty.

²⁵Ma ja Jesusu kyruuz tamu naty ja tyaagu'unk, ja tyaagu'ungu myuga'ax, Mariiu ja ñudo'oxyu Kleofus, esu Mariiu Magdalenu.

²⁶Ko Jesús t'ijxy ja tyaagu'unk tyanu mut ja 'yuxpujkrú di'ibu Jesús ni'igu tsojkh, net ja Jesús t'anmaay ja tyaagu'unk:

—Nanitu'unk, tya net ja mmaank.

²⁷Net t'anmaay ja 'yuxpujkrú:

—Ta net ja mdaagu'unk.

Net ja 'yuxpujkrú t'axaju ma ja tyujk.

Jesús 'yeeky

²⁸Ko natyu tyaadu du'un tu tyuñ tu jyátyuty, Jesús ñija'abu naty ko tugekyu tu yajkuydyuñ, es tkuydyúnut éxtum ja Diosu jyaaybyajtun, ta jyunañ:

—Tátsupts.

²⁹Japu naty tuk jarru xun vinu. Net dyajxo'ktu tu'uk yuunkpunaanu es tpujtáktu ma tu'ugu mats jupju'unk es ttuk'adíjudu. ³⁰Jesús tmi'ky ja xun vinu. Net jyunañ:

—Tu net tugekyu

yajkuydyuunda'ay.

Net wyindaknu es oj 'yo'knu.

h 19:26 Fwank yu neky jyaay es yu'u ku'um nay'andíjup ko jyuna'añ ja 'yuxpujkrú di'ibu Jesús ni'igu tsojkh.

**Tu'ugu soldaadu
tkaatsymyugumu Jesús**

³¹Pyátnubu naty ja pasku xuu, es ja israelítaty kyaj ttsoktu es ja ñini'xuty wu'u'umut kruuzkujxy ma ja po'xunxuu, ja'a ko nugo'o 'yokmujxu'ajnu. Paaty mudu tyaadu t'anmaaydyu ja Pilatu es tni'ana'amut es najx yajtekytyjtu di'ibu jam kruuzkujxy es pojun 'yooktut es dyajjunákut ja ñini'x kruuzkujxy. ³²Net ja soldaadutujkuty oj ñijxtu es ttájudu ja tyeky ja nimajtskpu di'ibu Jesusu naty muut 'yity kruuzkujxy. ³³Per ko twinguwa'kudu ja Jesús, ta t'ijxtu ko tu naty 'yo'knu. Paaty kyaj oj ttájudu ja tyeky. ³⁴Es oy tja'ijxtu du'un, tu'ugu soldaadu ja lyanzu ttukkaatsymyugu'umu ja Jesús. Ta ja ñe'pyñ pyudseemy es nandu'un pyudseemy éxtum jyawu nuu. ³⁵Tuts uj yu'u n'ixy, es t'ajntunt njuna'añ es uj nnija'abuts ko t'ajntun di'ibuts ngajxypy es nguxja'ayuts es miidsuty nandu'un xymyubáktut. ³⁶Tyaadu du'un tyuun jyajtu es yajkuydyúnut éxtum ja Diosu jyaaybyajntun jyuna'añ: "Kyaj ttájudu ni tu'ugu pyajk." ³⁷Es jatuk pekyu jaaybyajntun jyuna'añ: "Yíxtup ja di'ibu lanzu tukkaatsymyugu'umu."

Jesús ñaxtuku

³⁸Ko tyaadu du'un jyajtu, Josee di'ibu kugajpn'ajtp Arimatee es pyanejxypy ja Jesús, oy

ayu'udsyu mut ko ttsu'ugu ja teedywyindsúnaty, ta yu'u t'amdooy ja kutujkun ma Pilatu es dyajnujxa'añ ja Jesusu ñini'x. Pilatu dyajky ja kutujkun. Ta Josee tmunejxy ja Jesusu ñini'x. ³⁹Nandu'unu Nikodemu di'ibu tuuyup oj tmugajxy ja Jesús koots, tmunejxy i'px majk kilu ja pa'ak xu'kpu di'ibu ya'o'oyadup mudu mirru kepy esu alwes aay. ⁴⁰Es du'un ja Josee es ja Nikodemu t'axájudu ja Jesusu ñini'x. Ta ttuknipijttu tu'ugu mantu wit mut ja pa'ak xu'kpu, éxtum ja israelítaty jaayum ttundu ko dyajnaxtúkudu o'kputy.

⁴¹Ma tadu lugaar ma dyajkruuzpajttu Jesús, japu naty wingón tu'ugu nugam, es ma tadu nugam japu naty tu'ugu o'kpu jut jembyu ma kyajnum pún o'kpu ñaxtuku. ⁴²Jap t'ajtáktu ja Jesusu ñini'x, mut ko tadu o'kpu jut wingonu naty es mut ko tsyonda'agánubu naty ja israelítaty ja myuj xuu.

Jesús jyikypyeky

20 Domingu, ni nganay'uxkajpumnun, Mariiu Magdalenu oj ñejxy ma naty tu ñaxtuku Jesús. Es ko jyajty jam, net t'ijxy ko ja tsaa di'ibu naty 'yagu'uy'ajtypy ja jut, kyaj ñakydyu'unaty éxtum yajpújtáky. ²Net jyumbijty puye'egyus es oj ñejxy ma Simonk Peedru es ja xprujkpu di'ibu Jesús ni'igu jyantsytsyojkⁱ, es t'anmaaydyu:

ⁱ 20:2 Fwank yu neky jyaay es yu'u ku'um nay'andjup ko jyuna'añ ja xprujkpu di'ibu Jesús ni'igu jyantsytsyojk.

—¡Tu dyajpadsúmda ja Nindsun'ajtám ja ñini'x es kyaj nnija'am maa dan tu tpujta'aktu!

³Net ja Peedra es jatu'uk ja uxpujkrpu tso'ondu es oj ñujxtu ma ja jut aa. ⁴Nimajtsk tso'ondu puye'egyá, per jatu'uk ja uxpujkrpu waana muk pyuye'eky kudiinam ja Peedra es ja'a jawyiin jajt. ⁵Ta kyu'ijxu jap jutoty, es t'ijxy ja wit di'ibá ja Jesús tu naty yajtuk'abíty, per kyaj tyujkú. ⁶Oknumá Simonk Peedra pyajajtu, es ja'a tujkú jap jutoty es t'ijxy ja wit, ⁷es nan 'yijx ko ja payá di'ibá yajtukkupijt ja Jesús ja kyubajk, kyaj naty ti'igyá 'yity mut ja di'ibá yajtuk'abijt ja Jesusá ñini'x. ⁸Net jatu'uk ja uxpujkrpu di'ibá jajt jawyiin ma jut, nandu'un tyujkú jap jutoty es t'ijxy éxtamú naty tu jyátyuty. Ta tmábejky ko Jesusá naty tu jyikyepyeky. ⁹Pes kyajnumá naty tjaygyúkúda éxtam ja Diosá jyaabyajtún jyuna'añ ko yu'u jikyryúkaamp jatugok. ¹⁰Netá tadá 'yuxpujkrputy ñujxnúda ma ja tyujk.

Jesús ñaydyuk'íxyuty ja Mariiu Magdalenu

¹¹Per ja Mariiu ko jyajty jatugok, net wye'emy jap jut agá'p jyá'uy. Jiibya naty ko kyu'ijxu jap jutoty. ¹²Ta t'ijxy majtskú anklus, ak poobá wyit, 'yu'uñúda ma naty ja Jesusá ñini'x tu yajpujta'aky. Tu'ugu naty 'yu'uñú kyubajky ja Jesús es jatu'uk tyeky ux'am.

¹³Net ja Mariiu yajtuujúda ja anklus:

—¿Ti ko mju'uy?

Ta Mariiu 'yadsooy:

—Mut ko tu dyajnujxta ja nWindsúnúdsu ñini'x, es kyajts nnijawá ma tu tpujta'aktu.

¹⁴Je'eyunamú naty dá'un jyuna'añ ko 'yijxumbijty. Net t'ijxy ja Jesús, per ja'a kyaj tñijawá pún ja'a dá'un ja Jesús, ¹⁵ja'a dan ttijy ja nugam'ijxpa.

Net ja Jesús yajtuujú:

—¿Ti ko mju'uy? ¿Pún m'uxtaapy?

Ja Mariiu 'yadsooy:

—Windsún, pún mij tu xymyúnejxy ja o'krpú ñini'x, anmaagyúts ma tu xpyujta'aky esúts új nyajnujxat.

¹⁶Net ja Jesús t'anmaay:

—¡Mariiu!

Ja Mariiu wya'kumbijty es t'anmaay mut ja ebreeu ayuk:

—¡Raboni (di'ibá ayuk wimbúdsuump Ya'uxpujkrpú)!

¹⁷Net ja Jesús t'anmaay ja Mariiu:

—Nasmajtsugúts, ja'a ko kyajnumts nbatuká mádsu nDeedyun. Per nujx anuumáda nmágu'ugúty ko új patujkúnupts mádsu nDeety di'ibá miidsuty nandu'un mDeety'ajttup, újtsu nDios es miidsuty ja mDios.

¹⁸Net ja Mariiu Magdalenu oj ñejxy ma ja Jesusá 'yuxpujkrputy es t'awa'anúda ko tu t'ixy ja Jesús es ko yu'u naty tu 'yanú'amxúdyu dá'un.

Di'ibá Jesús tyuknipejkyry ja 'yuxpujkrputy

¹⁹Nan ja xúu domingu koots, ja uxpujkrputy tu naty ñaymyujkta'ayúda ni'agajy tugoty mut ko ttsu'ugúda teedywyindsúnaty. Netá Jesús

tyujku es ñaybyujtáku kujk'ám. Ta kyajxpo'xudu es 'yanmaayudu:

—Jotkujk'áttu miidsuty.

²⁰Ko Jesusu du'an jyanaandaay, net ttuk'ijxtu ja ky'u'u ma tu tyuku ja klaavus es ja kyaatsy ma tu yajtukkímy ja lanzu. Es ja 'yuxpajkputy jyantsyxyondaktu ko t'ixtu ja Nindsun'ajtam.

²¹Netu Jesús jyanañ jatugok:

—Jotkujk'áttu miidsuty. Uj ngajxtupts miidsuty, du'an éxtumts uj ja nDeedyuts xykyejxy.

²²Net tnapixu poju'unk ma ja 'yuxpajkputy, es t'anmaaydyu:

—Axájudu ja Espírítu Santu.

²³Pún mbojɔma'xtup, me'xy wyu'amut; es pún kyaj mbojɔma'xtu, nan kyaj me'xy wyu'amut.

Tomás t'ixy ja Nindsun'ajtam ko tu jyikyepyeky

²⁴Esu Tomás, tu'ugu Jesusu 'yuxpajkpu di'ibu tyijtup Xeeñu'unk, kyaju naty jap ko myiñ yu Jesús. ²⁵Net ja myugu'uguty 'yanmaayudu:

—Tats n'ixtu ja Nindsun'ajtam.

Per ja Tomás 'yadsooy:

—Pun kyajts n'ixy ja ky'u'u ma tu tsyayuty ma ja klaavus tu tyuku, es ngudíjudsu nguwa'xypy ma ja klaavus tu tyuku, es ngudíjudsu nguwa'xypy ma ja kyaatsy tu tsyayuty, kyajts nmubúkut.

²⁶Kyumduktujk xubú naty ñaymyúkudu ja xrpajkputy jatugok. Tapu naty ja Tomás. Oyu naty 'yagajyuty ja tujk, Jesús tujku es ñaybyujtáku kujk'aay es tkajxpe'xy ja 'yuxpajkputy, oj t'anuumudu:

—Jotkujk'áttu miidsuty.

²⁷Netu Tomás t'anmaay:

—Tomás, kudiju mguwa'xypy madsu ngu'u tsyayujty mut ja klaavus, es pajta'ak ja mgu'u ma tsyayujty ja ngaadsyuts mut ja lanzu. ¡Kyaj xykyamubúkut, mubuk!

²⁸Net ja Tomás 'yadsooy:

—Windsún, mij nDios'ajtypy.

²⁹Jesús 'yadsooyu:

—Tomás, mmubejypy tyam mut ko tats mij xy'ixy. Kuni'xy di'ibuts xymyubujktup óyudsu naty xykya'ixtu.

Ti ko Fwank tja'ay yu neky

³⁰Ni'igu may ja ijxwu'amun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu Jesús tyuun 'yuxpajkputujk wyinduuyuty di'ibuts kyaj ngu'xjaay ma tyadu neky. ³¹Peru tyaadudsu du'an tu ngu'xja'ay yaa es miits xymyubúktut ko yu Jesús yu'u du'an ja Kristu, Diosu 'yU'unk, es ko xymyubúktut, mmudáttup ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

Jesús ñayyajku'egyuty ma
nijuxtujkpu 'yuxpajkpu

21 Oknum kyuxe'ky ja Jesús jatugok ma 'yuxpajkputy ma ja Tibeeryus Myejiñbya'a, Galileeu it. Es du'an ya'ijxy: ²Tukmuku naty jam ja Simonk Peedru esu Tomás di'ibu tyijtup Xeeñu'unk, Natanael di'ibu kugajpn Kanaa, Galileeu ñaaxóty, ja 'yuna'kuty ja Zebedeu es janimajtskpu wiinkpu 'yuxpajkpu Jesús. ³Simonk Peedru t'anmaaydyu yu'ujuty:

—Nejts n'ok'ajkxmátsy.

Ta 'yadsoodu:

—Najxándupts uudsuty nandu'un mut mij.

Ta ñajxta ma tu'ugu barku. Es tu'ugu tsu'um ñajxy, kyaj ni tu'uk tkamajstü ja ajkx. ⁴Xuñdyáknüba naty ko Jesús kyuxe'ky mejyñbyu'aay, per ja 'yuxpükpüty kyaj tñijáwudu pán ja'a dún ja Jesús. ⁵Net ja Jesús dyajtuudu:

—Mügu'uguty, ¿tu xymyatstu oynu'unun?

Es ja'ajuty 'yadsoodu:

—Ni nu'un.

⁶Net ja Jesús t'anmaaydyu:

—Kujubípudu ja m'ajkxmajtsn aga'añdsyoo ma yu barku, es m'ajkxmátstut.

Ta tkujubijpudu, es óknüm kyaj mbaat t'okju'tnudu ja 'yajkxmajtsn jap nujoty, mut ko mayu naty ja ajkx tu tyuku. ⁷Net ja xupükpü di'ibu Jesús jyantsytsyejpy, t'anmaay ja Peedru:

—¡Ja'a tyaadu ja Nindsun'ajtüm!

Ko tmüdoodaay ja Simonk Peedru ko jya'ajuty ja Nindsun'ajtüm, ta jatugok ttuktükü ja ñikujxyudu wit di'ibu naty tu tjeñ. Ta kyupujpnajxy nujoty es ñejxy mejyñbyu'am ma ja Jesusu naty. ⁸Es ja myugu'uguty jyajttu mejyñbyu'am mut ja byarku es müdu 'yajkxmajtsn tpawits tpajüdotta, mut ko ujtsu naty mut ja ajkx. Wingonu naty ma ja 'yajkxmátstü éxtüm mügo'px metrün. ⁹Ko wyindu'utspüdsuümdü, net tpattu juunu'unü di'ibu ja Jesús tu dyajmájü naty es tsaay tu'ugu ajkx, es tamü naty nandu'unu tsajkaaky.

¹⁰Net ja Jesús t'anmaaydyu:

—Yajmíndü majtsk tugugu m'ajkx di'ibu tu xymyatstu.

¹¹Simonk Peedru tyükü barkoty es dyajnejxy extu pu'ujótm ja 'yajkxmajtsn ujts mut ja müj ajkx mügo'px jajustyikxymyajk tugüük. Oyü naty jyantsymyáuty, ja 'yajkxmajtsn kyaj kyu'tsy.

¹²Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpükpüty:

—Min m'armusal'attü.

Es ni pán tka'anmaaydyu:

“¿Mbánu dún mij?”, mut ko ñija'adüba naty ko ja'a ja Nindsun'ajtüm.

¹³Netü Jesús myüjwa'ky es tkone'ky ja tsajkaaky es tmooydyu ja 'yuxpükpüty. Es nandu'un ttuüñ mut ja ajkx.

¹⁴Ja'a tyaadu ja myüdügük ok nibüdü'ük ma tpaattu ja 'yuxpükpüty ko naty tu jyikyppyeky ma 'ye'ky.

Jesús müdu Peedru ñaygyajxudu

¹⁵Ko 'yarmusal'ajttaaydyu, net ja Jesús dyajtuuy ja Simonk Peedru:

—Simonk, Jonasu myaank, ¿xytsyojkrüts ni'igu es küdiinüm yu mmu'uxpükpüty?

Peedru 'yadsooy:

—Windsün, mij mñija'ap kots üj mij ndseky.

Ta Jesús jyünáñ:

—Extüm ja borreegu kwentu'ajtpu dyajje'xy ja byorreegu'unguty, nandu'un mij awánüdu ja'ayuty ja n'uxpükünüts.

¹⁶Dyajtuujumbijty ja myümajtsk ok ja Jesús:

—Simonk, Jonasu myaank,
¿xytsyojkrpats mij?

Peedru 'yadsooy:

—Mij mnija'ap kots ɛj mij ndseky.

Ta Jesús 'yadsooy:

—Extum ja borreegu kwentu'ajtpu
dyajje'xy ja byorreegu'unguty,
nandu'un mij awánudu ja'ayuty ja
n'uxpukunuts.

¹⁷Myudugak ok jyúnán ja Jesús:

—Simonk, Jonasu myaank,
¿xytsyojkrpats mij?

Peedru jyotmayduktujku mut ko
yajtũju tugak ok pun tseyjy ja
Jesús, es t'anmaay:

—Windsún, mij mnija'ap tugekyu.
Mnija'ap kots ɛj mij ndseky.

Jesús 'yadsooj:

—Extum ja borreegu kwentu'ajtpu
dyajje'xy ja byorreegu'unguty,
nandu'un mij awánudu ja'ayuty
ja n'uxpukunuts. ¹⁸Jantsy
tuy'ajtanuts mij n'anũmu ko ijty
m'una'k'áty, mduktujkup ijty ja
mwit es mnejxy ma mij xytsyeki.
Es óknũm ko mij mmujja'ayut,
mxajwa'xup es wiinkpu
mwit mdukpujta'agudup, es
mmunxudut ma mij kyaj xytsyeki
mmujxa'añ.

¹⁹Es mudu tyaadu Jesús
ttuknijawu wil'ix 'yoogán ja Peedru
es ja Dios tmuj'ixut. Net 'yanmaay:

—Pamiinguts.

**Fwank, ja xupujkpu di'ibu
Jesús ni'igu tseyjy**

²⁰Ko Peedru 'yixumbijty, net
t'ijxy pyanejxyuty ja xupujkpu
di'ibu Jesús jyantsytsyojk^k, di'ibu
naty nandu'un ma 'ya'ux'aty
pyu'am ja Jesús, di'ibu yajtũju:
“Windsún, ¿pánu dunu tadu di'ibu
mguyakánup?” ²¹Ko Peedru t'ijxy,
net dyajtũy ja Jesús:

—Windsún, esu tyaadu, ¿ti
jatánup?

²²Jesús 'yadsooja:

—Pun ɛjts ndsejy es jyiky'átut
extu kots ɛj njumbítut, ¿ti mij
xykywéntuty? Pamiinguts mij.

²³Net ja myu'uxpukpudy
ñayjyunánudu ko yu xupujkpu
kyaj 'yooga'añ. Peru Jesús kyaj
du'un jyúnán, di'ibu situy junán:
“Pun ɛjtsuts ndsejy esu tyaadu
jyiky'átut extu kots ɛj njumbítut,
¿ti mij xykywéntuty?”

²⁴Uj tats nmudoy es tats n'ixy
tugekyu tyaadu, es tugekyu di'ibuts
ɛj tu nguxja'ay, ja'a du'un tuy'ajtan.

²⁵May ja wiinkpu di'ibu Jesús
tyuun. Kooxyup yajkuxjaaydyaay
nidu'uk nidu'uk tugekyu di'ibu
Jesús tyuun, kyaju da ñibaadut ja
naxwíñudu mut ja mayñeki.

^k 21:20 Fwank yu neky jyaay es yu'u ku'um nay'andfjup ko jyuna'añ ja xupujkpu di'ibu Jesús
jyantsytsyojk.

Di'ibu Ja Apóstuluty Tyuun Es Ya'uxpukj

Jesús jyuna'añ ko mínup
ja Espíritu Santu

1 Tyófilu, kots mij jayupj nniija'ayun, n'awa'anu di'ibu Jesús tyuun es ya'uxpukj, di'ibu tim jawyiin extu ko jyumbijty jam tsajpótm.

²Kyajnumu naty tsajpéty ja Jesús, es Espíritu Santukyujxm tmoodyu ja apóstuluty di'ibu wyin'ijx ti tyunán kyajxándup. ³Ko oj 'yeeky es jyikypyejky, ta kanak ok wa'ats dya'ijxu ko ta jyiky'aty jatugok, es ja Jesús kyuxe'ky ma yu'ujuty justyikxyxun, es t'awa'anu es ttuk'ixy wi'ix ja Diosu kyutujkun.

⁴Tugok ko Jesusu 'yapóstuluty ñaymyujkudu, es t'anmaaydyu:

—Kyaj mbudsúmdut miidsuty ya Jerusalén. M'awíxtup ya extu ko ja nDeedyuts ttúnut éxtum tu twanda'aky, di'ibu tu ndukmumadya'aktu. ⁵Tuy'ajtun ko Fwank Yajjubajtpu jajnubejty mut ja nuu, per jawaanu 'yaktugoy'aty ma mnubáttut mut ja Espíritu Santu.

Jesús tsajpéty

⁶Ko oj jatugok ñaybyatta'ayudu Jesús mut ja 'yuxpukputy, ta dyajtudu Jesús:

—Windsún, ¿tyamu net xyajkutuka'añ esu israelitu ja'ay ñay'ana'amudu?

⁷Jesús 'yadsooy:

—Kyaj miits mbaadudu es xyñijáwudut na'a ja Dios Teety ti ttuna'añ. ⁸Per ko ja Espíritu Santu mnimínudut, mmo'oyudup miidsuty ja muk'ajtun es net miits xpyujta'aktut ja tuy'ajtun ujtskyujxm Jerusalén, nu'unu Judeeu ñax, Samaaryu ñax es tugekyu naxwíñudu.

⁹Ko Jesús kyajxtaay, ta pyatujku. Netu yoots myiñ es yu'tsu, es kyaj oj mbaat ñaky'ixudu ja 'yuxpukputy. ¹⁰Tamu naty tuyu 'yakpat'ixtu, ta ñiguxu'ktu ma ja'ajuty majtsku anklus, ak poobu wyit, ¹¹di'ibu anmaayudu:

—Galileeu ja'ayuty, ¿ti ko mbat'ixtu tsajpótm? Pyaadup ja tiempu ma yu Jesús di'ibu tu pyatuku tsajpótm, yu'u ku'am kuda'agup ya naxwiiñ nandu'un éxtum tu xy'ixtu pyatuku.

Matius yajwin'ixy

¹²Net oj jyumbijttu ja apóstuluty jam ma ja Oliivas Kopk es jyajttu Jerusalén, di'ibu je'eyu tuk mil

metrun jyagámuty. ¹³Ko jyajttu Jerusalén, ta pyajttu myamajtsk niku'ay ma ja jyajttáknuty. Es ja apóstuluty ja'a txu'attu: Peedru, Fwank, Santya'agu, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomee, Matewu, Santya'agu ja Alfeeu myaank, Simonk ja kananeeu ja'ay, esu Juudus ja Santya'agu myaank.

¹⁴Es ja apóstuluty nidugekyu ijty ñaymyúkudu es kyajxta'aktu mut ja Jesusu myuga'axuty, mudu Mariiu ja Jesusu tyaak, es mudu wiingátypyu toxytyjyk.

¹⁵Ko waanu 'yijty, ta ñaybyattaayudu nidugekyu mugop'x ja'ip'xu ja'ay. Ta yu Peedru tyunaaye'ky, es t'anmaaydyu:

¹⁶—Mugu'uktujkuty, koonum tsyékyuty es yajkudyúnut di'ibu Dios oj jyuna'añ jékyur. Yu Espírítu Santu dyajky ja Davit es t'anmaaydyu jékyur di'ibu oj jyátyuty mut ja Juudus di'ibu wyinyo'oyu ja ja'ayuty di'ibu pyajudjttu ja Jesús, es tmajtstu. ¹⁷Udsajttamu naty nmutjüdjttam yu Juudus, es 'yapostulu'aty nandu'un. ¹⁸Juudus yajmooy ja meen esu Jesús tkuyákat. Net oj kyubajk ttukka'ay es oj pyujwa'xy esu tugekyu tyiints pyudsuumdaay. Es mudu tadu meen ttukjuudyu tu'ugu nax. ¹⁹Nidugekyu ja'ay di'ibu Jerusalén tsunaaydyur tnija'adu tyaadu. Ta dyajxubejty ja lugaar Aséldumu (di'ibu andijpy Ne'pyññax).

²⁰Peedru 'yakjunán:

Davit oj jya'ay ma yu Salmu:
Wa'an twe'emy ja tyujk
tukwa'ats,
es ni pún kyatsunnut jam.

Es nandu'un jyunañ:

Wa'anu wiinkpu ttu'unxuty yu tyuunk.

²¹Peedru 'yakjunán: “Weenu. Tya wiinkpu yedyujk di'ibuts mut njüdjttu ko n'ijttuts mut ja Nindsun'ajttam Jesús, ²²ko oj Jesús yajnubétyuty ja Fwank es extu ko oj ñujxnu tsajpótm. Koonum tsyékyuty es tu'uk wyu'amut testiigu mut uudsuty ko Jesús jyikypyejky jatugok.”

²³Net yajwin'ijxy majtsku ja'ay: tu'uk txu'aty Josee Justu, Barsabasu myaank es jatu'uk Matiius. ²⁴Es ta kyajxtáktu du'un: —Windsún Dios, mij m'ixy'ajtypy ja ja'ayu jyot wyinma'añ.

Tuk'ijxkats nidu'uk di'ibu tyadu nimajtskpu mij tu xywyin'ixy ²⁵es ttúnut ja tuunk di'ibu Juudus tu tnikel'eky es ñejxy ma pyaadyuty.

²⁶Net ttuundu rifu es tnijawut pún nigákup, es ñigaku Matiius. Net tpujáktu ti'igyu mut ja nimajk tu'ukpu apóstuluty.

Espírítu Santu myiñ

2 Ko ja muj xuu tpaty di'ibu xyu'ajtypy Pentukostés xuu, jaa naty ja mubujkputujk ñaymyúkudu tugoty, ²es ti'in tmudoodu ñojkta'aky tsajpótm es tyukwandsudyaay ja tujk éxtum tu'ugu muk poj. ³Ta oj t'ijxpaattu éxtumu junya'ank, es jam oj wye'emy kajktu'ugu junya'ank ma kyubajkuty. ⁴Ta ja Espírítu Santu myooyudu ja myuk'ajttam nidugekyu ni nu'unu naty jáputy. Ta tkajttu wiingátypyu ayuk wi'ix yu Espírítu Santu myooyudu ja ayuk es tkajttut.

⁵May myiñ yu israelítuty jap Jerusalén esu Dios t'awdátut, es may nu'un ja ja'ay naxwiñ dyajnaxtu jap ja xuu. ⁶Ko yu'ujuty tmūdoodu jam tsajwínm ñojkta'aky, ta ñaymyujkudu mayja'ay. Kyaj tñijawu ti tu jyátyuty ko nidugekyu oj tmūdowdu ja apóstuluty mut ja myugu'uktujkuty tkajxtu wiingátypyu ayuk éxtum ja ja'ay di'ibu jagam tso'omp.

⁷Ta di'ibu miindu xu'ajtpu du'uñu wyu'umadyaadyu, es ñay'anmaayudu nidu'ugáty:

—Galileeu ja'ayu tyaadu di'ibu kajxtup, ¿kudii? ⁸Pes, ¿wi'ixu tyaadu nmūdo'om kyajxtu éxtum udsajtum n'ayuk'ajtum?

⁹ǃdsajtum nmi'inum ma wiingátypyu naxwíñudu! Ta yu ja'ay di'ibu tso'omp Partyu, Meedyu, Elam, Mesopotamyu, Judeeu, Kapadosyu, Pontu, Asyu, ¹⁰Friyyu, Panfilyu, Ejiptu, Áfriku di'ibu myuwingonu Sirene, es nandu'unu xu'ajtpu di'ibu tso'omp Romu. Nija'adyu ja'ay di'ibu jajtp israelítuty es nija'ajuty di'ibu tyuktujku ja wyinma'añ ja israelítuty. ¹¹Ta nandu'unu di'ibu tso'omp Kretu es Araabyu. ǃEs udsajtum nidugekyu tyam nmūdo'omu tyadu ja'ayuty tñigajxtu ja muj'ajtum di'ibu Dios tyiimpy es muk yajjáwu, du'un kyajxtu éxtum udsajtum ngajxum!

¹²Nidugekyu ja'ay du'uñu wyu'umadyaadyu es kyaj tñijawu ti tyúnup es ñay'anmaayudu nidu'uk nidu'uk:

—¿Ti tyaadu 'yandijpy?

¹³Esu wiink ja'ay je'eyu oj tukxi'iktú, es jyuna'andú:

—Ja'a ko múkudup.

Peedru kyama'añ

¹⁴Ta yu Peedru mut ja myu'apóstuluty tyunaayuktu, esu Peedru oj kyajxy muk:

—Miits israelitu ja'ayuty es nidugekyu di'ibáty ijttup Jerusalén, mūdoo'ittu yajxón di'ibats ngajxaampy. Tyam n'awanuya'añ di'ibu tu jyátyuty. ¹⁵Ja nmugu'uk'ajtum kyaj myi'igyuty, éxtum miits mjuna'andu. Kyaj myu'ugudu ja'ayuty mut ko je'eyu ja yamu xuu waanu pyétyñum.

¹⁶Tyaadu di'ibu miits yam m'ijxtup es mmūdoodup, yu'u di'ibu junán ja Diosu kyugajxpu Joel:

¹⁷Dios jyunán: “Ko naty ja naxwíñudu tyugoyannu, nmo'oyupts ja nJa'ajun ma nidugekyu ja'ayuty, es miidsuty ja m'u'unguty, yedyujk toxytyujkuty, tkajxtut ja n'ayúkuts.

'Yijxtup ja ixxma'tun ja m'una'ktujk, es ja mmujja'aydyujkuty kyuma'aja'añ di'ibu Dios tyunaampy.

¹⁸Es nandu'un di'ibats xymyuduump, yedyujk esu toxytyujk, nmo'oya'añuts ja nJa'ajunuts, es tkajxudu n'ayúkuts.

¹⁹Ndunaambyuts ja muj'ajtum jam tsajwínm, esu ixxwu'umun nyajwu'uma'añuts naxwiñ, ja ne'pyñ esu jñun jok.

²⁰Kyaj ja xuu ñaky'ana'añ, du'uñu wyingoodsuya'añ, es tyugatsa'añ ja po'o tsáptsam éxtumu ne'pyñ.

Tugekyu tyaadu nduna'añats
kyajnuma naty jya'ty ja Diosu
myuj xuu ma yajpayo'oya'añ
ja ja'ayuty.

Tadu xuu jantsy muj 'yita'añ es
mut ni'igu ja muj'ajtun.

²¹ Es nidugekyu di'ibu
manu'xtakudup éxtamu
Nindsun'ajtum, nitso'oktup.”

Ja'a du'unu tyaadu di'ibu kyuxjaay
ja Diosu kyugajxpu Joel.

²² Net ja Peedru 'yaktionán:

—Madowdu oy, mugu'uktujkuty
israelítuty, di'ibu yam
n'anuumayándup Jesús
nazarenukyuxm. Extam miits
xyñijáwudu ko Dios twin'ijxy ja
Jesús, du'un dyajniuxe'ky miits
mwinduuyuty ko Jesuskyuxm
ttuun ja muj'ajtun, iwxwu'amun
es di'ibu ja'ay du'uñu muut
wyu'amadya'aydyu. ²³ Miits
xykyujajktu ja Jesús ma ja
romanu ja'ay es dyajkruuzpáttut
es dya'ooktut. Du'un xytyuundu
éxtamu Dios ttuknibujtáku es
jawyiin tnija'aju. ²⁴ Peru Dios
dyajjikypyejky ja Jesús es
dyajpudseemy ma oj ñaxtuku, mut
ko kyaj mbaat myumada'agyuty ja
o'kun. ²⁵ Es ja rey Davit tnimadyaky
ja Kristu ko oj jya'ay jékyup:

Taayumts n'ixy ja Dios
nwinduuyuts.

Tama'a n'aga'añdsyoo, kyajts tii
ndsu'ugu.

²⁶ Paaty jyotkujk'áty yu
n'anmaja'anats,
es paadyuts ngajxy ja alabanzu
ko Dios myújuty.
Po'xuptsu nnini'x mut ja
jotkujk'ajtun,

²⁷ mut ko mij kyaj xyña'ixut yu
n'anmaja'anats ma 'yity ja
o'krutujkuty,
es nan kyaj xyña'ixut
wyindugóyut ja mWa'ats
Muduumbu.

²⁸ Tats mij xytyukni'ixu ja nu'u
tu'u di'ibuts xyajja'tup ma ja
jiky'ajtun,
es xymyo'oyaambuts ja
xondakun ma mij m'ity.
Du'un jékyup tkuxjaay yu Davit.

²⁹ Es ja Peedru 'yaktionán:

—Mugu'uktujkuty,
ndukmu'awdajtabuts ko miits
n'anuumadu ja n'apteety'ajtum
Davit tu 'yeeky es tu ñaxtuku, es
tam ja kyupotsy 'yity tyambaat.
³⁰ Davit yu'u Diosu kyugajxpu, es
kyaj du'un jyunañ mut yu kyu'am
winma'añ, Dios yu'u wyandak es
trujta'aga'añ nandu'un éxtamu
reyun tu'ugu tyuump 'yaats ja
Davit. ³¹ Du'un éxtam 'yixy, paaty
ja Davit jyunañ ko jikypyúkup
ja Kristu es ko yu ñini'x kyaj
wyindugóyut. ³² Es jantsy
tuy'ajtunu Dios dyajjikypyejky
ja Jesús, es ma taadu nidugekyu
uudsuty ndestiigu'áttu. ³³ Dios
dyajjikypyejky ja Jesús es trujtáky
pyu'aay aga'añdsyoo es tmooy ja
Espíritu Santu, du'un éxtam tu
twanda'aky. Es tyam ja Jesús tu
dyaky ja Espíritu Santu ma uudsuty.
Es paaty du'un jyaty di'ibu miits
m'ijxtup es mmudoodup. ³⁴ Yu Davit
kyaj tsyajpejty, du'un éxtam ja
Davit jyunañ:

Yu Dios t'anmaay ujtsu
nWindsún:

“U'uñup nbu'aayuts aga'añdsyoo

³⁵ extu kots uj nyajtagóyut tugekyu miju mmádsip.”

³⁶ Esu Peedru 'yajakúnáñ:

Jaygyúkudu miidsuty nidugekyu israelítuty. Jesús di'ibu miits myajkruuzpajttu, Dios oj tpejta'aky éxtumu Windsún esu Kristu.

³⁷ Ko oj ja ja'ayuty tmədowdu di'ibu kyajx ja Peedru, net jyotmay'o'ktu es dyajttudu ja Peedru es ni nu'unu apóstuluty: —Mugu'uktujkuty, es uudsuty, ¿tits ndúndup?

³⁸ Esu Peedru 'yadsooy:

—Ja'aydyugódyu mgu'am winma'áñuty es xy'axájudut ja Diosu wyinma'áñ. Net mnubáttut Jesukristu xyugyujxm, es ja Dios tma'xut miidsuty ja mbeky, es du'un xy'axájudut ja Espírítu Santu. ³⁹ Miidsuty yu Dios tu mdukməwandaagudu mut yu m'u'unk m'una'kuty, es nidugekyu ja ja'ayuty di'ibu jagam tsunaadyup; nidugekyu di'ibáty ja Nindsun'ajttum Dios wyinwitsaampy.

⁴⁰ Du'unu Peedru oj kyajxy jeky, es wyinma'áñmyooyu:

—Mubuktu ko ja Jesús yu'u du'un ja Kristu, kudiibu Dios mdukkumədówadut mut ja pekyja'ayuty.

⁴¹ Pánuty myubujktu wi'ixu Peedru jyunáñ, ja'a oj ñubattu. Janituguk milun ja ja'ay di'ibu myubujktup ja Jesús ja xuu. ⁴² Es ja mubujkputujk jyotmoodyup tugekyu di'ibu ja apóstuluty tuk'uxpajkudup, ñayyajti'igyudu mudu myumubujkputy, kyajxtáktu es ñaymyujkudu, es ttujkwa'xtu ja tsajkaaky éxtumu Jesús ttuuñ

ko jatim okpu tkaay mudu 'yuxpajkputujk.

Wi'ix jyiky'attu ja jawyiimbu mubujkputy

⁴³ Esu apóstuluty ttuundu mayu muj'ajttun esu i'xwə'amun di'ibu du'áñu yajwə'umədyadyu ja ja'ayuty. ⁴⁴ Nidugekyu di'ibu myubujktu ti'igyu 'yittu es dyajwa'xtu di'ibu naty myudajttup. ⁴⁵ Pánuty ti myudajttup, tyo'ktup ja'a, es ja ñimeeñ dyajwa'xtu wi'ix pán tyugoy'ajtxuty, ⁴⁶ es ñaymyujkudu muj tsajptujk ñabotsoty bom bom. Es majatyu tyujkuty kyaay 'yuktu ti'igyuty mut ja xondakun es mut ja oyjyot es t'awdajttu ja Dios. ⁴⁷ Es nidugekyu ja'ayuty jyunandu ko jyiky'attu tuj'ajttun muut. Es bom bom wyimbejty yə'ujuty di'ibu kyupujktup ja Jesukristu.

Tekypyuma'ay yo'oye'eky

3 Tu'ugu xuu ja Peedru es ja Fwank pyatujkudu ma ja muj tsajptujk éxtum tuguk yaxp xuu, di'ibu israelítuty myudajttup ja oorə es kyajxta'áktu. ² Es jap tu'ugu yedyujk tu'udsu tyeky, kyaj mbaat yo'oy. Du'unu dunu tyaak tyim'yajmiin tyim'yajjattu naxwiñ. Es bom bom ja myugu'uktujk myunejxyuty ma muj tsajptujk aa di'ibu xyu'ajtypy Ja Tsujpu, es t'amdowdu limosnu yu ja'ayuty di'ibáty tujkudup muj tsajptujk ñabotsoty. ³ Ko oj t'ixy ja tekypyuma'ay ja Peedru es ja Fwank, net t'amdoodu ja limosnu. ⁴ Net ja Peedru es ja Fwank

'yijxadu, esu Peedru t'anmaay ja tekypyuma'ay:

—Win'ijxtuguts.

⁵Es ja tekypyuma'ay twin'ijxy, es t'awijxy ja limosnu. ⁶Net ja Peedru 'yanmaayn:

—Kyajtsu nmeen' nmudaty, per tyam nmo'oyut di'ibuts nmudajtypy. Ja Jesukristu, nazarenu ja'ay, ja'a xyuugyujxm uj mij n'anmaapy: Pudu'uk es yo'oyu'uk.

⁷Net ja Peedru twijtse'ky ja tekypyuma'ay ma 'yaga'añgyu'u es tpudujku dyajtnaaygyujku, es netyu ja tyeky oj wye'emy muk es yajxon. ⁸Es ja tekypyuma'ay pyujte'ky es tyunaaye'ky es yo'oydsyo'oñ. Net tyujku mudu Peedru es mudu Fwank muj tsajptujk ñabotsoty, ye'epy es pyuty ñepy es t'awdaty ja Dios.

⁹Nidugekyu ja'ay t'ijxtu ko yo'oy es t'awdaty ja Dios, ¹⁰es t'axkajptu ko jya'adyu di'ibu natyu limosnu 'yamdeepy ja ja'ayuty ma ja muj tsajptujk aa di'ibu xyu'ajtypy Ja Tsujpu. Ta du'uñu jyantsywyu'amudyaaydyu.

Peedru tmadya'aky wi'ix ja tekypyuma'ay tsye'eky

¹¹Ja tekypyuma'ay di'ibu natyu tyeky tu 'yakuda'aky, kyaj tasmatsu ja Peedru es ja Fwank. Es nidugekyu ja'ay jyantsywyu'amudyaaydyu du'uñu, es puy'kn ñujxtaaydyu ma muj tsajptujk pa'a di'ibu xyu'ajtypy Salomongu Tyujk Wiin. ¹²Ko Peedru t'ijxy ja mayja'ay, ta t'anmaay:

—Miits israelítuty, ¿ti ko du'uñu mwu'amudya'aydyu ko xy'ixy

yo'oy di'ibu naty tekypyuma'ay? ¿Es ti ko miits xy'ixtuts nandu'un uudsuty? ¿Tii miits mjánándup ko ngu'amgutujkúnuts tu ndúñuts es yo'oyelegyu tadu yedyujk? ¿Ti mjunaamp miidsuty ko ni'igu wa'ats ja'ay es paaty uudsuty nmudátyuts ja kutujkún es ndúnuduts ja muj'ajtun? ¹³¡Kyaj dyu'unuty! Kyajts tu nduñ mut ja ngu'amgutujkúnuts. Ja Dios di'ibu awdajtudu ja n'apteety'ajtum, ja Abraan, Isaa esu Jakoob, tpujtákyu tyadu muj'ajtun es nmuj'ijxum ja 'yU'unk Jesús. N'anmaapy yu'u ja Jesús di'ibu miits mguyajktu mut ja romanustujk. Ko ja Pilatu tjanasmatsuyañ, miidsuty kyaj xykyupujktu. ¹⁴Jesús, wa'ats ja'ay es jiky'ajty tuj'ajtun muut, per miidsuty kyaj xykyupujktu. Es miits m'amdoodu ja Pilatu tasmátsut tu'ugu yajja'ay'o'kpu. ¹⁵Du'un miits xya'o'ktu ja Jesús di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun. Peru Dios dyajjikypyejky ma ñaxtujku. Es uudsuty n'ijxtuts es n'awa'anudup ko tu jyikypyejky ja Jesús. ¹⁶Ja'a ko ja Jesús yajmubéky, ja'agyujxm yu yedyujk di'ibu m'ijxtup es xy'ixy'attu, tu Jesús tpujta'aky muk ja tyeky es oy tu dyaj'yo'oye'eky.

¹⁷Magu'uktujkuty, tuts nnijawu ko miidsuty esu mwindsúnuty oj xya'o'oktu ja Jesús, kyaj xyñijáwudu ko yu'u Diosu 'yU'unk di'ibu mya'o'ktu. ¹⁸Per du'un ja Dios ttuun éxtum jékyup t'anmaay ja kyugajxpujtk ko yu Kristu koonum 'yayówat. ¹⁹Paaty yajtugátstu mwinma'añ es yajjumbíttu mjoy mut ja Dios esu mbojpu yajma'xut, ²⁰net ja Dios tkáxut ja oy'ajtun ko

mduknigáxudat jatugok ja Jesús di'ibu pyajták Kristu. ²¹Per koonum tsyékyuty esu Jesús wyu'umut jam tsajpótm extu ko Dios dya'óyut tugekyu, du'un éxtum twandaky jékypur mut ja kyugajxpruty.

²²Moisés du'un t'anmaay ja n'aptujk'ajtum: “Miidsudy mWindsún Dios kyaxaampy mut miidsuty nidu'uk ja mduum m'aadsuty éxtumu kyugajxpu, éxtumts uj tu xkyexy. Koonum tsyékyuty es xymyudówdut miidsuty tugekyu di'ibu tadu Diosu kyugajxpu kyajxtu. ²³Ja'a ko ja ja'ay di'ibu kyaj tmadowa'añ di'ibu tadu kyugajxpu kyajxypy, kyaj 'yittut mudu Diosu jya'ay.”

²⁴Nandu'un ja Diosu kyugajxpu Samwel es nidugekyudyu Diosu kyugajxprutujk di'ibu óknem kyajxtu ja Diosu 'yayuk, t'awa'anadu di'ibu jatánur tyam du'un. ²⁵Miits mbátudur ja wandakun di'ibu Dios myajwu'umxudu mut ja kyugajxpruty, nandu'un mbátudur ja kajxy'átypyu di'ibu Dios tyuun muut ja n'aptujk'ajtum. Du'un éxtumu Abraan t'anmaay: “Ujts ngunu'xaampy nidugekyu naxwíñudu ja'ay mut tu'ugu mduum m'aats.”

²⁶Ko Dios dyajjikypyejky ja Jesús di'ibu oy muduunu, net tkejxy jawyiin mut miidsuty es mgunu'xudat es nidugekyu miits xymyastu'uttat tadu mbékyuty.

Peedru esu Fwank, wyinduuyuty di'ibu ana'amdur muj tsajptugóty

4 Tambaatnumu naty ja Peedru es ja Fwank kyajxy

ko myiindu ja teetytyujkuty esu saduseeuty es yu windsún di'ibu kywentu'ajtypy ja muj tsajptujk. ²Ta jyot'ambujktu ko yu Peedru es ja Fwank t'anmaay ja ja'ay ko tu Jesús jyikyppyeky es paaty ja o'krutujk jyikyppyuka'andu nandu'un. ³Net tmajtstu ja Peedru esu Fwank, es trujtaktu pujxndugóty es jap 'yittut jakumbobaat, ja'a ko tu naty tsyu'ujunu. ⁴Es mayja'ay tmubujktu di'ibu kyajxtu ja Peedru esu Fwank. Es du'un nimugoxk milun ñaybyatu ja yedyujkuty di'ibu mubujktur, abeky ja toxytyujk es u'unk unakuty.

⁵Jakumbom ñaymyujkudu jap Jerusalén ja israelitu ja'ayudyu wyindsún, ja mujja'aydyujkuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'axprujktur. ⁶Es tamu naty Anás di'ibu ijtr teedywyindsungópk, ja Kaifás, Fwank, Alejandru es nidugekyuty ja teedywyindsungórku myugu'uguty.

⁷Net oj yajwóy ja Peedru esu Fwank. Ta trujtaktu kujkjóty, es dyajtuudu:

—¿Pán ja muk'ajtun tu mmo'oyudu, o pán xyuugyujxm tu xya'aguda'aktu tadu tekypyuma'ay?

⁸Net yu Espírítu Santu wyinma'añmyooyu ja Peedru, es t'adsooy:

—Kugajpn justisu es mujja'aydyujkuty, ⁹miidsuty tyam xyajtúwdu wi'ix tu 'yaguda'agyu tadu ja'ay di'ibu ijty tekypyuma'ay. ¹⁰Pes tyámuts nnigajxt mut miidsuty es tnijáwudut nidugekyu israelítuty ko tyadu yedyujk

di'ibu tyam miits mwinduuyuty, yu'u 'yagudaky ja Jesús nazarenu xyuugyujxm, yu Kristu di'ibu miits myajkruuzpajttu esu Dios yajjikypuyjk jatugok. ¹¹ Es yu Diosu jyaabyajttun tkajxy ja Jesús ma jyuna'añ: "Yu tsaa di'ibu miidsuty pojtsputujk xy'uxtijtu, yu tyadu tsaa tyamu net ñujxa'añ ma ja tujk t'ujx'átut." ¹² Kyaj ni pún mbaadu wiinkpu xyajnitsókum, mut ko ma tugekyu naxwíñudu je'eyu ja Jesús ti'igyu mbaat xyajnitsókum.

¹³ Ko di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty t'ijxtu ko amuk jotmuk yu Peedru esu Fwank 'yadsoodu, esu Peedru esu Fwank du'un yu'ujuty éxtum oytyim pún yedyujkuty, kyaj tmudattu ja uxpujkun, net du'ñu wyu'umudyaaydyu, es tmawinma'añbyáttu ko yu'ujuty muut jyudijttu Jesús. ¹⁴ Es ja'a ko tamu naty tyanu ja'a muut ja di'ibu naty tekypyuma'ay, paaty di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty kyaj mbaat wi'ix 'yokjunannu. ¹⁵ Net tkajxpuudsuumdu tujaj'p yu Peedru esu Fwank. ¹⁶ Net ñay'anmaayudu:

—¿Ti net ndu'unum mudu tyadu ja'ay? Pes nidugekyu di'ibu tsunaaydyup Jerusalén tu tñijawudu ko yu'u tyuundap ja ijxwu'umun esu muj'ajttun. Kyaj mbaat n'anma'ayum ko kyaj. ¹⁷ Es kudiibu wyu'xut yu ayuk, wa'an n'ok'anma'ayum ko kyaj ni pún tnakyñigajttut ja Jesús.

¹⁸ Net tmujwoodu jatugok ja Peedru esu Fwank es t'anmaaydyu ko ni na'a jatugok tkakajttut es ni tkatuk'ixttut ja Jesusu jya'a. ¹⁹ Es ja Peedru es ja Fwank 'yadsoodu:

—Juna'andu miidsuty ko pátap yajkuudyúnat di'ibu miits mgajxtap, o pátap yajkuudyúnat di'ibu Dios 'yane'empy. ²⁰ Kyaj mbaat nmastu'udyuts es n'awánudats di'ibuts tu n'ixy es tu nmudóyuts.

²¹ Net yu di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty muk tmugajxtu ja Peedru esu Fwank es kudi'ibu du'un ñaky'adu'utstat. Ta net tasmajtsudu. Kyaj tpatu ja winma'añ wi'ix mbaat ttukkumudoy, mut ko nidugekyu ja'ay t'awdattu Dios mut ja myuj'ajttun. ²² Ko ja tekypyuma'ay 'yagudaky, ja'a naty tmudaty ja jyumujt justyikxy.

Mubujkputujk t'amdowdu jotmuk'ajttun

²³ Ko yajnasmajtsudu yu Peedru esu Fwank, net oj ñujxtu ma naty yu myugu'uktujkuty es t'awa'anudu nidugekyuty wi'ix yu mujja'aydyujkuty es ja teedywyindsúnuty 'yanmaayudu. ²⁴ Ko t'awa'anudyaay nidugekyu tukmuku, net kyajxtáktu:

—Windsún, di'ibu tugekyu muk'ajttun myudajtypy, mij tu xypyujta'aky yu tsajp, naxwíñudu, jikymyejyñ es tugekyu di'ibáty ijtp ma yu'un. ²⁵ Mij oj mgajxy Espiritu Santakyujxm esu n'apteety Davitkyuxm ko mjunañ:

¿Ti ko yu wiinkpu naxwíñudu jyot'ambaktu es yu israelitu ja'ayuty nugoobu du'un wyinma'añbyaaty?

²⁶ Ja naxwíñudu réyuty pyudu'ktu esu israelítuty ja jyustisutujkuty ñaymyujkudu es tmudsiptso'ondu ja Nindsun'ajttam Dios es ja Kristu.

Du'an jyanān ja Davit.

²⁷Tu'ajtun yu'u ko yaa Jerusalén ņaymyujukudu Eroodus, Ponsyu Pilatu mudu israelituty es pūnuty kyaj 'yisraelituty, es tmudsip'ajttu miju m'U'unk Jesús, di'ibu mij mbajták éxtumu Kristu. ²⁸Du'an yu'u ttuundu tugekyu di'ibu miju naty tu xytyuknibajtaagu jyátudut. ²⁹Tyam, Windsún Dios, ok'ix wi'ix jyot'ambaktu, es meegyuts ja muk'ajtun es kudiibu udsuty ndsu'ugudu esuts ngajxwa'xtut miju m'ayuk. ³⁰Es mut miju mmuk'ajtun ndúnuts nya'aguda'agyuts yu puma'ayuty es ndúnduts yu ijxwu'umun esu muj'ajtun mut ja mwa'ats maduumbu Jesús xyuugyujxm.

³¹Ko kyajxtaktaaydyu, ta ja tujk oj yi'xy ma naty jap tu ņaymyúkudu. Net ja Espíritu Santu myooyu muk'ajtun, es tkajxtaaydyu mut ja mujaa yu Diosu 'yayuk.

Wi'ix ja jawyiimbu mubujkpu ņaybyudákudu nixim niyam

³²Ja ja'ay di'ibuty 'y'axájudu Jesús myudajttu nidugekyu ti'igyu ja winma'añ es oy ņaydsyokudu nidu'uk nidu'uk. Ni pún kyajunān "ujtsu nja'a" di'ibu naty myudajttup. Nidugekyu twinmaaydyu ko tugekyu di'ibu naty myudajttup, yu'u nandu'un dyajtúndut nidugékyuty. ³³Es ja apóstuluty tnikajxpajt'adu'utstu mut ja muk'ajtun ko Jesús tūy'ajtun jyikypyejky, es ja Dios tjantsykyuni'xy nidugékyuty di'ibu myubujktu. ³⁴Kyaj ni pún naty ma yu'ujuty di'ibu tugoy'ajtxap. Ja'a ko púnuty myudajttup ja ņaxuty o

tyujk, tyo'ktu, ³⁵net dyajmiindu ja meen es tkuyajktu ma ja apóstuluty. Net oj dyajwa'xtu nidu'ugátyuty nu'un pún dyajtugoy'áty. ³⁶Du'an ttuun yu Josee, ja di'ibu apóstuluty yajxubajttu Bernabee, di'ibu tyijpy Yajjotkujk'ajtpu. Bernabee, ja'a yu'u Leví tyuump 'yaats es jap jyajty naxwiin mā txu'aty Tsyipre. ³⁷Yu'u tte'ky tu'ugu kyam nax di'ibu myudajtyty, es dyajmiin ja meen es tkuyajky ma ja apóstuluty.

Ananius esu Safiiru

5 Peru wiinkpu yedyujk di'ibu xyu'ajtyty Ananius, yu'u mut ja ņudo'oxy Safiiru tto'ktu nandu'un tu'ugu ņax, ²es tpujku'ktu waanu ja meen. Es ja meen di'ibu nadujku, Ananius oj dyajnejxy ma ja apóstuluty éxtum jyawu ka'pxy ja nax tsoo. Es ja ņudo'oxy ņija'ap tugekyu.

³Netu Peedru 'yanmaayy:

—Ananius, ¿ti ko tu xytyu'umo'oy es tyúkut ja mujku'ugópk Satanás ma mwinnma'añ es xyjawin'uuna'añ ja Espíritu Santu, es xyajwu'uma'añ oynu'unun ja meen di'ibu tu yajkujúy ja mnax? ⁴Ja nax mijtsu mja'a ijty. Es ko xytye'ky, ja meen nandu'un mijts mja'a. ¿Ti ko tu xywyinmay xytyuna'añ yu tyaadu? Tu xyjawin'uuna'añ yu Dios, kyaj jya'ajuty ja naxwíndu ja'ay.

⁵Ko tmudooy yu'u Ananius, ta oj kya'ay eeky. Es tsyu'kudyaaydyu púnuty myudoodu di'ibu jajtu.

⁶Net myiindu una'ktujkaty, es t'abjttu Ananius ja ņini'x es oj dyajnaxtúkudu.

⁷Ko 'yijty tuguk ooru, tyujku Ananiusu ņudo'oxy, ni tkanijawu

ko tu 'yeekey ja ña'ay. ⁸Ta Peedru yajtuujju:

—Anmaagyuts, ¿tu xytyooktu ja mnax éxtum tu dyajmíñ ja meeñ?

Esu Safiiru jyúnáñ:

—Du'unuts tu ndeeky.

⁹Netu Peedru 'yanmaayy:

—¿Ti ko miidsuty ti'igyü

mwinma'añ tu xpyujta'aktü?

¿Ti ko tu xyjawin'uuna'andu ja Nindsun'ajtumü Jya'ajun? Jap tujaj'p myndu di'ibu oj tu dyajnaxtuküdu ja mña'ay, es tyam mijs nandu'un myajnaxtuküya'anüdu.

¹⁰Netyü ja Safiiru kyüdaay es 'ye'ky jam tyeky'ujxmü Peedru.

Ko tyujküdu ja una'küty, net tpattu eeky. Ta dyajpüdsuumdü es dyajnaxtuküdu ña'aybyu'am.

¹¹Jyantsytsyü'küdaaydyu pánuty myubujktü Jesús es nidugekyu ja'ay di'ibáty myüdoodu tadu di'ibu jajtüdu yu Ananiias esu Safiiru.

May ja muj'ajtun yajtúñ

¹²Es ja apóstuluty ttuundu may ja ixxw'uamün esu muj'ajtun.

Es nidugekyu mübujkputujk ñaymyujktaayüdu ma txu'aty Salomongü Tyujk Wiin. ¹³Tsu'küdüp ja ja'ay di'ibu kyamubujktü

ja Jesús es ñaymyúküdüt müüt ja mübujkputujk, oy tmujja'adu. ¹⁴Net tmubujktü ja Nindsun'ajtum Jesús mayjya'ay, yedyujk toxytyujkuty. ¹⁵Es extü dyajpüdsuumdü ja puma'ayuty

myabajngujxy jap tu'ajp, es ko ñáxut ja Peedru, oyjye'eyu 'yawax kyá'at ma ja puma'ay. ¹⁶Es ja ja'ayuty di'ibu Jerusalén kajpn myüwingón, nandu'un dyajmiindu ja pyuma'ayuty es di'ibu mujku'u

ya'ayoojudüp, es nidugekyu 'yagudaktaaydyu.

Apóstuluty yajtsúmdü

¹⁷Net ja teedywyindsungópik es ja saduseeü ja'ay di'ibátyu naty jap tjantsyñaywyinnaxujáwüdü, ¹⁸tmajtstü ja apóstuluty es tpujtáktü pujxndugóty. ¹⁹Per tu'ugü Nindsun'ajtumü 'yanklús myiiñ es dya'awatsy ja pujxndujk koots es dyajpüdsueemy, es t'anmaay:

²⁰—Nujxtü muj tsajptujk ñabotsoty, es awánüdu ja'ay ja ayuk di'ibu yu jembyu jiky'ajtun.

²¹Ko oj xyüüñü, net tyujküdu tsejkyu muj tsajptujk ñabotsoty. Ta ya'uxpujktsundáktü.

Es ja teedywyindsungópik es di'ibáty jap dyajnaymyujküdu nidugekyu israelítuty ja myujja'aydyujk di'ibáty naymyujküdüp ma di'ibu ana'amdüp muj tsajptugóty, net t'anmaaydyu ja polüsiüty es dyajmíndüt ja apóstuluty di'ibu jap pujxndugóty.

²²Per ko oj jya'ttu ja polüsiüty ma pujxndujk, kyaj jap pún tpattu ja apóstuluty. Ta jyumbijttu jatugok, ²³es t'anmaaydyu:

—Adiky tu nbaadyuts ja pujxndujk jantsy yajxón es müüt ja soldaaduty jap ma tujk aa tkwentu'attu, per kots tu nya'awa'atstü, ni pánuts jap tu ngapaattu pujxndugóty.

²⁴Ko tmüdoodu ja teedywyindsánuty esu muj tsajptujk kwentu'ajtpü wyindsán, net ñayyajtuujüdü ak yu'ujjuty wi'ixü tyáüdü kyuguxüya'añ. ²⁵Es ko waanü 'yijty, ta jyajty tu'ugü yedyujk di'ibu anmaayy:

—Tadu yedyujkuty di'ibu uxu'ay mbajtáktu pujxndugóty, tap dya'uxpúktu ja ja'ay muj tsajptujk ñabotsoty.

²⁶Net ja muj tsajptujk kwentu'ajtrü wyindsún oj ñejxy müt ja tyuumbutujkuty, es dyajmiindu yajxón ja apóstuluty, ja'agyujxm ko tsyu'ugudu ko tsaaga'adsudat ja ja'ay. ²⁷Ko dyajmiindu, ta dyajnujxtu ma di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty, es ja teedywyindsungópik 'yanmaayü:

²⁸—Tats miits nyajkubóktu es kyaj xyñakyya'uxpúktut ja ja'ayuty müt ja Jesusu 'yuxpújkun. ¿Es ti tü xytyundu? Tä ja'ay xya'uxpújktu'aydyu miidsuty ya Jerusalén, es uudsuty xytyuknikujxm'ata'andu ko 'ye'kyu tadu ja'ay.

²⁹Net ja Peedru müt ja apóstuluty 'yadsoodu:

—Koonum tsyékyuty es nmumado'om ja Dios es kudiinum ja ja'ayuty. ³⁰Dios di'ibu 'yawdajt ja n'aptujk'ajtum, yu'u jajjikypyujk ja Jesús di'ibu miits mya'o'ktu es xykyuduu dyu kruuzkujxm. ³¹Es ja Dios dyajtsajpejty es trujtáky ma 'yaga'añgyu'u, es dya'ity Yajnutsókpu es Ana'ambu, es ja israelitu ja'ayuty jyodumbittut es yajma'xut ja pyojpu. ³²Es uudsuty n'ijxtuts es n'awanuts di'ibuts n'ijx nmudoo, es nandu'un yu tuj'ajtun t'awanu ja Espiritu Santu di'ibu Dios tu dyaky di'ibu myumudeepy.

³³Ko tmudoodu tyadu ayuk, ta jyot'ambujktu es tyim'ya'oogánda.

³⁴Per ma di'ibu ana'amdap muj tsajptugótyu naty, jap tu'ugu fariseeu txu'aty Gamalyel, di'ibu

yajxón ñija'ap ja tsajptujku 'yuxpújkun es di'ibu ja'ay wyindsu'kup muj. Ta tyunaaye'ky es tni'ana'amu es dyajpúdsúmdat ja apóstulu. ³⁵Net t'anmaay di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty:

—Miits israelítuty, naygywentu'átudu oy di'ibu mdunaampy mudu tyadu ja'ayuty. ³⁶Jamyatstu miidsuty ko kyaj jyékyubyuty pyude'ky yu Teudus di'ibu janán: “Ujts yaa ijtp muj.” Es tranujxtu taxk mug'pxu yedyujk. Per dya'o'ktu Teudus, es nidugekyu di'ibu panujxudu tyugooodyaay. Es jap oj kyujxta'ay. ³⁷Ko waanu 'yijty ko yajkuja'ayu sensu, net pyude'ky ja Juudus, Galileeu ja'ay, es mayjya'ay nandu'un pyanujxudu. Es nandu'un dya'o'ktu Juudus, es nidugekyu di'ibu panujxudu naty ñaywya'xtaayudu.

³⁸Paaty n'anuumu, mastu'uttu tyadu yedyujkuty. Wa'an t'ixtu. Ja'a ko tyadu uxpújkun, pun yu'u ja'ayu jya'a, naxaambu'u, ³⁹per pun ja Diosu 'yuxpújkun, kyaj mbaat miits xyajtugódyu. Mnaygywentu'átudap, müt ko tsojk nujx mdsiptundu müt ja Dios.

⁴⁰Nidugekyu tmudoodaaydyu. Net dyajmiindu ja apóstuluty. Ta twojptu kanak ok es jatugok dyajkubojktu muk ko Jesusu 'yuxpújkun tpaduunnu. Net tasmajtsudu. ⁴¹Net ja apóstuluty tsoy'onda jap es jyotkujkadyaaydyu ko 'yayoodu es tsoyodyuundu Jesuskyujxm. ⁴²Es kyaj tmastuttu esu ja'ay dya'uxpúktu, es tkajxwá'xtu ja oybyu ayuk ko Jesús ja'a du'un ja Kristu. Du'un ttuundu bom bom muj tsajptujk ñabotsoty

es nandu'un dya'uxpejky tujkm tujkm.

Nijuxtujku yajje'xywya'xpu

6 Ja tiempu ñimayu'adutstu ja ja'ay di'ibuty myubujktup ja Jesukristu. Net di'ibáty kyajxtup ja grieegu dyajtsondáktu ja u'unun wil'ix dyajwa'xy ja je'xy bom bom. Du'un jyunandu ko kyaj yajxón yajkádyu ja ku'ekyty'oxy di'ibáty kyajxtup ja grieegu.

²Net ja nimajmajtskpu apóstulu dyajnaymyujktaayudu nidugekyu di'ibu myubujktu, es t'anmaaydyu:

—Kyaj 'yóyuty kots uudsuty nmastu'uttat ja Diosu 'yayuk ngajxwa'xtat es nyajwa'xudats ja je'xy. ³Paaty miits mugu'uktujkuty, uxta'aydyu nijuxtujku yedyujk di'ibu myudajtypy ja oyjyot es di'ibu jyagyujkup, di'ibu tu myo'oyuty ja Espíritu Santu myuk'ajtun es ttun tkajxtu di'ibu Dios tsyejpy, es tuknipuku tyadu tuunk. ⁴Es uudsuty, apóstuluty, nyajnejxypyats ja Diosu 'yuxpukun esu kajxtákun.

⁵Nidugekyu ja ja'ayuty t'oyjya'adu éxtum ja apóstuluty oj twinma'añmyo'oydyu. Es net twin'ijxtu Esteebu, di'ibu ni'igu ja Dios tmubejky es ja Espíritu Santu mooyu muk'ajtun es winma'añ es ttúnat di'ibu Dios tsyejpy. Es nandu'un twin'ijxtu Felipe, Prókoru, Nikanoor, Timón, Parmenus esu Nikolás, Antyokiü ja ja'ay di'ibu tuuyup kyupujk ja israelítudyu myubujkun. ⁶Net dyajmiindu ma ja apóstuluty, di'ibu kajxtáktu es tku'unikoonda.

⁷Es ja Diosu 'yayuk myujtujkuy'adútsy es ñimayu'adutsty ja mubujkputujk jam Jerusalén, es extu nimay ja teetytyujkuty tmubujktu ja Jesús.

Esteebu yajmátsy

⁸Esu Esteebu myooyu Dios ja kunu'xun esu muk'ajtun es ttúnat ja muj ijxwu'umun esu muj'ajtun ma ja ja'ayuty. ⁹Nan tamu naty ja ja'ay naaguty di'ibu yo'oydyup ma yajtijy Awa'atstuuyudu Ja'ayu Tsyajptujk. Tamu naty di'ibu tso'ondup Sirene ñaaxóty, Alejandriü, Silisyu esu Asyu, es dyajpudu'ktu tsip es t'anmaaydyu wil'ixáty ja Esteebu. ¹⁰Per kyaj mbaat tmumada'aktu, mat ko yu Espíritu Santu mooyup ja winma'añ ja Esteebu.

¹¹Net ja Esteebu myudsip tmujuudyu andákruty di'ibu juna'andup ko tu tmudoy ja Esteebu myugajxtugóyuty ja Moisés es ja Dios. ¹²Mudu tyadu anuu dyajpudu'ktu ja mayjya'ay esu mujja'aydyujkuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukup. Es nidugekyu tmajtstu ja Esteebu es dyajnjxtu ma di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty. ¹³Es dyajmiindu ja andákruty di'ibu junañ:

—Tyadu ja'ay du'uñum tmugajxtugóyuty tyadu wa'ats lugaar es nandu'unu Moisesu 'yana'amun. ¹⁴Tuts nmudoy ko jyuna'añ ko yu Jesús nazarenu, yu'u yajkutugoyaambyu tyadu muj tsajptujk es kyaj n'okpadu'ununu di'ibu Moisés xytyukmunikákun.

¹⁵Net nidugekyu di'ibu naty jap ana'amdup muj tsajptugóty, t'ijxtu

tuyu Esteebu wyiin jyujp éxtam tu'ugu anklus.

Esteebu, wyinduuyuty di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty

7 Net ja teedywyindsungópk dyajtuy ja Esteebu:

—¿Tii tuy'ajtun tugekyu tyaadu?

²Net 'yadsooy ja Esteebu:

—Miits mugu'uktujkuty,

mujja'aydyujkuty, mudoo'ittu. Ja Dios di'ibu muj'ajtun myudajtypy, kuxu'k ma ja n'apteety'ajtam Abraan ko naty jap tsyuumu Mesopotamyu, ma kyajnumu naty tsyoon es tsyuumut jap ma kajpn txu'aty Arán. ³Es ja Dios t'anmaay ja Abraan: “Pudsam yaa mgajpnóty es mastu'ut ja mmugu'uktujkuty. Nujx mats mij ngexy wiink nax di'ibuts mij ndukni'ixuyaampy.”

⁴Netu Abraan tso'o'ón ma ja Kaldeeu ñax es ñejxy tsunaabyu jap Arán. Netu tyeety 'ye'ky, es ja Dios dyajmiiñ yu Abraan ma tyadu nax, ma tyam ndsunā'ayum. ⁵Per kyaj yajmooy ja ñax, ni kujm metru. Per Dios tyukmūwandaku:

“Nmeebyuts mij tyadu nax esu m'u'unk m'ok.” Peru Abraan kyajnumu naty ja 'yu'unk, ⁶es ja Dios 'yanmaayy: “Yu mduump m'aats jap tsyuumut ma wiink nax, es jap tyúnut muk éxtamu muduumbu, es axuuk jyátut taxk mugopx jumajt. ⁷Per ujts nandu'un ndukkumudowaambyuts yu tadu naxwíñdu, es óknum pyudsámdut jap miidsu mduump m'aats es myíndut yaa es xy'awdátuduts.”

⁸Dios kyajxy'ajt mut ja Abraan

es tpujtáky éxtamu ijxwu'umun es ja 'yu'unk yajtsúkut waanu ma ja yedyujk'ajtun^a. Paaty ko jyajty naxwiiñ yu 'yu'unk Isaa, ko tyuktujkxubejty Abraan ttsijky yu Isaa waanu ma ja yedyujk'ajtun. Es ja Isaa nandu'un ttuun mut ja myaank Jakoob, esu Jakoob nandu'un ttuun mut majmajtsk ja myaanguty, di'ibu tyuump 'yaats ja majmajtskpu israelitu ñaxwíñdu.

⁹Tyadu Jakoobu myaanguty di'ibu udsajtam n'apteety'ajtam, kyaj ttukmuj'ijxu ja myuga'ax Josee es ttukmude'ky éxtamu muduumbu ma yu Ejiptu ñax. Peru Dios yu'u kywentu'ajtypyu naty ja Josee, ¹⁰es dyajpudseemy ma naty 'yity ayo'onóty. Esu Dios tyuun esu Josee 'yagupúkudut ja faraón, Ejiptu ryey. Es ja rey pyujták yu Josee éxtamu gobernador Ejiptu es nandu'un ma ja rey tu'ujk.

¹¹Net myiiñ ja muk yuu, esu muk ayo'on 'yijty ma tugekyu Ejiptu ñax es Kanán, esu n'aptujk'ajtam kyaj tpattu ti jyux'tup. ¹²Es ko Jakoob tmudoy'ajty ko japu triigu ma Ejiptu, ta tkejxy ja myaanguty, udsajtam n'aptujk'ajtam, es tjúyut ja triigu. Net tim jawyiin oj ñujxtu ja n'aptujk'ajtam. ¹³Es ko myumajtsk ok ñujxtu, netu Josee t'anmaaydyu ja myuga'axuty: “Uj Josee, miits xymyuga'ax'ajttup.” Net ja Ejiptu ryey tnija'aju ko yu Josee yu'u israelitu. ¹⁴Net ja Josee tnigajxu tyeety Jakoob es nidugekyu myugu'uktujk, di'ibu nidugu'px majmókx ja ja'ay wyínuty. ¹⁵Du'un jyajty ja

^a 7:8 Ix Lukus 1:59.

Jakoob es tsyunaaydyaknbejky jap Ejiptu. Oknum 'ye'ky, es nandu'un 'yo'ktaaydyu myaanguty. ¹⁶Es du'un oj yajmunejxy ja Jakoobu nini'x jap Sikem, es dyajnaxtuku ma ja aank di'ibu Abraan jyuuy ma yu Amooru myaank.

¹⁷Es kumjékyñum jyata'añuty di'ibu Dios tyukmawandaku Abraan, yu israelitu ja'ayuty tu myayu jap Ejiptu. ¹⁸Net jap Ejiptu oj ryey'aty di'ibu naty kyaj t'ixy'aty ja Josee. ¹⁹Tadu rey yajtuun ja axuk winma'añ es muk dyajmuduun nidugekyu ja n'aptuk'ajtum. Es t'anmaay yu u'unktaak u'unkteedyuty ko agwanu ja myaank di'ibu maxu'unk'ajtp, tnika'aktut es 'yooktut. ²⁰Net ja Moisés jyajty naxwiin. Es jantsy tsuj ijty ja u'unk, es ja tyeety tyaak pyujku'ku tuguk po'o. ²¹Net ko tnikaktu, ja reyü ñuux dyajpude'ky es dyaj'ye'ky éxtamu 'yu'ungun. ²²Paaty ja Moisés ya'uxpyukudu tugekyu di'ibu ñija'ap Ejiptu. Ja'a ijty muj di'ibu myadyakypy es di'ibu tyiimpy.

²³Ko tmudajty justyikxy jumujt yu Moisés, ta jyunán tku'ixa'añ ja israelitu myugu'uguty. ²⁴Ko jyajty ja Moisés, ta t'ijxy tu'ugu Ejiptu ja'ay ko axuuk ttuñ tu'ugu israelitu. Net ja Moisés tniwaandúty yu myugu'uk es dya'e'ky ja Ejiptu ja'ay. ²⁵Es yu Moisés tmawinma'añbyáty ko yu israelitu myugu'uktuk tu tjaygyukudu ko yu Dios dyajtso'oga'añ ja israelítuty es tpujta'aga'añ yu Moisés éxtamu yajnitsókpü. Per ya'ujuty kyaj tjaygyukudu.

²⁶Jakumbom ja Moisés tpaty nimajtsk ja israelítuty di'ibu naty

jap naydsyi'kup, es ja Moisés dyajkuxań ja tsip. Ta t'anmaay: “Miits mnaymyugu'uk'ajtudup. ¿Ti ko mnaydsyiigudu?” ²⁷Net di'ibu naty jyantsytsyi'kypy tnas'yojkudu ja Moisés, es t'anmaay: “¿Pún tu mbujta'agyuty éxtamu windsun o justisun mut uudsuty?” ²⁸¿Ti xya'oogaambuts, éxtam uxu'uy xya'e'ky ja Ejiptu ja'ay?” ²⁹Ko tmudooyu tyaadu, netu Moisés kyeky es ñejxy ma Madyanu ñax. Jap tsyunaay éxtamu jagam ja'ay es pyejky. Net tpattu majtsku myaank.

³⁰Ko ñajxy justyikxy jumujt, japu naty muj ittum myewingonu Sina'ii Kopk, net kyuxe'ky tu'ugu anklus ma tyoy tu'ugu apyñgyepy. ³¹Ko Moisés t'ijxy, ta du'ũñu oj wyu'umu. Es ko tmawingooñ es t'ijx'oyuyáñ, net tmudooy ko Dios 'yanmaayu: ³²“Ujts Dios di'ibu Wyindsun'ajtypy ja m'aptuk Abraan, Isaa esu Jakoob.” Net ja Moisés tyujku tsuyiibyu mudu tsu'ugu, kyaj ñaydyuk'a'ijxu es t'ixut. ³³Es ja Dios 'yanmaayu: “Yajjunák ja mgu'uk mdekykyujxy, mut ko wa'ats ja it lugaar ma mdanu. ³⁴Tuts n'ixy wi'ix 'yayowdu ja nja'ayuty jap Ejiptu, es tuts nmudoy jyu'uy ya'axtu. Es paadyuts tu njunaky es nyajtso'oga'añuts. Pes min es ngáxut Ejiptu.”

³⁵Oyjya'ijxma'tudu Moisés es 'yanmaayudu: “¿Pún tu mbujta'agyuty éxtamu windsun o justisun?”, óknum Dios kyajxu tyadu Moisés éxtamu windsun es dyajpudsámut jap Ejiptu, ja anklus di'ibu kuxu'k ma ja apyñgyepy tpudjuk ja Moisés. ³⁶Moisés dyajpudseemy jap

Ejiptu n'aptujk'ajtum es ttuun yu muj'ajtum esu iwxw'umun jap Ejiptu es ma Tsaps Jikymyejyn, es nandu'un ko justyikxy jumujtu naty 'yity muj ittum. ³⁷Tyadu Moises t'anmaay ja israelituty: "Dios kyaxaampy tu'uk miidsu mmugul'uk éxtumu kyugajxpu, éxtumts uj tu xykyexy. Es xymyubúktut yu'u."

³⁸Esu Esteebu 'yak'anmaay:

—Nan ja'a ja Moises, jamu naty muut ma ja muj it, ma ja anklus myugajxu ma ja Sina'ii Kopk. Ja'a yajmooy ja ayuk di'ibu tuknija'ap wi'ix ja jiky'ajtum es dyajnáxut ma údsajtum. ³⁹Peru n'aptujk'ajtum kyaj tmamudowandu ja Moises, es t'uxtijtu es jyajumbitandu jatugok jap Ejiptu. ⁴⁰Net t'anmaaydyu ja Arón: "Ndsojktupts es xyajkójut ja ndiósuts di'ibu údsuty xywyinyo'oyudap. Kyajts nnijáwudu ti jajtu tadu Moises di'ibu tu xyajpudsu'umum ma Ejiptu ñax."

⁴¹Net ja Arón oj dya'agojwinnáxy tu'ugu tooru'unk ak oorú. Es net dya'o'ktu ja byorreeguty es ttukwindsu'kudu ja tooru'ungu 'yagojwinnáx. Net tmujtuundu ja xuu es xyondaktu mut di'ibu tu dyajkojtu. ⁴²Net ja Dios ñikákudu yu'ujuty es tmastuttu es t'awdátut ja mudsa'a di'ibu jam tsajpótm. Pes du'un éxtum jap 'yity kuxja'ay ma yu Diosu kyugajxpu ñeky:

Miits israelituty, ¿ti ojts xya'ooktu ja mborreegu, es ojts xytyukwindsu'kudats ko m'ijty justyikxy jumujt ma ja muj it?

⁴³Kyaj dyu'unuty, mbaguaydyu ja tujk ma 'yity ja Molok di'ibu miits m'awdajttup,

es nandu'un mbaguaydyu ma 'yity ja Renfanu myúdsa'a, di'ibu nandu'un m'awdajttup. Es ja Molok es ja Renfán, ku'am miits xya'awingojnajxtu es xy'awdata'andu.

Paadyuts uj miits nyajpudsuma'andu ma mgajpnuty es ma mnáxuty, es ngaxa'añuts éxtumu muduumbu waanu jagam ma Babiloñ ñax.

⁴⁴Esu Esteebu 'yajakunáñ:

—Ma ja muj it, jam ja n'aptujk'ajtum tmudajttu tu'ugu wit tsajptujk ma ja Dios t'awdajttu. Dios ja Moises tyuk'ijxu wi'ix tkójut. ⁴⁵Es ja n'aptujk'ajtum t'axájudu yu tyadu wit tsajptujk éxtumu kuma'añ. Esu tyadu Joswee es di'ibu muut myiñ, dyajmiiñ ja wit tsajptujk ko Dios dyajpudseemy yaa ja jekyjya'ay es tmooy ja ñax ja israelituty. Es du'un 'yijttu ma ja Davitu tiempu. ⁴⁶Es yu Davit pyat ja may'ajtum Dios wyindum, es 'yamdooy es dyajkójut tu'ugu tujk ma tsyuumut ja Dios di'ibu Jakoob 'yawdaj. ⁴⁷Per ja Salomonk, Davitu myaank, yu'u kyoj ja Diosu tyujk. ⁴⁸Per kyaj ja Dios Tsajpótmudu tsyuumu ma ja tsajptujk di'ibu ja'ay kyejpy. Extum jyunañ ja Diosu kyugajxpu:

⁴⁹Du'un ja Dios jyuna'añ:

"Yu tsajp yu'uts n'uñaaydyakn'ajtypy, es ja naxwíñudu yu'u madsu ndeky nbujta'aky.

¿Di'ibu dunu tujk mgojándap esuts uj jap ndsuumut, o ja lugaar mats uj nbo'xut?

⁵⁰Pes ujts ku'am tu nbujta'aky tugekyu yu'u."

⁵¹Es ja Esteebu ni'igu t'ak'anmaaydyu:

—Miidsuty kyaj 'yóyuty ja mwina'añuty, paaty kyaj xymyudowa'andu. Tuk nax ti'igyuty miidsuty mut ja m'aptujkuty, taayum miidsuty nandu'un xymyudsip'attu ja Espíritu Santu.

⁵²Ja'a ko yu'ujuty 'yaxaktuundu nidugekyu Diosu kyugajxpu es extu dya'o'ktu di'ibu jékyup kyajx ko myina'añ ja di'ibu jiky'ajt tyy'ajtun muut. Es ko oj myiñ, miits mguyajktu es 'yoogut. ⁵³iMiidsuty di'ibu tu t'axájudu ja Diosu 'yana'amun di'ibu ja'agyujxmu anklus myajmooydyu, kyaj tu xymyumudowdu!

Esteebu 'yeeky

⁵⁴Ko yu di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty tmudoodu yu tyadu ayuk, ta jyot'ambujktu es ñaydyutskat'udu ja'agyujxmu ja Esteebu. ⁵⁵Peru Esteebu, mooyu ja Espíritu Santu ja muk'ajtun esu winma'añ es ttun tkajxut di'ibu Dios tsyejpy, es pyat'ijxy jam tsajpótm es t'ijxy ja Diosu myuj'ajtun, es ja Jesús tyanu aga'añdsyoo ma Diosun. ⁵⁶Net 'yanmaayudu ja Esteebu:

—iXtu! N'ijxypyuts ja tsajp awa'ats, es ja Jesús, Diosu 'yU'unk, pyu'aay aga'añdsyoo ja Dios.

⁵⁷Es di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty t'amajtstu tyatsk kudiibu tnakymyudówdut. Ta yaxkaktu jantsy muk es tmudsiptso'ondu ni'igu ja Esteebu es dya'ooga'andu. ⁵⁸Net dyajpudsuumdu jap Jerusalén es tkuka'tstu. Es di'ibu tyuundu, ja

di'ibu ñi'u'unudu, tkuyajktu ja ñikujxyudu wit es ttukkudujkudu tu'ugu ana'k di'ibu xyu'ajtypy Saulu. ⁵⁹Es ko jam tsaaga'tstu ja Esteebu, net ja Esteebu kyajxta'aky:

—Windsún Jesús, axájuts ja n'anmaja'an.

⁶⁰Net ñaygyoxtnaaydyáku ja Esteebu es yaxkeky muk:

—Windsún Jesús, katu xypyujta'aky ñikujxm yu tyadu peky.

Es ko du'un jyunañ, net oj 'yo'knu.

Saulu tpajudity ja mubujkputujk

8 Es ja Saulu yu'u muut ñaybyujkudu di'ibu ya'o'ku Esteebu.

Nan ja xuu oga'an tpajudijttáktu mukta'aky ja mubujkputujkuty di'ibu jap Jerusalén. Es nidugekyu ja mubujkpu pyudsuumdu jap Jerusalén es ñaywya'xtaayudu ma ñáxudyu Judeeu esu Samaaryu. Yu'uyu apóstuluty oj wyu'umdu jap Jerusalén. ²Es nija'ajuty di'ibu Dios 'yawdajttup, dyajnaxtujkudu ja Esteebu es tnijuuy tniyaxtu. ³Per ja Saulu tpadu'udu'jku ja ja'ayuty nidugekyu di'ibáty ja Jesús pyanujxtup, tujkm tujkm tju'ttu yedyujk toxytyujk, tpawijts tpajudojtta es ttsuumdu.

Kristu yajnimadya'aky ma Samaaryu

⁴Es di'ibáty pudsuumdu jap Jerusalén tkajxwa'xtu ja Diosu 'yayuk es ja ñitsokun omyaaty ñujxtu. ⁵Du'unu Filipu ttuun es ñejxy ma tu'ugu Samaaryu kajpn. Es net dyajtsondáky tkajxwa'xy ko Jesús yu'u Kyrístuty di'ibu Dios tu

tkexy. ⁶Es ja ja'ay ñaymyujkudu nidugekyu, es tmudoo'ijttu yajxon di'ibu ja Felipe kyajxypy, es t'ijxtu nandu'un ja iwxw'umun di'ibu myudajtypy ja maj'ajttun di'ibu Felipe tyuun. ⁷Es may ja ka'oybyu t'uxkejxy ja Felipe, es ya'axtu ja ka'oybyu ko pyudsemy. Es mayu xux ja'aydyujk es ja tekymya'atpu 'yagudaktu. ⁸Paaty nidugekyu ja'ay ma ja kajpn wyu'umdaaydyu jotkujk.

⁹Jap tsyunaay tu'ugu yedyujk di'ibu xu'ajtypy Simonk. Es ja'a ijty bruju es twin'uun ja ja'ay jap ma tugekyu Samaaryu ñax es t'anuumudu ko yu'u muj 'yity.

¹⁰Nidugekyu ja'ay muj mutsk tmubujktu es t'anmaaydyu:

—Tyadu Simonk tuy'ajttun ko Diosu myuk'ajttun tmudaty.

¹¹Paaty tmubejky ja ja'ayuty ko jeky tu twin'uun mut ko byrujuty.

¹²Es ko Felipe tyuk'axpukju ja oybyu ayuk di'ibu ñigajxypy ja Diosu kyutujkun, es tu tkexy ja Jesús éxtum ja Kristu, net tmubujktu ja ja'ayuty es ñubajttu, yedyujk toxytyujkuty. ¹³Nandu'unu Simonk tmubejky es ñubejty. Net dyajtsondaky es tjamyudajty ja Felipe. Es ko t'ijxy tyadu iwxw'umun di'ibu myudajtypy ja maj'ajttun di'ibu tyuun ja Felipe, net du'uun wyu'umu ja Simonk.

¹⁴Ko ja apóstuluty japu naty Jerusalén tmudoodu ko yu Samaaryu ja'ayuty tu tkupaktu ja Diosu 'yayuk, net tkajxtu Peedru es ja Fwank. ¹⁵Ko jyajttu jap Samaaryu, net kyajxtáktu es t'amdoodu ja Dios es tmo'oyut yu Espiritu Santu di'ibáty myubujktu,

¹⁶ja'a ko kyajnumu naty jya'ty ja Espiritu Santu ma yu'ujuty, je'eyu naty tu ñubattu mut ja Nindsun'ajttum Jesusu xyuu. ¹⁷Es ko kyajxtaktaaydyu, net ja Peedru esu Fwank tku'unikoondu ja ja'ayuty, es du'un oj t'axájudu ja Espiritu Santu.

¹⁸Ko ja Simonk t'ijxy ko ja Espiritu Santu tu myiñ ko ja apóstuluty tku'unikoondu ja ja'ayuty, net t'awa'anu meeñ, ¹⁹es t'anmaay:

—Meegyuts uj nandu'unu tadu muk'ajttun, es kots uj ngu'unikónudats ja ja'ayuty otyim pánuty, 'yaxájudup ja Espiritu Santu.

²⁰Net ja Peedru 'yanmaay:

—Oyu tadu mmeeñ tyimtugóyut mut mij. ¿Tii mjunaamp xytyijy ko di'ibu Dios ñayajkypy, mbaat xytyijy yajjúy mut ja meeñ? ²¹Kyaj mbaat xytyuñ mut uudsuty ja Diosu tyuunk, ja'a ko mwinma'añ kyaj wya'adsuty madu Dios. ²²Mastu'udu tadu m'axuk winma'añ. Mänu'xta'agu Dios es mbojpu'maxudat. ²³Nnija'abuts ko naywyinnaxu xyjawu es ja peky mya'ijtup éxtumxyup tsimy m'ity.

²⁴Net ja Simonk 'yadsooy:

—Mänu'xta'áktu miidsudyu Nindsun'ajttum Jesús es kyajts uj du'un njátut éxtum tu mjuna'añ.

²⁵Ko Peedru es ja Fwank t'awa'anudu yu Nindsun'ajttum Jesusu 'yuxpukun, net tkajxwá'xtu ja oybyu ayuk ma mayu samaritanu kajpn. Oknum jyambijttu Jerusalén jatugok.

Felipe esu Etyopiin ja'ay

²⁶Es ko 'yijtyu tyadu, tu'ugu Diosu 'yanklus myiñ ma Felipe es 'yanmaay:

—Pudsam yaa. Nujx ma muj tu'u kujunak di'ibu nujxp Jerusalén extu ma Gazu kajpn es ñaxy ma ja muj it.

²⁷Felipu tso'oon es ñejxy. Es jap tpaty tu'ugu yedyujk, Etyopiiu ja'ay. Ja'a ijtp tesoreeru ma ja toxytyujk Kandasu, Etyopiiu reynu. Tu 'yotsy jap Jerusalén es t'awdaty ja Dios.

²⁸Jumbijnubu naty ma ja kyajpn, ttuk'u'uñu ja kyarru es t'ixy ja Diosu kyugajxpu Isaiiu ñeky. ²⁹Net ja Espiritu Santu 'yanmaayu ja Felipu:

—Mawingón es naybyaadudu mudu tadu karru.

³⁰Es ko tmawingooñ ja Felipu, net tmadooy ko tkajxy ja tesoreeru ja Isaiiu ñeky. Esu Felipu dyajtuuy:

—¿Ti mnija'ap di'ibu jam mgajxpyu?

³¹Es ja tesoreeru 'yadsooy:

—¿Wi'ixuts nnijawut pun kyajts pun xy'awanu?

Es t'amdooy ja Felipu es pyátut ma jam 'yu'uñu. ³²Ma jamu jaaybyajtun di'ibu naty kyajxpyy, ja ijty yu tyaadu:

Oj tmunejxy ma 'ye'ky éxtum ja borreegun.

Es du'un éxtum ja borreegu ko ja'ay tnikeepy wye'emy uum, nan kyaj oj ja 'yaa dyajwa'xy.

³³Es ma 'yayo'on'ajty, kyaj jajtuuñ ja ja'ay tuy'ajtun muut.

¿Es pun mbaat jyuna'añ ko yu'u ttuump t'aadsuty?,

ja'a ko ja jyiky'ajtun oj jajpujku ya naxwiiñ.

³⁴Net ja tesoreeru dyajtuuy ja Felipu:

—Anmaagyuts, tunu may'ajtun, ¿punu du'un ñimadyakypy yu

Diosu kyugajxpu? ¿Yu'u ku'um nayñimadyakup, o wiink ja'ayu?

³⁵Net ja Felipu tmadyaage'ky ja jaaybyajtun di'ibu tu tkajxy, es t'awa'anu ja oybyu ayuk di'ibu Jesús ñigajxpy. ³⁶Es ko ñajxtu ma tu'ugu nuu, ta ja tesoreeru jyunañ:

—Yaa ta ja nuu. ¿Kyajts mbaat xyajnubétyu?

³⁷Es ja Felipu 'yadsooy:

—Pun mmubejky py mat winu m jot, mbaat.

Es ja tesoreeru 'yadsooy:

—Nmubejky pyuts ko yu Jesukristu yu'ujty ja Diosu 'yU'unk.

³⁸Net t'anmaay es dyajwa'k'áwut ja kyarru. Ta jyunaajtun nimajtsk ma ja nuu. Ta ja Felipu dyajnubejty ja tesoreeru. ³⁹Ko pyudsuumdu ma ja nuu, yu Nindsun'ajtum Jya'ajun yu'u myunujx ja Felipu, es ja tesoreeru kyaj ñaky'ijxu. Ta ja tyu'u dyaj'yo'oyñu jantsy xondakp. ⁴⁰Es ja Felipu jyajty ma Azotu kajpn, es ñajxy kajpngajpn es tkajxwa'xy ja oybyu ayuk, ja nitsokun di'ibu Jesús yajmiimpy, extu ko jyajty Sesareeu kajpn.

Saulu jyodumbity

9 Ja Saulu kyaj tmastu'uty es tkajxykyopk'átut ma ja ja'ay di'ibáty 'yaxájudu ja Jesús éxtum ja Kristu. Paaty oj ñejxy ma ja teedywyindsungópk, ²es t'amdooy yu ñeky es ñujxa'añ ma ja tsajptujk jap Damasku, es t'uxta'aya'añ ja ja'ay, yedyujk toxytyujkuty, di'ibu pyanujxtup ja Jesús éxtum ja Kristu, es ttsuma'añ es dyajmina'añ Jerusalén. ³Es ko ñejxy naty tu'am, timja'tánubu naty Damasku

kajpnóty, net oj ñimíñuty muk tu'ugu jajun di'ibu tso'omp tsajpótm es jya'ty ma yu'u. ⁴Net ja Saulu kyudaay naxkújxy, es tmudooy ko yajmugajxy:

—Saulu, Saulu, ¿ti kots xypyajudity?

⁵Net ja Saulu dyajttuy:

—¿Mbún mijts, Windsún?

Es 'yadsooy:

—Hjtsuts Jesús di'ibu mij mbajuditypy. Ku'um mnayyajtsayútyúty éxtumu yuubu ko tnepy yu kepyjyujtsétsy.

⁶Pudu'uk. Nujx kajpnóty. Jap mya'anuumut ti mdúnur.

⁷Es ja yedyujkuty di'ibu mudu naty jyudity ja Saulu, du'uñu wyu'umudyaaydyu ko tmudoodu tu'uk kyajxy es kyaj pán t'ijxy. ⁸Net ja Saulu pyude'ky naxkújxy, per ko oj 'yijxwa'xy, kyaj mbaat 'yok'ijxnu. Es du'uñu oj myunujxudu witsy jap Damasku. ⁹Es jap 'yijty tuguk xuu wiints, es kyaj kyay 'yiiky.

¹⁰Jap Damasku tsyunaay tu'ugu ja'ay di'ibu xyu'ajt Ananiius, di'ibu pyaduun ja Jesús. Ta ja Jesús 'yanmaayy ijmá'tungyujxm:

—¡Ananiius!

Ta 'yadsooy ja Ananiius:

—Nindsun'ajtum, tyaajtsu.

¹¹Net ja Jesús 'yanmaayy:

—Nujx ma tu'u di'ibu xyu'ajtypy Tudyu'u. Ma Juudusu tyujk xyajtáwut tu'ugu yedyujk, Tarsu ja'ay di'ibu xyu'ajtypy Saulu. Kajxtákr yu'u. ¹²Tats nduk'ixy ijmá'tungyujxm ko mij mduku ma 'yity es xyku'unikón. Ta 'yijxpejky jatugok.

¹³Es ko tmudooy tyaadu, net ja Ananiius 'yadsooy:

—Per Windsún, may ja ja'ay tu xy'anuumuts wi'ix tu ttuñ axuuk di'ibu mij mja'ay'ajttur Jerusalén. ¹⁴Es tyam myiñ yaa nandu'un mut ja ñeky di'ibu tu myo'oyuty yu teedywyindsúnuty, es tsuma'añ tmatsa'añ yu ja'ay nidugekyu di'ibu yaa m'awdajttur.

¹⁵Jesús 'yanmaayy:

—Nujx, ja'a ko tats nwin'ixy yu ja'ay es yu'uts ngaxaampy es tkajxwa'xut ujtsu nja'a ma wiinkpu naxwiñudu, ma ryéyuty, es nandu'un ma israelitu ja'ayuty. ¹⁶Es nduk'ixupts wi'ix muk 'yayówut ujtskyujxm.

¹⁷Net ñejxy ja Ananiius es tyujku tugoty ma 'yity ja Saulu, es tku'unikooñ es t'anmaay:

—Mugu'uk Saulu, yu'uts xykyajxp ja Nindsun'ajtum Jesús di'ibu kuxu'k jap tu'ajp ma naty mmiñ. Xykyéyuts es m'ijxwa'xut jatugok es ja Espiritu Santu mmo'oyudut ja muk'ajtum esu winma'añ es xytyun xykyajxut di'ibu Dios tsyejpy.

¹⁸Netyu oj kya'ay Saulu wyiinóty éxtumu ajkx nimeeñ, es 'yijxpejky jatugok. Net ja Saulu oj ñubety.

¹⁹Ta kyaay 'yiky es tpejky ja myujaa jatugok, es oj 'yakwu'umu waanu mudu Jesusu 'yuxpukpu di'ibu tsunaaydyur Damasku.

Saulu tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk jap Damasku

²⁰Net ja Saulu dyajtsondáky tkajxwa'xy ma ja israelitadyu tsyajptujk ko Jesús yu'u Dios ja 'yU'unk, ja Kristu. ²¹Nidugekyu ja'ay di'ibu myudoodu, net du'uñu wyu'umudyaaydyu, es ñay'anmaayudu:

—¿Tii kyaju tyaadu yu'ujuty ja ja'ay di'ibu pyajudijt es tmajtsy ja ja'ay di'ibu myujja'ap ja Jesús jap Jerusalén? ¿Tii kyaj tyaadu yu'udyu di'ibu yaa tu jya'ty es tmátstut pánuty kyupujktup ja Jesusu 'yuxpujkún es dyajnujxtut ma ja teedywyindsúnuty?

²² Esu Saulu tkajxwa'xy mut waanu ni'igu ja muk'ajtun es dya'íxyuty ko Jesús yu'u Kristu. Es kyaj tmawinma'añbyaattu wi'ix 'yadsoojumbítut ja israelítuty di'ibú tsunaaydyur Damasku.

Saulu kye'eky

²³ Es ko jeky 'yijty, net ja israelítuty ñaygyajxudu es dya'ooga'andu Saulu, ²⁴ per ja Saulu ya'awa'anu. Xuuñ koots ja israelítuty 'yadunaayu ma kyajpndáku es dya'ooga'andu, ²⁵ per ja mubujkputujk tpujtáktu ma tu'ugu muj katsy es dyajjunajktu mut ja tejxyñ, tkutuuyñajxtu koots ma ja kajpn nabots. Es du'un dyajkáktu Saulu.

Saulu jya'ty Jerusalén

²⁶ Ko Saulu jyajty Jerusalén, net ñaybyuwa'ku mut ja di'ibu Jesús 'yawdajttup. Per ja ja'ay di'ibu jap ijttup, tsu'kudu es wyinmaaydyu ko Saulu nugoo 'yanda'aky ko tu mubeky ja Jesús. ²⁷ Per ja Bernabee yu'u oj dyajnejxy es tkuyajky ma ja apóstuluty es tmadyaky wi'ix yu Saulu tu t'ixy ja Jesús tu'aay es wi'ixu 'yanmaayu. Nandu'un tmadyaky wi'ix ja Saulu tkajxwa'xy muk aa muk jot jap Damasku ko Jesús yu'u Kyrístuty. ²⁸ Net ja Saulu oj wye'emy mut

yu'ujuty, es ja'a muut ñaxy tyuku Jerusalén, ²⁹ es myadya'aktu es ñaygyajxytsyiigudu mut ja israelítuty di'ibu kajxp grieegu. Per tadu ja'ayuty ya'oogándup ja Saulu. ³⁰ Es ko ja Saulu ja myugu'uktujk tnija'adu, net tmunujxtu ma Sesareeu kajpn. Ko jap tsoyo'oiñ, ta ñujxnu ma kyugajpnuty jap Tarsu.

³¹ Agujk jotkujk tsunaaydyu ja mubujkputujk jam Judeeu ñaaxóty, Galileeu es Samaaryu, es myujwiinudu ja mubujkún. Du'uñum ja Nindsun'ajtum twindsu'ugudu, es mut ja Espíritu Santu pyudujkún ñimayu'adu'utstu.

Eneeus 'yaguda'aky

³² Es ko Peedru tku'ijxy ja myumubujkputy, nandu'un oj ñejxy ma Liidu kajpn tku'ixa'añ di'ibu Dios jya'ay'ajttup jap. ³³ Es tpaty tu'ugu yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Eneeus, di'ibu naty tu kyo'knaayñu tuktujk jumajt es tu 'yijnu xux.

³⁴ Esu Peedru 'yanmaayu:

—Eneeus, Jesukristu mya'agudákup. Pudu'uk. Winya'abu mmabajn.

Net ja Eneeus pyude'ky ko ya'anmaay. ³⁵ Es nidugekyu ja'ayuty di'ibu tsunaaydyur Liidu es Sarón t'ijxtaaydyu ko 'yaguda'aky ja Eneeus. Ta tmastuttu ja jyeky winma'añuty, es tranujxtu ja Jesusu 'yuxpujkún.

Dorkus jyikypyeky

³⁶ Ma ja Jope kajpn, jaa tu'ugu toxytyujk tsunaay di'ibu Jesús 'yawdajtypy. Ja'a xyu'ajtypy Tabitu, di'ibu ayuk wimbudsuump grieegu Dorkus. Tyadu toxytyujk

tim tuump yajxón es tpuđuku ja ja'ay di'ibu ayoodup. ³⁷Net pya'ambejty ja Dorkus es 'ye'ky. Net yajpujy ja ñini'x es tpujtáku ma tu'ugu kwartu tuk niku'uybyu. ³⁸Jope yu'u myuwingón ja Liidu. Es ja'a ko di'ibu 'yawdajttup ja Jesús tñijáwudu ko Peedru naty 'yity Liidu, net tkajxtu majtsku myugu'uk es t'anuumudut ja Peedru:

—Jottugoy, jo'om Jope.

³⁹Net ja Peedru oj ñejxy mut ja ja'ayuty. Es ko jyajty, ta yajmunejxy ma ja kwartu ma 'yity ja o'kpu Dorkus. Es nidugekyu ku'ekytyo'oxyuty jyu'uy ya'axtu, es ttuk'ijxtu Peedru ja witu jembyu esu wiingátypyu wit di'ibu Dorkus yajkojy ko jyiky'ajty. ⁴⁰Net ja Peedru t'anmaay yu ja'ay es pyudsuumda'ayut nidugekyu. Net ja Peedru ñaygyoxtnaaydyáku es kyajxtáky, tnaxmu'ijxu ja o'kpu Dorkus es t'anmaay:

—Tabitu, pudu'uk.

Net ja Dorkus dyajwa'xy ja wyiin. Es ko t'ijxy ja Peedru, ta wya'tskujku. ⁴¹Net ja Peedru tmajtsy kyu'ugujxy es dyajpude'ky. Net tmugajxy ja Dórkusu myugu'uk esu ku'ekytyo'oxyuty, es ttukkudujku jiiky. ⁴²Es nidugekyu ja'ay tñija'adyaadyu jap Jope ko Dorkus tu jyikypyeky, es may tmubujktu ja Jesús éxtamu Wyindsán. ⁴³Peedru oj wye'emy kanak xuu Jope ma ja po'ogo'tspu Simongu tyujk.

Peedru esu Kornelyu

10 Jap Sesaree kajpnóty tsyunaay tu'ugu yedyujk

di'ibu xyu'ajt Kornelyu. Ja'a ijty soldaadu windsán ma ja Batayonk Italianu. ²Pes ja Kornelyu es púnuty muut tsunaadyuyp ma jyuun tyujk, ti'igyu t'awdattu Dios es twindsu'ugudu. Nandu'un tmooy ni'igu limosnu es tpuđuku ja israelítuty, es du'ññm t'awdaty ja Dios. ³Tu'ugu xuu, éxtam tuguk yaxpún, net t'ijxy jantsy wa'ats ijxma'tungyujxm tu'ugu Diosu 'yanklus tyuku ma yu'u naty es 'yanmaay:

—iKornelyu!

⁴Es ja Kornelyu t'ixy ja anklus mut ja tsu'ugu. Net dyajtuay:

—Anmaagyuts, Windsán. ¿Ti mdsejpy?

Net ja anklus 'yanmaay:

—Dios tu tmudoy ko mgajxta'aky es ñija'ap wi'ix xpyuduku ja ja'ay di'ibu tugoy'ajtxup. ⁵Kax ja ja'ay jap Jope es yajwówut ja ja'ay di'ibu xyu'ajtypy Simonk, di'ibu nandu'un xyu'ajtp Peedru. ⁶Jap tsyuunu ja myuxuu Simonk, po'ogo'tspu di'ibu tsunaapy mejyñbyu'aay.

⁷Ko ja anklus oj ñujxnu, net ja Kornelyu tmugajxy majtsku tyuumbu es tu'ugu syoldaadu di'ibu tyukmujotkujk'ajtypy oytyiity es y'awdajtypy ja Dios. ⁸Ko ttukmumadyaktaay, net tñigajxu Peedru jap Jope.

⁹Jakumbom niduguk tyu'uyo'oydyu. Ko kyijkyxyu'ajnu, tmwingoonnu Jope kajpn, net ja Peedru pyejty tujk nikujxy es kyajxta'aga'añ. ¹⁰Es nugoo naty 'yok'yu'o'kanu, abátupnumu naty ja kyaaky tyojx es kyaya'añ, net ja Dios ttuk'ijxy ja Peedru ¹¹ko ja tsajp 'yawa'atsy es ko kyuda'aky naxwiin

di'ibu kuxu'kp éxtum tu'ugu muj wit 'yamajts'ítu taxk eskinu. ¹²Japu natyu may jayujk di'ibu taxku tyeky, di'ibu kaagudijtp esu tsa'añ.

¹³Netu Peedru tmudooy kyajxy tsajwínm, es 'yanmaayu:

—Pudu'uk, Peedru. Ya'ook es xytsyu'udsut.

¹⁴Esu Peedru 'yadsooy:

—Kyaj Windsún. Kyajts nje'xyñum di'ibu ja'ay ya'axu'kup o yajpekykya'ap.

¹⁵Net jatugok tmudooy tsajwínm kyajxy, es 'yanmaayu:

—Di'ibu Dios tu dyajwa'atsy, katu mij xy'andijy di'ibu ya'axu'kup o yajpekykya'ap.

¹⁶Ja'a jyjtu tuguk ok, es net jatugok jyumbijty di'ibu kuxu'k éxtum ja muj wit tsajwínm.

¹⁷Ta ja Peedru jyotmay'e'ky ti myadyakypyu tyadu iJimmy'tun. Net jyjttu ja Kornelyu ja jya'ayuty ma ja Simongu tyujk aa, es dyajtuudu pun yu'u tyujk. ¹⁸Net dyajtuudu:

—¿Japu Simonk, di'ibu nandu'un xyu'ajtp Peedru, ma tyadu tujku?

¹⁹Es ja Peedru tamu naty tujkkujxm jyotmay'eeky ko ti 'yandijpy di'ibu tu t'ixyu naty. Es ja Espírítu Santu 'yanmaayu:

—Ta ja'ay niduguk m'uxta'ayuty.

²⁰Pudu'uk, junak es nujx mudu tadu ja'ayuty. Kyaj xyjupjávut. Újts tu ngexy.

²¹Net ja Peedru jyunajky ma naty jap 'yawíxyuty ja Kornelyu ja jya'ayuty, es t'anmaay:

—Újtsu du'un di'ibu m'uxtaaydyup. ¿Ti mnimiindup?

²²Ta 'yadsoodu:

—Yu'uts xykyajxp ja soldaadu windsún Kornelyu, tu'ugu

yedyujk di'ibu jiky'ajtp tuy'ajtun maat es di'ibu wyindsu'kup ja Dios, es tsojkudup nidugekyu ja israelítuty. Es tu'ugu Diosu 'yanklus 'yanmaayu es mij myajwówut es mnujxut ma ja Kornelyu tyujk. Es ja Kornelyu tmudowa'añ di'ibu mij mgajxypy.

²³Net ja Peedru dyajtujuk, es wye'emy mut yu'u tuk tsuu. Ta jakumbom ja Peedru jyamyudajttu ja Jope ja'ayuty di'ibu 'yawdajttu ja Jesús.

²⁴Ta jakumbom jyjttu jap Sesareeu ma ja Kornelyu 'yawíxyuty mut ja myugu'uktujk esu myatnaymyaayubuty di'ibu tu t'woy.

²⁵Ko Peedru jyjaty ma ja Kornelyu tyujk, net pyudseemy ja Kornelyu. Ta ñaygyoxtonaaydyáku Peedru wyinduuy es twindsu'uguya'añ.

²⁶Ta Peedru wyijtsu'ku, es 'yanmaayu:

—Tanu. Új nandu'unuts nja'ayuty éxtum mijun.

²⁷Es tmugajxy tyujkudu tugoty. Jap tpaty ja Peedru mayja'ay tu ñaymyíkyuty. ²⁸Net ja Peedru jyunáñ:

—Miits mnija'adup ko yu israelítuty jyuná'andu ko pyekykya'at ja israelitu ja'ayuty ko ñaymyúkudut mut ja wiink ja'ayuty o tyúkat ma wiink ja'ayy tyujk.

Peru Dios tats xytyuknijawu kyajts njuna'anut ko 'yaxukja'ayuty pún. ²⁹Paaty kots oj xywyowdu, nétyuts mbadso'oñ, ni wi'ixuts nga'anmaay. Tyam awa'anuguts tits ko oj tu xywyoy.

³⁰Net ja Kornelyu 'yadsooy:

—Tyam myajtaxkxuar, éxtumu tyadu oorú, tyaadsu naty

uj ndugótyuts n'ayu'aty es ngajxta'agyuts. Net kyuxe'ky tu'ugu yedyujk es ja wyit jantsy tu'xp. ³¹Nétuts xy'anmaay: “Kornelyu, Dios tu tmudoy ko mgajxta'aky es ñija'ap wi'ix tu xpyudaku di'ibáty tugoy'ajtxudap. ³²Nigaxu jap Jope tadu ja'ay di'ibu xyu'ajtypy Simonk, di'ibu nandu'un xyu'ajtp Peedru. Jap 'yity ma po'ogo'tspu Simonk di'ibu tsunaapy mejyñbyu'aay.” ³³Nétyuts mij nnigajxu es mya'uxta'ayut, es tu xytyuñu may'ajtun es tu mmiñ. Paaty nidugekyu n'ijtam tyam ma ja Dios, es nmudowa'añuts di'ibu Nindsun'ajtam tu tkexy es xy'awánuduts.

³⁴Net ja Peedru t'anmaay:

—Tyámuts njaygyuku ko tuj'ajtun ja Dios nidugekyu ja'ay ttsojktá'ay,

³⁵es tkupujktá'ay oytyim pún ja'ayuty di'ibu windsu'kadap es tmudúñ. ³⁶Dios t'anmaay ja israelitu ja'ay es t'awa'anu ja ayuk di'ibu yajjotkujk'átudap Jesukristukyujxm, di'ibu tugekyu ñiwindsun'ajttaapy. ³⁷Miits mnija'adap nandu'un di'ibu tu tyuñ tu jyátyuty ma ja israelítudyu ñax, tsyondaky Galileeu ko tu Fwank tkajxwa'xy es ñubátut ja ja'ayuty.

³⁸Mnija'adap nandu'un ko Dios yu'u myooy ja Jesús nazarenu ja myuk'ajtun es ja Espírítu Santu. Es ja Jesús ttuñ yajxón es dya'agudaky nidugekyu di'ibu mut ja mujku'ugópk ja myuk'ajtun 'yayoodap. Tyaadu Jesús tyuun mut ko Dios muut 'yity. ³⁹Es uudsuty, apóstuluty, testiiguts nidugékyuty di'ibu Jesús tyuun ma ja Judeeu ñax es nandu'un

ma ja Jerusalén kajpn. Oknam dya'o'ktu, tkuduuudyu kruuzkujxy. ⁴⁰Peru Dios yu'u yajjikypyujk ko tyugukxubejty, es dyajkuxe'ky ma uudsuty. ⁴¹Kyaj kyuxe'ky ja Jesús ma ja'ay nidugekyu, je'eyu kyuxe'ky ma uudsuty di'ibu Dios xywyin'ijxtuts jayujp éxtamu testiigu. Uudsuty kaay úktupts mut ja Jesús ko Dios tu dyajjikypyéky. ⁴²Esu Dios tu xkyéxyuts esuts ngajxwa'xut mut ja ja'ayuty es n'awánuduts ko Dios tuj'ajtun tu tpujta'aky ja Jesús éxtamu fwezun mut ja jiikypyu es mut ja eekypyu. ⁴³Nandu'un jékyup nidugekyu Diosu kyugajxpu tmugajxtu ja Jesús, es t'anmaaydyu ko nidugekyu di'ibu myubujktup es t'axájudu Jesús, yu'u yajma'xtup ja pyojpu.

Espírítu Santu myiñ ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty

⁴⁴Peedru tambaadu naty kyajxy ko ja Espírítu Santu myiñ ma nidugekyu di'ibu myadoo'ijttup éxtamu Peedru jyuña'añ. ⁴⁵Net ja israelítuty di'ibu myubujktu Jesús es mut ja Peedru myiindu, du'uñu wyu'amudyaaydyu ko Dios tkejxy ja Espírítu Santu nandu'un ma ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty, ⁴⁶ja'a ko tmudooy ja ja'ay kyajxtu wiingáty ja ayuk es t'awdaty ja Dios. ⁴⁷Net ja Peedru jyuñáñ:

—Mugu'uktujk, žpún nidu'uguty miidsuty kyaj ttseky esu tyadu ja'ay ñubátut?, ja'a ko Dios tu tkexy ja Espírítu Santu ma yu'ujuty éxtam nandu'un udsajtam.

⁴⁸Net ja Peedru 'yanmaayyu es ñubátut mut ja Jesukristu xyuugyujxm. Ko ñubejty, net

ja Peedru t'anmaaydyu es 'yakwu'umut majtsk tuguk xuu mut yu'ujuty.

**Peedru t'awanu ti ko ñejxy
ma kyaj 'yisraelítuty**

11 Es ja apóstuluty es ja myugu'uguty di'ibu jap Judeu myubujktu Jesús, tmūdoodu ko nandu'un yu Sesareeu ja'ayuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty tkupujktu Diosu 'yayuk. ²Es ko Peedru jyumbijty jap Jerusalén, ja israelítuty di'ibu pyaduundap ja tsiky'ajtun es tmubuktu Jesús, net oj t'oodu Peedru du'un:

³—¿Ti ko oj tu xykyu'ixy di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es tu xymyutkay?

⁴Net ja Peedru tmaryaky extu ma tsyondaky tugekyu di'ibu naty tu jyátyuty, es t'anmaay:

⁵—Uj tápudsu naty ma Jope kajpn. Es kodsu naty ngajxta'aky, nétuts n'ijxy tu'ugu ijxma'tun. Es du'unuts n'ijxy éxtum tu'ugu muj wit kyada'aky tsajwínm, yajmajts'ítty taxk eskinu es jyajty madsu naty ngajxta'aky. ⁶Es kots n'ijxy yajxon ti naty jap ma witun, nétuts n'ijxy ja juyujk di'ibu taxku tyeky, tsaj'añ es di'ibu kaagudijtp. ⁷Es nmūdoooyuts kyajxy tsajwínm, es xy'anuumuts: “Pudu'uk, Peedru. Ya'ook es xytsyu'udsut.” ⁸Es njunánuts: “Kyaj Windsún. Kyajts nje'xyñum di'ibu ya'axu'kup o ja'ay yajpekyky'a'ap.” ⁹Nétuts xymyugajxy tsajwínm, es xy'anuumuts jatugok: “Di'ibu Dios tu dyajwa'atsy, katu mij xy'andíjat di'ibu ya'axu'kup o yajpekyky'a'ap.” ¹⁰Tuguk ókuts oj xymyugajxy, es jyumbijty pyatujku tsajwínm ja

muj wit. ¹¹Madsu taadu n'ijxy, net jyajty niduguugu kugajxyuty madsu naty njajtta'aky. Ja ja'ay jap tsoyo'ón Sesareeu es xyñimiñuts. ¹²Nétuts ja Espíritu Santu xykyejxy mut ja ja'ayuty esuts xy'anmaay ko ni wi'ixuts ngawinmáyt kots nganujxut. Es nandu'un oj ñejxy mut uj nidudujk yu nmugu'uguts. Nidugekyuts ndujkudyaaydyu ma ja ja'ayu tyujk. ¹³Net ja Kornelyu xytyukmumadyákuts ko kyaxe'ky tu'ugu anklus ko ta naty tyanu es 'yanmaayu: “Kax ja ja'ay jap Jope es xywyówut ja Simonk, di'ibu nandu'un xyu'ajtp Peedru, ¹⁴es yu'u m'anuumudap wi'ix mnitso'ogut, mij mut nidugekyu di'ibáty tsyunaaydyup ma ja mjueen mdujk.”

¹⁵Kots nyajtsondáky nmugajxyuts, ja Espíritu Santu net myiñ ma naty jam 'yity ja ja'ayuty. Extu udsajtum oj n'axájum jawyiin, nandu'un yu'u oj t'axájuda. ¹⁶Nétuts njamyetsy éxtumdsu naty yu Nindsun'ajtum Jesús tu xy'anuumu: “Tuy'ajtun ko Fwank yu'u mut ja nuu yajnubejty, per miits mnubáttut mut ja Espíritu Santu.” ¹⁷Es pun yajk ja Dios nandu'un yu Espíritu Santu mut yu'ujuty, éxtum udsajtum ko nmubujkum ja Nindsun'ajtum Jesukristu, çpúnuts uj esuts ndsiptúnut mudu Dios?

¹⁸Es ko ja myugu'uktujk jam Jerusalén tmūdoodu tyadu ayuk, net 'yamoondaaydyu es t'awdajttu ja Dios, es jyunandu:

—Tuy'ajtun ko Dios tu dyaky nandu'un mut di'ibu kyaj 'yisraelítuty es dyajtugátstut ja wyinma'añ es yajpojpmama'xut es jyiky'áttut winu xuu winu tiempu.

Kristu yajmubéky jap Antyokiia

¹⁹Net di'ibu ya'o'ktu Esteebu tpajudjttu nandu'un nidugekyu di'ibu 'yaxájudup ja Jesús éxtamu Kristu. Es nija'ajuty di'ibu kaktu jyajttu Fenisyu, Tsyipre es Antyokiia. Jap oj tkajxwa'xy ja Diosu kyajxy mut ja israelítuty je'eyu es kyaj mut ja wiink ja'ayuty. ²⁰Per nija'ajuty di'ibu myubujk es di'ibu tso'ondu Tsyipre es Sirene, jyajttu ma Antyokiia kajpn es tmugajxtu nandu'un di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es dyajky ja ayuk ko yu Nindsun'ajtum Jesús yajnitso'ogudup. ²¹Es ja Jesusu myuk'ajtum pyudujku yu'ujuty. Es may ja ja'ay tmastuttu ja jyekywyinma'añuty es tmubujktu Jesús.

²²Ko tyadu ayuk tmudoodu di'ibu jap Jerusalén myubujktu, net tkajxtu Bernabee jam Antyokiia.

²³Ko jyajty ja Bernabee, net t'ijxy éxtum ja Dios tu kyuni'xyuty, es jyantsyxyondaky es myooyu kajxwíjün es mut ja 'yoyjyot tpanejxtut ja Jesús. ²⁴Ja Bernabee oyjya'ay es muudu Espiritu Santu, tpanejxy ja Jesús. Es du'un ja Bernabee ttukpanejxy ja Jesús ja mayjya'ay.

²⁵Ko tiempu ñaxy, net ja Bernabee oj ñejxy t'uxta'aya'añ ja Saulu jap Tarsu. ²⁶Es ko tpaty, ta tmunejxy Antyokiia. Jap oj wyu'umdu Bernabee es ja Saulu tuk jumajt, dya'uxpajktu mayjya'ay es t'axájtut ja Jesús. Jap Antyokiia tim jayujp tmooy ja xyuu kristyanu pánuty myubujktup ja Kristu.

²⁷Ma tadu tiempu tso'ondu nija'ajuty ja Diosu kyugajxpu jap

Jerusalén es jyujptáktu Antyokiia.

²⁸Nidu'uk txu'aty Agaabu. Es ko ja mubujkputujk ñaymyujkudu Antyokiia, net jyunañ yu Agaabu, éxtum yu Espiritu Santu tu 'yanu'amxuty, ko myina'añ ja muk yuu ma tugekyu naxwíñudu. Es tuy'ajtum jyajtu ko Klaudyu tnigopk'ajty ja kutujkun. ²⁹Net ja mubujkputujk di'ibu Antyokiia ttuknibujtáktudu es ttuknigaxa'andu ja naybyudaku ja myugu'uktujk di'ibu jap Judeeu tsunaaydyup, es tkaxut nu'un yu'ujuty dyaka'andu. ³⁰Es du'un ttuundu, ja Bernabee madu Saulu tmunujxtu ja pudujkun, es tmoodyu ja mujja'aydyujk jam Judeeu.

Santya'agu 'yeeky esu Peedru yajtsímy

12 Es ma tadu tiempu yu Eroodus di'ibu rey'ajt Judeeu, tpadso'oñ es tmatsañ pñaty myubujktup ja Jesús éxtamu Kristu, ²es dya'e'ky mut ja espaadu yu Santya'agu, Fwangu myuga'ax. ³Ko t'ijxy es ttsojktu ja israelítuty, net t'ane'emy es yajtsúmüt ja Peedru nandu'un. Tyaadu jyajtu ma ja pasku xuu, ma ja tsajkaaky yajkáy di'ibu kyaj tmudaty ja levaduuru. ⁴Ko yajmajtsy ja Peedru, net yajpajtáky pujxndugóty es kywentu'átyuty taxk peky ja soldaaduty. Ja wyínuty nidugekyu nimajmóck tu'uk di'ibu kwentu'ajtudup majtaxkáty. Eroodus yu'u jyuudaampy ja Peedru ko ja pasku xuu ñaxut. ⁵Es du'un ja Peedru 'yijty pujxndugóty jantsykywentu'aty, per ja mubujkputujk jyantsykyajxtáktu es ja Dios dyajtso'ogut ja Peedru.

Peedru pyudsemy pujxndugóty

⁶Es ja ux ko kyajnamu naty xyuuñu ma ja Eroodus dyajpudsuma'lañ ja Peedru mayjya'ay wyinduuy es dya'ooga'lañ, tap 'yity ja Peedru kuuuuñ mut ja kadenu ma nimajtsku soldaadu, es jamajtsk jap pujxndujk agu'p tkwentu'aty. ⁷Net ti'in tu'ugu Diosu 'yanklus kyudaky ma ja pujxndujk, es jyantsytyukjajutyay. Net ja anklus oj ttij'y'i'xy ja Peedru ma kyejky es oj dyajjotwijy. Net ja anklus 'yanmaayy:

—iPudu'uk pojun!

Netyu ja kadenu kya'adaay ma Peedru kyu'u, ⁸es ja anklus 'yanmaayy:

—Naywyuunudu es tuktuku mgu'uk.

Ko Peedru du'un ttuuñ, net ja anklus 'yanmaayy:

—Pujta'ak ja mgaru es pamiinguts.

⁹Net ja Peedru tpanejxy ja anklus, ni tkanijawu pun tuy'ajtun di'ibu anklus tyiimpy, du'un wyinmaay ko ijxma'tp. ¹⁰Net ñajxtu ma jawyiimbu soldaadu. Ta ja myumajtskpu. Ko jyajttu ma pujxndujk aa, net ja muj pujxndujk aa 'yawatsy ku'am. Ta pyudsuumdu tu'ajp ja Peedru mut ja anklus es yo'oydyu tuk adujy. Net myastutu ja anklus es wyu'umnu Peedru naydyu'uk. ¹¹Net ja Peedru wyinma'lañbyaty, es ñajjyunanu:

—Jantsy tuy'ajtun ko Dios tu tkexy ja 'yanklus kadiibuts xya'oogut ja Eroodus esuts kyaj njátut éxtum tugekyu di'ibu ja israelítuty tsyojktup es xtyúunudats.

¹²Peedru twinmaay yu tyaadu, es oj ñejxy ma ja Mariiu tyujk, yu tyaagu Fwank di'ibu nandu'un xyu'ajtypy Markus. Mayjya'ay ñaymyujku es kyajxta'aktu jap. ¹³Es ko tmudoodu yajkóxy ja tujk agaj, net pyudseemy tu'ugu kixyudo'oxy di'ibu xyu'ajtypy Roode, es t'ixa'lañ pún yu'u. ¹⁴Es ko tmadooy kyajxy ja Peedru, xondakungyujxm kyaj ja tujk dya''awatsy. Net oj ñejxy puye'együ jap tugoty es t'awa'anudu ko Peedru tap tyanu tujap. ¹⁵Net 'yadsooyu yu myugu'uk:

—Tu mloku.

Es ja kixyudo'oxy jyunañ ko jantsy tuy'ajtun. Per yu'ujuty je'eyu jyunandu:

—Kyaj yu'udyu Peedru. Yu'u da 'yanklus.

¹⁶Esu Peedru t'akkoxy yu tujk agaj. Net dya''awatstu. Es ko t'ijxtu Peedru, net du'uñ wyu'amudyaaydyu. ¹⁷Esu Peedru tyuk'ijxu kyu'u kadiibu ñakymyadya'agut. Net ttukmumadyaktu wi'ix ja Nindsun'ajtum tu jyuudyuty pujxndugóty. Es 'yanmaayydu:

—Tukmumadya'ak yu Santya'agu esu nmugu'uk'ajtum.

Net pyudseemy ja Peedru es oj ñejxy wiink tsoo.

¹⁸Es ko oj xyuuñu, net jyantsyjyotmay'o'ktu ja soldaadutujk ko ti tu jyátyuty ja Peedru. ¹⁹Netu Eroodus tkejxy ja soldaadu es t'axta'ayut yu Peedru. Es ko kyaj ma yajpáty, ta yajwoodu ja pujxndujk kywentu'ajtrü es tnigajxt wi'ixu Peedru naty tu pyudsemy. Net

oj tni'ane'emy es 'yooktat ja pujxndujk kwentú'ajtpaty. Netu Eroodús tsy'o'ón Judeeu es oj ñejxy tsunaabyu Sesareeu.

Eroodús 'yeeky

²⁰Eroodús ttukjot'ambejky ja ja'ayuty di'ibu tsunaaydyur jap Tíru es Sidón. Es yu'u ñaygyajxudu mut ja Eroodús 'yofisyal di'ibu xyu'ajtypy Blastu, es tmooy ja meen es t'amdooy ja jotkujk'ajtun es ñáxut ja tsip. Es du'un ttuundu mut ko yu'ujuty t'axájudu ja jye'xy ma ja rey Eroodús ñax. ²¹Ko tpaty ja xuu di'ibu Eroodús tyuknibujtáku, net tpujtáky ja rey wyit, es ñaxwe'tsy ma ja uñaaybyajn, es oj kyajxy. ²²Ko kyajxtaay, net ja ja'ay yaxkaktu:

—iTyadu di'ibu ja yam kajxp, kyaj jya'ayuty! ¡Dios yu'u! ²³Netyu tu'ugu Diosu 'yanklus myiín ma Eroodús es dyajpa'ambejty mut ko kyaj yu'u Dios tmooy ja muj'ajtun. Net ja tunu'k jyu'xu es taanum 'ye'ky. ²⁴Es ja Diosu 'yayuk oj yajkajxwa'xy omyaaty.

²⁵Ko Bernabee esu Saulu dyajkujxtu tyuunk, net tsoy'ondú Jerusalén mut ja Fwank di'ibu nandu'un xyu'ajtypy Markus.

Bernabee esu Saulu tsoy'ondú

Diosu 'yayuk kajxwa'xpu

13 Ma ja mubujkputujk ñaymyúkudu Antyokiia, tam ja Diosu kyugajxputy esu ya'uxpujkruty. Yu'u xyu'ajttur: Bernabee, Simonk (di'ibu yajtijp Nijeer), Lusyú (di'ibu Sirene kugajpn'ajtp), Saulu esu Manaén (di'ibu munt ya'ktu Eroodús, ja Galileeu gobernador).

²Tu'ugu xuu ko naty yu'ujuty t'awdattu Nindsun'ajtum Dios es 'yayu'ajttu, net ja Espírítu Santu 'yanmaayú:

—Abeky pujta'aktu yu Bernabee esu Saulu es ttúndut di'ibuts uj tu ndukniwówudu.

³Es ko kyajxtaktaaydyu es 'yayu'ajttu, net tku'unikoondú ja Bernabee esu Saulu es ñayjyugajxudu. Ta oj tsoy'onnuudu nimajtsk.

Bernabee esu Saulu jap Tsyipre

⁴Ko ja Espírítu Santu kyajxudu Bernabee esu Saulu, ta ñujxtu Seleusyu. Net tyujkudu barkoty es ñujxtu ma Tsyipre islu. ⁵Ko jyajttu jikymyejyñ agu'uy ma ja Salaminu kajpn, net dyajtsondáktu tkajxwa'xudu ja Diosu 'yayuk ma ja israelítudyu tsyajptujk. Es mut ñejxy ja Fwank éxtamu pyudujkubu. ⁶Net jyudijttu ma tugekyu kajpn es jyajttu ma ja Pafus kajpn. Es jap tpattu tu'ugu israelítu di'ibu xyu'ajtypy Barjesús. Ja'a ijty xumaabyu es 'yanda'aky ko yu'u Diosu kyugajxpu. ⁷Tyadu xumaabyu japu naty mut ja gobernador Serjyu Paablu, di'ibu wijy yedyujk. Net ja gobernador tñigajxu Bernabee es ja Saulu es tmudowa'añ ja Diosu 'yayuk. ⁸Per ja xumaabyu di'ibu griegyu ayuk xyu'ajtypy Elimus myudsiptso'on ja Bernabee esu Paablu, es t'agajxu ja gobernador kadiibu tmubúkat yu Diosu 'yayuk. ⁹Net ja Saulu, di'ibu nandu'un xyu'ajtypy Paablu, ja Espírítu Santu mooyu winma'añ esu muk'ajtun es ttúnut di'ibu Dios tsyejpy, es twin'ijxy muk ja xumaabyu, ¹⁰es t'anmaay:

—jWin'u'ambu, mǎjku'ugópku
'yu'unk, mij dǎ'uñum xymyudsip'aty
tǔgekyu di'ibu oy! ¿Ti ko je'eyu
xyajma'ada'añ ja Diosu tyu'u?

¹¹Paaty tyamu Nindsun'ajtum
Dios mdukkumodowa'añuty es
myajwǎ'uma'añuty wiints, jeky
kyaj xy'ixut ja xuu jyajy.

Netyǎ oj wye'emy wiints es
wyingoodsǎdyaay. Net myajtsy
xyajy es t'uxtaay di'ibu wítsudǎp.

¹²Es ko ja gobernador t'ijxy yǎ
tyaada, net tmǎbejky es dǎ'uñu
wyu'umu mut ja Nindsun'ajtumǎ
'yuxpǎjkun.

**Paablu esu Bernabee jap
Antyokiiu, Pisiidyǎ ñaaxóty**

¹³Net ja Paablu esu jyamyuuduty
tyǎjkudu barkoty jap Pafus es
jyajtǎ Perjǎ, mǎ ja Panfilyu
ñax. Esu Fwank tnikaknu ja
jyamyuuduty es jyǎmbijnǎ
Jerusalén. ¹⁴Netǎ Paablu mudǎ
Bernabee tsoy'ondǎ Perjǎ es
jyajtǎ Antyokiiu, jap mǎ ja
Pisiidyǎ ñax. Es saǎbudǎ xuu
tyǎjkudu tsajptugóty es jap
'yu'uñudu. ¹⁵Ko ja tsajptǎjku
ñiwindsúnuty tkajxtaaydyu
di'ibu Moisés kyuxjaay es ja
Diosu kyugajxputǎjkuty, net
tkajxyñigajxudu dǎ'unu Paablu esu
Bernabee:

—Mǎgu'uktǎjkuty, pǎn
mmǎdǎjttǎp oynu'ununu kajxwǎjǎn
mut uudsuty, awa'anuguts.

¹⁶Net ja Paablu tyǎnaaye'ky es
ja kyǎ'u ttuk'ijxy es 'yamónut. Net
t'anmaay:

—Mǎdowdu, miits israelítuty
es di'ibu Dios wyindsu'kadǎp.

¹⁷Dios yǎ'u wyin'ijx udsajtumǎ

n'aptǎjk'ajtum es dyajmǎju ja
Israelu ñaxwǎñudu ko 'yijttu
éxtumu jagam ja'ay mǎ ja Ejiptu
ñax. Es ok dyajpudseemy mut ja
myuk'ajtum jap Ejiptu. ¹⁸Esu Dios
tmǎma'xtijky ja mayja'ay justyikxy
jǎmǎjt mǎ ja mǎj itǎn, ¹⁹es ja Dios
dyajtǎgooy jǎxtǎjku naxwǎñudu
di'ibu tsǎnaaydyu mǎ Kananu ñaxy,
es tmooy ja ñax ja n'aptǎjk'ajtum.
²⁰Net ja Dios dyajky ja kyutǎjkun
taxk mǎgo'px jakujm jǎmǎjt mut ja
fwézuty extǎ ko jyiky'ajty ja Diosu
kyugajxpu Samwel. ²¹Net ja Israel
ja'ay t'amdoodǎ tu'ugu rey di'ibu
yajkutúkup. Es ja Dios myooyu
ja Kisu myaank Saúl es trey'átut
justyikxy jǎmǎjt. Yu'u Benjamingu
tyǎump 'yaats. ²²Es óknǎm ja Dios
dyajjugéky ja Saúl es dyajrey'ajty
ja Davit, es jyǎnǎñ: “Tǎts nbaaty
ja Davit, ja Isa'ii 'yu'unk, tu'ugu
yedyujk di'ibu ndsejpyǎts. Yu'u
tyúnǎp tǔgekyu di'ibuts ǎj ndsejpy.”

²³Esu nidu'uk ja Davitǎ tyǎump
'yaats yǎ'u dǎ'un ja Jesús, di'ibu
Dios pyǎjták es dyajnitso'ogut ja
israelitu ja'ayuty éxtum twǎndaky.
²⁴Es ko kyajnum ya'uxpeky ja
Jesús, net ja Fwank Yajnǎbajtpǎ
tkajxwa'xy mut nidǔgekyu israelitu
ja'ayuty es t'anmaay dyajtǎgátstǎt
yǎ jyot wyinma'añ, ñubáttut. ²⁵Es
ko wyingón ja timpǎ mǎ Fwank
dyajkujxtaay ja tyuunk, net
t'anmaay: “ǎj kyajpǎts nGrístuty.
Yu'u miimp óknǎm. Es ǎj kyajts
xyñitaku, ni je'eyu yǎ kyǎ'uk
nga'agájudut éxtumxyuǎts ǎj
n'ítuǎts tyuumbǎn.”

²⁶Esu Paablu 'yakjǎnǎñ:

—Mǎgu'uktǎjkuty, miidsuty
ja Abraǎnu tyǎump 'yaats es

miidsuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty es nandu'unu Dios xywyindsu'ugudu, ja Dios tu tkexy yu 'yayuk es nnija'am wi'ix mbaat nnitsókum.

²⁷Es di'ibu tsunaadyuþ jap Jerusalén es ja wyindsúnuty, kyaj oy tnija'adu púnu du'un Kristu, es ni tkajagyujku wi'ix jyunán ja Diosu kyugajxþuty di'ibu 'yuxþujktuþ ma ja tsajtuþk saabudu saabudu. Es ja muija'ayduþk yu'u oj ttuknibuþtaagudu esu Jesús 'yoogut, es du'un tkuyduundu di'ibu ja Diosu kyugajxþuty jyaadyu. ²⁸Es oy tkapattu Jesús ni ti pyeky, yu'u 'yanmaadyu Pilatu es dya'oogut. ²⁹Es ko du'un ttuundu tuþekyu éxtum jyunán di'ibu Diosu kyugajxþu yajwu'amdu jaaybyéty, net dyajjunajktu kruuzkujxy es dyajnaxtuþkudu.

³⁰Peru Dios dyajjikypyeþky jatugok,

³¹es kanak ok kyuxe'ky ja Jesús ma ja myugu'uktujk di'ibu muut jyuþijttu ko tso'ondu Galileeu es nuþxtu Jerusalén, es yu'ujuty 'yawa'anudup ja ja'ayuty ko Jesús yu'u du'un ja Kristu.

³²'Paaty udsuty tyam n'awánudu tadu oybyu ayuk di'ibu Dios jékyuþ wyandak mut ja n'aptujk'ajtum. ³³Es tyam ja Dios tkuyduñ ma udsajtum, ja'a tyuump 'yaats, éxtum jyunán mut ko tu dyajjikypyéky ja Jesús, éxtum 'yity kuxja'ay ma ja myumajtskþu Salmu ma Dios jyunán: "Uþts mij xyTeety'ajtp. Tyámuts nguxu'ugut kots mij n'U'unk'áty." ³⁴Es ko Dios dyajjikypyeþky ja Jesús es kuþiibu ñini'x mya'adut, du'un tkuyduuñ éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtuþ: "Mij nmo'oyuþ

yu kunu'xun di'ibuts nwandak ja Davit." ³⁵Paaty jyuna'añ nandu'un ma jatu'ugu Salmu: "Katu xyña'ixy ja mduumbu ñini'x mya'adut ko 'yoogut." ³⁶Tuþ'ajtuþ ko ja Davit jyiky'ajty, kyuyduun di'ibu Dios tsyeþpy, net 'ye'ky es nandu'un ñaxtuþku, du'un éxtum ñaxtuþku 'yaptujk, es ja Davit ñini'x mya'ttaay.

³⁷Per ko Jesús 'ye'ky, netu Dios yajjikypyeþku, es kyaj mya'ty ja ñini'x. ³⁸Megu'uktujkuty, nijáwudu ko Jesús mye'xypy ja þoþþu. ³⁹Es pán 'yaxáþuþ ja Jesús éxtumu Yajnutsókþu, yajtuknima'xp tuþekyu di'ibu kyaj mbaat yajme'xy ja'a di'ibu þyanuþxuduþ ja Moisesu 'yana'amun. ⁴⁰Nagywentu'átudu kuþiibu jyatuduþ mut miidsuty di'ibu jyaadyuþ ja Diosu kyugajxþu:

⁴¹Miidsuty di'ibáty tukxíktuþ, du'uñ wu'amudu es mgutugódyut, ja'a ko uþ Dios, ndunaambyuts di'ibuty jantsy muþ, di'ibu kyaj xymyubaktu oy ja ja'ay mjatukmumadya'agudu.

Es du'un myadyaktaay yu Paablu.

⁴²Ko ñaywya'xtaayudu ja ja'ay ma ja tsajtuþk, netu Paablu esu Bernabee tso'ondu. Es ja ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty t'amdoodu ko jatu'ugu saabudu 'yawánuduþ nandu'un yu kajxwíþun. ⁴³Es ko þyudsuumdu tsajtuþgóty, may ja israelítuty es ja wiink ja'ayuty di'ibu kyupujktu ja israelítudyu wyinma'añ, tþanuþxtu Paablu es ja Bernabee. Es yu'ujuty kajxwíþudu es ñayya'ítuduþ Diosu kyunu'xun muut.

⁴⁴Es ko jatu'ugu saabudu ñaymyujku jawaanu kyaj

nidugekyadya ja'ay jap kajpnóty es tmudowa'andu ja Diosu 'yayuk.

⁴⁵Per ko ja israelítuty t'ijxtu ja mayjya'ay, net axuuk ñayjya'adu es t'anmaaydyu Paablu ko kyaj tyuy'ajtunuty éxtum jyuna'añ, es wyingajxpajtudu. ⁴⁶Net ja Paablu es ja Bernabee tmugajxtu muk aa muk jot:

—Dios tu xkyéxyuts es n'anuumuduts jawyiin miits israelítuty, ko Dios myajnitso'oga'añuty mut ja Jesukristu. Per miits kyaj xymyubuka'andu es kyaj xy'axajyua'andu Jesús éxtumu mYajnitsókpu, paaty tyam ngajxwa'xyuts ja Diosu 'yayuk mut di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

⁴⁷Du'un tu xtyuk'ane'emyuts ja Nindsun'ajtum ko jyunañ:

Tuts nbujta'aky éxtumu jaj tu'xun ma nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty, es dyajnitso'ogut.

⁴⁸Ko tmudoodu ja ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty, net xyondaktu es jyunandu ko ja Diosu 'yayuk 'yóyuty. Es tmubujktaadyu nidugekyu di'ibu yajmiin ja Espíritu Santu es jyiky'átut winu xuu winu tiempu. ⁴⁹Es du'un oj tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk tugekyu kajpn.

⁵⁰Per yu israelítuty ñaygyajxudu mut ja myujja'aydyujk di'ibu jam kugajpnuty, es nandu'un mut ja toxytyujkuty di'ibu Dios 'yawdajttup es windsu'ugu 'yittu, ta tmudsiptso'ondu Paablu esu Bernabee. ⁵¹Netu Paablu esu Silus twinxijttu ja kyu'uk es dyajjunajktu naxjok éxtumu ijxwu'amun ko kya'óyuty ko tkakupaktu ja Diosu

'yayuk. Es net oj ñujxtu ma Ikoñu kajpn. ⁵²Es di'ibu myubujktu jap Antyokiiu, net wyu'amdu jyantsyxyondaktu mut ja Espiritu Santu.

Paablu esu Bernabee jap Ikoñu

14 Ma ja Ikoñu kajpn ja Paablu es ja Bernabee tyujkudu israelitu tsyajptugóty, esu Diosu 'yayuk tkajxwa'xudu. Es may tmubujktu, israelítuty es nandu'un di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ²Per ja israelítuty di'ibu kyaj tmubujktu, ttukjot'ambujktu di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es tmudsiptso'ondu ja di'ibáty 'yaxájudu ja Jesús. ³Oy du'un jyajty, ja Paablu es ja Bernabee ijttu jeky es tkajxtu mut ja muk'ajtum ja Diosu 'yayuk; es ja Nindsun'ajtum mooyu ja muk'ajtum es ttúnut yu muj'ajtum esu ijxwu'amun di'ibu tyuk'ijxtu ja ja'ay ko tyuy'ajtunuty ja namay'ajtum di'ibu Dios tyiimpy ma ja'ayun. ⁴Es ja ja'ayuty ñaywya'xudu majtsk peky: tuk peky di'ibu mut ja israelítuty kyaj t'axájudu ja Jesús, es jatuk peky di'ibu mut ja nimajtsku apóstulu. ⁵Net ja israelítuty es jatuk pekypyu di'ibu kyaj 'yisraelítuty, ñaybyujtákuu ti'igyu mut ja justisutujk es tni'u'unudu ja Paablu esu Bernabee es tkuka'adsandu. ⁶Per ko Paablu esu Bernabee tnija'adu, ta kyaktu es ñujxtu ma Listru kajpn esu Derbe kajpn, Likaonñu ñaaxóty, es ma tadu kajpnuty ja ñaxwíñudu. ⁷Es jap nandu'un tkajxwa'xy ja oybyu ayuk.

Paablu yajkuka'atsy jap Listru

⁸Jap Listru 'yijty tu'ugu yedyujk di'ibu jajt naxwiñ tekymya'at es ni na'anum kyaj yo'oy. Jap yajpáty

'yu'uñu. ⁹Tyadu yedyujk tmudoo'ity éxtum ja Paablu jyuna'añ. Es ko ja Paablu t'ijxy ja tekymya'at, ñija'ap ko yu'u myubejkypy ja Dios es yu'ugyujxm myubaadut es 'yaguda'agut. ¹⁰Net ja Paablu t'anmaay muk ja tekymya'at:
—i Tunaay'u'uk!

Net ja tekymya'at pyujte'ky, es yo'oydsyo'oñ. ¹¹Ko ja mayjya'ayuty t'ijxtu ko ja tekymya'at yo'oydsyo'oñ, net yaxkaktu mut ja Likaoñu 'yayuk, jyunandu:

—i Yu diósuty mut ja ja'ayu ñini'x tu jyunaktu ma udsajtum!

¹²Ñayjyunánudu ko Bernabee yu'u dios Júpiter, esu Paablu yu'u dios Merkuuryu, ja'a ko Paablu yu'u kyajxwa'xypy. ¹³Jap ma tu'u kyajpndúku, jap 'yity ja Júpiter tsyajptujk. Di'ibu jap teety'ajtp dyajmiiñ ja tsajkaajuty nixoxy mut ja puju, es mut ja mayjya'ayuty tja'awdatandu ja Paablu esu Bernabee, es ta tjaya'oogándu ja tsajkaajuty es tjatukwindsu'uguyándu. ¹⁴Per ko ja apóstuluty Bernabee esu Paablu tmudoodu ko du'un ttuna'andu, net ñayñiku'tsudu. Ja'a du'un ya'ijxup ko kyaj 'yóyuty di'ibu tyunándup. Es tniñjxtu ma ja mayjya'ay, es yaxkaktu:

¹⁵—Mugu'uguty, kátuts du'un xytyundu. Udsuty nandu'unuts nja'ayuty éxtum miidsuty, es tu nmíñuts es n'anamuya'añ ja oybyu ayuk es xymyastu'uttut yu tyaadu di'ibu ni nu'un mgatu'unxuty, es xpyadúndut ja Dios, ja'a ko yu'u pyujták yu tsajp, naxwíñudu, jikymyejyñ es tugekyu di'ibu ijtp naxwiñ es ma jikymyejyñ.

¹⁶Jékyup nidugekyu naxwíñudu ja'ay tnikaktu Dios es jyiky'ajttu éxtumu kyuum wyinma'añ. ¹⁷Peru Dios oj dya'ixyuty ja 'yoy'ajtan, ja'a ko yu'u tkexy ja tuu es dyaky ja pujta'aky oy, es du'un ja ja'ay jyotkujk'áttut es xyonda'áktut.

¹⁸Du'un jyunandu Paablu esu Bernabee, es apenu ja'ayuty tkupujktu es kyaj du'un ttukwindsu'ugudut.

¹⁹Net jyajttu israelítuty di'ibu tso'ondup Antyokiia es Ikoñu, es t'anmaaydyu ja ja'ay es tkuka'atstut yu Paablu. Es ko twinmaaydyu ko tu 'yeeky, ta trajudojttu tmunujxtu kajpnbu'ajp. ²⁰Es ko ñaymyujkudu di'ibáty myubujktu Jesús jam Paablu pyu'aay, net tyunaaye'ky yu Paablu jatugok es tyujku kajpnóty. Es jakumbom tsoyo'oñ mut ja Bernabee, ñujxtu Derbe. ²¹Es jap tkajxwa'xtu ja oybyu ayuk, es may ja ja'ay tmubujktu. Net ñujxtu jatugok kajpngajpn, Litra, Ikoñu es Antyokiia. ²²Es dyajmujwiinudu myubujkun pánuty 'yaxájudu Jesús éxtumu Kristu, es tjomukmooydyu es ni'igu yaxón tpadúndut ja Dios. Ta t'anmaaydyu: “Pun njo'omá'anum ma Dios, jawyiin nyajnajxum kanak pekyu ayo'on.”

²³Es ko kyajxtaktaay es 'yayu'ajttaaydyu, net twin'ijxtu di'ibuty mujja'ay'ajttup ma mubujkputujk ñaymyúkudu. Net ja Paablu esu Bernabee ttukkudujkudu ja Nindsun'ajtum ja ja'ayuty di'ibu myubujktu.

**Paablu esu Bernabee jyumbittu
jap Antyokiia ma Siryu ñax**

²⁴Oknum ñajxtu Paablu esu Bernabee ma Pisiidyu ñax, es jyajty

ma Panfilyu ñax. ²⁵Ta tkajxwax'tu ja Diosu 'yayuk ma ja Perju kajpn. Net oj ñujxtu ma ja Ataliu kajpn. ²⁶Ja'a ko tyam ja tuunk tu kyexy, ta tyujkudu barkoty es ñujxtu ma Antyokiu kajpn, ma ja Dios myay'ajtungyujxm tu yajtukkudakudu ja tuunk di'ibu naty tu ttuunda'aydyu. ²⁷Es ko jyajttu Antyokiu, net ñaymyujkudu ja mubajkputujk es ñaydukumadyakudu tugekyu di'ibu Dios tu ttuñ es tpujta'aky mut yu'ujuty, es wi'ix nandu'unu Nindsun'ajtum Dios t'axaju di'ibu kyaj 'yisraelituty ko tmubaktu. ²⁸Esu Paablu esu Bernabee jeky 'yijttu jam muut ja ja'ayuty di'ibu myubujktu Jesús.

Mubajkputujk ñaymyukudu jap Jerusalén

15 Ma tadu tiempu, jam 'yijttu ja'ayuty di'ibu tso'ondup Judee es jyajttu Antyokiu. Net yu'ujuty dyajtsondaktu ya'uxpaktu di'ibu tu tmubeky ja Jesús, es t'anmaay:

—Pun mdsojktup es ja Dios myajnitso'ogudut, yu'u mdúnup éxtumu Moisés jyunañ, ja yedyujk yajtsúkup waanu ma ja yedyujk'ajtun.

²Es ja Paablu esu Bernabee muk ñaygyajxytsyi'kudu mut di'ibu naty du'un ya'uxpajktup. Net ja mubajkputujk di'ibu 'yawdajttu Jesús tpujtaktu es yu Paablu esu Bernabee es wiingátypyu ja'ay ñujxtut Jerusalén, es tkajxmuka'andu tyadu xupjukun mut ja apóstuluty es ja mujja'aydyujkuty.

³Es ja mubajkputujk jap Antyokiu oj yajkajxtsoondú ja Paablu esu Bernabee es di'ibu muut ñujxtu. Ko ñajxtu kajpngajpn ma Fenisyu ñax esu Samaaryu ñax, net tmumadyaktu ko tu ja ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelituty tja'aydyugooyn ja jyekywyinma'añ es tpanujxtu ja Dios. Es nidugekyu ja myugu'uktujk jyotkujkudyaaydyu mudu tyadu ayuk.

⁴Ko Paablu esu Bernabee jyajttu Jerusalén, net ñaymyujkudu ja mubajkputujkuty mut ja apóstuluty esu mujja'aydyujkuty. Ta ja Paablu esu Bernabee ttukmumadyaktaaydyu tugekyu di'ibu Dios tu ttuñ mut yu'ugyujxmuty. ⁵Es japu natyu di'ibu tuuyup ijtp fariseeuty es t'axaju ja Jesusu 'yayuk, es net naaguty tyunaayu'ktu es jyunandu: —Nidugekyu di'ibu kyaj 'yisraelituty es tmubeky ja Jesús, jup'ám mbaat yajtsíky ma ja yedyujk'ajtun éxtumu Moisés xytyuk'ana'amum, es nandu'un yajpanujxtu tugekyu Moisesu 'yana'amun.

⁶Net ñaymyujkudu ja apóstuluty mut ja mujja'aydyujkuty es t'uxpuka'andu yu tyadu winma'añ. ⁷Ko jeky ñaygyajxudu, netu Peedru pyude'ky, es t'anmaaydyu:

—Mugu'uktujkuty, miits mnija'adup ko tuuyupts ja Dios xypyujtáky esuts ngajxwax'xuduts ja oybyu ayuk mut di'ibu kyaj 'yisraelituty, es tmubáktut yu'ujuty.

⁸Dios ñija'ap pun wi'ixu ja'ay jyot wyinma'añ tu'uk tu'uk. Pes nandu'un ja Dios tyuknigajx ja Espiritu Santu mut yu'ujuty, éxtum

udsajtam oj xytyuknigajxum.

⁹Dios du'un ttuun mut yu'ujuty éxtum udsajtam, es dyajwátsu nandu'un ja jyot ko tu t'axaju Jesús.

¹⁰¿Miidsuty ti ko kyaj xy'axaju di'ibu Dios tu tpujta'aky? ¿Ti ko miits xytyukkuwanaya'andu tyaaduty di'ibu myubujktu Kristu es tsumu'uktut tu'ugu tsemy jantsy jemtsy, di'ibu ni udsajtam es ni n'aptujk'ajtam tkamumadaktu tsumu'ugut? ¹¹Ja'a ko udsajtam nmubujkum ko Dios tu xymyo'oyum ja namay'ajtun nitsokun mut yu'ugyujxmu Nindsun'ajtam Jesús, nandu'un éxtum mut yu'ujuty.

¹²Net nidugekyu 'yamoondaaydyu es tmudoo'ijttu ko yu Bernabee esu Paablu ttukmumadya'aky yu ijxwu'amun esu muj'ajtun di'ibu Dios tu ttuun mut yu'ugyujxmuty ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¹³Es ko kyajxtaaydyu, net ja Santya'agu jyunán:

—Mugu'uguty, mudowdu.

¹⁴Simonk Peedru tu xytyukmumadyakum wi'ix ja Dios tim jawyiin may'ajtun tyu'unxudu di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es twin'ijxy ma yu'un di'ibu ja'ay'átudup.

¹⁵Tyaadu du'un jyajtu éxtum ja Diosu kyugajxputy tkuxjaay ma Diosu jyaaybyajtun, ko Dios jyunán:

¹⁶Du'un ja Davit tyuump 'yaats éxtum tu'ugu tajk di'ibu tu jyity, per jumbítubuts es ngójuduts jatugok,

¹⁷es ja israelitu ja'ay t'uxta'aydyut ja Nindsun'ajtam, nandu'un nidugekyu ujtsu nja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

¹⁸Du'un jyunán ja Nindsun'ajtam,

di'ibu tugekyu tyaadu yajnija'aju extu jékyup.

¹⁹Esu Santya'agu 'yajakunán: —Paadyats njuna'añ ko kyaj nyajkujo'pum ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty ko tmastu'udut ja jyeky winma'añ es tpanujxtut ja Dios. ²⁰Nguxja'ayum je'eyu ko kyaj ttsu'utstat yu juyujk di'ibu tu ttukwindsu'ugu yu agojwinnáxuty, es kyaj tju'xtut ja ne'pyñ esu tsu'utsy di'ibu kyaj wa'ats tu wyindajxta'ay, es nandu'un n'anma'ayum ko kyaj myu'indúndut. ²¹Ja'a ko extu jékyup tsyondaky yajkajxwa'xy ja Moisesu 'yana'amun ma tugekyu kajpn, es nandu'un yajkajxy majaty ja tsajptujk saabudu saabudu.

**Neky yajkajxp ma di'ibu
kyaj 'yisraelítuty**

²²Net ja apostuluty esu mujja'aydyujkuty es nidugekyu mubujkputujk twin'ixtu ja'ayuty es tkaxa'andu Antyokiia mut ja Paablu esu Bernabee. Es tkajxtu Juudus di'ibu nandu'un xyu'ajtppy Barsabás, esu Silus, nimajtsk di'ibu ijttup muj ma mubujkputujk. ²³Es mut yu'ujuty oj ñujxtu ñeky di'ibu junaamp: “Udsuty, apóstuluty, mujja'aydyujkuty esu nmugu'uk'ajtam, ngajxpo'xta'ayuts miidsuty, mugu'uktujk di'ibu kyaj 'yisraelítuty, di'ibu tsunaaydyup Antyokiia, Siryu ñaaxóty, nandu'un ja wiinkputy di'ibu tsunaaydyup Siryu ñaaxóty es Silisyu ñaaxóty. ²⁴Tats nmudoy ko tu tsooñ yaa ja ja'ayuty di'ibu kyaj ngáxtats, es tu jap jya'ty dyajtugóy miidsu mjotkujk'ajtam, ya'uxpujktup

es di'ibu myubujktap ja Jesús nandú'un tpanujxtat ja Moisesu 'yana'amun es yajtsúktat waanu ma ja yedyujk'ajtun. ²⁵Paadyuts nnay'uw ñaygyajxudu es oy ko yajnikajxpátat nidu'uguty di'ibu ma uudsuty es ñajx mgu'ixudu miidsuty ti'igyu mat ja nmugu'uk'ajtam Bernabee esu Paablu, di'ibu njantsysoyokum ²⁶es di'ibu tu tpujta'aky ja jyiky'ajtun es tyúnut mat ja Nindsun'ajtam Jesukristu. ²⁷Du'un ngajxum yu Juudas mat ja Silus es yu'ujuty kyajxtat ku'am mat miidsuty es m'awánudat tugekyu tyaadu. ²⁸Ja Espiritu Santu es nandú'un uudsuty n'oyjya'adupts es kyajts nmo'oydyut wiinkpu xpujkan, ²⁹yu'uyu tyaadu: Kyaj xyju'xtat ja juyujk di'ibu tu yajtukwindsu'ugu agojwinnax, kyaj xyju'xtat ja ne'pyñ es ja tsu'utsy di'ibu kyaj wa'ats tu wyindajxta'ay, es nandú'un kyaj mmá'indúndut. Es ko tyaadu du'un xytyúndut, oy du'unu naty xytyundu. Wa'umdu mudu Dios."

³⁰Net tso'ondú yu Juudas mudu Silus, Bernabee esu Paablu, es ñujxtu Antyokiiu. Ko jyajttu, net ñaymyujkudu ja mubujkputy es tkuyajktu ja neky. ³¹Es ko ja'ay yajtukwingugajxudu ja neky, net jyantsyxyondaktu ko tmudoodu jotkujk'ajtun. ³²Esu Juudas mat ja Silus, yu Diosu kyugajxy, ni'igu tjomakmoodyu es dyajmujwiinudu myubujkan ja mubujkputujk. ³³Es ko 'yijty jeky, net ja mugu'uktujk jyugajxudu mudu jotkujk'ajtungyajxy, es jyumbijnut jap Jerusalén. ³⁴Peru

Silus oj wye'emy. ³⁵Paablu esu Bernabee wyu'umdu nandú'un Antyokiiu. Jam mat nimayu wiingátypyu ya'uxpujktu es tkajxwa'xtu ja Nindsun'ajtam Diosu 'yayuk.

**Paablu tsooñ myumajtsk ok
Dios ayuk kajxwa'xpu**

³⁶Es ko waanu 'yijty, net ja Paablu t'anmaay ja Bernabee:

—Jo'om n'okku'ijxum ja nmugu'uk'ajtam ma tugekyu kajpn ma oj ngajxwa'xum ja Jesusu 'yayuk, es n'ijxum wi'ix jam 'yittu.

³⁷Bernabee jyawowan yu Fwank di'ibu xyu'ajtypy Markus. ³⁸Peru Paablu kyaj twowañ yu Fwank, ja'a ko tu naty ñike'egyaty jam Panfilyu es kyaj 'yokpudujkanu ma ya'uxpujktu. ³⁹Kyaj tkajx'o'oyudu, paaty yo'oywya'xtu. Bernabee mat ja Markus tyujkudu barkoty es ñujxtu Tsyipre, ⁴⁰per Paablu twin'ijxy ja Silus es muut ñujxut. Es ko ja myugu'uk ñinu'xtakudu esu Dios myay'ajtun tyu'unxudat, net tso'ondú, ⁴¹es ñajxtu Siryu es Silisyu, es dyajmujwiinudu myubujkan ja mubujkputujk majaty ñaymyúkudu.

**Timotee tjamyudaty ja
Paablu esu Silus**

16 Esu Paablu mudu Silus jyajttu ma Derbe kajpn esu Listru kajpn. Jap tpattu tu'ugu mubujkpu di'ibu 'yawdajtypy yu Jesús. Ja'a txu'aty Timotee. Yu'u tyaak'ajtypy ja israelitu es nan 'yawdajtypy ja Jesús. Esu tyeety yu'u grieegeu. ²Es ja ja'ay di'ibu 'yawdajttap ja Jesús ma ja Listru

kajpn esu Ikoñu kajpn jyuna'andu ko Timotee jyiky'aty tų'ajtn muut.

³Paablu wyowaampy yu Timotee es tjamyuu'tata'añ. Net dyajtsujku waanu ma ja yedyujk'ajtn kadiibu tyuk'ak'átudut yu israelítuty di'ibu tsunaaydyur ma tadu nax, ja'a ko nidugekyu tnija'adyaadyu ko Timotee tteety'áty ja grieegeu ja'ay.

⁴Tugekyu kajpn ma ñajxtu, jam t'awa'anudu myugu'uktujk ja xpujken di'ibu tu dyaky ja apóstuluty esu mujja'aydyujkuty di'ibu jittup Jerusalén. ⁵Es du'an yu mubujkputujk myujwiinudu myubujken es bom bom tmubujktu waanu may ja ja'ayuty.

Paablu yajtuk'íxy ja Masedoñu yedyujk

⁶Esu Paablu mudu jyamyuuduty jyakajxwa'xandu ja Diosu 'yayuk ma ñaxwíñudu Asyu, per ja Espíritu Santu kyaj tkupejky. Net ñajxtu ma ñaxwíñudu Frijyu esu Galasyu, ⁷es jyajttu ma tsyiba'an ja Misyu. Esu Paablu twinmaay es tyukuya'añ ma ñaxwíñudu Bitiñu, per ja Jesusu Jya'ajun kyaj tkupejky. ⁸Net ñajxtu kajaa Misyu ñaaxóty, es jyunajktu ma Trous kajpn di'ibu mejyñbyu'aay. ⁹Es ja koots ja Paablu 'yijxma'ty, es t'ijxy tu'ugu Masedoñu yedyujk tyanu es myunu'xta'agyuty:

—Tunu may'ajtn, min Masedoñu es xpyudákuduts.

¹⁰Ko Paablu t'ijxyu tadu ijxma'tun, net uudsuty ndso'oñuts es oj nnejxyuts Masedoñu, ja'a ko nnijáwuts es ja Dios xymyugajxyuts es ngajxwa'xuduts ja oybyu ayuk jam Masedoñu.

Paablu esu Silus jap Filipus

¹¹Nétuts ndujkudu barkoty ma Trous, es oj nnujxtuts tųy ma ja Samotrasyu islu, es jakumbom njajttuts mejyñbyu'aay ma Neápolus kajpn. ¹²Japts ndso'ondus esuts nnujxtu ma Filipus, di'ibu ni'igu myújuty jap Masedoñu. Ja yajkutujkpu kopk tni'ana'amu ko ja ja'ay di'ibu tsunaaydyur Filipus nandu'an tmudattu tų'ajtn éxtamu ja'ayuty di'ibu tsunaaydyur Romu. Es jap n'ijttuts majtsk tuguk xuu.

¹³Es ma tu'ugu saabudu, net nnujxtuts kajpnbu'ajp mujnuubu'aay. Jap tu'ugu lugaar ma yu ja'ay ñajxtu kajxtákrpu. Es jáputs n'uñaaydyuts ngajxwa'xtuts mut ja toxytyujk di'ibu oj ñaymyúkuu.

¹⁴Es nidu'ugu toxytyujk txu'aty Lidyu, di'ibu kugajpn'ajtp Tyatiru. Lidyu tye'kypy ja oybyu tsu'unk wit es 'yawdajtypy ja Dios. Ko tmudoo'ity di'ibu Paablu kyajxypy, Dios tyukmubujku. ¹⁵Net ja Lidyu ñubejty mut nidugekyu di'ibáty tsunaaydyur ma jyun tyujk, es óknmuts xy'anmaaydyuts:

—Pun miits mjunándup kots uj tų'ajtn nmubeky ja Jesús, tunu may'ajtn es mmíndut madsu ndujk. —Mukta'aky jyunañ es nwu'umduts.

¹⁶Es ma tu'ugu xuu nnujxtuts ma ja'ay kyajxta'aktu, nétuts oj nbaattu tu'ugu kiixy di'ibu juybyu mduumbu. Ja'a myudajt ja mujku'u wyinma'añ es yu'u mut xyumay. Es ko xyumay, net may ja meñ tganaraty ja wyindsán. ¹⁷Tyadu kiixy xpyanujxtupts mudu Paablu, yu'u yaxkeky:

—Tyadu yedyujkuty myuduundup ja Dios Tsajpótmudu, es tkajxwa'xy ja nitsokun mut miidsuty.

¹⁸Es du'un 'yadutsy tadu kiixy kanak xuu. Netu Paablu jyotmay'e'ky, es wya'kumbijty es t'anmaay ja ka'oybyu:

—Mut ja Jesukristu xyuu n'ane'emy es mbudsámút mā tadu kiixy jyot.

Ta ja ka'oybyu myastutu pojun.

¹⁹Ko ja kiixy wyindsún t'ijxtu ko kyaj mbaat 'yokxumaayñu es kyaj mbaat 'yokganarajnu ja xumaabyu, net ja Paablu es ja Silus tmajtstu es dyajnujxtu mā justisutujk mā māj maay. ²⁰Es dyajmiindu mā fwezun, es 'yanmaayudu:

—Tyadu israelitu ja'ayuty ni'igu tñibudu'uktu ja ngajpn'ajtum, ²¹es ya'axpuktu mudu wyinma'añ di'ibu udsajtum kyaj n'axájum es nyajtu'unum, ja'a ko udsajtum nromanuja'ay'ajtum.

²²Net ja ja'ay mut ja fwézyty jyot'ambujktu, es jyunandu esu wyit jyúnakut ja Paablu esu Silus es twóptut mut ja pejykyepy.

²³Es ko twojptaay, ta tmunujxtu pujxndugóty, es ttuk'ana'amudu ja pujxndujk ja'ay kywentu'ajtrp es muk t'ixy'it tkwentu'áttut. ²⁴Es ko oj t'axaju kyutujkun ja pujxndujk ja'ay kywentu'ajtrp, net ja Paablu esu Silus oj yajmunejxy pujxndujk ogam es yu tyeky yajnimatpejty mā moriyu di'ibu tukpa'adu'uty es kudiibu kya'agut.

²⁵Es ko oj tsyu'pu, net ja Paablu mut ja Silus kyajxtáktu es t'audu Diosu 'yalabanzu, es ja tsimyja'ayuty tmudoo'ijttu.

²⁶Net myiñ ja muk ujx, es

tmuxijtadyaay ja potsy ux'ajp paat. Es net 'yawatstaay tugekyu pujxndujk aa, es jyúnajktaay ja kadenu tugekyu mā pujxndujk ja'ayu tyeky esu ky'u. ²⁷Es ja pujxndujk ja'ay kywentu'ajtrp oj jyotwijy. Es ko t'ijxy ja pujxndujk aa tu 'yawatsta'ay, netu 'yespaadu tju'ty es ñayya'oogánu. Tu ttijy ja tsimyja'ay kyakta'ay. ²⁸Net ja Paablu yaxkeky:

—¡Katu wi'ix mñaydyúñuty! Tyápats uudsuty nidugékyuty.

²⁹Net ja pujxndujk ja'ay kywentu'ajtrp t'amdooy ja juun, es tyujku pye'egy yjantsytsyuyiipy mut ja tsu'ugu. Net ñaygyoxtaaydyáku mā Paablu esu Silusu tyeky. ³⁰Net dyajpudsuumdu Paablu mut ja Silus, es dyajtuuy:

—¿Tits ndúnup esuts nñitso'ogut?

³¹Esu Paablu mut ja Silus 'yadsoodú:

—Mmubákup ja Nindsun'ajtum Jesukristu, es mñitso'ogut. Es púnuty tsunaaydyup mā mjúun mdujk, pun nandu'un myubujktup, nitso'oktup.

³²Net ja Paablu esu Silus tkajxwa'xy ja Jesusu 'yayuk mut nidugekyu nu'unun tsyúunudu mā ja pujxndujk ja'ay kywentu'ajtrp tyujk. ³³Nan ja koots ja pujxndujk ja'ay kywentu'ajtrp oj tmunejxy ja Paablu esu Silus mā ja tyujk. Netyu ja koots ñubajttaaydyu niduk juun niduk tujk. ³⁴Net twooy ja Paablu esu Silus mā tyujk, es dyajkaaydyu, es ja pujxndujk ja'ay kywentu'ajtrp mudu púnuty tsyunaaydyup mā jyun tyujk jyotkujkadyaaydyu mut ko naty tmubaktu ja Dios.

³⁵Jakumbom ja justisü tkejxy ja polüsü ma ja pujxndujk ja'ay kywentu'ajtpu, es tasmátsut ja Paablu esu Silus. ³⁶Net ja pujxndujk ja'ay kywentu'ajtpu t'anmaay ja Paablu:

—Yu justisü tü kyajxykyéxy es miits nnasmátsudut. Es tyam mnújxtut jotkujk.

³⁷Peru Paablu t'anmaaydyu ja polüsüty:

—Üdsuty romanu ja'ayuty. Es tuts xywyoptu mayjya'ayóty es kyajnumts xyajjustisupaattuts, es tü xpyujta'aktuts pujxndugóty. ¿Es tii, tyámudsu net xñásmatsuya'andu ayu'udsyu? ¡Pes kyaj! Wa'an ku'am tmiñ es xyajpudsámuduts.

³⁸Ta ja polüsü oj t'anuumu ja justisuty ko Paablu esu Silus romanu ja'ay yu'ujuty. Net ja justisü tsyu'kudu es jyotmay'o'ktu. ³⁹Net myiindu ja justisü es tpujktsoodu ma'xun ma ja Paablu. Es net dyajpudsuumdu Paablu esu Silus, es t'anmaaydyu:

—Tunu may'ajtun, tsoodu ja yaajuty.

⁴⁰Ko pyudsuumdu pujxndugóty ja Paablu mudu Silus, net nüjxtu ma Lidyu tyujk. Es jap t'ijxtu ja myugu'uktujk, es tjomukmoodyu nidugekyu. Net tsyo'onnuu ja Paablu esu Silus.

Paablu jap Tesalóniku

17 Ta nüjxtu ma Anfípolis kajpn esu Apoloñu kajpn, es net jyajttu ma Tesalóniku kajpn. Jap tu'ugu israelítudyu tsyajptujk. ²Paablu, éxtum jaayumu naty ttuñ, ñejxy saabudu saabudu jap tsajptugóty tugek sumañ, es

tmumadya'aky, ³du'un ttuk'ixy es wa'ats t'awa'anu wi'ix ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ ko koonum yu Kristu 'yayówut es jyikyapyáktut ma ja o'kun, es jyunañ:

—Tyadu Jesús di'ibuts uj ngajxwa'xypy mut miidsuty, yu'u Kristu di'ibu Dios wyin'ijx es tkejxy.

⁴Net naaguty ja israelítuty tmubujktu es ñaymyujku mut ja Paablu esu Silus. Nandu'un tmubujktu maygyrieegu ja'ayuty di'ibu 'yawdajttup ja Dios, es mayu toxytyujk di'ibu ijttup windsu'ugu.

⁵Paaty ja israelítuty di'ibu kyaj tmubujktu tja'adu naywyinnaxu, es ñaymyujkudu yedyujk di'ibu axuk ja'ay es yax jyojktu ma tugekyu kajpn. Net nüjxtu ma Jasonu tyujk, tyukuya'andu es dyajpudsuma'añ ja Paablu mut ja Silus, es tpujta'aga'andu mayjya'ay winduuy. ⁶Per ko kyaj tpattu Paablu mut ja Silus, net tpajudojttu ja Jasón es mut ja myugu'uguty di'ibu naty jap, es dyajnújxtu ma justisü, es yax jyojktu:

—Tyadu yedyujkuty di'ibu yajma'ttaapy tugekyu naxwíñudu, tü yaa jya'ttu, ⁷esu Jasón tü dyajjajtta'aky ma tyujk. Nidugekyu yu'ujuty myudsip'ajtypy ja yajkutujkpu kopku 'yana'amun, es jyuna'andu ko ta jatu'ugu rey di'ibu xyu'ajtypy Jesús.

⁸Ko tmudoodu tyaadu ja ja'ayuty esu justisutujk, net jyotmay'o'ktu.

⁹Net ja Jasón esu myugu'uguty tkumultuyajktu, es yajnasmajtsudu.

Paablu esu Silus jap Bereeu

¹⁰Ko kyoodsunu, net di'ibu myubujktu Jesús dyajts'o'andu

Paablu esu Silus, es ñajxtu Bereeu. Ko jyajttu jap, ta ñajxtu ma ja israelítudyu tsyajtjuk. ¹¹Tyadu israelítuty ni'igu t'axájadu amumdu'uk jot ja 'yuxpukun kudiinamu Tesalóniku, es bom bom t'axtaaydyu ma ja Diosu jyaabyajttun pun tuy'ajttun éxtamu jyuna'andu Paablu mut ja Silus. ¹²Es nimayu taadu tmubujktu, es nandu'un tmubujktu di'ibu grieegeu ja'ayuty, yedyujk es nandu'un toxytyujk di'ibu ijttup windsu'ugu. ¹³Es ko tnija'adu Tesalóniku israelítuty ko tamu Paablu esu Silus tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk jam Bereeu, net ñajxtu jam es dyajnayñibu'kudu. ¹⁴Per ja Paablu myugu'uguty tkajxtu ma ja jikymyejyñbya'a, es ja Silus esu Timotee wyu'umdu Bereeu. ¹⁵Es di'ibu jyamyudajttu Paablu myunujxu extu ma ja Atenus kajpn. Net jyumbijttu mut ja Paablu 'yayuk esu Silus mut ja Timotee ñaybyaadudat tsojk Atenus.

Paablu jap Atenus

¹⁶Ko ja Paablu t'awixy ja Silus mut ja Timotee jap Atenus, net jyantsyjoyotmay'e'ky ko t'ijxy jap kajpnóty oymyaaty tapu agojwinnáx. ¹⁷Paaty ttukmumadyaktu ma ja tsajttjuk mut ja israelítuty es mut di'ibu kyaj 'yisraelítuty di'ibu Dios 'yawdajttup jap, es nandu'un ttukmumadyaky bom bom di'ibu mut ñaybyaadyuty ma maay. ¹⁸Jap tpaty ja ja'ayuty di'ibu ñi'uxpukup epikuureus esu wiinkpu di'ibu 'yuxpejky ja estoykus. Net yu'ujuty ñaymyugajxudu mut ja Paablu. Tap di'ibu janán:

—¿Wi'ix xy'anuumuya'anumu tyadu yedyujk di'ibu ku'ayuk es kyaj ti tnijawu?

Esu wiinkpu jyannandu:

—Yu tyaadu ya'uxpuka'añ es n'axájum wiink ja'ayu dyios.

Tyaadu jyannán ko Paablu tkajxwa'xy ja ayuk ko ja Jesús jyikypyejky es ja'agyujxmu ja'ay jyikyryáktut nandu'un. ¹⁹Netu Paablu dyajñajxtu ma tu'ugu it txu'aty Areópagu, ma ñaymyúkudu es ñaywyinma'añmyo'oyudu. Jap t'anmaaydyu Paablu:

—¿Ti uxpujken myajmiimpy tyamu jembyu? Udsuty nnijawuyándupts. ²⁰Paadyuts nyajtúy ko xymyadya'aky yu wiinkpu. Yu'uts nnijawuyaambyuts ti 'yandijpy.

²¹Paaty jyannandu mut ko nidugekyu Atenus ja'ay es nandu'unu wiink ja'ay di'ibu tsunaay jap, yu'u myudowaampy ja jembyu uxpujken es tmadya'aga'añ ja jembyu ayuk.

²²Netu Paablu tyunaaye'ky ma jam ja ja'ayuty Areópagu, es t'anmaay:

—Miits Atenus ja'ayuty, tuts n'ixy oymyaaty ko miits xyjantsy'awdattu di'ibu mwindsu'kudup. ²³Es kots tu njudity kajpnóty, tuts n'ixy ma tu'ugu m'artálaty 'yity kuxja'ay: “Yaa n'awdajttun ja Dios di'ibu kyaj n'ixy'ajttun.” Pes oy. Ja di'ibu miits m'awdajttup, oy xykya'ix'attu, ja'ats miits ndukmugajxándup.

²⁴'Ja Dios di'ibu yajkoj ja tsajp esu nax es nu'un ya naxwiñ 'yity, yu'u windsun'ajtp ma tsajp es naxwiñ. Kyaj ja'a tsyuuñ tsajptugóty di'ibu ja'ay kyojttup,

²⁵nan kyaj tyugoy'ajtxuty es ja ja'ay pyudákudat, ja'a ko yu'u nidugekyu xyajxájum, es xymyo'oyum ja njiky'ajtun'ajtum es tugekyu di'ibu nmudajtum.

²⁶Yu'u tugekyu tu dyajkojy ja naxwíñudu ja'ay mut je'eyu ti'igyu ne'pyñ, es tu dyaky ja lugaar esu tiempu ma tsumnudat nidugekyu naxwíñudu ja'ay. ²⁷Es ja Dios tu tpujta'aky tugekyu es ja ja'ay 'yuxta'ayudat es pyaadudat, mut ko tui'ajtun kyaj jagam 'yity ja Dios. Taa ja'a ma udsajtum nidu'uk nidu'uk. ²⁸Ja'a ko Dioskyujxm njiky'ajtum, nyu'xum es n'ijtum. Extum nandu'un jynáñ nidu'uguty miidsu mjaabyuty: "Udsajtum xy'u'unk'ajtum ja Dios."

²⁹Ko udsajtum xy'u'unk'ajtum ja Dios, kyaj njuna'anum ko Dios yu'u éxtumu awinnaxu oorú, platu o tsaa, di'ibu ja'ay kyejpy éxtumu kyu'um winma'añ. ³⁰Dios kyaj ttukkumudooy yu ja'ayuty ko kyaj 'yawdátyuty ma naty kyajnum tnijáwudu. Per tyam 'yane'empy mut nidugekyu naxwíñudu ja'ay es dyajtugátstut ja wyinma'añ es t'awdátut ja Dios. ³¹Paaty ja Dios tpujtáky tu'ugu xuu ma tpayo'oya'añ yu naxwíñudu ja'ay mut ja tui'ajtun mut ja'agyujxm ja ja'ay di'ibu tu twin'ixy; es twinma'añ'ijxy nidugekyu ja'ayuty mut ko dyajjikyepyjky tadu ja'ay.

³²Ko tmudoodu Atenus ja'ay ma jyikypyejky ja o'kputy, tam ja ja'ayuty di'ibu tyukxiktu, esu wiinkpu jynandú:

— Jaadsu tadu nmudoo'íttut ko jatugok mgajxut.

³³Net ja Paablu tsoyo'ón. ³⁴Es nija'ajuty di'ibu myudoodu tmubujktu es tpanujxtu Paablu. Es tu'uk txu'aty Dyonís, di'ibu ijtp justisu jap Areópagu, es nandu'un tu'ugu toxytyujk di'ibu xyu'ajtypy Dámarus, es nandu'unu wiingátypyu ja'ayuty myubujktu.

Paablu jap Korintu

18 Netu Paablu tsoyo'ón Atenus es ñejxy ma Korintu kajpn. ²Es jap tpaty tu'ugu israelitu di'ibu xyu'ajtypy Akilu, jap kyugajpnuty ma Pontu ñax es naamnumu naty tsooñ Italyu mut ja ñudo'oxy Prisilu, es jyajty Korintu, ja'a ko ja yajkutujkpu kopk Klaudyu tni'ana'amú es nidugekyu israelítuty tsoondut Romu. Netu Paablu ñejxy tku'ixa'añ ja Akilu esu ñudo'oxy Prisilu, ³es mut ko yu'ujuty nandu'un ya'o'oyudap yu wit tujk éxtumu Paablu dya'oyu, paadyu Paablu oj wye'emy mut yu'ujuty, es tmattuunmijky. ⁴Es saabudu saabudu Paablu ñejxy ma tsajptujk es t'anuumu israelítuty es di'ibu kyaj 'yisraelítuty, ko Jesús yu'u du'un ja Kristu es tmubúktut.

⁵Tsoy'ondú Masedoñu yu Silus mut ja Timotee es jyajty Korintu. Net ja Paablu tmastuty ja wyit tujk tuunk es tkajxwa'xnu mut ja israelítuty ko tui'ajtunu Jesús yu'u du'un ja Kristu di'ibu yu'ujuty 'yawwijxtap. ⁶Per ja israelítuty net jyot'ambujktu es t'anmaaydyu wi'ixáty ja Paablu. Netu wyit twinxijty ja Paablu éxtumu ijxwu'umun ko kyajpu israelítuty tmubuka'añ, es t'anmaay:

—Miidsuty ku'am mmudajttap ja peky mut ko kyaj xytsyesty ja nitsokun. Es uj kyajtsu peky nmudaty. Es tyam najx ngajxwa'xa'añuts ma ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

⁷Net ja Paablú tso'oñ ma tsajptujk es ñejxy ma tyujku Tisyu Justu di'ibu Dios 'yawdajtypy, di'ibu tsyunaapy jap tsajptujk pu'aay. ⁸Esu Krispu yu'u naty windsún ijtp ma ja tsajptujk, es mut nidugekyu di'ibu naty tsunaaydyup ma ja jyunn tyujk myubujktu ja Nindsun'ajtum Jesús ko tmudoodu di'ibu Paablú kyajx, es nandu'un may ja Korintu ja'ay tmubujktu ja Jesús es ñubajttu. ⁹Net ja Nindsun'ajtum Jesús t'anmaay ja Paablú koots ma tu'ugu ijxma'tun, es jyunañ:

—Katu mdsu'ugu.

Kajxwa'x'adu'uts. Katu m'amóñ.

¹⁰Ujts mij mut n'ity. Ni pún wil'ix mgatúnudut. Taa may ja ja'ay di'ibuts uj xymyubukándup ma tyadu kajpn.

¹¹Net ja Paablú wye'emy Korintu tuk jumujt jakujm, es dya'uxpeky ja ja'ay mut ja Diosu 'yayuk.

¹²Es óknum 'yijty gobernador yu Galyón ma Akayu ñax. Es net ja israelítuty ñaymyujkudu es tmudsiptso'ondu Paablú, es dyajnujxtu ma justisutujk. ¹³Es t'anmaaydyu gobernador:

—Tyadu ja'ay yu'u 'yanmaapy ja ja'ayuty ko t'awdátut ja Dios es kudii éxtum jyuna'añ ja n'ana'amun'ajtum.

¹⁴Paablú myugajxaambyu naty ja gobernador ko ja gobernador t'anmaay ja israelítuty:

—Puna tyadu ja'ay tu tyuundugóy o pun muju pyekey, tyámuts nmudówt yajxón es ndúnat ja justisu mut miits israelítuty; ¹⁵per ja'a ko kyaj dyu'unuty, miidsuty tyam m'uundu mut je'eyu ayuk es ja'ay xyujjuty es miidsu m'ana'amunuty, paaty ixtu ku'am miidsuty. Uj, kyajts n'ity fwez mudu tadu winma'añ.

¹⁶Es net dyajpudseemy ma jap ja justisutujk. ¹⁷Net nidugekyu grieguty tmajtstu ja Sóstunus di'ibu ijtp windsún ma ja tsajptujk, es twojptu justisutujk wyinduuy ma ja gobernador Galyón. Per ja Galyón kyaj ttuunú kwentu yu tyadu.

**Paablú jya'ty jatugok Antyokiiu
es tsyooñ myuduguk ok
Dios 'yayuk kajxwa'xpu**

¹⁸Paablú wye'emy kanak xuu jap Korintu. Es net ñayjyugajxu mut ja myugu'uktujk. Taa tyujkunu barkoty es ñujxtu mut ja Akilu esu Prisilu ma Siryu ñax. Ko kyajnum tyuku barkoty jap Senkreeu, Paablú ñaygyuka'ptaay es tkuydyúnut éxtum twandaky. ¹⁹Es ko jyajty ma Éfesu kajpn, netu Paablú tnikeyu ja Prisilu esu Akilu es ñejxy ma tsajptujk, es myadya'aga'añ mut ja israelítuty di'ibu jap naymyujkudup. ²⁰Es ja israelítuty myunu'xtáku es waanu 'yakwu'umut, peru Paablú kyaj t'a'ijxu. ²¹Net ñayjyugajxu mut yu'ujuty, es t'anmaay:

—Ja'a kots n'ita'añ Jerusalén es nduna'añuts ja xuu di'ibu wingoomp. Per mínupts jatugok pun junaamp ja Dios.

Net tsoyo'oñ Éfesu es ñajxnu barkoty. ²²Ko jyajty Sesareeu, ta ja Paablu pyatujku Jerusalén es tkajxpe'xy ja mubujkputujk di'ibáty naymyujkudup jam. Es net jyajptáky Antyokiin. ²³Jap wye'emy jekyjyawu. Net tsoyo'oñ jatugok es tku'ijxy kajngajpn ma Galasyu ñax es Frijyu ñax, es dyajmujwiinudu myubujkun nidugekyu pánuty 'yaxájudu Jesús éxtumu Kristu.

Apolus jap Éfesu

²⁴Es ma tadu tiempu jyajty jap Éfesu tu'ugu israelitu di'ibu xyu'ajtypy Apolus. Jap kyugajpnuty Alejandriin. Es jantsy oy tkajxwa'xy, es ñija'ap yajxón ja Diosu jyaaybyajtun. ²⁵Tu tjaty ja Nindsun'ajtum Jesusu 'yuxpukun es tsuj es wa'ats tkajxwa'xy ja Jesusu jya'a, oy yu'uyu je'eyu tnijawu di'ibu Fwank Yajnubajtpu tyuk'uxpuk ja ja'ayuty. ²⁶Netu Apolus muk aa muk jot tkajxwa'xy ma ja tsajptujk. Es ko tmudoodu Prisilu esu Akilu, net yajwooy abeky es ya'uxpuknudu waanu oy mut ja Jesusu 'yuxpukun esu ñitsokun. ²⁷Ko Apolus ñujxáñ ma Akayu ñax, ja myugu'uktujk di'ibu myubujktu jap Éfesu tjaadyu tu'ugu neky mut di'ibu myubujktup jap Akayu, es t'axájut yajxón yu Apolus. Ko Apolus jyajty Akayu, net tpuđjukdu ja'ayuty di'ibu tu t'axájudu Jesús éxtumu Yajnitsókpu mut ja Diosu myay'ajtun. ²⁸Es mayjya'ayóty ja Apolus oj ttukkutuku israelitu ja'ayuty ko tpujtáky yajxón ja ñiwiin ñidu'u, es tuk'ixy ma Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ ko Jesús yu'u Kristu di'ibu

Dios wyin'ijx es tkejxy. Es kyaj mbaat ja israelítuty ñakyjyuna'andu ko kyaj tuy'ajtun.

Paablu jap Éfesu

19 Es ko Apolus 'yijty Korintu, netu Paablu tñinajxnu tun kopk. Ta jyajty Éfesu ma tpaty naagudyu ja'ay di'ibu myubujktup.

²Esu Paablu dyajtuuy:

—¿Tu xy'axájudu miidsuty ja Espiritu Santu ko xymyubujktu?

Net 'yadsoodu:

—Ni je'eyuts tu ngamudoy ko jyaadyu Espiritu Santu.

³Netu Paablu dyajtuuy:

—¿Di'ibu nubajtun muut tu mnubety miidsuty?

Es 'yadsoodu:

—Extum ja Fwank Yajnubajtpu oj yajnubéty.

⁴Esu Paablu 'yanmaayy:

—Fwank oj dyajnubéty ja ja'ay di'ibu naty tu jyodumbittu, es t'anuumudu es tmubáktut di'ibu ja miimp óknum, ja'a 'yandijpy ja Jesús.

⁵Es ko tmudoodu tyaadu, net ñubajttaaydyu mut ja Nindsun'ajtum Jesusu xyuu. ⁶Es ko ja Paablu tku'unikooñ ja ja'ayuty, net ja Espiritu Santu ñimiinudu, es ja ja'ayuty tkajxtu wiingátypyu ayuk es tkajxwa'xtu ja Diosu 'yayuk. ⁷Nimajmajtskun ja yedyuk wyínuty.

⁸Tuguk po'lo Paablu oj yo'oy ma ja tsajptujk, es ni nu'un kyaja'aw kyatsu'ku tmugajxy ja ja'ay es tmubáktut wi'ix ja Diosu kyutujkun. ⁹Per tap ja ja'ayuty di'ibu kyaj tmubujktu di'ibu Paablu kyajxpy, es kyajxtu axuuk mut ko yu'u tpanajxtu ja Jesús éxtum

ja Kristu. Net ja Paablu tso'o'õn ma ja tsajptajk es tmonejxy ja di'ibu myubujk ma Tiranu 'yeskwela, es jap muut ñaygyajxudu bom bom. ¹⁰Du'un ya'uxpejky majtsk jumajt, paaty nidugekyu ja ja'ay ojts tñijawudu ja Jesusu 'yayuk jam Asyu ñaaxóty, du'un di'ibu israelítuty es nandu'un di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¹¹Es ja Dios ttuun jantsy muj ja muj'ajtun mut ja Paablu. ¹²Esu ja'ay ttuknimiindu Paablu yu payu esu wit, esu Paablu je'eyu yajtukpáty ja wit, es yajtukninujxtu ja puma'ay es 'yagudaktaaydyu. Es púnu ka'oybyu myudajttup, nandu'un pyudsuumda'ay.

¹³Es jap nija'ajuty ja israelítuty di'ibu jüdjittup kajpñgajpn es dyajpudsúmdu ja ka'óybyuty di'ibu ja'ay myudajttup. Ta tjayajpudsúmandu ja ka'óybyuty mut ja xyuu ja Nindsun'ajtum Jesús, es t'anmaaydyu ja ka'óybyuty:

—Ujts mij n'ane'empy Jesús xyugyujxm di'ibu Paablu kyajxwa'xypy, ipudsúmdu!

¹⁴Es du'un tyuundu nijuxtuk tukka'ax yu Eseevu, israelitu teedywyindsúnu myaanguty. ¹⁵Es tugok ko du'un ttunandu, ja ja'ay di'ibu ka'oybyu myudajtypy net 'yadsooju:

—N'ixy'ajtypyuts ja Jesús, es nnija'abuts pún ja Paablu, per miidsuty, ¿mbénu du'un miidsuty?

¹⁶Esu tyadu yedyujk di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu, net kyuxpuyt ja'ay ñikujxy es axuuk ttuun nidugekyu, yajwojptaaydyu tugoty, es dyajkaktaaydyu niwa'ats uxwa'ats es tsyayujttaaydyu. ¹⁷Es

ko tñija'adu nidugekyu di'ibu tsunaaydyup jap Éfesu, israelítuty es di'ibu kyaj, net tsyu'kudyaaydyu es twindsu'kudu ja Nindsun'ajtum Jesús.

¹⁸Nandu'un may di'ibu myubujktu myiindu mayjya'ayóty es tñigajxtu ja pyeky di'ibu tu ttundu, ¹⁹es may yu ja'ayuty di'ibu tu ttuun yu bruju winma'añ, dyajmiindu ñeky es tñino'ktu mayjya'ay wyinduuy. Es ko twijttu ja kywentu nu'un ja ñeky tsyoo, ja'a twijtspudsuumdu justyikxymyajk milu platu meeñ, es tu'ukpu platu du'un éxtum tuk xuu yajmujúy yu tuumbu. ²⁰Es du'un oj ñejxy ja Diosu 'yayuk oymyaaty es dya'ijxu myuk'ajtun.

²¹Es ko tyadu ñajxy, net ja Paablu jyunañ ñujxa'añ Jerusalén, es ñaxa'añ Masedoñu es Akayu. Nandu'un jyunañ ko tsoonut Jerusalén, ta ñujxa'añ Romu. ²²Net tkejxy jap Masedoñu nimajtsku pyudujkubu, Timotee mudu Erastu, esu Paablu 'yakwe'emy ma Asyu ñax.

Mayjya'ay ñayya'ax ñayjyókudu Éfesu

²³Es ma tadu tiempu ja ja'ay ni'igu ttuk'ya'ax ttukjoktu jam Éfesu mut ja'agyujxm púnuty pyanajxtup ja Jesús éxtum ja Kristu. ²⁴Tamu naty tu'ugu plateeru di'ibu xyu'ajtypy Demetru. Tadu Demetru ya'agojwinnajxypy mudu platu ja tsajptajk ma t'awdattu Dyanu, es net tteeky ja tsajptajku'unk. Ni'igu myeeñbyaattu ja Demetru es púnuty muut tyundu. ²⁵Paadyu Demetru dyajnaymyujkudu ja ja'ay di'ibu tyuunk'ajttubu tadu tuunk, es t'anmaaydyu:

—Mugu'uktujk, miits mnija'adap ko tyadu tuunk, yu'u muut ja jiky'ajtun ñaxy yajxon. ²⁶Per miits m'ijxtup es mmadoodup ko tadu Paablu jyuna'añ ko yu dios di'ibu yedyujk kyoy ya'o'oyudup, kyaj yu'u Dyiosuty. Es du'unu mayja'ay ttukmabeky, kyaj yaayuty Éfesu, nandu'un ma tugekyu Asyu ñaxwíñudu. ²⁷Nugoo tyaadu t'okkudsu'ugua'ajnu, kyaj yu'u je'eyu ko nduunk'ajtum kyutugóyut, nandu'un tsojk nujkx pún kyaj t'okmujpújtáknú yu ndaak'ajtum Dyanu tsyajptujk, nan tsojk nujx kyutugooyñu ja myuj'ajtun yu ndaak'ajtum Dyanu, di'ibu tyam 'yawdajtypy ja ja'ay ya Asyu es tugekyu naxwíñudu.

²⁸Ko tmadoodu tyaadu ja ja'ayuty, net jyot'ambujktaaydyu es yax jyojktu:

—iMuj kujxm yu Dyanu di'ibu Éfesu ja'ay wyindsu'kudup!

²⁹Es du'un ja ja'ayu wyinma'añ jyo'ptaaydyu ma tugekyu kajpn. Es net tmajtstu ja Paablu jyamyuut di'ibu xyu'ajtypy Gayu esu Aristarku, nimajtsku tadu yedyujk jap kyugajpnuty Masedoñu, es dyajnujxtu tpawijts tpajudojttu ma ja kyumdattujk, ma ñaymyujkudu mayja'ay. ³⁰Net ja Paablu nandu'un jyatukuyañ jap es tjamugajxáñ ja mayja'ay, per ja di'ibu myubujktu kyaj ñasmajtsu. ³¹Es nandu'un naaguty ja Paablu myutnaymyaayubu di'ibu kuduunk'ajttup Asyu, 'yanmaayu ko kyaj tyáktu jap. ³²Es ma ja mayja'ayu naty jap ni'igu jyantsyya'ax jyantsyjyoktu, tam tuk peky di'ibu wiink junándup,

es jatuk peky nan wiink. Ni kyayajjaygyúku ti dun kyajxtup o ti dun ko ñaymyúkudu. ³³Es nija'ajuty di'ibu jap ttukmumadyaktu yajxon ja Alejandru wi'ixu naty 'yadu'utstu. Es ja israelítuty tsojktu esu Alejandru ñiwa'kpudsámudut ma ja mayja'ayun. Net t'adijwa'xtu ja ja'ayuty es dya'awatstu ja tu'u es tmunujxtu ja Alejandru mayja'ay wyindum. Es yu'u ttuk'ijxy ja ky'u es 'yamóndut es jyakajxáñ mut yu'ujuty. ³⁴Per ko tnija'adu ko yu'u 'yisraelítuty, net yax jyojktu nidugekyu oy majtsk oorun:

—iMuj kujxm yu Dyanu di'ibu Éfesu ja'ay wyindsu'kudup!

³⁵Net ja Éfesu uskribaan dya'amooñ ja ja'ayuty, es t'anmaay:

—Mugu'uktujk, Éfesu ja'ayuty, nidugekyu naxwíñudu ja'ay ñija'adup ko tyadu Éfesu kajpn yu'u 'yawdajtypy yu Dyanu es tkwentu'attu yu Dyanu 'yawinnax di'ibu kudak tsajpótm. ³⁶Es kyaj mbaat pún jyuna'añ ko kyaj tyuy'ajtunuty. Paaty amondu es winmaydyu yajxon pun ti mdunándup. ³⁷Yu tadu yedyujkuty di'ibu miits tu xyajmíndu, kyaj tu tmaatstu tiity jap tsajptugóty es kyaj wi'ix jyuna'andú axuuk mudu ndios'ajtum Dyanu. ³⁸Es punu Demetru esu di'ibu muut tyundu myudajtypy ja tuy'ajtun, es pun ñi'uunuyaampy, pes taa yu fwez es taa yu justisutujk. Jam mbaat t'awanu es tkayáktu ja tyuy'ajtun nidu'uk nidu'uk. ³⁹Es pun miits mmudajttup jatu'ugu u'unun, pes mugajxtu justisutujk ko ja'ay yajnaymyúkudu esu juntu xytyúndut yajxon. ⁴⁰Ja'a ko pun yu'u gobyernu

tnijáwt di'ibu tyam mduundap, mbaat xpyekymyo'oyum éxtumá tsiptuumbu, mut ko kyaj mbaat nmo'oyum yu tui'ajtun di'ibu tyam mduundap.

⁴¹ Es ko tyaadu du'un jyúnán, net t'anmaay ja ja'ay es ñujxtaayñut.

Paablu jyudity Masedoñ es Gresyu

20 Es ko ñajxy ma ja'ay ya'ax jyoktu, net ja Paablu dyajnaymyujku ja di'ibu tu tmubeky ja Jesús, es tmoodyu ja kajxwíjún. Net ñaymyastuttaayudu. Ta ñejxy Masedoñ, ²es tku'ijxy kajpñgajpn, es ni'igu tjetmukwingajxudu ja myugu'uktujk mut ja 'yayuk, es óknum jyajty Gresyu. ³Jap wye'emy tóguk po'o. Es ko jap tsoonán es ñujxánnu barkoty Siryu, net tmudooy ko ja israelítaty tyuna'añuty axuuk. Paaty ja Paablu jyúnán ko jyumbítut tekykyu'um es ñáxut jatugok Masedoñ. ⁴Net jyamyuut'ajtudu ja Sópatru, myaangu Pirru, di'ibu kugajpn Bereeu, ja Aristarku mut ja Segundu di'ibuty kugajpn Tesalóniku, ja Gayu di'ibu kugajpn Derbe, ja Timotee, es nandu'unu Tíkiku mut ja Trófimú di'ibu tso'ondap ma Asyu ñax. ⁵Tyadu mugu'uktujk tu ñajxtu jawyiin es tu xy'awíxtuts ma Trous kajpn. ⁶Es uudsuty n'awijxyuts ja pasku xuu, es óknum ndso'oñuts Filipus barkoty. Ja kyummugoxk xuu nnaybyáttuts mut ja nmugu'uktujkuts jap Trous, es jap nwu'umuts juxtujk xuu.

**Paablu madu mubujkputujk
jap Trous**

⁷Es ma ja domingu xuu, net uudsuty nnaymyujkudu

mut ja mubujkputujk, es ja tsajkaaky yajtujkwa'xut éxtumá Nindsun'ajtam Jesús tnastu'unu. Paablu yu'u ya'uxpukudu tsu'p paat, mut ko tsoona'añu naty jakumbom. ⁸Es tapu naty tu ñaymyúkudu ma tu'ugu kwartu kujxmbu, ma naty mayu lampru tyoy. ⁹Es tu'ugu uná'k di'ibu xyu'ajtypy Eutiku, tamu naty 'yu'uñu ventanu agu'uy. Ko Paablu jantsy jeky kyajxy, ta ja Eutiku ja tsuu pyátunu. Ko myanajxy, ta kyumaanajxy ma tóguk niku'uyu tujk. Ko oj dyajpudu'uktú, tu naty 'yo'knu. ¹⁰Net ja Paablu jyúnajky ma ja Eutiku es tmuneeñ, es t'anmaay ja myugu'uktujk:

—Katu mjotmay'ooktu. Jiigyu'u.

¹¹Net ja Paablu pyejty jatugok es dyajwa'xy ja tsajkaaky, es kyaadyu. Es net tmugajxtu extu ko xyuñu. Ta tsoyo'ñ. ¹²Ja ja'ay di'ibu jam dyajnjxtu ja Eutiku jiiky, ni'igu ja'a wyu'amdaadyu jotkujk.

Paablu ñejxy Miletu

¹³Es ko Paablu ñujxa'añ tekykyu'um, net jyúnán ko uudsuty nujxtupts jawyiin barkoty es nnaybyaaduduts Asu. ¹⁴Es ko nnaybyátuduts mut ja Paablu jap Asu, ta yu'u tyujku barkoty ma uudsuty, es oj nnajxtuts ma Mitilene. ¹⁵Es ndso'oñuts jap jakumbom es nnajxtuts Kíiu. Ja kyumduguk xuu njajttuts ma Samos. Ja kyummajtaxxuu nbe'xyuts waanu jap Trojilyu. Taanum njajttuts Miletu. ¹⁶Es kom ja Paablu kyaj mayu tiempu tmudaty Asyu, kyaj ñujxán Éfesú, ja'a ko tsejkyu jya'ta'añ jap Jerusalén es dyajnaxa'añ ja Pentakostés xuu.

**Paablu tmugajxy ja Éfesu
mubujkrutujk**

¹⁷Es ko 'yijty jap Miletu, net tngajxu ja muija'aydyujk di'ibu ijttup ma mubujkrutujk ñaymyúkudu jam Éfesu. ¹⁸Es ko myiindu, net ja Paablu t'anmaay:

—Miits nniija'adup wi'ixuts uj nnayjyagyépyuty extu ma nmiin jawyiin ma yu Asyu ñaxwíñudu.

¹⁹Tugekyu ja timpu mats n'ijty mut miidsuty, nmuduñuts ja Nindsun'ajtum Jesús yuunk naxypy, es nya'axyuts mudu winnuu, es kanak peky di'ibuts tsip nyajñajx ja'agyujxm kots axuuk xytyuundu ja israelitu ja'ayuty.

²⁰Ngajxwa'xyuts tugekyu di'ibu oy mut miidsuty, es nya'uxpuktu tsajptugóty es ma mdujkuty. ²¹Es tats n'anuumu ja israelítuty es di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es jyumbíttut ma Dios es tmubáktut ja Nindsun'ajtum Jesukristu.

²²Tyámuts nnejxy Jerusalén, es xykyéxyuts yu Espíritu Santu, ni nganijáwuts wi'ixuts jap njátut.

²³Je'eyuts nnijawu ko majatyu kajpn mats nnaxy, yu Espíritu Santu xy'anuumuts kots ndúkut pujxndugóty es n'ayówudats. ²⁴Per mudu tyaadu kyajts ndsu'ugu. Esu njiky'ajtnuts kyaj ti tsooty mut uj, ko je'eyu nyajkúxut yu nduunguts di'ibuts tu xymyo'oy yu Nindsun'ajtum Jesús es n'anuumut ja oybyu ayuk ko Dios tsyjejy yu naxwíñudu ja'ay.

²⁵'Es tyam nniija'abuts tuy'ajtn ko ni pún miidsuty di'ibu tu nya'uxpékyuts wi'ix ja Dios jajkutiky, kyajts xynakywyin'íxtut.

²⁶Paaty tyam n'anuumuya'andu ko kyajts uj miits xypyky'íxtut ko m'ooktut pekyoty, ²⁷mut ko tu n'awanu tugekyu yu Dios ja 'yayuk es kudiibu myajtugóyudut.

²⁸Naygywentu'átudu, es nandu'un kwentu'attu ja mubujkrutujk ma yu Espíritu Santu tu mbujta'agyuty es xykywentu'áttut nidugekyu ja ja'ay di'ibu pyojputy tu tkubajtxuty yu Nindsun'ajtum Jesukristu mut ja kyu'am ne'pyñ kruuzkujxm.

²⁹'Es nniija'abuts kots nnujxut, net myínut wiink ja'ay di'ibu yajtugoyaampy yu di'ibu myubujktup ja Kristu, éxtamu waxka'uk di'ibu awa'an es dyajtugóy yu borreegu. ³⁰Nandu'un nija'ajuty miidsuty ku'am pyudu'uga'añ, es mmo'oya'anudu yu wiinkpu xupjukun di'ibu kyaj tyu'ajtnuty, es ttukpanujxa'añ di'ibu tyam myubejkypy ja Jesús.

³¹Paaty mnaygywentu'átudup. Jamyatstu ko tuguk jumujt, xuuñ es koots, jiibuts ko nmo'oy yu kajxwíjñ nidu'uk nidu'uk miidsuty.

³²Mugu'uktujkuty, tyam n'anuumudu ko wu'umdu mut ja Dios es kuydyundu ja ayuk di'ibu 'yawá'anup wi'ixu Dios xytyu'unxum ja may'ajtn. Tadu ayuk tmudaty ja muk'ajtn es xyajmuk'ajtn nidugekyu es xykyupjukum tsajpótm es n'ijtn mut ya'u di'ibáty myubujktup ja Jesús. ³³Kyajts uj ni na'a tu ndseky ni pánu myeeñuty o ja wyítuty. ³⁴Yajxón xynijáwudu ko tats nduñ mudats ngu'amgu'u es tu nbaadyats di'ibu naty uj xykya'ijtxup es di'ibu ka'ijtxup ja njamyuududyats. ³⁵Tats miidsuty

nya'uxpeky es tu nduk'ixtu ko xytyúndut es xypyudákudut di'ibu tugoy'ajtxup, es xyjamyátstut ja Nindsun'ajtum Jesusu 'yuxpujken ko jyúnán: “Ni'igu njotkujk'ajtum ko wiink ja'ay nbudujkum es kyaj ko wiink ja'ay xypyudujkum.”

³⁶Ko du'unu Paablu jyúnán, net ñaygyoxtnaaydyáku es kyajxtáky mut yu'ujuty. ³⁷Nidugekyu jyuydyaaadyu, es ñaymyunánudu es ttsu'xtu ja Paablu. ³⁸Es ta wyu'umdaadyu jotmaymyut, ja'a ko 'yanmaayu ko kyaj tnaky'ixtut. Es net oj tnaswówudu extu ma ja barku.

Paablu ñejxy Jerusalén

21 Es ko nmastuttaayuts ja nmugu'uktujkuts, ndujkuts barkoty, es ja barku ñejxy tayu es jya'ty ma ja Kos kajpn, es jakumbom nnejxyuts Roodus. Nétuts jap ndso'ondus esuts nnujxtu Pátaru. ²Jap Pátaru mbáttuts tu'ugu barku di'ibu nujxp Fenisyu, es ndujkuduts es oj nnujxtuts. ³Najxtuts aga'añdsooy ma Tsyipre es oj nnujxtuts extu Siryu. Esu kapitangu byarku, yu'u myunejxypy ja tsemy Tiru, paaty ja barku oj ñejxy jap.

⁴Jap nbáttuts di'ibu myubujktu ja Jesús, es n'ijttuts juxtujk xuu mut yu'ujuty, es yu'ujuty Espiritu Santukyujxm t'anmaaydyu kudiibu Paablu ñujxut Jerusalén. ⁵Es ko ñajxy juxtujk xuu, net ndso'onduts. Es nidugekyu nmugu'uktujkuts oj xyñaswówuduts, yedyujk toxytyujkuty es mut ja uná'ku'unguty, es ñujxtaadyu kajpnba'am jam pu'ujótm, es

nnaygyoxtnaaydyákuduts es ngajxtáktuts. ⁶Nétuts nnayjyugajxudu es nnaymyunánuduts es uudsuty nnujxtuts barkoty, es yu'ujuty jyambijnudu ma tyujk.

⁷Nyajkugujxuduts ja nvyaju ma jikymyejyñ Tiru es extu Tolemaydyu. Es jap ngajxpo'xtuts yu nmugu'uktujkuts es nwu'umduts mut yu'ujuty tuk xuu. ⁸Es jakumbomu Paablu es uudsuty di'ibuts mut yu'u ndso'ondus, njajttuts ma Sesareeu kajpn. Es nnujxtuts ma Filipu di'ibu Jesús ja 'yayuk kyajxwa'xup. Tadu Filipu yu'u tu'uk di'ibu ma yu nijxutujkpu yedyujk win'ijxudu di'ibu myubujktup ja Jesús, es yu'ujuty tpudákut ja ku'ekytyo'oxyuty di'ibuty ayoodup. Es jap nwu'umduts mut ja Filipu.

⁹Ja Filipu japu ñuux nimajtaxk di'ibu kyaj tu pyuktu es di'ibu ijttu Diosu kyugajxpu. ¹⁰Ko jap n'ijttuts waanu jeky, net jyajty tu'ugu ja'ay di'ibu xyu'ajtypy Agaabu, di'ibu tso'omp Judeeu. ¹¹Ta oj xyñimíñuts es twijtse'ky ja pyo'owuunu Paablu, es ñaydyukkewu'un ñaydyuktekywyu'unu, es jyúnán: —Yu Espiritu Santu du'un jyuna'añ: “Jap Jerusalén yu israelítuty du'un tkuwuunut yu tadu po'owuunu ñiwindsún es tkuyáku mut ja romanu ja'ay.”

¹²Kots nmadoodu tyaadu es mut ja Sesareeu ja'ay, nétuts nmunu'xtáktu Paablu kudiibu ñujxut Jerusalén. ¹³Peru Paablu 'yadsooy:

—¿Ti ko mju'uy mya'axtu?
¿Tits ko miits xyajjotmay'looktu?

Nayjya'abuts kyaj je'eyu nyajkutsúm nyajtekytsyúmūt, extu nayjya'abuts es ngu'oogudats ja Nindsun'ajtəm Jesús jam Jerusalén.

¹⁴Kom kyaju Paablu wyinmaaydyugatsán, nétuts njunandū:

—Wa'an yajtún éxtumə Nindsun'ajtəm Jesús ttseky.

¹⁵Net nnayjyujp'ijxudats es oj nnujxtats Jerusalén. ¹⁶Es xyjamyudajttuts nija'ajuty ja Sesareeu ja'ay di'ibu myubujktu Jesús, es xymyunnujxtu mə ja tyujku Mnasón, tu'ugu yedyujk di'ibu tso'omp Tsyipre es jeky tu 'yijnə tmubeky ja Jesús, es yu'ats xymo'oyándəp ja jajttákəp Jerusalén.

**Paablu űaygyajxudu
mūt ja Santya'agu**

¹⁷Kots njajttu Jerusalén, nétudsu nməgu'uktujkuts xy'axájudu jantsy yajxon. ¹⁸Jakumbom nnujxtats mūt ja Paablu ngu'ixtu yu Santya'agu, es tamə naty mayu mujja'aydyujk di'ibáty ja Jesús myubujktəp.

¹⁹Net ja Paablu tkajxpo'xtaay, es tmumadyaktaay ti ja Dios tu ttuñ Paablukyujxm mə ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ²⁰Ko tmudoodu tyadu ayuk, net t'awdajttu Dios es 'yanmaayudu Paablu:

—Weenu, mugu'uk. Tu xy'ixy ko kanak mil yu israelítuty tu tmubeky yu Jesús es nidugekyu yu'ujuty tpanujxtu ja Moisesu 'yana'amun, ²¹es tu jyuna'añ ja ja'ay ko mij mya'uxpeky mūt nidugekyu israelítuty di'ibu tsunaaydyup mə ja ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es kyaj tpanujxtu

ja Moisesu 'yana'amun es kyaj yajtsúkut yu 'yu'ungaty waanu mə ja yedyujk'ajtun, es nan kyaj tpanujxtu di'ibu jaayəm ndu'unəm. ²²¿Ti ndu'unəm? Nijawudubu net yu ja'ay ko tu mja'ty. ²³Nik oy ko du'un xytyúnut. Tyaa nimajtaxku yedyujk di'ibu pyadunaampy yu wandakun. ²⁴Nujx mūt es mnayyajwa'adsudut mūt yu'ujuty, es mij mgujuyubu tadu gastu tugekyu. Es ko ñaxudu tadu wandakun, net yu mwaay xykyaaptut mūt yu'ujuty es net nidugekyu ja'ay tməwinmə'añbyaadut ko kyaj tyu'ajtunuty éxtum tu jyuna'añ mūt mij, es ko mij nandə'un oy xypyanejxy yu Moisesu 'yana'amun. ²⁵Es mūt di'ibu kyaj 'yisraelítuty es tmubektu Jesús, tu nja'ayəm wi'ix ngajxmujkum ko kyaj tju'xtut yu tsu'utsy di'ibu tu yajtukwindsu'agu agojwinnax, kyaj tju'xtut ja ne'pyñ o tsu'utsy di'ibu kyaj wə'ats tu wyindajxta'ay, es nandə'un kyaj myə'indúndut.

Paablu yajmátsy mə muj tsajptujk

²⁶Net ja Paablu tmunejxy ja majtaxkpu yedyujk, es jakumbom űayyajwátsudu nidugekyu. Netu Paablu jyajty mə ja muj tsajptujk es t'awánut ja teetytyujk na'a dyajjupkúxut ja wandakun es na'a dyajminut ja windsu'kun.

²⁷Mə kyajnum kyexy ja juxtujk xuubu wandakun, nija'ajuty yu israelítuty di'ibu tso'omp mə Asyu ñax, t'ijxtu ja Paablu mə ja muj tsajptujk taja'a es mə yu'uyuty ja israelitu ja'ayuty mbaat tyúkudu. Net ni'igu yax jyojktu ja ja'ayuty,

es tmajtstu Paablü, ²⁸es muk tmugajxtü ja ja'ayuty:

—iMiits israelitu mugu'uguty, pudüjkuguts! Tyaadu du'un ja yedyujk di'ibu judijtp oytyim di'ibu kajpnuty, es ttuk'uxpeky tügekyu naxwíñudu es kyaj twindsu'ugadu nmugunax'ajt nmugugajpn'ajtum, ni ja Moisesu 'yana'amun es ni yu nmuj tsajptujk'ajtum. Es nandu'un tü tmüduku ma tyadu muj tsajptujk ja grieegu ja'ayuty, es du'un kyaj tmuj'ixyu tyadu wa'ats lugaar.

²⁹Du'un jyuna'añu tyadu israelítuty ko tü t'ixy ma Jerusalén kajpn yu Paablü mut ja Trófimü di'ibu Éfesu kugajpn. Paaty jyunandu ko Paablü tü tmüduku ma muj tsajptujk tujá'a yu Trófimü di'ibu grieegu ja'ay.

³⁰Tügekyu kajpn tnijawuyandu ti tuun jajtup, es ja ja'ay myiiñ puye'együ. Net tmajtstu Paablü es pawitsy pajudoty dyajpudsuumdu ma ja muj tsajptujk, es netyu dya''adujktaaydyu ja muj tsajptujk'aa. ³¹Tamu naty tim ya'oogánudu ja Paablü ko oj ya''awanu ja soldaadu windsungopk ko nidugekyu Jerusalén ja'ay ya'ax jyoktu. ³²Net ja soldaadu windsungopk dyajnaymyujku ja syoldaadatujk es ja soldaadu windsúnuty, es jyajttu puye'együ ma mayjya'ayuty. Es ko ja ja'ayuty t'ijxtü ja soldaadu windsungopk mut ja syoldaadatujk, net ja Paablü tasmajtsüdu es kyaj tnakywyojptü. ³³Net ja soldaadu windsungopk tnimiñ ja Paablü es tmajtsy. Ta dyajnejxy küwuuñ mut majtsku kadenu. Es ko waanu 'yijty, net dyajtuuy ja soldaadu windsungopk:

—¿Mbán mijts, es ti tü xytyuñ?

³⁴Peru ja'ayuty yaxkaktu wiingátyuty éxtum kyaj mbaat yu soldaadu windsungopk tmüdoogúku di'ibu dun tüy'ajtun. Es net ja Paablü yajmunejxy ma kwartel. ³⁵Ko jyajty ma ja kwartelü 'yeskaleeru, net ja soldaadutujk kyuyu'ku es yajmunejxy ja Paablü, ³⁶ja'a ko pyamíñuty ja mayjya'ay pyaya'axy pyajékyuty:

—iYa'ooktu!

Paablü kyama'añ ma nimayjya'ay

³⁷Es ko Paablü dyajtukuyándu ma kwartel, net t'anmaay ja soldaadu windsungopk di'ibu ijtp ma ja batayonk:

—¿Tits mbaat nnigajxy?

Es ja soldaadu windsungopk 'yadsooy:

—¿Mij mjajtypy mgajxut grieegu?

³⁸¿Tii mij kyaj m'ejiptuja'ayuty di'ibu tüuyup mut tsiyptuñ yu yajkutujkpu es dyajpudseemy ma muj ittum taxk mil yu yajja'ay'o'kpu?

³⁹Net ja Paablü 'yadsooy:

—iKyaj! Israelitu ja'ayuts uj, jápüts ngugajpnuty Tarsu, di'ibu ijtp muj ma Silisyu ñax, romanu ja'ayuts uj. Tunu may'ajtun, meegyuts ja tiempu esuts ja ja'ay nmugajxut.

⁴⁰Es ja soldaadu windsungopk tmooy ja tiempu. Netu Paablü tyunaaye'ky ma ja eskaleeru es ja kyua' ttuk'ijxy ja ja'ay es 'yamóndut. Es ko 'yamoondaaydyu ja ja'ay, net oj tmugajxy mut ja ebreeu ayuk, es t'anmaay:

22 —Miits mujja'aydyujkuty es miits mugu'uktujkuty, müdowdu wi'ixuts nnayñikajxtu'uda'añudyuts.

²Ko tmūdoodu tkajxy ja ebreu ayuk, net ni'igu 'yamoondaaydyu. Es ja Paablu 'yanmaayudu:

³—Ūj israelītats, japs nmaxu'unk'ajty Tarsu, Silisyu ņaaxóty, es yaats nye'ky Jerusalén es Gamalyéluts xya'uxpajk. Yajtuk'ijxuts oy ja n'aptujk'ajtumu 'yana'amun es amumdu'uk jótuts nmədúñ ja Dios, éxtum miidsuty nidugekyu tyam xytyundu. ⁴Ūjts tūyup nmudsip'ajtats yu di'ibu pyanejxypy ja Jesusu 'yuxpajkun, extu nya'oogánuts es nyajnejxyuts tsimy yedyujk toxytyujk, mbujta'aga'añuts pujxndugóty. ⁵Es ja teedywyindsungópk es nidugekyu di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty ñija'adup ko yu'ujuty dyajktu neky mut ja nmu'israelitu'ajtum di'ibu Damasku tsunaaydyup. Nujxpudsu naty jam, n'uxta'aya'añuts di'ibu myubujktup ja Jesús, es nyajmina'añuts ya Jerusalén es ndukkumudowa'añuts.

⁶Ko nja'tánuts Damasku, éxtum kikyxyuu, nétuts n'ijxy jyajy nikujxmuts tu'ugu muk jajun di'ibu tsajpótm tso'omp, ⁷es ngudaayuts. Nétuts nmudooy tu'ugu ayuk ko jyuna'añ: "Saulu, Saulu, ¿Tits ko xypajudity?" ⁸Nétuts nyajtuay: "¿Mbán mijts?, Windsún." Es xy'anmaayuts: "Ūjtsuts Jesús nazarenu di'ibu mij mbajuditypy."⁹Ja njamyuduts t'ijxtu ja jajun, per kyaj tjaygyujkudu ja ayuk di'ibuts uj xymyugajx. ¹⁰Nétuts uj n'anmaay: "¿Tits ndúnup?, Windsún." Nétuts xy'anmaay ja Nindsun'ajtum: "Pədu'uk es nujx jap Damasku es jap m'anuumudut tugekyu ti mdúnup."

¹¹Es ko ja jajun oj xyajwiindsuts, nétuts ja njamyuduts xyajnejxy witsy extu njajtyuts Damasku.

¹²Jap tu'ugu yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Ananius. Yu'u jyantsy'awdajtypy ja Dios es tkuydyūñ ja Moisesu 'yana'amun, es nidugekyu israelītaty di'ibu tsunaaydyu Damasku yajxon muut 'yijty yu'u. ¹³Es ja Ananius xyñimiiñuts es xy'anmaayuts: "Mugu'uk Saulu, ijxwa'x jatugok." Es nety jatugok oj n'ijxwa'xyuts es net n'ijxyuts ja Ananius.

¹⁴Nétuts xy'anmaay: "Yu Dios di'ibu n'aptujk'ajtum wyindsu'kudu jékyup, tu mwin'ixyuty es xy'ixy'átut di'ibu yu'u tseyjpy, es xy'ixut ja Di'ibu Jiky'ajtr Təy'ajtun Muut es xymyudowut di'ibu yu'u kyajxypy. ¹⁵Esu Dios mbujta'aganup es xykyajxut ja 'yayuk ma nidugekyu naxwíñudu ja'ay, es xytyukmumadya'agut di'ibu tu xy'ixy es di'ibu tu xymyudoy. ¹⁶Es tyamyu, katu m'ak'awix. Pədu'uk es mnubátut, es mənuxta'ak ja Dios esu mbeky mniwa'adsudut."

¹⁷Kots njambijty Jerusalén, tats nnejxy ma muj tsajptujk es ngajxtákyuts. Nétuts n'ijxma'ty. ¹⁸N'ijxyuts ja Nindsun'ajtum Jesús, es xy'anmaayuts: "Jottugoy es mbudsúmut ya Jerusalén, mut ko kyaj tyadu ja'ay tmubuka'añ kots uj nGrístaty."

¹⁹Nétuts uj n'anmaay: "Windsún, yu'ujuty ñija'adup nidugekyu kots uj nnejxyuts ma tsajptujk es nmunejxyuts pujxndugóty di'ibu myubejkyu ko mij mGrístaty, es uj tu nyajwépydyuts. ²⁰Es ko ja ja'ay dya'e'ky ja Esteebu, mij

ja mduumbu di'ibu pyujták ja tų'ajtun mijtskyujxm, támudsu naty mut n'ity ko dya'e'ky, extu ngwentu'ajtuts ja wyit." ²¹ Es xy'anmaayuts ja Nindsun'ajtum: "Nujx. Ujts mij ngaxaampy jagam ma ja'ay kyaj 'yisraelítuty."

**Paablu 'yijty soldaadu
windsungopk kyu'ujóty**

²² Tmudoo'ijty ja ja'ay yaabaat ko jyunañ ko ñuxa'lañ ma ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty. Net ja ja'ayuty yaxkaktu:

—¡Ya'ook tadu ja'ay! ¡Kyaj pyaadyuty jyiky'átut!

²³ Es maanum ja ja'ayuty ni'igu ttuk'ya'ax ttukjoktu, tjandu wyítuty es t'uxjubiptu, es ja naxway tjantsywyju'uktu, ²⁴ net ja soldaadu windsungopk tni'ana'amú es ja Paablu yajmunujxut ma kwartel, es yajwóput es tnigajxut ti ko ja'ay ya'axy jyeky mut yu'u. ²⁵ Es ko two'onduumu es twopandu yu Paablu, net yu Paablu dyajtúy ja soldaadu windsún di'ibu naty jam:

—¿Mmudajtypy miidsu kutujkun es xywyóput tu'ugu romanu ja'ay, es kyajnum yajpayo'oyu?

²⁶ Es ko tmudooy yu soldaadu windsún, net oj t'awanu ja wyindsún, ja soldaadu windsungopk, es t'anmaay:

—Mnagyywentu'átudup mut di'ibu mdunaampy. Tyadu yedyujk, romanu ja'ay yu'u.

²⁷ Net ja soldaadu windsungopk tnimujwa'ky ja Paablu, es dyajtúy:

—¿Tų'ajtun ko mij mromanuja'ayudyu?

Es ja Paablu 'yadsooy:

—Tų'ajtun.

²⁸ Es ja soldaadu windsungopk 'yanmaayu:

—Ujts kajaats xytsyoobátxu kots uj nromanuja'ayuty.

Es ja Paablu 'yanmaayu:

—Per ujts romanu ja'ayuts na'abuts nmiiñ njajty ya naxwiiñ.

²⁹ Es yu soldaadu di'ibu naty wopánup yu Paablu, net ñikaktaayudu, es yu'ubaat ja soldaadu windsungopk tsyu'ku ko yu Paablu tu tkwuuñ es romanu ja'ay yu'u.

**Paablu tmugajxy di'ibu
ana'amdup muj tsajptugóty**

³⁰ Es jakumbom yu soldaadu windsungopk tnijawuyáñ ti ko Paablu ñi'uumuty yu israelítuty. Net tni'ana'amú es jyuna'kut ja kadenu di'ibu Paablu kyu'awu'un'ajtypy, es dyajnaymyujku yu teedywyindsúnuty es nidugekyu di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty. Netu Paablu dyajpudsuumdu es tpujáktu mayja'ay wyinduuy di'ibu naty tu ñaymyúku.

23 Paablu tni'ijxe'ky di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty, es t'anmaay:

—Mugu'uktujkuty, tuts njiky'aty extu tyambaat wi'ixuts kyaj nbekyjyawu ma ja Dios.

² Net ja Ananius di'ibu ijtp teedywyindsungópok, t'anmaay ja ja'ay di'ibu tunaapy jap Paablu pya'aay es t'abojsu'ugut ja Paablu.

³ Es ja Paablu t'anmaay:

—Dios yu'u mwópu'up, mnay'andijyuty éxtumu ja'ay di'ibu jiky'ajtp tų'ajtun muut. ¿Ti ko ya m'u'uñ esuts xypyayo'oyut éxtum ja Moisesu 'yana'amun jyuna'añ, es

mijts ku'am kyaj xykyudyúñ ja Moisesu 'yana'amun ko mjuna'añ esuts nya''abojtsts'u'ugut?

⁴Es ja ja'ayuty 'yanmaayudu:

—¿Tii du'un xywyngajxpéty yu teedywyindsungópk?

⁵Es ja Paablú t'anmaay:

—Mugu'uktujk, kyajts nnijawu pún yu'u teedywyindsungópk.

Pes du'un ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: “Katú xykyajxpéky di'ibu ana'amp mgajpnóty.”

⁶Nija'ap ja Paablú ko tamú saduseeu ja'ayuty esu fariseeu ja'ayuty, es t'anmaay muk:

—Mugu'uktujkuty, uj nandu'un fariseeu esu n'aptujkuts nandu'un fariseeuty, es tyámuts xyajjustisupaaty kots nmubeky es n'awíxyuts ja jyikyipyujkún di'ibu tu 'yeeky.

⁷Es ko du'unu Paablú jyunañ, net ja ja'ay ñaygyajxytsyi'kudu ak yu'ujuty di'ibu naty tu ñaymyúkudu, ta ñaybyujtáku abekyu fariseeuty es abekyu saduseeuty, ⁸mut ko yu saduseeuty jyuna'andu ko di'ibu tu 'yeeky kyaj ñakjyikyepyky, ko kyaj jyaadyu anklus es kyaj jyaadyu anmujaj'an. Per yu fariseeuty myubejypy ko yu o'kpu jyikyepyky jatugok, ko jyaaty yu anklus es jyaaty ja anmujaj'an. ⁹Es di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty nidugekyu ñay'oojudu ak yu'ujuty. Es pyudu'ktu nija'ajuty ja fariseeuty di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktap, es t'anmaaydyu:

—Tyadu yedyujk kyaj pyeky nbátum. Yu'u da tu'ugu anklus o tu'ugu anmujaj'an tu myugajxyuty.

¹⁰Es ni'igu jyantsymyujwindáku ko ja'ay ñay'oo ñayya'axudu

ak yu'ujuty. Ta ja soldaadu windsungopk jyotmay'e'ky ko yu Paablú ja'ay ya'oogudut. Net ja syoldaadutujk tkejxy es nujx ja Paablú dyajtsoodu es dyajmínut jatugok ma kwartel.

¹¹Ja ux ja Nindsun'ajtum Jesús kyuxe'ky ma Paablú, es 'yanmaay:

—Paablú, jotmuk

mnaybyujta'agudut. Extum tu xykyajxy ja tui'ajtun mut uj ja yaa Jerusalén, nandu'un xykyajxut ja tui'ajtun ujtskyujxm jap Romu.

Tkajxy'áttu pún wi'ixu Paablú 'yoogut

¹²Es jakumbom nija'ajuty ja israelítuty ñaygyajxudu es dya'ooga'añ ja Paablú, es jyunandu:

—Wa'an ja Dios

xytyukkumudo'om pún ka'ay úkum ma kyajnum nya'o'kum ja Paablú.

¹³Di'ibu du'un tyunándubu naty naxy nijustyikxy ja yedyujkuty. ¹⁴Net ñujxtu ma ja teedywyindsúnuty es ja mujja'aydyujkuty, es jyunandu:

—Udsuty tuts nnaygyajxudu

es Diósuts xytyukkumódwdut kots ngáyut pún kyajnumts nya'ooktu Paablú. ¹⁵Tyam miidsuty es di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty, amdowdu tadu soldaadu windsungopk es bom dyajmínudu tadu ja'ay ma miidsuty, es xywyin'usunut ko miits xyñijawuya'andu yajxón ja pyeky. Es udsuty, támuts n'awixtu esuts nya'oogut ma kyajnumu naty jya'ty.

¹⁶Es ja Paablú ja tsojmaank myudoo ti tyunándup, net ñejxy ma ja kwartel es t'awa'anu ja Paablú.

¹⁷Net ja Paablú tmugajxy tu'ugu soldaadu windsún, es t'anmaay:

—Munujxu tyadu mixy ma ja soldaadu windsungopk, ja'a ko myadya'aga'añ waanu mut yu'u.

¹⁸Es ja soldaadu windsun tmunejxy ja Paablu tsoyomaank ma soldaadu windsungopk, es t'anmaay:

—Tadu Paablu yu'uts tu xy'amdoy esuts nyajminut ja yaa tyadu mixy. Yu'uk madya'agaamp waanu mut mij.

¹⁹Es ja soldaadu windsungopk tku'umumajtsu ja mixy, es dyajnejxy wiink soo, es dyajtuy:

—¿Tits xy'awanuyaamp?

²⁰Net ja mixy t'anmaay:

—Yu israelituty tu ñaygyajxudu es bom m'amdowa'añuty es xyajnujxtu ja Paablu ma di'ibu ana'amdap muj tsajptugoty, es 'yanda'aga'andu es ttseky es xypyayo'oyut.

²¹Kyaj mij xymyubakut, ja'a ko nijustyikxyñaxy ja jya'ayuty di'ibu awixp ayu'udsyu, es tu jyuna'andu ko Dios tyukkumadowudut pun kaaydyup es kyajnum dya'ooktu Paablu; es tyam tap t'awixtu na'a xyajmin.

²²Net ja soldaadu windsungopk ñayjyugajxu mut ja mixy es kyaj pun ya'awanut extum tu yajmumadya'aky.

Paablu yajkexy ma gobernador Felus

²³Ta ja soldaadu windsungopk tmugajxy majtsku soldaadu windsun, es t'anmaay:

—Anuumudu majtsk mugopxu msoldaadu es ñay'uxkukudut, es tugu'px majk di'ibu kwaagyujxy, es majtsk mugopxu di'ibu mut ja lyanzu, es ñujxt Sesareu

tyam muj koots. ²⁴Es nandu'un ñay'uxkukudut yu Paablu es ttukpatut ja kwaay, es yajkwentu'attut kudiibu ti jyatudut es yajkuyakut ma ja gobernador Felus.

²⁵Es ja soldaadutujkuty yu'u tmunujxtu ja neky ma jyuna'añ: ²⁶“Ujts Klaudyu Lisyus, ngexyuts tu'ugu neky mut mij, gobernador Felus, es ngajxpo'xa'añ. ²⁷Yu

israelituty tu tmatstu tadu yedyujk es dya'ooga'añ, per kots uj nnija'aju ko yu'udyu romanu ja'ay, netuts oj nnejxy muduts ja nsoldaadutujk es nyajtsékuyuts. ²⁸Nétuts nyajnejxy ma israelituty di'ibu ana'amdap muj tsajptugoty, mut kots nnijawuya'añ ti ko tu tni'uunudu.

²⁹Muj ja pyeky tpujtakudu mut ku'am ja 'yana'amun; per kyaj tmudaty yu peky es dya'oogut o dya'itut pujndugoty. ³⁰Kots uj nnija'aju ko yu israelituty ttukniwinmayu dya'ooga'añ tadu ja'ay, paaty tyámuts ngexy ma mijts; es nandu'un tuts n'anuumu ja di'ibu ni'u'unup es ñujx dyaky yu tyuy'ajtun ma mijun. Ja nnaybyátum.”

³¹Net ja soldaadutujk dyajnujxtu ja Paablu éxtum tu ya'anuumudu, es dyajnujxtu koots extu Antípatrus.

³²Jakumbom jyumbijttu ja soldaadu ye'ebyu ma ja kwartel, es ja kwaagyujxy yu t'akpanujxtu ja Paablu. ³³Ko jyajty Sesareu, ta tkuyajktu ja Paablu es ja neky ma ja gobernador. ³⁴Es ko t'ijxy ja neky ja gobernador, net dyajtuy ja Paablu:

—¿Madsoo m'it mlugaar?

Es ja Paablu 'yadsooy:

—Silisyu ja'ayuts uj.

³⁵Net ja gobernadoor Felus 'yanmaay:

—Tyámuts n'awíxut ko kyuda'agut ja ja'ay di'ibu tu mni'uunuty, esuts nmudówut wi'ix jyuna'añ.

Es ja Paablú yajpútáky má ja tujk di'ibu Erodus pyalasyu'ajt, es kywentu'átudu ja soldaaduty.

Paablú, ja gobernadoor Felus wyinduuy

24 Kyummogoxk xuu kyudaky Sesareeu ja Ananius di'ibu ijtp teedywindsungópik, mut ja mujja'ayduyk es tu'ugu wingajxpu di'ibu xyu'ajtypy Tértulu. Tyaadu twinguwa'ku ja gobernadoor Felus es tjarúta'agáñ ja pyeky ja Paablú. ²Es ko ja gobernadoor dyajmiiñ ja Paablú, net ja Tértulu tni'u'unu ja Paablú, es t'anmaay ja gobernadoor Felus:

—Nja'aygyudáky pyuts má mij, windsún gobernadoor, ko mijtskyujxm jyaadyu oy'ajtun má tyadu naxwíñudu, es mij m'ane'emy yajxón mut ja oybyu mwinma'añ. Paaty kyaj má tsip mut uudsuty.

³Es mij tu xytyuñ yajxón tugekyu má tyadu israelítuty ja ñaxwíñudu.

Nja'aygyudáky pyuts mijts, gobernadoor Felus. ⁴Per kudiibuts mij nugoo ja mdiempu nyajtugóyut, tunu may'ajtun es xymyudoo'ítut di'ibuts uj ngajxaampy. ⁵Tyadu yedyujk yu'u axuk ja'ay, es ñejxy otyyim maaty es dyajtsiptuñ yu israelítuty; es nandu'un yu'u ñigopk'ajtypy ja ja'ayuty di'ibu yajtijp nazarenu ja'ayuty.

⁶Nandu'un tmudujku wiink

ja'ay má muj tsajptujk. Paadyuts nmajtsu es nduadyunánduts éxtumdsu n'ana'amun jyuna'añ.

⁷Net ja soldaadu windsungopk Lisyus myiñ es tyujku amújaa, es dyajnejxy ja Paablú, ⁸es xy'anmaadyuts uudsuty di'ibu u'andap nmíndut má mij. Es tyam mijts ku'am xyñijáwut ja tui'ajtun nidugekyu ti kots nni'uunudu.

⁹Esu israelitu ja'ayuty di'ibu naty jáputy, nandu'un jyunandu ko tyuy'ajtunuty.

¹⁰Net ja gobernadoor ja kyuu ttuk'ijxy ja Paablú es kyajxut. Ta Paablú jyunañ:

—Tyam uj jotkujkuts nnayjyáwuty es nnayñikajxtu'uda'añduyts má mij, mut ko nnija'abuts ko mij tyam m'ity jeky es myajkutíky má tyadu naxwíñudu. ¹¹Mijts ku'am mbaat xypyayo'oy ko je'eyunum majmajtsk xuu kots n'ojtsy Jerusalén esuts n'awdata'añ ja Dios. ¹²Es kyaj tyuy'ajtunuty kots xypyaattu nnay'oojuduts, es kyajts pán nyajnayñibudu'ku, ni má muj tsajptujk es ni má justisutujkuty, es ni di'ibu kajpnuts pán muut ngatsiptuñ. ¹³Tyadu ja'ayuty kyaj mbaat dyajtydyákudu tits xytyukni'u'unudap. ¹⁴Di'ibu tui'ajtun, nbanejxypyuts ja Jesús éxtumu Kristu, di'ibu yu'u tyijtp anuu uxpujkan. Nmudiimbyuts ja Dios éxtumdsu n'aptujk tmuduñ. Nmubejky pyuts tugekyu Moisesu 'yana'amun es tugekyu di'ibu Diosu kyugajxpu kyajxtu. ¹⁵Es uj nmubejky pyuts éxtum yu'ujuty nandu'un ko yu Dios dyajjikypyuka'añ tugekyu o'kpu di'ibu ijt oyja'ay es nandu'un

di'ibū ijt ka'oyjya'ay. ¹⁶Es paadyats dū'ūñum nduna'añ di'ibū oy Dios winduuy es nandū'un ja'ay winduuy.

¹⁷Es kanak jumūjts njūdjy wiink nax wiink kajpn, es njumbijyuts madsu nnaxu ngajpn es nyaka'añuts yū limosnū es ja windsu'kūn. ¹⁸Es jawyiinuts nnayyajwātsu. Jāpūdsu naty mūj tsajptūjk űabotsoty es mbūjta'aga'añuts yū limosnū es ja windsu'kūn, es kyaj mut ja mayjya'ay es ni nganayñibūdu'ūgūdūts ni pūn mūut. Es jap tsajptūgoty xpyyātūts ja israelītūty di'ibū tso'omp mā űaxwiñūdu Asyū. ¹⁹Es japts xpyyattū ja israelītūty di'ibū tso'omp mā űaxwiñūdu Asyū, ¿Ti ko kū'um tū kyamindū ja yāa es xyñi'ūunūdūts mā mij, pūn tūy'ajtūn myūdjattūp mā ű'unūn? ²⁰Mut ko yū'ūjūty kyaj myindū di'ibū tyam jūnāndūp ja yāa, wa'an yū'ūjūty tūy'ajtūn tjunā'andū pūn ti peky tū xpyyāattūts ko nwindūnaay wyinduuyūty di'ibū ana'amdūp mūj tsajptūgōty. ²¹Je'eyū pūn yū'ūjūty xyñi'ūunūyāambūts ko njūnāñūts muk jap mā di'ibū ana'amdūp mūj tsajptūgōty: “Miidsūty tyam xpyyekymyoodyūpts kots űj nmūbeky ko yū o'kprūty jyikyprūka'andū.”

²²Ja Felus oy tñija'aju wi'ix tmūbūktū di'ibū pyanūjxtūp ja Jesús éxtūm ja Kristū, paaty ko tmūdooy yū taadū, net jyūnāñ:

—Ko myīnūt ja soldāādū windsungopk Lisyus, n'akmūdōwūpts mijū m'ū'unūn.

²³Es net ja Felus t'anmaay ja soldāādū windsūn es ja Paablū

'yītūt tsimy, per tmo'oyūt nandū'un yū awā'ats'ajtūn es dyajtūkut yū myūtnaymyaayūbutūjk es kyū'ixūdūt.

²⁴Es ko 'yijty kanak xūū, ta jyajty jatūgok ja Felus mut ja űudo'oxy Drusilū, di'ibū israelitū ja'ay. Ta tñigajxū ja Paablū es myīnūt. Es tmūdooy ko Paablū myūgajxūdu wi'ix ja jiky'ajtūn ko Jesukristū yajmūbéky. ²⁵Es ko ja Paablū 'yawa'anū es ja ja'ay jyiky'ātūt tūy'ajtūn mūut es űay'aguwītsūdūt kū'um, es ko ja'ay yajpayo'oydyūt, net ja Felus űay'adsū'kū es t'anmaay ja Paablū:

—Winwā'ktūtūts tyam. Kots ja tiempū nmūdātūt, net nñigāxūt.

²⁶Es ja Felus yū'ū jyatsojk es ja Paablū myo'oyūdūt ja meeñ es tñasmātsūt; paaty janaamūty tñigaxū. ²⁷Dū'un tyuun jyajtū majtsk jumūjt. Net ja Felus pyūdsūmūnū gobernadoor, es tyūjku ja jembyū di'ibū xyū'ajtypy Porsyū Festū. Es ko ja Felus wyū'umāñ oy mut ja israelītūty, paaty dyajwe'emy ja Paablū tsimy puixndūgōty.

Paablū, ja gobernadoor Festu wyinduuy

25 Ko ja Festū jyajty es oj t'axaju ja kyutūjkūn es 'yītūt gobernadoor, kyumdūguk xūū tso'oñ Sesareū es pyatūjku Jerusalén. ²Es net űiimiinūdu ja teedywyindsūnūty es ja israelītūty ja myūjja'aydyūjk, es tñi'ū'ūmbajttū ja Paablū, ³t'amdooy ja may'ajtūn es tñigāxūt ja Paablū es dyajmīnūt Jerusalén. Dū'un t'amdooy ko tū naty űaygyajxūdu ja israelītūty

es dya'ooga'andu tu'aay. ⁴Per ja Festu 'yadsooy ko Paablu tap 'yity tsimy Sesareeu, es yu'u ku'am jujpta'agaamp jap. ⁵Es jyunān:

—Miits nidu'uguty di'ibu myudajttap ja kutujkun, mnūjxtap Sesareeu kots uj nnūjxut, es pūnu tadu yedyujk jamu pyekey, mbaat xyñi'u'umbáttu.

⁶Festu je'eyu jap 'yijty Jerusalén tuktujk majk xuu es ta net jyunajky jatugok Sesareeu. Es jakumbom t'axaju ja 'yuñaaybyajn mā 'yana'amā'āñ. Ta tñigajxu ja Paablu. ⁷Ko Paablu tyujku, net yajnadujkudu ja israelítuty di'ibu tu tsoyundu Jerusalén, es tpujtákudu pyekey kanak nax, per kyaj tyuy'ajtundujku. ⁸Es net ja Paablu ñayñikajxtútu:

—Uj, ni tits tu ngatuundugóy mut ja israelítuty ja 'yana'amun, ni mut ja muj tsyajptujk es ni mut ja yajkutujkpu kopk.

⁹Per ja'a ko yu Festu wu'umaamp oy mut ja israelítuty, paaty ja Paablu t'anmaay:

—¿Tii mnūjxaamp Jerusalén es jámuts ndúnut ja tūy'ajtun?

¹⁰Net ja Paablu 'yadsooy:

—Tyámuts n'ity mā yajkutujkpu kopku kyutujkun, mā mbaaduts ja nduy'ajtun yajtūñ. Mnija'ap oy ko kyajts uj ti tu nduundugóy mut ja israelítuty. ¹¹Es pūn tūy'ajtun ko tuts ti nduundugóy di'ibuts ngumudówup es xya'ooguduts, wa'ants xya'ooktu; per pūn kyaj ti tyuy'ajtanuty di'ibu xytyukni'u'unup, kyaj pūn ja kutujkun tmudaty esuts xykyuyákut mā yu israelítuty. Paaty n'amdóyuts esuts xyajnjxuduts mā

ja yajkutujkpu kopk es yu'u ku'am xypyayo'oyuduts.

¹²Ko naty ja Festu tu myadya'aky mut ja jya'ayuty, ta t'anmaay ja Paablu:

—Mut ko tu xy'amdooy es nyajnjxut mā yajkutujkpu kopk es yu'u jyustisutúnut, oy nyajnjxut.

Rey Agripu jya'ty es tku'ixy ja Festu

¹³Ko 'yijty majtsk tuguk xuu, net jyajty jap Sesareeu ja rey Agripu mut ja toxytyujk di'ibu xyu'ajtyty Berenise, es tkajxpo'xa'āñ ja gobernadoo Festu. ¹⁴Es kom kanak xuu jap 'yijttu, ta ja Festu tmumadyaky ja rey wi'ixu Paablu 'yity tsimy, es t'anmaay:

—Tyap tu'ugu yedyujk 'yity pujxndugóty di'ibu Felus tu dyajwe'emy. ¹⁵Kots n'ijty Jerusalén, net ja teedywyindsánuty esu israelítuty ja myujja'aydyujk tni'u'unudu tadu yedyujk, es xy'amdooyuts es uj njunā'anuduts ko peky tmudaty es wa'an dya'ooktu. ¹⁶Es uj n'adsooyuts ko yu romanu 'yana'amun kyaj ñigutíkyuty es nya'o'kum ja ja'ay pūn kyajnumu tyuy'ajtun dyaky es ñaywyindánudut mut ja di'ibu u'amp, es ñayñikajxtu'ududut.

¹⁷Paaty ko yu'ujuty myiindu ja yaa, netyu jakumbom nnaxwe'tsy mā uñaaybyajn mats n'ane'emy, es nétuts nnigajxu tadu yedyujk. ¹⁸Ja israelítuty kyaj oj 'yuundu éxtamts uj tu n'okwinmay. ¹⁹Yu'u je'eyu oj ttukni'u'unudu éxtamu israelítuty myubuktu, es muut ja Jesús di'ibu o'k; per ja Paablu jyunān ko yu Jesús jyiky'aty. ²⁰Es kom kyajts nmawinmā'añbyaaty wi'ixuts ja

tuy'ajtun ndúnut, nétuts ja Paablu nyajtuy pún nujxaamp Jerusalén es jápúts ja tuy'ajtun ndúnudúts.

²¹Per ja'a ko yu'u 'yamdoo es ja yajkutujkpu kopk Augustu ttúnut ja tuy'ajtun, paaty uj nya'ityúts tsimy extu kots uj mbaat ngexy.

²²Net ja Agripu t'anmaay yu Festu:

—Uj nandu'un nmudowaambyúts wi'ix jyuna'añu tadu ja'ay.

Es ja Festu 'yadsooy:

—Bom xymyudówt.

²³Jakumbomu Agripu es ja Berenise jyajttu es ni'igu dyajniyuxu'ktu ja myuj'ajtun, es tyujkudu ma ja kumoñdyujk mut ja soldaadu windsungópkyty es mut ja Sesareeu myujja'aydyujk. Net yu Festu t'nigajxu yu Paablu. ²⁴Net ja Festu t'anmaay yu Agripu:

—Rey Agripu es miidsuty nidugekyu di'ibu tu ñaymyúkudu mut újuty, tyaa ja yedyujk. Mayu israelítuty tu xy'anuumúts mut yu ja'ay jap Jerusalén es yaa nandu'un Sesareeu, es du'un jyuna'andu esuts nya'oogut. ²⁵Per ni wi'ix tsoots ngapatu pyojpu es 'yoogut. Es kom yu'u ku'um tu t'amdoy es ja jyustisu yajtúnut ma yu yajkutujkpu kopk Augustu, paaty tuts njuna'añ kots ngaxa'añ jam. ²⁶Es kyajts nnijawu wi'ixúts nnijáyut yu nwindu'sín yajkutujkpu kopk mut yu'u. Paaty tyaa'ts nyajmín ma miits nidugekyu, es waanu ni'igu ma mij, yajkutujkpu Agripu. Tundu may'ajtun, yajtáwdu tyadu ja'ay esuts xy'awánut wi'ix mbaat nja'ayúts, ²⁷ja'a ko kyajts njawu tyuy'ajttunuty esuts ngáxut ma ja yajkutujkpu kopk pún kyajts n'awanu wi'ixu 'yu'unun.

Paablu, ja rey Agripu wyinduuy

26 Net ja Agripu t'anmaay yu Paablu:

—Mbaat mij xyaky ja mduy'ajtun.

Ta ja Paablu ttuk'ixy ja ky'u es 'yamóndut, es jyuna'ñ:

²—Jotkujkúts nnayjyáwuty esuts ngajxut mut mij, rey Agripu, esuts nnayñikajxtu'ududúts nidugekyu di'ibu israelítuty tu xytyukni'uumúts, ³es waanu ni'igu ja'agyujxm ko mij mnija'ap tugekyu wi'ixúts jaayum tii ndundu, uúdsuty israelitu ja'ayuty, es mjaygyujkup di'ibúts nmadyakypy. Paaty tunu may'ajtun, mudoo'ít yajxón.

⁴Yu israelítuty nidugekyu tñijawu wi'ixúts n'ijty mut yu'ujuty madsu ngajpn es nandu'un Jerusalén, kots nmútsk'ajty es extu tyambaat. ⁵Es yu'ujuty nandu'un ñija'adup, es pún tsyoyktup jyuna'andut tuy'ajtun, kots uj n'ana'k'ajty fariseeu ja'ayuty. ⁶Es tyam xyajmíñúts es xyñi'uumúts kots uj nmubékyúts ko Dios dyajjikypyuka'añ yu o'kpu éxtum wyandaky mut uúdsudyu n'aptujkuty. ⁷Nidugekyu israelítuty 'yawijxtup ko Dios tkuydyúnut di'ibu wyandak, es ja'agyujxm t'awdattu Dios xuñ koots. Mij rey Agripu, yu'ugyujxmu tadu israelitu ja'ay xyñi'uumúdu kots uj du'un njajp'ixy. ⁸¿Ti kyaj miits xymyubaktu ko Dios dyajjikypyuka'añ ja o'kpu?

⁹Ujts ku'um nwinmaayúts tnyuyup kots uj nduna'añ mayu winma'añ es nmúdsip'átudúts di'ibu pyanejxypy yu Jesús nazarenu.

¹⁰ Es du'unats nduuñ kots n'ijty Jerusalén. Ja teedywyindsúnaty xymyoodyuats ja kutujkun esuts uj nbujta'agut pujxndugóty ni nu'un di'ibu myubejkyu yu Jesús; es ko dya'o'ktu, uj tudsu naty nnaygyajxudu mut ja teedywyindsúnaty. ¹¹ Kanak ókuts uj nduyduuñ es agwanu tmastu'udut yu myubujkun. Du'un tu ndúñts tu'uk tu'ugu tsajptujk. Njantsytyukmadsip'ajtyuts yu'ujuty es nbanujxuts extu wiink kajpn.

¹² Es kots uj naty nnejxy ma Damasku, yu teedywyindsúnaty tu xymo'oyuats yu kutujkun esuts nujx nmatsy di'ibu myubujktap ja Jesús. ¹³ Rey Agripu, kotsu naty nnejxy, net jam tu'am n'ijxyuts kijkyxyuu tu'ugu jajun di'ibu miimp tsajwínm. Jantsy muk jyajy es kyaj dyu'unuty yu xuu jyajy. Tadu jajun jyajty mats uj nbu'aay es madsu njajmyuuduty. ¹⁴ Net uudsuty nidugekyu ngudaadaaydyuts, es nmudooyuats kots xymyugajxy mut ja ebreeu ayuk, es jyuna'añ:

“Saulu, Saulu, ¿tits ko xypyajudity? Ku'am mnayyajtsayútyuty, éxtumu yuubu ko tnepy yu kepyjyujptséty.” ¹⁵ Nétuts uj n'anmaay: “¿Mbán mij?, Windsún.” Esuts xy'adsooy: “Újtsuts Jesús, di'ibu mij mbajudijtyty.

¹⁶ Pudu'uk es mdánut. Tu nnimíñ es mij nmugajxa'añ es ngajxa'añ esu ja'ay xy'awánut di'ibu tyam tu xy'ixy es di'ibu m'ixup óknam. ¹⁷ Es ujts mij nyajtso'ogup ma israelítuty es nandu'un ma kyaj 'yisraelítuty. Es tyam ngexy es mnujxut ¹⁸ ma ja'ajuty es xya'ijxwa'xut ja ja'ayuty es kyaj ñakyyo'oydyut ma ja koots it, wa'an

dyo'oydyu ma ja xuuñ it, kudiibu 'yok'ijnudut Satanás kyujoty, Dios kyu'ájoty 'yíttut; esu du'unats xymyubáktut es yajtuknima'kxtut ja pyeky es yajmo'oydyut ja kuma'añ mut pánuty ijttap ja Diosu jya'ayuty.” Du'unats xy'anmaay ja Nindsun'ajtam Jesús.

¹⁹ Paaty, rey Agripu, nmamudooyuats di'ibuts ja Jesús xytyuk'ijx tsajwínm es di'ibuts xy'anmaay. ²⁰ Jayujpts ngajxwa'xy ja oybyu ayuk ma ja'ayuty di'ibáty jap Damasku, ta net di'ibáty Jerusalén es ma tugekyu Judeeu ñax, es nandu'un ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty; es n'anmaayuts nidugekyu es dyajtugátstut yu wyinma'añuty es jyumbíttut ma Dios es ttúnut éxtum ja Dios jyuna'añ. ²¹ Paadyuts xymyajtstu ja israelítuty muj tsajptujk ñabotsoty esuts xyjaya'oogándu. ²² Peru Dios xypyudujkuts es tyambaaduts ngajxwa'xy ja 'yayuk mut nidugekyu ja'ayuty ko yu Jesús yu'u du'un ja Kristu. Es je'eyu njuna'añuts di'ibu nandu'unu Moisés es ja Diosu kyugajxpu kyuxjaaydyu. ²³ Yu'ujuty jyunandu ko koonum yu Kristu 'yayówtut es taanum 'yoogut; es ko 'yoogut, yu'u tim jayujp jikypyúkup jatugok es dyákut ja nitsokun mut di'ibu israelítuty es di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

²⁴ Es ko du'un jyunañ yu Paablu, net ja Festu yaxkeky:

—Tu mloku, Paablu! Mut mayu m'uxpujkun tu mjumbity loku.

²⁵ Per ja Paablu 'yadsooy: —Kyajts nloku, gobernadoor Festu. Tugekyu di'ibuts ngajxypy,

tuy'ajtan yu'u. ²⁶Esu tyadu rey Agripu myudajtypy ja tuy'ajtan di'ibuts ngajxypy, paadyuts nnigajxta'ay yajxon ma yu'an, mut ko kyaj tyaadu tyuun jyajtu ayu'udsyu. ²⁷Mij, rey Agripu, ztii mmabujk extam jyunañ yu Diosu kyugajxputy? Nnija'abuts ko mmabejkyry.

²⁸Net ja Agripu jyunañ:

—Mut waanubu mij yu m'ayuk xytsyeky es nbanujxuduts yu Jesukristu, du'an, zkudii?

²⁹Net ja Paablu jyunañ:

—Pes mut jawaanubu o mut jamaybyu, Dios tsyejpy ko mij, rey Agripu, es nidugekyu ja'ayuty di'ibuts yam xymyudoo'ijttap, nandu'anxyur mij nujx m'ittu extam uj, je'eyu ko kyaj mudu kadenu.

³⁰Net ja rey Agripu pyude'ky, es nandu'anu Festu esu Berenise, es nidugekyu di'ibu naty jap uñaadyur, ³¹es ñujxtu wiink tsoo, es ñajjyunañudu:

—Tyadu ja'ay ni ti tu tkatún di'ibu páttap tku'oogut o 'yítut pujxndugóty.

³²Net ja Agripu t'anmaay ja Festu:

—Tuxyur yajnasmatu tyadu ja'ay kooxyur ku'am tu tka'amdoy esu yajkutujkpu kopk pyayo'oyudut.

Paablu yajmunejxy barkoty Romu tsoo

27 Ko twinmaaydyu xyajnujxa'anduts jap Italyu, net ja Festu tkuyajky ja Paablu esu wiingátypy tsimyjya'ay ma ja soldaadu windsún Julyu, di'ibu jap ijtp ma byatayongu Augustu. ²Nétuts ndujkudu ma tu'ugu

barku di'ibu naty tsoonaamp Adramityu es ñujxa'añ Asyu. Yu Aristárkuts muut nnujxtu, yu'u jap kyugajpnaty Tesalóniku, Masedonu ñaxwíñudu. ³Jakumbom njajttuts Sidón. Es jap yu soldaadu windsún Julyu tmudajty yu oyjyot es tnasmajtsu Paablu es nujx tku'ixy yu myutnaymyaayubuty. ⁴Kots ndso'ondu Sidón, najxtuts aga'añdsyoo ma Tsyipre, mut ko muk jyantsypyoyy es kyaj mbaat tuyu nnejxyuts. ⁵Es nnujxtuts ajkxnáx tsoo Silisyu pyu'aay esu Panfilyu, es njajttuts Miiru, Lisyu ñaxwíñudu.

⁶Jap yu soldaadu windsún tpaty jatu'ugu barku di'ibu tso'omp Alejandrii es ñujxa'añ Italyu. Nétuts xyajtujku es nnujxtuts. ⁷Es kanak xuujuets ndu'uyo'oydyu ody'a'agy, es jantsy nimujaa njajttuts wyinduuyy Gniidu. Es nandu'anu naty jyantsypyoyy. Nétuts nnajxtu wyinduuyy Salmón es n'awdiyttuts ma Kretu, ⁸es nnujxtuts nimujaa mejnbyu'aay extu njajttuts ma tu'ugu it di'ibu xyu'ajtypy Oybyu Jyikymyejn'aá, Lasee kajpn wingón.

⁹Es dyajtugoodyu tiempu kanak xuu es kudsu'ugu kots n'aknujxtut mut ko wyingoonu ja xux po'o. Net ja Paablu dyajky ja kajxwíjun, ¹⁰es t'anmaay:

—Mugu'uguty, ni'igu 'yaxuuguty yu tiempu. Pun n'aknujxum, n'ayo'ombátumu net es nyajtugo'oyumu net ja barku esu tsemy, es extu njiky'ajtan'ajtam.

¹¹Per yu soldaadu windsún yu'u pyanujx extamu wyinma'añ yu barku ñiwindsún es yu barku

ñigapitank, kyaj ja Paablü kyajxwíjün tmüdoojü. ¹²Es kom nik oy jatu'ugu kajpn di'ibü xyu'ajtypy Fenise ma ja islü, es jap tu'ugu jikymyejyñ'aa madsoo xuu pyudsemy, ja'agyujxm may twinmaaydyu waanu oy ko ñajxtat jap, es jap dyajnáxut ja xux po'o.

¹³Ko tyugajtsy ja poj es myiñ naje'eyu yu jumboj, net ñay'anmaayudu:

—Oy njo'omum.

Ta ñajxta ma myuwingón ja Kretu myejyñbya'a. ¹⁴Per ko waanu 'yijty, net tyugajtsy ja poj es myiñ jantsy muk tuboj, ¹⁵es dyajnejxy ja barku wiink tsoo. Es kom muk pyojy, kyajts mbaat nnajxta éxtamts nnajxa'andu. Nétuts nmatstuttu ja barku es ja poj myunajxudut madsoo myunajxa'añuty. ¹⁶Nétuts nnajxta pyu'aay ma tu'ugu mutsk islü di'ibü xyu'ajtypy Kaudu, ma waanu poj myooñ. Es jantsy nimujaa nyajtujkuts ma barku ja barku'unk di'ibüdsu naty tu nwoondu. ¹⁷Kots nyajtujkudu ja barku'unk, nétuts nwo'onda'tstu ja muj barku mut kanaagu tejyñ küdiibu jyaanwa'xut. Es ndsu'küdu ts ko ñejxy ja barku pu'ujótm ma txu'aty Sirte. Es net nyajjunajktuts ja barku wit es yu poj yajnejxyuty du'uñu. ¹⁸Jakumbom kyajpu muk poj myooñ. Net ja barku tsyemy ñugujubijptsondáky. ¹⁹Es ja myuduguk xuu uudsuty nyajpudsuumdu di'ibü müdu barku tyu'uyo'oy. ²⁰Kanak xuu kyajpu xuu 'yok'ya'ijxnü, es ni müdsa'a, ja'a ko ja poj es ja tuu muk jyantsywyepy. Nja'aydyu gooydyaayñuts tügekyu wi'ixuts nnitso'ogut.

²¹Es ko jeky 'yijnu, kyajts n'okkaayñudu, net ja Paablü jyunañ:

—Mügu'uguty, tüxyuup xymyudoogükudu es küdiibuxuup tu ndso'onum Kretu es kyajxyuup du'un n'ayo'om. ²²Per tyam katü mjotmay'ooktu, ni pün kya'ooget, oy tyadu barku wyindugóyut. ²³Pes tsu'uy tu'ugu Diosu 'yanklus n'ijxyuts, ²⁴es xy'anmaayuts: “Katü mdsu'ugu Paablü, mja'tup ma ja yajkutujkpu kopk. Nandu'unu Diosu may'ajtun mdu'unxu es nidugekyu di'ibáty mij mmüduuty barkoty, küdiibu pün 'yoogut.” ²⁵Paaty mügu'uguty, jotkujk'áttu. Uj nmubejkypyuts éxtum ja Dios jyuna'añ. ²⁶Per yu jikymyejyñ yu'u net xyajnujxum ma tu'ugu islü.

²⁷Es ko 'yijty majtsk sümaan mats ndu'uyo'oydyu, net koots jápüdsu naty Adriyátiku Jikymyejyñóty es ja muk poj xyajnejxyuts anajñ aga'añ. Es tsu'pün yu marineeruty wyinmaaydyu ko traada'andu nax. ²⁸Net tkijxtu nu'unun kyákuty ja jikymyejyñ, es t'ijxtu ko je'eyu i'px majmókx tu'uk metru. Es waanu n'aknujxtuts, net tkijxkojkpu jatugok. Je'eyu i'px jaxtujk metru. ²⁹Es tsyu'küdu ko nujx kyotu ma jamu tsaa nujoty. Net dyajjunajktu taxku pujxn ajo'kn uxku'p tsoo es t'awixtu jotmaymyuut wi'ix xyuñut.

³⁰Es ja marineeruty twinmaaydyu, net dyajjunajktu ja barku'unk es kya'aga'andu. Nügoobu jyunandu ko dyajjunaka'andu pujxn ajo'kn ma barku kopk. ³¹Es ja Paablü t'awa'anudu ja soldadu windsün es yu syoldaadutujk, es t'anmaay:

—Punu tyaadu kyaj wyu'umdu barkoty, kyaj ndsóikum.

³²Net ja soldaadutujk ttsujktujktu ja barku'ungu tyejxyñ es dyajkunajxtu mejyñóty.

³³Es kajamóñumu Paablu t'anmaaydyu nidugekyu:

—Tyam majtsk samaan miidsuty kyaj mma'adu es kyaj mgaydyu. ³⁴Tyam nmunu'xtáktup es mgádyut oynu'unun es xymyudátut ja mǰaa es m'akjiky'áttut. Ni tu'uk pún kya'ooga'añ.

³⁵Es ko du'un ja Paablu jyunañ, ta tkone'ky tu'ugu tsajkaaky, es tja'aygyudáky ja Dios ma'yittu nidugekyu. Net dyajwa'xy ja tsajkaaky es kyaay. ³⁶Net nidugekyu jyotkujkudyaadyu es kyaadyu nandu'un. ³⁷Ja'a naty uudsuty nidugekyu majtsk mǰgo'px jatǰgu'px majmókk tu'uk. ³⁸Es ko kyaadyaadyu, net tkujabjpnajxtaadyu yu triigu mejyñóty es ja barku waanu tyo'tykyut.

Barku wyindugoy

³⁹Ko xyuñu yu marineeruty kyaj t'ixy'attu ja nax, per t'ijxtu tu'ugu pu'u jot es jyunandu pun mbaat ñejxy ja barku jam. ⁴⁰Es tmudsujkudyaadyu ja tejxyñ di'ibu wyiint'ajtypy ja pujxn ajo'kn, es wyu'umdaay jap mejyñóty. Es dyaj'yuungudu ja kepy di'ibu ja barku tu'umooyup. Net tǰáktu jatǰgok ja barku wyit es ja poj pyudákudut ñjxut ma pu'u ñipety. ⁴¹Ja barku oj ñejxy. Esu net ja barku kyopk tyá'tspejky pu'ujótm es kyaj mbaat ñakyyi'xy,

es ja jikymyejyñ myuǰwojppéty jam barku ux'am es tsya'pxtso'oñ ja barku. ⁴²Net ja soldaadutujk tjaya'oogánda nidugekyu tsimyjya'ay kudiibu kya'agut nǰguyaapy. ⁴³Per ja soldaadu windsún yu'u yajtso'ogaampy ja Paablu es kyaj dyajky yu kutujkún es ja syoldaadutujk dya'oogut ja ja'ay. Net dyajkutijky di'ibu jyajtypy ñuwoonut es ñjxut jawyiin es tǰaadut ja nax. ⁴⁴Di'ibu kyaj tjattu ñuwoonut, ta tmajtsu taablu pedazu di'ibu ja barku tu tyuktujdyu'ay, es du'un pyudsuumdaadyu nidugekyu jikymyejyñóty, es jyajttu ma nax.

Paablu jap Maltu

28 Ko nbudsuumdaadyuts nidugekyu ma jikymyejyñun, nétats nnija'adu ko ja islu txu'aty Maltu. ²Es ja ja'ayuty di'ibu jap kugajpnuty jantsy oyjya'ayuty, oj dyajmájudu juun, ja'a ko xyuxy es tyu'uyy naty, es xywyoodaadyuts nidugekyu es njokxpúkuduts. ³Net ja Paablu dyajmiin yu ja'axyu tu'utspu es tǰáktu ma juunun. Es tu'ugu awa'andsa'añ pyudseemy ma ja ja'axyun, ja juunu naty kyugekypy, ta tkumudsu'tsu ja Paablu, es jamyu oj wyu'umu kyu'ugujxm. ⁴Es ko t'ijxtu ja ja'ayuty di'ibu jam kugajpn ko Paablu tu tsyu'udsyuty yu tsá'añ es tam tyuuyñ kyu'ugujxy, net ñay'anmaayy ak yu'ujuty:

—Paaty du'un tu jyaty tyadu yedyjk ko tǰajtun axuk ja'ay yu'u. Oy tu jyatse'eky jikymyejyñóty, peru Dios kyaj tu pyujta'agyuty es jyiky'átut.

⁵Peru Paablu je'eyu twinxijty ja tsa'añ juunóty es kyaj ti jyajtu. ⁶Ja ja'ayuty nidugekyu t'awixtu na'a ja Paablu ky'u'u kyixe'eky o pojun 'yoogut. Es ko jeky 'yijty es kyaj ti jyátyuty ja Paablu, net dyajtugajsttu wyinma'añ es juunandu ko Paablu yu'u tu'ugu dios.

⁷Es wingón ma ja it, tam tu'ugu yuudákn ja'ay di'ibu xyu'ajtypy Publyu, es ana'amp ma tadu islu. Yu'uts xymyooy yu jajttákn es xyajkaaydyuts jantsy oy tuguk xuu.

⁸Es ja Publyu tyeety tap kyo'knú mut ja ne'pyñbya'am esu juun. Net ja Paablu oj tku'ixy ja puma'ay, es kyajxtáky es ja ky'u'u tpujtáky ma ja puma'ay. Es net 'yagudaky. ⁹Net dyajmiindaaydyu yu pyuma'ay di'ibu jap tsunaaydyur ma islu, es 'yagudaktaaydyu nidugekyu. ¹⁰Es xyjantsywyindsu'kuduts, es ok kots ndujku ma jat'u'ugu barku, xymyoodyaayuts tugekyu di'ibuts nnidu'uyo'oyur.

Paablu jya'ty Romu

¹¹Es ko n'ijttuts tuguk po'o jap Maltu, taats ndujku ma tu'ugu Alejandriu byarku di'ibu jap yajnax yu xuxpo'o es tmedaty kuxtsetsy di'ibu yu'u dyios'ajttur, di'ibu tyukxu'ajtypy dios xeeñ, Kástor esu Póluku. ¹²Nétuts uudsuty njajttu Sirakusu. Es jáputs nwu'amudu tuguk xuu. ¹³Jáputs ndso'ondú es ndu'uyo'oyuts ma tugekyu mejyñbya'a extu njajtyuts Rejyu. Es jakumbom ndso'onduts, es kom jumbojp, myumajtsk xuu njajttuts Puteoli. ¹⁴Es jáputs nbattu nija'adyu nmugu'uktujkuts di'ibuts

xyajwu'umdu tuk samaan, es óknúmts nja'ttu Romu.

¹⁵Ko ja nmugu'uktujkuts jap Romu tu tmedowdu ko uudsuty nnujxtu, net tso'ondú es xyujp'yo'oya'anduts tu'aay. Jamts nnaybyátudu ma txu'aty Apyu Maay. Es óknúmts nnaybyátudu mut ja wiinkpu nmugu'uktujkuty ma txu'aty Tuguuu Jajttákn. Ko Paablu t'ijxy, net jyotkujku es tja'aygyudáky ja Dios.

¹⁶Kots nja'ttu Romu, net ja Paablu yajmooy yu kutujkun es abeky tsuunut mut tu'ugu soldadu di'ibu kwentu'átudur.

Paablu Diosu 'yayuk tkajxwa'xy jap Romu

¹⁷Es ko 'yijty tuguk xuu, Paablu tnigaxu ja israelítudyu myujja'aydyuk di'ibu ijttur Romu. Es ko ñaymyujkudu, net t'anmaay: —Mugu'uktujkuty, ni ti tsíputs ngatúñ mut ja nmu'israelítuty es ni ja'a di'ibu jaayum tyuundur ja n'aptujkudyuts. Per ja nja'ay'ajttam di'ibu Jerusalén xymyajtstuts es xykyujkyuts ma romanu ja'ay. ¹⁸Es ko xyajtuudaayuts yu'ujty, net juunandu ko kyajtsu nbeky wi'ixuts n'oogut. Es nétuts xyjanasmatsuyánduts. ¹⁹Peru nja'ay'ajttam kyaj ttsojktu esuts nyajnasmátsut. Paadyuts uj n'amdooy esuts nminut ya Romu es yu yajkutujkpu kopk ttúnut yu njustísuts, óyuts ni tits wi'ix ngatukni'uunú ngu'am ja'ay'ajttam. ²⁰Paaty tu nyaxudya'aydyu es nnay'ijx nnaybyátum es nmugajxt. Kadenu ku'axótsyuts uj n'ity

ja'agyujxm di'ibu njujpl'ijxum,
udsajtum israelitu ja'ayuty.

²¹Net jyunandu ja israelítudyu
mujja'aydyujk:

—Udsuty kyajnumts n'axaju
ni tu'ugu neky mijtskyujxm
di'ibu tso'omp Judeeu, es ni
pán nmugu'uk'ajtum israelítuty
di'ibu jajt kyaj jyuná'añ ko
axuk mij tu mduñ. ²²Udsuty
nmudowaambyuts di'ibu mij
mwinmaapy es di'ibu mij
mgajxaampy, ja'a ko nnija'abuts ko
oytyim maaty ja ja'ay jyuná'andu
ko kyaj 'yóyuty nmubujkum ko
Jesús yu'u Kyrístuty.

²³Net tpujtáktu tu'ugu xuu
es jyajttu may ja ja'ay ma yu
Paablu. Es jépyup tsyondaky
es extu kyudsu'uju Paablu
tnigajxy ja Diosu kyutujkun, es
du'un ttuk'ijxtu ja ja'ay pán
wi'ix jyunandu yu Moisés es
ja Dios kyugajxputy es ja ja'ay
ttukmubúktat ko yu Jesús yu'u
du'un ja Kristu. ²⁴Es nija'ajuty
tkupujktu éxtum ja Paablu jyunáñ,
per yu wiinkpu kyaj tmubujktu.
²⁵Es ko kyaj ti'igyu tu ñagyajxudu,
net tso'onnuudu oga'an, tu ja
Paablu jyuná'añ:

—Oy tu jyuná'añ yu Espíritu
Santu mut ja n'aptujk'ajtum éxtum

ya'anuumu yu Diosu kyugajxpu
Isaiiu:

²⁶Nujx anuumu tadu ja'ay:
Oy miidsuty xyjamudowdu,
ni na'a xykyajgyúkudut;
oy xyja'ijxpu, ni na'a
xykyamewinma'añbyaattut.

²⁷Mut ko tadu ja'ayudyu jyot tu
jyambittu juun,
kyaj myudowdu
es tu ja wyiin dyajpi'itsta,
du'un tka'ixtat mut ja wyiin
es tkamudówut mut ja tyatsk,
es kyaj t'jagyúkudut mut ja jyot,
es kyajts uj xyñimíndut esuts
nyajnitso'ogut.

²⁸Esu Paablu 'yakjunáñ:
—Jagyúkudu miidsuty ko tyam
Dios t'awanuya'añ tyadu nitsokun
mut di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es
yu'ujuty myudowándap.

²⁹Ko Paablu du'un jyunáñ, net ja
israelítuty ñagyajxudu ak yu'ujuty
es ñujxtu.

³⁰Es ja Paablu 'yijty majtsk
jumajt ka'pxy ma tyujk ajuydyiky
es t'axaju nidugekyu di'ibu
nimiinup, ³¹es t'kajxwa'xy wi'ix ja
Diosu kyutujkun. Es ttuk'uxpaktu
nandu'un mut yu'ugyujxm ja
Nindsun'ajtum Jesukristu. Ni pán
kya''adsipyuty.

Neky Di'ibü Paablü Tyuknigajxtü Ja Romanus Ja'ayütü

1 Üj Paablü, Jesukristü myüduumbu. Diósuts xywyin'ijx es xyruýtákyuts éxtümü 'yapóstulü esuts ngajxwa'xüt yu oybyu 'yayuk.

²Tyadü oybyu ayuk Dios wyandak dyakãñ extü jékyup müüt ja kyugajxpruty, es yu'ujuty kyuxjaaydyu mä ja Diosu jyaabyajtün. ³Yu'u dü'un ja ayuk mä yajmadya'aky ja Nindsün'ajtüm Jesukristü, ja Diosu 'yU'unk di'ibü jya'ay'ajtungyujxm ijty ja rey Davit tyümp 'yaats, ⁴es nandü'un ñiguxe'eky ko Diosu 'yU'unk ko Espíritü Santükyujxm es müdü Diosu myuk'ajtün jyikpyejky mä 'ye'ky. ⁵Yu Jesukristü myay'ajtungyujxm tü xyruýtá'agyuts éxtümü 'yapóstuluty, esuts ngajxwa'xüt ja 'yayuk mä tügekyu naxwíñüdü, es ndukmüdüwüdüts es ndukmübüktüdüts. ⁶Es nandü'un jam mä yu'ujuty Dios tü mwín'ixüdü es mja'ay'átüdü ja Jesukristü.

⁷Nduknigajxtüptsu tyadü neky miidsuty nidügekyu di'ibáty ijttüp Romü, di'ibátyü Dios tsojküdüp es tü wyín'ixüdü es dyajnjxtüt tu'ugu

jiky'ajtün wá'atspü. Wa'anü nDios Teety'ajtüm esü Nindsün'ajtüm Jesukristü mgunu'xüdü es mmo'oyüdü ja agujk'ajt jotkujk'ajtün.

Paablü ñüjxa'ãñ Romü

⁸Tim jawyiin, müüt yu'ügyujxmü Jesukristü, nja'aygyüdákypyuts ja Dios müüt nidügékyuty miidsuty müüt ko yajmadya'aky'áty ja mmübükünuty oytyim maaty mä tügekyu naxwíñüdü. ⁹Ja Dios di'ibüts nmüdiimpy amumdu'uk jot es ngajxwa'xyuts ja oybyu ayuk di'ibü ñimadyakypy ja 'yU'unk, yu'u dü'un ñija'ap wi'ixüts dü'uñüm njamyatstu miidsuty mats ti n'amdoy nbüktsóy kots ngajxta'aky. ¹⁰Ja'ats n'amdeepy nbüktsébyuts ja Dios es xyajmada'agüt, püñü dü'un yajkutíky, esuts nüjx miits ngu'ixtü, ¹¹müt ko nwin'ixándüp es ujtskyujxmü Espíritü Santü myadakün mmo'oyüdü, es dü'un myajmüjwiinxüdü ja mmübükün. ¹²Ja'ats üj n'andijpy es ndsejpyuts kodsü naty n'ity müüt miidsuty, nnayya'ijt nnayyajxo'onüm nigijxy müdü tyadü mübüjkün di'ibü nmüdjätüm.

¹³Mugu'ugítuty, ndsejpyuts es xyñijáwudut ko kanak ok tu njaninujxa'andu. Tu njantsyjaku'ixa'andu es ujtskyujxm oy mwu'umdu matu Dios, du'en éxtum tu ndúñuts ma yu wiinkpu naxwíñudu. ¹⁴Pes xypyátputs ngajxwa'xuduts ja Diosu 'yayuk, du'en ma yu di'ibu grieguty es nandu'en di'ibu kyaj gyrieguty, ma di'ibu uwijy kajxwijyuty es éxtum nandu'en di'ibu kyaj 'yuwijy kyajxwijyuty. ¹⁵Paadyuts njantsytsyeky es ngajxwa'xa'añuts ja oybyu ayuk ma miits m'ittu jap Romu.

Oybyu ayuku myuk'ajtun

¹⁶Pes kyajts uj nduktsoyduñ ja oybyu ayuk, mut ko yu'u du'en ja myuk'ajtunu Dios es ñitso'oktat nidugekyuty di'ibu myubujktup, tim jawyiin mut ja di'ibu israelítuty, per nandu'en mut ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¹⁷Ja'a ko mut yu oybyu ayuk n'ixy'ajtum ko ja'ay je'eyu oy wu'umdu mut ja Dios ko myubúkudu, éxtum ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: "Di'ibu myubujkunguyxm oy wu'ump mut ja Dios, yu'u du'en jiky'átup."

Naxwíñudu ja'ayu pyeky

¹⁸Nnija'am ko Dios tkexy extu tsajpótmu myuj tudyu'unun mut nidugekyu axuk ja'ayuty, ja'a ko mut ja 'yaxuk'ajtun t'uxtijtu ja tuj'ajtun. ¹⁹Ñija'adup yajxon di'ibu mbaat yajnijáwu wi'ixu du'en ja Dios, mut ko Diosu du'en tu tyuknijáwudu yu'ujuty. ²⁰Na'abu Dios dyajkojy ja naxwíñudu es extu tyambaat, tugekyu tyadu

mbaat xytyukjaygyujkum wi'ix yu'u ja Dyios'ajtun, es ko Dios mbaat ttuñ oytyiity winu xuu winu tiempu. Paaty ni pún tkanime'xy oy jyajuna'andu ko kyaj tnijáwudu. ²¹Pes oy tja'ixy'ajtpadu du'en ja Dios, kyaj tu twindsu'ugudu éxtum ja Dios es ni je'eyu tu tkaja'aygyuda'aktu ja Dios, nik ni'igu tu dyajjupjugódyu. Ja'ayu wyinma'añ'ajttup di'ibu kyaj ti tsooty esu jyot wyinma'añ tpujta'aky jantsy juun. Paaty tu wye'emy kubi'its ku'ook. ²²Oy jyanayñigaxudu ko kyuwijy'átyuty, per nugoo jyantsylyoku'attu. ²³Ja'a ko tu dyajtugátstu ja myuj'ajtunu Dios di'ibu kyaj tyugoy, mut ja 'yawinnax ja ja'ayuty di'ibu o'ktup, es extu ya'agojwinnajxtup ja joon juyukuty, tsa'añuty esu añimal di'ibu taxku ky'u tyeky.

²⁴Paadyu Dios tu tna'ixy mut ja axuukpu winma'añ di'ibu yu'ujuty myudajttup, es du'en tu ttundu di'ibu tsoydu'un muut nidu'uk nidu'uk. ²⁵Mut ko kyaj tu tmubaktu ja tuj'ajtun, ja'ayu ja andakun, es tu twindsu'ugudu es t'awdattu di'ibu Dios yajkoj es kyaj t'awdattu ku'umu Dios di'ibu may'ajt windsu'kup winu xuu winu tiempu. Wa'an du'unuty.

²⁶Paadyu Dios tyukmu'ixuty yu wyinma'añ ja tsoydu'un muutpu. Pes extu yu toxytyujkuty tugatsy 'yadu'utstu es kudinum éxtum jyapaadyuty. ²⁷Es nandu'unu du'unu yedyujkuty kyaj ttundu mut ja toxytyujk, yu'ayu wyinma'añ'ajttup 'yadu'udsá'andu kujkkaknáxy. Yu yedyujkuty ttundu tsoydu'un muutpu ak yu'ujuty,

paaty dyajnáxtu ja ayo'on esu tšydyu'unən ma ja kyu'am nini'x, éxtəm nítákudu.

²⁸Es éxtəm yu'ajuty kyaj twindsu'uguya'andu Dios, pes ja Dios tu 'yuxtjuna mut ja axuukpu winma'añuty, es du'un ttúndut di'ibu kyaj jyapaadyuty ttúndut. ²⁹Yu'uyu jyot'ajt wyinma'añ'ajttup tugekyu axuk winma'añ, ma'induunk, adsojk, axukja'ay'ajtun, naywyinnaxuja'ak, yajja'ay'o'ktup, tsip ja'ayuty, win'u'andup, ak jumbit ti t'ixtu, pi'tskajxtup, ³⁰nigajx nimadyáktup axuuk ja myugu'uguty, myudsip'ajttup ja Dios, axuk kajxtup, muj pátdup, muj ñaydyjüdu, myuwinma'añbyat'adúttup axuuk, kyaju tyaak tyeety tmumadowdu, ³¹kyaj ti tjaygyukuya'andu, kyaj tkuydyundu 'yayuk, kyaj tmudattu tsojkun, ni ti pa'ayo'on tkamadaty. ³²Yu'ajuty ñija'adup yajxon wi'ix ja Dios tu dyajnigutúku. Ñija'adup ko di'ibáty tyuundabu tyaadu du'ambu, yu'u nitujkup ja o'kun; per du'uñum t'aktundu, es extu tyukxondáktup ko wiinkputy nandu'un ttundu.

Du'unu Diosu tyuudyu'unun tpayo'oy éxtəm pyaadyuty

2 Paaty mij di'ibu wiinkpu mbeky'ijxypy, kyaj mij xymyudaty ja nayñima'xu oy mdimpun'ajtpu, ja'a ko wiinkpu xypyky'ixy, ku'am mij mnaydyunikajxpétyuty, mut ko yu'u mdimtiimpy di'ibu yu'u nandu'un tyiimpy. ²Yajxon nnija'am ko Dios tyukkumadowaampy nidugekyu pojpu tuumba

es ko Dios pyayo'oyaampy nidugekyu tuknáxuty du'un éxtəm tyuy'ajtunuty. ³Es mij ko xypyayo'oy ja wiinkputy es nandu'un m'adu'utsy éxtəm yu'un, ¿ti mjunaamp xytyijy ko mnitso'ogut ko ja Dios dyaka'añ ja tšydyu'ununu? ⁴¿O kyaj xymyujpajta'aky ja tsojken es ja mya'xtujken ja Dios, ni xykyapekyu kwentu ko ja'a du'un jyatiimpy esxyup mjodumbityu? ⁵Nugoo mjantsykyujuunuty es kyaj xyajtugátsy ja mjot mwinma'añ, es paaty mdukmujkun ja tšydyu'unun ku'am es xykyumadowut ko Dios tpayo'oyut ja naxwiñudu ja'ayuty tšy'ajtun muut. ⁶Tšy'ajtun ko Dios myo'oyaampy nidu'uk nidu'uk éxtəm pyaadudu. ⁷Myo'oyaampy ja jyiky'ajtun winu xuu winu tiempu ja di'ibu mudu ma'xtujken tyuundup ja oybyu es pyanejxtup ja oy'ajtun es ja windsu'kun es di'ibu yajtukjiky'átup winu xuu winu tiempu; ⁸per mut ja 'yaku tyuudyunaampy ja nugoo kuxkoobuty es di'ibu kyaj tkuydyuna'añ ja tšy'ajtun, di'ibu ja'ayu pyanejxypy ja axuk'ajtun. ⁹Minaamp ja ayo'on es ja muk xaj ok xajun mut nidugekyu taaduty di'ibu tyuundup ja axuukpu, tim jawyiin mut ja di'ibu israelítuty, per nandu'un mut ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¹⁰Per ni'igu Dios myo'oyaampy ja muj'ajtun, windsu'kun es agujk'ajt jotkujk'ajtun nidugekyu di'ibáty tyuundup ja oybyu, tim jawyiin mut ja di'ibu israelítuty, per nandu'un mut ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

¹¹ Mūt ko ja Dios kyaj tu'ugū ja'ay ttseky es jatu'uk kyaj.
¹² Pes di'ibáty kyaj 'yisraelítuty, kyaj tmudattu tadu Moisesu 'yana'amūn. Paaty ko pyekytyundū, yajtukkumūdówdūp, per kyaj éxtumxyūp tñijáwudu wi'ix ja Dios t'ane'emy. Per ja israelítuty myūdajttūbū tadu ana'amūn. Paaty ko tkamūmūdowdū ja ana'amūn es pyojpūtūndū, yajtukkumūdówdūp éxtum ja ana'amūn jyūna'añ.
¹³ Ja ja'ay di'ibū jyamūdoo'ijtypy ja Diosu 'yana'amūn es kyaj tkuydyundū, kyaj yū'ujūty oy wyū'umdu mūt ja Dios, yū'uyū dū'un oy wū'umdūp mūt ja Dios di'ibū kyuydyundūp éxtum ja 'yana'amūn jyūna'añ. ¹⁴ Pes dū'un, ko yū di'ibū kyaj 'yisraelítuty ttundū éxtum ja ana'amūn jyūna'añ, oy yū'ujūty tkamūdajtpūdu ja Moisesu 'yana'amūn, ¹⁵ ya'ijxudūp ko Dios tū pyūjtákxudu 'yana'amūn mā yū wyinmā'añ, esū jyot wyinmā'añ nandū'un dyajkəxe'egyū tyādū ana'amūn, mūt ko yū wyinmā'añty yajnidū'xūp ko peky yū'u di'ibū tyuundūp es ya'oybyūdsūmūp ko ttundū ja oybyū. ¹⁶ Dū'un tyunā'añ jyatā'añty ja xūū ko Dios Jesukristukyūjxm tpayo'oya'añ ja ja'ayū ayu'udsyūbū jyot wyinmā'añ, éxtum jyūna'añ ja oybyū ayuk di'ibūts ngajxwa'xypy.

**Israelitu ja'ayūty esu
 Diosu 'yana'amūn**

¹⁷ Per mij mjūnaamp ko m'israelítuty, es xytyukmada'aky ja

Moisesu 'yana'amūn, es xytyukmāj xytyukpaadu ko mij mja'a'átyuty ja Dios. ¹⁸ Mnija'ap ja Diosu tsojokūn es xywyin'ixut ja oybyū, mūt ko ja Dios 'yana'amūn dū'un tū mduknī'ixuty. ¹⁹ Mnayjya'ap ko tūy'ajtūn xyñijawū wi'ixū wiints xyñū'umo'oy xytyu'umo'oyut es wi'ix xykyujaj xykyudu'xut ja di'ibū jādijtp kubi'its ku'ook, ²⁰ es wi'ix xy'ūwij xykyajxwājūt ja di'ibū kyaj tjaygyúkudu, es wi'ix xya'əxpákut ja unā'ku'unū mūt ko xymyūdaty ja tūy'ajtūn es ja wijy'ajtūn mā Diosu 'yana'amūn. ²¹ Pes éxtum mij mya'əxpejkyūpy ja wiinkpūty, ėti ko mganayya'əxpėkyūty mij kə'um? Mij mjūnaamp ko kyaj nma'tsūm, ėes mma'tsp mij? ²² Dū'un mjūna'añ ko kyaj nyajtūgo'oyūm ja pūjk úkūnū wyindsū'kūn, ėes myajtūgeepū mij? Mij m'əxtijpy ja agojwinnāx, ėes tii, mme'tsyūpy ja oorū es ja platū di'ibū ijtp agojwinnāx tsyajptūgótūy? ²³ Mdukmāj mdukpátūp ko xymyūdaty ja Diosu 'yana'amūn, per kyaj xykyuydyūñ, es dū'un kyaj xywyindsū'ūgū Dios. ²⁴ Pes ja Diosu jyaaybyajtūn dū'un jyūna'añ: “Di'ibū kyaj 'yisraelítuty myūdūgoodyūp ja Dios mūt miitskyūjxmūty israelítuty.”

²⁵ Tūy'ajtūnū'u ko myajtsīky waanū mā ja myedyūjk'ajtūn^a, mdu'unxūp oynū'unūn pūn mguydyiimpy ja Moisesu 'yana'amūn. Per pūn kyaj xykyuydyūñ, dū'un éxtumxyūp mgadīm'yajtsūjkpū waanū. ²⁶ Es pūn di'ibū kyaj 'yisraelítuty es

kyaj tsyíkyuty waanu, es pún kyuydyiimpy ja Diosu 'yana'amun, du'un ja Dios pyujta'agyuty éxtumxyup tu yajtsíky. ²⁷Di'ibu pyadiimpy ja Diosu 'yana'amun oyú naty kyatsíkyuty waanu ma yu yedyujk'ajtun, ja'a nujx dyajniğaxe'eky ko pekymyúut mij ja'agyujxm ko kyaj xkyuydyúñ ja ana'amun oy xyjamudajtpu kuxja'ay es mjatsiky'ajtpu waanu. ²⁸Kyaj nikujxy ja ja'ay 'yisraelitu'attu ko yajtsíky waanu ma yu yedyujk'ajtun esu iwxw'umun wyu'umut ma nini'x, ²⁹ja'agyujxm ja ja'ay tų'ajtun 'yisraelitu'attu pún wil'ix ja 'yaa jyótyty, púnu iwxw'umun myudajttup di'ibu ja Espírítu Santu pujtáxudup, kyaj tyimja'agyujxmuty wil'ix ja ana'amun jyuna'añ. Pún pún myudajtypy ja iwxw'umun 'yaaóty jyodoty, yu'u du'un ja Dios myujja'ap, kyaj yu'udyu ja'ayuty.

3 Pes, ¿ti muj'ajtun myudajtypy ko n'israelitu'ajtun? ¿Myudajtypy ja Dios waanu ni'igubu kunu'xun mut yu'ujuty? ¿Tii myudajtypy ja muj'ajtun ko nyajtsujkum waanu? ²Ja'a. Oytyim wil'ix tooty. Pes ja jawyiimbu, Dios tyukmu'awdajtu mut ja israelitu ja'ayuty es myoodyu ja Diosu kyu'um ayuk. ³Tų'ajtun ko nimay yu'ujuty kyaj tkuyduundu. ¿Tii mbaat njuna'anum ko mut yu'u ja Dios kyaj tnakykyuydyuna'añ di'ibu kyajx? ⁴¡Ni wil'ix tsoo du'un ngawinma'añbyátum! Oy nidugekyu ja ja'ayuty jya''andákrudu, Dios ni na'a du'un tkatúñ. Extum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtun:

Nija'adup ja ja'ayuty ko 'yawal'kup di'ibu mgajxypy, kyaj pún jyuna'anut ko kyaj xypyayo'oy tų'ajtun muut.

⁵Per pún yu n'axuk'ajtun'ajtum nyal'ixum ko Dios tyiimpy ja tų'ajtun, ¿wil'ix njuna'anum? ¿Tii mbaat njuna'anum ko kyaj Dios ttuñ di'ibu kyaj pyaadyuty ko xytyukkumudo'omú? (Du'unuts ngajxy éxtum naaguty kyajxtu.) ⁶Ni wil'ix tsoo mbaat du'un ngajuna'anum. Ja'a ko pún ja Dios kyaj ttuñ éxtum pyaadyuty, ¿wil'ix mbaat ttukkumudoj ja naxwíñudu ja'ayuty?

⁷Pún ujsu du'un andakp es ñigaxu'ugut ko Dios tyiimpy kyajxypy ja tų'ajtun esu du'unu ja'ay ni'igu oy ja Dios t'awdátut, ¿wil'ix mbaadu Dios xytyuydyúñuts éxtumu pojpu ja'ayun? ⁸¿Ti ko ngajuna'anum?: “N'oktu'unum ja axuukpu es du'un pyudsámút oy.” Tam naagudyu ja'ay xyñiwaambétyuts nanatuku kots nduk'uxpekyu tyaadu. ¡Wa'an ja Dios ttuydyúñuty éxtum ñitúkyuty!

Nidugekyu udsajtum ja peky xytyukka'am

⁹Pes, ¿ti mbaat njuna'anum ko n'israelitu'ajtun? ¿Mbaat n'oybyudsu'umum mut ja Dios kadiinum ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty? ¡Ni wil'ix tsoo! Pes tu nduk'ixtu ko di'ibáty israelítuty es di'ibáty kyaj 'yisraelítuty, nimajtsk pékyuty xymyumadákam ja pojpu. ¹⁰Tyaadu du'un di'ibu myadyakypy ja Diosu jyaabyajtun ko jyuna'añ: Kyaj jaa ni tu'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajtp tų'ajtun muut,

11 kyaj jaa di'ibu
 wyinma'añ'ajtypy ja Dios es
 tkuydyuna'añ di'ibu tsyejpy
 ja Dios.
 12 Nidugekyu ja'ayuty jyudittu
 wiink nu'u wiink tu'u es tu
 ñayyajtugóyudu.
 Kyaj jaa pán di'ibu tyiimpy ja
 oybyu,
 ni je'eyu tu'uk.
 13 Ma yo'kjútuty pyudsemy ja
 axuk ayuk,
 éxtum pyudsemy ja xu'kunu
 axuukpu ma yu o'kpu
 di'ibu tu mya'tnu ko
 nya'awátsum ma 'yity,
 madu ya'anuty 'yanda'aktu.
 Yu 'yayuk du'un éxtum ja
 awa'andsa'añ xyuwat.
 14 Yu 'yaa ujs mut
 ja ko'ogyajxy
 tsaatsykyubétypyu.
 15 Kyaj tpekyjyáwudu ko
 yajja'ay'ooktu;
 16 es ootyim maaty ñujxtu,
 yajka'adup ja ayo'on esu
 tugo'oyun mut ja wiinkputy,
 17 es je'eyu t'uxta'aydyu ja tsip.
 18 Kyaj Dios ttsu'ugudu.
 19 Mugu'ugítuty, tugekyu di'ibu
 wu'ump jaaybyéty ma ja Diosu
 jyaaybyajtun, myadyakypy
 pánuty ijttup ana'amun
 patku'uy, es du'un amoñ
 'yittut nidugekyu ja'ay ko Dios
 pyayo'oyudut ja'agyujxm ko tijaty
 ttuun tkajxtu. 20 Paaty ni pán
 kyawe'emy oy mut ja Dios mut
 ko tjakuydyuna'añ ja 'yana'amun.
 Pes ja Diosu 'yana'amun ja'a
 tyiimpy es xyajnidu'xam ko
 udsajtam situy pojpuja'ay'ajtam.

Mubujkungyujxm
yajpaada'añ ja nitsokun

21 Per tyamu Dios tu xytyuk'ijxum
 wi'ix oy nwu'umum mut ja
 Dios kyaj ana'amungyujxm.
 Nikajxpejtypy yu'u ja Moisesu
 'yana'amun es ja Diosu kyugajxputy,
 22 mut ko oy wyu'umdu mut ja Dios
 nidugekyu di'ibáty myubajktup
 ja Jesukristu éxtumu Yajnitsókrpu.
 Kyaj win'ixy wingexy tkupeky.
 Oy yu'ujuty ja israelítuty o kyaj
 yu'ujuty, 23 ti'igy yu'u, mut ko
 nidugekyu tu pyekytyundu es
 du'un tu tmujagamga'aktu ja Dios.
 24 Peru Dios, ma yu myuj may'ajtan
 di'ibu ja'ay tu'unxup, ñayajk ja
 Jesukristu éxtumu windsu'kun es
 oy nwu'umum mut ja Dios. 25 Pes
 ja Dios yajk ja Jesukristu es ttam
 dyókat ja ñe'pyñ ma ja kruuzun
 es du'un tkubat tkumudówt
 nidugekyu ja naxwíñudu ja'ayudyu
 pyojpu. Es ko n'axájum ja
 Jesukristu éxtumu Yajnitsókrpu,
 Dios jyo'odsap ja nbojpu'ajtam. Yu
 Jesukristu wyindsu'kun ya'ijxup
 ko Dios ttuñ mut ja tuy'ajtan ko oy
 nwu'umum ja'a muut. Ma'xtujkun
 muut xytyukninajxum ja pojpu
 di'ibu naty tu ndu'unum. 26 Dios
 yajnade'xypy es tyiimpy mut ja
 tuy'ajtan ko oy wye'emy mut ja
 ja'ay di'ibu myubajktup ja Jesús.
 27 Pan du'un, ¿ma net ja ja'ayudyu
 myuj pyáttunu? ¡Ni ma! ¿Tigyujxm?
 Ja'agyujxm ko ja'ay wyu'umdu
 oy mut ja Dios ko tmubaktu ja
 Jesukristu, es kyaj ja'agyujxm ko
 tkuydyundu ja ana'amun. 28 Du'un
 yajnijáwu ko mubujkungyujxm
 ja ja'ay oy wyu'umdu mut ja Dios

es kyaj jya'agyujxmuty wi'ix ja ana'amun jyuna'añ.

²⁹¿Ti israelitu ja'ayudyu je'eyu ja Dios ja'ay'ajtup? ¿Ti kyaj nandu'un ja Dios tja'ay'áty púnuty kyaj 'yisraelítuty? Nandu'un di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ³⁰Pes ta ti'igyu je'eyu Dios, es yu'u myutwe'empy oy mut yu israelítuty di'ibáty myubujktup ja Jesukristu, es nandu'un oy wye'emy mut ja di'ibáty kyaj 'yisraelítuty di'ibáty nandu'un myubujktup ja Jesukristu. ³¹Punu du'un, ¿njo'tsum ja ana'amun ko n'axájum ja Jesukristu? ¡Ni wi'ix tsoo! Ni'igu du'un n'aktimnikajxpajtum ko oy ja ana'amun.

Di'ibu Abraan oj dyaky éxtamu ijxpajtun

4 ¿Wi'ixu du'un ko yu n'apteety'ajtum Abraan oj wye'emy oy mut ja Dios? ²Pun oy wye'emy mut yu'egyujxm yu oybyu tyu'unun, pes myudajtypy wi'ix tsoo myuj pyaadut. Per tim tų'ajtun ko kyaj tmudaty ti muut myuj pyaadut Dios wyindum. ³Pes ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: “Abraan myubujk ja Dios, es paaty oj oy wye'emy mut ja Dios.” ⁴Nnija'am ko yu tuumbu pástup ja myuju'uñ di'ibu tu tnidúñ, kyaj du'un yajmo'oy éxtamu may'ajtun. ⁵Ni'igu, ja ja'ay di'ibu ja Dios myubujktup, ja Dios di'ibu kyaj tpekyryujta'aky ja pekyjya'ayuty, Dios oy wye'emy mut tadu ja'ayuty ja'agyujxm ko myubúkuđu. ⁶Tyaadu du'un di'ibu Davit junán ko jotkujk ja ja'ay pún oy wu'amp madu Dios myubujkungyujxm es

kyaj jya'agyujxmuty di'ibu ja ja'ay tyiimpy. ⁷Du'unu Davit jyuna'añ:

Jotkujk di'ibátyu Dios tu mya'xuty ja pyojpu,

di'ibáty yajninajxp ja pyeky,

⁸jotkujk di'ibáty ja Dios kyaj pyujta'agyuty éxtamu pojpu ja'ayun.

⁹¿Tii yu tyadu jotkujk'ajtun yu'uy yajmo'oyaamp ja di'ibáty tu yajtsúktu waanu ma yu yedyujk'ajtun, o nandu'un yajmo'oyándup di'ibáty kyaj tsyíkyuty? Pes nan yajmo'oyándup di'ibáty myubujktup ja Dios oy kyatsiky'ajtpudu. Mut ko tu n'okmadyákumbu éxtum ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ ko mut ko Abraan tmubejky ja Dios, paaty oj oy wye'emy mut ja Dios. ¹⁰¿Per na'a du'unu Abraan oj wye'emy oy mut ja Dios? ¿Tii ma naty tu yajtsíkyu, o ma naty kyajnumu? Kyaj 'yókuty, jaa ma naty kyajnum yajtsíky. ¹¹Pes jawyiinu Abraan tmubejky ko Dios tkuydyuna'añ di'ibu naty tu twanda'aky, paadyu Abraan oy wye'emy mut ja Dios. Es extu óknumu du'un ja Dios t'anmaay ja Abraan es yajtsúkut waanu éxtamu ijxwu'umun ko Abraanu naty oy oj wye'emy mut ja Dios. Paaty mbaat njuna'anum ko yu Abraan yu'u du'unu 'yaptujkuty nidugekyu di'ibáty myubujktup ja Dios oy naty kyayajtsujkpu. ¹²Esu Abraan nandu'un 'yaptujk'átudu nidugekyu israelítuty di'ibátyu naty tu yajtsúktu waanu es nandu'un myubujktup ja Dios éxtamu Abraan tmubejky ma naty kyayajtsíkyum.

**Mubujkungyujxm kya'pxy
ja wandakun**

¹³Pes ja Dios tyukwandak ja Abraan es ja tyuump 'yaadsuty ja naxwíñudu di'ibu yajmo'oyándap éxtumu kyuma'añuty. Pes du'unu tyaadu yajwandáky kyaj jya'ajuty mut ko Abraanu naty tu tkuydyúñ ja ana'amun, ja'a du'un mut ko tmubejky ja Dios. Paaty oj wye'emy oy mut ja Dios. ¹⁴Pes pun ja Dios tu naty twanda'aky ja kyunu'xun yu'uyu mut di'ibáty kyuyduundap ja 'yana'amun, pes ja Diosu wyandakun ni tiixyep tkatsooty, mut ko ni pán mbaat kakuydyúñ, es nanugoobu nmubujkumxyep. ¹⁵Pes ja di'ibáty kyaj tkuydyundu ja ana'amun, pátyep ja tyuydu'ununu Dios; es ma kyaj jyaaty ja ana'amun, kyaj mbaat yajpekymyo'oydyu ja'agyujxm ko tkakuydyundu. ¹⁶Es du'un xytyuk'ijxum ko nmudajtum ja wandakun di'ibu Dios myooy ja Abraan ja'agyujxm ko nmubujkum ja Dios éxtumu Abraan tmubejky. Dios xkyunu'xum namay'ajtum, kyaj yu'uyuty je'eyu di'ibu yajmoodyu ja ana'amun. Paaty mbaat njuna'anum ko Abraan yu'u du'un aptujk ma nidugekyu di'ibáty myubujktap ja Dios. ¹⁷Tyaadu du'un di'ibu myadyakypy ja Diosu jyaabyajtum: “Ujtsuts mij tu nbujta'aky éxtumu u'unkteety ma may ja naxwíñudu.” Esu tyadu wandakun tsobatp mut ko Dios ka'am pyujták, ja Dios di'ibu yajjikypyejkypy ja o'kpaty es tkojy di'ibu kyajnum 'yity. ¹⁸Es oy kyuxe'ky ko kyaj mbyaaduty, Abraan myubujk

ja Dios es du'un 'yaptujk'átudu mayñaxwíñudu. Du'un éxtum ja Diosu naty tu 'yana'umxuty: “Yu mduump m'aadsuty jyantsymyáyut.” ¹⁹Abraan myubujk ko Diosu naty tkuydyuna'añ yu wyandakun oy ja Abraanu naty tmudajnu mugo'px jumujtum es jya'ajunep ko kyaj 'yok'u'unkpátnut, mut ko mujja'ayñu ni'igu mut ja ñudo'oxy Saaru. ²⁰Abraan kyaj oj tm'amajtsk tmujotmajtsku di'ibu Dios wyandak, waanu ni'igu t'aktimmubejky es oj ja Dios tmujjáwu. ²¹Pesu Abraan tim tuj'ajtunu naty tmudaty ko mut ja myek'ajtunu Dios kyuydyunaambyu naty di'ibu wyandak. ²²Paadyu Dios oj oy wye'emy mut ja Abraan ja'agyujxm ko tmubejky. ²³Ko ja Diosu jyaabyajtum jyuna'añ: “Abraan myubujk ja Dios, es paaty oj oy wye'emy mut ja Dios”, tyaadu kyaj oj yajkuxja'ay mut yu'uyu Abraan; ²⁴yajkuxjaay nandu'un mut udsajtumgyujxm di'ibu nmubujkum ja Dios di'ibu yajjikypyejk ja Nindsun'ajtum Jesukristu ko 'ye'ky. Paaty nandu'un udsajtum nwu'amum oy mut ja Dios. ²⁵Jesús yajkuyajk es 'yoogut mut udsajtum nbojpu'ajtum, es óknun jyikypyejky es du'un oy nwu'amum mut ja Dios.

5 Es mut ko oy nwu'amum mut ja Dios ja'agyujxm ko nmubujkum, agujk jotkujk ni'ijtum mut ja Dios Jesukristakuyujxm. ²Es mudu tyadu myay'ajtunu Jesukristu oy xyajpudsu'amum mut ja Dios mut ko n'axájum éxtumu Yajnutsókpu, nxondákum tyam mut

ko Jesukristu xymyutnuxa'anam es n'ljtım Dios wyindum. ³Es kyaj yu'u'juty je'eyu nduxxondákum, nandu'un nduxxondákum ko n'ayo'om njottugo'oyam, mut ko nnija'am ko nmamadákum ja ayo'on, yu'u xymyo'oyam ja ma'xtujkın; ⁴es ko nmamadákum ja ayo'on mut ja ma'xtujkın, nwu'amum oy mut ja Dios; es ko nwu'am oy mut ja Dios, jotkujk n'awijx njup'ijxam ja xuu ko Kristu myınut; ⁵es ko jotkujk n'awijx njup'ijxam ko Kristu myınut, nnija'am ko kyaju Dios xywyin'u'unum, ja'a ko Espiritu Santukuyxm ja tsyojkun tpujtáky ma njot'ajt nwinma'an'ajtam.

⁶Pes ma naty tu nnitugo'oyanu mut ja pojpu es ni wi'ix tsoo mbaat nganayajnisókum udsajtam ku'amaty, net ja Jesukristu 'ye'ky mut ja'agyujxmu pojpu ja'ayuty ko myiin jyajty ja timpu di'ibu Dios tu tpujta'aky. ⁷Du'un jajtp ko tu'ugu ja'ay tku'eeky jat'u'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajtp tay'ajtan muut. Wa'anu da es jantsy apenu yajpaadat pun tku'oogut tu'ugu oyjya'aybyu. ⁸Peru Dios xytyuk'ijxam ko ni'igu xytsyojkum, mut ko Jesukristu oj xykyu'o'kum maanumu naty nbojpaja'ay'ajtam. ⁹Es mut ko Jesús tteemy dyejky ja ñe'pyñ ma ja kruuz esu du'un oy tu nwu'amum mut ja Dios, waanu ni'igu xyajnitso'oga'anam ma ja tudyu'unun di'ibu Dios myo'oyaampy ja pojpu ja'ayuty. ¹⁰Ja'a ko maanumu naty nnaymyudsip'ajtam mudu Dios, Dios xypyujtákum agujk jotkujk mut yu'u ku'am mut ko 'ye'ky ja

'yU'unk Jesukristu, waanu ni'igu tyam xyajnitso'oga'anam mut ko Jesús jyiky'aty es tyam n'ljtım agujk jotkujk mut yu'u. ¹¹Per kyaj yu'u'yudyu tyaadu je'eyu, nandu'un n'ljtım xi'iky xoñ mut ko Dios xypyujtákum éxtumu myutnaymyaayubu mut ja'agyujxm di'ibu ja Nindsun'ajtam Jesukristu tu ttuñ mut udsajtamgyujxm.

Adán esu Kristu

¹²Du'un éxtum tu'uk je'eyu ja ja'ay kyaj tmumudooy ja Dios es mudu tyaadu pojpu'uyxm tsyondaky ja o'kun, paaty nidugekyu ja ja'ayuty 'yooktu, mut ko nidugekyu pyojputuundu. ¹³Mut ko kyajnum ja Moisés t'axaju ja Diosu 'yana'amun, taa naty pojputy ya naxwiiñ. Per kyaju ja'ay tkakuydyundu ja ana'amun ma ana'amun kya'ity. ¹⁴Per oy jyadu'unuty, o'ktu ja ja'ay ko Adán jyiky'ajty extu ko ja Moisés t'axaju ja ana'amun, oy tkakuydyundu tu'ugu ana'amun éxtum ja ana'amun di'ibu yajmooy ja Adán, di'ibu yajtukmu'ijxkijxyu ja di'ibu minaaamp.

¹⁵Per kyaj tyi'igyuty, mut ko ja may'ajtan di'ibu Diosu ja'ay tyuunap, kyaj dyu'unuty éxtum ja peky di'ibu ja Adán tyuun, per ni'igu myújuty ja may'ajtan di'ibu Dios tyuun Jesukristukuyxm esu du'un mayjya'ay ttuk'oyudut. ¹⁶Jatuk peky wi'ix ko kyaj tyi'igyuty ja may'ajtan di'ibu Dios tyiimpy mudu ja'ayuty es ja peky di'ibu Adán tyuun. Mut ko tu'ugu ja'ay pyekyky'a'ay, nidugekyu ja'ay wyu'umdu pekyoty; es ko

mayjya'ay ni'igu pyekytyuundu, net jat'u'ugu yedyujk myiñ di'ibu mut ja'agyujxmu ja'ay oy wyu'umdu mut ja Dios. ¹⁷Nidugekyu ja'ay 'yooktu mut ko tu'ugu yedyujk pyekytyuñ, per ni'igu maj ja may'ajtun di'ibu Dios tyiimpy mudu ja'ayuty, namay'ajtungyujxm wyu'umdu oy mut ja Dios es tmudattu ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu mut yu'ayu tu'ugu ja'ay, Jesukristu.

¹⁸Pes éxtamu Dios tpekymyooy nidugekyu ja'ay ja'agyujxm ko tu'ugu yedyujk pyekytyuñ, nandu'an ko jat'u'ugu yedyujk tuj'ajtun ttuñ, du'an mbaat ja ja'ay oy wyu'umdu mut ja Dios es tmudattut ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu. ¹⁹Mut ko éxtamu mayjya'ay pyekytyuundu ja'agyujxm ko tu'ugu ja'ay ja Dios tkakajxykupejky, nandu'anu mayjya'ay wyu'umdu oy mut ja Dios ja'agyujxm ko jat'u'ugu yedyujk ja Dios tkajxykupejky.

²⁰Ko Dios tmooy ja Moisés ja ana'amun, ni'igu ja'ay ttunandu ja pojpu. Es ko oj myuj myayu ja pojpu, ni'igu oj myuj myayu ja may'ajtun di'ibu Dios tyiimpy mut ja ja'ayuty. ²¹Es du'an éxtam pojpu'ajxmu ja'ay 'yooktu, nandu'an myujtak'adu'utsy ja Diosu myay'ajtun ko ja'ay oy wye'emy mut ja Dios es yajmo'oydyut ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu Nindsun'ajtam Jesukristakyujxm.

Eeky ma ja peky; jiiky ma ja Kristu

6 Pes, ¿ti net ndu'unum? ¿Tii n'akpojputu'unum es du'an ja Dios xytyu'unxam waanu ni'igu

ja may'ajtunu? ² Ni wi'ix tsoo! Du'an n'ijtam éxtamu o'kpu ma ja peky. Pes, ¿wi'ix mbaat yu o'kpu pyojputuñ? ³ ¿Ti kyaj xynjávudu miidsuty ko ndi'igyam mut ja Jesukristu ko nnubajtam, nandu'an ndi'igyam ja'a muut ko 'ye'ky? ⁴ Ko nnubajtam, du'an n'ijtam éxtam ti'igyu n'o'kum mudu Kristu es ti'igyu mut nnextujkum, es du'an éxtamu Kristu jyiky'ajky Dios Teety myuj'ajtungyujxm, nandu'an njiky'ata'anum wa'ats, kyaj n'okjiky'ajtanut axuuk éxtam ijtyun.

⁵ Mut ko pun tu n'o'kum ti'igyu mut yu'u, ti'igyu mut yu'u njiky'ajkum. ⁶ Es ko n'ijtam éxtam n'o'kum ti'igyu mut ja Jesukristu ma ja kruuz, ja'agyujxmu du'an n'ijtam es nganaky'ajkytu'unum, kyaj ja pojpu nnakymyudu'unum éxtam ja ja'ayu wyindsun tmuduñ. ⁷ Ja'a ko ma pun 'yeeky, ta tnike'eky ja pojpu. ⁸ Es mut ko tu n'o'kum ti'igyu mut ja Jesukristu, n'okmubujkum ko nandu'an njiky'ajtam mut yu'u ti'igyu. ⁹ Nnija'am ko Jesukristu tu jyiky'ajky, ni na'a kyanaky'ooga'añ, kyaj ja o'kun ja muk'ajtun t'okmudajnu es myumada'agudut. ¹⁰ Pesu Jesukristu 'ye'ky je'eyu tugekyu winu xuu winu tiempu es tkubejty tkumudooy tugekyu ja naxwiñadu ja'ayadyu pyojputy, es tyam jyiky'aty ja Dios 'yoy'ajtungyujxm. ¹¹ Nandu'an nayjávudu miits éxtamu o'kputy ma ja pojpu, es du'an éxtam tu mjiky'ajkytu ti'igyu mut ja Jesukristu es xymyudúndut ja Dios.

¹² Katu miits mnayyákudu es ja pojpu m'awindumbúkudut es

mdukmāņjxudat ja jiky'ajtanu axuukpū. ¹³Katū xyajtūndū yu mnini'x mgubajkutū éxtamū tyuumbajņ ja ka'oybyu es dū'ēn mduktūnūdat ja pojpu. Nik oy naygyuākudū amumdu'uk jot mā Dios éxtamū di'ibāty tū jyikyipyuktū, es yajtūndū mnini'x mgubajkutū éxtamū ja Diosu tyuumbajņ, es dū'ēn mduktūnūdat di'ibū yū'u tsyejpy. ¹⁴Mūt ko ja pojpu kyaj xywyindsūn'āttūt miidsuty, mūt ko miidsuty kyajpu ana'amūn mya'ītudū, yū'u sitūy ja Diosu myay'ajtan.

Pūnaty myūduundap ja ka'oybyu

¹⁵Pes mūt ko tyam n'ijtam mūdū Diosu myay'ajtan es kyajpu ana'amūn xyñakyya'ijtam, ģti net n'aktu'unum? ģTii n'akpojputu'unum? ģNi wi'ix tsoo! ¹⁶Pes jaygyūkudū miidsuty. N'okpūjtākum éxtam tu'ugu ijxpajtan. Ko pūn ñayyākudāt tmūdūnūt jatu'ugu ja'ay, pes tuumbū'ajtubū tadū ja'ay. Nandū'unū dū'ēn miidsuty, pūn mbanūjxtap ja pojpu éxtam ja ka'oybyu ttseky, pes yū'u mduumbū'ajtūdap ja ka'oybyu. Per pūn mduundap miidsuty di'ibū ja Dios tsyejpy, mDiosmūduundap miidsuty. Pūn mmūduundap ja ka'oybyu, mbātūdap ja o'kūn. Per pūn mmūduundap ja Dios, mjiky'āttap tūy'ajtan mūūt. ¹⁷Per yajja'aygyudākp ja Dios, mūt ko oy miidsuty tūyūp mduumbū'ātudū ja ka'oybyu es xytyuundū ja peky, tyam tū xy'axājūdū ja xrpūjkūn di'ibū myajmoodyu es mgyudyuundap mūt winū mjot

éxtam ja Diosu myūduumbūty.

¹⁸Mbaat nūna'anūm ko mā miidsuty oj myajpekymya'xtū, net oj mnaybyujta'agūdū Diosu myūduumbūty es dū'ēn mjiky'āttūt tūy'ajtan mūūt. ¹⁹Kajxpūdsū dū'ēn wā'ats esats oytyim pūnūty xyjaygyūkudūts. Tūyūp miits mnaygyuājkudū mā ja axuk'ajtan es ja pojpu éxtamū ka'oybyu myūduumbū, es mjiky'ajttū axuuk; per tyam nayyākudū amumdu'uk jot mā Dios éxtamū myūduumbūty, es mjiky'āttūt tūy'ajtan mūūt, dū'ēn éxtamū Dios ttseky.

²⁰Ko miidsuty ijty

mduumbū'ātudū ka'oybyu es mduktūnūdu ja axuukpū, ni xykyatuundū kwentū di'ibū naty oy. ²¹Pes, ģti mbūjk mbattū mā tadū jiky'ajtanū axuukpū?, ko extū mdsodyuundap ko xyjamyatstū. Pesū tyaadū dū'umbū jiky'ajtan yajmiimpū ja o'kūn. ²²Per tū miits myajpekymya'xtū es tū myajpūjta'aktū Dios mūduumbūty. Es mūt ko tū mnayyākudū amumdu'uk jot es mjiky'āttūt éxtam ja Dios ttseky, yū'u mmo'oyūdap ja jiky'ajtanū winū xūū winū timpū. ²³Pes yū pojpu sitūy yajkypy ja mājū'uñ, esū tadū mājū'uñ yū'u dū'ēn ja o'kūn; per Dios nadū'uñū dyaky ja jiky'ajtanū winū xūū winū timpū mūt ja'agyūjxm Nindsūn'ajtam Jesukristū.

Kasaadū ja'ayuty éxtamū ijxpajtan

7 Mūgu'ugītaty, miidsuty yajxōn xyñijāwūdū ja Diosu 'yana'amūn. Mnija'ādūp ko ja ana'amūn je'eyū dyajkutīky mā ja'ayūn mānūm jyiky'aty ja ja'ay.

²N'okpujtákum, du'un ja ana'amun jyuna'añ ko tu'ugu kasaadu toxytyujk til'igyu 'yity mudu ña'ay maanum ja ña'ay 'yakjiky'aty; per pun o'kp ja ña'ay, wu'amp awa'atstúm ja toxytyujk es trúkut ja wiinkpu yedyujk. ³Paaty, punu tyadu toxytyujk nayyajkup mut jatu'ugu wiinkpu yedyujk maanum 'yakjiky'aty ja ña'ay, yajtugeepy ja pujk úkunu wyindsu'kun; per pun o'kp ja ña'ay, kyaj dyajtagóy ja pujk úkunu wyindsu'kun ko wiinkpu yedyujk tpeky.

⁴Nandu'un miits mugu'ugítuty, du'un miits m'ittu éxtumxyup m'ooktu ma ja ana'amun es mdi'igyudut mut jatu'ukpu, ja'a njuna'anum mudu Kristu di'ibu jikyryujk ko 'yok'e'ky. Du'un ttuun es njiky'ajtam du'un éxtumu Dios ttseky. ⁵Mut ko maanumu naty ndu'unum di'ibu nnini'x'ajt ngubajk'ajtam tsyepy, net ja ana'amun oj xyjot'yujxam ko pojpu yu'u di'ibu naty ndu'unum, es ana'amungyujxm ja pojpu je'eyu ni'igu oj xy'aktuktuná'anum ja axukpu es xytyuknimi'inum ja o'kun mut ko du'un n'adátsum. ⁶Per tyam, mut ko tu n'o'kum mut ja Jesukristu es tu n'awa'atspudsu'umunu ma tadu ana'amun, kyaj nnakymyudu'unum ja Dios mut yu'uyu ko nguydyuna'anum ja ana'amun jaybyety, nmudu'unum ja Dios mut ja njot'ajt nwinma'añ'ajtam éxtum ja Espíritu Santu xytyukni'ijxam.

Peky di'ibu ijtp ma ujun

⁷Pes, ¿mbaat njuna'anum ko ja ana'amun yu'ujuty ja pojpu? ¿Ni

wi'ix tsoo! Tadu ana'amunds du'un tu xytyuknijawu ti dun pojpu'ajtp. Kooxyubu tadu ana'amun tu kyajuna'añ: “Katx y'adseky di'ibu wiinkpu jya'alajtypy”, kyajxyupts uj tu nnijawu ko du'un pyojputy ko ndsojkum di'ibu wiinkputy myudajttup. ⁸Per kots tu nnijawu ja ana'amun, ja pojput tu xymyo'oy tugekyu oytyim di'ibu axuk winma'añuty. Pes ko ja ana'amun kya'ity, kyaj ja pojpu ti muk'ajtun tmudaty. ⁹Ijt tu'ugu tiempu mats njiky'ajty ni nganija'ajuts ja ana'amun. Per kots oj nnijawu ja ana'amun, net ja peky xytyuk'adsejkyuts ja axuk'ajtun esuts xyajwe'emy éxtumxyupts n'eeky. ¹⁰Ja ana'amun di'ibu Dios yajwu'um es uj nnijawut wi'ixuts njiky'átut winu xuu winu tiempu, mut ja'agyujxm ja ana'amun uj nyajpujta'agyuts esuts nbaadut ja tyudyu'ununu Dios. ¹¹Mut ja'agyujxm ja ana'amun ja pojpu tpaty wi'ixuts xywyin'uunut esuts uj xyajwe'emy éxtumxyupts eeky n'ity.

¹²Tyadu du'un xytyuk'ijxam ko tyadu ana'amun tyuy'ajtunuty, wya'adsuty es 'yóyuty. ¹³¿Per tii, kyaj du'un jyaty ko di'ibu du'un oy tu tyugatsy axuuk es tuts xya'eeky? ¿Ni wi'ix tsoo! Ja pojpu du'un di'ibuts tu xya'eeky, es mut yu ana'amun xytyuknija'ajuts ti dun ja pojpu, mut ko ma yu ana'amun yajnijawu ko jyantsy'axuugudyu tadu pojpu.

¹⁴Nnija'am ko tadu ana'amun yu'u yajk ja Dios, per pekyjya'ayuts uj, du'unuts uj n'ity pekyoty éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu

niteeky 'yity. ¹⁵Kyajts nnijawu pæn tits xyjajtp; kyajts nduñ di'ibuts ndsejpy, ni'iguts nduñ di'ibuts kyaj njatuna'añ. ¹⁶Per pæn ndiimbyuts ja di'ibuts kyaj njatuna'añ, n'uxkajpyuts ko yu tadu ana'amun 'yóyuty. ¹⁷Es du'un kyaj nnaky'ujtsuty di'ibu kyaj tmumadoy ja Diosu 'yana'amun, ja'a du'un ja pojpu di'ibu dun ijtp ma ujun. ¹⁸Nnija'abuts yajxon ko ma ujun, pojpu ja'ay, kyaj ni ti di'ibu oy, ja'a ko njatunaambyuts di'ibu dun oy, per kyajts nmumada'aky. ¹⁹Maaxyup jyapaadyuty ndunuduts ja oybyu éxtumts njadsekyun, ni'iguts n'aktún ja axuukpu di'ibuts kyaja'ijty njatuna'añ. ²⁰Paaty kyaju dun 'yujtsuty di'ibu dun tyiimpy ja axuukpu, yu pojpu dun di'ibu ijtp ma ujun, yu'u dun tyiimpy ja axuukpu.

²¹Di'ibuts xyjajtp, ko njatuna'añuts di'ibu oy, per jam ja pojpu mats uj. ²²Yu njot nwinma'añuts kyupejkypy amumdu'uk jot ko 'yóyuty ko ja Diosu 'yana'amun jyuna'añ di'ibuts ndúnup, ²³per taa mats uj n'ity tu'uk di'ibuts xymyudsip'ajtp. Yu pojpu yu'uts xytyuknimiimp ja axuk winma'añ, esu tyaadu tsiyiptundu di'ibuts uj nnija'ap di'ibu oy, es du'unuts xymyudaty éxtumu tsimyjya'ayun, es xytyukmudúnuts agwanu ja pojpu.

²⁴¡Puroobu uj mut yu'ugyujxm tugekyu tyaadu! ¿Pánts xyajnitso'ogup ma tyadu nini'x di'ibu tu yajtuknikajxpéty ja o'kunu? ²⁵Yajja'aygyudákp ja Dios ko ज्याaty ja nitsokun mut yu'ugyujxmu Nindsun'ajtam

Jesukristu. Pes du'unuts uj n'ity: Nwinma'añgyujxmts uj njatseky es uj ndúnut di'ibu Dios 'yoyjya'ap, per ja pojpu di'ibu ijtp mats uj n'ini'x, ja'ats uj xyajpekytyuump.

Jiky'ajtun Espiritu Santukyujxm

8 Pes du'un di'ibáty ja'a'ajtudup ja Jesukristu, kyaj 'yawijxuty ni ti tædyu'unun, ²mut ko ja Espiritu Santu di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun ja'agyujxm ko ti'igyu n'ijtum madu Jesukristu, tu xyajmitsókum es kyaj nnaky'ijtum ma ja pojpu es ja o'kun. ³Tu ja Dios ttuñ di'ibu ja ana'amun kyaj mbaat oj ttuñ, ja'a ko naty ja myuk'ajtun kyujunákuty ko ja ja'ay ttundu di'ibu ñini'x kyubajk tsojktup. Paaty ja Diosu 'yU'unk tkejxy es ya'ijxy éxtumu pekyjya'ay es twindsu'kun'átut ja ja'ay pyojpukyujxm, es du'un dyajtugooy ja pojpu myuk'ajtun di'ibu naty ma udsajtam.

⁴Es mut ko du'un ttuñ, oj tkuydyúñ mut udsajtamgyujxm tugekyu di'ibu ja ana'amun xytyuk'ana'amun, es tyam njiky'ajtam éxtum ja Espiritu Santu xytyukni'ijxum, kyaj nnakyjyiky'ajtam éxtum ttseky ja nnini'x'ajtam ngubajk'ajtam.

⁵Pes di'ibáty naysajkudup mut ja di'ibu ñini'x kyubajk tsyejpy, yu'u je'eyu wyinmaadyup di'ibu ñini'x kyubajk tsyejpy; per di'ibu naysajkudup ma Espiritu Santu, yu'u je'eyu wyinmaadyup di'ibu Espiritu Santu tsyejpy. ⁶Di'ibáty naysajkudup mut ja di'ibu ñini'x kyubajk tsyejpy, tyadu ja'ayuty pátudup ja o'kun. Per di'ibáty

nayyajkadup ma yu Espiritu Santu, tyadu ja'ayuty patudup ja jotkujk'ajtun es ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. ⁷Di'ibu nayyajkadup ma yu di'ibu nini'x kyubajk tsyejpy, myudsip'ajttup ja Dios, mut ko ni tkatsoktu es ni mbaat tkapadudu ja Diosu 'yana'amun. ⁸Paaty di'ibu jiky'ajttup éxtum tsoktu ja nini'x kyubajkuty, ni na'a mbaat kyatukjotkuda'agudu Dios.

⁹Per kom ja Espiritu Santu ijtp ma miidsuty, kyaj mnakyjyiky'attu éxtum ja mnini'x mgubajku tsyokun, je'eyu du'un m'akjiky'attu ti'igyu mut ja Diosu Jya'ajun. Pes di'ibáty kyaj tmudattu ja Jesukristu Jya'ajun, kyaj yu'u jya'a'átudu Jesukristu. ¹⁰Pun m'ijttup ti'igyu mut ja Kristu, oy 'yoogut ja mnini'xuty pekykyujxm, jiky'ajttup ja mja'ajunuty ja'agyujxm ko oy mwu'umdu mut ja Dios. ¹¹Es kom ma miidsuty ijtp ja Diosu Jya'ajun di'ibu yajjikypyujk ja Jesukristu ma 'ye'ky, nandu'un ja Dios yajjikypyúkup yu mnini'xuty.

¹²Pes mugu'ugítuty, tam di'ibu tsojkup es ndu'unum, per kyaj jya'ajuty es njiky'ajtum éxtum ja nini'x kubajk ja tsyokun. ¹³Mut ko pun mjiky'ajttup éxtum ttseky ja nini'x kubajkun, m'ooktup pekymyunt; per pun ja'agyujxm ja Espiritu Santu myajtagoodyup ja mnini'x mgubajku tsyokun, net ja Dios mmo'oyudut ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu.

¹⁴Mut ko nidugekyu di'ibu nayyajkadup es nu'umo'oy tyu'umo'oyudut ja Diosu Jya'ajun, tyaadudyu du'un di'ibu Dios

'yaxájup éxtumu 'yu'ungun.

¹⁵Pesu tyadu Espiritu Santu di'ibu n'axájum, kyaj xyajtsu'k xyajja'am éxtumu tuumbu di'ibu kyaj tkuydyúñ, yu'u du'un xytyuktsojkum ja Dios éxtumu 'yu'ungun. Es ja'agyujxmu Espiritu Santu n'anma'ayum: "Tatitu'unk."

¹⁶Ja Espiritu Santu tyi'igyu ma yu n'anmujaj'an'ajtum, es xytyuknija'am ko xy'u'unk'ajtum ja Dios. ¹⁷Es ko udsajtum yu'u xy'u'unk'ajtum, nandu'un mudu Kristu xypyaada'anum ja kuma'añ; mut ko pun nbu'ayo'om ja Kristu, nandu'un xpyátum es n'ijtum ma myuj'ajtun.

Muj'ajtun di'ibu miimp

¹⁸Paaty kyajts ngwentupujta'aky ja ayo'on di'ibu tyam nyajkujk nyajnaxum. Pes kyaj mbaat ndukmu'ijxkijxyum tadu muj'ajtun di'ibu nbaada'anum ok. ¹⁹Pes tugekyu di'ibu Dios yajkoj 'yawijx jyujp'ijxtup es t'ixa'andu ja xuu tiempu ko Dios dyajniguxu'ugut di'ibáty 'yu'unk'ajttup. ²⁰Ja'a ko ma ja Adán pyekyuyuuñ, tugekyu di'ibu ya naxwiiñ ijtp 'yayoy nandu'un mut ja'agyujxmu pyojpø; kyaj 'yayoy mut ko yu'u ku'am ttsejky, Diosu du'un pyujták. Per kyaj wyu'amut du'uñum, mut ko tugekyu di'ibu Dios pyujták 'yawijxtup ²¹ko kyaj 'yokkutugoyánnudu es pátp ja muj'ajtun, ja awa'atstuuy'ajtun es ja kunu'xun di'ibu pyaattup ja Diosu 'yu'unguty. ²²Nnija'am ko extu tyam tugekyu di'ibu Dios pyujták moon tujkp éxtum tu'ugu toxytyujk dyajnaxy ja pujk ado'onun ko

tpaada'añ ja maxu'ungu'unk. ²³Es kyaj yu'ujaty je'eyu 'yayowdu mat ja pujk ado'onun, nandu'un udsajtam di'ibu nmudajtam ja Espiritu Santu di'ibu Dios tu xymyo'oydsyondakum éxtumu tump di'ibu jawyiin tump'ajtp, es njup'ijxum ko Dios xymyo'oyum tugekyu di'ibu xypyátum mat ko xy'u'unk'ajtam, ja'a yu'u ko nmudajtam ja jembyu nini'x. ²⁴Paaty uudsuty ja nitso'ok'ajtan tu nbátum ko du'un njup'ijxum. Ko ja'ay tu t'ijxnu di'ibu naty tu t'ujp'ixy, kyaj ja'a 'yok'yajtijn ko t'ujp'ixy. Pes kooxyup ja'ay tu t'axájudu, kyajxyup tnakyjyup'ixy. ²⁵Per ma kyajnum ti nmudajtam, pes n'ok'awijxum mudu ma'xtujkun.

²⁶Nandu'un jajtpu du'un, ja Espiritu Santu xypyudujkum ma n'ijtam ya'ayow ya'ama'at, mat ko kyaj nnija'am wi'ix ngajxtákum éxtum pyaadyuty, per ja Espiritu Santu xyñinu'xtákum mat udsajtam, mat ko yu'u myudeepy ko ngujx ndujkum di'ibu kyaj mbaat ngajxpudsu'umum. ²⁷Es komu Dios ñija'adyaapy tugekyu ja ja'ay jyot wyinma'añuty, ñija'ap yajxón di'ibu ja Espiritu Santu 'yamdowaampy, mat ko yu'u 'yamdeepy ja Diosu jya'ayuty éxtum ja Dios ttseky.

Nmadákum Kristukyujxm

²⁸Nnija'am ko Dios yu'u tyuknibujtákap tugekyu es ttuk'oy'áttat di'ibáty tsojkudup, di'ibáty yu'u tu twoy, éxtum tu ttuknibujtaagu. ²⁹Mat ko Dios tnija'aju ja jya'ay tim ux'ajp, es yu'ujaty twin'ijxy es 'yítut éxtumu 'yU'unk Jesukristu, es du'unu

Jesukristu kya'axkopk'átat ma mayu myuga'axuty. ³⁰Es púnudyu Dios tyuknibujtáku ux'ajp es t'u'unk'áttat, ja'a twooy; es púnuty wyoo, ja'a oy muut wye'emy; es púnuty oy muut wye'emy, ja'a pyujták es tmadáttat ja muj'ajtan.

³¹Es mat ko tu nnija'am tugekyu tyaadu, ¿ti dun mbaat n'aktimkajxum? Mat ko Dios xypyudujkum udsajtam, ¿pán xymyudsip'ajtam? ³²Mat ko Dios kyaj oj tkuyu'utsy ja kyuum U'unk, ni'igu oj tkuyaky es 'yoogut udsajtamgyujxm, ¿wi'ix tsoo net xykyamo'oyum tugekyu mudu 'yU'unk? ³³¿Pán mbaat tpekymyo'oy di'ibu Dios tu twin'ixy?, mat ko Dios ku'um oy dyajwe'emy mat yu'u. ³⁴¿Pán mbaat jyuna'añ: “Pekyjya'ayu tyaaduty?” Jesukristu ku'o'kudu, es kyaj je'eyu kyuo'kudu, nandu'un jyikypyejky jatugok es tam 'yity aga'añdsyoo ma Dios es xyñinu'xtákum. ³⁵¿Pán mbaat xypyujkum ja Kristu tsoyokun? ¿Tii mbaat xypyujkum ja ayo'on, o ja jotmay, o mat ko nyajpajudijtam, o ja yuu, o mat ko kyajpu nwit'ajtam, o mat ko xya'ooga'anum mat ja espaadu? ³⁶Pes éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtan:

Mat mijtskyujxm uudsuty n'ittu o'kun jup'am;
du'unuts uudsuty n'ittu éxtum ja borreegu di'ibu yajmunujxtup ma ja o'kun.

³⁷Ni di'ibudsu taadu xykyatukmastu'udut ja Kristu. Pes yu'u du'un di'ibuts xytyukmumadap tugekyu tyaadu, mat ko yu'u xytsyokum.

³⁸Paadyuts nmudaty ja tøy'ajtun ko ni ja o'kun es ni ja jiky'ajtun, ni ja ánkľusuty, ni ja ka'óybyuty, ni ja tyambu, ni ja di'ibu miimp kudákrnum, ³⁹ni di'ibu tsajwínm, ni di'ibu ayoodaknóty es ni di'ibu Dios yajkoj, kyaj ni ti mbaat xykyatukmastútum ja tsyojkun ja Dios di'ibu myudajtypy mut ւdsajtum má yu Nindsun'ajtum Jesukristu.

Wynwijsypy ja Dios pánuty tseyjpy

9 Extumu myuduumbu Kristu, ngajxyudsu tøy'ajtun es kyajts n'anda'aky. Ja Espírítu Santu ana'amp madsu nwinma'añun es tøy'ajtunuts njuna'añ. ²Ndimudajttiibyuts ja amay jotmay. ³Oyxyupts njatseky es kajxpéky ndim'ítut es kyajts n'ok'ijnut ti'igyu madu Kristu pún o'oyupxyup es ttuk'oy'áttut ja nmugu'uk'ajtum, ja israelitu ja'ayuty, ⁴ja Israelu tyuump 'yaats du'un éxtum uj. Dios kyupjúkudu éxtumu 'yu'unguty es tyuk'ijxudu ja myuj'ajtun es ttuun ja kajxy'átypyu mut yu'u, es tmoodyu ja 'yana'amun esu wyandakun es wi'ix twindsu'ugudut ja Dios. ⁵Nan yu'udyu du'un ja tyuump 'yaats ja Abraan, Isaa esu Jakoob, es nandu'un jya'ay'ajtungyujxm 'yijty tadu tyuump 'yaats ja Kristu, oy ja'ijty jyaDiósty di'ibu ana'amp má di'ibu jaa'ajtp tugekyu. ¡Wa'an dya''awdaty má tugekyu it naxwíndu winu xuu winu tiempu! Wa'an du'unuty.

⁶¡Per kyaj mbaat njuna'anum ko Dios tu dyajtugátsy ja wyandakun! Ja'a ko kyaj nidugekyu yu

israelítuty oj wyin'íxudu Dios éxtumu jya'ayun. ⁷Es nan ni yu'u Dios tkaja'ay'áty nidugekyu ja Abraanu tyuump 'yaadsuty, mut ko Dios t'anmaay ja Abraan: “Yu'uyu du'unu tyuump 'yaats ja Isaa yajkwentupujta'agup éxtum mja'ajun.” ⁸Tyaadu xytyuknija'am ko kyaj ja ja'ay Dios 'yu'unk'átyuty punu wi'ix pún ja tyuump 'yaats ttukmín ttukajtu, ja'a ja ja'ay Dios u'unk'ajttup di'ibu miin jajtu má ja Dios tkudyún ja wyandakun, ⁹mut ko du'un wyandaky: “Jumbítupts má ja tiempu tpaadut esu Saaru tu naty dyajmín dyajja'ty tu'ugu u'ungu'unk.”

¹⁰Es kyaj yu'uyuty, nandu'un ja Rebeku 'yu'unk majtskrpu, ti'igyu tteety'ajttu ja Isaa, ւdsajtum n'apteety'ajtum. ¹¹Oyu du'un, kyajnum naty tyadu majtskrpu u'unk myiñ jya'ty es ni tkatúnumu naty tii, ni yu oybyu es ni yu axuukpu, ja'a ko tyúnuty di'ibu Dios tsyojk ko twin'ijxy di'ibu yu'u kyupejypy éxtumu jya'ayun, ¹²kyaj ja'agyujxm ko tu'uk tu'uk tii ttuñ tkatún, es ja Rebeku ya'anmaay: “Yu mga'axkópk yu'u tuumbu'átudup ja mutskpu.” ¹³Du'un éxtum ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Ndsejpyuts ja Jakoob, peru Esa'uu kyaj.”

¹⁴¿Tii mudu tyaadu mbaat njuna'anum ko kyaju Dios ttuñ ja tøy'ajtun? ¡Ni wi'ix tsoo! ¹⁵Mut ko Dios t'anmaay ja Moisés: “Uj nmudátupts ja pa'ayo'on mut ja di'ibuts uj nba'ayowaampy, es nmudátupts ja ma'xtujkun mut ja di'ibuts uj nmuma'xtukaampy.” ¹⁶Es du'un kyuxe'eky ko di'ibu

Dios tyiimpy, du'un ttuñ mut ko yu'u ku'am pya'ayowaampy, kyaj mut ko ja ja'ayuty du'un ttsoktu es ni mut ko ti oynu'unun tu ttundu.

¹⁷Mut ko ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ ko Dios t'anmaay ja Ejiptu ryey: "Paaty tu nbajta'aky éxtumu rey es nya'ixuduts ma mijun ja nmuk'ajtunuts es du'un ya'ixut ja nmuj'ajtunuts ma nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty." ¹⁸Tyaadu xytyuknija'am ko Dios ya'ijxup ja pya'ayo'on ma di'ibu yu'u tsyejpy, es nandu'un dyajkujuunda'aky di'ibu yu'u yajkujuunda'agaampy.

¹⁹Jaa da púnuts xy'anuumur:

"Pun du'unu du'un, ¿wi'ix mbaat ja Dios xypyekyumo'oyum oynu'unun pun kyaj mbaat pún tjajpkuwa'agu di'ibu Dios tsyejpy?" ²⁰Esuts uj n'adsoy: ¿Es mbunu dun mij ko du'un xyñi'ow xyñiyaaxu Dios? ¿Tii wa'anu tu'ts t'anuumu di'ibu yajkójur: "Ti kots mij du'un tu xpyotsy?" ²¹Pes ja tu'ts pojtspu yajkejpy ja tyexy tyazu éxtum yu'u ku'am ttseky. Yu'u pákup dyajtúnut kujkwa'xy ja mo'onts es trótsut tu'ugu jantsy oybyu di'ibu myu'uñaapy ja pújy, es jakukwa'xy mbaat dya'oyu tu'uk di'ibu oywyi'ix yajtúñ. Pes ja mo'onts jya'a'ajtypy yu'u.

²²Nandu'un jajtru du'un, ja Dios pákup ttúnut di'ibu yu'u tsyejpy. Yakaampy tu'ugu ijxpajtun wi'ix ja tnydyu'unun dyaky es dya'ixa'āñuty ja 'yajkun es myumadak mut ja mya'xtujkunu tadu ja'ayuty di'ibu yu'u tyuknibujtáku es ñajxtut ayoodaknóty. ²³Nandu'un pákup es dya'ixudut yu myuj'ajtun mut ja ja'ayuty di'ibu yu'u

myudajtypy mut ja pa'ayo'on, mut ko jawyíñubu naty yu'u tu ttuknibujtaagu es n'ijtum ma myuj'ajtun, ²⁴udsajtum, di'ibátyu Dios wyoo es tpa'ayooy, kyaj jye'eyuty ja israelítuty, per nandu'un di'ibuty kyaj 'yisraelítuty. ²⁵Extum jyuna'añ ma ja Diosu kyugajxpu Oseeus tkuxjaay:

Di'ibátyudsu naty kyaj nja'ay'átyuts, yu'uts nja'ay'áttup, es di'ibátyudsu naty kyaj ndseky, njuna'anupts ko yu'uts ndsojktup.

²⁶Es nan jam jyunañ:

"Kyajts miits nja'ay'áttu, nan jamyu n'axájudut miidsuty éxtumts ja n'u'ungun", du'un jyuna'añ ja Dios di'ibu jiky'ajtp.

²⁷Es mut ja israelítuty, ja Diosu kyugajxpu Isaiiu jyunañ: "Oy ja israelitu ja'ayuty jyamay'ajtrudu ja tyuummp 'yaadsuty éxtum ja pu'u jikymyejyñbyu'aay, je'eyu waanu yu'ujuty ñitso'oktut. ²⁸Mut ko yu Nindsun'ajtum Dios tsojk es kexy ka'pxy tkuyduunda'aya'añ yu 'yayuk ma tugekyu ja naxwíñudu."

²⁹Es éxtum nandu'un ja Isaiiu jyunañ jawyíñup:

Kooxyubu Dios di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy, oj xykyatukmunikákum waandi'knu ja'ay, tuxxyup ndimkutugo'oyum tugekyu, éxtum jyajty ja Sodomu kajpn esu Gomorra kajpn.

Israelitu ja'ayuty es ja oybyu ayuk

³⁰¿Ti xytyukjaygyjukum tugekyu tyaadu? Pes xytyukjaygyjukum

ko yu di'ibu kyaj 'yisraelítuty myubjúkungyujxm oy wyu'umdu mut ja Dios oy tka'uxtaaydyu es du'un 'yíttut mut ja Dios, ³¹ es ja israelítuty situy jyatunandu éxtum ja Dios t'ane'emy es du'unxyup oy wyu'umdu mut ja Dios, per yu'ujuty kyaj ttuk'oybyudsuumdu. ³² ¿Es ti ko tkatuk'oybyudsuumdu? Ja'a ko jyamada'agándu es ja Dios yajnitso'ogudut mut ja di'ibu yu'ujuty ku'am tyuundup es kyaj mut ja'agyujxm ko ja'ay t'axájudu Jesús éxtumu Yajnitso'okpu, mbaat njuna'anum ko yu'u tyukkunajpudu. ³³ Du'un jyajty mudu israelítuty éxtum jyuna'añ ja Dios ma ja jyaaybyajtun:

Nbujta'agupts ma Syon kajpn, tu'uk di'ibu éxtumu tsaa yajtukkunápup es kyudáwdut ja ja'ayuty; es di'ibáty myubejkypy yu'u, ni na'a tkamudáttut ja tsoydu'un.

10 Mugu'ugítuty, di'ibuts situy njantsytsyejpy amumdu'uk jot es n'amdoy nbujktsóyuts ja Dios, ja'a du'un es ja israelítuty ñitso'oktut. ² Ku'umts uj n'awanu ko yu'u sitúyuty 'yawdatándup ja Dios, per kyaj tjaygyúkudu ti Dios tsyejpy. ³ Pes kyaj tjaygyúkudu wi'ixu ja'ay oy wyu'umdu mut ja Dios, ja'a tyunándup es tpayo'oya'andu ku'am winma'añgyujxm wi'ix oy wyu'umdut mut ja Dios, kyaj tkupuktú wi'ix ja Dios jyuna'añ es oy wyu'umdut ja'a muut. ⁴ Jabaat ja Moisesu 'yana'amun tyuun ko myiñ ja Kristu, es du'un nidugekyu oy wyu'umdut mut ja Dios ko Kristu tmubuktú.

⁵ Moisés ñigajx wi'ixu ja'ay oy wyu'umdu mut ja Dios ana'amungyujxm ko jyunañ: “Di'ibu kyuydyiimpy tugekyu tugekyu di'ibu tadu ana'amun ñi'ana'amup, tadu ja'ay 'yaxájup ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.” ⁶ Per ko ja'ay wyu'umdu oy mut ja Dios mubjúkungyujxm, du'un jyunañ: “Katu mjuna'añ mjodoty mwinma'añoty: ¿Pánu da patákup tsajpótm?” (Ja'a du'un es dyajjunákut ja Kristu.) ⁷ Ni mgajuna'anut: “¿Pánu da kuda'agup ayoodaknóty?” (Ja'a du'un es ja Kristu dyajjikypyáktu.) ⁸ Pes du'un ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Wingu'uy agu'uy es aajóty jodoty ja ayuk xymyudattu.” Yu'u ja ayuk di'ibuts uj ngajxwa'xypy. ⁹ Pün mut ja m'aa mjuna'añ: “Ngupejkypyuts mij, Jesús, éxtumdsu nWindsún”, es pün mmubejkypy mut ja mjot mwinma'añ ko Dios yajjikypyujk ja Jesús ko 'ye'ky, net mnitso'ogut. ¹⁰ Mut ko mudu njot'ajt nwinma'añ'ajtum nmubjúkum ja Dios es net nwa'umum oy mut ja Dios, es mut ja n'aa'ajtum njuna'anum ko Jesukristu Nindsun'ajtum, es yu'u du'un xytyukpátum ja nitsokun. ¹¹ Pes ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Pün myubejkypy yu'u, ni na'a kyatsoydu'unga'adut.” ¹² Tyaadu xytyuknijaj'am ko Dios kyaj t'ijxkijxyu di'ibu israelítu o di'ibu kyaj 'yisraelítuty, mut ko yu'u ku'am ja Jesús Nindsun'ajtan'ajtp ma tugekyu, es yu'u kyuni'xypy muj wiin kajaa nidugekyuty di'ibu manu'xtákudup. ¹³ Mut ko ja Diosu

jyaabyajytun jyuna'añ: "Nidugekyu di'ibu münü'xtákudap éxtumú Nindsun'ajtám, nits'o'oktáp." ¹⁴ ¿Per wi'ix mbaat t'awdaty éxtumú Nindsun'ajtám tu'uk maanum kyaj tmúbeky? ¿Es wi'ix mbaat tmúbeky pún kyaj tmúdoy yajmadya'aky? ¿Es wi'ix mbaat tmúdowndu yu'uju 'yayuk pún kyaj ni pún kyatukmumadya'agudu? ¹⁵ ¿Es wi'ix mbaat yajtukmumadya'aky ja Diosu 'yayuk pún kyaj pún tyuknigéxyuty? Du'un éxtumú Diosu jyaabyajytun tmadya'aky ja di'ibu kyajxwa'xtap ja Diosu 'yayuk má jyuna'añ: "¡Jyantsytsyújuty ko jya'ttu di'ibu xytyuknimi'inum ja oybyu ayuk!"

¹⁶Per kyaj nidugékyuty ja israelitu ja'ayuty tmúbektu yu ayuk, du'un éxtum jyunañ ja Diosu kyugajxpu Isaiiu: "Windsún, ¿pún tu tmúbeky ja di'ibuts údsuty ngajxwa'xypy?" ¹⁷Paaty, myubujktap ja ja'ay ja Dios ko t'amúdoonáxtu ja ayuk, es di'ibu 'yamúdoonajxtap, Kristu yu'u ñimadyakypy.

¹⁸¿Per tii, kyaj tu tmúdowndu ja israelítuty ja Diosu 'yayuku? ¡Ti ko kudii! Ja Diosu jyaabyajytun jyuna'añ:

Ja ayuk tu yajkajxwa'xy es tu yajnijáwu má tugekyu naxwíñudu, es ja 'yayuk tu jya'ty extu má naxwíñudu kyuguxu.

¹⁹¿Per tii, kyaj ja israelítuty tu tjaygyúkudu ja Diosu 'yayuk? ¡Ti ko kudii! Pes jawyiinu Moisés jyunañ ko Dios 'yawa'anu:

Nyajnaywyinnaxujáwudapts miidsuty mat di'ibuts may'ajtungyujxm ndúnup má di'ibu kyajts nja'ayuty,

ujtsuts miits nyajjot'ambúktap mat ja'agyujxm ja ja'ayuty di'ibu kyaj tjaygyukya'andu.

²⁰Es nandu'un Diosu kyugajxpu Isaiiu jotmuk'ajytun mat jyunañ ko Dios y'awa'anu:

Di'ibuts kyaj xy'uxtaaydyu, ojts xpyaattu; tats nnaydyuk'ixyuty ja di'ibátyu naty kyajts xyajnidúwudu.

²¹Isaiiu t'anmaaydyu nandu'un ko Dios tmadyaky ja israelitu ja'ayuty má jyunañ: "Tuk xúdugóy tu n'awíxyuts es tu nja'axajuya'andu majtsk adu'umgu'uty es xyñimínudats di'ibu kyajts xyumyúmdowdu es kjuunuty."

Israelitu winwitsypyu

11 Tyam nyajtáy: ¿Ti tuu Dios ttim'uxtijta'ay ja israelitu ja'ayuty? ¡Ni wi'ix tsoo! Pes uj ku'um israelitu ja'ayuts, tyuump 'yaats ja Abraan esu Benjamink. ²Kyaj ja Dios t'uxtij ja jya'ay di'ibu extu jékyup ñijawu éxtumú jya'ayuty. ¿Tii kyaj miits xyñijáwudu éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajytun má yajmadya'aky éxtum ja Diosu kyugajxpu Eliius tmú'u'uñ ja Dios mat yu'ugyujxmu israelítuty? Du'un jyunañ: ³"Windsún, tu dya'ooktu ja mgugajxputy es tu dyajkutugóydyu yu m'artal; ujts naydyi'igyu tu nwe'emy, es extu uj nandu'unuts xya'ooga'andu." ⁴¿Per wi'ix ja Dios 'yadsoojumbijtu? Du'un jyunañ: "Juxtuk mílnum ja ja'ayuty xy'akwu'umxudats di'ibu kyajnum twingoxtánudu ja Baalu 'yagojwinnáx." ⁵Nandu'un

jajtpu da'un 'yakwe'emy tyam waanu ja ja'ay di'ibu mut ja Diosu myay'ajtungyujxm yajwin'ijxy.

⁶Es pun Dios may'ajtungyujxm wyin'ijxudu, kyaj mbaat njuna'anum ko yu'u jya'ay'atudu Dios mut ko ku'am ti ttundu. Mut ko di'ibu yajpatp ja'agyujxm ko ti ndu'unum, kyaj yu'u yajtijy ko may'ajtungyujxm yajpaaty.

⁷¿Wi'ixu da'un? Kyaj ja israelitu ja'ay oj tpaattu di'ibu jya'uxtaaydyup, per pyattu ja ja'ay di'ibáty ja Dios wyin'ijxudu. Es punaty Dios kyaj wyin'ijxyu, ju'undaaydyu jyot wyinma'añuty.

⁸Yu'u da'un di'ibu ja Diosu jyaabyajtun myadyakypy ma 'yity kuxja'ay: "Dios myooyu juun jyot wyinma'añuty es yu wyiin kudiibu 'yixtut esu tyatsk kudiibu myudówdut. Es da'uñumu da'un tyambaat." ⁹Es ja rey Davit 'yamdooyujtksoo ja Dios da'un:

Wa'an ja myuj xuu jyumbitu éxtumu trampu esu ta'uyun, éxtumu tsaa di'ibu tyukkunápudup esu da'un yajtuydyúndut.

¹⁰Wa'anu wyiin twindsu'u twingoodsu kudiibu 'yixtut; wa'an da'uñum 'yity ja jyubajk uutsy.

Nitsokun pánuty kyaj 'yisraelítuty

¹¹Pes nyajtáwdu: ¿Tii kunajpudu kudaadu ja israelítuty es kyutugoodyu tugekyu tugekyu? ¡Ni wi'ix tsoo! Mut ko yu'ujuty pyojpätuundu, ta ja nitsokun tu myiñ ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es da'un ñaydyukwinnaxujáwdut di'ibu israelitu, es ttsóktut

nandu'un di'ibu Dios tu tmo'oydyu di'ibu 'yaxaju Jesukristu. ¹²Mut ko pyekytyuundu ja israelítuty es paadyu da'un dyajtugoodyu ja kyunu'xunuty, Dios tu tkuni'xy kanak nipat ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty. Pes waanu kajaa yajkunu'xtut nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty ko Dios tkunu'xta'ayut nandu'un ja israelítuty.

¹³Nmugajxtupts miits di'ibáty kyaj m'israelitu'attu. Tuj'ajtunú'u ko Diósuts xykyajx esuts miits xy'apóstulu'áttut. Paadyuts nnaygyuyákyuty amumdu'uk esuts nguudyúnut tyadu tu'unun.

¹⁴Es da'unuts nduñ esudsu nja'ay xytyuk'adsóktut ja nitsokun di'ibu miits mmudajttup, es da'un nandu'un naaguty ja israelítuty 'yaxájudup ja Jesús. ¹⁵Ko yu'ujuty kyaj tkupujktu ja nitsokun di'ibu Dios jamo'oyánu, net ja Dios 'yuxtiju es jyunáñ mmo'oya'anudu ja nitsokun miits di'ibu kyaj 'yisraelitu'attu. Es ko yu'ujuty ñayyajtugátsudut, da'un 'yítut éxtumxyup tu jyikypyuktu ma tu 'yooktu. ¹⁶Ko ja Dios yajtukmay'áty ja jawyiimbu tsajkaaky di'ibu miimp ma ja jembyu pujta'aky, nandu'un yajtukmay'áty tugekyu tyadu pujta'aky. Es pun ja Dios yajtukmay'áty ja kepy'aats, nandu'un yajtukmay'áty ja 'yaay xye'entsy.

¹⁷Mbaat njuna'anum ko ja israelítuty da'un éxtum ja 'yaay xye'entsy tu'ugu oliivus kepy di'ibu kuyu'uy kudajy. Naagudyu tyadu kepxye'entsy tu yajkupoottu. Pes miidsuty di'ibu kyaj 'yisraelitu'attu, di'ibu da'un éxtum ja kepxye'entsy

aamyóty ujtsótypyu, tu mya'agojmúktu mut ja oliivus kepy di'ibu ijtp kuyu'uy kudajy, es du'un miidsuty tu xy'axájudu mjiky'ajtun mut yu'ugyujxmu tadu oliivus kepyu kuyu'uy kudajpyu.

¹⁸Paaty katu mnayjyáwuty waanu oy es kudiinam ja oliivus kepyu 'yaay xye'entsy ku'am. Pün mnayjyawuyánup waanu oy, jamyats ko mij kyaj xymyo'oy ja jiky'ajtunú tadu kepy'aats. Nik yu'u du'un ja kepy'aats mij myajjiky'ajtup.

¹⁹Wa'anú da mjuna'añ:

“Ja'aguyxmu tpo'ttu ja oliivus kepxye'entsy esuts xytyukjupkojuya'andu uj.”

²⁰Tuy'ajtunú'u ko ja oliivus kepxye'entsy oj yajpooty naaguty mut ko kyaj naty tmubuktu Dios, es du'un yu'ujuty éxtum tu tyu'udsyan. Es nandu'un tuy'ajtunú'u ko miits myajtukjupkójudu mut ko xymyubuktu Dios. Es katú mmuj mbaadu mut yu'ugyujxmu. Nik ni'igu naybyujta'agudu yuunk naxypy. ²¹Ja'a ko Dios kyaj oj tme'xy ja israelítuty má kyaj tmudowdu, oy yu'ujuty du'un éxtum ja oliivus kepxye'entsy ku'am, çtii mjunaamp xytyijy ko myajma'xtat miidsuty di'ibu du'un éxtumu xye'endsyu oliivus kepy aamyóty? ²²Jaygyúkudu ko ja oliivus kepy mut ja kyu'amxe'entsy esu xye'endsyu oliivus kepy aamyóty ujtsótypyu, du'un yu'u éxtum tu'ugu ixpajtun di'ibu xytyuk'ijxum ja tsojkonú Dios es nandu'un yu tyu'dyu'unun. Pes ja tnydyu'unun tmooy ja israelítuty

ko tpo'ty éxtum ja xye'endsyu tu'utspu, es má miidsuty dya'ixyuty ja tsojkon. Per pün kyaj mnayya'ityuty mudu Diosu myay'ajtun, nandu'un miidsuty nujx m'ittu éxtumu kepxye'entsy di'ibu yajkupo'ttu. ²³Es ja israelítuty, pün yajjumbijttup ja jyot wyinma'añ es ñaybyujta'agudut Dios kyu'ujóty, yu'udyu du'un yajpujta'aktup jatugok má naty 'yity, mut ko Dios mbaat jam pyujta'agyuty jatugok. ²⁴Ja ja'ay di'ibu kyuyiipy kyudajpy ja oliivus kepy, kyaj ttukjupkóju mut ja xye'endsyu oliivus kepy di'ibu miimp aamyóty pejyóty. Per ja Diosu du'un ttuun mut miidsuty di'ibu kyaj 'yisraelitu'attu, éxtum ja kepxye'entsy di'ibu kyuyiipy kyudajpy ja oliivus kepy. Ko Dios tu mbujkta'agudu mut ja'a, kyaj tsyíputy es tpujktá'agut jatugok ja israelitu ja'ayuty mut ja'a, di'ibu ijttup éxtum ja oliivus kepy kyu'amxe'endsyuty.

Israelitu ja'ay ñitso'oktu

²⁵Mugu'ugítuty, Diósuts tu xytyuknijawu di'ibu ijty kyayajnijawu, es kudiibu miits mnayjyáwudut muj kuwijy. Tuk peky ja israelítuty wu'umdup kjuun extu 'yamukudya'aydyut es kya'pxut ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty di'ibáty 'yaxajuyándup ja Jesús. ²⁶Ko du'un tyun jyátudut, net nidugekyu ja israelitu ja'ayuty ñitso'oktat, éxtum ja Dios jyuna'añ má ja jyaaybyajtun:

Má Syon pyudsámüt ja

Yajnitsókpü

di'ibu yajpojpuníwa'adsup ja

'yu'unk 'yuna'kadyu Jakoob.

²⁷ Esu tyaadu du'un ja kajxy'átypyu di'ibuts ndunaampy mut yu'ujuty kots nyajjuga'aganudu ja pyojputy.

²⁸ Mut ko ja israelítuty 'yuxtijtup ja oybyu ayuk ma yajmadya'aky ja Jesukristu, Dios pujtákup éxtumu myudsipun es xytyuk'oy'áttut miidsuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty. Peru Dios wyin'ijx ja israelítuty es tja'ay'ata'añ es tpujta'aky éxtumu myutnaymyaayubu ja'agyujxm ko t'aptujk'áttu ja Abraan, Isaa esu Jakoob. ²⁹ Di'ibu Dios yajkypy, kyaj dyajjuge'eky; es ko twin'ixy, nan kyaj tnakypyujku. ³⁰ Miidsuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty, kyaj xymyumdoodu ja Dios, per mut ko tyam ja israelítuty t'uxtijtu ja Dios, mba''ayoowadup miidsuty.

³¹ Es du'un éxtum yu'u t'uxtijtu ja Dios es miidsuty tu xy'axájudu, nandu'un du'un tu jyaty esu Dios tpa''ayówdut ja israelítuty, du'un éxtum miits mba''ayówadu.

³² Pes Dios ni'amuku ja ja'ay tpekymyo'oydya'ay mut ko kyaj myumudóyuty, es du'un ni'amuku ja ja'ayuty yajpa''ayówdut.

³³ ¡Ja Diosu 'yoy'ajtun, wyijy'ajtun esu jyaygyujkun kyaj tmudaty ja kyugujxun, wyinnajxnup éxtum mbaat njajaygyujkun! ¿Pún mbaat tmawinma'añbyaaty di'ibu Dios tu ttuknibujtaagu o di'ibu tyunaampy? ³⁴ Extum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtun: “¿Pún tu tjaygyuku ja Nindsun'ajtum ja wyinma'añ?, ¿pún tu myo'oyuty ja kajxwíjün? ³⁵ ¿Pún oynu'unun jawyiin tu tmo'oy ja Dios es du'un óknun mbaat myugubétyuty?”

³⁶ Ja'a ko Dios tugekyu dyajkojtaay, es tsojkungyujxm es myuj'ajtungyujxm tugekyu 'yity. ¡Muj'ajtun muut ja Dios winu xuu winu tiempu! Wa'an du'unuty.

12 Paaty mugu'ugítuty, n'amdoo nbujktsoodups miidsuty mut yu'ugyujxm ja Diosu pya''ayo'on, naysákudu miidsuty ma yu'un éxtumu jikypyu windsu'kun, wa'ats es di'ibu Dios 'yoyjya'ap. Tyaadu du'un situy muut ya'awdaty ja Dios éxtum mbyaaduty. ² Es katu miits xymyudattu ja winma'añ éxtum púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup, nik ni'igu naysákudu es ja Dios dyajtugátsut ja mjot mwinma'añuty es du'un xyjaygyúkudut di'ibu Dios tsyepjy, di'ibu 'yoyjya'ap, di'ibu oy es di'ibu wa'ats.

³ Mut ja'agyujxm kots ja Dios tu xytyu'unxu ja may'ajtun, paadyuts miits n'anuumudu es katu mnayjyáwudu waanu muj kujxm es küdiinun éxtum mbaadudu. Nik oy nayjyáwudu ku'am éxtum pyaadyuty ja mubujkun di'ibu Dios tu mmo'oyudu. ⁴ Tu'ugu nini'x kubajk myudajtypy yu'u 'yaguxk 'yaxe'entsy. Tamu kyu'u, tamu tyeky, nan tam wiingátypy, es nidu'uk nidu'uk myudajtypy ja kyuumduunk. ⁵ Nandu'unu du'un mut udsajtum, oy njanimay'ajtum, tu'uk je'eyu nini'x n'ijtam mut ja Kristu, es nidu'uk nidu'uk ti'igyu 'yity mut yu wiinkputy nidugekyu éxtum kanak peky ja nnini'x'ajtam.

⁶ Es ja Dios mut ja tsojkun tu xymyo'oyum nidu'uk nidu'ugu madakun. Pün ja Dios tu mmo'oyu ja madakun es xykyajxut ja

'yayuk, madya'ak ja ayuk éxtam ja mubujkun di'ibu mmudajtypy. ⁷Pun ja Dios tu mmo'oyuty ja madakun es xyjudákut ja wiinkputy, kuydyún yajxón. Pun ja Dios tu mmo'oyuty ja madakun esu wiinkputy xya'uxpákut, ya'uxpáktu yajxón. ⁸Pun ja Dios tu mmo'oyuty ja madakun es xyjotmækwingajxut ja wiinkputy, jotmækwingajxu. Di'ibu yajwa'xypy di'ibu myudajty jyaygyejpy mut ja di'ibu tugoy'ajtxup, tun yajxón. Es di'ibu páttap yajkutúkut, wa'an dyajkutíky es tyúnut xonda'aky'aa xonda'akyjyót. Es di'ibu pyudajkup pánuty ayoodup, wa'an tpujúkudu mut ja oyjyotkyjxm es mut ja tsojkan.

Di'ibu tyuundap pánuty myubujktap ja Kristu

⁹Naydsyókudu amumdu'uk jot. Uxtijtu ja axuukpu es padundu ja oybyu. ¹⁰Mnaydsyókudup nixim niyam éxtam tukka'axpən. Windsu'ugudu wiingátypyu ni'igu es kyaj mij ku'am.

¹¹Jajmujwiinudu ja oybyu tuunk. Katu mnuux'áttu. Mudundu Dios amumdu'uk jot.

¹²Jiky'attu xonda'aky'aa xonda'akyjyót mut ko xyjamyatstu di'ibu Dios tu mwándáxuty. Kupuk yajnáxtu mudu ma'xtujkun ja m'ayo'on mjojtmáyuty es kyaj xymyastu'uttat ja mgajxtákun.

¹³Jajwa'xtu miidsuty di'ibu mmudajttap mut ja mmumubujkputy di'ibáty tugoy'ajtxudup. Axájudu yajxón pánuty miin jajttap ma mdujk.

¹⁴Amdow pøjksówdu Dios es tkunu'xat ja di'ibu mduunudup

axuuk miidsuty. Du'an sitay xy'amdow xyjyujksówut es yajkunu'xtut, kyaj xykyajxpóktut.

¹⁵Xonda'áktu mut ja di'ibu xondaáktup. Pujay puyaaxu di'ibu juuy yáxtup.

¹⁶Jiky'attu yuunk naxypy nixim niyam. Katu mmuj mbaadudu, nik ni'igu mjiky'áttut tuda'aky yuunk naxypy. Katu mnayjyáwudu miits ko mguwijy'áttu.

¹⁷Pun ja pán mdúnuty axuuk, katu xytyuunambítu axuuk. Yu'uyu mdúnup di'ibu dan tugekyu pyujtáktup oy. ¹⁸Uxta'aydyu wi'ix miits mjiky'áttut ti'igyu mut nidugekyu ja'ayuty.

¹⁹Mugu'ugítuty, ni na'a miidsuty axuuk xykyatuunambítut ko axuuk myajtúndut, ni'igu oy wa'an ja Dios ttukkumudoy ja ja'ay; mut ko Dios junaamp ma ja jyaaybyajtun: "Ujtsats ndukkumudowaampy; ujtsats nmo'oyup éxtam pyaadyuty."

²⁰Nandu'un xytyuk'ana'amum: "Pun yu mmudsip yu'o'kup, yajkáy. Pun tátsup, yajnu'uuk. Pun mdiimbyu tyaadu, yu mmudsip myudátup ja tsoydyu'un mut ko axuuk tu mdúnuty." ²¹Katu mnaydyukmumada'agyuty ja axuk'ajtun, nik ni'igu mumada'áktu ja axuk'ajtun mut ko xytyúndut ja oy'ajtun.

13 Tsojkup es miidsuty nidugekyu xymyumadówdut ja justisutujkuty es pánuty yajkutujktap, mut ko tugekyu kutujkun myiñ ma Diosun, es ja Diosu du'an di'ibu tu tpujta'aky nidugekyu justísuty. ²Paaty di'ibáty kyamuj'ijxypy ja justísuty, yu'u

du'un kyamuj'ijxypy di'ibu Dios tu tni'ana'amu es du'un tkupúkut ja Diosu tyuydu'unun. ³Mut ko ja justisutujkuty kyaj jyaa'áty esu ja'ay t'ajaw t'adsu'ugudut di'ibu ti oy tyuundup, ja'a du'un di'ibu axuuk adústap. ¿Mjiky'ataamp es ni xkyatsu'ugudu justisutujku? Tun di'ibu dan oy, es extu yu justisutujkuty mya'ítudup kumay, ⁴mut ko ja justisutujkuty Diosu du'un tu pyujta'agudu es xy'ijx'ijt xkywentu'ajtum. Per pun m'adutsp axuuk, mdsu'ugup mjáwup, mut ko kyaj nanugoobu tssuumadity ja 'yespaadu, Diosu du'un tu pyujta'agyuty es ttukkumadówut éxtum nitúkuty ja di'ibu axuuk adústap. ⁵Paaty koonum xymyuumadówdut ja justisutujkuty, kyaj jye'eyuty mut ko xytsyu'ugudu ko axuuk mdúnudut, ja'a du'un mut ko du'un xytyuñ mut ko xyñijawu ko du'un ja Dios dyajnutúku. ⁶Es paadyu du'un xyaktu ja mgugubety di'ibu pyujtáktup ja justisutujkuty, mut ko tyundu ma Dios tu pyujta'agudu. ⁷Pes miits mgubáttup di'ibu mbátudup. Mgubáttup ma ja yajkugubajtrp, es ja mgugubety di'ibu myajktup ma justisuty; may'at windsu'ugudu yajxon di'ibu mbátudup xymyay'at xywyindsu'ugudut. ⁸Katu pún xymyuni'xy'áttu, je'eyu ja tsojkun di'ibu mnaydyukninu'xadup nidu'uk nidu'uk. Mut ko di'ibu tsyejpy ja myugu'uk, tyaadu tu tkuyduunda'ay ja Diosu 'yana'amun. ⁹Ja Diosu 'yana'amun jyuna'añ: “Katu xyajtugóy ja pujk úkunu wyindsu'kun, katu myajja'ay'eeky, katu mmeetsy,

katu m'adseky.” Tugekyu tyadu ana'amun mbaat ya'awijtsmíky ma tyadu ayúkuty: “Mdsókup ja mmudujkpa'ajuty éxtum mij ku'um mnaydsyékyuty.” ¹⁰Di'ibu tsyejpy ja myudujkpa'a, ni na'a kya'adu'atsut axuuk. Es du'un mut ja tsojkun yajkuyduundaapy tugekyu tugekyu ja Diosu 'yana'amun.

¹¹Es du'un miits mjiky'áttut, nijáwudu wi'ixu du'un ja timpu 'yíxyuty ma njiky'ajtum. Kyaj n'ok'ijtum éxtum púnuty maadup, wiy n'ijtum, mut ko waanu ni'igu xymywingo'onum ja nnitso'ok'ajtun'ajtum kudiinum ma tim jawyiin oj n'axájum ja Jesukristu. ¹²Ja koots'át tuu dan tim najxnup es tu dan tim xuunup, paaty n'ok'uxtíjum ja di'ibu dan kubi'its ku'ook, es n'oknay'uxkujkum éxtumu soldaadu ñay'uxkúkuty ko ñuxa'añ tsiptuumbu. ¹³Njiky'ajtum tuda'aky, éxtum ko n'ijtum xuunú ixnide'xy ma tugekyu. Kyaj nguga'ay ngu'úkum, kyaj nmu'indu'unum es kyaj ndu'unum di'ibáty axuuk. Kyaj nnaydsyip'ijxum es kyaj pún ti ngatukmu'ijxum. ¹⁴Nik ni'igu nnayajtagajtsum éxtumxyup Jesukristu nwit'ajt nnijam'ajtum, es katu miits xymyudu'udúkuu es xytyúndut ja axuukpu di'ibu ja mnini'x mgubajk tsyejpy.

Kyaj mmugu'uk xypyeky'ixut

14 Axájudu miits éxtumu mmuga'axuty ja di'ibu tu t'axájudu ja Nindsun'ajtum Jesukristu, oy ja myubajkunuty yu'ujuty kyamujwiinuty. Katu xymyudsipkajxtu. ²Naagudyu

ja'ay jyuna'andu ko mbaat tje'xy otyim tiity, esa wiinkputy di'ibu kyaj myujwiinaty ja myubujkun, jyaxtup yu'uyu aay ujts. ³Di'ibu jye'xypy otyim tiity, tsojkup es kyaj t'axtjút di'ibu kyaj du'an nandu'un ttuñ; es ja di'ibu je'eyu jye'xypy ja aay ujts, tsojkup es kyaj tni'ow tniyaaxut di'ibu jye'xypy otyiity, mut ko Dios tu 'yaxájuty nimajtsk. ⁴¿Mbánu dun mij es xyñi'ow xyñiyaaxut di'ibu myudiimpy ja wiinkpu? Es pun wu'ump oy o axuuk, kyaj mij mbaadyuty es xy'anuumut. Yu'u pátur ja wyindsún, ja'a njuna'anum ja Dios. Es wu'umup yajxón, mut ko yu Nindsun'ajtum mbaat jajwe'emyuty yajxón.

⁵Ta naagudyu ja'ay di'ibu 'yijxtup tu'ugu xuu amaay kudiinam di'ibáty tu ñaxy ma ja samaanun, es ta yu wiinkputy di'ibu junándup ko tugekyu yu xuu ti'igyu 'yamaayuty. Wa'an nidu'uk nidu'ugu ja'ayuty ttuknibujtaagu éxtum ja Dios tu wyinma'añmyo'oyudu.

⁶Di'ibu 'yamaay'ajtypy naagu xuu, du'un ttuñ mut ko du'unu dun ttij ja Dios t'oyyawu. Ja'a di'ibu jye'xypy otyiity, ja'a du'un ttuñ es twindsu'ugut ja Nindsun'ajtum, es tja'aygyuda'aky ja Dios; es ja'a di'ibu kyaj tje'xy otyiity, nandu'un ttuñ es twindsu'ugut ja Nindsun'ajtum, es tja'aygyuda'aky ja Dios.

⁷Kyaj n'oy'ajtungyujxm njiky'ajtum es kyaj n'oy'ajtungyujxm n'o'kum. ⁸Pun njiky'ajtum, Nindsun'ajtum 'yoy'ajtungyujxm njiky'ajtum; es pun n'o'kum, Nindsun'ajtum

'yoy'ajtungyujxm n'o'kum. Ma njiky'ajtum es nandu'un ma naty tu n'o'kum, xyja'a'ajtum ja Nindsun'ajtum. ⁹Paadyu Kristu 'ye'ky es jyikypyejky es du'un yajWindsun'átut, du'un di'ibu tu 'yooktu es nandu'un di'ibu jiky'ajttup.

¹⁰Pes mij di'ibu kyaj ttsu'utsy ja tsu'utsy, ¿ti ko xyñi'ow xyñiyaaxu mmumubujkpu di'ibu tsyu'tsypy ja tsu'utsy? Es mij di'ibu tsyu'tsypy ja tsu'utsy, ¿ti ko xy'axtijy ja mmumubujkpu di'ibu kyaj ttsu'utsy ja tsu'utsy? Nidugekyu adsajtum nwinguwa'aguya'anum ja Dios, es yu'u xypyayo'oyum. ¹¹Mut ko yu Diosu jyaabyajtum jyuna'añ:

Du'un ja Nindsun'ajtum
jyuna'añ:

Du'un éxtum tu'ajtum kots
njiky'aty,
nidugekyu ja'ayuty
xywyngoxtánuduts,
nidugékyuts xy'awdátuduts,
du'un jyunañ ja Dios.

¹²Du'un adsajtum nidu'uk nidu'uk nyajkum ja tu'ajtum ma Dios éxtum tu njiky'ajtum es tu n'adátsum.

**Kyaj ndsiptu'unum mut
ja nmugu'uk'ajtum**

¹³Paaty kyaj n'oknayñi'o'o n'oknayñiyáxunum nixim niyam. Nik ni'igu xytyúndut kudiibu pyekyky'a'adut ja nmugu'uguty o di'ibu kyaj tsiptáxudut ma ja myubujkun. ¹⁴Mut ko ti'igyuts n'ity mut ja Nindsun'ajtum Jesukristu, nmudajtypyuts ja tu'ajtum ko kyaj ti je'xy di'ibu kyaj wy'a'adsuty. Per ja ja'ay di'ibu nayjyunánup ko taa

yá je'xy di'ibu kyaj wya'adsuty, mut ja'a kyaj wya'adsuty. ¹⁵Es pæn mij kyaj xytyuñ kwentu éxtumá mmøgu'uk ñayjýwøty má ja myubujkun, es mut ja di'ibu mje'xypy xyajma'aty yá myubujkun, kyajpá dæ'un xytyuñ mut ja tsojkun. Paaty katú xytyuñ es xyje'xy di'ibu yajpekytyúnæp ja mmøgu'uk di'ibu Kristú kyu'o'ku. ¹⁶Katú xytyuñ di'ibu ja'ay mbaat muut tkajxudíty tmadyaagudíty ja mjiky'ajtun éxtumá axuukpæn. ¹⁷Mut ko pæn ja Dios tú xpyuýtákum éxtumá 'yu'ungun, kyaj jya'ajuty mut di'ibu njø'xum o n'úkum, ja'a dæ'un mut ko njiky'ajtum éxtumá Dios ttseky, es mut ja ti'igyú'át esu xondakun di'ibu Espírítu Santú xymyo'oyum. ¹⁸Di'ibu myødiimbyu dæ'un ja Kristú, 'yoyjýwøp ja Dios es oybyudsúmæp má yá ja'ayuty. ¹⁹Dæ'un n'aktu'unum di'ibu xytyuknimi'inum ja agu'k'ajt jotkujk'ajtun, di'ibu xpyudujkum es nyajmujwiin nyajkajaajum ja nmubujkun'ajtum nixim niyam. ²⁰Katú xyajtugóy ja Diosu tyuunk mut ja'agyujxm di'ibu mje'xy mbejkypy. Tý'ajtunú'u ko tugekyu yá je'xy peky, wá'adsu'u es oy, per axuugu'u ko njø'xum pæn nnija'am ko mudu tyaadu yajpekykya'apy ja wiinkpøty. ²¹Nik oy ko ngadimjø'xum ja tsu'utsy es ngadim'úkum ja vinu, o ndu'unum oytyim di'ibaty di'ibu mbaat muut nyajpekykya'am ja nmumubujkpu'ajtum. ²²Pæn mjunaamp ko tugekyu je'xy peky 'yóyuty es ko mbaat xyje'xy tugekyu, dæ'uñumú dæ'un m'ítut Dios windum. Jotkujk ja ja'ay di'ibu

kyaj ttuñ di'ibu pyekyjya'ap. ²³Per ja di'ibu ti jye'xypy es twinmay ko peky di'ibu tyiimpy, tyadu ja'ay pekytyuump ko tje'xy ja'agyujxm ko kyaj mubujkungyujxm tú ttuñ.

**Nidu'uk nidu'uk xypyátum
es nyajjotkudákum ja
nmumubujkpu'ajtum**

15 Kom udsajtum pánuty nmudajtum muj wiin kajaa ja nmubujkun'ajtum, n'okmøduna'ayum mut ja ma'xtujkun ja di'ibu dæn kyaj tmødaty muj wiin kajaa ja myubujkun, es kyaj njiky'ajtum éxtumá dæn je'eyu ja ndsojkun'ajtum jya'ty. ²Nidu'uk nidu'uk xypyátum es nyajjotkudákum ja nmumubujkpu'ajtum es dæ'un nyajmujwiin nyajkajaajum ja myubujkun. ³Mut ko kyaj ja Kristú kæ'um ñaydyukjotkudakæ, dæ'un jyajtu éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun: “Ja di'ibu myajwingajxpajt, ujtsets tú xytyukka'ay.” ⁴Mut ko tugekyu di'ibu wæ'ump má ja Diosu jyaaybyajtun, yajkæxjaay es nnaydyukni'ijxum es nmudajtum ja ma'xtujkun es jotkujk n'awijx njøjp'ijxum di'ibu minaaamp. ⁵Wa'an ja Dios di'ibu xymyo'oyum ja jotkujk'ajtun esu ma'xtujkun, mmo'oyudu miits ja ti'igyú'ajtun es nidugekyu xpyadúndut ja 'yijxpajtunú Jesukristú, ⁶es dæ'un ti'igyú xy'awdátut ja Dios, ja Nindsun'ajtum Jesukristú Tyeety.

**Oybyu ayuk yajkajxwa'xy
má kyaj 'yisraelítuty**

⁷Nay'axájudu nidu'uk nidu'uk éxtum nandæ'un oj m'axájudu ja

Kristu miidsuty, es du'unu Dios 'yítut awdaty. ⁸Mut ko n'awánudu ko yu Kristu myiín es tpuđúkat ja israelítuty es tkuydyúnut di'ibu Dios jékyup tyukmuwandak ja 'yaptújkuty, es du'un ya'ixannu ko tyiimpy ja Dios éxtum wyandaky. ⁹Nandu'un myiín ma ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty es tja'aygyuda'aktut ja Dios mut ko yu'ujuty tu pya'ayówudu. Tyaadu du'un di'ibu myadyakypy ja Diosu jyaabyajtun:

Paaty n'awdataampy ma yu di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es nguy'úwupts ja mmuj'ajtun.

¹⁰Es jatuk peky ja Diosu jyaabyajun jyuna'añ:

Xonda'aktu miidsuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty ti'igyu mudu Diosu jya'ayuty, ja israelítuty.

¹¹Nandu'un jyuna'añ jatuk peky:

Awdattu Nindsun'ajtum nidugekyu miidsuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

Wa'an nidugekyuty ja naxwíñudu ja'ayuty t'awdattu Dios.

¹²Nandu'un ja Diosu kyugajxpu

Isaiiu jyuna'añ ma jatuk peky:

Minamp tu'ugu tyuump 'yaats ja Jese, es yu'u yajkutukaamp majaty naxwíñudu, es yu'ujuty 'yawix jyujp'íxtup es ñayyákudut ma yu Jese tyuump 'yaats.

¹³Wa'an ja Dios di'ibu xymyo'oyum ja awijxun, myajxonda'agudu miidsuty es mmo'oyudu ti'igyu'át ma yu mmubujkun mut yu'ugyujxmu myak'ajtun ja Espíritu Santu, es myujwiin kyajaat ja mmubujkun.

¹⁴Magu'ugítuty, nmubejkypyuts tui'ajtun ko miits ni'igu

xymyadattu ja tsojken es ja nija'ajun, es nandu'un mjajttup wi'ix xykyajxwjtut nixim niyam.

¹⁵Per tu nnijáyudu muk aa muk jot ma tuk pekyu tyadu neky, ja'a ndukjamyajstup di'ibu naak mjajttup es kyaj xyjatyugódyut.

Du'unuts tu nduñ mut kots myay'ajtungyujxmu Dios tu xykyexy ¹⁶esuts nmudúnut ja Jesukristu es ttuk'oy'áttut

di'ibu kyaj 'yisraelítuty. Ja'a ujts ndukmúdiimpy ja Jesukristu esuts uj ngajpxwa'xut ja oybyu ayuk di'ibu tso'on ma Diosun.

Du'unuts nduñ es 'yíttut pánuty kyaj 'yisraelítuty éxtum ja windsu'kun di'ibu Dios 'yoyjya'ap, pánuty Espíritu Santakyujxm tu wya'atsjáttu.

¹⁷Mut ko ti'igyuts n'ity mudu Jesukristu, xonda'kpuuts es uj ja Dios nmudúñuts. ¹⁸Nmadya'agupts yu'uyu di'ibu Kristu ku'um tu ttuñ mut uj, esuts nduk'axájudut di'ibu kyaj 'yisraelítuty ja Kristu, es tmumadówdut. Pes ja Kristu du'un tu ttuñ mut ujtskyujxmudsu n'ayuk es di'ibuts ndiimpy, ¹⁹es mut yu'ugyujxmu ijxwu'umun esu muj'ajtun di'ibuts ja Espíritu Santu xymyooyuts ja muk'ajtun esuts ndúnut, es du'unuts tu ngajxwa'xy tugekyu tugekyu ja oybyu ayuk extu Jerusalén es extu Iliryu ñaaxóty. ²⁰Du'uñamts uj ndseky es ngajxwa'xut ja oybyu ayuk majaty kyajnum yajni'igajxy ja Kristu, es du'un, mbaat njuna'anum, kyajts ja potsy nyajpéty ma ja wiinkpu tu tpojtse'eky ja 'yujx.

21 Nguydyunaambyuts éxtum jyuuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun: 'Yíxtubu taaduty di'ibu ja ja'ay kyaj oj yajnimadya'aky, jyagyúkuðubu taaduty di'ibu kyaj tmudoo'ijttu.

**Paablü ttukniwinmayu
es ñajxa'añ Romu**

22 Paatykyujxmutš miidsuty kyaj nninujxtu, óyuts uj kanak ok miidsuty tu njaninujxa'andu. 23 Per tyam, tuts nya'abaadu ja nduunguts ja yaa, es mut ko jumujt jumujt tu njaninujxa'andu miidsuty, 24 tyam situy nnujxaambuts. Nujxaambuts Españu es nnaxa'añuts jawyiin Romu es ngu'ixtat. Es kodsü naty tu n'okxonda'aky waanu mut miidsuty, mbaaduts xypyudékudu esuts uj n'aknujxut mats tu nnidsoonnu. 25 Per maanum ngaku'ixtu, nujxaambuts jawyiin Jerusalén es nyajnujxa'añuts tu'ugu naybyuduku ma yu nmügu'uk'ajtum jap. 26 Mut ko yu nmügu'uk'ajtum jam Masedoñu es yaa Akayu ttuknibujtaagudu es dyajmuka'andu meen es ttuknigaxa'andu ja nmügu'uk'ajtum di'ibu tugoy'ajtxadup jap Jerusalén. 27 Yu'u ku'um tyuknibujtákuðu ttuna'andu mut ja kyua'mdsojkun, es pátur es du'an ttúndut, mut ko ja israelitu ja'aygyujxmuty ja Dios kyunu'xudu, es paaty oyü du'an ko yu'ujuty dyajwa'xtu di'ibu myudajt jyagyajptur mut ja nmügu'uk'ajtum jam Jerusalén. 28 Es kodsü naty tu nguyakyu tadu meen es tu nguydyúñdsu natyü tyaadu di'ibuts tu nyajtuknipéky,

taats ndsoona'añ jam Jerusalén es nnujxnuduts Españu, es ngu'ixtat miidsuty kots uj jam nnáxut. 29 Es nmudajtypyuts ja tui'ajtun ko ma nujx ngu'ixtu, nujxupts mut tugekyu ja Kristu kyunu'xun.

30 Mügu'ugítuty, es tyam n'amdoo nbujktsoodup miidsuty ma yu Nindsun'ajtum Jesukristu es mut ja Espiritu Santu tsojkan di'ibu xymo'oyum, 31 es xyñigajtaaguduts esudsü Dios xkyuwa'anut ma yu israelítuty jam Judeeu di'ibu kyaj tmudundu ja Kristu. N'amdebyuts ja Dios nandu'un esü nmügu'uk'ajtum jap Jerusalén t'axájudut mut ja ja'aygyudáku ja naybyuduku di'ibuts ndukninujxtupts.

32 Es du'unuts xonda'aky'aa xonda'akyjyót nujx ngu'ixtat miidsuty, pun junaamp ja Dios, esuts nxonda'agut kots nbo'xut mut miidsuty. 33 Wa'an ja Dios di'ibu xymo'oyum ja agujk'ajt jotkujk'ajtun, t'ity mut nidugekyu miidsuty. Wa'an du'anuty.

Kajxpo'xun

16 Nduknipujktur yu nmumubujkpu'ajtum Febe. Yu'u oy Dios müduump ma ja mübukputujk ñaymyúkuðu Senkreeu. 2 Tunu may'ajtun, axaju yajxon mut ja xyuugyujxmu Nindsun'ajtum, éxtum ñitákuty ja Diosu jya'ayaty. Pudákudu mut ti tugoy'ajtxur, mut ko yu'u tu tpu'dákudu mayja'ay, nandu'unuts uj tu xypyuduku.

3 Tunu may'ajtun mayDios xy'anuumudu Prisiü esü Akilü, yu nmümüduumbudyuts

mā yu Jesukristu ñu'u tyu'u.
⁴Yu'ujaty pyujtáktu ayo'on
 jajp'ámá jiky'ajtun nūgoo kots uj
 xyajtse'eky. Nja'aygyudákypyuts
 yu'u, es kyaj 'yujtsuty je'eyu,
 nandu'un nidugekyu ja
 nmamubajkrp'ajtum di'ibu kyaj
 'yisraelítuty. ⁵Nduknigéxyudsu
 Dioskajxy nandu'un nidugekyu
 nmugu'uk'ajtum di'ibu
 naymyujkudup es t'awdattu
 Dios mā yu tyajku Prisku esu
 Akilu. MayDios xy'anuumudu
 nmutnaymyaayubuts Epenetu
 di'ibuts njantsytsyejpy, di'ibu
 jawyiin jap Asyu 'yaxaju Jesukristu.
⁶MayDios xy'anuumudu yu
 Mariiu, di'ibu jantsy tuun mut
 miitskyujxmuty. ⁷MayDios
 xy'anuumudu Andróniku
 esu Juniius, di'ibuts muut
 ndsimdsyunaay, yu'ujaty 'yaxájudu
 Kristu tim jawyiin maanumtsu naty
 uj kyajnum n'axaju; es yu'ujaty
 yajmay'áty yajwindsu'ugu mā yu
 apóstuluty.

⁸MayDios xy'anuumudu
 Amplyatus, di'ibuts uj
 njantsytsyejpy mā yu
 Nindsun'ajtum. ⁹MayDios
 xy'anuumudu Urbanu, di'ibuts
 muut nmudún ja Kristu. Nandu'un
 mayDios xy'anuumudu Estakyu
 di'ibuts njantsytsyejpy. ¹⁰MayDios
 xy'anuumudu Apelus, di'ibu tu
 tmumada'aky ja ayo'on mā tu
 tmudún ja Kristu. Nandu'un
 mayDios xy'anuumudu yu
 nmugu'uk'ajtum di'ibáty
 tsyunaaydyup mā Aristoobulu
 jyun tyujk. ¹¹MayDios
 xy'anuumuduts ja nmugugajpn
 Erodyón, es nandu'un ja di'ibu

tsyunaaydyup mā ja Narsisu jyun
 tyujk. ¹²MayDios xy'anuumudu yu
 Trifenu esu Trifosu, yu toxytyujkaty
 myuduundup ja Nindsun'ajtum. Es
 nandu'un mayDios xy'anuumudu
 nmugu'uk'ajtum Pérsidu, di'ibu
 jantsytyuun mā yu Nindsun'ajtum.
¹³MayDios xy'anuumudu Rufu,
 di'ibu tu dya'ixyuty yajxon
 ko tmudún ja Nindsun'ajtum.
 MayDios xy'anuumudu yu Rufu
 tyagu'unk, di'ibuts tu xymudaty
 éxtumu 'yu'ungun. ¹⁴MayDios
 xy'anuumudu ja Asínkritu,
 Flegontu, Ermus, Patroobus,
 Ermes esu nmugu'uk'ajtum di'ibu
 jam muut 'yittu. ¹⁵MayDios
 xy'anuumudu Filólugu, Julyu,
 Nereeu esu myuga'ax toxytyujk,
 Olimpyu es nidugekyu ja Diosu
 jya'ayuty di'ibu ijttap mut yu'ujaty.

¹⁶MayDios mnay'anu'umxudut
 nixim niyam es mnaymyunánudut
 tsojkun muut. Nidugekyu yu
 nmugu'uk'ajtum di'ibu yam mā
 ja mubajkrp'utujk yo'oymyúktu,
 mduknigáxudu Dioskajxy.

¹⁷Mugu'ugítuty,
 n'amdoo nbujktsoodup es
 mnaygywentu'átudut miidsuty mā
 tadu ja'ayuty di'ibu je'eyu t'uxkuku
 yajnaywya'xu es tpujta'aktu ja
 tsip, mut ko ya'uxpuktu wiingu
 uxpujken mā yu di'ibu miits tu
 xy'axájudu. Mastu'uttu yu'ujaty,
¹⁸mut ko tyaadu du'ambu ja'ay
 kyaj tmudundu Nindsun'ajtum
 Jesukristu, yu'uyu pyaduundup ja
 ky'um winma'añ es jeky kyajx
 myadya'aktu es du'un kaxu'kp
 ko 'yóyuty, du'un twinwepy
 twinjaaxy es twin'uun di'ibu kyaj
 ñaygywentu'átyuty. ¹⁹Nidugekyu tu

tmadowda ko miits mguydyuundap ja Kristu 'yuxpukun, es xondakpats ko du'un xytyundu. Ndejpyuts es miits mwijy'attut es xytyundut ja oybyu es xy'uxtijtut di'ibu kyaj 'yoyuty. ²⁰Dios di'ibu xymo'oyum ja agujk'ajt jotkujk'ajtun, tsojk tta'annakya'añ yu Satanás mdekypyatkuputy. Wa'anu Nindsun'ajtum Jesukristu mgunu'xudu miidsuty.

²¹Mdukniğaxudu Dioskajxy ja Timotee, di'ibuts mut nduñ, es nandu'un yu nja'ayuts, ja Lusyu, Jason esu Sosipater.

²²Ujtsuts Tersyu, di'ibu tyadu neky yam jyaapy di'ibu Paablu ñaskajxup, ndukniğaxtu Dioskajxy ma yu Nindsun'ajtum.

²³MayDiósuk du'un jyuna'añ ja Gayu. Yu'uts yam xyajjajttákp es dyaky ja tyujk ma ñaymyúkudu ja mubujkputujk. Nandu'un mdukniğaxudu Dioskajxy ja Erastu di'ibu Korintu tesoreeru'ajtp, esu nmuguk'ajtum Kwartus.

²⁴Wa'anu Nindsun'ajtum Jesukristu mgunu'xudu.

Dios ya'awdaty

²⁵Es tyam, ittu mada Dios di'ibu mbaat waanu ni'igu myajmukta'agadu mut yu'ugyujxm ja oybyu ayuk di'ibu Jesukristu yajmiin es di'ibuts ngajxwa'xypy. Tyadu oybyu ayuk ya'ijxup di'ibu Dios tu ttuknibujtaagu, di'ibu ijty kyayajnijawu maanumu naty kyakoju ja naxwiñudu, ²⁶es tyam tu yajnijawu ma tniğaxtu ja Diosu kyugajxputy ma Diosu jyaaybyajtun, du'un éxtamu Dios di'ibu winu xuu winu tiempu ijtp, t'ane'emy es yajkajxwa'xut ma tugekyu naxwiñudu es du'un yu'ujuty tmubúktut es tkuydyundut.

²⁷Ja Dios di'ibu jeleyu Dios'ajtp es tim wyijy'ajtun muut, wa'an ja'a Jesukristakyujxm tmadatut ja muj'ajtun winu xuu winu tiempu. Wa'an du'unuty.

Myutu'ukpu Neki Di'ibu Paablu Tyuknigajxtu Ja Korintu Ja'ayuty

1 Uj Paablu. Diósuts tu xpyujta'aky esuts xy'apostulu'átut ja Jesukristu. Uj mut ja nmugu'uk'ajtum Sóstunus ²nduknigajxtudsu tyadu neky ja Diosu jya'ayuty di'ibáty naymyujkudup jam Korintu, di'ibáty ijtp ti'igyu mut ja Jesukristu. Dios tu tyukniwówuty es dyajnujxut tu'ugu jiky'ajtanu wa'atspu, ti'igyu mut nidugekyu di'ibu otyim maaty wyindsu'kudup ja Nindsun'ajtum Jesukristu, di'ibu du'un Wyindsun'ajttup yu'ujuty es nandu'un udsajtum. ³Wa'anu nDios Teety'ajtum esu Nindsun'ajtum Jesukristu mgunu'xudu es mmo'oyudu ja agujk'ajt jotkujk'ajtan.

Wi'ixu kunu'xun yajpaaty Jesukristakyujxm

⁴Du'añumts nja'aygyuda'aky ja Dios mut miitskyujxmuty, ja'a ko ja Dios tu mgunu'xudu mut yu'ugyujxmu Jesukristu. ⁵Es ja'a ko m'ity ti'igyu mut ja Jesukristu, Dios tu mmo'oyuty tugekyu otyim di'ibuty ja oy'ajtan ma manmujaja'an, du'un ma tugekyu

m'uw mgajxtu es du'un ma otyiity xyjattu, ⁶es mudu tyaadu ya'ixy ko di'ibuts ngajxwa'x ma miidsuty Jesukristakyujxm, ja'a du'un ja tui'ajtan. ⁷Pes ni di'ibu Espiritu Santu myadakun mgatugoy'ajtxuty es mjiky'átut éxtum ja Dios ttseky maanum xy'ak'awixyñum ma myina'añ yu Nindsun'ajtum Jesukristu. ⁸Yu'u myajmuk'át mya'oy'átudup es mbudúkudup kudibu miits xmyudáttut ni ti pojpu ko myínut jatugok. ⁹Dios kyuydyimbyum di'ibu wyandakypy, es yu'u du'un di'ibu mduknwoodup es mjiky'áttut ti'igyu mut ja 'yU'unk Jesukristu, yu Nindsun'ajtum.

Mubujkputujk ñaybyujkwa'xudu

¹⁰Mugu'ugítuty, n'amdeepy nbujtseebyuts miidsuty Nindsun'ajtum Jesukristakyujxm, es mnayyaji'igyudut es kyaj mnaybyujkwa'xudut. Jiky'attu mut ti'igyu jot winma'añ.

¹¹Njuna'añudsu tyaadu, mugu'ugítuty, mut ko ja di'ibu tsunaaydyup ma ja Klo'ee jyun tyujk tu xtyuknijáwuts ko ak miits mnaydyij mnayyókudu.

¹²Mudu tyaadu, ja'ats n'andijpy

ko nidu'uk nidu'uk miidsuty ak wiink jyuna'andu. Tu'uk jyuna'añ: “Uj, Paablats xy'uxpukpu'ajtp” es jatuk'uk jyuna'añ: “Uj yu'u Apolus” es ja wiinkputy jyuna'andu: “Uj yu'u Peedru” es jatuk peky jyuna'andu: “Uj yu'u Jesukristats xy'uxpukpu'ajtp.”¹³ ¿Per tii, taa ja Jesukristu ñaywya'xyuty kanak pekyu?, o uj Paabla, ¿kruuzpajtats mut miitskyujxmuty, o mnubajttu miits uj nxuugyujxmu?¹⁴ Nja'aygyudákyuyuts ja Dios kots kyaj nyajnubejty nidu'uk miidsuty, tim yu'uy Krispu esu Gayu.¹⁵ Es du'un ni tu'uk pún mbaat kyajuna'añ ko ñubejty mududsu nxuugyujxmu.¹⁶ Aa, per nandu'andsuga nyajnubejty ja di'ibu tsunaadyuyur ma ja Estéfanusu jyuan tyujk, es kyajts nnakyjyamyetsy ja wiinkpu jatuk'uk pún tats nyajnubéty.¹⁷ Pesu Jesukristu kyajts xykyejxy esuts nyajnubátut ja ja'ayuty, xykyajxuts esuts ngajxwa'xut ja oybyu ayuk, es kyaj mut ja ayuk di'ibu ja ja'ayuty ku'am wya'ptur mut ja wyinma'añuty. Du'unuts nduñ es kudiibu tyugóyut ja muk'ajtun di'ibu yajmudajtp ko Kristu 'ye'ky kruuzkujxy.

Kristu myudajtypy ja Diosu myuk'ajtun esu wyijy'ajtun

¹⁸ Ja Jesukristu 'yo'kun kruuzkujxy nanugoobu jyawu kyuxe'eky mut ja di'ibáty najxtur ma ja ayoodákun, peru di'ibáty udsajtum nnitsókum es njo'omum tsajpótm, ja'a tyadu ja Diosu myuk'ajtun.¹⁹ Es du'un jyuna'añ ja Dios ma ja jyaabyajtun:

Nyajkutugóyupts ja kuwinma'añbyu wyijy'ajtun, es nyajjugákupts ja jyaygyujkun di'ibu jaygyujkup.

²⁰ Punu du'un, ¿ma net ja kuwijyja'ay, o ja ya'uxpukputy, o ja di'ibu kyajxy myadyakypy di'ibu yajpátp naxwiñ? Pes ja naxwiñudu wijy'ajtunuty, tu Dios dyajkuxe'eky ko loku yu'u.²¹ Dios ñija'ap di'ibu tyiimpy, es ña'ijxypy es kudiibu ja naxwiñudu ja'ayuty 'yixy'átudut mut yu'ugyujxm ja wyinma'añuty, ja'ayu du'un yajnitso'ogaampy ja di'ibu jotmooyur mut yu'ugyujxm di'ibu yajkajxwa'xp, oy tyadu ayuk kyuxe'eky loku winma'añun.

²² Pesu israelítuty 'yixándur ja ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun, esu grieguty 'yuxtaadyuyur ja wijy'ajtun,²³ peru udsajtum ngajxwa'xum ja Kristu ko kyruuzpejty. Yu israelítuty kyo'oyja'adubu tyadu kajxwa'xun, es di'ibu kyaj 'yisraelítuty pyujtáktur éxtum loku winma'añ,²⁴ per di'ibu Dios tu twoy, oy yu'udyu israelítuty o grieguty, Kristu du'un ja Diosu myuk'ajtun esu wyijy'ajtun.²⁵ Pes ja di'ibu ja'ayuty jya'adur éxtum ja Diosu lyoku winma'añ, kuwinma'añu'u kudiinum ja kuwinma'añbyu di'ibu ya naxwiñ; es di'ibu jya'adur kyaj tmudaty ja Diosu myuk'ajtun, yu'u du'un waanu muk kudiinum ja naxwiñudu ja'ayudyu myujaa.²⁶ Jamyatstu mugu'ugítuty, ko Dios tu mwówudu es mja'ay'ata'anudu, oy mganimay'ajtpudu miidsuty di'ibu du'un kuwinma'añ, es oy mganimay'ajtpudu di'ibu myudajtypy ja kutujkun, es oy

mganimay'ajtpudu di'ibu jotkujk ja'ayuty. ²⁷Peru Dios tu twin'ixy ja ja'ayuty di'ibu naxwíñudu ja'ayuty pyujtáktup éxtumu kulókaty, es du'un Dios dyajtsoydu'unga'ay ja di'ibu naxwíñudu ja'ay pyujtáktup éxtumu kuwijpyun. Ja Dios tu twin'ixy ja ja'ayuty di'ibu ja naxwíñudu ja'ayuty pyujtáktup éxtumu di'ibu kyaj tmadaty ni ti mujaa, es du'un ja Dios dyajtsoydu'unga'ay ja di'ibu ja naxwíñudu ja'ayuty pyujtáktup éxtumu di'ibu myudajtypy ja mujaa. ²⁸Dios tu twin'ixy ja ja'ayuty di'ibu ja naxwíñudu ja'ayuty 'yuxtijtup éxtum di'ibu kyaj ti tsooty, es dyajkutugóyut ja di'ibáty ja naxwíñudu ja'ayuty pyujtáktup éxtumu muj kujxmbun, ²⁹es du'un kyaj pán mbaat ñayjyáwudat muj kujxm Dios windum. ³⁰Peru Dios tu myajti'igyudu miidsuty mut ja Jesukristu es mut yu'ugyujxmu Jesukristu nnija'am ti Dios tseyjpy, oy nwa'umum mut ja Dios, wa'ats n'ijtum es nnitsókum. ³¹Pes du'un éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtun: “Pun ja pán ti ttukxonda'aky, wa'an ttukxonda'aky di'ibu Dios tu ttuñ.”

Yajmadya'aky ja Kristu di'ibu tu 'yeeky kruuzkujxy

2 Mugu'ugítuty, kots uj nmiiñ ma miidsuty es ndukmumadyakta ja Diosu 'yuxpukun, kyajts nyajtuñ ja muj kujxmbu ayuk es ni yu wyinma'añ di'ibu tsip nimujaa. ²Pes kots n'ijty ma miidsuty, kyajts nwinma'añ'atán jatu'ugu wiinkpu, yu'uyu Jesukristu esu 'yo'kun kruuzkujxmbu. ³Ya'ayow

ya'ama'aduts njam'ajty ma miidsuty, ni nmujaats es extu tsuyiibyuts mut ja tsu'kun, ⁴es ko ndukmumadyakta ja Diosu 'yuxpukun, kyaj ndukmudijuyandu ja kuwijjya'aybyu 'yayuk, ni'igu oj ndukmudíjudu mut yu'ugyujxm ja Espiritu Santu es ja Diosu myuk'ajtun. ⁵Paaty ja mmubujkun kyuxuty ma yu Diosu myuk'ajtun es kyaj ma yu ja'ayudyu kyuwijj'ajtun.

Espiritu Santakyujxm ja Dios ñayyajniguxe'egyuty

⁶Di'ibu tu kyutúkaty oy oy tugekyu ja Diosu 'yuxpukun, mut yu'uts situy nya'uxpákeduts mut ja kuwijj'ajtun, es kyaj mut ja naxwíñudu ja'ayudyu wyijj'ajtun nya'uxpákeduts, es ni mut ja wyijj'ajtun di'ibu yajtuundap di'ibu yajkutujktup naxwiiñ. Pesu tyadu yajkutujkpuadyu wyijj'ajtun, kugúxup yu'a. ⁷Ja wijj'ajtun di'ibuts uj tuk'uxpukp, yu'u du'un ja wijj'ajtun di'ibu yu'uts ijtp es di'ibu Diosu naty tu ttuknibujtaagu nmuj'ajtun'ajtumgyujxm. ⁸Ja yajkutujkputy ma yu naxwíñudu kyaj tjaygyujkudu; ja'a kooxyup yu'ujuty tjaygyujkudu, kyajxyup dyajkruuzpajttu ja Nindsun'ajtum Jesukristu. ⁹Per tim du'un jyajty éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtun:

Dios tu t'axkuku mudu di'ibáty tsojkudap, di'ibu ni pánum tka'ixy es tkamudoy es ni kyaja'ty wyinma'añóty.

¹⁰Tyaadu du'un tugekyu di'ibu Dios tu xytyuknija'am mut yu'ugyujxm ja Espiritu Santu, ja'a ko yu Espiritu

Santu tyuk'ijxup tugekyu, es extu ja kukpu nimujaabu wyinma'añ ja Dios.

¹¹Ma ak ja'ayuty, ¿pún mbaat tñijawu w'ix ja jyot wyinma'añ tu'ugu ja'ay? Yu'uyu du'un ja 'yanmujajañ ku'am, ¿kudii? Nandu'un jaitpu du'un ko yu Diosu Jya'ajun, yu'uyu du'un ñija'ap w'ixu du'un ja Dios. ¹²Es udsajtam kyaj tu n'axájum ja winma'añ di'ibu ya naxwiin, yu'uyu situy ja winma'añ di'ibu yajkypy ja Espiritu Santu di'ibu tso'omp ma Dios, es du'un njaygyukam tugekyu di'ibu Dios xyñamo'oyum. ¹³Pes du'unuts udsuty nmadya'aky mut ja ayuk di'ibu ja Espiritu Santu xytyuk'uxpuktu, es kyaj yu'ujuty di'ibu miimp ma ngu'am winma'añ; ja'ats ja'ay nduk'ijxp ja tuj'ajtun di'ibu ja Espiritu Santu yajkypy es tjaygyúkudu pánuty tu'umooyudup ja Espiritu Santu.

¹⁴Mut ko ja ja'ayuty di'ibu kyaj tmudattu ja Espiritu Santu, kyaj mbaat t'axájudu di'ibu ja Espiritu Santu yajkypy. Pesu tyadu ja'ayuty kyaj tjaygyúkudu di'ibu Dios myeepy es junándup: “Loku winma'añ yu'a.” Yu'uyu dun je'eyu di'ibu myudajttup ja Espiritu Santu mbaat tñijawu di'ibu Diosu ja'ay myeepy. ¹⁵Di'ibu myudajttup ja Espiritu Santu, mbaat yu'ujuty tpayo'oy tugekyu, es ni pún wiinkpu mbaat kyaj pyayo'oyuty. ¹⁶Ja'a ko ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: “¿Pún tu t'okwinma'añ'ijxpu ja Nindsun'ajtam? ¿Pún mbaat dya'uxpeky ja Nindsun'ajtam Dios?” Per udsajtam situy nmudajtam ja Jesukristu wyinma'añ.

Paablu esu Apolus, Diosu myuduumbuty

3 Mugu'ugítuty, kots ijty ma miidsuty nya'uxpuktu, kyaj oj mbaat nya'uxpeky éxtum ja ja'ayuty di'ibu nu'ujajwijs tu'ujajwijsup ja Espiritu Santu, ja'a oj nya'uxpeky éxtum púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup o éxtum pánuty jemy tu t'axájudu Jesukristu. ²Pes éxtum mbaat njuna'anum, extu koonum nmooy ja letsyu ma jyapaadyuty nmo'oyut ja kudu'utspu je'xy, mut ko nan kyajnum mbaat xyje'xy ja kudu'utspu je'xy, es extu tyambaat kyajnum mmada'aktu es xyju'xtut ja kudu'utspu je'xy, ³mut ko du'uñum m'akjiky'attu éxtum púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup. Jam di'ibu miits mnaydyukmudsip'ajtudup nixim niyam es mdsiptún mdsipkajxtu nixim niyam, es du'un xya'ixudu ko ja'ayum mbanujxtup ja wyinma'añ di'ibu kyaj myiñ ma yu Nindsun'ajtam Jesukristu. ⁴Ja'a ko miits nidu'uguty mjuna'andu: “Uj Paabluts xy'uxpukpu'ajtp” esu wiinkpu jyuna'andu: “Uj Apólusuts xy'uxpukpu'ajtp”, es du'un mnaygyójudu éxtum ja ja'ayuty di'ibu kyaj tpadundu ja Jesukristu.

⁵Pes anmaagyuts, ¿pún du'un Apolus?, es ¿pún du'un uj, Paablu? Udsuty je'eyu Diosu myuduumbu di'ibu oj mduk'uxpákudu es xymyubáktut ja Dios, es nidu'uk nidu'uk udsuty ndundu ja tuunk di'ibu Nindsun'ajtam oj xymyo'oydyuts. ⁶Mbaat njuna'anum ko ujts nnip

ja tuumt, Apolus tyax, peru Diosu du'un di'ibu yajmujx ja tuumt es yaj'ya'k yajpajt. ⁷Di'ibu nip es di'ibu ta'xp, ni ti yu'ujuty, Diosu du'un tugekyu, mut ko yu'u yaj'yeempy yajpejtypy ja di'ibu yajnip o yajta'xp. ⁸Di'ibu nip es di'ibu ta'xp, yu'ujuty je'eyu tyuumbu'atudu Dios, esu Dios mujuyudup nidu'uk nidu'uk éxtum tkuydyundu ja tyuunk. ⁹Udsuty nmuduundup ja Dios, es miidsuty du'un éxtumu Diosu nax es nandu'un éxtumu Diosu tyujk. ¹⁰May'ajtunguyxm ja Diósuts tu xpyujta'aky éxtumu pojtspu esuts nbojtsu'ugut ja potsy ujx, esu tyam wiinkpu pojtspu yajkujxmup ja potsy. Per nidu'uk nidu'uk ya'ixup wi'ix pyotsy, ¹¹mut ko Dios tu tpujta'aky ja Jesukristu éxtum yu'uyu pyotsy'ujx'áty, es kyaj mbaat pán tpujta'aky jatugugy, ja'a ko yajno'kmátsup mut ja juun.

¹⁴Pánudyu naty oy tu pyotstu es ja potsy kyaj ja juun yajtóyut, Dios kumáyudup; ¹⁵per di'ibu tu pyotstu es myumada'agyuty ja juun, yajtagóyup ja tyuunk tugekyu, oy yu'u ku'am jyanitsókput éxtum naak nitse'leky ma ja junya'ank.

¹⁶¿Kyaj xyñijáwudu ko miidsudyu du'unu Diosu tyujk es ko yu Diosu Jy'ajun 'yity ti'igyu miidsuty? ¹⁷Pun ja pán dyajkutugóyutu tadu Diosu tyujk, Dios yajkutugóyubu tadu ja'ay, mut ko tadu Diosu tyujk, wa'adsu'u. Es tadu tyujk, miidsudyu du'un ku'am.

¹⁸Exkum pán ñaywyin'uunuty. Pun ja pán ñayjyáwuty kuwijy éxtum ja naxwíñudu ja'ayuty ja wyinma'añ, naysajjumbítudu éxtum tu'uk di'ibu kyaj ti tjaty, es du'un jy'a'tut éxtum tu'ugu kuwinma'añbyun. ¹⁹Pesu tyadu naxwíñudu ja'ayudyu wyijy'ajtun, yu'u dun tu'ugu loku winma'añ tpujta'aky ja Dios. Ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: "Dios ya'anuguga'ap ja kuwijyapyuty mut ja kyu'am wijy'ajtun." ²⁰Nandu'un jyuna'añ jatuk peky: "Yu Nindsun'ajtum ñija'ap ko yu kuwijyja'ayudyu wyinma'añuty ni ti tkatsooty." ²¹Paaty ni pán kyanayjyáwuty muj kujxm mut ko tranujxa'anut tu'ugu ja'ay. Pes tugekyu otyim tiity, miits mja'a'ajttup, ²²extu uj, Paablu, yu Apolus, yu Peedru, ja naxwíñudu, ja jiky'ajtun, ja o'kun, ja tyambu, ja óknumbu. Miidsuty tugekyu mja'a'ajttup, ²³es miits mja'a'átudu Jesukristu, esu Jesukristu jya'a'átyuty ja Dios.

Apóstalu tyuunguty

4 Miits mbátudup es xpyujta'aktudats éxtumu Jesukristu pyudujkubu, es ko yu'uts tu xytyuknipúktuts esuts nya'xprúkut ja di'ibu Dios tu ttuknibujtaagu. ²Di'ibu yajtsojpk ma di'ibu tu tii yajtuknipéky, yu'u es tkuydyúnat yajxon éxtumu wyindsun tu tyuknipékyuty. ³Es mut uj, kyajts nmujpujta'aky óyuts miits xpyayo'oydyut ja ndu'ununuts, o wiinkpu ja'ayudyuts nandu'un xpyayo'oydyudats. Uj kyajts ku'am nnaybyayo'oyuty.

⁴Oyuts nganayjávawuty pekymyúut, tyaadu kyaj muut ya'ixy kots uj kyajts nbekyjya'ayuty; yu Nindsun'ajtum yu'u du'un xypyaye'ebyuts. ⁵Paaty ngajxwijtú kudiibu pún xypyayo'oyut ja tyu'ununuty maanum kyamíññum ja Nindsun'ajtum. Es ko yu'u myínut, yu'u ya'ixudup di'ibu tyam ijtp ayu'udsyu, extu ya'ixudup wilix ja ja'ayuty nidu'uk nidu'ugu jyot wyinma'añ, esu Dios 'yanuumudut ko oyu du'un tu ttundu.

⁶Megu'ugítuty, ndukmumadya'aktu tyaadu es xytyuk'oy'áttut miidsuty. Nbujtákum éxtumu ijxpajtun ja Apolus es uj. Di'ibuts nmadyakypy, ja'a mut yu'ugyujxmu n'ijxpajtunuts miits xy'ijxnagúkudut kudiibu xywyinwa'knáxtut di'ibu ijtp kuxja'ay, es kudiibu pún ñayjávawudut muj kujxm es t'axtíjtut jat'uuk. ⁷¿Tii dun muut mmuj mgujxmu kudiinum ja mmegu'uguty? ¿Tii dun mmudajttup di'ibu kyaj tu xy'axaju? Es pun tu xy'axaju, ¿ti ko mnaybyujta'agyuty muj kujxm, éxtum ku'um tu xygyanaraty?

⁸Tu mmukja'aydyáknudu miidsuty es mmudajttup tugekyu di'ibu mdsoktup. Mnayjya'adup éxtumu reyun, es kyaj ti m'oktugoy'ajtxundu mut uudsuty. ¡Kooxyubu da m'okréyuty esuts uudsuty nandu'unxyup nrey'attu mut miidsuty! ⁹Per mut uudsuty, apóstaluty, du'un uudsuty éxtumdsu Dios tu xypyujta'aktu ux'am. Du'un uudsuty éxtum ja ja'ay di'ibu tu yajtunikajxpéty es 'yoogut. Du'un uudsuty

éxtum ya'ixypyudsuumban ko nidugekyu ja'ayuty xy'ixuduts es nandu'unu ánkusuty. ¹⁰Loku uudsuty ja'ay xytyijtu, mut kotsu Kristu nmadundu; ¡miidsuty du'unuty Kristukyujxm m'ittu kuwinma'añbyuty! Uudsudyu du'un ya'ayow ya'ama'atpu, es miits mnaybyujta'agudu oy muk. Ja ja'ayuty xytyuknugoo xytyukkukkoobuts uudsuty, es miits myajwindsu'agudu.

¹¹Extu tyambaat tats n'ayowdu mudu yuu esu nuduudsu, nipatsy uxpaty uudsuty es axuugudsu ja'ayuty xytyundu. Kyajts nmudaty ja ndujkuty.

¹²Anu'xuduts mats ndundu mududsu ngu'u. Xykyajxpóktuts ja ja'ayuty, per ngunu'xtupts yu'ujuty. Xypyajudijttupts, per nyajkujx nyajnaxttupts.

¹³Xyñi'o'o xyñiyáxudupts, per n'adsoojumbijttupts yajxon. Extu tyambaat du'unuts xypyujta'aktu éxtumu naxwíñadu pyosta'ak es éxtum di'ibu ja'ayuty pyawa'ku'ktup.

¹⁴Kyaj nniájayudu du'un mut ko nyajtsoydyu'unga'aja'andu, ja'a du'un n'uwijpy ngajxwijpy éxtumdsu n'u'unu n'una'kun.

¹⁵Oyxyup miits xymyudajtpadu majk milu ja'ayuty di'ibu mmooyudup ja Kristu 'yuxpajkun, ujtsu du'un di'ibu mduk'axájudu Jesukristu ko miits n'awa'anudu ja oybyu ayuk. N'okpajtákum ko ujtsu du'un éxtumu mdeedyun ma yu mjiky'ajtan mut ja Jesukristu.

¹⁶Mut yu'ugyujxmts miits nmunu'xta'aktu es xypyadúndut di'ibuts uj tu nnastunú.

¹⁷Mudu tyaadukyujxm nduknigaxtu Timotee, di'ibuts njantsytsyejpy es njáwuts éxtumdsu n'u'unk ma Jesukristu. Oy tmúdúñ ja Nindsun'ajtum. Yu'u mdukjamyátsudap éxtumts uj njiky'aty éxtumu Jesukristu myubujkpu, du'un éxtum nduk'uxpejky ma oytyim maaty ja mubujkputujk ñaymyúkudu.

¹⁸Nija'ajuty miidsuty di'ibu muj pátedap, junándap xytyijy ko kyajts mij nninujxa'añ. ¹⁹Per tim tsojk nujx ngu'ixa'andu pan junaamp ja Nindsun'ajtum, nétuts ndukni'ixudu taadu di'ibu muj pátedap, ja di'ibu dun mbaat ttuñ o je'eyu du'un kyu'ayuk'aty'attu. ²⁰Ja'a ko ja Diosu kyutujkun, kyaj jyaayuty ma ja kajxy ayuk, ja'a du'un ma ja muk'ajtun. ²¹Pes, ¿di'ibu dun mdsojktap, kots mij nujx ndukkumadowdu kots nnujxut, o ko nujx ngu'ixtu mut ja tsojkun es ja oyjyot?

Mu'induumbu ma mubujkputy ñaymyúkudu

5 Tyam, du'un ja'ay jyuna'andu ko jamu ja'ay di'ibu myu'induump ma miidsuty, jam nidu'uk di'ibu myuttsunaapy ja kyudaak. Tyaadu du'umbu du'un jantsy muj peky, es ni je'eyu kyayajpaaty tadu du'umbu ma yu di'ibu kyaj t'awdattu Dios. ²Ma miidsuty mmuj mbaadudu, ma jyapaadyuty mmay mdajtat. Yu du'umbu ja'ay di'ibu du'un adutsp, koonum tsyékyuty es xy'uxwojppudsúmdut ma miidsuty. ³Oyuts jagam n'ity mut miidsuty, jámats njot nja'ajun ma miidsuty, es

tuts nbayo'oy yu tadu ja'ay di'ibu tu ttuñ ja muj peky. Du'unuts tu nduñ éxtumxyupts uj njámuty ma miidsuty. ⁴Pes naymyúkudu mudu Nindsun'ajtum Jesukristu kyutujkun, njam'átuyps njot nja'ajun ma miidsuty, es nandu'un jyam'átut ja Nindsun'ajtum Jesukristu ja myuk'ajtun, ⁵es tukkudúkudu tadu ja'ay ja mukju'ugópk Satanás es tyuydu'unxudut ja ñini'x. Tundu miidsu tyaadu es du'un jyodumbíttut esu 'yanmujaj'an ñitso'ogut ko myínut ja Nindsun'ajtum Jesukristu.

⁶Miidsuty, katu xytyukmuj xytyukpaadudu mudu tyaadu di'ibu mduundap. Mnija'adap wi'ix jyuna'añ tu'ugu ayuk: “Mut waanubu levaduuru pyude'eky tugekyu tugekyu ja tsajkakyjyútsy.” ⁷Jajka'aktu tugekyu di'ibu myajma'tudap, di'ibu ijtp éxtumu levaduuru di'ibu tu ñajxnu, du'un m'íttut éxtum ja jembyu tsajkaaky di'ibu kyaj ti levaduuru tmudaty, éxtum tyam m'ittu, ja'a ko Kristu 'ye'ky udsajtumgyujxm. Yu'u du'un udsajtum nbasku borreegu'ajtum. ⁸N'oktu'unum ja pasku xuu mut ja tsajkaaky di'ibu kyaj tmudaty ja levaduuru. Ja'a njuna'anum kyaj ti peky, ja'ayu mut ja tuy'ajtun es ja wa'ats'ajtun.

⁹Tu nduknijáyudu ko katu mnaymyáyudu mut ja di'ibáty mu'induundap. ¹⁰Kyajts njajuna'anán es xymyastu'uttut tugekyu di'ibáty kyaj jya'a'átyuty ja Dios, éxtum di'ibáty mu'induundap, o di'ibu adsojktap, o di'ibu toon ma'tstap, o di'ibu 'yawdajttap di'ibu kyaj Dyíósuty. Kooxyabu

də'un, mdimpudsuumdupxyup
 yā naxwiiñ. ¹¹Di'ibuts n'andijpy
 mā ja neky di'ibuts ngajx, pən jam
 tu'ugu ja'ay ñayñigajxyuty ko yu'u
 tpaduñ ja Jesukristu es də'uñəm
 myu'indúñ, o 'yadseky, o 'tawdaty
 di'ibu kyaj Dyíosuty, o 'yabi'tsuty,
 o 'yami'ikyjya'ayuty, o mya'tsputy,
 esu də'umbu ja'ayuty kyaj mmut
 mda'anmúk mwá'kmúkut. Pes
 də'umbu ja'ay ni je'eyu mmut
 mgakaaymyúktut. ¹²Per ɛj kyajts
 xpyaaty nbayo'oyudats ja
 di'ibu kyaj tmuduñ ja Jesukristu.
 Miits mbátudap xpyayo'oyut
 di'ibáty mmut mnaymyúkudə.
¹³Dios pyayo'oyubu taaduty
 di'ibu kyaj tmudundu Jesukristu.
 Paaty ɛxwojppudsámdu tadu
 pekytyuumbu mā miidsuty.

**Mubajkputajk 'yuunda mā fwez
 di'ibu kyaj Dyiosmuduumbuty**

6 Ko nidu'uguty miits
 xymyudáttut tu'ugu u'anun
 mut tu'ugu mmumubajkra, ɛwil'ix
 ko mnejxy u'umbu mā yu fwez
 di'ibu kyaj Dyiosmuduumbuty,
 mā jyapaadyuty xymyu'uunudu
 mā Diosu jya'ayuty?
² ɛTii kyaj xyñijáwudu ko Diosu
 myuduumbuty 'yana'amándap
 nidugeky ja naxwíñudu ja'ay?
 Es pən miidsuty mbaadánup
 xy'ana'amut ja naxwíñudu ja'ayuty,
 ɛwil'ix ko kyaj mbaat xya'oyu tadu
 u'anun di'ibu tim yi'in tim waanu?
³ ɛTii kyaj xyñijáwudu ko ɛdsajtum
 n'ana'amá'anum extu ánkłusuty?
 Es ko də'un, jnə'un ngapayo'oyum
 di'ibu xpyátum mā tyadu
 jiky'ajtən! ⁴Pən ti tsip mmudajttap
 mā tyadu jiky'ajtən, ɛti ko

xykyawin'ixtu di'ibu kyaj myájuty
 ja kyutujkən mā miidsuty, es yu'u
 mbayo'oyudap? ⁵Njuna'añats də'un
 es mdsodyúndut miidsuty. ɛTii ni
 tu'uk jam mā miidsuty di'ibu mbaat
 dyajxeemy ja tsip aku mā Dios
 muduumbuty, es mgajxwíjudat?
⁶Es miits mnayñi'u'anudap nixim
 niyam, jes jabaat ja'ay wyinduuy
 di'ibu kyaj Dyiosmuduumbuty!

⁷Oytyim wil'ix tsooty
 mdugooyñudap ak miits ko
 kyuxel'eky ja tsip mā miidsuty.
 Nik waanu oy ko xymyudánudut
 ko mdúnudut axuuk o
 mdimmaadsudut. ⁸Pes miidsuty
 axuuk xytyundu es xymyaatstu,
 ja'abaat ja mmugu'uktujkuty.

⁹ ɛTii kyaj xyñijáwudu miidsuty
 ko di'ibu də'un adétstap kyaj t'ixtat
 ni na'a ja Diosu kyutujkən? Katu
 mnaywyin'uunudu. Pes ni na'a
 tka'ixtat ja Diosu kyutujkən di'ibáty
 mə'induundap, di'ibáty yajtugeepy
 ja pujk úkənu wyindsu'kən, ni
 yu di'ibu 'yawdajttap di'ibu kyaj
 Dyíosuty, ni yu di'ibu pekytyuundap
 tsoydu'un mmut ak yedyujk, ni
 yu di'ibu də'un pyekytyundu
 ak toxytyujk, ¹⁰ni yu ma'tsputy,
 ni yu di'ibu adsojktap, ni yu
 ami'ikyjya'ayuty, ni yu pi'tskajxputy,
 ni yu di'ibu ja'ay wyin'u'undap
 es tpujkudu myeeñ. ¹¹Də'un
 ijty nidu'uguty miidsuty; per tu
 myajwá'adsyuty, tɛ oy mwu'umdu
 mut ja Dios mut ja'agyujxm ja
 Nindsun'ajtum Jesukristu es mut
 ja'agyujxm ja nDios'ajtumə Jya'ajun.

Kyaj nmə'indu'unum

¹²Nidu'uguty miits mjuna'andu:
 “Uj éxtumə Jesukristu myuduumbu,

awa'atstuuyuts n'lity esuts ndúnut di'ibuts ndsejpy." Eǵ n'adsóyuts miidsuty: Oyuts awa'atstuuy eǵ n'lity es ndúnut tugekyu di'ibuts ndsejpy, kyaj tugekyu 'yóyuty esuts eǵ ndúnut. Oyuts tugekyu mbaat njatuumbu, kyajts nnayyákudut esuts xy'ana'amut oytyi winma'añuty. ¹³Wiingátypyu mjuna'andu: "Yu je'xy nigoju es jodoty ñujxut, esu jot nigoju es t'axájut ja je'xy." Per uǵts mij n'anmaaydyup ko Dios yajminaampy ja tiempu ma kyaj nnakyyajtuna'anum ja jot es ni ja je'xy. Per ni wi'ix tsoo mbaat mgajuna'andu ko yu nnini'x'ajtum tu yajpujta'aky es nmæ'indu'unum, pes ja nnini'x'ajtum yu'u dæ'un Nindsun'ajtum 'yoy'ajtungyujxm, esu Nindsun'ajtum yu'u dæ'un nnini'x'ajtum 'yoy'ajtungyujxm. ¹⁴Es éxtum ja Dios dyajjikypyejky ja Nindsun'ajtum Jesukristu, xyajjikypyu'ka'anum udsajtum nandu'un mut ja myuk'ajtum.

¹⁵Miits mnija'adup ko ma n'axájum ja Jesukristu, yu nnini'x'ajtum dæ'un wye'emy nidu'uk nidu'uk éxtum tuk pekyjyaty ja Jesukristu ñini'x. ¿Tii nbujkupts tuk peky ja Jesukristu ñini'x es nyajnaybyaadudats mut tu'ugu kujeñdyo'oxy es dæ'un wyu'umut ti'igyu mut yu'u? ¡Ni wi'ix tsoo! ¹⁶¿O tii, kyaj xyñijáwudu ko di'ibu naybyuwa'kup mut tu'ugu kujeñdyo'oxy, nimajtsk ti'igyu 'yittu? Pes ja Diosu jyaaybjatun jyuna'añ: "Ko tu'ugu yedyujk ñaybyuwa'aguty mut tu'ugu toxytyujk, dæ'un wyu'umdu

nimajtsk éxtum tu'uk je'eyu nini'x." ¹⁷Per ko n'axájum ja Nindsun'ajtum, ti'igyu 'yity ja njot nja'ajun'ajtum mut yu'u.

¹⁸Kuga'aktu ja mæ'induunk. Oytyim di'ibu wiinkpety ja peky di'ibu ja'ay tyiimpy, kyaj dyajribaxutúku ja ñini'x. Per ja di'ibu mæ'induump, myudugeepy ja kyu'am nini'x. ¹⁹¿Tii kyaj xyñijáwudu ko yu mnini'x yu'u tsyunaadyáknu Espiritu Santu, di'ibu Dios mmooyudu, es ko ja Espiritu Santu 'yity ma miidsuty? Paatykyujxm miits kyaj mnayñiwindsun'átudu ku'am, Diosu dæ'un nWindsun'ajtum, ²⁰mut ko yu'u kyubajt ja di'ibu udsajtum oj xyjapátum. Dæ'un mbaat njuna'anum ko oj xyju'uyum es dæ'un xyja'ay'ajtum. Paaty udsajtum nyajtu'unum ja nnini'x'ajtum éxtumu Dios ttseky.

Kajxwíjun wi'ixu kasaadutujk jyiky'áttut

7 Tyam n'adsoojambítuyuts di'ibuts miits xyajtuudup. Tuj'ajtunu'u ko oy es kyaj ja'ay pyuktu. ²Per kom ta nimay di'ibu mæ'induundup, paaty nidu'uk nidu'ugu yedyujkuty myudátup ja kyu'am nudoxy, es nandu'un nidu'uk nidu'ugu toxytyujkuty myudátup ja kyu'am ña'ay. ³Yu kasaadu yedyujk kyuydyúnup di'ibu pákup ttúnut mudu ñudo'oxy es nandu'un ja kasaadu toxytyujk kyuydyúnup di'ibu pákup ttúnut mudu ña'ay. ⁴Yu kasaadu toxytyujk kyaj yu'u je'eyu natyu'uk tja'a'áty ja kyu'am nini'x, muut ja ña'ay tja'a'áttu. Es nandu'unu dæ'un ja

kasaadu yedyujk kyaj yu'u je'eyu natyu'uk tja'a'aty ja kyu'um nini'x, muut ja ñudo'oxy tja'a'attu. ⁵Katu mnayjyujkugajxudu nixim niyam, ni ja yedyujk es ni ja toxytyujk. Pæn mnay'uu mnaygyajxudup es mnaymyastu'uda'anudu tuk tiempu es mgajxta'aktut es ok mnaybyuwa'agudut jatugok, mbaat du'un xytyundu ko tu xy'agajxtuktu pæn naak xuu mnaymyastu'uda'anudu. Per ko tpaadut ja tiempu, net jatugok mnaybyuwa'agudut, kudiibu ja mujku'ugópik Satanás myajpekytúnudut mut ja wiinkpu ko m'awa'xy'ittu.

⁶Dios kyajts xytyuknipejky es n'anuumudu tyaadu, je'eyudsu du'un njuna'añ éxtum tu'ugu ngajxwíjúnuts. ⁷Uj jajunaambuts es du'unxyup nidugekyu mjiky'attu naydyu'uk éxtum uj. Per wi'ixum ja Dios mmo'oyudu nidu'uk nidu'uk ja madakun, du'un mjiky'áttut naydyu'uk o kasaadu.

⁸Uj n'anuumudu miidsuty naydyu'uk una'kuty, kixyudo'oxyuty esu ku'ekytyo'oxyuty, oy ja'ijty ko kyaj mbuktu, éxtum ujún.

⁹Per pæn kyaj mmada'aga'andu m'íttut naydyil'igyuty, waanu oy es mdimpúktut, kudiibu mnayyajtóyudut mudu tsojkan.

¹⁰Per ja di'ibáty tu pyuktu, nduk'ana'amdupts es kyaj ñaymyastu'ududut. Tyadu ana'amun tuj'ajtnu'u. Kyajts uj n'ana'amunuty, ja Nindsun'ajtum du'un ja 'yana'amun. ¹¹Es pæn ja pæn tmastu'uty ja ña'ay, naydyil'igyu du'un 'yítuty, o nik

oy ttimnijodumbítut ja ña'ay. Nandu'unu yedyujkuty kyaj tmastu'udut ja ñudo'oxy.

¹²Yu wiinkputy n'anmaabyuts mududsu ngu'um winma'añ. Ko pæn jaa yu nmumubujkpu'ajtum tñudo'oxy'áty tu'uk di'ibu kyaj nmumubujkpu'ajtum es 'ya'ijxup tsyuanut mudu ña'ay, yu nmumubujkpu'ajtum kyaj tmastu'udut ja ñudo'oxy. ¹³Es pæn yu nmumubujkpu toxytyujk myudajtypy tu'ugu ña'ay di'ibu kyaj nmumubujkpu'ajtum, pæn 'ya'ijxup tsyuanut mudu ñudo'oxy, kyaj tmastu'udut ja ña'ay. ¹⁴Mut ko ja kasaadu yedyujk di'ibu kyaj Dios tmadún es 'yakjiky'aty mudu ñudo'oxy di'ibu Diosmuduump, 'yaxájup ja Diosu kyunu'xun mut yu'egyujxm ja ñudo'oxy. Es ja kasaadu toxytyujk di'ibu kyaj Dios tmadún es 'yakjiky'aty mudu ña'ay di'ibu myudiimpy ja Dios, 'yaxájup ja Diosu kyunu'xun mut yu'egyujxm ja ña'ay. Paaty ja 'yu'unk 'yuna'kuty kyaj dyu'unuty éxtumu di'ibu kyaj Dios tmadún. Ni'igu t'axaju ja Diosu kyunu'xun mut yu'egyujxm ja tyaak o tyeety di'ibu Diosmuduump.

¹⁵Pæn ja di'ibu kyaj tmadún ja Jesukristu tmastu'uda'añ ja ñudo'oxy o ña'ay mut ko tmadún ja Jesukristu, na'ix wa'an tnejxy. Pæn du'un ttseky, ja kasaadu yedyujk o ja toxytyujk di'ibu myudiimpy ja Jesukristu, kyaj jyatyimnigutíkyuty es kyaj ñaywya'xudut, ja'a ko mut ko kyanaywya'xudut, ta nujx dyajtúkadu tsipkajxy. Es ja Dios tu mdukníwówudu es mjiky'áttut agujk jotkujk. ¹⁶Mut ko mij

toxytyujk, Jesukristu myubujkpa, kyaj xyñijawu pwn mijtskyujxm ja mña'ay di'ibu kyaj yu'adyu Jesukristu myubujkpa tmubúkut ja Jesukristu es ñitso'ogut. Es mij yedyujk, myubujkpa Jesukristu, kyaj xyñijawu pwn mijtskyujxm ja mnudo'oxy di'ibu kyaj yu'adyu Jesukristu myubujkpa tmubúkut ja Jesukristu es ñitso'ogut.

¹⁷Oytyim wi'ix tsooty, nidu'uk nidu'uk mjiky'áttup du'an éxtum ja Dios myajmada'agudu, es du'an éxtum naty m'ittu ko ja Dios mwoojudu. Du'anuts nyajngutúku majaty ja mubujkputujk ñaymyúkudu. ¹⁸Pwn ja Dios wyepy nidu'uk di'ibu tu yajtsíky waanu^a, wa'anu tyaadu twe'emy du'añu. Es pwn wyepy tu'uk di'ibu kyaj tsyíkyuty waanu, wa'an kyaj dyajtsíky. ¹⁹Oy tu yajtsíky o kyayajtsujkpa, ni ti tkatsooty. Di'ibu situy nigutiky es nguydyu'unam, ja'a es ndu'unam éxtum ja Dios dyajngutúku.

²⁰Nidu'uk nidu'ugu ja'ayuty wyu'umut éxtum naty ko ja Dios wyooju. ²¹Pwn juy naty m'ity ko Dios mwooju, katu ti xyjawu mut yu'u. Per pwn mmo'oyánudup ja m'awa'atstum'ajtun, axájudu.

²²Pes di'ibu naty juy ijtp ko Dios wyooju es tmubúkut ja Nindsun'ajtum, tyam awa'atstúm ma Nindsun'ajtum; es nandu'an jajtpa du'an ja ja'ay di'ibu naty ijtp awa'atstúm ko Dios wyooju, tyam 'yity juybyun ma yu Jesukristu.

²³Dios tu mjúyudu tsobaaty. Katu mnayyákudu éxtum juybyun ma yu

ja'ayuty. ²⁴Pes du'an, mugu'ugítuty, wa'an du'añam nidu'uk nidu'uk t'ity éxtum ko ja Dios wyooju.

²⁵Tyam n'adsoojumbítutyts di'ibuts xyajtuudup pwn mbaat pyaktu m'u'ungu kixyudo'oxyutyryu, o kyaj. Yu Nindsun'ajtum Jesukristu kyaj oj xytyukmúnikaaguts ni ti kajxwíjun madu tyaadu du'ambu; per nwinma'añmyoodyuyps uj, éxtum tu'uk di'ibu mbaat xymyubaktu ja'agyujxm ko Nindsun'ajtum tats xpya'ayoy.

²⁶Mut ko tyam nyajnajxunu nimujaa ja tiempu, paaty ujtsumu ngu'am winma'añ nik oy ko ja ja'ayuty 'yak'ittu du'añu. ²⁷Pwn jamu mnudo'oxy, kyaj xmyastu'udut; es pwn kyaj pún, kyaj xy'axta'ayut. ²⁸Es pwn mbujktup, kyaj yu'u pyojpudy. Per di'ibáty pujktup, tyimmudatándup ja 'yamay jyotmávyuty ma tyadu jiky'ajtun, es uj kyajtsu tyaadu njatseky.

²⁹Mugu'ugítuty, di'ibuts nja"andijpy, yu'u tyaadu ko waanu je'eyu n'akmudajtum ja tiempu. Aya bom ja di'ibáty kasaaduty du'an 'yakjiky'áttut éxtumxyup tu kyadimpaktu. ³⁰Di'ibu ijttup jotmaymyuut, du'an 'y'ítut éxtum kyadimmay kyadimtajtu. Di'ibáty ijtp xoondup, naybyujta'agudup éxtum kyadimxonda'aktu. Es di'ibáty ti tu tjujdyu, jiky'áttup éxtum tkadimja'ajuty di'ibu naty tu tjuj. ³¹Di'ibu ya naxwiñ mduk'ijt mdukxoondup, myajtúndup ja'ajun muut, ni xykyadimtukmaj xykyadimtukpaadut, mut ko najx kujxp di'ibu ijtp naxwiñ.

^a 7:18 Ix Lukas 1:59.

³²Ndsejpyats es miits kyaj ti mnaydyukmay mnaydyuktájudat. Yü naydyu'uk una'ktujk yu'u 'yaa'ajty jyot'ajtypy wi'ix mbaat tmujjáu Nindsun'ajtum. ³³Per ko pyujknudu, yu'u myaay wyijtsypy di'ibu ya naxwiin es wi'ix mbaat dyajxonda'aky ja ñudo'oxy. ³⁴Nan tugatsyu'u yu kasaadu toxytyujk mudu di'ibu kyaj kyasaaduty. Ja di'ibu kyaj kyasaaduty wyinma'añajtypy di'ibu jya'a'ajtypy ja Nindsun'ajtum es du'un 'yítut wa'ats ma Dios, du'un ja ñini'x es du'un ja 'yanmuj'añ. Per ja kasaadu toxytyujk myaay wyijtsypy ja di'ibu ijtp naxwiin es wi'ix dyajxonda'agut ja ña'ay. ³⁵Tyaadu n'anuumudu ja'a es xytyuk'oy'áttut es kyaj mut kots nyajkubéky ko pán pyeky. Ndukmadsojktup tu'ugu oybyu jiky'ajtun di'ibu muut mnaygyuyákudut amumdu'uk ma yu Nindsun'ajtum.

³⁶Es pun jaa ñak jyuna'añ ja u'unkteety ko waanu oy esu ñux pyákut, ja'a ko yu jumujt wimbajt'adútsp, es pun 'yijxypy ko ja 'yu'unk kyaj t'a'ixu 'yítut naydyu'uk, du'unu dun mbaat ttuñ éxtum 'yoybyudsu'amxudut. Mbaat dyajpéky. Taadu kyajpu pyojputy. ³⁷Es pun yu u'unkteety kyaj dyajpuka'añ ja ñux, mut ko t'ixy ko myudánup 'yítut naydi'igyü, es punu tadu u'unkteety junaamp es 'yítut kixyudo'oxy ma yu tyeedyu tyujk, pes oyü du'un ttuñ. ³⁸Pes du'un yu jawyiimba u'unkteety oyü du'un ttuñ ko yu 'yu'unk dyaky es pyákut, per ja myumajtskpu u'unkteety waanu oy ttuñ ko kyaj dyaky ja 'yu'unk es pyákut.

³⁹Nigutiky es tu'ugu kasaadu toxytyujk 'yítut yu'uyu mut ja ña'ay maanum 'yakkiky'aty; per ko ja yedyujk 'yo'knut, niwa'ats kuwa'ats wye'emy tadu ku'ekytyo'oxy es pyákut mut di'ibu yu'u tsyejpy, yu'uyu di'ibu situy nandu'un myubejkypy ja Jesukristu. ⁴⁰Per uj njajuna'añats ko waanu oy es kyaj jatugok pyákut, es uj junaambats ko nmudajtypyuts ja Diosu Jya'ajun kodsü du'un njuna'añ.

Je'xy di'ibu jyatukwindsu'kup ja agojwinnáx

8 Tyamdsu net n'adsoojumbíty ja di'ibats xyajtuudup yu'ugyujxm ja je'xy di'ibu tü yajtukwindsu'ugu agojwinnáx. Nnija'am ko nidugekyü nmudajtum ja jaygyujkun. Yu jaygyujkun yu'u du'un yajmuj yajpátup ja ja'ayuty, per ja tsojkun yu'u du'un yajmujwiin yajkajaajup ja ja'ayü myubujkun. ²Pun ja pán ñaymyujkuya'axyuty ko yu'u tñijawü oynu'unun, kyaj tñijawü éxtum dun pyaadyuty tñijáwt. ³Per di'ibu tsyejpy ja Dios, ix'y'ajtup ja Dios.

⁴N'okmadyákum ja je'xy di'ibu tü yajtukwindsu'ugu agojwinnáx. Tü'y'ajtanu'u ko ni tu'ugu agojwinnáx kyaj ti tsooty, es tü'y'ajtanu'u ko ti'igyü je'eyü Dios, kyajpu wiinkpu. ⁵Oy nija'ajuty jyuna'andu ko ta nimayu dios esu windsánuty tsajpótm es naxwiin, ⁶udsajtum nnija'am ko ta ti'igyü Dios di'ibu nmudu'unum es ma tugekyü tsyondaky di'ibu jaa'ajtp; es nan nnija'am ko ta ti'igyü Windsún, yu Nindsun'ajtum

Jesukristu di'ibu mut tugekyu oj yajkojy es di'ibu xyajjiky'ajtam.

⁷Per kyaj nidugekyu tñijáwudu tyadu du'ambu winma'añ. Naaguty du'uñum t'awdajttu agojwinnáx, ku'um tjáwudu ko pyojputy pün jyu'xtup ja je'xy di'ibu tu ñejxy windsu'kun ma agojwinnáx.

⁸Tuy'ajttun ko di'ibu nju'xum, kyaj yu'ugyujxmty xy'axájum ja Dios; pes kyaj nduk'oybyudsu'umum pün nju'xum es ni ngajajttum axuuk pün kyaj nju'xum. ⁹Naygywentu'átudu ko ti xytyundú. Oy miidsuty ti xytyúndut es kyaj xypyekyjáwudu, kyaju du'un xytyúndut pün ja'agyujxm xyajpekykya'adu ja mmugu'uk.

¹⁰Ja'a ko pün tu'ugu mmugu'uk myubejkyty ko kyaj 'yóyuty ko ja'ay tju'xtu ja tsu'utsy di'ibu tu yajtukwindsu'ugudu agojwinnáxuty, es m'ijxup ko mgay m'iiky ma agojwinnáxuty yajwindsu'ugudu, ¿kyaju da xyonda'agut es tju'xtut ja tsu'utsy di'ibu tu yajtukwindsu'ugudu agojwinnáxuty? ¹¹Es du'un mut ja'agyujxm di'ibu mij mñija'ap xyajtagóy ja mmugu'uk, es mut yu'ugyujxm nandu'un 'ye'ky ja Jesukristu. ¹²Es ko du'un xyajpojputúnut ja mmugu'uk di'ibu jya'ap ko kyaj 'yóyuty ko ja'ay tju'xtu tadu tsu'utsy, extu mbojputuump nandu'un mij ma yu Jesukristu.

¹³Paadyuts uj njuna'añ ko ni na'ats nganakyjyu'xut jatugoku tsu'utsy pün mut yu'ugyujxm nyajtagóyuts uj ja nmugu'uk'ajtam.

**Wi'ix ja Paablu dyajtún
ja 'yawa'atstuuy'ajttun**

9 ¿Tii kyajts uj xytyijy mbaat nduñ di'ibuts ndsejpyu?

¿Tii kyajts uj n'apóstaluty?

¿Tii kyajts uj tu n'ixy ja Nindsun'ajttum Jesukristu? ¿Tii kyaj miits xy'axájudu Jesukristu mut ko n'awa'anudu ko yu'u xyajmitsókumu? ²Wa'anu da wiinkpu xykya'uxkáptuts kots uj n'apóstaluty; per tuy'ajttun kots miidsu du'un xy'uxkaptu, ja'a ko xymyubaktu Nindsun'ajttum ja'agyujxm ko n'awa'anudu jya'a es ja'agyujxm tuy'ajttandúku kots uj n'apóstaluty.

³Du'unuts n'adsoojumbíty di'ibátyuts xyñi'o'o xyñiyáxudup. ⁴Ko uj nandu'un xypyáptuts es n'axájut di'ibuts xymyoodyup esuts ngay n'uuguduts, ⁵es nan mbaaduts nnudo'oxy'áty tu'uk di'ibu Diosmuduump, du'un éxtum ttundu ja wiinkpu apóstaluty es ja Nindsun'ajttum Jesusu myuga'axuty esu Peedru. ⁶¿O mjnándup miidsuty xytyijy ko uj esu Bernabee, je'leyuts nimajtskuty kyaj mbaat nmastu'uttu ja ngu'umduunk esuts ngajxwa'xtut ja Diosu 'yayuk? ⁷¿Tii, di'ibu soldaadu'ajtp ku'um ñayñigástudyu? ¿Es tii, di'ibu kyuyiipy kyudajpy ja uuvu kam kyaj mbaat tje'xyu? ¿Es tii, di'ibu borreegukwentu'ajtp kyaj mbaat t'iiky ja letsyu di'ibu mya'tsypyu? ⁸Es éxkum mjunaambudu ko uj njuna'añudsu du'un mududsu ngu'um winma'añ, per nandu'un tmadya'aky ja Moisesu 'yana'amun. ⁹Pes du'un jyuna'añ: “Katu xy'ajiitsy ja noviu ma twindeñ ja triigu.” Tuy'ajttunu'u ko Dios kyaj du'un jyuna'añ mut ko tpa'ayoy ja yuubu, ¹⁰udsajttamgyujxmty du'un jyunán; mut ko udsajttum

n'oy'ajtungyujxm Moisesu 'yana'amun jyuna'añ es ja yaj'yuubə es nandə'un ja triigu winda'ambə tyundu es t'ajot'attu es t'axájudut di'ibə pátup mə ja puǵta'aky pyude'eky. ¹¹Nandə'un jajtɾə də'un, ja'a ko ədsuty, tats miits nadə'uñə nduk'əxpuktə ja Diosu 'yayuk, xyjapátputš oynə'unən n'axájudəts miidsə mbudəjkən. ¹²Pes pənə wiinkpəty 'yawijxtəp es miits xypyudákudut, ədsuty waanə ni'igəts xyjapaattu.

Təy'ajtənə'u ko kyajts nyajtuundə di'ibəts xyjapátup. Nik ni'igəts tə nmudánudə óyuts ti xyjatəgoy'ajtxəbudə. Də'unəts ndundə kədiibəts nyajtu'adúktut ko yajkəjxwə'xy ja oybyə ayuk di'ibə Jesukristə ñimadyakypy.

¹³Miits mnija'adəp ko di'ibáty jap tuundəp mə məj tsajptəjk, yə'u ñijiky'ajttəp di'ibə jap mə məj tsajptəjk. Ja'a njəna'anəm di'ibə jap mə ja artal tuundəp mə yajpuǵta'aky ja windsə'kun, es yə'ujəty pátədup tju'xtut oynə'unən ja tsu'utsy di'ibə jap yaj'yajkp windsə'kun. ¹⁴Nandə'unə də'un yə Nindsun'ajtum tyuknibəjtákə ko yə di'ibáty kyəjxwə'xtəp ja oybyə ayuk, tadə tyuunk tyukjiky'áttəp. ¹⁵Per əj ni nə'anəmts ngayajtúñ di'ibəts xyjapatp, ni je'eyəts miits ngatuknijáyudə tyəadə esəts ti oynə'unən xymyo'oydyudəts. Nik óyəts ndim'ooget məanəmts xykyapəjkudə tyadə jotkujk'ajtən di'ibəts nmudəjtypy kots nadə'uñə ngəjxwə'xy ja oybyə ayuk.

¹⁶Əj kyajts mbaət ndukməj ndukpaadə məts ngəjxwə'xy ja

oybyə ayuk, mət ko yə'ədsə də'unə Nindsun'ajtum tə xytyuknipeky esəts ndúnət. iPaaty, pəroobə əj pən kyajts nguudyúñ! ¹⁷Kooxyəpts əj kə'əm tə n'okwin'ixy ngəjxwə'xə'añəts ja nitsokən éxtəmts ndukganarata'añ, n'axájəpxyəpts ja nməju'uñəts; per əj kyajts nwin'ijxy kə'əmə tyadə tuunk, Diósədsə də'un xywyin'ijx es xymyooyədsə tyadə tuunk. ¹⁸Pes, çti məju'uñəts n'axájəp? Yə'u je'eyə tyəadə kots ngəjxwə'xy ja oybyə ayuk namay'ajtən es ni nga'amdóyəts esə ja'əy xypyudákudut éxtəmts xyjapaaty kots əj n'apóstəlutə.

¹⁹Kyajts əj tə nyajtukmədeeky pən; per də'unəts nnaygyojəty éxtəmə tuumbə juybyə mə nidəgekyə ja'əyəty, es də'un nduk'axájudəts ja ja'əyəty ja Jesukristə nə'unəts nmada'aky. ²⁰Paaty kots n'ity mə yə isralítuty, də'unəts n'ity éxtəm yə'ujəty, es də'un t'axájudut ja Jesukristə; es mət ja di'ibə pyanəjxtəp ja Moisesu 'yana'amun, óyəts əj tadə ana'amun patkə'əy nga'ity, ijtpəts éxtəm tu'uk di'ibə pyanejxypyə tadə ana'amun es də'un t'axájudut ja Jesukristə. ²¹Nandə'un jajtɾə də'un mət ja di'ibə kyaj 'yisralítuty di'ibə kyaj tmədaty ja Moisesu 'yana'amun, ijtpəts nandə'un éxtəm di'ibə kyaj 'yisralítuty, ja'a də'un es t'axájudut nandə'un ja Jesukristə. Kyajts njəna'añ ko kyajts nguedyúñ ja Diosu 'yana'amun; pes Jesukristə 'yana'amunəts xyajkutəjkp. ²²Kots n'ijty mət ja di'ibə kyaj tmədaty məj wiin kəjəə ja myəbəjkən, nandə'unəts nnaybyəjtákə éxtəm

di'ibu dān kyaj tmādaty māj wiin kajaa ja myabūjkun. Kots n'ijty māt oytyim di'ibu ja'ayuty, nandū'unuts nnaybyujta'agyuty éxtum yu'ujuty, es dū'un naaguty nītso'oktut.

²³Ndū'nūts dū'un tugekyu tyaadu māt yu'ugyujxm ja oybyu ayuk, es dū'un di'ibu myūdoodup pyaadudut ti'igyu māt ūj ja nitsokun.

²⁴Tū xyñjāwudu miidsuty ko mā tu'ugu pūyu'kkijxyuk, nidugekyu ja pūyu'kpu pūyu'uktū, per je'eyu ti'igyu di'ibu 'yaxájup ja may'aty. Pes éxtumū ja'ay di'ibu pūyu'kkijxyup yajmay'áty, nandū'un miits xy'ixtut wi'ixu Dios ttseky es mjiky'áttut, es dū'un mmay'átudut. ²⁵Nidugekyu di'ibu pūyu'kkijxyuyándup, nayjyujp'ijxudup es nayjyujwijtsumbijtūdap oytyim di'ibuty mūut. Dū'un ttundū es tganaráttut ja koronū ak ujts aaybyu di'ibu pojūn ñi'xy; per ūdsajtum nnayjyujp'ijxum es nmūmudo'om ja Dios es dū'un yu'u xymyay'ajtum māt tu'ugu koronū di'ibu ni nā'a kyani'xy. ²⁶Paaty ūjtsu dū'un éxtum ja oybyu pūyu'kpu di'ibu pūyu'kp tūyu mā pūyu'kja'ta'āñ. O mbaat njūnā'anum ko kyajts ūj dū'un éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu koxaamp es tūgok tūgok tnixaje'eky, kyaj jya'ty ja kyoxy. ²⁷Ūj ndukkumudeebyuts ja nnini'xuts es njūwijtsumbityuts yajxón, kadiibuts ūj nūjx nwe'emy ūxkumay óyuts ja ijty njakajxwa'xy ja oybyu ayuk.

Kajxwíjūn es kyaj n'awdajtum di'ibu kyaj Dyiósuty

10 Ndsejpyuts es miits xyñjāwudut mūgu'ugítuty,

ko yu n'aptujk'ajtum 'yijttu nidugekyu yoots patku'uy, es nidugekyu ttuknajxtu ja Tsapts Jikymyejyñ. ²Es dū'un mbaat njūnā'anum ko nidugekyu ja'ajuty oj ñubajtta'aydyu yoodsóty es mā ja jikymyejyñ ko ñaygyuyajkudu mā Moisés. ³Es nandū'un nidugekyu tjū'xtū ja je'xy di'ibu Dios mooyudu, ⁴es nidugekyu t'uktū ja nūu di'ibu Dios yajk, ja nūu di'ibu yajpūdsūum tsagaadsóty; esū tadū tsagaats yu'u dū'un kyudūnaapy ja Jesukristū di'ibu naty nūjxp māt yu'ujuty. ⁵Oy yu'ujuty nidugekyu oj jyamo'oyudu tyadu Diosu kyunu'xūn, jatim jawaanū kyadim'o'ktaaydyu māj ittum māt ko tkamūmūdoodū Dios.

⁶Tugekyu tyaadu dū'un tyuun jyajtu éxtum tu'ugu ijpajtūn māt ūdsajtum, kadiibu nbadū'unum di'ibu kyaj 'yóyuty, éxtum yu'ujuty 'yadutstu. ⁷Paaty miidsuty katū xymyay'at xywyindsū'ugudu agojwinnáxuty, éxtum yu'ujuty nimay 'yadutstu, éxtum jyūnā'añ ja Diosu jyaaybyajtum: “Ja ja'ayuty ñaxwa'tstu kaay ukpu, es pyudu'uktū ajts xondakpu.” ⁸Kyaj nmū'indu'unum, éxtum yu'ujuty nimay 'yadutstu, es 'yo'ktū i'px tūguk mil mā tu'ukpu je'eyu xūu. ⁹Es nan kyaj nmū'udūgo'oy nmūgajxtūgo'oyum ja Nindsun'ajtum Dios, éxtum naaguty yu'ujuty ttuundū, es paaty 'yo'ktū ko tsyu'tsudu awā'andsa'āñuty. ¹⁰Es kyaj nduk'ak'ajtum ja Dios, éxtum yu'ujuty nija'ajuty ttuk'ak'ajttu, es paaty ya'o'kudu ja anklus di'ibu Dios kyajx.

¹¹Tugekyu tyaadu dū'un jyajtu mā n'aptujk'ajtum es yajpūjtky jaaybyéty mā Diosu jyaaybyajtum

éxtum tu'ugu ijxpajtun, es nnaydyuk'awij nnaydyukkajxwíjūm, ũdsajtum di'ibáty jiky'ajtum mā yu Nindsun'ajtum Jesukristu tyimminannu. ¹²Paaty di'ibu nayjya'ap yajxón 'yity mudu Dios, naygywentu'átudup kudiibu pyekykya'at. ¹³Ko ti myajpekytyuna'anudu, ti'igyū yu'u éxtum di'ibu kyuijx kyubátudup nidugekyū ja'ayuty. Ja Dios yu'u mbudúkudup miidsuty, pes yu'u kyaj mna'ixudut es mbekytyúndut pūn kyaj mbaat xymyūmada'aktū; nik ni'igu ko myajpekytyuna'anudu, net ja Dios mya'lawátsxudut es myajnáxudut wiink tsow.

¹⁴Paaty mugu'ugítuty, katū xymyay'at xywyindsu'ugudu agojwinnáxuty. ¹⁵N'anūmudu dū'un, éxtum ja ja'ayuty di'ibu ũjyaygyujk kajxyjyaygyujkudup, es miidsuty kū'um mbaat xypyayo'oydyū di'ibu yam n'anmaaydyup. ¹⁶Ko n'úkūm ja vinu mā ja káluz, yu'ugyujxm nja'aygyudákūm ja Dios, es paaty ti'igyū n'ijtum mut ja Kristu ñe'pyñgyujxm; es ko ndujkwa'xum ja tsajkaaky es nga'ayūm, paaty ti'igyū n'ijtum ja Kristu ñini'xkyujxm. ¹⁷Pes kom tu'uk je'eyu ja tsajkaaky di'ibu ndujkwa'xum es nga'ayūm; oy njanimay'ajtum, nyajti'igyūm ja nini'x tu'uk.

¹⁸Paktu kwentu mā yu israelitu ja'ayuty. Pūnuty jyū'xtup ja je'xy di'ibu tū yajpūjta'aky windsu'kūn mā ja artal, nayyaji'igudup mudu myūgu'uktajk es Dios t'awdattu mā ja windsu'kūn. ¹⁹Kyajts njūna'āñ ko yu agojwinnáx es ja tsu'utsy

tmudaty ja muk'ajtum. Oy ja tsu'utsy tū jyanejxy windsu'kūn mā agojwinnáx, ni wi'ix tsoo kyatugatsy. ²⁰Yu'uts n'andijpy ko di'ibáty kyaj t'ixy'attu Dios es yojxtup ti oynu'unūn, yu'ujuty tyukmūyojxtup ja mūjku'ujuty, es kyaj yu'udyū Dios, es kyajts ndseky es miits xypyutaan xypyuwa'aktut ja mūjku'ujuty. ²¹Kyaj mbaat xytyuk'uugudu ja Nindsun'ajtumū kyáliz es xytyuk'uugudu ja mūjku'ujudyū kyáliz, es ni mbaat mgakay mā ja Nindsun'ajtumū myeesū es nandū'un mgádyut mā ja mūjku'ujudyū myeesū. ²²¿O yu'u dū'un es nyajjot'ambūjkūm ja Nindsun'ajtum? ¿Tii wa'anū da ũdsajtum nmūdajtum waanū ni'igu muk'ajtum kudiinūm yu'uju?

N'oktu'unūm di'ibu yajmūjiin yajkajaajup ja ja'ayu myūbūjkūn

²³Dū'un jyūna'andū: “Nigutiky esuts oytiity ndúnut di'ibuts ndsejpy”; per kyaj tugekyū ttuk'oy'átut, es nan kyaj tugekyū tpuduku ja ja'ay es jyiky'áttut éxtumū Dios tseky. ²⁴Ni pūn je'eyu tka'uxta'ayut di'ibu yu'u kū'um tyuk'oy'átup, per nandū'un t'uxta'ayut esū wiinkpūty ttuk'oy'áttut.

²⁵Mbaat xyjuudyū es xyju'x xypyáktut di'ibu to'kup maayóty, katū xyajtáy mā tsyooñ es kyaj yajpekyjyáwut; ²⁶mut ko tugekyū di'ibu naxwiñ yajpát, Nindsun'ajtum Diosū jya'a'ajtypy.

²⁷O pūn jaa naak di'ibu kyaj yu'udyū Dios mūdūmbū es mwówudut kaay ukpū, es pūn miits mnūjxándup, ju'x

tugekyu di'ibu mmooyudap. Kyaj xyajtáwut ma tpeky es kyaj yajpekyjyáwut. ²⁸Per pún nidu'uguty mdukmumadyákudap: “Tyadu tsu'utsy yu'u tu yajpūjta'aky windsu'kun ma yu agojwinnáxuty”, katu xyje'xy, kudiibu tpekyjyáwut di'ibu tu m'anu'umxuty. ²⁹Yu'uts nmadyakypy es kyaj ja wiinkpu tpekyjyáwut, kyaj yu'ujuty es xypyekyjyáwut. Naak mbaat dyajtáy: “¿Ti ko yajpayo'oy kots nduñ di'ibu wiink ja'ay jya'ap peky? ³⁰Es pún uj nja'aygyudákypyuts ja Dios mut ja di'ibuts ngaay n'i'ikypy, ¿ti kots xyñi'ow xyñiyaaxu kots ngay n'iiky esu Dios nja'aygyuda'aky?” ³¹Pes oytyiity di'ibu mdiimpy, pún mgaay m'úktap, o mduundap oytyiity, tugekyu xytyúndat es du'un ja ja'ayuty tmuj'ix tmujjáwut ja Dios. ³²Katu ni pún xykyayajnbaxutúku mut ja di'ibu mdiimpy, oyyu'ujuty ja di'ibu israelitu o kyaj 'yisraelítuty, o di'ibu Nindsun'ajtum Jesukristu myuduumbu. ³³Pes uj, di'ibuts ndiimpy, ja'a es nidugekyu ja'ay t'oyjyáwut; kyajts uj n'axta'ay wi'ixuts ku'am nduk'oy'átut, ja'ats n'axtaapy esu mayjya'ay ttuk'oy'áttut es du'un t'axájudat ja nitsokun.

Wi'ix jya'ay'áttut ja toxytyujkuty
ma mubujkputujk ñaymyúkudu

11 Paaty padundu ja ngajxwíjunuts, éxtumts uj nandu'un nbaduñ ja kyajxwíjunu Nindsun'ajtum Jesukristu.

²Mugu'ugítaty, ngumaaydyap mut ko byeenuts miits xyjamyatstu es ko xypyanyjxtu ja uxpujkon

di'ibu tu nmo'oydyu. ³Ndsejpyuts es xyjaygyúkudat ko yu Jesukristu yu'u du'un ñigubajk'ajtypy nidu'uk nidu'ugu yedyujk, esu kasaadu yedyujk yu'u du'un ñigubajk'ajtypy ja ñudo'oxy, du'un éxtum ja Dios tnigubajk'áty yu Jesukristu. ⁴Pún tu'ugu yedyujk kyajxta'aky o tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk kupxu, yu'u du'un kyawindsu'kup ja Jesukristu di'ibu nigubajk'ajtap; ⁵per pún tu'ugu toxytyujk kyajxta'aky o tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk es kyaj ñaygyupe'eñuty, yu'u du'un kyawindsu'kup ja ña'ay di'ibu nigopk'ajtap. Ko du'un 'yadu'utsy, ñapatypy éxtum tu'ugu toxytyujk di'ibu tu ñaygyukeebyuty. ⁶Pún kyaj ñaygyupe'eñuty ja toxytyujk, nik wa'an ja wyaay tka'pta'ay. Per kom tsoydyu'unu'u mut tu'ugu toxytyujk ko ñaygyuka'pxudat, pes nik wa'an tñaygyupe'eñuty; ⁷per yu yedyujk kyaj ñaygyupa'anudat, mut ko Diosu du'un ñayyajnikojtutu es dya'ixudat ja Diosu myuj'ajtun. Ja toxytyujk, Diosu du'un nandu'un pyujták es dya'ixudat ja yedyujku myuj'ajtun, ⁸es ko Dios dyajkojy ja yedyujk es ja toxytyujk, kyaj ja yedyujk oj pyudsemy ma ja toxytyujku ñini'x, ja toxytyujk oj pyudsemy ma ja yedyujku ñini'x. ⁹Ja toxytyujk oj kyojy 'yabaadu mut yu'ugyujxmu yedyujk. Kyaj yu'ujuty ja yedyujk oj kyojy 'yabaadu mut yu'ugyujxmu toxytyujk. ¹⁰Paaty ja toxytyujk ñaygyupa'anudat mut yu'ugyujxmu ja ánkłusuty, es du'un dya'ixudat ko yu'u ja ña'ay ñaydyukkudákuty. ¹¹Per ma yu Dios awdajtk, kyaj ja yedyujk 'yity pún kyaj pún

toxytyujk, es nandu'un kyaj ja toxytyujk 'yity pun kyaj pun yedyujk. ¹²Ja'a ko ja jawyiimbu toxytyujk oj pyudsemy ma ja yedyujku nini'x, pes exta jaa tsyondaky nidugekyu ja yedyujk yajmiin yajjajtun ja toxytyujk; es tugekyu di'ibu jaa ijtp, Dios pyujtak.

¹³Miidsuty ku'am xyjaygyukudat. ¿Tii oy es tu'uga toxytyujk kyajxta'agut mayjya'ayoty kuwa'adsu? Kyaj 'yoyuty, ¿kudii? ¹⁴Pes ja ja'ay di'ibu jaayam tyuundap xytyuk'ijxum ko tsoydu'unu'u ko yu yedyujk dyaj'yon ja wyaay; ¹⁵per kyaj dyu'unaty ja toxytyujk, tyukmaj'ajtypy ko wyaay dyaj'yon, mut ko Diosu du'un tu myo'oyuty ja wyaay yeñ es dyajnitukut ja kyubajk. ¹⁶Pun jaa naak di'ibu kyaj t'axajyua'añ tyadu xprujkun, nijawudap ko nidugekyu uudsuty, apostaluty, nya'xpruktats du'un, es ja'a du'un extam jaayam ttundu otyim maadyu mubujkputujk ñaymyukudu.

Kyaj 'yoyuty ko ja mubujkputujk tkamaj'ixtu ja Nindsun'ajtamu 'ya'ux

¹⁷Per jatuk peky di'ibu nduknija'ayudap, kyaj mbaat ngumaydyu, pes du'un kyuxe'eky ko ma mnaymyukudu esu Dios xy'awdattut, axuuk mnaydyunudu ma jyapaadyuty yajxon.

¹⁸Pes tim jawyiin, du'unats xytyukmumadya'aktu ko ma mnaymyukudu es xy'awdata'andu Dios, mnaywya'xudap miidsuty. Es tay'ajtun jyawu tyaadu. ¹⁹Pes du'un jyaty es ya'ixut wa'atsti'knu punudyu du'un myudiimpy ja

Dios. ²⁰Ko miits mnaymyukudu es m'a'ux'ata'andu ni'amuku, kyaj 'yokja'a'ajnu ja Nindsun'ajtamu 'ya'ux. ²¹Mut ko ma mgaya'andu, nidu'uk nidu'uk jyawyin'aty tnixaju kya'ay 'yukun maanum naaguty 'yakwu'umdu mudu yuu, es naaguty exta nayyajmukunap. ²²¿Tii kyaj miits xmyudattu mjun mdujk ma mgay m'uuktu, es du'un kyaj xywyindsu'ugudu ja Diosu jya'ay es xyajtsoydyundu ja di'ibu kyaj ti tmudaty tjaygyepy? ¿Wi'ix n'anuumudut? ¿Tii njuna'anupts ko oy di'ibu mduundap? ¡Mudu tyaadu, ni wi'ix tsoo mbaat!

Nindsun'ajtamu 'ya'ux

²³Mut ko yu Nindsun'ajtam Jesukristu xmyooyedsu tyadu xprujkun di'ibu tu nmo'oydyu. Nan ja koots ma ja Nindsun'ajtam Jesukristu oj yajkuyakannu, ta tkone'ky ja tsajkaaky, ²⁴es ko tja'aygyudaky ja Dios, ta oj ttujkwa'xy es jyunañ: “Tyadu nnini'xuts yu'u du'un es xytyuk'oy'attut miidsuty. Tundu du'un extumdsu njamyajtsun.” ²⁵Es nandu'un ma 'ya'ux'ajttaay, ta tkone'ky ja kaluz mudu vinu es jyunañ: “Tyadu vinu yu'u du'un ja nne'pyñ di'ibu yajnaxkudakypy ja jembyu kajxy'atypyu. Tugok tugok xy'uuktut, tundu du'un extumdsu njamyajtsun.” ²⁶Pes du'un tugok tugok xykyadyuty tyadu tsajkaaky es xy'uuktut ja tyadu vinu, ja'a du'un mnigajxtap ja Nindsun'ajtamu 'yo'kun exta ko myinutnum.

Wi'ix yajtúnut ja
Nindsun'ajtumú 'ya'ux

²⁷Paaty oytyim púnuty di'ibu kyaabyu tadu Nindsun'ajtumú tsyajkaaky es t'iigyú tadu Nindsun'ajtumú vyinu éxtum oytyim di'ibu ka'ay úkúnuty, kyamúj'ijxyryu d'u'unu Dios es tmədugoy ja Nindsun'ajtum Jesukristu ñe'pyñ esu ñini'x. ²⁸Paaty ma xyñixajyá'anut ja tsajkaaky es ja vinu, nidu'uk nidu'uk jawyiin mnaybyawinmáyuđu pún tu xymyastu'uttu ja mbeky, taanum xyñixájudut ja tsajkaaky es xykyádyut es xy'uuktut ja vinu.

²⁹Mut ko pún kyaj nbawinma'ayum ti 'yandijpy ja Nindsun'ajtumú ñini'x ko nga'ayum ja tsajkaaky es n'úkum ja vinu, ma yu'unu d'u'un myiñ ja táydu'unun di'ibu Dios yajkypy. ³⁰Paaty nimay miits mbákudu es mbagi'ixtu, es niganagaty tu 'yooktu.

³¹Per pún udsajtum jawyiin nnaybyawinma'ayum ku'am, kyaj n'axájum ja Diosu tyáydu'unun. ³²Ko yu Nindsun'ajtum xytyukkumudo'om, ja'a d'u'un es xyjújwjtsumbijtum, kudiiđu ja táydu'unun xypyátum ti'igyú mut púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup.

³³Pes d'u'un mugu'ugítuty, ko mnaymyúkudut ma m'a'ux'ata'andu tukmuku, nay'awíxudu es m'amukadya'aydyut, net m'a'ux'áttut. ³⁴Es pún ja pún yu'o'kunú, wa'an tkay ma tyujkun, es d'u'ndsoo kyaj pyađudut ja táydu'unun ma mnaymyúkudu. Es

ko nájx ngu'ixtu, net n'ak'awánudut wiinkpu di'ibáty myajtudup.

Madakun di'ibu ja Espírítu
Santu yajkypy

12 Mugu'ugítuty, ndsejpyuts es xyñijáwudut mut ja madakun di'ibu ja Espírítu Santu yajkypy.

²Mnija'adup ko maanumú naty kyaj mDiosmūdudu, mnaydyukwooma'tudu agojwinnáx uum. ³Paaty ndsejpyuts es tyam xyjaygyúkudut ko ni pún di'ibu ja Diosu Jya'ajun mooyudup ja winma'añ es jyuna'anut: "Kajxpeky ja Jesús." Es ni pún mbaat kyajuna'añ: "Jesús yu'u d'u'unu Nindsun'ajtum", pún kyaj ja winma'añ myo'oyuty ja Espírítu Santu.

⁴Taa kanak nax ja madakun, per naydyi'igyú ja Espírítu Santu di'ibu madakun yajkypy. ⁵Taa kanak nax wi'ix nmudu'unum ja Nindsun'ajtum, per ti'igyú d'u'un je'eyu Nindsun'ajtum di'ibu nmudu'unum. ⁶Taa kanak nax tuunk di'ibu mék'ajtum mut yajtúñ, per ti'igyú ja Dios di'ibu mudu myuk'ajtum yajtúñ tugekyu tugekyu. ⁷Ja madakun di'ibu Espírítu Santu xymyo'oyum nidu'uk nidu'uk, ja'a d'u'un es nduk'oy'ajtum ni'amuku. ⁸Naagaty myo'oyudu ja Espírítu Santu ja wiy'ajtum, esu naagaty myo'oyudu ja Espírítu Santu es kyajxtut mudu jaygyujkun. ⁹Nan yu Espírítu Santu mooyup naagaty ja mubujkun, es nan yu'u naagaty mooyudup ja madakun esu puma'ay dya'agudá'aktut, ¹⁰es nan yu Espírítu Santu mooyudup naagaty

ja madakun es dya'ixudut ja myu'ajitun, es yu'u du'un nandu'un myeepy naaguty ja madakun es tmadya'agut ja Diosu 'yayuk di'ibu tu t'axaju, naaguty yajmo'oydyu ja madakun es t'uxkápud di'ibu ka'oybyu jya'a'ajtypy es di'ibu jya'a'ajtypy ja Dios, esu naaguty yajmo'oydyu ja madakun es tkajxut wiinkpu ayuk es naagutypyu yajmo'oydyu ja madakun es tkajxtuda'agut ti dun yajmadyákp ma tadu ayuk. ¹¹Per tugekyu tyadu madakun, yu'u du'un yajkypy ja Espíritu Santu es yu'u du'un nandu'un yajwa'xypy ja myadakun ma nidu'uk nidu'uk éxtum yu'u ttseky.

**Du'un n'ijtum mudu Kristu
éxtum tu'ugu nini'x**

¹²Yu nini'x kanak peky tmadaty. Tam ja ku'u, tam ja teky es tam ja wiingátypyu, per ti'igyü ñini'x'áty. Nandu'un jajtp ja Kristu mut ja jya'ay. ¹³Es mut ko tu udsajtum nidugekyu nnubajtum mut ja Espíritu Santu es n'ijtum éxtum je'eyu tu'ugu nini'x, oy n'israelitu'ajtum o ngrieegu'ajtum, oy kujuybyun o éxtum awa'atstuuybyun, nidugekyu nnubajtum ko Dios tu xymyo'oyum ja Espíritu Santu, ja'a njuna'anum ko Dios xyajtu'ukmujkum mudu Jesukristu éxtum tu'uk je'eyu nini'x.

¹⁴Tu'ugu nini'x kyaj tyil'igyuty je'eyu tuk peky, kanak peky yu'u. ¹⁵N'okpújtákum kooxyup ja teky jyuna'añ: “Mut ko kyajts uj ngu'ujuty, paaty kyajts uj nyu'ujuty ja nini'x”, du'uñum wye'emy es jya'a'átyuty ja nini'x.

¹⁶O ja tátskxyup jyuna'añ: “Mut ko kyajts uj nwiinuty, paaty kyajts uj nyu'ujuty ja nini'x”, otyyim wi'ix tsooty wu'umbum jya'a'átyuty ja nini'x. ¹⁷Pes pün yu nini'x ijtp amuum ak wiin, ¿wi'ix mbaat myudoy? O pün yu nini'x ijtp amuum ak tatsk, ¿wi'ix mbaat ti txiigyuty? ¹⁸Peru Dios tu tpujta'aky nidu'uk nidu'uk éxtum pyaadyuty ma yu nini'x éxtum yu'u ttsejky. ¹⁹Kooxyup yu'uy yity ja wiin, o tatsk, o yu ku'u, kyajxyup ñaymyíkyuty yu nini'x. ²⁰Paaty tsojkup kanak peky es tyu'ukmúkut tu'ugu nini'x.

²¹Paaty kyaj mbaat ja wiin t'anuumu yu ku'u: “Kyajts mij xytyu'unxuty.” Es ni yu kubajk mbaat tka'anuumu yu teky: “Kyajts mij xytyu'unxuty.” ²²Kyaj mbaat du'un njuna'anum, mut ko yu yi'in waanubu di'ibu ijtp nini'xkyujxm, yu'u nik ni'igu tyuñ; ²³es ma nnini'x kyaj nmupújtákum, ngu'uy nyu'tsum tsuj. Es di'ibu kyaj mbaat 'yity ixx nide'xy, yajnipa'amp mudu wit. ²⁴Per di'ibu nnasja'am ixx nide'xy, kyaj du'un tsyékyuty es yaj'yu'udsut o yajnipa'anut. Pesu Diosu du'un pyujták ja nnini'x'ajtum es nmupújtákum di'ibu ngu'uy nyu'tsum yajxon, ²⁵es du'un kyaj kyaxu'ugudu tsip ma yu nini'x. N'okpújtákum, yu teky kyaj tsyiptuñ mut ja ku'u, o wiin mut ja tatsk. Pes tugekyu tyaaduty naybyudujkadup nixim niyam. ²⁶Ko nidu'uguty yu'ujuty 'yayowdu, nidugekyu wiinkputy 'yayooda'aydyu nandu'un. Ko kyaxe'eky ko tuk peky tsuj, nidugekyu jyotkujk'ajtta'aydyu.

²⁷ Pes miidsudyu du'an ja Kristu ņini'x, es mbaat njuna'anum ko nidu'ugáty du'an éxtam ja kanak naxpu di'ibu tuump ma tyadu nini'x. ²⁸ Du'an ja Dios tu tpujta'aky ma ja mubujkputujkuty nidu'uk nidu'uk mat ja tyuunk éxtam pyaadyuty. Tim jawyiin tpujtáky ja apóstuluty; ja myumajtskpu tpujtáky ja di'ibáty kyajxwa'xtup ja Diosu 'yayuk; ja myuduguukpu tpujtáky di'ibu Dios ja 'yayuk tyuk'uxpujktup; óknum tpujtáky di'ibu tyuundup ja muj'ajtun, ja di'ibu ya'agudáktup ja puma'ay, ja di'ibu pyudujkadup ja di'ibu tugoy'ajtxup, ja di'ibu winma'añmyoodyyup o ja di'ibu kyajxtup wiinkpu ayuk.

²⁹ ¿Tii apóstuluty ni'amuku? ¿Tii ni'amuku tkajxwa'xtu Diosu 'yayuk? ¿Tii tuk'uxpujktup ni'amuku ja Diosu 'yayuk?, ¿o tyuundup ni'amuku ja muj'ajtun? ³⁰ ¿Tii myudajttup ni'amuku ja madakun es dya'aguda'aktut ja puma'ayuty? ¿Tii kyajxtup ni'amuku ja wiinkpu ayuk? ¿Tii kyajxtudáktup ni'amuku di'ibu 'yandijpyu tadu ayuk? Kyaj, ¿kadii? ³¹ Mujjottugódyu es xy'axájudut ja Espírítu Santu myadakun di'ibu waanu ni'igu 'yóyuty, es n'aktukni'ixyuyándubu tadu nu'u tu'u di'ibu ni'igu 'yóyuty.

Tsojkun

13 Kooxyupts ʋj ngajxy ja ayuk kanak nax, es extu anklus ja 'yayuk, es kyajts nmudaty ja tsojkun mat oytyim pánuty, du'unxyupts ʋj éxtam tu'ugu tamboorun o tu'ugu platiyu di'ibu je'eyu nũgoo ñe'emy. ² Es pun

ngajxwa'xypyuts ja Diosu 'yayuk, es pun njajaygyujkudyaabyuts pun ti ja'ay ņija'a kyanija'adup, es pun nmudajtypyuts kajaa ja mubujkun, es extu xymyumudoobats ja tun kopk kooxyupts n'anuumu: “Nujx wiink tsoo”, per pun kyajts nmudaty ja tsojkun mat oytyim pánuty, ni tiixyupts ʋj ngatsooty. ³ Pun nyajwa'xypyuts ʋj tugekyu di'ibuts ʋj nmudajtypy njaygyejpy, es pun extu nguyajkypyuts ja nnini'x es yajno'ogat éxtamu windsu'kun, per pun kyajts nmudaty ja tsojkun mat ja wiinkputy, ni madsots xykyatu'unxuty.

⁴ Di'ibu myudajtypy ja tsojkun, myudajtypy ja ma'xtujkun es oyjya'ay'áty, kyaj ti ñawyinnaxujawu, kyaj myuj pyaada, kyaj jyoramáyuty, ⁵ kyaj 'yago'oygyajxuty, kyaj t'uxta'ay di'ibu yu'uyu tyuk'oy'átup ku'am, kyaj wyin'ákuty, kyaj ti tyukwin'ixy tyukjup'ixy, ⁶ kyaj xyonda'aky ko yu wiinkputy pyekyтуundu, yu'uyu je'eyu tyukxondakypy ja tuy'ajtun. ⁷ Di'ibu myudajtypy ja tsojkun, du'uñum ttuñ ja oybyu, du'uñum myubeky, du'uñum jyujp'ixy es du'uñum myuma'xtíky. ⁸ Yu tsojkun ni na'a kyakugéxut; per najxpu'u ko ja'ay tkajxwa'xtu ja Diosu 'yayuk, ko ja'ay tkajxtu kanak naxpu ayuk, es éxtam ti tyam nnija'am. ⁹ Mut ko di'ibu nnija'am, waandi'knu yu'u; es di'ibu ngajxwa'xum ja Diosu 'yayuk, je'eyu yu'u waanu ma yu tadu tuy'ajtun ka'pxyru; ¹⁰ per ko n'ixy'ajtun éxtamu du'an kya'pxyuty, net di'ibu dun waanu tyimtugoodya'ayut.

¹¹ Kots ʉj n'ʉna'ku'unk'ajty, kajxuts es winmaayuts ʉxtamu ʉna'ku'ungun; per kots tu nya'knu muj'u'unk, taats tu nmastutnu ʉna'ku'unk'at. ¹² Nandu'un jajtpu du'un tyam, n'ijxum ʉxtam tii wiix wooxpən, ʉxtamu ijxnu wingootspə, per óknəm n'ixa'anəm wa'ats. Tyam je'eyuts nnijawu waanu, per nnija'adya'ayaambyuts tugekyu, du'un ʉxtamu Dios tnija'adya'ay wi'ixuts n'ity. ¹³ Pes du'un yu mubujkun, yu jujp'ijxun esu tsojkun ijttuap; peru di'ibu du'un jawyiin ma tyadu tugaukpə, yu'u du'un ja tsojkun.

Wiink ayuk yajkajxy

14 ʉxta'aydyu ja winma'añ wi'ix du'ũnəm mjiky'attut mut ja tsojkun, es nandu'un es xymyudattut ja madakun kanak peky, per waanu ni'igu es xykyajxwa'xut ja Diosu 'yayuk. ² Ko naaguty miits xymyadya'aktu wiinkpə ayuk, Diosu du'un je'eyu mjaygyujkxudap, mut ko ni tu'uk miits xykyajaygyukudu, oy ja m'anmuj'añ kyajxtup di'ibu kyaj ja'ay yajnijawu. ³ Nik ni'igu di'ibu kyajxypy ja kyu'am ayuk es tkajxwa'xy di'ibu Dios tuknija'ap, tyaadu situy kyajxwa'xypy ma ja di'ibu myudoodup, es yajmujwiinup ja myubujkun, jyotmukmeepy es yajjotkujkup. ⁴ Di'ibu kyajxypy yu wiinkpə ayuk, yajmujwiinup ja kyu'am mubujkun. Ja di'ibu kyajxwa'xypy ja Diosu 'yayuk, yajmujwiinup ja myubujkunuty pũnuty mudoo'ijtudap.

⁵ ʉj jajunaambats kooxyup nidugekyu miits xymyudattu ja

madakun es xykyajxtuxyup ja ayuku wiinkpə. Per waanu ni'iguts njatseky esxyup xykyajxwa'xtu ja Diosu 'yayuk es du'un di'ibaty myudoodup ma mnaymyukudu dyajmujwiinudu myubujkun. Pes waanu ni'igu 'yoyudyu tyaadu kudiiinəm ko ngajxum ja ayuku wiinkpə ma ni ngadimnija'am ti dun 'yandijpy ma tadu ayuk. ⁶ Paaty mugu'ugituty, pən ngu'ijxtup miits es nmugajxtut mut ja ayuk di'ibu kyaj xyjaygyukudu, ni madsoo mgatu'unxudut miidsuty. Miits mdu'unxudap je'eyu ko n'awanudut mut ja mgu'am ayuk di'ibu Diósuts ʉj xytyuknija'ap, o pən nmeepy ja Diosu 'yuxpujkun esu kyajxwijnun.

⁷ N'okpujtakum yu xuxn o yu kow, ʉxtamu tsajkapyñxyuxn o yu arpə, pən kyaj xyuxtugatsy kyoodugatsy, kyaj mbaat yajmewinma'añbyaaty ti dun yajxuxp o yajkoop. ⁸ Es ma yu soldaadu tsiptuna'andu, pən ja trompetu kyaj yajtukxu'uxy wa'ats, ni pún kyanayjyujp'ixudut es tsiptuna'anut. ⁹ Du'un jajtpu du'un mut miidsuty ko xykyajxtu ja ayuk di'ibu kyaj pún tjaygyuku di'ibaty myudoodup, ¿wi'ixu ja'ay tnijawudut ti miits mgajxtu? ¡Pes nugoo mna'uxkajxtu!

¹⁰ Ta mayñaxu ayuk naxwiin di'ibu ja'ayuty 'yayuk'ajttup, es tugekyu tmudaty ja ñiwiin ñidu'u. ¹¹ Per pən ʉj kyajts njaygyuku ja ja'ayu 'yayuk di'ibuts xyjamugajxp, du'un ñaxyu tadu ja'ay mut ʉj ʉxtam di'ibu miimp wiink naxwiñudu, es ʉj nandu'unuts nnaygyoyjyaty mut yu'u ʉxtamu di'ibu miimp nan wiink naxwiñudu. ¹² Paaty ʉxtam miits

xyjantsytsyoktu xy'axajyva'andu ja Espiritu Santu myadakun, amdow pujktsow yu Dios es mmo'oyudut tadu madakun di'ibu muut xypyudakudut ja mmumubujkputy es xyajmujwiinudut ja myubujkun.

¹³Paaty pun miidsuty nidu'uk mgajxtup ja tugatsypyu ayuk, m'amdow mbujktsowup ja Dios es mmo'oyudut ja madakun es xykyajxtuda'agut di'ibu dun mgajxypy ma tadu m'ayuk.

¹⁴Pun kajxtakputs mut tu'ugu wiinkpu ayuk, kajxtakputs mududsu n'anmujajan, per kyajts njaygyuku ti dun ngajxypyuts.

¹⁵¿Tits ndunup? Kajxtakputs mut ja n'anmujajanuts, per nandu'un mut ja nwinma'añuts. N'áwupts ja Diosu 'yalabanzu mut ja n'anmujajanuts, per nandu'un mut ja nwinma'añuts.

¹⁶Mut ko pun mij m'awdajtypy ja Dios je'eyu mut ja n'anmujajan mut ja wiinkpu ayuk, ¿wi'ix mbaat ja ja'ay di'ibu kyaj tjaygyuku jyuna'an "wa'an du'unuty" ko mgajxtakta'ay, o wi'ix mbaat mgajxtakmíky mut yu'u pun kyadimnija'ap ti dun mgajxypy?

¹⁷Oy jyantsytsyujuty ko mij Dios xyja'aygyuda'aky, ni ti pudujkun xykyamo'oy yu mmumubujkputy, ja'a ko kyaj mjaygyujkxuty.

¹⁸Nja'aygyudakypyuts ja Dios ko uj ngajxypyuts ja ayuku wiinkpu ni'igu kudiinum nidugekyuty miidsuty.

¹⁹Per mats nnaymyíkyuty n'awdata'anduts ja Dios, nik óyuts ngajxut mugoxku n'ayúkuts mut ja njaygyujkunuts di'ibu ja'ayuty jyaygyúkudup es pyudakudut, kudiinum kots ngajxut majk milu ayuk di'ibu kyaj jajjaygyúku di'ibu 'yamudoonajxtup.

²⁰Mugu'ugítuty, katu mwinmaydyu éxtumu una'ku'ungun, je'eyu ko xykya'oyñijawudu wi'ix xytyúndut di'ibu axuuk. Per ittu éxtumu ja'ay di'ibu tu yeeky tu pyety ko oy xypyayo'oydyut.

²¹Pes du'un jyuna'an ja Dios ma jyaabyajtun: "Wiink ja'ay es wiink ayúkuts uj nyajtúnup, ndukkajxnáxupts uj ja n'ayúkuts ja jagam ja'ayuty ma tyadu nax kajpn, per ni du'unuts ja n'ayuk tkamubuktu", du'un jyuna'an ja Nindsun'ajtum.

²²Tyaadu yu'u xytyukjaygyujkum ko Dios xymyo'oyum ja madakun es ngajxumu wiinkputy ja ayuk éxtumu ixxw'umun ma yu di'ibu kyaj yu'udyu Diosu myuduumba, per yajkypy ja madakun es ngajxwa'xum di'ibu xytyuknija'am es nduk'oy'ajtum di'ibáty myubujktup, kyaj jya'agyujxmuty pánuty kyaj Dios tmubuktu.

²³Oyu du'un, n'okpujtákum pun miidsuty tu mnaymyúkudu, es tyúkudut naak di'ibu kyaj yu'udyu mmumubujkpu o kyaj ti tnijawudu ja Diosu 'yayuk, es mbaadudut nidugekyu mmadya'aky mut ja wiinkpu ayuk, ¿tii kyaj jyuna'andut ko miits tu mlókudu?

²⁴Per pun myajpáttup xykyajxwa'xtu Diosu 'yayuk es tyúkut naak di'ibu kyaj yu'udyu mmumubujkpu o kyaj ti tnijawudu ja Diosu 'yayuk, es ko tjaygyúkudu mgajxyuty, ta nujx tjaygyuku ja pyojpu es ku'am nujx dyaj'yo'oy ja wyinma'an ko tmudówut tugekyu di'ibu miits mmadyáktup,

²⁵es du'un nidu'xut di'ibu jyot'ajty wyinma'an'ajtypy. Ta ñaygyoxtnaaydyu'agudut es

t'awdátut ja Dios, es jyana'anut ko jyantsy'ity ja Dios ma miidsuty.

**Tundu tugekyu tuda'aky
es éxtum pyaadyuty**

²⁶ Mugu'ugítuty, di'ibuts uj n'andijpy, yu'u tyaadu: Ko mnaymyúkudut es xy'awdata'andut ja Dios, tam di'ibu úwdup, tam di'ibu kyajxwa'xtup ja Diosu 'yayuk o di'ibu Dios tuknijáwudup, tam di'ibu kyajxtup ja ayuk di'ibu kyaj yajjaygyúku, o di'ibu kyajxtuda'aktup di'ibu ja wiinkpúty tū tkajxtu; es tugekyu tyaadu, du'un xytyúndut es dyajmujwiin dyajkajaadu myubujkun púnuty myubujktup ja Jesús éxtumu Kristu. ²⁷ Ko pún tkajxtu ja wiink ayuk, wa'an je'eyu nimajtsk o nidugúuk tkajxy, es nidu'ugáty kyajxtu, esu wiinkpú tkajxtuda'aktut di'ibu mmadyáktup. ²⁸ Pún kyaj jap pún di'ibu mbaat tkajxtuda'aky, kyaj pún tkajxtu ja wiinkpú ayuk ma mnaymyúkudu, ku'am xymyugajxtut ja Dios ma anaydu'uk m'ittu. ²⁹ Wa'an tkajxy majtsk o tuguuk di'ibu 'yaxájudup ja Diosu 'yayuk, esu wiinkpúty wa'an tmudoo'ittu es trawinmádyut pún oy o kyaj 'yóyuty di'ibu tyaaduty myadyáktup. ³⁰ Es pún jam nidu'uk 'yu'uñu tmudoo'ity 'yaxájup nandu'un tu'ugu Diosu 'yayuk, wa'an t'awixy di'ibu jam kajxp, es 'yokkajxtu yu'u. ³¹ Mut ko nidugékyuty miidsuty mbaat xytyuknijáwudu ja ayuk di'ibu Dios tū mmo'oyudu, nidu'uk nidu'uk situy. Net nidugekyu tjáttut es jyotmuk'áttut. ³² Yu Espíritu Santu myadakuñ pyatku'uy

'yity mut ja di'ibáty 'yaxájudu, ³³ mut ko Dios yajkypy ja agujk'ajt jotkujk'ajtan, kyaj oywyi'ixuty ti ttuñ.

³⁴ Extum oytyim maaty ja Diosu jya'ayuty ñaymyúkudu, yu toxytyujkuty amoondu. Kyaj pyaadyuty tyukkajxudut. Wa'an tñaydyukkudúku ja ña'ayuty, du'un éxtum jyana'añ ma yu Diosu jyaabyajtan. ³⁵ Pún ñijawuyaampy ti oynu'unun, wa'an dyajtáy ja ña'ay ma yu tyujk. Mut ko kyaj oy kyuxe'eky ko tu'ugu toxytyujk tyukkajxu ma ja mubujkputujk ñaymyúkudu. ³⁶ Byeen xytyimpáktudu kwentu ko yu Diosu 'yayuk kyaj tsyondaky mut miidsuty, es ni miidsudyu dun je'eyu xykya'axájudu.

³⁷ Pún ja naak ñayjyáwuty tmudaty ja madakuñ es tkajxwa'xtu ja Diosu 'yayuk, o tmudaty ja wiinkpú Espíritu Santu myadakuñ, wa'an tjaygyuku ko di'ibu yam miits nduknija'ayudup, yu'u du'un tu'ugu Nindsun'ajtamu 'yana'amun. ³⁸ Pún kyaj tmujpajta'aky, kyaj nandu'un yajmujpajta'agut.

³⁹ Pes du'un mugu'ugítuty, xxta'aydyu ja winma'añ wi'ix myajmada'agudut es xykyajxwa'xtu ja Diosu 'yayuk, per katu xyajkubéky pún jaa naaguty tkajxwa'xy mut ja wiinkpú ayuk. ⁴⁰ Tundu tugekyu tuda'akutyi'knu es éxtum pyaadyuty.

Tuy'ajtan ko Kristu jyikypyeky

15 Mugu'ugítuty, n'aktukjamyajtstap ja oybyu ayuk di'ibu tū n'awánudu, di'ibu miits m'axájudu es di'ibu

mæut amumdu'uk xymyubuktæ yæ Nindsun'ajtæm. ²Nandæ'un mut yæ'ugyujxmæ tyadæ ayuk miits mmitso'oktæt pæn m'akpaduundæp di'ibæ tæ n'awánudæ; es pæn kyaj xy'okpaduunnæ, nanugoobæ tæ xymyubuktæ.

³Di'ibæ tim jæjp'ám oj n'axajæ es miits nduknijáwudæ, ja'a ko Jesukristæ 'ye'ky mut ædsajtæm nbojpu'ajtæm, éxtum jyæna'añ mæ ja Diosu jyaaybyajtæn; ⁴es ko dyajnextæjkudæ, es ko jyikyppyeky ja kyumduguk xææ, éxtum jyæna'añ ja Diosu jyaaybyajtæn, ⁵es ko kyæxe'ky mæ ja Peedru es óknæm mæ ja apóstulaty, ⁶óknæm kyæxe'ky nimugoxk mugo'px naxy ja nmøgu'uk'ajtæm wyinduuy. Mayæ tadæ nmøgu'uk'ajtæm 'yakjiky'attæ, es tam di'ibæ tæ 'yo'knudæ. ⁷Oknæm kyæxe'ky mæ yæ Santya'agæ, es nan net mæ nidugekyu apóstulaty.

⁸Tim óknæm ko tyaadæ, nandæ'un n'ijxyuts æj, éxtumxyuþts æj jawyiii o óknæm nmiin nja'tyuts yæ naxwiiñ. ⁹Ujtsæ dæ'un éxtum tim æx'okpæ mæ yæ tadæ apóstulaty, es ni je'eyuts xykyanitæku esuts xy'anæumut apóstulæ, ja'a kots æj nbajudijtyuts yæ Diosu jya'ayaty. ¹⁰Peræ Dios tæts xymyay'aty xykyuni'xy esuts xypyjýtáky éxtumæ apóstulæ. Per kyaj tæ ñejxy nanugoobæ, pes nik tæts nduñ ni'igæ kadiinæm yæ'u nidugékyuty; óyuts oj ngatúñ mudædsæ ngu'am mujææ, mut ja myay'ajtungyujxm ja Dios tæ xypyudukæ. ¹¹Kyaj tæ tsýekyuty, oy æj o yæ'ujuty tæ tkajxwæ'xtæ, ti'igyæ yæ'u di'ibæ yajkajxwæ'xp, esu tyaadæ dæ'un di'ibæ miits mmæbæjktæp.

Jyikyppyuktæ ja o'kpæ

¹²Pes mut ko ædsuty, apóstulaty, tæ ngajxwæ'xtæts ko yæ Jesukristæ jyikyppyeky ko 'ye'ky, ¿wi'ix ko naagaty miits mjæna'andæ ko yæ o'kpæty kyaj jyikyppyuktæ?

¹³Pes pæn kyajpæ jikyppyæjkæn mæ yæ o'kæn, nan kyajpæ dæ'un ja Jesukristæ jyikyppyeky. ¹⁴Es pæn kyajpæ Jesukristæ jyikyppyeky, kyaj tyuñ di'ibæ ngajxwæ'xum, es nan kyaj tyuñ di'ibæ nmæbæjktæm. ¹⁵Es pæn dæ'unæ dæ'un, ædsuty, ja apóstulaty, ka'adæpts éxtumæ andákpæty, ja'a ko tæts n'okjænaambudæ ko yæ Dios yajjikyppyæjk ja Jesukristæ; es pæn andakæn ja'a ko Kristæ jyikyppyeky, nan andakæn ja'a ko ja o'kpæty jyikyppyuktæ, ¹⁶mut ko pæn kyaj yæ o'kpæty jyikyppyuktæ, pes nan kyaj yæ Dios tæ dyajjikyppyéký ja Jesukristæ. ¹⁷Es pæn ja Kristæ kyaj jyikyppyeky, kyaj tyuñ di'ibæ miits mmæbæjktæp, es pekyoty m'ak'ittæ, ¹⁸es nandæ'un tyugoodyu nidugekyu ko 'yo'ktæ di'ibæ pyaduundæ Jesukristæ.

¹⁹Pæn yaayæ mæ tyadæ jiky'ajtæn yæ naxwiiñ nyajtu'unæm ja Jesukristæ myæbæjkæn, di'ibáty kyaj tmædundæ Jesukristæ mbaat jyæna'andæ mut ja tæy'ajtæn: "Pæroobæ taadaty."

²⁰Per di'ibæ tim tæy'ajtæn, ja'a dæ'un ko yæ Jesukristæ jyikyppyeky ko 'ye'ky. Dæ'un ja'a éxtum ja pæjta'aky di'ibæ jawyiii tæamp'ajtp. Paadyæ dæ'un mut yæ'u xytyuknija'am ko yæ di'ibáty tæ 'yo'knudæ jikyppyáktæp. ²¹Pes dæ'un éxtum tu'ugu yedyæjk dyajtsondáky ja o'kæn naxwiiñ, nandæ'un

tu'ugu yedyajk dyajtsondáky es ja o'kputy jyikyppyúktut. ²²Di'ibats nmadyakypy, ja'a du'an ko nidugekyu ja'ayuty 'yooktu mut ko tyuump'át 'yaats'átudu Adán, es nandu'an di'ibáty 'yaxájudap ja Jesukristu éxtumu Yajnutsókrp, Dios yajjikyppyúkadup. ²³Per nidu'uk nidu'uk éxtum pyaadadu: Jesukristu du'an jikyppyujk tim jawyiin; es óknüm ko yu Jesukristu myínut, di'ibáty yu'u jya'a'ajtypy nandu'an jyikyppyúktut. ²⁴Ta jya'tut ja tiempu ma ja Jesukristu ttukku'udúkut ja Dios Teety ja kyutujkun ma naty tu dyajkutugóy nidugekyu wiinkpudyu ana'ambaty, kutujkunuty es pánudyu madakun myudajttup. ²⁵Ja'a ko yu Kristu koonum yajkutúkut extu ko 'yana'amun patku'uy tpujta'agut ja myúdsip. ²⁶Es ja okpu múdsip di'ibu Dios yajkutugoyaampy, yu'u ja o'kun. ²⁷Mut ko ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ ko Dios tu tpujta'aky ja Jesukristu 'yana'amun patku'uy oytyim di'ibaty. Kyaj ndukmúwajtsüm ja Dios, mut ko Diosu du'an pyujták tugekyu Kristu 'yana'amun patku'uy. ²⁸Es ko tyaadu tugekyu yajpujtaaktaay Jesukristu 'yana'amun patku'uy, net ku'amü Jesukristu, ja Diosu 'yU'unk, ñayyákadut ma Dios, di'ibu pyujtáky tugekyu Kristu 'yana'amun patku'uy, es du'an ja Dios tmudajtta'ayut tugekyu 'yana'amun patku'uy oytyim di'ibaty.

²⁹Es pun tuy'ajtun ko yu o'kputy kyajikyppyuktu, ¿ti ko ja'ayuty tkunubátudu di'ibáty o'ktu jañbety? ³⁰¿Es ti ko múdsuty

du'uñum nnay'ayo'onmo'oyadu kots nmudúñ ja Jesukristu?

³¹Bom bómats n'ity o'kun jujp'am. Tuy'ajtunu tyaadu, mugu'ugítuty, éxtumts nandu'an tuy'ajtunu'u kots ndukjotkuda'aky kots miits nbujta'aktu éxtumu myubujkpu Nindsun'ajtam Jesukristu. ³²¿Tits uj nbuk nbaadut ya naxwiiñ kots ndsiptuun ya Éfesu mut ja di'ibu du'an éxtumu awa'an juyujkun? Pes kooxyup tyuy'ajtunuty ko yu o'kputy kyaj jyikyppyeky, nik oyxyup njuna'anum éxtum naaguty jyuna'andu: "N'okka'ay n'ok'úkum je'eyu. Aya bom n'o'kum."

³³Katu mnayyákyuty myajwin'uunut. Tuy'ajtun éxtum jyuna'añ tu'ugu ayuk: "Yu axuukpu jamuut yajma'typy ja oyjya'ay'át." ³⁴Yajjumbíttu miidsu mjiky'ajtun tuy'ajtun muut, es katu mnakypyekytyundu, pes naaguty miidsuty kyaj xy'ixy'attu ja Dios. Tu'ugu du'an amutsoydyu'un kodsu du'an miits n'anuumadu.

Wi'ix ja o'kpu jyikyppyuktu

³⁵Per jaa da naak xyajtáwduts: "¿Wi'ix jyikyppyúktut ja o'kputy? ¿Wi'ixu ñini'x 'yíxyuty di'ibu myudáttup?" ³⁶¡Nugoo m'okkujuun'ajnudu mut ja di'ibu xyajtuudupts! ¿Tii kyaj xyñijáwudu ko tu'ugu tuumt yajni'ipy, koonum tyugatsy jap naaxóty es tyuk'yoondu'uty, es yeeky pyety? ³⁷Ja'a ko di'ibu mujxp es pyudsemy nax wingujxm, kyaj dyu'unuty éxtum 'yíxyuty ko tu yajni'ipy o yajwujy, oy yu'udyu triigu o wiinkpu tuumt. ³⁸Oknum ja Dios tmo'oy ja tuump

yü 'yijxun éxtum yu'a ttseky, es nidu'uk nidu'ugu tüümp yajmo'oy ja 'yaay kyepy éxtum pyaadudu.

³⁹Es nandü'un jajtü du'un ko kyaj tügekyü yu nini'x tyi'igyuty; yu ja'ayüdyü ñini'x, tuk naxü'a, esü jüyüjk añimalü ñini'xuty, wiingu'a, esü joon jüyüjkuty, nan wiingu'a, esü ajkx kü'xmüty, nan wiingu'a. ⁴⁰Nan taa di'ibu ijtp mä tsajp es mä naxwiñudu, per ak tügatsyü'a. Wiingu tsyuj'ajtun ja tsajpótmüdu es wiingu tsyuj'ajtun di'ibu naxwiñ ijttü. ⁴¹Yu xüü jyaj tyü'xun, wiingu'a, es wiingu po'o es nan wiingu müdsa'ajüdyü jyaj tyü'xun, es extü ak müdsa'ajüty tügatsy ja jyaj tyü'xun ak wiink. ⁴²Nandü'un jyaty müty ja o'kpty ko jikyptyktü. Yajtáju ja naxni'x di'ibu windügeepy, es jyikyptyjknü ja nini'x di'ibu kyaj ñaky'oogut. ⁴³Yajtáju ja naxni'x di'ibu kyaj 'yóyuty, es jyikyptyjknü ja nini'x müdu müj'ajtun. Yajtáju naxni'x di'ibu pagü'ix, es jyikyptyjknü ja nini'x muk oy. ⁴⁴Yajtáju éxtümü oytyim di'ibu ja'ayüdyü ñaxni'x naxwiñudu, es jyikyptyjknü ja nini'x éxtum 'yity tsajpótm. Pun jaa ja naxwiñudu nini'x, nan taa ja tsajpótmüdu nini'x.

⁴⁵Dü'unü dü'un jyüna'añ ja Diosü jyaaybyajtun: "Yu jawyiimbu yedyüjk, Adán, oj t'axaju ja jiky'ajtun." Per ja óknumbu Adán, ja'a njuna'anum ja Nindsun'ajtum Jesukristü, ja'a Ja'ajun di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun. ⁴⁶Jawyiin yajmüdüty ja naxwiñudu nini'x, es oknum di'ibu tsajpótmüdu nini'x. ⁴⁷Ja jawyiimbu yedyüjk, ja'a di'ibu Dios yajkoj müty ja nax;

ja myamajtskpu yedyüjk, ja'a di'ibu tsajpótmüdu. ⁴⁸Di'ibáty ya naxwiñ njiky'ajtum, nmüdajtum ja nini'x éxtum di'ibu müty ja Dios dyajkoj ja Adán. Ko njiky'ajtum tsajpótm, nmüdajtum ja nini'x éxtum tmüdaty ja Nindsun'ajtum Jesukristü tsajpótm. ⁴⁹Dü'un éxtum üdsajtum nguxü'kum kyojyuty ja Adán ya naxwiñ, nandü'un nüjx nguxü'kum éxtümü Jesukristü di'ibu tsajpótm.

⁵⁰Di'ibu n'anuumyándüp mügu'ugítuty, yu'a tyaadu ko kyaj mbaat ndüjkum tsajpótm müty ja ndsu'utsy'ajt nbajk'ajtum. Ja'a ko di'ibu o'kp, kyaj mbaat tyuku tsajpótm müdu ñaxni'x.

⁵¹Müdüdü, n'anuumyándüp di'ibu ijty kyaj yajnijáwu.

Kyaj nidügekyü n'o'kum, per nidügekyü ndügatsa'ayñum ⁵²tuk pojün, dü'un éxtum ko nwimbi'tsum es n'ijxwá'xum jatügok, ko yajmüdüwüt yajtukxu'uxy ja trompetü óknumbu. Yajtukxu'uxüp ja trompetü, es ja o'kpty jyikyptyktüt, es ni na'a kyanaky'ooktüt, es nidügekyü ndügajtsüm di'ibáty akjiky'ajtum.

⁵³Müt ko yu njiky'ajtun'ajtum di'ibu o'kp, koonum yu'a tyügátsüt müty ja jiky'ajtun di'ibu ni na'a kya'oogut.

⁵⁴Es ko yu njiky'ajtun'ajtum di'ibu o'kp tyügátsüt müty ja di'ibu ni na'a kya'eeky, net yajkuydüñüt éxtum jyüna'añ ja Diosü jyaaybyajtun: "Ja jyikyptyjknü ja'a tü dyajkutügóy ja o'kun." ⁵⁵Es jatuk peky mä jyüna'añ: "O'kun, ¿mä net tyam ja di'ibu müty tü mjaya'ayowa'añ?, ¿mä net ja mdsátsytyu'unun?" ⁵⁶Di'ibu

yajkypy ja o'kun ja myadakun es xya'ayo'om, ja'a du'un ja pojpu, es ja pojpu myudajtypy ja muk'ajtun mut ja ana'amun di'ibu Dios yajk. ⁵⁷ ĴPer yajja'aygyuda'aky ja Dios ko xymo'oyum ja madakun mut yu'ugyujxm Nindsun'ajtum Jesukristu!

⁵⁸ Paaty mugu'ugitaty, panujxtu yajxon es du'uñum xytyundut waanu ni'igu ja Nindsun'ajtum tuuunk, mut ko miits mnija'adup ko kyaj nanugoobuty yu tadu tuunk di'ibu mduundup ti'igyu mut ja Nindsun'ajtum.

Naybyuduku myiky

16 Tyámuts n'adsoojumbíty di'ibuts xyajtudup wi'ix xyajmúktut ja naybyudukukyujxm es nbutujkam ja Diosu jya'ayuty di'ibu jap Judeeu ayoo jottugoodyup. Tundu du'un éxtum ndukni'ixudu majatyu mubujkputujk ñaymyúkuđu jap ma Galasyu ñaxwíñudu. ² Domingu domingu miidsuty nidu'uk nidu'uk xykyoonwu'umduť wi'ixum pán tpaaty, es xyñikooombátut tadu naybyuduku mut ja'agyujxmu nmugu'uk'ajtum, es kadiibu jaanum mnaydyukjotmaydyundut tadu naybyuduku kots nja'tut. ³ Kots nja'tut ma miidsuty, ta xypyjta'aktut ja ja'ay di'ibu miits mdsojktup esuts uť jap Jerusalén ngáxuduts mut ja neky di'ibuts nmo'oyup, es yajnijáwut pánu du'anuty, es min dyajtsooñ ja naybyuduku di'ibu miits mgajktup. ⁴ Es pun waanu oy pyudsemy kots uť nandu'un nnujxut, nujktup yu'ujuty mut uť.

Paablu tnigajxy majaty jyudita'añ

⁵ Kots nnujxut, koonumts nnaxa'añ ma Masedoñu ñax, taanumts nja'tut Korintu. ⁶ Wa'andsu da nwu'amut waanu mut miits jap, o wa'andsu da ndim'yajnajxta'ayut tugekyu jap yu xux po'o; es nétuts miits mbaat xypyudákuđu mats n'aknujxa'añ óknem. ⁷ Ja'a ko kyajts je'eyu nnujxa'añ pajt kapajtp, wu'umaambudsu du'un es n'ita'añ waanu mut miidsuty, pun junaamp ja Nindsun'ajtum Dios. ⁸ Per wu'umaambuts ya Éfesu extu ko Pentukostés xuu ñáxut, ⁹ mut ko nmudajtypyuts tu'ugu tu'u es 'yoybyudsúmut ja Nindsun'ajtum tuuunk, es taa may di'ibuts xytyukmudsip'ajttup.

¹⁰ Pán jajtp ja Timotee ma miidsuty, katu ti xytyuktukjotmaydyundu. Wa'an t'ity jotkujk, mut ko yu'u ttuñ ja Nindsun'ajtum tuuunk, du'un éxtum uť. ¹¹ Paaty katu miits xy'uxtijtu; ni'igu xypyudákuđu es dyaj'yo'oyut ja ñu'u tyu'u agujk jotkujk, esuts min xykyu'ixy, mut ko tyámuts n'awixy ti'igyu mut ja wiinkpadyu nmugu'uk'ajtum.

¹² Yu nmugu'uk'ajtum Apolus, tuts njantsyja'anuumu esxyup oj mdimku'ixudu ti'igyu mut ja nmugu'uk'ajtum, per kyaj ñujxán tyam. Nujxup ko ja tiempu 'yawátsuñumut.

Kajxwíjun esu kajxpo'xun

¹³ Wijy m'íttut miidsuty. Du'uñum amumdu'uk jot xy'akmubúktut ja Dios. Muk mnaybyujta'agudut.

Katũ mjetmutsk'attu. ¹⁴Tundu mæt ja tsojkũn tugekyũ di'ibu mduundũp.

¹⁵Ix, mũgu'ugítuty, miits mnija'adũp ko ja di'ibu tsunaadyũp ma ja Estéfũnus jyũn tyũjk, yũ'u dũn tim jawyiin Akayu ñaaxóty di'ibu 'yaxájũdũ ja Jesukristũ, es yũ'ũjuty tũ tpudákũdũ ja nmũmũbũjkpũ'ajtũm.

¹⁶Es ndsejpyũts es miits xymyũmádówdũt yũ'ũjuty, es nidũgekyũ di'ibáty nandũ'ũn pudũjkũdũp mũdũ tyadũ tuunk.

¹⁷Xondákpũts ko tũ myindu Estéfũnus, Fortunatũ esũ Akaykũ. Yũ'ũjuty tũ ttundu di'ibu kyaj miits oj mbaat xytyundu mæt ko m'littũ jagam, ¹⁸yũ'ũjuty tũ dyajxonda'aktũts ja n'anmũja'an, es nandũ'ũn miidsũ m'anmũja'anũty. May'at windsũ'ũgũdũ dũ'ũmbũ ja'ayũty.

¹⁹Majatyũ mũbũjkpũtũjk ñaymyúkũdũ Asyũ ñaaxóty mduknigáxũdũ Dioskajxy. Akilũ esũ Prsilũ, es nidũgekyũ di'ibáty naymyũjkũdũp ma yũ'u tyũjkuty, mduknigajxũdũp ja Dioskajxy ja Nindsũn'ajtũmgyũjxm.

²⁰Axájũdũ Dioskajxy di'ibũ nidũgekyũ nmũgu'uktũjk'ajtũm mduknigajxũdũp. Naymyũnánũdũ nixim niyam kujktũgok.

²¹Uj Paablũ, nduknijáyũdũts miidsuty yũ kajxpõ'xũn mũdũdsũ ngu'ũm letrũ.

²²Di'ibũ kyaj ttsoktũ Nindsũn'ajtũm Jesukristũ, wa'an t'itũ kajxpéky.

¡Min tsojk, Nindsũn'ajtũm!

²³Wa'anũ Nindsũn'ajtũm Jesukristũ mgunu'xũdũ miits nidũgekyũ. ²⁴Nidũgékyũty miits nduknigaxtũ ndsojkũnũts mæt ja Jesukristũkyũjxm.

Myumajtskpu Neki Di'ibu Paablu Tyuknigajxtu Ja Korintu Ja'ayuty

---

1 Uj Paablu. Dios tsyojkungyujxm xy'apostulu'átyuts ja Jesukristu, ja'a njuna'anum ko tu xykyéxyuts. Ti'igyu mut ja nmugu'uk'ajtum Timotee nduknigáxtudsu tyadu neky ja mubujkputujk di'ibu naymyujkudup ma ja Korintu kajpn, es nidugekyu ja Diosu jya'ayuty ma ja Akayu ñax.

²Wa'anu Dios Teety es ja Nindsun'ajtum Jesukristu mgunu'xudu es mmo'oyudu ja agujk'ajt jotkujk'ajtum.

Paablu 'yayo'on

³N'ok'awdajtum ja Dios, yu Nindsun'ajtum Jesukristu Tyeety. Yu'u du'un ja nDeety'ajtum di'ibu myudajtypy ja pa'ayo'on es xyajjotkujk'ajtum pun ti xyjajt xykyubajtum. ⁴Dios xyajjotkujk'ajtum ma tugekyu n'ayo'on'ajtum, es du'un mbaat udsajtum nyajjotkujk'ajtum nandu'un di'ibáty ayoodup, es nmo'oyum nandu'un ja jotkujk'ajtum di'ibu Dios udsajtum tu xymyo'oyum. ⁵Mut ko du'un nbu'ayo'om mudu Jesukristu, nandu'un mut yu'ugyujxm

Jesukristu n'axájumá waanu muppu jotkujk'ajtum. ⁶Paaty pun uudsuty ayoodups, ja'a du'un es miits xymyudátut ja jotkujk'ajtum esu nitsokun; es pun ja Dios xyajjotkujk'ajtputs, ja'a du'un es nandu'un miits xyajjotkujk'ajtpudut es du'un xymyudánudut mut ja ma'xtujkun ja du'ambu ayo'on, éxtumts uudsuty ngu'ix ngubaadudu. ⁷Nmudajtypyuts ja tuy'ajtum, ko éxtum m'ayowdu tyam ti'igyu éxtum uudsuty, nandu'un ja Dios nujx mmo'oyudu ja jotkujk'ajtum éxtumts uudsuty xymyo'oydu.

⁸Mugu'ugítuty, ndsejpyuts es xyñijáwudut nu'unuts tu n'ayoy ma yu Asyu ñax. Byeen jyantsymyujwiin jyantsykyajajuty tu n'ayóyuts, ni nmujaats kyanakykye'ty esuts nmudánut, es extu junánuts ko kyajts nbudsámut mududsu njiky'ajtum. ⁹Nayjya'ajuts éxtum di'ibáty yajtuydyunaamp mut ja o'kun. Peru tyadu du'un jyajty esuts nnijáwut wi'ixuts nbadúnut amumdu'uk jot ja Dios di'ibu yajjikypyejkyu ja o'kputy, es kyajts njuna'anut ko uj ku'am nmamada'agups ja ayo'on.

¹⁰Diósudsu du'un xy'agu'udujk xy'axajtujkp ma kudsu'ugubu o'kun jujp'am, es ndukmu'awdajtypyuts ko yu'u du'unuts xy'akkuwa'ana'añ ¹¹ko miits xypyudákudut mut ja mgajxtákun. Pün mayjya'ayuts xyñigajxtaagu, nandu'un mayjya'ay ja Dios tja'aygyuda'aktut ja'agyujxm ko Diósuts ja muj may'ajtun tu xytyuunu.

Ti ko Paabla kya'ojtsy Korintu

¹²Taa dän tu'uk di'ibuts xymyeeyp ja jotkujk'ajtun, ja'a du'un kodsu nwinma'añ xymy'i'inxu ko tuts n'ity tuda'aky es wa'ats ya naxwiiñ, es waanu ni'igu ma miidsuty. Diósudsu du'un tu xypyudaku mut ja tsyojkun es njiky'átuduts du'un. Kyajts tu njiky'aty mudu ja'ayu wyijy'ajtun. ¹³Tu nduknijáyudu jantsy yu'uyu di'ibu mbaat xykyajxtut es xyjaygyúkudut. Es ndsejpyuts es xyjaygyúkudut yajxon, ¹⁴du'un éxtum waanunum kujkuts miits xyjaygyúkudu. Ja'a tyaadu ko ma ja xuu ma myina'añ ja Nindsun'ajtum Jesukristu, miits nandu'un mxonda'aktut mut ujtskyujxm, es uj nxonda'aguduts nandu'un mut miitskyujxmty.

¹⁵Mut kots ndukmu'awdatu tyaadu, tudsu naty n'oktuknibujtáku es nnujxa'añuts jawyiin ma miidsuty, es nmo'oya'andu ja xondakun ko ngu'ixtu majtsk ok. ¹⁶Du'unuts nduknibujtáku ngu'ixa'andu kots nnujxa'añ Masedoñ, es óknum ngu'ixtut jatugok kots njumbitut Masedoñ, es du'unuts miits mbaat xypyudákudu es n'aknuxuduts Judee. ¹⁷¿Tii kyajts nduknibujtáku

yajxon kots njanáñ nduna'añudsu tyaadu? ¿O mjunándup xytyijy miidsuty ko uj ndukniwaabuts éxtumu ja'ayuty di'ibu uguyajt kajxkuyajtp? ¹⁸Diosu du'un ñija'ap ko uj kyajts n'uguyaty ngajxkuyáty. ¹⁹Mut ko Jesukristu, Diosu 'yU'unk, ja'a jya'a di'ibu Silvanu, Timotee esuts uj ngajxwa'xtup, ma Jesukristu winu xuu winu tiempu pyudsemy di'ibu oy es ni na'a di'ibu kyaj 'yoyuty. ²⁰Pes ma yu'un yajkuudyuñ tugekyu di'ibu Dios wyandak. Paaty ko n'awdajtum ja Dios njuna'anum "wa'an du'unuty" mut yu'uguyjxm Jesukristu. ²¹Diosu du'un di'ibu udsajtum tu xybyujtáku es tyam amumdu'uk jot n'ijtum ti'igy mudu Kristu. ²²Tu xy'ijxwu'umum, mut ko tu tpujta'aky njodoty'ajtum ja Espiritu Santu éxtumu ijxwu'umun ko tuy'ajtun di'ibu n'axajya'anum.

²³Diosu du'un ñija'ap wi'ixudsu njot nwinma'añ, es wa'ants yu'u xytyukkumudoy pün kyajts ngajxy tuy'ajtun. Tyambaatnumts nganejxy Korintu mut ko nga'ooja'andu es ngayajotmaydyuktakuya'andu. ²⁴Pes kyajts uj nnujxa'añ es miits xywyindsun'áttuduts ma yu mmubujkunuty; ja'a du'un situy ndsejpyuts nbudakuya'andu es xymyudáttut ni'igu jotkujk'ajtun esu xondakun, mut ko amumdu'uk jot xymyubaktu yu Nindsun'ajtum.

2 Paadyuts uj njanáñ es kyaj jatugok ngu'ixtut jotmaymyunt. ²Mut ko pün ujts miits nbujtáktup jotmaymyunt, ¿púnuts uj nujx xyajxonda'aky?, pün kyaj miidsuty, di'ibuts tu nyajjotmay'ooktu. ³Paaty

nduknigajxtu tadu neky mut ko kyajts nuujxãñ ma miits es nyajjotmay'ooktut, miidsuty di'ibuts xymyoodyup ja jotkujk'ajtun; mut ko junãnuts kots uj nxonda'aky, nidugekyuty miidsuty nandu'un mxonda'aktu. ⁴Kots miits nduknigajxtu tadu neky, byeenudsu naty nnayjyãwuty amaymyuut jotmaymyuut, extu juuyuts. Kyaj nnija'ayudu es mjotmay'ooktut, ja'a du'un es xyjãwudut ko byeen jyantsymyujwiinuty ja tsojkun di'ibuts nmudajtyty mut miidsuty.

Ma'xun di'ibu tu pyekytyuñ

⁵Ko nduknija'ayudu tadu ja'ay di'ibuts uj nugoo oj xyajmãy xyajtajy, es waanu ni'igu miidsuty nidugekyu oj myajmãy myajtãjudu, ⁶kyajts ni'igu nnaktytyudyuna'añ. Tu byeen yajtukkumudoonu mut ko nidugekyu miidsuty tu xy'extijtã ma mnaymyúkudu. ⁷Di'ibu mbãtudup es xytyúndut, ja'a es xymya'xnut es xyajjotkujkudut, ja'a ko pun n'ak'yajjotmay'o'kam, tsojk nuujx tkanakymyuduñ ja Dios. ⁸Paaty nmunu'xtãktu es xytyuk'ixtut jatugoku mdsojkun di'ibu mmudajttup mut yu'a. ⁹Es di'ibu nduknija'ayudu ma di'ibuts ngajx ja neky, ja'a du'un nnijawyaambyuts pun mbadúndup di'ibu oj n'anuumudu. ¹⁰Pun mmama'xtujktup miidsudy tyadu ja'ay, nme'xypyuts uj nandu'un. Es pun nme'xypyuts tii, pun jam ti yajma'xa'ãñ, miits m'oy'ajtungyujxm ndúñuts du'un Jesukristu wyinduuy. ¹¹Du'un ndu'unum kãdiib

xy'awindumbujkam ja mujku'ugópik Satanás, ja'a ko byeen nnija'am ja 'yaxuk winma'añ.

Paablu kyaj jyotkujk'áty jap Trous

¹²N'awãnudu nandu'un kots njajty ma Trous kajpn esuts ngajxwa'xa'ãñ ja oybyu ayuk di'ibu Jesukristu ñimadyakypy, taa tu'uk kyuxe'ky ja nduunguts madsu Nindsun'ajtumã naty tu dya'awa'atsy ja nnu'u ndu'ujuts. ¹³Peru n'aa njótuts kyaj tpaty ja pyo'xtãkn mut ko kyajts nbaty ja nmugu'uk'ajtum Titu. Paadyuts oj jap ndsooñ es oj nnejxy Masedoñ ñãaxóty.

Kristukyujxm nmadákum

¹⁴Per yajja'aygyudãk ja Dios, di'ibuts du'ũnum nduk'oybyudseempy ti'igyu mut ja Kristu, es uutskyujxmuty ja Dios dyajniãwuty ja Kristu jya'a, di'ibu du'un éxtum tu'uk di'ibu muk pa'akxu'kp es oymyaaty ñaspoju. ¹⁵Du'un uudsuty éxtum ja pa'ak xu'kun di'ibu Jesukristu tyukwinjekypy ja Dios es 'yabojwa'xy, du'un extu ma di'ibãty nitsóktup es extu ma nandu'un di'ibãty tugoodyup. ¹⁶Mudu di'ibãty tugoodyup, du'un uudsuty éxtum di'ibu tok xu'kp; per mudu di'ibãty nitsóktup, du'un uudsuty éxtum tu'ugu pa'ak xu'kun. ¿Es pãnu du'un madã'agup es tãnudu tyadu tuunk? ¹⁷Oytyim maadyuts nnejxy, ngajxwa'xypyuts ja Diosu 'yayuk. Per kyaj éxtum may 'yadu'utstu ttukganarattu éxtumã ajuuy ado'kpuaty, amumdu'uk jot es ti'igyu mut ja Jesukristu ngajxwa'xyuts uj Dios windum.

Jembyu kajxy'átypyu

3 Ko du'unu tyaadu nduknijáyadu, ¿ti mjúnándubu du'un xytyijy esuts nnayyajmujpudsuma'añuty ku'umú, o nigutikyú du'un nya'íxudúts ja neky mats ja'ayuty xya'ity kumay, o n'amdówdúts miidsuty ja neky mats új xya'ittu kumay?, éxtam ttundu na'aguty. ²Pes miidsudyú du'un ku'um éxtamu tadu nekyú jaaybyéty má yu njot nwinma'añúts, ja neky di'ibu mbaat tkajxy es dya'ayukwimbúdsemy otyim pánuty. ³Miidsudyú du'un mya'ijxudúp ko m'ijttap éxtam tu'ugu neky di'ibu Kristu jyaay ja'agyúxú di'ibúts nduun ma miidsuty. Tyadu neky kyaj jya'ayuty mút ja tintu, yá'u jya'ayuty má m'aa mjótuty mút ja jiikyúyú Diosu Jya'ájún.

⁴Ndukmu'awdajtúpts ja Dios Kristúkyúxú ko du'un m'ittu. ⁵Mút ko új, kyajts ti madakun nmúdaty esuts oynu'unun ti ndúnudúts ja Diosu tyuunk, Diósúdsu du'un xymyeepe ja madakun esuts ndúnut. ⁶Pesu Diósúdsu du'un tu xymyo'oy ja muk'ajtun es ngajxwa'xyúts má nidúgekyú ja'ayuty yu jembyu kajxy'átypyu. Kyaj n'anuumúdu ko koonum tkuydyúndut ja ja'ayuty yu jaaybyétypyu ana'amun, net ñitso'oktut. Kom kyaj ni pún mbaat tkuydyúñ tyadu ana'amun, paaty xy'o'kunwingajxum nidúgekyú, per yu Diosu Jya'ájún xymyo'oyam ja jiky'ajtun.

⁷Ja ana'amun di'ibu Moisés jajmooy es jajkúxjaay tsagújxy, myiñ mút tu'ugu jajún, es kyaj ja

israelitu ja'ayuty mbaat t'ijxtu ja Moisesu wyiin jyujp mút ko muk tye'xy, oyú tadu jajún tamú naty pyi'ttsondáknu waanáty. ⁸Mút ko myiñ mút ja muj'ajtunú tadu ana'amun di'ibu 'yawa'anup ja o'kun ko kyaj jajkuydyúñ, waanú ni'igu ja muj'ajtun tu myiñ ko ja Espiritu Santu ja jiky'ajtun dyaky. ⁹N'okjuna'anum ko muj'ajtun mút ja ana'amun oj tyuñ di'ibu ja o'kun 'yawa'anup ko ngakuydyu'unum, iwaanú ni'igu muj'ajtun mút ja jembyu kajxy'átypyu ko xy'axájum ja Dios es oy nwu'amdu ja'a mút! ¹⁰Ja muj'ajtun di'ibu túx má ja wyiin jyujp ja Moisés, ni ti tkatsooty ko ndukmu'ijxkijxyum mút ja myuj'ajtunú tyadu jembyu kajxy'átypyu. ¹¹Es ja'a ko awaanup di'ibu muj'ajtun mút ijty, ¿wi'ix waanú ni'igu muj'ajtun tkamúdatut di'ibu wu'amp winu xuu winu tiempu?

¹²Ja'agyúxú ko nnija'amu tyaadu, paaty ngajxwa'xum jajxón muk aa muk jot. ¹³Kyaj nnaywyitwinguwijtsam éxtamu Moisés ñaywyitwinguwijtsu kúdiibu ja israelitu ja'ayuty t'íxtut ja jajún di'ibu yúngup es di'ibu kyaj jyeky. ¹⁴Per ja israelitu ja'ayuty myudajttu yu jyot wyinma'añuty kubi'its ku'ook, es tyambaat kyaj tjaygyúkúdu ko yu tadu jékyubu kajxy'átypyu tu'unajxpu naty, du'un éxtam ja Moisesu wyiin jyujpu jyájún, mút ko du'un yu'újuty 'yity éxtam ja ja'ayu winguwuunubun, di'ibu ni ti tka'ixtu. ¹⁵Es du'ññmu du'un tyambaat kyajpyum tjaygyújkúdu ko tkajxtu ja Moisesu 'yana'amun.

¹⁶Per yu wyinwæun yajjuga'aktup ko tyi'igyudat mut ja Jesukristu.

¹⁷Ja Nindsun'ajtum, Ja'ajun yu'u, es ma 'yity ja Nindsun'ajtamu Jya'ajun, awa'atstúm ja ja'ay 'yittu.

¹⁸Paaty di'ibáty nmudu'unum ja Jesukristu, kyaj nwinguwæun'ajtum, ni ngamudajtam ja jot winma'añ kubi'its ku'ook, du'un udsajtam éxtum ja ijxnu wa'atspu di'ibu ñijajpy yajxon ja myuj'ajtanu Nindsun'ajtam, es nan mut yu'ugyujxmu tadu myuj'ajtan yu Nindsun'ajtamu Jya'ajun xyajtugajts'adútsu waanu ni'igu pun wi'ix ja tiempu ñaxy.

4 Paaty ni na'ats ngatsipke'exy, mut ko Diósuts tu xytyuknipeky mut ja pya'ayo'onu tyadu tuunk. ²Tuts n'uxtijy di'ibu yajtuump ayu'udsyu, éxtumxyuþts uþ ti nduñ tsoydu'un muut. Kyajts uþ n'uxta'ay wi'ixudsu ja'ay nwin'uundut, es kyajts uþ nyajtugátsy ja Diosu 'yayuk; ja'a je'eyuþts uþ ngajxypy esu ja'ay tñijáwudut ja tæy'ajtan, es Dios wyinduuyuþts du'un nduñ. ³Es pun kyaj yajnijáwu ja oybyu ayuk di'ibu ngajxwa'xtuþts, pun yu'utsy 'yity éxtumu ja'ay wyiin jyuþp ko ñaywyingujuuxyuty, yu'u du'un jya'a'ajttubu taadu di'ibáty tugoodyup. ⁴Kyaj tmubaktu ko yu Jesús yu'u du'un ja Kristu, mut ko ja muþku'u di'ibu ya naxwiñ ana'amp, yu'u yajkujuundákup. Yu'u kyaj ña'ixyuty es kyudu'x kyujájudut ja oybyu ayuku jyajun di'ibu ñimadyakypy ja myuj'ajtanu Jesukristu, di'ibu dun ti'igyu éxtumu Dios. ⁵Kots ngajxwa'xy ja Diosu 'yayuk, kyajtsu du'un uþ

ku'um nnayyajmuþpudsuma'añuty. Di'ibu dun situy, ngajxwa'xyþyuts oytyim maaty ko yu Jesukristu yu'u du'unu Nindsun'ajtum, es uþ je'eyuþts nnayyajnide'xyuty éxtum miidsudyu mbudajkubu esu Kristu muþ 'yítut. ⁶Du'unuþts ngajxwa'xy mut ko Diosu du'un di'ibu junán: “Wa'an tjajy tte'xy ma ja koots'át”, yu'u du'un yajjajpy yajte'xyþy maþsu njot nwinma'añ, es mudu tadu jajun mbaat n'ixy'átyuþts tadu jaj tu'xun di'ibu ijtp ma yu Jesukristu wyiin jyuþpun.

Jiky'ajtam mubujkungyujxm

⁷Mut ko Diósudsu du'un tu xytyukmay'átyuþts tadu oy'ajtan ma nnini'x, oydyu'unuty éxtumu naxpotsytyu'tsun, du'un ya'ixut ko Dioskyujxm yu tadu muk'ajtan jyantsymyujwiin jyantsykyajaaty, es kyajts uþ nja'ajuty. ⁸Xyñimiimbuts ja ayo'on oytyim di'ibuty kanak þeky, per kyajts ndsipke'exy; nmu'amaybyáty nmujotmaybyátyþyþts, per kyajts ndim'amutsk'aty; ⁹jajajpajudijtpuþts, per kyajts nyajna'íxy; xyjajakudaþabuts, per kyajts xymyamadá'aktu. ¹⁰Pes oytyim maadyuþts uþ nnejxy, o'kun juþp'ámuþts uþ n'ity éxtumu Jesús o'kun juþp'ám 'yijty. Ja'agyujxm uudsuty du'un xyjaty es kyuxu'ugut oy ko 'yity ja Jesús ma nnini'xuþts. ¹¹O'kun juþp'ámuþts du'uñam n'ittu mut yu'ugyujxm kots nmudundu ja Jesús es ñiguxu'ugut oy ko jyiky'aty yu Jesús ma nnini'xuþts di'ibu oogup. ¹²Es du'unu du'un ja o'kun tyuñ ma uudsuty, es ja jiky'ajtan tyuñ ma miidsuty.

¹³Di'ibuts ngajxwa'xypy, yu'u du'un di'ibuts uj ku'am nmubejkypy, du'un éxtum jyana'añ ja Diosu jyaabyajtun: "Nmubajkuts, es paadyuts oj ngajxwa'xy."

¹⁴Nnija'abuts ko Dios di'ibu yajjikypyujk ja Nindsun'ajtum Jesukristu ko naty tu 'yeeky, xyajjikypyuka'anum udsajtum es xyajnujxa'anum ni'amuku ma yu'u 'yity. ¹⁵Tugekyu di'ibuts tu xyjaty tu xykyubétyuts, ja'a du'un es xytyuk'oy'áttut miidsuty, es du'un ko may di'ibu 'yaxájudup ja Diosu kyunu'xun, nandu'un myáyuty di'ibu 'yawdatándup ja Dios es tja'aygyuda'aga'andu.

¹⁶Paaty kyajts ndsipe'exy. Oyudsu nnini'x ngubajk jya'anu'xunu, bom bómudsu n'anmujaja'an myukta'aky. ¹⁷Ja'a ko di'ibu n'ayo'om ya naxwiiñ, pojnu'u ñaxy es waanu yu'u; per xytyukpátum waanu muj ja muj'ajtum di'ibu miimp muj wiin kyajaa es ijtp winu xuu winu tiempu. ¹⁸Mut ko kyaj nmuj'ijxum di'ibu ya'ijxp, ja'a du'un di'ibu kyaj ya'ixy; ja'a ko di'ibu n'ijxum, najxp yu'u, per di'ibu kyaj ya'ixy, winu xuu winu tiempu 'yity.

5 Ja'a ko nnija'am ko pyudu'ugut ja wit tujk ma n'ijtum ya naxwiiñ, ja'a njuna'anum ja nnini'x'ajtum, xy'awijxum tsajpótm nidu'uk nidu'ugu wiinkpu nini'x di'ibu ítup winu xuu winu tiempu. Diosu du'un xytyuknibujtákaumu tyadu wit tujk, kyaj yu'ujuty ja ja'ay. ²Ma n'akjiky'ajtum ya naxwiiñ, nmukxaj n'okxájum, ja'a ndsojkum es njiky'ajtum ma ja

nnini'x'ajtum di'ibu nmudajtum tsajpótm, ³du'un nuix nmudajtum yu nini'x, es kyaj dyu'unuty éxtum tu'ugu ja'ay niwa'ats uxwa'atspu. ⁴Ko n'akjiky'ajtum yaa mudu tyadu nini'x, nmukxaj n'okxájum mut ko kyaj n'ita'anum éxtumu ja'ay di'ibu niwa'ats uxwa'ats, ja'a nmudata'anum ja nnini'x'ajtum tsajpótmudu, es du'un di'ibu o'ktup tugátstup mut ja di'ibu ni na'á kya'ooktat. ⁵Esu Diosu du'un tu ttuknibujtaagu es du'un tyun jyátudut mut udsajtum, es xymo'oyum ja Espíritu Santu es yajnijáwut ko xpyátum ja oy'ajtum di'ibu miimp.

⁶Paaty ko du'un, du'uñum nmudajtum ja muk aa muk jot. Nnija'am ko maanum n'akjiky'ajtum ma tyadu nnini'x'ajtum, kyaj n'ijtum ma Dios. ⁷Mubajkungyujxm njiky'ajtum ya naxwiiñ, es kyaj mut ko ti n'ijxum; ⁸pes n'oktukma'awdajtum, per ja'a ndsojkum es ndukpudsámumu tyadu nini'x es jo'om n'ijtum ti'igyu mut ja Nindsun'ajtum. ⁹Paaty jaayum ndsojkum es njiky'ajtum yajxon éxtumu Nindsun'ajtum tteky, oy nja'ijtambu ma tyadu nini'x, o ma yu Nindsun'ajtum tsajpótm. ¹⁰Mut ko koonum nidugekyu nwinguwa'aguya'anum ja Jesukristu es tpayo'oyut ja nbojpu'ajtum, es nidu'uk nidu'uk n'axájum éxtum xpyátum, éxtum ja oybyu o ja axuukpu di'ibu tu ndu'unum ma tu n'ijtum mudu tyadu nini'x.

**Agujk'ajt jotkujk'ajtun
yajnimadya'aky**

¹¹ Mut ko udsuty ndsu'ak njáwuduts ja Nindsun'ajtum es nnijáwuts ja myay'ajt wyindsu'kun, paaty n'oktukmudíjuts ja ja'ayuty nandu'un. Dios ñija'ap wil'ixuts ęj nmudúñ amumdu'uk jot, es ndsejpyuts es miidsuty nandu'un xyñijáwudut. ¹² Kyajts ęj ku'am nnayya'oybyudsémyuty ma miidsuty, ja'a du'un es miidsuty waanu mjotkujk'áttut mut ęjtskyųxm, es du'un mbaat xy'adsowdu tada ja'ayuty di'ibu tyukmų tyukpátudęp di'ibu kuxu'kp nikųxm, es kyaj di'ibu ijtp ma ja'ay jyot wyinma'añ.

¹³ Pün ja pün jyuna'añ kots ęj nlókuty, ja'a du'un kots nmudúñ ja Dios; es pün kyaj tyų'ajtnuty kots ęj nlókuty, ja'a du'un es xytyuk'oy'áttut miidsuty.

¹⁴ Ja'a kots ti nduñ, yu Jesukristu tsojkuun xytyukmudíjupts. Mut ko nmudajtypyuts ja tų'ajtnu ko yu'u 'ye'ky mut yu'ęgyųxm nidugekyu ja'ay, paaty nidugekyu ja'ay 'yittu o'kun patku'uy.

¹⁵ Jesukristu 'ye'ky mut yu'ęgyųxm ja ja'ayuty nidugekyu, es du'un kyaj nnakyjyiky'ajtum éxtumu ngu'am winma'añ'ajtum, ja'a du'un éxtum ttseky ja Jesukristu di'ibu oj xykyu'o'kam es oj jyikyppyeky mut udsajtumgyųxm. ¹⁶ Kyajts nnaky'ixy nnaktyúñ ni pün éxtum púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudęp. Oy tųyųp nbayo'oyuts ja Jesús éxtum púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudęp, kyajtsu du'un nnaktyúñ. ¹⁷ Esu

du'un ko ja'ay tyi'igyu mut yu Jesukristu, myudajtypy ja jembyu jyot wyinma'añ. Ta tyųgooyñu ja tųyųbu jyot wyinma'añ. Kyaj 'yok'ljnu éxtumu naty ijty, tim jemy tugekyu tu wyu'amnu.

¹⁸ Tyaadu tyiimpy tugekyu ja Dios, di'ibu ijty nmędsip'ajtum; per mut ja'ęgyųxm Kristu Dios xyajtugajtsam, es tyam nnaymyaayubu'ajtum mudu Dios, es tu xymyo'oyum ja tuunk es nyajmutnaymyáyudut ja Dios majaty ja wiinkpudyu ja'ayuty nandu'un. ¹⁹ Paadyuts ęj ngajxwa'xy ko yu'ęgyųxm Jesukristu ja Dios dyajti'igyųya'añ ma yu'un ja naxwíñudu ja'ayuty es tjo'tsnut du'un ja pyojpu. Tyaadu du'un ja oybyu ayuk di'ibuts ngajxwa'xypy. Diósuts xymyooy esudsu du'un ndúnut. ²⁰ Udsudyu du'un ja Kristu kyudunaabyu, du'un éxtumxyubu Dios ku'am mdukmunu'xta'agudu miidsuty mut utskyųxm, nmunu'xtáktęp mut yu'ęgyųxm Jesukristu, katu xymyędsip'attu Dios, nik ni'igu axájudu ja ti'igyu'ajtnu mut yu'u di'ibu Jesukristu xymyo'oya'anum. ²¹ Oy ja Jesukristu ni na'a kyapojpätuñ, Dios tyukkubajt tyukkumodoju kruuzkųxm tugekyu udsajtum ja nbojpu'ajtum, es du'un oy nwu'amum mut ja Dios mut ko ni'jtnu ti'igyu mut ja Kristu.

6 Es du'un éxtum udsajtum nmudu'unum ja Dios, n'amdoo nbųjktsoodęp es kadiibu nanugoobu xykyupáktut ja Diosu myay'ajtnu. ² Ja'a ko du'un jyuna'añ ja Dios ma ja jyaaybyajtnu:

Kots ʋj ja'ay nduunu ja
may'ajtun, nmudoots mij m'aa
myo'kn;

kots ʋj ja'ay nyajnitse'eky,
nbudujkats mij.

Pes jaygyúkudu. Tyamu du'un
txuujuty ma Dios mduna'anxyuty ja
may'ajtun, tyamu du'un txuujuty ma
mbaat mnitse'eky.

³Jiky'ajpts tʋy'ajtun muut,
kudiibuts pʋn nyajtu'udugóyut ja
jyiky'ajtun es kudiibu pʋn tkajxadít
tmadyaagudítat axuuk di'ibuts
ndiimpy. ⁴Nik ni'iguts nya'ixa'añuty
ma tugekyu oytyim tiity éxtumu
Diosu myuduumbu, pʋn tits ʋj
xyjajt xkyubajtp, kots nmudanu
ja ayo'on jotmay ma'xtujkun
muut, kots ti xkya'ijtxu, kots muk
tsaatsy ja jiky'ajtun nyajnaxy, ⁵kots
nyajwépy, kots nyajtsímy, kots
nyajribude'eky, kots nduñ muk,
kots ngama'ay es kots nyajnaxy ja
muk yuu. ⁶Nya'ijxupts nandu'un
mudedsu njiky'ajtnu wa'atspʋ,
mut ja jaygyujkun, mut ja tsojkun
tuda'akypyʋ, mut ja ma'xtujkun,
mut ja Espírítu Santu, ⁷mut ja
ayuk di'ibu tʋy'ajtun es mut ja
Diosu myuk'ajtnu. Du'un éxtum
ja soldaadu di'ibu yajtiimpy ja
'yespaadu es dyajkutugoya'añ
ja myudsip, es dyajtún ja di'ibu
naydyukkuwánup ko ja myudsip
yajkutugoya'añuty, nandu'unuts
ʋj nyajtún ja tʋy'ajtun es
nyajkutugoya'añuts ja axuk'ajtnu,
es nyajtiimbyuts nandu'un ja
tʋy'ajtun esu ja'ay t'ixy'áttat ja
Dios. ⁸Na'aty nyajwindsu'uguts,
es na'aty nyajmugajxtugóyuts;
na'aty xyñi'o'o xyñiyáxudupts,
es na'aty xyñimadyáktupts

tsuj; na'aty xyajnajxtupts
éxtumu pi'tskajxpʋ, es na'aty
xy'ijxtupts éxtumu tʋy'ajtun
muutpʋ; ⁹na'aty xy'ijxtupts
éxtumu di'ibu kyaj t'ixy'attʋ, es
na'aty xyajnajxtupts éxtumu
wyin'ixyʋn; oyʋts xy'ixtʋ je'eyʋts
nga'o'knʋ, per akjiky'ajtpnumts
oy muk; yajtʋyduumbʋts, per
kyajts xytyim'ya'ooktʋ; ¹⁰óyʋts
nmay ndajyʋts, per du'añumts
njotkujk'áty; ayoo jottugeebyʋts,
per nyajjotkujk'ajtypyʋts nimay;
oyʋts xy'ixtʋ ko kyajts tii nmudaty,
per nmudajtypyʋts tugekyu.

¹¹Korintu mugu'uguty, tʋ
nmugajxtʋ muk aa muk jot mut
ko tats miits nduk'ixtʋ njot
nwinma'añuts. ¹²Ndsojktupts
miidsuty mut wínʋts njot; miidsuty
kyajtsu du'un xytsyoktʋ nandu'un
ʋj. ¹³Nmʋnu'xtáktʋp éxtum tu'ugu
u'unkteety tmugajxy ja 'yu'unguty,
éxtum nmo'oydyʋ ja n'aa njótʋts,
nandu'un xymyo'oydyudʋts
miidsuty.

Udsajtnu du'un ja Diosu tsyunaadyákn

¹⁴Katu mnaymyúkudu mut ja
ja'ayuty di'ibu kyaj tmubuktʋ
Jesukristʋ, éxtumxyʋp muut m'littʋ
ja ja'ayuty ma tu'ugu kukapʋ. Ja'a
ko du'un mguxu'uktʋt éxtum ja
yuubu di'ibu kyaj tyuknaxyty. ¿Tii
mbaat ñaymyíkyuty ja oy'ajtnu
mut ja axuk'ajtnu? ¿Tii mbaat
nandu'un 'yity ja jajun mut ja
koots'átʋ?, ¹⁵o ¿wa'an mbaat
ja Jesukristʋ tyi'igyʋ'áty mut
ja ka'oybyʋ?, o ¿wi'ix mbaat ja
di'ibu myudiimpy ja Jesukristʋ
tyi'igyʋ'áty mut ja di'ibu kyaj

tmadúñ ja Kristu? ¹⁶Kyaj ni nu'un kyatuknáxyuty ja Diosu tyujk mudu agojwinnáx. Pes udsajtamu du'un ja Diosu tyujk, éxtum ja Dios jyunáñ ma yu jyaabyajtun:

Jiky'átupts es judítupts mut yu'ujuty.

Ujtsu du'un xyDyios'áttap es yu'adyudsu du'un nja'ay'áttap.

¹⁷Paaty nandu'un ja Dios t'anuumu jya'ayuty:

Tukpudsuumdu'uttu es katu mnaymyáyudu mut ja axuk ja'ayuty,

katu m'adu'utstu éxtum ja 'yaxuk winma'añ, nétats miits n'axájudut.

¹⁸Ujts miits xytyeety'áttap, es miidsuty n'u'unk'át n'una'k'áttap.

Du'un jyuna'añ ja Dios di'ibu tugekyu mak'ajtun myudajtypy.

Wi'ixu Korintu ja'ay jyodumbittu

7 Mugu'ugítuty, ja'a ko Diosu du'un xymywandákum, paaty nnayya'ijtum wa'ats ma yu di'ibu mbaat xya'axu'kum, du'un éxtum nnini'xkyujxm es éxtum nandu'unu n'anmujaj'an'ajtum. N'oktu'unum wi'ix n'ijtum wa'ats wa'ats ja'agyujxm ko Dios ndsu'kum.

²Aa'ajt jot'ajttuguts. Kyajts pún wi'ix nduñ. Ni púnats ngawin'uñ es ni púnats ngayajnbaxutékuts. ³Kyaj du'un n'anuumudu es miits ngajxpaattut, éxtum tu n'ok'anmaabyudu, miits m'ijttap njodoty nwinma'añótyuts, ti'igyu n'ijtum

oy jilky es oy eeky. ⁴Nugoots miits n'oktukmu'awdajtana es ndukjotkudákypyuts miidsuty majátyuts n'ayoy, xondákypyuts es byeenuts n'okjotkujk'ajnu.

⁵Na'abuts njajty Masedoñu, kyajts ni nu'un ngape'xy, nik ni'iguts tu n'amaybyaaty njotmaybyaaty oytym maaty. Ak tsip xidsoo yadsoo es tsu'kubuts jodoty winma'añóty, ⁶peru Dios, di'ibu yajjotkujkup ja maay tajpety, yu'uts xyajjotkujku ko jyajty ja Titu. ⁷Kyaj jya'ayuty je'eyu mut ko jyajty, ja'a du'un mut ko byeenu naty xyonda'aky mut miitskyujxmuty. Yu'uts xy'anmaay ko byeenuts miits xywyin'ixa'anduts, es xytyukmumadyákuts wi'ix miits xyñimay xyñidajtuts es mnayjyotmaydyúnudu mut uj. Mudu tyaaduts oj ni'igu nxonda'agyuts.

⁸Oy ja jawyiimbu neky di'ibu nduknigajxtu oj myajmáy myajtájudu, kyajts tyam nnakyjyawu. Es pún nja'ajuts jawyíñup kots njaygyujku ko tadu neky myajjotmay'o'kudu waanu, ⁹tyam xondáknupts, kyaj mut ko tu njotmay'ooktu, ja'a du'un mut ko tu tadu ayo'on jotmay dyajtugátsy ja mwinma'añuty. Miidsuty myajnajx myajkujxtu ja ayo'on jotmay éxtum ja Dios t'oyjyawu esu du'un kyaj miidsuty tii mjajtudu axuk ujtskyujxm. ¹⁰Ja amay jotmay di'ibu miimp ma Dios, yu'u xyajjodumbijtum es xmyo'oyum ja po'xtákn, es mut yu'u kyaj mbaat nugoo nja'am. Peru tadu wiinkpu amay jotmay di'ibu naxwiñudu jya'a'ajtypy, ja'a xytyukpátum ja o'kun.

¹¹ Miidsuty myajnajx myajkujxtu ja amay jotmay éxtum ja Dios t'oyjyawa. ¡Es ixtu tyamu net wi'ix tu 'yabudsemy! Mdukjaygyujkudu tuda'aky yu tyaadu es xykyajxtuda'agut di'ibu naty tu xytyundu, myajjotma'tudu es nandu'un myajtsu'kudu, nétuts byeen xywyin'ixánduts miidsuty, es mdukkumúdoodu di'ibu naty tu ttuñ ja axuukpu. Es ma tugekyu tyaadu, miits tu xya'ixudu ko kyaj xymyudattu ja pojpu ma tyaadu. Paadyu du'un tu xytyukkumúodowdu. ¹² Mnija'adep miits ko nduknigajxtu ja neky, kyaj ja'agyujxmep nduknigajxtu di'ibu tuundugoooy es ni di'ibu yajmudugoooy, ja'a du'un es nduk'ixtu Dios windum ko byeenuts nnayjyotmaydyúñuty mut miidsuty. ¹³ Paaty mudu tyaadu tuts miits xyajjotkujkudu.

Per mudu tyaadu di'ibuts tu n'axaju yu jotkujk'ajtun, waanu ni'iguts tu nxonda'aky kots tu n'ixy ja Titu jyantsyjoyotkujkuty; pes nidugékyuty miidsuty tu xypyudákudu xyajkujkudu 'yaa jyot. ¹⁴ Kyajts n'anuguga'aju mats n'anmaay ja Titu kots nnayjyáwuty jotkujk mut miidsuty. Es kom tugekyu di'ibu tu n'anuumudu miidsuty, táy'ajtanu'u, nandu'un pyudseemy táy'ajtan di'ibuts tu n'anuumu ja Titu kots njotkujk'áty mut miitskyujxmuty. ¹⁵ Es yu'u waanu ni'igu mdsókudu ko tjamyetsy wi'ix miits xymyudoodu di'ibu yu'u mduknipujkudu es wi'ix xyajjajttáktu mut ja tuda'aky'át esu may'ajt windsu'kun. ¹⁶ Ijt xoombuts

ja'agyujxm kots kexy ka'pxy ndukmu'awdatu es xytyúndut di'ibu Dios tsyejpy.

Oyjya'ay'ajtun

8 Tyam, mugu'ugituty, nduknijawu'ya'andu wi'ix ja Dios tu dya'ixyuty ja 'yoy'ajtun majaty ja mubujkputujk di'ibu naymyujkudep Masedoñu. ² Oy tu dyajnáx dyajkúxtu ja ayo'on jantsy muj wiin kajaabu, byeen jyantsyjoyotkujk'aty'áttu. Oy jya'ayoop jyajottugeebyudu, tu dyaktu ja naybyuduku éxtumxyup myukja'ay'áttu. ³ Nduknija'adep miidsuty ko yu'ujuty tu dyaktu naybyuduku xonda'aky'aa xonda'akyjyót tugekyu éxtum tu tpaattu, o waanu ni'igu. ⁴ Pes extu xymyunu'xtáktuts es dyáktut ma myiky ja naybyuduku di'ibu yajtukpudákudut ja Diosu jya'ayuty. ⁵ Waanu ni'igu dyajktu ja naybyuduku kudiinum éxtumts njawinmaay es dyáktut. Pes ñaygyuyajkudu yu'ujuty ku'am jawyiin ma yu Nindsun'ajtum, es net ma udsajtum, du'un éxtumu Dios ttseky. ⁶ Paaty tuts n'anuumu ja Titu es t'ak'yajmujkta'ayut ma miidsudyu tyaadu tsojkungyujxmbu naybyuduku di'ibu yu'u yajmujktsondák tuayup. ⁷ Pes miidsudyu du'un mwa'kpudsuumdup ma tugekyu otyyim tiity: ma yu mmubujkun, ma xytyuk'uxpaktu Dioskajxy, ma oyjyot xymyudattu esu tsojkon mut uj. Es tyam, niwa'kpudsúmdu nandu'un ma tyadu naybyuduku tsojkungyujxmbu. ⁸ Mudu tyaadu, kyajts jayam miits n'ana'amdu, yu'uyu du'un

es xyñijáwudat wi'ix ja wiinkpúty nandá'un pyudúkudu, net miits nandá'un xya'ixudat ja māj wiimbá mdsójkunuty mā yu nmumabújkpú'ajtum. ⁹Mút ko miits mnija'adup ja Nindsun'ajtum Jesukristá tsojkon, myudajt māj wiin kyajaa ja māj'ajtun, per ñaybyújtáku éxtum tu'ugu ayoobá ja'ay mút ja'agyújxm ko xytsyójkum es nbátum ja jotkujk'ajtun.

¹⁰Ngajxypyuts dá'un éxtumu kajxwíjún di'ibá mdukjotkudáktup. Junktá'uy mút ja mdsójkungyújxm xyajtsondáktá jawyiin ja naybyudáku xyajmúktá. ¹¹Pes tyam, aktunda di'ibá myajtsondáktá junktá'uy extá xyajkugéxut. Mút ja dá'unámbu tsojkon di'ibá mmudajttá, yaktu éxtum ja Dios mmo'oyudu. ¹²Mút ko pún tu'ugu ja'ay yakaampy ja windsá'kun mā Dios, Dios kyupejkypy ná'un je'eyu dyaká'añ, es kyaj t'amdoy di'ibá kyaj nmudajttum.

¹³Kyaj údsuty ndseky es miits mdugoy'ajtxudat ko tá xy'okpudáku ja wiinkpúty, ja'a dá'un es jyaa'átut ja ti'igyu'át. ¹⁴Tyam miits mmudajttup mút di'ibá mbaat xpyudúkudu di'ibáty tugoy'ajtxudap. Ko ná'a yu'ujuty tmudáttut di'ibá mbaat mdukpudúkudu, mmo'oyudap miidsuty ko naty nandá'un mdugoy'ajtxudu, es dá'un jyaaty ja ti'igyu'át. ¹⁵Extum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajttun: “Di'ibá pyújták yajpudá'k may, kyaj oj ni'igu tmudattu; es di'ibá yajpudá'k waanu, kyaj oj tyugoy'ajtxuty.”

Titu esu jyamyuuduty

¹⁶Nja'aygyudákyppyudsá Dios ko tpújtáky yu amay jotmay Titu

jyodoty wyinma'añóty, éxtumts új nmújotmaybyaty miidsuty.

¹⁷Mút ko yu Titu kyupújk di'ibats n'anmaay, es kom yu'á ku'am byeen mnijotmay'oogudu, tyam nájx mgu'ixa'anudu mút ja kyá'umdsójkun.

¹⁸Ti'igyu mút ja Titu ngéxyúts jatú'ugu nmúgu'uk'ajttum di'ibá byeen yajmadya'aky'áty majaty ja mabújkpúttújk ñaymyúkudu, mút yu'ugyújxm ko jyantsy'óyuty ja tyuunk mā ja oybyu ayuk yajpadúñ.

¹⁹Es kyaj yu'adyu tyáadu, nandá'un mút ko majaty ja mabújkpúttújk ñaymyúkudu yajwin'ijxyu tyadu nmúgu'uk'ajttum di'ibá júdipt mút údsuty, es nbudúkudat mā nyajmújkumu tyadu naybyudáku di'ibá yam nduundúpts, es dá'un yajwindsá'ugut ja Nindsun'ajtum es ya'ixut ko nbudákuya'anum nixim nyam. ²⁰Ndsójktúpts es kúdiibats ni pún xyñ'oo xyñiyaaxudat mút yu'ugyújxm tyadu naybyudáku di'ibats nyajmújkypy, ²¹ndunaambyúts éxtum pyaadyuty, kyaj jye'eyuty Nindsun'ajtum windum, nandá'un dá'un mayjya'ayóty.

²²Paadyúts jatú'ugu nmúgu'uk'ajttum ngexy nandá'un mút yu'á, di'ibats tá xytyuk'ixy ja tsojkon kanák nax, es tyam waanu ni'igu mút ko mdukmu'awdátudu miidsuty. ²³Pún ja pún dyajttéy ja Titu ti tyuunk'ajtypy, anuumudu ko újtsá nmáDios muduumbu es xykyudánuts, es tyuñ mút új es dá'un xytyuk'oy'áttut miidsuty. O pún yajttúdupts ja wiinkpú nmúgu'uk'ajttum ko ti tyuunk'ajttup, anuumudu ko

yu'ujuty kyugajxy'attu majaty ja mubujkputujk ñaymyúkudu es twindsu'ugudu Jesukristu.
24 Ya'ixudu ko xyjantsytsyoktu yu tyadu kugajxyuty, es du'un xytyuknijawudut tugekyu yu nmamubujkpu'ajtum majaty ja mubujkputujk ñaymyúkudu, wilix miidsuty ja tsojkun xymyudattu es nandu'un miits xya'ixudut ko tyu'ajtanuty tugekyu tyadu oybyu di'ibuts uj tu nmadya'aktu mut miitskyujxmuty.

Naybyuduku myiky

9 Ja naybyuduku di'ibu miits mmo'oyandup tsojkungyujxm ja nmamubujkpu'ajtum jam Jerusalén, kyaj tyimtsékyuty es nduknijáyudut, **2** mut ko nnija'abuts yu m'oyjyótuty. Byeenumts ngumaydyu di'ibáty ijttup Masedoñu ñaaxóty, ko miidsuty, Akayu ja'ayuty, m'awijx mjup'ijxtup xypyudukya'andu extu junktu'uyup, es mayu Masedoñu ja'ayuty byeen ttukxonda'aktu miidsudyu m'oyjyótuty. **3** Paadyuts ngexyu tyadu nmugu'uk'ajtum kediibuts n'anuguga'aduts mut ja di'ibu tu miitskyujxmuty nnimadya'agyuts oy. Ja'a njuna'anum es mjantsyñayjup'ixudut éxtumts tu njuna'añ. **4** Es pun xymyutnuxtupts nidu'uguty ja Masedoñu ja'ay es nbaaduduts miits ma kyaj xy'awix xyjup'ixtu, taadu xymyo'oyupts ja tsoydyu'un madsu naty miits byeen tu ndukmu'awdatu; ja'a du'un kediibuts ndimjuna'anut ko miidsudyu du'un mdsoydyu'un'ajttup.

5 Paatykyujxmuts uj nwinmaay ko tyadu nmugu'uk'ajtum nuix mgu'ixudu jawyiin es mbudúkudut xyajka'pxtut ja naybyuduku di'ibu miits mwandaktu junktu'uyup es xyáktut; es du'un ja naybyuduku di'ibu miits mya'awijxtup, du'un ya'ixy ko tsojkungyujxm yaj'yáky es kyaj éxtumts uj pún ndukkuwanu.

6 Mjamyátstup ko di'ibu nip waanu, nan waanu dyajpude'eky ja pyujta'aky; es ja di'ibu nip kajaa, nan may dyajpude'eky ja pyujta'aky. **7** Nidu'uk nidu'uguty miits xyáktut ja mbudujkun éxtumu naty tu xytyukniwinmáyudu, kyaj majtsk aa majtsk jot es kyaj agwánubu, mut ko Dios tsyejpy ko ti yaj'yáky xonda'aky'aa xonda'akyjyót. **8** Dios mbaat miidsuty mduk'amugunu'xuty tugekyu oytyim tiity es du'un kyaj ti mdugoy'ajtxudut, extu mbaat miits waanu ni'igu xypyudúkudu ja di'ibáty tugoy'ajtxudup. **9** Du'un éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun:

Ja oyjya'aybyu majtsk
 adu'umgu'u tmo'oy ja ayooobu
 ja'ayuty;
 es ni na'a Dios
 kyaja'aydyugo'oyxyudut ja
 'yoyjya'ay'ajtan.

10 Dios, di'ibu yajkypy ja tuumt di'ibu yajníp yajkojp es di'ibu yajkypy ja je'xy peky, mgunu'xa'anxudup ja mbujta'agyuty di'ibu naty mnip mgojtup, es miits ja puja'aky may xypyaattut, es myuj myáyt ja oy'ajtan di'ibu mduundup. **11** Du'un miits xymyudáttut tugekyu ja namyudunu es xymyo'oydyut muj

may púnuty tii tugoy'ajtxudap. Es di'ibu miits myajktap mut ujtskyujxm oybyudsamaamp, mut ko ja nmugu'uktujk'ajtam tja'aygyuda'aktut ja Dios ko miits xykyaxtu ja pudujkun. ¹²Mut ko yajpudúkú ja nmugu'uk'ajtam, kyaj jye'eyuty ti oynu'unun nmo'oyum di'ibu tugoy'ajtxap, ja'a du'un es nandu'unu ja'ay muj wiin kajaabu tja'aygyuda'aktut ja Dios. ¹³Yu'ujuty 'yawdátap ja Dios, pes madu tyadu naybyudukú mduk'ijxtap ko miits xykyudyunda ja oybu ayuk di'ibu Jesukristu nimadyakypy, nandu'un yu'ujuty myay'at wyindsu'ugudap ja Dios mut ja oyjyotkyujxmbu ja naybyudukú di'ibu miits mduk'nigajxtap yu'ujuty, ¹⁴es 'yamdow pyujtsówdap ja Dios mut miitskyujxmuty mut winu jyot, mut ko Dios muj wiin kajaa tu kyuni'xyuty mut miitskyujxmuty. ¹⁵Yajja'aygyuda'aky ja Dios mut ko tu xyjantsykyunu'xum muj wiin kajaa, di'ibu kyaj mbaat nnasja'am.

Paablu kyutujkun ko 'yapostulu'aty

10 Ma tyadu neky, uj Paablu, n'amdoo nbujktsoodap mut ja yuunk'ajt naxypy'ajtan es ja Jesukristu tsojokun, oy jam naaguty miidsuty di'ibu junándap ko muk ayuk nduk'nigajxtu neky'am, per yuunk náxypyuts n'ity ko miits nmugajxy wiin kujp. ²N'amdeepy nbujtseebyuts ja may'ajtan, ko miits nujxk ngu'ixtu, kádiibu miits xytyuk'agwánudu es awa'an nmugajxat púnuty xyñi'u'unudubuts es jyuna'andu esuts ti nduñ mut ko uj n'ity éxtum púnuty myudajtup ja naxwíñudu

winma'añ, pes nnayjya'abuts es muk aa muk jot nmugajxudats yu'ujuty. ³Tuy'ajtan ko ja'ay uudsuty, per kyajyum uudsuty ndsiptuñ éxtum ja ja'ay púnuty ja naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudap. ⁴Yu soldaadu di'ibu ya naxwíñ, yu'u yajtuundap ja espaadu ma tsiyptundu; per uudsuty, kyaj uudsudyu tyaadu nyajtundu, nyajkutugeebyuts ja axuk'ajtan. Diósuts xymyoodyup di'ibuts muut nyajtu'adikyú tyadu axuk'ajtan es nyajkutugódyuts di'ibu mujku'u tyiimpy. ⁵Nyajtugeebyuts oydyi'ibu winma'añ di'ibu ya'adijkyu es ya'ixy'átut ja Dios. Tugekyu winma'añuty ndukmudíjypts es tmudówdut ja Kristu. ⁶Ko miits xykyudyunda'aydyut, net sitay n'awíxyuts es ndukkumudówdut di'ibáty kyaj tkudyunda.

⁷Katu miidsuty yu'uyy xy'ixtu wingujxypyu. Pán ja pún nidu'uguty ñayjyáwudu ko yu'u Jesukristu jya'ay'átyuty, paktu kwentu ko ujtsu du'un nandu'unu Jesukristu jya'ayuty. ⁸Oyuts uj njatukmuj njatukpaadu ja kutujkun di'ibuts nmudajtypy, kyajts nduktsoyduñ; pes ja'agyujxm ja Nindsun'ajtamts tu xymo'oy yu kutujkun es myuj wiin kyajaat ja mmubujkunuty es kyaj esuts miits nyajkutugódyut. ⁹Kyajtsu du'un uj miits n'adsu'uguya'andu mudadsu nneky, ¹⁰éxtum naak jyuna'andu: "Tyadu Paablu nekykyujxyu du'un je'eyu xymyugajxum muk, per ko mut nnaywyinguwa'kum, yuunk náxypyup es ni ti tkatsooty ja 'yayuk." ¹¹Per di'ibu dun junándap pyúktubu kwentu ko nandu'un

éxtám̄ts winmúk jotmúk nmúgajxy
máts nnijayú kots jagam n'ity,
nandú'úndsú dū'ún winmúk jotmúk
ngajxút kots múut kú'am awingujk
nnaybyáadudút.

¹²Kyajts

nnaydyukmú'ijxkijxyúya'añúdyú
tadú di'ibú kú'am naygyumaáayup.
Núgoo yú'újuty lyokú'attú ko
kú'am ñayyajikijxyúbúdu o
ko ñay'ijxkijxyúbúdu nixim
niyam. ¹³Új, kyajts nmújyúya'añ
nbaáduya'añ mút ja di'ibúts kyaj
xypyaaty. Diosú dū'ún di'ibú
pyújtáky pyú ndsiba'anúts máts
ndúñ, es jambaáduúts xymyooy esúts
ndúnút má miidsuty. ¹⁴Paaty kyajts
ndukpúdsemy yú ndsiba'anúts,
éxtámxyúpts kyaj n'ityñúmm
túyup mút miidsuty. Újtsú dū'ún
jayújp'ajtp ndukninújxtú miidsuty
ja oybyú ayuk di'ibú ñimadyakypy
ja Jesukristú. ¹⁵Kyajts ndukmúj
ndukpaádu ja tuunk di'ibú
wiinkpúty tú ttundú, éxtámxyúpts
új nja'ajuty. Nik ni'igúts n'awixy ko
myúj wiin kyajaat ja mmúbujkúnuty,
es mbaat n'aktúñúts ni'igu má
miidsuty, ¹⁶es nandú'ún n'awánút
ja oybyú ayuk waanú jagam má
Korintú, má kyajnum ja oybyú
ayuk yajkajxwa'xy, es dū'ún
kúdiibú pún jyúna'anút ko új yú'úts
ndukmújpdsumaampy di'ibú wiink
ja'ay tú ttundú.

¹⁷Éxtám jyúna'añ ja Diosú
jyaabyajtún: “Pún ja pún ti
ttukxonda'aky, wa'an ttukxonda'aky
di'ibú Dios tú ttuñ.” ¹⁸Tyaádu
xytyuk'ijxúmm ko kyaj ti ttsooty ja
di'ibú naymyújpújtákup kú'am;
di'ibú sitúy tuump ko yú Dios
jyúna'anút ko oy di'ibú ndu'unám.

**Paáblú es di'ibú núgoobú
ñaydyíjjudú apóstulúty**

11 Tundú may'ajtún,
múma'xtujktúgúts máts
núgoo ngu'úw ngugajxú.

²N'amú'ajtsy'ajttúpts új miidsuty
Dioskyújxm. Miidsuty, Korintú
ja'ayuty di'ibáty tú xy'axájjudú
Kristú, dū'ún miidsuty éxtám
tu'ugu kixyúdo'oxy di'ibú tú
yajni'adsóy, es újtsú dū'ún éxtám
ja u'unkteety di'ibú pátup es n'ijx'ít
ngwentú'áttút extú nguyákút
wa'áts ja'ayún má Jesukristú,
éxtám jyawú xyña'ay'áttú. ³Per
dū'ún éxtám ja ka'oybyú mút ja
axúk winma'añ twin'ú'úñ ja Eevú,
tsú'kúpts új ko miits nújx nandú'ún
mnayyákúdu es myajwin'úúndút es
xyajtúgátstút ja oybyú mwinma'añ
di'ibú naty mmúdjattúp má
Jesukristú. ⁴Pes kyaj mdsipka'axtú
miidsuty ko mnimínúdu naak es
tkajxwá'xtú es miits x'axájjudút
jatu'ugu yajnitsókpú, es kyaj
yú'údyú Jesús di'ibúts új
ngajxwa'xypy; o ko ttsóktút es
miits xy'axájjudút ja wiinkpú
ja'ajún di'ibú kyaj yú'údyú Espírítú
Santú di'ibú tú xy'axájjudú; o miits
xy'axájjudút ja wiinkpú úxpújkún,
es kyaj jya'adyú oybyú ayuk di'ibú
ñimadyakypy ja Jesukristú di'ibúts
új miits tú n'awánúdu. ⁵Pes ni wi'ix
tsoots ngawe'emy úx'am mudú tadú
andákpúty di'ibáty nay'andíjjudúp
apostulákópkyty. ⁶Oyúts új
nyajtijy ko kyajts njaty ja úw kajx,
kyajts ja'ijty xyjatúgoy'ajtxúty
ja wijy'ajtún, dū'ún éxtám tú
nduk'ixtú kanak nax di'ibúts tú
ndúñ.

7 ¿Tii wa'an nduundu axuuk ko n'awa'anudu ja Diosu 'yayuk ko ni nu'un oj mgatsobátxudu? ¿Es tii, paadyudsu du'un xy'uxtijtu es du'un miidsuty muj mbaadudut? 8 Ngupujkuts ja pudujkun di'ibuts xymyoodyu ja mubujkputy di'ibu naymyujkudap ma wiink kajpnuty, esuts miits nmudúndut. Tyaadu du'un tpaty éxtumxyupts yu'ujuty nme'tsyuts. 9 Es óyuts oj ti xytyugoy'ajtxu, ni tu'uguts miits nga''adsijpy. Ja nmugu'uk'ajtum di'ibu ijttap Masedoña, yu'uts xymyoodyu di'ibudsu naty xytyugoy'ajtxap. Kyajnamts uj miidsuty ti n'amdoy esuts xypyudúkdut, es ni na'ats miits nga''amdówdut di'ibuts uj nyajtugoy'ajtypy. 10 N'anuumudu du'un mut ja tyuy'ajtunu Kristu, es ni pan majatyu ñaxwíñudu Akayu xykyapujkut yu nxondákunuts. 11 ¿Es tii, mut kots du'un njuna'añ, mjunaándup xytyijy ko kyaj ndsoktu miidsuty? ¿Diosu du'un ñija'ap kots miits njantsytsyoktu byeen! 12 Per n'akkajxwa'xupts ja Diosu 'yayuk nan nadu'uñu, es du'unu tadu di'ibu nay'andjúdap apóstuluty ni wi'ix tsoo tkapaattut wi'ix jyuna'andut ko yu'u tmadundu Dios éxtum ujún. 13 Tim tuy'ajtun ko tadu ja'ayuty kyaj yu'ujuty ja Jesukristu 'yapóstulu. Andakp yu'u es je'eyu t'anuumudu ja ja'ayuty ko yu'u 'yapostulu'átudu Jesukristu. 14 Kyaj muk yajjáwut ko du'un 'yadu'utstu, pes ku'am ja mujku'ugópk Satanás ñayyajtugátsyuty es ñayyajku'egyuty éxtum tu'ugu Dios ja 'yanklus.

15 Paaty kyaj muk yajjáwu ko yu Satanasu myuduumbuty nandu'un ñayyajtugátsudu es ñayyajku'ugudu éxtumu Dios maduumbuty. Per óknam ja Dios tyukkumadowa'añuty éxtum ñitúkyty.

Wi'ixu Paablu 'yayo'ombaaty

16 Jatugok n'ak'anuumudu ko kyaj mjuna'andut kots uj nlókyty; per pun du'unuts xy'ixtu, na'ijxtuguts es mínuts n'okkajxy éxtum tu'ugu loku, esuts uj nandu'un waanu nmuj nbaadut. 17 Kyajts ja yamu du'un njuna'añu tyaadu mut ja Nindsun'ajtum kyutujkun, ja'a du'un xya''adútsputts ja nlokú'átuts mats nmuj nbaada. 18 Ja'a ko ta may di'ibu nayjya'adup muj kujxm, mínuts uj nandu'un n'oknayjyáwuty muj kujxm. 19 Mut ko miidsuty nugoo m'okkuwiyaty'ajnúdu, mmuma'xtujktap ja lokutujkyty. 20 Pes miidsuty myajnajx myajkujxtap ko yu taaduty m'ana'amudu es xymyudúndut, o ko mwin'uunudu, o ko mmaadsudu o extu ko mwimbojtsu'ugudu. 21 Oyuts ja'ijty njatsoydyuñ kots du'un njuna'añ, jbyeenuts uj ndim'ya''ayow ndim'ya''ama'aduty esuts du'un n'adu'udsut!

Per pun wi'ix ja wiink muk aa muk jot ñayjyáwuty es ñaymyujpajta'agyuty, mínuts uj nandu'un n'oknayjyáwuty, óyuts uj du'un n'uy ngajxy éxtum tu'ugu loku.

22 ¿Tii du'un jyuna'andu ko 'yebreeja'ayuty yu'udyu? Nandu'unuts uj n'ebreeja'ayuty. ¿Tii du'un jyuna'andu ko yu'ujuty

'yisraelitaja'ayadya di'ibu Dios wyin'ijxu? Nandu'unuts uj n'israelitaja'ayuty. ¿Tii du'un ñayñigajxudu ko yu'u Abraan tyuump'át 'yaats'átudu? Pes ujtsu du'un nandu'un xytyuump'ajt xy'aats'ajtp ja Abraan. ²³ ¿Junándup ko tmūdundu ja Jesukristu? Ujtsu du'un situy ni'igu nmūdúñuts ja Jesukristu. Oyats du'un n'uy ngajxy lokun, tuts nduñ waanu ni'igu kudiinam yu'ujuty. Tuts xyuyjta'aktu pujxndugóty kanak ok kudiinum yu'ujuty, es tuts n'ity o'kun jujp'am kanak ok. ²⁴ Mugoxx ókuts ja israelítuty tu xymo'oydyu ja i'px majmóxx majtáxx ku'u ja naywyopu. ²⁵ Tuguk ókuts tu nyajkepywyépy, tugókuts nyajtsaga'tsy, tuguk ókuts tu njakíñ mut ja barku madsu naty njudity, tuk xuu tuk úxuts ngunaanudijty mejnñikujxy. ²⁶ Tuts kanak ok nnu'ayo'oy ndu'uyo'oy. Tuts n'ity o'kun jujp'am, mujnjóty, ma yu ma'tspaty, mats xyñ'uđán xytyu'udánudu, ma nmu'israelitu ja'ayuty, ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty, nu'aay tu'aay, kajpnóty, jikymyjejñóty, es ma yu ja'ayuty di'ibu nay'andíjdup mabujkputujkuty. ²⁷ Tuts njantsytyuñ mut ja amay jotmay. Kanak ókuts tu nyajnáxy ja tsuu ni ngama'ayuts. Tuts n'ayu'aty es tuts nyajnáxy ja tuudsu, es tuts nyajnáxy ja xux, es waanuts ja nwit nnijam.

²⁸ Taanumu wiingátypyu waanu may di'ibuts xytyuunkmeepy, ja'a ko bom bómuts nmujotmaybyaaty nidugekyu pínuty 'yaxájudup ja Jesús éxtamu Kristu. ²⁹ Ko pún 'yity

ya'ayow ya'ama'at, nandu'unuts n'ity ya'ayow ya'ama'at; es pun ja pún ñayyajpekykya'ayuty, ujts maay tajp es njot'ambékyuts mut ja di'ibu myugu'uk yajpekykya'apy.

³⁰ Pun du'añamts n'akmuj n'akpaadu, akmuj akpaadupts mudu tyaaduty es nya'ixudats ja nya'ama'at'ajtunuts. ³¹ Yu Nindsun'ajtum Jesukristu Tyeety, yu nDios Teety'ajtum di'ibu pákup ja may'ajt windsu'kun winu xuu winu tiempu, yu'u ñija'ap kots ngajxy ja tuy'ajtun. ³² Kots n'ijty Damasku, ja gobernador di'ibu naty myudiimpj ja rey Aretus, yu'u pyujták ja tujk aa kwentu'ajtpaty ma tadu kajpn, esuts xymyatsánduts es xyajnujxánduts tsimy; ³³ per xykyutuuyñajxtuts ja mabujkputujk katsyoty ma ja kajpn nabotsu vyentanu, es du'unuts xykyamajtsta.

Yajmanujx ja Paablu tsajpótm

12 Oy ni tits ngaganaraty kots nnaymyujkumáyuty, koonumts tyam ndukmumadya'aky ja ixxma'tun es di'ibuts uj Nindsun'ajtum tu xytyuk'ixy.

² Majmajkts jamujtup nyajmunejxyuts jam tsajpótm. Kyajts nnijawu pun ojtsudsu du'un muduts nnini'x ngubajk, o yu'uyudsu n'anmujja'an. Dios ñija'ap. ³ Per di'ibuts uj situy tuy'ajtun nnijawu (pun ojtsudsu du'un muduts nnini'x ngubajkuts o kyaj, ñija'abu Dios) ⁴ ko jam tsajpótmnts nmudooy di'ibu kyaj pún tmwinma'añbyaaty o ñigutíkyaty yajnijajxut. ⁵ Mbaaduts uj njamuj njapaadu mudu tyaadu, per kyajtsu

dá'un nduna'añ; mǎjpaadupts mǎt éxtumts nya''ayow nya''ama'aduty.

⁶Kooxyupts ǎj nmǎjyaya'añ nbaaduya'añ, kyajxyubu taadu lyokúwinma'añuty; óxyubu dá'un kots nmǎj nbaadu, yu'uts nmadyakypy di'ibu tǎy'ajtun.

⁷Nugoo 'yokmǎj'ajnu di'ibuts n'ijx. Paadyu Dios dyajkutíky es ja mǎjku'ugópk, ja Satanás, xya''ayówut mǎt tu'ugu pǎjkunu mǎkpu kúdiibuts ǎj nnaybyujta'agudut mǎj kǎjxm.

⁸Tuguk ókúts nja''amdooy njabújtsooy ja Nindsun'ajtum esxyupts xytyukniwa'adsy tyadu pǎjkun. ⁹Per yu'u xy'adsooyuts: “Yu nmay'ajtunats yu'u mdukmumada'agudubu tadu pǎjkun. Ko mij mya''ayow mya''ama'aduty, ya'ijxp ko ǎjtsu dá'un di'ibu mmooyap ja mǎjaa.”

Es mǎt kots dá'un xy'anmaay ja Nindsun'ajtum, mbaadúts ndukmǎj ndukpaadu kots nya''ayow nya''ama'aduty, mǎt ko dá'un ya'ixy ja Jesukristu myuk'ajtun.

¹⁰Paaty jotkujkúts nnayjyáwuty óyuts nya''ayow nya''ama'aduty, óyuts xyjani'o'o xyjaníxubudúts, óyuts xyjapajúdjtpudu, es óyuts xya''ayówdúts mǎt ja ayo'on jotmay mǎt yu'ugyujxmu Jesukristu. Mǎt ko óyuts njaya''ayow'ajt njaya''ama'at'ajtpu, Jesukristúts xymyujaaameepy.

Paablu tmamay tmudajy ja mǎbújkpútǎjk di'ibu Korintu

¹¹Nugoots tu nlokú'aty kodsú dá'un tu nnaymyujpǎjta'agyuty, per miidsudyu dá'un tu xytyuktundu agwanu. Mǎt ko

miidsudyu dá'un tu mjapaadudu xyajmǎjpúdsúmudúts, pes pun miits m'ijxkijxyudubu tadu di'ibu 'yandijtǎp apóstulu kópkyty mǎt ǎj, m'ixtǎp ko ni wil'ix tsoo yu'ujuty waanu oy tmudundu ja Dios es kúdiinam ǎj. ¹²Pes kots n'ijty mǎt miidsuty, nya'ijxúts kots njantsy'apóstuluty, ja'a ko mǎt ja ma'xtujkúnúts nduun kanak naxu ijxwu'amun, mǎj'ajtun es di'ibu ja'ay dá'unu mǎt wyu'amudya'aydyu. ¹³Du'añumts ǎj miits nbudújkudu éxtumts nbudújkudu ja mǎbújkpútǎjk di'ibu wiink tsoo naymyujkudǎp; di'ibu dá'un tu'uk mǎt tyugatsy, ja'a dá'un mǎt ko miits kyaj ti pudújkun xymyoodyu. Du'un xy'oknama'xtut pun tu nmúdgoydyu mǎt ko kyaj tu n'amdowdu.

¹⁴Tyámúts njǎjp'íxy es nǎjx ngu'ixa'andu myuduguk okpu, es kyaj n'adsipa'andu. Kyajts nbajúdyty di'ibu miits mmúdjat mjaygyajtǎp, miidsudyu dún ku'am n'uxtaaydyup; pes yu u'unkteedyuty yu'u dún pátudǎp t'uxta'aydyut es t'ixtudu 'yu'unk 'yuna'kuty, es kyaj yu'ujuty ja u'unk unak' di'ibu 'yixtǎp ja tyaak tyeedyuty. ¹⁵Mǎt tu'ugu oyjyot nyajtúnudúts tugekyu di'ibuts nmudajtypy, es mǎt tugekyuts ja nmǎjaa nbudúkadut miidsuty. ¿Tii xytsyojktǎpts miidsuty waanu pun nduk'ijxtǎp miidsuty ko njantsytsyoktu byeen?

¹⁶Ni na'a ti tu nga''amdowdu mǎdúdsu ngu'am gastu, oy jyadu'unuty, taa di'ibu junándǎp: “Tyadu Paablu byeen pye'typyuty es tu xlyokú'ijxum, es ootyim

wi'ixuty tuu yu'u dyajpudsėmy ja meeñ es tgastu'aty." ¹⁷ ĶPer wi'ix tsoots tū nyajpudsėmy ja mmeeñ? ĶTii mut ja di'ibuts ngajx  xtumdsu ngud naabyu? ¹⁸ Kots nduknipejky ja Titu es nuĵx ngu'ixudu, ngejxyuts yu'u mut jatu'ugu nmugu'uk'ajtum. ĶTii yajpuds mdu m  miidsuty oynu'ununu gyanaratyu? Kyaj,  kudii? Nmudajttupts ti'igyu jot winma'añ. Ti'igyuts oytyiity ndundu.

¹⁹ ĶTii mj n ndup miidsuty ko m du tyadu neky, ja'ats ndiimpy es nnayyajwu'ama'añdyuts yajxon mut miidsu? ĶKyaj dyu'unuty! Di'ibuts t  nmadya'aky, du'unuts njuna'añ  xtumu Jesukristu kyud naabyu es Dios testiigu. Mugu'ugituty, tugekyu di'ibuts ndiimpy, ja'a du'un es xyajmujwiin xyajkajaajudut ja mmubujkunuty. ²⁰ Mut ko nja'abuts ko nuĵx ngu'ixtu, wa'anu da nga'okp tnut  xtumts uĵ ndseky, es nandu'un miidsuty kyajts xpyaattut  xtumts miits xyjapaada'andu. Nujjpa'abuts ko kyuxu'ugut ja tsip, nayni'o'o nayniy xuk, aku, joramayu, pi'ts uĵ pi'ts kajxy, naybyat'ijx nayjyunak'ijxun, muj patun. ²¹ Jujjpa'a'apts kots nuĵx ngu'ixtu, yu nDi suts xytyukj wupts di'ibuts uĵ ndsoydu'un' tup, es kots miits nimay nniju'uy nniya'axtut ko miits t  mbekytyundu es kyajnum xymyastu'uttu ja axuk'ajtun, ja mu'induunk es ja ka'oybyu winma'añ di'ibu mbaduundup.

Kajxwijn esu kajxpo'xun

13 Tyaadu du'un ja myuduguk okpu ngu'ixa'andu. P n

jaa di'ibu u'unun tyuda'aga'añ, koonum tsy kyuty majtsk o tuguuk di'ibu n kajxp ttup,  xtum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtun. ² Ko ja myumajtsk okpu ngu'ixtu, ndukjaygyujkuduts di'ibu naty pekytyuundup, es tyam n'aktukjaygy kuduts yu'ujuty esu wiinkputy. Kots n'akninujxtut jatugok, kyajts nnaky nima'xtut, ³ es du'un nduk'ixtut ko uĵts ngud naapy ja Jesukristu. Pes jaygy kudu ko yu Jesukristu, kyaj yu'u ya'ayow ya'ama'aduty, muk'ajtun du'un situy myudajtypy di'ibu yajtiimpy m  miidsuty. ⁴ T y'ajtunu'u ko 'ye'ky kruuzkujxm  xtumu ya'ayow ya'ama'atp n, per tyam jiky'ajtp mut ja Diosu myuk'ajtun. Es nandu'unuts uĵ n'ity ya'ayow ya'ama'at es ti'igyu mut ja Kristu njiky' ttuduts, es Dios myuk'ajtungyujxmuts miits nbud kudut.

⁵ Naywynma'añ'ixudu miidsuty ku'am, es xy'ixtut p n mmubujktup ja Jesukristu. ĶTii kyaj xpyuktu kwentu ko Jesukristu 'yity m  miidsuty p n mjantsymyubujktup? ⁶ Ndukmu'awdajttupts es miits xy nj wudut kots uĵ nmud n ja Nindsun'ajtum. ⁷ Kajxt kpu'ts es mjiky' ttut yajxon. Kyaj yu'ujuty esuts uĵ miits xyajwu'umdu oy, ja'a du'un es oy m'ittut m du Dios, oy jyak xe'eky kyaj 'y yuty di'ibuts nduun ngajx m  miidsuty. ⁸ Kyajts mbaat ndsipt n mut ja t y'ajtun, yu'udsu du'un je'eyu mbaat ndu n ja t y'ajtun. ⁹ Xond kpu'ts ko miits m'oy'at mmuk'attu,  yuts uĵ nya'ayow nya'ama'aduty; es akkajxt kpu'ts

es m'ittut éxtamū Dios ttseky.

¹⁰Paaty maanum ngaku'ixtū, nja'ayuts mā tyadū neky es miits mnayjyujwijtsumbítudat ku'amuty, es kyaj jyatyimtsékyuty es uj miits ndukkumədówdut kots uj nnujxut; mut ko ja Nindsun'ajtamts tū xymo'oy yū kutujkūn es myuj wiin kyajaat ja mmubujkūnuty, es kyaj esuts miits nyajkutugódyut.

¹¹Mūgu'ugítuty, mats ngajxtaayñū, ndukmədsojktup es mjiky'áttut agujk jotkujk. Ʋxta'aydyū di'ibū myajwū'umədup wa'ats mā ja

mjiky'ajtūn. Nayyajjotkujkūdu es jyiky'attu til'igyū agujk jotkujk. Pūn mduundubū dū'un, netū Dios, di'ibū yajkypy ja tsojkūn esū agujk'ajt jotkujk'ajtūn, 'yítut mā miidsuty.

¹²Naymyats naymyunánūdu nixim niyam Jesukristūkyujxm.

¹³MayDiósuk dū'un jyūna'andū nidugekyū nmūmubujkpu'ajtam.

¹⁴Wa'anū Nindsun'ajtam Jesukristū mgunu'xūdu es ja Dios mmo'oyūdu tsojkūn esū Espíritū Santū mmūt'ítūdu nidugekyū miidsuty.

Neky Di'ibü Paablü Tyuknigajxtü Ja Galasyü Ja'ayuty

---

1 Üj Paablü, 'yapóstulü Jesukristü, es kyaj mut yu'ügyujxmuty ja naxwíñudu ja'ayudyü kyutujkun, es nan ni tu'ugudsü ja'ay tü xykyapujta'aky, yu'uts xyuyjta'aktü ja Jesukristü kü'am esü Dios Teety di'ibü Kristü yajjikyuyjk. ²Üj mut nidugekyü yu nmügu'uk'ajtum di'ibü yam ijttup mut üj, nduknigáxtüdsü tyadü neky ja mübüjputujk di'ibáty naymyujkudup Galasyü. ³Wa'anü nDios Teety'ajtum esü Nindsün'ajtum Jesukristü mgunu'xüdü es mmo'oyüdü ja agu'k'ajt jotkujk'ajtün, ⁴ja Jesukristü di'ibü nayyajku éxtümü windsü'kün es xyajpojrunitügo'oyüm es küdiibü nbadu'unüm ja axük'ajtün di'ibü yä naxwíñ, es müdü tyaadü Jesukristü tkuydyuñ di'ibü Dios Teety tsoyjk es ttünüt. ⁵Pes n'ok'awdajtum ja Dios di'ibü myudajtypy ja müj'ajtün winü xüü winü tiempü. Wa'an dü'anuty.

Kyaj mä wiink oybyü ayuk

⁶Mügu'ugítuty, dü'ññts xyajwü'ümü ko jantsy tim tsojk miits xymyastu'uttü ja Dios,

di'ibü mwin'ijxüdü es xy'axájüt ja Kristü ñitsokün, es tyam mbanujxándup ja wiinkpü di'ibü tyijtup oybyü ayuk. ⁷Per kyaj ti wiinkpü oybyü ayuk. Di'ibü dün sitüy tim tüy'ajtün, tam naagudyü ja'ay di'ibü mwin'ünánudup mut ko tsoyjtup dyajtugatsa'andü ja oybyü ayuk di'ibü Kristü ñimadyakypy. ⁸Per pün ja pün mdük'üxpüküdü wiinkpü üxpüjkün es küdiinüm ja oybyü ayuk di'ibüts miits tü ndük'üxpükü, wa'an yajkajxpékü winü xüü winü tiempü, oy tyim'ujtsuty, o tu'ugü anklus di'ibü miimp tsajpótm. ⁹Nnikajxpejtypyüts jatügok. Pün ja pün mdük'üxpüküdü wiinkpü üxpüjkün es küdiinüm ja oybyü ayuk di'ibü tü xy'axájüdü, wa'an yajkajxpékü winü xüü winü tiempü.

¹⁰Es kots dü'un njuna'añ, ¿tii mjunaamp xytyijy kots dü'un njuna'añ, ja'a dü'un esuts ja ja'ayuty xy'oy'ixut? Kyaju dü'un. Ndsejpyüts je'eyü esüdsü Dios xy'oy'ixut. Kooxyüpts üj ndseky nwa'uma'añ yajxón mut ja ja'ayuty, kyajxyüpts üj nmüdün ja Kristü.

Paablu tyuku apóstulu

¹¹ Mugu'ugítuty, jaygyúkudu miidsuty, ja oybyu ayuk di'ibu tu nduk'uxpuktú, kyaj yu'ujuty ja ja'ayudyu wyinma'añ. ¹² Kyaju ja'ayuts xytyukmumadyaky es ni tu'ugu ya'uxpukpú kykyatukni'ijxu, ku'umú Jesukristu xytyuknija'ajuts.

¹³ Tu xymyudowdu wi'ixuts uj njiky'ajty tuuyup kots uj ijty nbaduñ ja israelítuty ja kyostumbrú, es wi'ixuts uj ijty njantsypyajudity ja di'ibu pyanujxtup ja Kristu es nyajkutugoyañuts. ¹⁴ Ujts ijty waanu ni'igu nbadiimpy ja israelítudyu 'yuxpukun kudiinums ja nmuduknaxuty, ni'igu ijty nbaduñuts di'ibu ja 'yaptujk jaayum tyuundu. ¹⁵ Peru Dios tuudsu naty xywyin'ixy madsu naty kyajnum nmiñ nja'tyuts. Pes mut ja myay'ajtungyujxm xywooyuts esuts nmudúnut, ¹⁶ esuts xytyuk'ijxy xytyuknija'ajuts ja 'yU'unk, esuts uj ngajxwa'xut ja 'yU'unk jya'a ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty. Pes kyajts uj n'amdooy ja kajxwíjun mut ni pún. ¹⁷ Es ni ngapatujkuts Jerusalén esuts pún xya'uxpúkiduts di'ibu naty apostulu'ajttup ma naty uj kyajnum, nik ni'iguts oj nnejxy ma ja Araabyu muj it, es óknumts njumbijty jatugok ma Damasku kajpn.

¹⁸ Extu ko ñajxy tuguk jumajt, nétuts oj nnejxy Jerusalén es ngu'ijxyuts ja Peedru. Es majmókk xúuts nwe'emy jap mut yu'u. ¹⁹ Es kyajts jam n'ijxy ja wiinkpu apóstulu, yu'uyuts n'ijx

ja Santya'agu, ja Nindsun'ajtumú myuga'ax. ²⁰ Nmudajtypyuts ja tuy'ajtun ko di'ibu n'anmaaydyup, yu'u du'un ja tuy'ajtun. Niña'ap ja Dios ko kyajts n'anda'aky.

²¹ Oknumts nnejxy ma yu Siryu ñax esu Silisyu ñax. ²² Kyajts xy'ixy'ajttu púnuty myubujktup ja Kristu jam Judee, ²³ je'eyu situy tmudoo juna'andu: "Ja di'ibu tuuyup xypyajudjttum, tyam jyudity tkajxwa'xy nandu'un ko Jesús yu'ujuty ja Kristu di'ibu Dios kyajx es xyajnitso'oga'anum." ²⁴ Es t'awdattu Dios mut ujtskyujxm.

Apóstulaty tkupuktu ja Paablu

2 Ko ñajxy majmajkts jumajt, nnejxyuts jatugok Jerusalén mut ja Bernabee, es nmunejxyuts ja Titu. ² Nnejxyuts jap mut ko Diósudsu naty tu xmyo'oy ja winma'añ esuts jap nuujxut. Jáputs nnaymyujkudu mut púnudyu mubujkputujk ñigopk'ajttup, es ndukmumadyákyuts ak ja'ajuty wi'ixuts ngajxwa'xy ja oybyu ayuk majaty kyaj 'yisraelítuty. Du'unuts nduuñ kudiibu tyugóyut di'ibudsu naty tu nduñ es ndiimpyñums. ³ Per oy ja Titu jyayu'adyu grieege ja'ay, kyaj amujaa t'anmaaydyu es yajtsúkut waanu ma yu yedyujk'ajtun^a. ⁴ Jam ja ja'ay naaguty di'ibu tujkudu es jyunandu mut ja andakungyujxm ko yu'ujuty tranujxtu Kristu. Yu'ujuty je'eyu myindu ijxu'k ijxtákpú wi'ix ti yajtún ko n'ijttum awa'adstúm yu'ugyujxmú Kristu. Tadu ja'ayuty xyja'anuumuyánuts es agwanu

^a 2:3 Ix Lukus 1:59.

nbadu'unum ja ana'amun. ⁵Per uudsuty kyajts ngupujktu tadu uxpujktun, ni je'eyu tuk pojun, es du'un ja tui'ajtun di'ibu yajpátp ma ja oybyu ayuk wyu'amut ma miidsuty.

⁶Kyajts xymyoodyu jembyu kajxwíjün ja ja'ay di'ibuty kuxu'ktup ko ñigopk'ajttup ma ja mabujkputujkuty. Kyajts uj nduñu kwentu pun pün yu'ujuty, ja'a ko Dios kyaj tpayo'oy wingu'uy agu'uy éxtum ñayyajku'e'egyuty. ⁷Kyajts uj wiink kajxwíjün xymyoodyu, yu'ujuty ko Diósudsu naty tu xytyuknipeky ja tuunk esuts ngajxwa'xut ja oybyu ayuk ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty, du'un éxtum ttuknipejky ja Peedru ja tuunk ma ja israelítuty. ⁸Es du'un éxtum ja Dios tkejxy ja Peedru éxtumu apóstulu ma yu israelítuty, nandu'unuts uj xykyejxy éxtumu apóstulu ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

⁹Paaty ja Santya'agu, Peedru es ja Fwank, di'ibu naty ijtup éxtum tnigopk'attu ja mabujkputujkuty, tmúwinma'añbyáttu kots Diosu naty tu xymo'ooyu tyadu tuunk, es xykumajtsyuts uj esu Bernabee. Du'un ttuundu tyadu éxtum naymyayukyujxm, es du'unuts nnayyaji'tigyudu esuts uudsuty ndúndut ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es yu'ujuty 'yaktúndut ma yu israelítuty. ¹⁰Je'eyuts xy'amdoo xyryujktsoodu es du'unumts nbudákudut ja ayoobutujkuty di'ibu ijtup Judeeu, di'ibats ni'igu ndunaampy.

Paablu twingugajxu ja Peedru

¹¹Es ko Peedru oj ñejxy Antyokiü kajpnóty, ojts n'ooy

mayja'ayóty, ja'a ko wa'ats yajnijáwu ko pyekytyuun. ¹²Ja'a ko jawyiin tmutkaaydyu di'ibu kyaj 'yisraelítuty, extu ko naaguty jyajttu ja israelítuty di'ibu tso'ondü ma Santya'agu; net oga'an tmastuty ja Peedru kyáyut mut di'ibu kyaj 'yisraelítuty, mut ko ttsu'ku éxtum jyuna'andu ja israelítuty. ¹³Es ko yu'u t'ijxtu ja wiingátypyu israelitu di'ibu nandu'un ja Kristu pyanujxtup, ta tpaduundu ja Peedru 'yaxuk winma'añ, es extu Bernabee pyadu'udujku nandu'un. ¹⁴Per kots n'ijxy ko kyaj dyajtu'uyo'odyu éxtum ja oybyu ayuk, nétuts n'anmaay ja Peedru mayja'ayóty: “Mij m'israelitu, es kyaj xykyudyúñ ja israelítudyu kyostumbru, pes, ¿ti ko xytyukkuwánudu ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty es tkuydyúnut ja israelítudyu kyostumbru?”

Di'ibáty oy wu'umdap mut ja Dios

¹⁵Udsajtum apóstulu'ajtum, israelitu ja'ayuty udsajtum mut ko jap nmaxu'unk'ajtum, es kyaj udsajtum nya'andijum pekyjya'ay éxtum di'ibu kyaj 'yisraelítuty, ¹⁶nnija'am ko kyaj pün oy wye'emy mut ja Dios mut ko tpaduñ ja Moisesu 'yana'amun, yu'uyu di'ibu myubejkyppy ja Kristu. Paaty udsajtum nandu'un nmabujkam ja Kristu éxtumu nYajnitsokpu'ajtum es oy nwu'amum mut ja Dios, es kyaj mut ko nguydyu'unum ja Moisesu 'yana'amun, mut ko ni pün oy kyawe'emy mut ja Dios ko tpaduñ ja Moisesu 'yana'amun.

¹⁷Pun n'ijxta'ayum wi'ix oy nwu'amum mut ja Dios mut ja Kristukyujxm, nya'ijxum

ko nbojpuja'ay'ajtum, du'an éxtum di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¿Ti yu'u 'yandijpy ko Kristu xyajpekytyu'unum? ¡Ni wi'ix tsoo! ¹⁸Pes pun tyam nya'o'oyupts di'ibuts tu n'okjijtp, pes nya'ijxupts kots uj tu waanu nduundugóy. ¹⁹Mut ko kyajts uj ja ana'amun n'okpaduunnu, du'an tpaaty éxtumts uj tu n'o'knu, du'unuts uj njiky'aty éxtumu Diosu myuduumba, ²⁰es mut ko Kristu ñayyajku windsu'kun mut ujtskyujxm jam kruuzkujxm, mbaat njuna'anum ko du'an éxtumxyupts tu n'eeke kruuzkujxm mut ja'a. Paaty kyaj 'yok'ujts'ajnu di'ibu jiky'ajtp madsu nnini'x, yu'u dun ja Kristu di'ibu jiky'ajtp ma ujun, es tyam nya'ixyudyuts ko njiky'átyuts nmudúñuts ja Kristu éxtumdsu nYajnutsókpu, mut ko yu'uts xytysoj es ñayyajku windsu'kun mut ujtskyujxm. ²¹Kyajts n'uxtijy ja may'ajtun di'ibu Dios tyiimpj ujtskyujxm, pes kooxyup mbaadu ja'ay 'yokwe'emy oy mut ja Dios ana'amungyujxm, kyajxyup jyatyimmigutíkyuty es ja Kristu 'yeekxyup.

Ana'amun esu mubujkun

3 ¡Ay Galasyu ja'ayuty! Nugoo mdimkujun'aty'ajnu du miidsuty. ¿Pún tu mnibanáxudu? Tuts kexy ka'pxy ngajxwa'xy miits mwinduuyuty éxtumu Jesukristu oj kyruuzpéty, du'an éxtum ka'amxyup x'ijxtu.

²Anmaagyuts, ¿tu xy'axájudu miidsuty ja Diosu Jya'ajun mut ko tu xykyuydyundu ja Moisesu 'yana'amun, o

mut ko tu xymyubaktu di'ibu tu xymyudowdu?

³¡Mjantskyujuunudyu du'an! Ja'a ko tu mdsonda'aktu mut ja Espiritu Santu, ¿wi'ix tyamu net xyajkuguxuya'andu mudu mgu'am winma'añuty? ⁴¿Tii ni nu'an tu mgatu'unxudu éxtum tugekyu tu mjátudu mut ko tu xy'axaju Jesukristu? Uj junaambuts ko tu mdu'unxudu oynu'unun. ⁵Pes yaj'yo'oydyu mwinma'añ. Ko Dios mmo'oyudu yu Jya'ajun es ttuñ ja muj'ajtun ma miidsuty, ¿ti paadyu du'an ttuñ mut ko miidsuty tu xykyuydyundu ja Moisesu 'yana'amun? Kyaj dyu'unuty, du'an ttuñ mut ko miits xy'axájudu ja Jesukristu éxtumu Yajnutsókpu.

⁶Tim du'an jyajty éxtumu n'aptujk'ajtum Abraan, pes ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: “Abraan myubujk ja Dios, es paaty oj oy wye'emy mut ja Dios.” ⁷Esu tyaadu yu'u xytyuknija'am yajxon ko di'ibáty myubujktup ja Dios, yu'u du'an tyuump'ajt 'yaats'ajttup ja Abraan. ⁸Jékuyup ja Diosu jyaabyajtun ñigajx ko Dios oy wyu'amut mut ja ja'ayuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty ko myubákuudu, es ja Abraan ya'awa'anu ja oybyu ayuk ko Dios 'yanmaayy: “Mut mijtskyujxm ngunu'xupts nidugekyu naxwiñudu ja'ayuty.” ⁹Púnuty ja Dios myubujktup, ja'a Dios kunu'xánudup mudu Abraan, di'ibu nandu'an mubujk.

¹⁰Di'ibu jiky'atándup éxtum ja Moisesu 'yana'amun jyuna'añ, ja'a 'yawijxtup ja Diosu tyuudyu'unun, mut ko ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: “Kajxpéky 'yítut

di'ibu kyaj tugekyu tugekyu tkuydyúñ di'ibu ijtp kujayu ma yu ana'amun.” ¹¹ Ja Diosu jyaaybyajtun xytyuknija'am yajxon ko kyaj ni pun oy kyawe'emy mut ja Dios ko tpadun ja ana'amun. Mut ko Diosu jyaaybyajtun jyuna'an: “Di'ibu myubujkungyujxm oy wu'amp mut ja Diosu, yu'u du'un jiky'atup.” ¹² Per ja ana'amun kyaj ti tmadya'aky ko Dios nmubujkum; di'ibu situy junaamp ja Diosu jyaaybyajtun, yu'u tyaadu: “Di'ibu pyadiimpy tugekyu extum yu ana'amun jyuna'an, tadu du'ambu jiky'atup winu xuu winu tiempu.”

¹³ Kristu yajnax ja tudyu'unun di'ibu udsajtum oj xyjapatum, es du'un xyajnutsokum ma ja tudyu'unun di'ibu patup nidugekyu di'ibu kyaj tkuydyun ja ana'amun, mut ko Diosu jyaaybyajtun jyuna'an: “Di'ibu o'kp kuduy ma tu'ugu kepy, Diosu du'un tu kyajxpekyuty.” ¹⁴ Es du'un ko yu di'ibu kyaj 'yisraelituty t'axajadu ja Jesukristu extumu Yajnutsokpu, Dios kunu'xadup extum jekyup wyandaky ja Abraan. Es du'un ko nmubujkum ja Kristu, n'axajum ja Espiritu Santu di'ibu Dios wyandak.

Ana'amun esu wandakun

¹⁵ Mugu'ugituty, min n'ok'yajtu'unum extumu ixpajtun di'ibu udsajtum nidugekyu tu n'ijxum oynu'unun ma njiky'ajtun'ajtum. Ko tu'ugu ja'ay dyajti'igyudu 'yayuk o ttun ja kajxy'atypyu es tfirmaraty yajxon, ni pun mbaat tkapuuitsy es ni mbaat tkayajmujy. ¹⁶ Nandu'unu du'un ja Dios tmooy ja wyandakun

ja Abraan es ja tyuump 'yaats. Ja Diosu jyaaybyajtun kyaj jyuna'an: “Yu mduump m'aadsuty”, extumxyup jyuna'an may ja Abraanu tyuump 'yaadsuty. Byeen yajxon jyuna'an: “Yu mduump m'aats”, di'ibu 'yandijpy je'eyu tu'uk. Yu'u dun 'yandijpy ja Kristu. ¹⁷ Dios tu'ugu kajxy'atypyu ttuun mut ja Abraan, es oknum ja Moisesu 'yana'amun oj myin taxk mugo'px ja'ipx majk jumujt. Paaty kyaj mbaat ja ana'amun dyajwe'emy extum kyaj t'oktuunnut di'ibu Dios wyandak mut ja Abraan. ¹⁸ Kooxyup udsajtum ja Dios xymyo'oya'anum ja kuma'an mut yu'ugyujxm ko nguydu'unum ja Moisesu 'yana'amun, kyajxyup wandakungyujxm nyajmo'oyum ja kuma'an. Per ja Dios wyandak ja Abraan ko tmo'oya'an nadu'unu ja kuma'an.

¹⁹ Pes, ¿wi'ixu dun tyun ja Moisesu 'yana'amun? Dios yajk es dya'ixyuty di'ibu du'un ja pojpu. Tadu ana'amun yu'u jatunan je'eyu extu ko myinut ja Abraan tyuump 'yaats di'ibu yajwandak. Dios myooy ja anklusudyu tadu ana'amun, es tmo'oyudu Moises extumu Diosu kyudunaabyu ma naxwinudu ja'ay. ²⁰ Per ko Dios ja wandakun dyajwe'emy mut ja Abraan, ku'un twandaky, kyaj jyatyimtsékyuty ja kudunaabyu es yajkajxnaxut wi'ixu Dios jyuna'an.

Di'ibu tyiimpy ja Moisesu 'yana'amun

²¹ Pes, ¿wi'ix njuna'anum? ¿Tii ja ana'amun yajtugajtsypy ja Diosu wyandakun? ¡Ni wi'ix tsoo mbaat!

Kooxyup ja Moisesu 'yana'amun t'ok'yaky ja jiky'ajtun, ja'axyup je'eyu ja ja'ay wyu'umdu oy mut ja Dios Moisés 'yana'amungyujxm. ²²Ja Diosu jyaabyajtun myadyakypy ko nidugekyu yu naxwíñadu ja'ayuty tu myumada'agudu ja pojru, es du'un yu'uyuty di'ibu 'yaxájudup ja Kristu éxtumu Yajnutsókru, 'yaxájudup di'ibu Dios wyandak.

²³Ja ana'amun yu'u du'un éxtum ja pujxndujk kwentu'ajtru ko oj xymudajtum ni'agajy extu ko Kristu myiñ, es ko Kristu myiñ, taanum oj xyñasmajtsum ko n'axájum éxtumu Yajnutsókru. ²⁴O mbaat njuna'anum ko yu ana'amun du'un éxtumu u'unk'ijxru, xykywentu'ajtum yajxón extu ko Kristu myiñ es nwu'umut oy mut ja Dios mubujkungyujxm. ²⁵Per kom tu Kristu myiñ es tu n'axájum éxtumu Yajnutsókru, tadu u'unk'ijxru, ja'a njuna'anum ja ana'amun, kyaj xy'ok'ana'amun.

²⁶Mut ko miidsuty tu xy'axájudu ja Kristu, m'ijttup ti'igyu mudu Kristu es ja Dios mbujtakup éxtumu 'yu'unguty, ²⁷mut ko nidugekyu udsajtum di'ibáty tu nnubajtum es n'ijtum ti'igyu mudu Kristu, du'un yu'u muut n'ijtum éxtumxyup tu'ugu wit di'ibu nduktujkum.

²⁸Dios kyaj t'ijxkijxyu punu du'un israelitu o punu du'un kyaj, punu du'un tuumbu o punu du'un windsún, punu du'un yedyujk o punu du'un toxytyujk, ja'a ko ti'igyu miidsuty éxtumu ja'ay tu'ukru ja'agyujxm ko ti'igyu mut ja Kristu Jesús m'ittu. ²⁹Es pun miits m'ijttup ti'igyu mudu Kristu,

du'un miidsuty éxtumu Abraanu tyuumup 'yaats es m'axájudup di'ibu Dios tyukmawandak ja Abraan.

4 N'ak'anuumyaaampy jat'u'ugu ijxpajtum: N'okrujtákum ko ja ja'ayu 'yu'unk mutskátyñum di'ibu ja kuma'añ 'yaxajyaaampy, oy ja kuma'añ tugekyu tjaja'a'ajtta'ayalañ di'ibu tyeety myudajtypy, du'un ja'a éxtumu tuumbun. ²Ja u'unkteety myudajtypy ja u'unk'ijxru di'ibu kywentu'ajttup ja 'yu'unk, extu ko tpaadut ja tiempu ma ja tyeety tu ttuknibujtaagu. ³Du'un nandu'un udsajtum di'ibu xy'u'unk'ajtum ja Dios: ko ijty nmutsk'ajtum, ja'a njuna'anum ma kyajnum myiñ ja Jesús, koonum nmumudo'om éxtum xy'ana'amum ja di'ibu xykywentu'ajtum, ja'a njuna'anum ja Moisesu 'yana'amun. ⁴Per ko tu tpaaty ja tiempu di'ibu Dios tu ttuknibujtaagu, net ja Dios tkejxy ja 'yU'unk Jesús, tu'ugu toxytyujk yajmiin yajjajtu, es jyiky'ajty Moisesu 'yana'amun patku'uy, ⁵es du'un kyaj xykyu'um'ajtum tadu ana'amun. Es ko n'axájum ja Jesús éxtumu Yajnutsókru, tu tpaaty ja tiempu ma Dios xy'axájum éxtumu 'yu'unk.

⁶Es paadyu Dios tu tpujta'aky ja 'yU'ungu Jya'ajun njodoty'ajtum nwinma'añoty'ajtum ma jyuna'añ: "Tatitu'unk." ⁷Es du'un kyaj mnaky'ítut éxtumu tuumbun, tyam ja Dios m'u'unk'ajtudup; es ja'agyujxm ko m'u'unk'átudu, m'axájudup ja kuma'añ di'ibu Dios mmo'oyánudup.

Paablu tmumay tmudajy ja Gálatas mubujkputujk

⁸Ko naty kyaj xy'ixy'attu ja Dios, mmuduundu ja di'ibu kyaj yu'udyu

Dios. ⁹Per tyam, ja'a ko xy'ixy'attu Dios, o ni'igu oy njuna'anum, Dios m'axájudap éxtumá 'yu'unk, ¿wi'ix xymyúdundu jatugok di'ibu kyaj ti wya'añ es ya'ama'at? ¿Ti mdsoktup jatugok es yu'u xymyúdundut éxtumá tuumba juybyun? ¹⁰Mmájuuundap ja xuu, ja po'o es ja jumújt.

¹¹Jotmaymyúduuts mut ko wa'anxuyup tu tyugoy ja nduunguts má miidsuty.

¹²Múgu'ugítuty, nmunu'xtáktup es mjiky'átut éxtum xy'ixyúts uj njiky'aty, ja'a ko tuts njumbity éxtum miidsuty. Kyajts ja yam miits xymyúpekytyúnduts. ¹³Pes yaxón xyjamyátstut miidsuty ko tim jawyiin nduk'uxpújktu ja oybyu ayuk, ja'a kots uj jam n'ijty miits múut mut kots nba'ambejty.

¹⁴Es oy xyja'ayo'on'ajttu ja nba'amúts kots xypya'am'ijxtu, uj ku'umts nnikajxpéty ko kyajts oj xy'uxtijtu, ni'iguts xy'axájudu ja n'uxpújkunúts es xy'axájudúts jantsy tsuj éxtumxyup tu'ugu Diosu 'yanklus o éxtumxyubu Jesukristu ku'um. ¹⁵¿Wi'ix ko tu xy'uxtijtu yu n'uxpújkunúts tyam? Tuuyup nugoots xyjantsypya'ayoodu, ko extu mjajuudándu ja mwiinuty es xyjanamo'oyánduts. ¹⁶¿Wi'ix kots tyam xy'ixtúts miits éxtumu mmúdsipun, mut je'eyu ko tu ndukmumadya'aktu ja tayı'ajtun?

¹⁷Di'ibu mdukmúdjúdup miidsuty es xypyaúndut ja israelítudyu 'yana'amun, kyaj ttundu es miits xytyuk'oy'áttut, ja'a tyuundup esúts miits xy'uxtijtudúts, ja'a tyuundup es miits xy'axájudut yu'ujaty éxtum yu'ujaty je'eyu

xymyútnaymyaayubu'áttu. ¹⁸Byeen 'yóyuty ko du'añam ndu'unamu kwentu ja wiingátypyu; per je'eyu ko amumdu'uk jot múut, kyaj yu'uyuty kots miits múut n'ittu.

¹⁹Nitítuty, tyámúts jatugok n'ayoy mut miits éxtum ko ja u'unktaak dyajmín dyajja'ty ja 'yu'unk. Du'unúts n'ayoy extu koonúts n'ixy ko Kristu jyiky'aty má miidsu mjot mwinma'añuty. ²⁰Tyámúts njantsyjyatsuky n'ita'añúts mut miidsuty esxyup nmadyákum ku'um es ngajxwíjxyup éxtum miits mnayjyáwudu, mut ko nekykyujxy kyajts nnijawu wi'ix ngajxwíjtut, pes, kyajts nnijawu wi'ixúts nwinmáýut mut miidsuty.

Agar esu Saaru 'yijxpajtun

²¹Anmaagyúdsu tyaadu miidsuty di'ibu pyanújxtup ja Moisés 'yana'amun, ¿Tii kyaj xyjaygyúkudu di'ibu Moisés xytyukmunikákum jaabyéty? ²²Pes du'un xy'anma'ayum ko Abraan myudajt majtsku 'yu'unk: tu'uk mut ja Agar, ja pyo'oduumbu, es jatu'uk mut ja ñudo'oxy Saaru. ²³Isma'el myiñ jyajty éxtumu Abraanu 'yu'unk esu Agar. Peru Saaru kyajpu naty 'yu'unkraatyñam, net ja Dios wyandaku yu'u es dyajmín dyajja'tut tu'ugu 'yu'unk. Paaty ja Saaru dyajmiñ dyajjajty ja Isaa éxtum ja Dios twandaky ja Abraan. ²⁴Nbújtákyptyus yu'u éxtumu ijxpajtun. Ja toxytyujku nimajtskpu, majtsk ja kajxy'átypyu tkudánudu: ja kajxy'átypyu di'ibu ja Moisés yajmooy má ja Sina'ii Kopk, ja'a yu'u ja Agar kyudunaapy. Pánuty tyuk'ijtudubu tyadu

kajxy'átypyu, du'an ja 'yu'unĳ
'yuna'k myindu jya'ttu es 'yittut
éxtum ja mēduumbū juybyu. ²⁵Ja
Agar kyudēnaapy ja Sina'ii Kopk
jam Araabyu, myutnaybyátup ja
Jerusalén, mā tyam ja ana'amun
tpadundu mūt ja 'yu'unĳ 'yuna'kuty
éxtum ja mēduumbū juybyu. ²⁶Per
ja Saaru ja'a 'yandijpy ja Jerusalén
kajpn di'ibū tsajpōtm. Yu'u du'an
ndaak'ajtm ūdsajtm di'ibáty
n'axájum ja Jesukristū. ²⁷Pes ja
Diosu jyaabyajtm jyuna'añ:

Xonda'ak mij, toxytyujk
di'ibū ni na'a m'u'unĳ tū
xykyapaaty;
xi'ik xon mij ko ni na'a tū
xykyayajnáxy ja pūjk
ado'onun ko u'unĳ yajpaaty.
Mūt ko ja toxytyujk di'ibū kyaj
'yu'unĳpaaty,
waanū mayū 'yu'unĳ
tmūdata'añ
es kūdiinum ja wiink
toxytyujkuty.

²⁸Mūgu'ugítuty, ūdsajtmūdyu
du'an éxtum ja Isaa, ūdsajtmū
du'an ja u'unĳ unā'k di'ibū Dios
wyandak dyakā'añ mā ja Saaru.
²⁹Es du'an éxtum jékyup ja
po'oduumbū 'yu'unĳ ttukxiky di'ibū
miin jajt naxwiñ Espiritū Santū
myuk'ajtmgyujxm, du'an tyam
di'ibū ryanujxtup ja israelítudyu
'yana'amun xymyūdsip'ajtm
ūdsajtm mūt ko mbanujxm ja
Jesukristū. ³⁰Ja Diosu jyaabyajtm
ja'a xytyuknija'am ko Dios t'anmaay
ja Abraan: “Ūxwop ja po'oduumbū
esu 'yu'unĳ, mūt ko kyaj dyajwa'xut
ja mjiky'ajtm mūt ja mnūdo'oxyu
'yu'unĳ.” ³¹Pes du'an, mūgu'ugítuty,
ūdsajtm kyaj xy'u'unĳ'ajtm ja

po'oduumbū, di'ibū 'yandijpy ko
ūdsajtm kyaj nbadu'unum ja
israelítudyu 'yana'amun. Ūdsajtm
yu'u xy'u'unĳ'ajtm ja toxytyujk
di'ibū awa'atstuuy, di'ibū 'yandijpy
ko tū n'axájum ja Jesukristū es
paaty xy'u'unĳ'ajtm ja Dios.

Awa'atstuuy'át Kristūkyujxm

5 Kristū xyajnutsókum es
n'ijtm awa'atstuuy es
kūdiibū nnakyjyiky'ajtm éxtum
ja ana'amun dyajtu'uyo'oy, paaty
yu'ūgyujxm ittū amumdu'uk jot
mūt ja Kristū es kyaj xykyupáktut
es pūn amūjaa mdukkuydyúnudut
ja ana'amun.

²Jaygyujkūdguts es mūdowdū!
Ūj Paablū, anmaaydyupts
mij ko pūn miits mgupujktup
es myajtsúktut waanū mā
myedyujk'ajtm, mūt yu'u tū
xy'uxtijtū ja Kristū, kyaj ni
madsoo ja Kristū mgatu'unxūdut.
³Akjūnā'anupts jatūgok. Ko di'ibū
nayyajkup es yajtsúktut waanū
mā yū yedyujk'ajtm, mūt yu'ūyū
taadū koonum tkuydyúnut tūgekyū
ja ana'amun. ⁴Es miits pūnuty
mgyudyunándup ja ana'amun es
mūt ja'agyujxm xy'uxta'aydyu
es oy mwū'umdu'uk mūdū Dios,
tū xymyastu'uttū ja Kristū es
xy'uxtijtū ja Diosu kyunu'xun. ⁵Per
Espiritū Santūkyujxm nmūbujkum
ko oy nwū'umum mūdū Dios. ⁶Mūt
ko n'ijtm ti'igyū mūt ja Jesukristū,
kyaj tyuñ ko ja'ay yajtsíky waanū
o kyaj yajtsíky mā yedyujk'ajtm;
di'ibū sitūy tuump ko nmūbujkum,
ja'a ko nnaydsyojkum nixim niyam
ja'agyujxm ko nmūdajtm yū
mūbujkun.

⁷Oyü naty miits mdu'uyo'oydyü. ¿Pún tü myajtu'adúküdü es küdiibü xykyuydyündüt ja tüy'ajtün?

⁸Kyaj yu'üdyü Dios, müť ko Diosü dü'ün di'ibü tü mwóyuty es xpyadúnüt ja Jesukristü.

⁹Katü xyja'aydyügóydyü ko müť waanübü levaduuru dyajpüde'eky tügekyü tsajkakyjyútsy.

¹⁰Üj ndukmü'awdajtüpts ja Nindsün'ajtüm ko miidsüty kyaj mwünmaaydyügátstüt. Dios tyukkumüdowaambyü tadü ja'ay di'ibü myajwinmä'añdyügoyánüdüp, wa'an tim púnuty.

¹¹Mügu'ugítuty, jaygyúküdü di'ibü yam n'anüümüyaampy. Kooxyüp üj n'akkajxwa'xy es miits myajtsúktüt waanü mä myedyük'ajtün, éxtüm naaguty jyüna'andü, ¿ti kots xpyajüdüttü ja israelítuty? Ja'a ko xpyajüdüttüpts yu'ü, tyaadü niguxu'kp ko ngajxwa'xyptyts ko ja'ay je'eyü ñitso'oktü ja'agyüjxm ko Kristü 'ye'ky kruuzkajxm. ¹²Mä'amü da tyaaduty wooma't wijtsma'tpüty kyajxyüp ñaydsyúküdü waanü je'eyü mä yu yedyük'ajtün, wa'an ttimnidsujkta'ay tügekyü ja yedyük'ajtün.

¹³Mügu'ugítuty, Dios mwoojüdü miidsüty es küdiibü tadü ana'amün xytyuktüküdüť, per kyaj es miits xytyuk'übat xytyukkajxpáttüt éxtüm ja mgu'am winmä'añ es ja mgu'ümdsojkün. Naydsyóküdü es naybyudúküdü nixim niyam.

¹⁴Tügekyü tadü ana'amün 'yawijtsmijkypyü tyaadü: “Mdsóküp ja mmüdüjkpa'a éxtüm mij kü'am mnaydsyékyuty.” ¹⁵Per pün miits mnaygyaay mnaydsyu'tsüdüp

éxtümü añimalün nixim niyam, naygywentü'átüdü es kyaj mnayyajkúxüdüť ak miidsüty.

Njiky'ajtüm éxtüm ja Espíritü Santü ttseky

¹⁶Ngajxwijtüp es mjiky'áttüt éxtüm ja Espíritü Santü mdük'ixüdü, es dü'ün kyaj mjiky'áttüt müť ja di'ibü ñini'x kyübajk wyinmä'añ'ajtupy. ¹⁷Müť ko ja'ay ttundü di'ibü ñini'x kyübajk wyinmä'añ'ajtupy, myüdsip'ajttüp ja Espíritü Santü, es ja Espíritü Santü myüdsip'ajtupy ja púnuty tyuundüp di'ibü ñini'x kyübajk wyinmä'añ'ajtupy. Paaty miidsüty kyaj xytyundü di'ibü mjatunándüp. ¹⁸Pes pün ja Espíritü Santü mdü'umooyüdüp, kyaj myajkutúküdü tadü ana'amün.

¹⁹Wa'ats nnija'am wi'ix jyiky'attü púnuty tyuundüp di'ibü ñini'x kyübajk wyinmä'añ'ajttüp: mü'induundüp, tyuundüp kyajxtüp ja axuk'ajtün, 'yadsojktüp, ²⁰'yawdajttüp ja agojwinnáxuty, byruju'ajttüp, naymyüdsip'ajtüdüp, naywyinjüp naywyingojtüdüp, amü'ajtsy'ajttüp, jot'ambujktüp müť waanü tii, je'eyü ñaymyüjpujta'aga'anüdü, naywya'xüdüp kanak peky, naymyüdsip'ajtüdüp, ²¹naywyinnaxuja'adüp, ami'ikyjya'ay'ajttüp, küju'xpu'ajttüp es púnuty tyuundüp tiity éxtüm yu axuk tu'unün. Tü n'anüümüdü, es n'ak'anmaaydyüp, ko púnüdyü dü'ün axukjiky'ajttüp, kyaj 'yíttüt mä Diosü kyutujkün.

²²Per ja Espíritü Santü xyajjiky'ajtüm waanü wiink, müť

ko dyajmīn ja tsojkuṅ, xondakuṅ, ti'igyū'át, ma'xtujkuṅ, oyjya'ay'át, kajxykyupəjkuṅ, ²³tuda'aky'ajtun es nayjyujwijtsumbijtun ku'am. Tyadu jiky'ajtun kyaj tmudsip'aty ni tu'ugu ana'amun. ²⁴Es udsajtun di'ibáty xyja'a'ajtun ja Jesukristu, du'un nyajtu'unum éxtumxyup tu nyajkruuzpajtun di'ibu nnini'x'ajt ngubajk'ajtun wyinma'añ'ajtypy. ²⁵Mut ko njiky'ajtun mut ja Espírítu Santu, n'oknaygyuyajkuṅ es xywyijts'yo'oyum ja Espírítu Santu.

²⁶Kyaj ti ndukmuj'ajtun, kyaj ti ndu'unum es ni'lxum mabaat ja'ay tkupeky, es kyaj ti nnaywyinnaxuja'am ma a'udsajtun.

Naybyudúkuḁu nixim niyam

6 Məgu'ugítaty, pən mbátəp miidsuty di'ibu tu pyekykya'ay, miidsuty di'ibu jiky'ajttəp éxtum ja Dios t'oyjyawu, mgajxwjtəp ja di'ibu tu pyekykya'ay es jyiky'átət éxtum ja Dios ttseky. Per tun yajxón es naygywentu'átudu miidsuty ku'am kudiibu mmumada'agudət ja pojpu. ²Naybyudúkuḁu nixim niyam pən ti mdsiptáxxudəp, es du'un xykyuydyúndət ja Kristu 'yana'amun.

³Pən naak nayjya'adəp muj kujxm, es kyaj du'un 'yity, ku'am ñaywyin'uunuty. ⁴Wa'an ku'am nidu'uk nidu'uk tnaygywentu'átyuty éxtum ja Dios ttseky, net mbaat oy ñayjyáwut ko ti ttuñ es kyaj ñaydyukmu'ijxkijxyut mut ja wiinkpəty. ⁵Kujkja'a ja tuunk ayo'on nyajkujx nyajnəjxum.

⁶Xypyátum nyajwa'xum di'ibu nmudəjtum mut ja di'ibu xytyuk'uxpəjkuṅ ja Diosu 'yayuk.

⁷Exkum mnaywyin'uunudu miidsuty: ni pən mbaat tkatukxi'iky ja Dios. Ja nippə yajpəde'kypy ja pyujta'aky di'ibu tu tni'ipy. ⁸Pən ñipy éxtum ja di'ibu ñini'x kyubajk wyinma'añ'ajtypy, yajpədu'ugəp ja o'kun; per pən ñipy éxtumu Espírítu Santu ttseky, 'yaxájəp ja jiky'ajtun winu xuu winu timpə. ⁹Kyaj nmə'anu'xum es ndu'unum ja oybyu; mut ko pyaadəp ja timpə ma Dios xymyay'ajtun. ¹⁰Paaty pən xyajmadákum ja Dios, wa'an nmay'ajtuṅdu'unum mut oytyim pənuty nidugékyuty, es waanu ni'igu nmay'ajtuṅdu'unum mut ja nməməbjkpu'ajtun.

Kajxwjan esu kajxpo'xun

¹¹Mudədsu ngu'amgu'u nnijáyudu tyam es mut mujjátyudu letru. ¹²Taaduty di'ibu mdukkuwa'anədəp es myajtsúktut waanu, tyuundəbu du'un mut ko yajxón ñayyajwu'uma'anudu mut ja israelítaty, kyaj ttsoktu ko 'yayówdət ja'agyujxm ko ja'ay t'awanu ko Kristu xykyu'o'kum kruuzkujxm. ¹³Per yu'ujjuty ku'am kyaj tkuydyundu ja Moisesu ana'amun, je'eyu ttsoktu es miits myajtsúktut waanu es du'un jyuna'andət ko nandu'un miits xykyupəjktu es myajtsúktut waanu. ¹⁴N'amdeebyəts ja Dios es ni na'ats əj ngamuj ngapaadət. Ndsejpyəts je'eyu es nmuduna'añəts ja Nindsun'ajtun Jesukristu mut ko 'ye'ky kruuzkujxm mut ujtskyujxm. Kots

ʋj oj n'axaju Jesukristu, du'anuts
 ʋj ɛxtumxyuɔts ʋj nandu'un n'e'ky
 kruuzkujxm. Mət yu'u di'ibə
 jya'a'ajtypy ja naxwĩndu, kyajts
 ndimnakymyujpɔjta'aky. ¹⁵Mət
 ko n'ijtum ti'igyu mudu Kristu,
 kyaj ti tsooty pən tu myajtsĩky
 waanə o kyaj. Di'ibə sitəy tsobatp
 ko Jesús tu xyajtugajtsəm es
 xytyukjiky'ajtum tu'ugu jiky'ajtənə
 jembyu es wə'atspə. ¹⁶Wa'an ja
 Dios mguni'xyuty es mba''ayóyuty
 nidugekyu di'ibə dən jiky'ajttəp

ɛxtamts ʋj tu njuna'añ, es nandu'un
 tkunu'xut es tpa''ayóyut nidugekyu
 di'ibáty ijttəp ja Diosu jya'ay.

¹⁷Aya bom kyajts ndseky esuts
 pən xytsyipmugajxut mudu
 tyadu du'ambu winmə'añ. Pes ʋj
 nmudajtypyuts madsu nnini'x ja tay
 mats xywyojptə yu'ugyujxm kots
 nmədúñ ja Jesús.

¹⁸Məgu'ugítaty, wa'anə
 Nindsən'ajtum Jesukristu
 mgunu'xudu ni'amuku miidsuty.
 Wa'an du'anuty.

Neky Di'ibü Paablü Tyuknigajxtü Ja Éfesü Ja'ayüty

1 Üj Paablü, müť ja'agyujxm ja Diosü tsyojkün xy'apostulü'átyuts ja Jesukristü, ja'a njuna'anüm kots tü xkyéxyuts. Nduknigajxtüptsü tyadu neky ja Diosü jya'ayüty di'ibáty naymyujküdüp ma Éfesü kajpn es di'ibátyü Dios myüduundüp oy es ti'igyü 'yittü müť ja Jesukristü.

²Wa'anü nDios Teety'ajtüm esü Nindsün'ajtüm Jesukristü mgunu'xüdü es mmo'oyüdü ja agujk'ajt jotkujk'ajtün.

Kunu'xün müdü Kristü

³N'ok'awdajtüm ja Dios, ja Nindsün'ajtüm Jesukristü Tyeety, müť ko tü xymyo'oyüm tügekyü kunu'xün di'ibü ijtp tsajpótm müť yu'ugyujxm ko ti'igyü n'ijtüm müdü Nindsün'ajtüm Jesukristü.

⁴Jékyüp ma naty kyajnumü naxwíñüdü kyojy, Dios tü naty xywyin'ijxüm es xy'u'unk'atā'anüm ja'agyujxm ko n'ijtüm ti'igyü müť ja Kristü, es dü'un n'ijtüm ma Dios wa'ats es kyajpü nbojpu'ajtüm.

⁵Müť ja tsyojkungyujxm oj xytyuknibujtāküm extü jékyüp, es xy'axájüm éxtümü 'yu'ungüty müť yu'ugyujxmü Jesukristü. ⁶Paaty

müdü tyaadü, dü'uñüm n'awdajtüm ja Dios müť ja müj may'ajtün di'ibü xytyu'unüm müť ja'agyujxm ja 'yU'unk Jesús, di'ibü jyantsytsyejpy. ⁷Müť ko Dios xytsyojküm ni'igü, paaty oj xyajtsóküm ja'agyujxm ko 'ye'ky ja Jesukristü, es dü'un tme'xy ja nbojpu'ajtüm, ⁸es dü'un ja Dios xytyuk'nijáwüdüts yu tsyojkün jantsy müj, kots tü xymyo'oydü tügekyü wijy'ajtün esü jaygyujkän, ⁹es tü xytyuknijáwüdüts di'ibü ijty kyayajnijáwü di'ibü yu'u tsyejpy, es tü ttuknibujtaagu nwinma'añóty di'ibü yu'u tyunaampy. ¹⁰Yu'u dü'un di'ibü tyuknibujtāku ko Kristü t'ana'amüť tügekyü di'ibü ijtp tsajpótm es di'ibáty ijtp naxwiiñ. Dios yu'u dü'un tyuknibujtāku es yajkuudyúnüt ko tpaadüť ja tiempü.

¹¹Ja'agyujxm ko ti'igyü n'ijtüm müdü Kristü, paaty ja Dios oj xywyin'ijxüm jékyüp es tpujtāky es n'ijtüm ja'a müť, di'ibü tyiimpy tügekyü éxtüm t'oyjyawü. ¹²Dü'un ttuñ ko üüdsuty, di'ibü jawyiin ja Kristü myubujktü, njiky'ättüt wi'ixü Dios awdaty 'yitüt ko tmüdaty ja müj'ajtün. ¹³Nandü'un ja Dios ttuñ müť miidsuty. Ko

miits xymyudoodu ja oybyu ayuk di'ibu ñimadyakypy ja nitsokun, pes net xymyubujktu ja Kristu, es ja Dios m'axájudu éxtum jya'ay es mmooyudu miidsuty ja Espírítu Santu di'ibu naty tu twanda'aky. ¹⁴Es mut ko Dios mmooyudu ja Espírítu Santu, yu'u muut ya'ixy ko miits mja'ay'ajtudup ja Dios. Pes ja Espírítu Santu yu'u du'un éxtum tu'ugu i'xwá'umun jawyimbú, es du'un tyuydyuku ko Dios tkuydyuna'añ di'ibáty tu twanda'aky, es du'un awdaty 'yítut ko du'uñum tmudaty ja muj'ajtun.

**Paablú kyajxta'aky es
tja'aygyuda'aky ja Dios**

¹⁵Paaty kots oj nnijawu ko miits tu xy'axájudu ja Kristu es ko xytsyoktu ja di'ibátyu Dios jya'ay'ajtypy, ¹⁶du'uñumts nj'aaygyuda'aky ja Dios miitskyujxmuty, njamyejtsypyuts miits kots ngajxta'aky. ¹⁷N'amdeebuyts ja Nwindsun'ajtum Jesukristu Dyios, ja Dios Teety di'ibu ni'igu muj'ajtun myudajtypy, es mmo'oyudut ja Espírítu Santu di'ibu yajkypy ja wjy'ajtun esu ja'ay dyajtuknijáwut ja tuy'ajtun, du'un miits ni'igu oy xy'ixy'áttut ja Dios Teety. ¹⁸N'amdeebuyts ja Dios nandu'un es tkujaj tkudu'xut yu mjot mwinnma'añuty, es mduknijáwudut di'ibu dun mbátudup ko yu'u tu mwówudu es mja'ay'ata'anudu. Wa'an mduknijáwudu ja kuma'añu mujpu es oy di'ibu Dios pyujke'kypy mut ja di'ibáty 'yaxájudup ja Jesús. ¹⁹Wa'an yu'u mdukjaygyúkuudu ko yu Diosu myuk'ajtun kyaj

tmudaty ja kyugujxun, ja'a ko yu'u yajtiimpy tugekyu tyadu muk'ajtun ma udsajtum ko nmubujkum ja Jesukristu, ²⁰es nan ja'ayumu tadu muk'ajtun di'ibu ya'ijxu ko Jesukristu dyajjikypyejky jatugok es dyajnaxwe'tsy 'yaga'añdsyoo tsajpótm. ²¹Dios pyujták ja Jesús es tniWindsun'átut tugekyu yu muk'ajtun, kutujkun esu madakun, es ja Jesús du'un 'yana'amut kyaj jyatyimtyámyuty, nandu'un winu xuu winu tiempu. ²²Pes du'un ja Dios tmooy ja kyutujkun ja Kristu ma tugekyu di'ibu ijtp oymyaaty, es nandu'un tpujtáky ja Kristu es tnigopk'átut ja mubujkputujk. ²³N'okpujtákum ko yu Kristu du'un éxtum ja kubajk di'ibu wyijts'ye'epy ja nini'x, es du'un ja mubujkputujk éxtum ja nini'x. Myudajtypy ja Kristu nidugekyu ja mubujkputujk es ijtp ma tugekyu it lugaar.

**Dios myay'ajtungyujxmu
ja'ay ñitse'eky**

2 Du'un miidsudyu naty éxtumu o'kputy mut yu'ugyujxm ko kyaj ja Dios xymyumudoodu es mbojputuundu, ²xypyaduundu naxwíñudu ja'ayu wyinnma'añuty es xypyanujxtu ñu'u tyu'u ja mujku'u di'ibu 'yane'empy nidugekyu di'ibu kyajpyum tmumudoy ja Dios. ³Nidugekyu udsajtum nandu'un tuuyap njiky'ajtum éxtumu taadaty, es oj njiky'ajtum extum jyunandu ja ngu'am winma'añ es ndu'unum di'ibu tsyojktup ja nnini'x'ajt ngubajk'ajtum. Nja"ami'in nja"ajajtum es xyñitujkum yu tudyu'unun di'ibu Dios yajkypy, ti'igyu mudu taadaty.

⁴Per ja Dios jyantsymyudajtypy ja muj pa'ayo'on es nugoo oj xyjantsytsyojkum, ⁵paaty, oy naty nja'ljtambu éxtumu o'kpu mut yu'ugyujxmu nbojpu'ajtam, xymo'ooyum ja njiky'ajtan'ajtam ti'igyu mut ja Kristu. Pes mut ja tsoyokungyujxm esu pya'ayo'on ja Dios tu myajnitso'ogudu. ⁶Es ko n'axájum ja Kristu éxtumu nYajnitso'ajtam, Dios pyujtákyu éxtum xyajjikypyujkum ti'igyu mut ja Kristu es xya'ljtam muut tsajpótm. ⁷Tyaadu ttuun es dya'ixyuty winu xuu winu tiempu ko nugoo xyjantsytsyojkum mut ko dyaky ja 'yoyjyot mut yu'ugyujxmu Jesukristu. ⁸Ja'a ko Dios may'ajtan mdunxudu, paaty mnitso'oktu mubujkungyujxm, kyaj ja'agyujxm di'ibu mduundu o mwinmaadyu, Dios namay'ajtungyujxmu'u du'un. ⁹Paaty kyaj ni wi'ix tsoo mbaat ngamuj ngapatum, mut ko ja nitsokun kyaj nmudajtam ja'agyujxm ko tii udsajtam ndu'unum, yu'u taadu ñayajkypy ja Dios. ¹⁰Mut ko Dios yu'u du'un oj xyajkójum es yu'u du'un tyuknibujtáku ko udsajtam, ti'igyu mut ja Kristu, njiky'ajtam tu'ugu jiky'ajtan ja oybyu, du'un éxtumu Dios tu xytyuknibujtáku.

Agujk'ajt jotkujk'ajtan Kristukyujxm

¹¹Miits pánuty kyaj 'yisraelítuty, “kyaj tsíkyuty” mdíjudu pánuty naydyíjudup “tsíkyuty”, pánuty yajtsujktup waanu ma ja yedyujk'ajtan^a. ¹²Jamyatstu ko tuuyup mga'ijttu Kristu muut, kyaj

'yity mbaadudu ja kajxy'átypyu ko Dios ja wandakun dyajwe'emy mada israelituty. Du'un ijty miidsuty ya naxwiiñ, kyaj ijty ja Dios xy'ixy'attu es ni ti ijty xykyajup'ixtu. ¹³Miidsuty di'ibu naty mujagam'ajttup ja Dios, tyam m'ittu ti'igyu mada Jesukristu; ja Kristu, mut ja ñe'pyñgyujxm tu myajmínudu wingón ma Dios. ¹⁴Kristu yu'u du'un yajti'igyu di'ibu israelitu es di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es du'un tyam n'ijtam tuk kajpn je'eyu. Mut ja kyuum nini'x Kristu yajjugák ja naymyudsip'ajtuk di'ibu naty nmudajtam. ¹⁵Kristu yajkugujxu tugekyu ja israelitu 'yana'amun es ja kyubojkun. Du'un ttuun es ja majtsk naxpu ja'ayuty tyi'igut mut yu'u ku'um, es du'un dyajxeemy ja naymyudsip'ajtuk. ¹⁶Mut ko Kristu 'ye'ky kruuzkujxy, ja'a oj dyajkéxy dyajnaxy ja tsip, es dyajnaymyu'oybyukudu di'ibu israelituty es di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

¹⁷Du'un ja Kristu dyajmiiñu tyadu oybyu ayuk ma yu ti'igyu'ajtan ma miidsuty di'ibu naty mujagam'ajttup ja Dios, es nandu'un udsuty, israelituty di'ibu ijttubu naty wingón ma ja Dios. ¹⁸Es tyam nidugekyu udsajtam, du'un éxtum di'ibu kyaj 'yisraelítuty es di'ibu israelitu, nmudajtam ja Espiritu Santu es mbaat njo'omum Dios Teety wyindum mut ko n'ijtam ti'igyu mada Kristu. ¹⁹Pes mut yu'u tyam miits mganakyjyagam'ittu ma Dios, ti'igyu m'ittu mut ja Diosu jya'ayuty

^a 2:11 Ix Lukas 1:59.

éxtum púnuty tsunaaydyup tuk jaan tuk tujk. ²⁰Du'un miidsuty éxtum tu'ugu tujk di'ibu yajpojtso'kp ma yu apóstuluty esu Diosu kyugajxpu ñikujxmuty, du'un yu'ujuty éxtum ja potsy'ujxun, es ja Jesukristu yu'u du'un éxtum ja muj tsaá di'ibu myajts'ijttaapy tugekyu ja potsy. ²¹Pesu Jesukristu yu'u du'un di'ibu myudunaapy ja potsy extu ko ja potsy 'yabátut tu'ugu tujk di'ibu wa'ats es ma ja Dios tsyuunu. ²²Paaty mbaat njuna'anum es n'okpajtákum tu'ugu ijxpajtun. Ko miits m'ittu ti'igyu mut ja Kristu, du'un miidsuty éxtum ja tsaá di'ibu ja Kristu yajtiimpy ma ja tujk tkojy ma Dios tsyuunu Espírítu Santukyujxm.

Paablú tyuunk ma ja mubujkputujk

3 Paatykyujxm uj Paablú, n'ityuats tsimy mut yu'ugyujxmu Jesukristu, es xytyuk'oy'áttut miidsuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

²Pes tay'ajtunuts njawu ko tu xymyudowdu ko Diósuts ja may'ajtun xytyu'unxu esuts tu xytyuknipeky es miits n'awánudut ja Diosu 'yayuk. ³Dios ya'ijxu di'ibu tyuknibujtáku di'ibu ijty kyayajnijáwu esu Diósuts xytyuknija'ajuts uj, éxtum waanu tu n'awánudu ya nekykyujxm, ⁴es ko xykyajxtut, mbaat xpyyuku kwentu kots uj nnijawu ja Kristu jya'a di'ibu ijty kyaj yajnijáwu.

⁵Es di'ibu ijty kyayajnijáwu, naamnum ja Espírítu Santu tu ttuk'ixtu ja Kristu 'yapóstuluty esu kyugajxputy. ⁶Yu'u du'unu tyaadu: ko mut yu'ugyujxmu tadu oybyu

ayuk ja ja'ay kyaj 'yisraelítuty di'ibáty 'yaxájudup ja Kristu, 'yaxájudup nandu'umbu ja kuma'añ éxtum ja di'ibu israelítuty. Es mut nidugekyu di'ibu 'yaxájudup ja Kristu, Dios tu pyujta'agudu nandu'un éxtum tuk pedazu ja Kristu ñini'x, ja'a njuna'anum ko Dios tu yajti'igyuty mut ja Kristu. Paaty nandu'un yajwa'xtup mut ja israelítuty ja kuma'añ di'ibu Dios wyandak mut ja Kristu.

⁷Diósuts xytyuk'ana'am esuts ngajxwa'xudu tyadu oybyu ayuk, es xymyooyuts ja madakun esuts ndúnut. ⁸Es óyuts uj ni ti ngatsoo'ajtpu mut oytyim púnuty di'ibu pyanujxtup ja Kristu, Diósuts tu xytyukkuduku esuts ngajxwa'xut ma yu di'ibu kyaj 'yisraelítuty, ja di'ibu ni pán mbaat tkania'adya'ay. ⁹Diósuts xytyuknija'adup es ndukjaygyúkuduts wa'ats nidugekyuty ja ja'ayudyu tadu di'ibu ijty kyayajnijáwu, di'ibu myudajtypy pujke'eky ma naty kyajnum kyojy ja naxwínudu, es extu tyam yajnija'adsyooñ. ¹⁰Es ko Dios du'un ttuun, mbaat mubujkputujkkyujxm tñijáwudu púnuty myudajttup ja madakun es ja kutujkun tsajpótm, ko Dios myudajtypy mayñax ja wijy'ajtun ma tugekyu di'ibu ijtp. ¹¹Du'un ja Dios tkuyduyuñ ma yu Nindsun'ajtum Jesukristu, di'ibu naty tu ttuknibujtaagu ma naty kyajnum naxwínudu kyojy. ¹²Ja'a ko nmubujkum ja Jesukristu es xyja'ay'ajtum, mbaat nmwingo'onum ja Dios amumdu'uk jot. ¹³Nmanu'xtáktup

es kudiibu miits mdsipka'axtut mut kots uj yam n'ayoy ja'agyujxm kots ngajxwa'xy ja oybyu ayuk ma yu di'ibu kyaj 'yisraelítuty. Mbátudup miidsuty es mjotkujk'áttut, ja'a kots uj n'ayoy es oy mwu'umduut mudu Dios.

Kristu tsojken

¹⁴Paadyuts

nnaygoxtunaaydya'agyuty Dios Teety wyinduuy, ¹⁵di'ibu yajkoj tugekyu di'ibu ijtp tsajpótm es naxwiin. ¹⁶N'amdeebyuts ja Dios Teety es mut ja muj'ajtun di'ibu ni'igu myudajtypy, es Jya'ajungyujxm mmo'oyudut ja muk'ajtun, ¹⁷es mut ko miidsuty tu xy'axájudu ja Kristu éxtumu Yajnutsókrpu, n'amdeebyuts es ja Kristu 'yítut winu xuu winu tiempu mjodoty winma'añótyuty. Du'un miits xymyudáttut ja tsojken, éxtum ti tukjijpyu 'yity, kyaj yi'xy. ¹⁸N'amdeepy nbujktseebyuts es miidsuty, ti'igyu mut nidugekyu ja Diosu jya'ayuty, mbaat xyñijáwudu di'ibu du'un yeñ, wooñ, kujxm es kuk ja Kristu tsojken, ¹⁹es xyñijáwudut tadu tsojken, di'ibu byeen ni'igu myájuty es kyaj mbaat njaygyujkuty'ayum, es du'un Dios kexy ka'pxy jiky'átut ma miidsuty.

²⁰Ja Dios, di'ibu myudajtypy ja muk'ajtun es ttúnut waanu ni'igu kudiinum di'ibu udsajtum n'amdo'om es nwinma'ayum, du'un ttúnut mut ja myuk'ajtun di'ibu tuump ma udsajtum. ²¹Wa'an ja'a mubujkputujkkyujxm esu Kristu Jesuskyujxm 'yity mujjáwu júnajx najtsnájxu es winu xuu winu tiempu. Wa'an du'unuty.

Ti'igyu nnayya'ijtum

Espíritu Santakyujxm

4 Kom uj tsimyja'ay'ajtputs mut yu'ugyujxm kots nmudúñ ja Nindsun'ajtum, uj nmunu'xtáktupts miits es mjiky'áttut éxtum ja Dios ttseky, mut ko Dios tu myáxudu es mjiky'áttut du'un. ²Tuda'aky'áttu es oyjya'ay'áttu, es mudattu ma'xtujken mut ja wiinkputy. Naybyudúkuudu nixim niyam mut ja oyjyotkyujxm. ³Uxta'aydyu es xymyudáttut ja ti'igyu'ajtun di'ibu ja Espíritu Santu yajkypy, es jiky'attu jotkujk nixim niyam. ⁴Ti'igyu nnini'x'ajtum mudu Kristu es ti'igyu je'eyu yu Espíritu Santu, du'un éxtum ti'igyu ja awijx jujp'ijxun di'ibu Dios xytyukniwo'om, ⁵ti'igyu Nindsun'ajtum, ti'igyu nubajtun, ti'igyu mubujken, es ⁶ti'igyu Dios Teety di'ibu nWindsun'ajtum nidugekyu udsajtum es tyuñ ma nidugekyu udsajtum, es jyiky'aty ma udsajtum nidu'uk nidu'uk. ⁷Tu Kristu xymyo'oyum nidu'uk nidu'uk ja madakun éxtum ttseky. ⁸Paaty jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun:

Ko pyatujku tsajpótm, tmunejxy di'ibu naty du'un éxtumu tsiymyja'ay,

es tmooy ja madakun ja ja'ayuty.

⁹Mbaat nnayyajtu'um: “¿Ti 'yandijpyu tadu ayuk tsyajpajnu?” Pes ja'a xytyukjaygyujkam ko jawyiinu naty tu kyuda'aky. ¹⁰Es tadu di'ibu kudak, yu'u nandu'un di'ibu óknum patujku tim kujxm jam tsajpótm es 'yítut ma tugekyu di'ibu ijtp. ¹¹Kristu ku'am di'ibu myooyu

tyadu madakan ya tyadu ja'ayuty, tmooy naak es 'yapostolu'attut, wiinkpu di'ibu kyajxwa'xtup ja Diosu 'yayuk, wiinkpu di'ibu nu'umooy tyu'umoodyup ja ja'ayuty, wiinkpu di'ibu ja mubajkrutujk 'yijx'ijt kywentu'ajttup es dya'uxpuktä. ¹²Du'un ttuun es Kristu t'uxkujkadya'ayut nidugekyu ja Diosu jya'ayuty, es du'un yajxon tmudunut di'ibu ti'igyü ijttup mut ja Kristu, ¹³es du'un udsajtam nwa'amum ti'igyü ma ja nmubajkun'ajtam es n'ixy'ajtam yajxon ja Diosu 'yU'unk, es nmayujam es nmadu'unam ja Dios éxtum ja Kristu ttuun. ¹⁴Kyaj nnakynaybyujtákm uná'ku'ungun di'ibu janaam jatsojk yajtugajtsypy ja wyinma'añ mut ja wiinkpu xprujkun. Pes di'ibu du'un tyuundup, du'un éxtumu posta'agun di'ibu ja poj yajnujxup otyim maaty, mut ko ñayyákyuty esu tadu andákruty tyuk'xprákudat éxtum oy tsujpu di'ibu kyaj tyu'ajtanuty. ¹⁵Nik ni'igu udsajtam nnaydsyojkm nixim niyam, nmadyákum ya'uyu ja tui'ajtan es nyaj'ya'kam ja nmubajkun'ajtam ko n'ijtam ti'igyü mudu Kristu di'ibu ijtp éxtum ja nini'xu kyubajk. ¹⁶Kristukyujxm ñaybyudákudu ja mubajkrutujk es ti'igyü 'yittu éxtum tu'uk amuum nini'x; es ko ja mubajkrutujk tyundu di'ibu oy, net myujpajta'agudu mubajkungyujxm es dyajmujtákm ja naydsyoku.

**Jembyu jiky'ajtan ko
Kristu muut n'ijtam**

¹⁷Nduk'uxpuktä es nduk'ana'amdu es oy

xykyuydyundat di'ibu yam n'anmaaydyup. Kyaj xyñakypyanujxtut ja kyostúmbruty es ja wyinma'añadyu taaduty di'ibu kyajpu Dios tmudun, mut ko ni ti tkatsooty tadu di'ibu jaayam tyuundup. ¹⁸Di'ibáty kuydu'unxudup kubi'its ku'ook ya tadu winma'añuty, tadu ja'ayuty nugoo 'yokjantsykyujuun'áty'ajnudä, kyaj kyajxyjyagyúkudu es kyaj ttuktákudu tadu jiky'ajtan di'ibu Dios yajkypy, ¹⁹nugoo 'yokjantsy syoydu'unduk'ajnudä es otyyiiti t'aduunwinnáxtä, ttundu otyyim tiity di'ibu kyaj 'yóyuty, es kyaj ñay'aguwítsuty. ²⁰Per ja Kristu kyaj mduk'xprájkudu es du'un mjiky'áttut, ²¹pes miits mmudoodu di'ibu yu'u tyuk'xprájk, es du'un xyjaygyujkudu wi'ixu du'un ja tui'ajtan ma Jesús. ²²Paaty, éxtum ja ja'ay ñayñijéñuty es tnasjubipu wyitu pu'utypyu o di'ibu kyaj ñakutyun, mastu'uttu miidsuty wi'ix tu mjiky'attu mudu m'axak adsojkanuty di'ibu mnaydyukwin'u'unudu, pes myajtugooyunubu natyu m'axak kostumbru. ²³Nayyákudu es ja Dios mmo'oyudat ja jembyu jot winma'añ, ²⁴es éxtum ja ja'ay ko tsiida'ay es ttuktaku ja wyitu jembyu es wa'ats, nandu'un padu'udákudu ja jembyu jiky'ajtan di'ibu Dios yajkoj ko ñayyajnikojtutu, es ya'ixudu ya jembyu jiky'ajtan ja'agyujxm ko mjiky'attu wa'ats es tui'ajtan muut.

²⁵Katu mnaky'anda'aktä, nik madya'aktä tui'ajtan nixim niyam, mut ko nidugekyu nyajti'igyum, éxtum mbaat njuna'anum

tu'uk je'eyu nini'x di'ibu Kristu ñigubajk'ajtypy.

²⁶Pun myajjot'ambujkadup, éxkum mut yu'u mbekykya'a. Katu xunaxy m'ákudu. ²⁷Katu xylyugaarmo'oy yu mujku'ugópk es mmamada'agudut.

²⁸Di'ibu ma'tsp, kyaj 'yokma'tsnut, wa'an oy ttuñ es tmadátut tii es tpudúkut di'ibu jam tugoy'ajtxudup.

²⁹Katu mgo'oy'áw mgo'oygyajxtu, je'eyu kajxmadya'aktu di'ibu yajmujwiin yajkajaajup ja myubujkun pánuty myudoodup, es ttuk'oy'átut. ³⁰Kyaj xyajmá yxajtajtut ja Diosu 'yEspírítu Santu, pes ja Dios tu tpujta'aky ma miidsuty éxtumu syeyu es m'ijxwu'umudut éxtum mja'a'átudu, es du'un myajtu'ukmujkta'ayudut nidugekyu di'ibáty jya'a'ajtypy ma naty mmo'oya'anudu tukmuku ja nitsokun.

³¹Yajjuga'aktu tugekyu m'aku, tugekyu m jotma'tun, tugekyu mni'o'on es tugekyu oytyim di'ibudyu axuk'ajtun. ³²Oyjya'ay'áttu es naymyuma'xtúkudu nixim niyam. Naybyojkpuma'xudu nixim niyam, du'un éxtum ja Dios oj mbojpuma'xudu miits mut yu'ugyujxm ja Kristu.

Wi'ix jyiky'áttut ja Diosu 'yu'unguty

5 Mut ko miits m'u'unk'átudu Dios, jiky'attu éxtum yu'u ttseky. ²Naydsyókudu nixim niyam, du'un éxtum ja Kristu oj xytsyojkum es ñayyajku udsajtumgyujxm éxtum tu'ugu borreegu'unk yaj'yáky windsu'kun ma Dios, es mut yu'u xayjpojpanitugo'oyam.

³Ja'a ko miidsuty ja Dios mja'ay'átudu, éxkum ko pún mnimadya'agudu tuy'ajtun ko ta miidsuty nidu'uk di'ibu ma'induundup, o wiingátypyu axuk'ajtun, o ko miits m'adsojktup.

⁴Katu mgo'oygyajxtu o mguxyi'iktu axuuk, ni'igu mbaadu Dios xy'awdattu es xyja'aygyuda'aktut miidsuty, mut ko tu mdukiwa'adsudu es kyaj mdu'un'áttu éxtumu tyadu tugekyu peky. ⁵Mut ko miidsuty byeen yajxon xyñijáwudu ko di'ibu ma'induump, di'ibu axuukpu tyiimpy o di'ibu meen'adsojpk (ja'a ko meen'adsojk, du'un yu'u éxtum ya'awdaty di'ibu kyaj Dyíósuty), kyaj pyaadyuty 'yíttut ma yajkutúktu ja Kristu es ja Dios. ⁶Paaty éxkum ko pún mwin'uunudu mut ja lyoku winma'añ, jyuna'anut ko Dios kyaj tyukkumudowa'añ mut ko ndu'unumu tyadu axuk'ajtun, pes yu'ugyujxm tyadu axuk'ajtun Dios tyukkumudowaampy jantsy tsaatsy nidugekyu di'ibu kyaj myumadóyuty. ⁷Paaty katu muut mda'anmíky mwá'kmíky mudu tyadu du'ambu ja'ayuty.

⁸Nandu'un miits m'ijttu kubi'its ku'ook, per mut ko m'ittu ti'igyu mudu Nindsun'ajtum, m'ijttup tyam ma ja jajun. Jiky'attu éxtumu pánuty yo'oydyup ma ja jajun, ⁹pes pánuty yo'oydyup ma ja jajun, oyjya'ayuty yu'u, wa'ats es tuy'ajtun jyiky'attu. ¹⁰Naybayo'oydyu es miits mjiky'áttut éxtum ja Dios ttseky. ¹¹Katu xytyundu di'ibu kyaj tyuñ, di'ibu tyuundup pánuty ja Kristu

kyaj tmabuktu, ja'a mdúndup wi'ix xyajniguxu'uktut ko kyaj 'yóyuty di'ibu yu'u tyuundup. ¹²Pes extu tsoydu'unum nmadyákum di'ibu yu'u'juty tyuundup ayu'udsyu; ¹³per pæn yajnade'xypy tii ja jajæn, ja'a xytyuk'ijxum wi'ix yu'u, ¹⁴ja'a ko ja jajæn tugekyu dyajniguxu'kta'ay. Paaty jyuna'andu:

Jotwij, mij di'ibu maap,
pudu'uk, katu m'ity éxtumu
o'kræ,
es ja Kristu mgudu'x
mgujájudat.

¹⁵Paaty nduknipaktu miits ko mnayjyujwijtsambítudup. Katu mjiky'attu éxtumu kjuunuty; ittu éxtumu di'ibu wijy keje. ¹⁶Tundu miidsuty byeen maanumu naty m'awaadsudat, mut ko 'yaxuuguty yu tiempu. ¹⁷Katu miits mjumbittu kjuun. Jaygyúkudu wi'ixu Nindsun'ajtum ttseky es njiky'ajtum. ¹⁸Katu mmu'uuktu, mut ko taadu myajtugooyudup, nik oy ko mdu'umo'oyadat ja Espíritu Santu. ¹⁹Nayyaxonda'agudu nixim niyam mut ja Salmu esu uy di'ibu muut ja Dios yajmujjáwu, yajnáxtu uy esu Salmu mwinma'añóty Nindsun'ajtum myuj'ajtungyujxm. ²⁰Du'añum xyja'aygyuda'aktut ja Dios Teety mut tugekyu ja Nindsun'ajtum Jesukristu xyuugyujxm.

**Wi'ix ja mubujkputujk
jyiky'áttut ma jyuum tyujk**

²¹Es mut ko nmay'ajt nwindu'kum ja Kristu, nayjaygyúkudu nixim niyam.

²²Miits kasaadu toxytyujkuty, naygyubákudu es windsu'ugudu

yu m'u'unk mña'ayuty, du'un éxtumxyup mnaydyukkudúku ja Nindsun'ajtum. ²³Pes yu kasaadu yedyujk myudajtypy ja kutujkun ma yu ñado'oxy du'un éxtum yu Kristu myudajtypy ja kutujkun ma yu mubujkputujk, es éxtum tu'ugu nini'x ti'igyu 'yity mut ja kyubajk, nandu'un ja mubujkputujk 'yity mut ja Yajnutsókræ. ²⁴Per kom ja mubujkputujk naygyubujkudup ma ja Kristu, nandu'un ja kasaadu toxytyujk naygyubujkudup ma ja 'yu'unk ña'ay.

²⁵Es miidsuty kasaadu yedyujkuty, mdsóktup yu m'u'unk mnado'oxyuty. Nandu'un jajtru du'un ko ja Kristu ttsejky pánuty myubujktup es ñayyajku windsu'kun es yajnitso'ogudat. ²⁶Du'un ttuun es xytyukmastútum ja axuk'ajtum, mut ko tu naty xyajwátsum mut ja Diosu 'yayuk, du'un éxtum mudu wa'ats nuu, ²⁷es du'un ku'am ñaydyukwinguwa'agudat ja mubujkputujk, muj'ajtum muut, wa'ats, ni kyaxoodsuty, ni di'ibu axuk'ajtum tkamudaty. ²⁸Nandu'un nidugekyu yedyujkuty ttsóktut ja 'yu'unk ñado'oxyuty éxtum ñaydsyékuty ku'am. Di'ibu tsyejpy ja ñado'oxy, naydsyojkubu du'un ku'am. ²⁹Ni na'anum pán tkamudsip'aty ja kyu'am nini'x, nik ni'igu tmo'oy ja jye'xypyéky es tkwentu'aty yajxon, du'un éxtum ja Kristu ttuun mut udsajtum di'ibu ndu'ukumjukum mut ja'a, ³⁰mut ko ndu'un'ajtum éxtum mbaat njuna'anum nan xyñini'x'ajtum. ³¹Pes ja Diosu jyaabyajtum jyuna'añ: "Paaty ja yedyujk

'yabekyu ma yu tyaak tyeedyuty es 'yítut yu'uyu mut ja ñado'oxy, es da'un yu'ujuty 'yítut ti'igyu éxtam jyawu tu'uk." ³²Xytyuk'ijxum yu'u wi'ix ni'igu tyimméjuty di'ibu ijty kyayajnijáwu. Ja'ats n'andijpy ja Kristu es ja jya'ayuty. ³³Yu'u da'un jujp'ám es miits xytsóktut yu mnado'oxy éxtam mij ku'am, es yu kasaadu toxytyujk twindsu'ugudut yu ña'ay.

6 Miits u'unk una'kuty, mämadowdu mdaak mdeety yajxón ja'agyujxm ko mja'a'ajtudap ja Nindsun'ajtam, mut ko tyaadu da'un pyaadyuty. ²Ja jawyiimbu ana'amun ma Dios wandakun tpujtáky, da'un jyuna'añ: "Mwindsu'ugup ja mdaak mdeety ³es ja Dios mmo'oyudut tu'ugu jiky'ajtun ja oybyu es yeñ ya naxwiñ."

⁴Es miits u'unkteedyuty, katu nugo xy'oodu es xytyundu m'u'unguty éxtam je'eyu xyajjot'ambuka'andu, jujwijtsumbíttu ni'igu yajxón es tuk'ixtu wi'ixu da'un ja Kristu ttseky es njiky'ajtam.

⁵Miits mmaduumbuty, mämudówdap ja mwindsún mwindájuty ya naxwiñ. Tundu mudu oy'aa oyjyot, éxtam jyawu xymyadún ja Kristu.

⁶Mudundu yajxón, kudii jaayu ko m'ixudu es oy mut mwu'umdat. Pes tundu miidsuty xonda'aky'aa xonda'akyjyót éxtamxyup xymyadundu Kristu, mut ko da'unu dun ttseky ja Dios. ⁷Tundu tsuj yajxón, éxtamu Nindsun'ajtam Jesukristu myuduumbu, es kudii éxtamu ja'ayu myuduumbu. ⁸Pes

mnija'adap ko nidu'uk nidu'uk, oyyu'udyu maduumbu, o yu windaj o windsún, 'yaxájup ma yu Nindsun'ajtam Jesukristu éxtamu naty ja oybyu tu ttuñ.

⁹Es miidsuty windsún windájuty, nandu'un xytyúndut mut ja mduumbuty, es katu xy'adsu'uk xy'ajáwudu. Jamyatstu miidsuty ko yu Nindsun'ajtam Jesukristu di'ibu ijtp tsajpótm, mniWindsun'ajtudap miidsuty ti'igyu mut ja mduumbuty, es yu'u kyaj t'ixy púnu da'un windsún windaj o púnu da'un maduumbu, mudu tui'ajtun tpayo'oydya'ay tugekyu.

Di'ibu mudsip'ajttap ja mubujkputy

¹⁰Mugu'ugítuty, éxtam tim okpu ngajxwíjxunats n'anuumudu ko muk mnaybyujta'agudut ti'igyu'ajtunguyujxm ma Nindsun'ajtam, di'ibu ni'igu muk'ajtun myudajtypy. ¹¹Éxtamu soldaaduty ñayxyóxudu mut ja pujxn éxtamu wit es ñaygyuwa'anudut ma ñejoy tsiptuumbu, nayxyóxudu miidsuty mut di'ibu Dios myeepy ja jya'ayuty, es da'un mbaat xymyamadá'aktu di'ibu mut ja mujku'ugópk mwin'u'ana'anudu. ¹²Mut ko yu nmudsip'ajtam, kyaj yu'u jya'ayuty. Di'ibu udsajtam nmamadá'aga'anum, yu'u taadu nidugékyudyu mujku'u esu ka'oybyu di'ibu ana'amdap es yajkutujktap kubi'its ku'ook ya naxwiñ es pánuty jam tsajpótm di'ibu kyaj tmämadowdu Dios. ¹³Paaty, éxtam tu'ugu soldaadu ta'tspéky ñaybyujta'agyuty, nandu'un miits ta'tspéky

mnaybyujta'agudut mut tugekyu di'ibu Dios yajkypy, es du'an xymyumada'aktut miidsuty ko ja mujku'u muut mdsiptúndut ko naty myiñ ja ayo'onxuu. Es ko naty tu xyajkúxtu miits ja mdsiptu'ununuty, nayya'ítudu amumdu'uk jot ma Dios. ¹⁴Es du'ũñum du'an mnayya'ítudut. Tim jawyiin, puja'aktu ja tuy'ajtan éxtamu mwuunun, es net xpyujta'aktut ja mwa'ats jiky'ajtan éxtamu mgaatsywyuunun, es yu'u muut mnayguwa'anudut; ¹⁵es naygyu'ugudu mut ja ayuk esu xykajxwa'xtut ja ayuk di'ibu yajmiimp ja jotkujk'ajtan, ¹⁶es éxtamu soldaadu tmudaty ja 'yeskuudu, mubuktu miidsuty ja Jesukristu, mut ko mudu tadu mubujkun mbaat xya'aduktu ja juundi'pxn di'ibu ja ka'oybyu ñasmajtsup ma miidsuty. ¹⁷Es éxtamu soldaadu tpuja'aky ja pyujxngúp es dyajtse'legyu kyubajk, puja'aktu miidsuty ja nitsokun, es yajtúndu ja Diosu 'yayuk éxtam ja espaadu di'ibu ja Espiritu Santu yajkypy. ¹⁸Katu xymyastu'uttu ja kajxtákun; du'ũñum amdow pujktsówdu ja Dios éxtam ja Espiritu Santu mnu'umo'oy mdu'umo'oyudu. Nayya'ítudu wijy kejoy, katu mmudsipka'axtu, es ninu'xta'aktu nidugekyu Diosu jya'ayuty. ¹⁹Xyñigajxtaagudats uj

nandu'an, esudsu Dios xypyudúkut es ngajxudats, es muk aa muk jot nya'uxpákudats wa'atsti'knu di'ibu ijty kyayajnijáwu, du'an éxtam ja oybyu ayuk jyuna'añ. ²⁰Tyaadu du'an di'ibudsu Dios xytyuk'ana'am esuts ndúnut, es tyámuts ngutsimdsyũñu mut kodsu tyaadu nduñ. Kajxta'aktu esu Diósuts xymyujamo'oyut esuts uj ngajxtuda'agudut ni nu'an tsu'k ja'ajun, du'an éxtam pyaadyuty ngajxut.

Kajxpo'xun

²¹Yu nmugu'uk'ajtam Tíkiku, di'ibu ni'igu ndsojkam es di'ibats uj tyam oy xpyudujkup mut ja Nindsun'ajtam tuuunk, yu'u mdukmumadya'agudup pun wi'ixats uj tyam n'ity es pun wi'ixats uj tyam nduñ. ²²Paaty miits nduknigaxtu es mdukmumadya'agudut pun wi'ixats uudsuty tyam n'ity, es mjotkujkudut.

²³Wa'an ja Dios, yu nDeety'ajtam, esu Nindsun'ajtam Jesukristu, tmo'oyudu ja ti'igyu'át, ja naydsyoku es ja mubujkun, nidugekyu ja nmugu'uk'ajtam di'ibu pyanujxtup ja Nindsun'ajtam, ²⁴esu Dios kunu'xudup nidugekyu di'ibu 'yawdajttup ja Nindsun'ajtam Jesukristu amumdu'uk jot winu xuu winu tiempu.

Neky Di'ibü Paablü Tyuknigajxtü Ja Filipus Ja'ayüty

1 Üj Paablü, tukmuku müť ja nmügu'uk'ajtüm Timotee, Jesukristü myüduumbüty. Nduknigajxtüptsü tyädü neky nidügekyü ja Diosü jya'ayüty di'ibü ijttüť Filipus kajpnóty es di'ibüty kywentü'ajttüť ja mübüjkrptüj müdü pyudüjkübüty. ²Wa'an ja nDios Teety'ajtüm es ja Nindsün'ajtüm Jesukristü mgunu'xüdü es mmo'oyüdüť ja agüj'ajt jotküj'ajtün.

Paablü tnikajxtaagu ja Filipus mübüjkrptü

³Tügok tügóküts miits njamyatstü, nja'aygyüdákyptyts ja Dios müť miidsüty. ⁴Kots miits nnigajxtaagüdü, dü'uñüm xyonda'aky ja n'aa njot ⁵müť ko tim jawyiin ko xy'amüdoonajxtü ja oybyü ayuk es extü tyambaat, ti'igyü ndu'unüm es yajkajxwä'xüt ja oybyü ayuk. ⁶Paaty ndukmü'awdajtpts ko Dios 'yaktunaambyüm mä miidsü tyädü oybyü tuunk di'ibü tü dyajtsonda'aky, es ya'abatüdyä'ayaampy extü ko yu Nindsün'ajtüm Jesukristü jyümbítüť. ⁷Müť ko xyryátpüť esüť dü'un

nnayjyáwüty es njamyatstü müť ko njantsytsyoktü, müť ko miidsüty dü'uñüm xyajwä'xtü müť üj di'ibü Dios mmooyüdüť, dü'un éxtüm kots ndsimdsyüñü o kots ngajxwä'xyüť ja Kristü ñitsokün es nyajtydyäku ja oybyü ayuk. ⁸Pesü Dios ñija'ap yajxón nü'unüť miits njantsytsyoktü nidügekyü müť ja Jesukristü tsojkün, ⁹es n'amdeepy nbüjktseebyüť ja Dios es dyajmüjwindéküt ni'igü yü mdsojkün nixim niyam, es mduknijáwüdüť wä'atsti'knü wi'ixü dü'un ja Dios tteky es njiky'ajtüm, ¹⁰es xywyin'íxtüť miits di'ibü dü'un oy, es dü'un mjiky'áttüť wä'ats, es kyaj xymyüdüttüť ja pojpu extü ko Kristü myínüť, ¹¹es dü'uñümü mjiky'ajtünüty dya'ixüdüť ko Kristü mdukmüdjütüdüť ja oybyü mjot mwünmä'añüty, es ko xymyay'at xywyindsü'ügüdü ja Dios, es dü'unü ja'ayüty tmay'at twindsü'ügüdüť es t'awdüttüť ja Dios.

Xondakp ja Paablü ko Kristü 'yayuk yajkajxwä'xy

¹²Mügu'ugítüty, ndsejpyüť es xyñijáwüdüť éxtümť üj tü njaty

tū ngubety, tū myujwinda'aky ja oybyu ayuku kyajxwaxun. ¹³ Pes dū'ən nidugekyu ja soldaaduty ma ja Sésur pyalasyu esu wiingátypyu oytyim madsooty nija'adup kots uj n'ity tsimy mut kots nmudūn ja Kristu. ¹⁴ Es ko t'ijxtu ja nməgu'uk'ajtəm ndsimdsyūnəts, may xyonda'aktu es tkajxwaxtu ja Diosu 'yayuk, es ni ti tkajawudu, ni'igu tjomto'oydyu ja Nindsun'ajtəm.

¹⁵ Tūy'ajtən ko naaguty tnmadya'aktu Kristu tsipkyujxm es naywyinnaxujawəgyujxm, es tamu wiingátypyu tnmadya'aktu mut ja oyjyotkyujxm. ¹⁶ Pūnəty nīmadyáktup ja Kristu mut ja oyjyotkyujxm, dū'ən ttundu mut ko xytsyóktəts es tnijawudu ko tyaats uj esəts nnitánut ja oybyu ayuk; ¹⁷ es ta pūnəty nīmadyáktup ja Kristu mut ko nāyaymujpədsūmā'anudu kə'əm, es kyaj amumdu'uk jot, je'eyu dū'ən ttundu esəts ndsipjāwut yə pujxndugóty. ¹⁸ Per oy mut oyjyotkyujxm o kyaj myut'oyjyotkyujxmty, kyajxwaxtubəm ja Kristu 'yayuk; esu tyaadədsu dū'ən xyajjotkujkəp es waanu ni'iguts xy'aktim'yajxonda'aky, ¹⁹ mut ko nnija'abuts ko pədsūmāambuts uj pujxndugóty mut ko miits xyñigajxta'aktədəts es kots xypyuduku ja Kristu Jya'ajən. ²⁰ Pes n'awijxypyəts amumdu'uk jot es ni nā'əts ndsoytyúnut, per amuk jotmúkəts ti ndun ngajxut es dū'əñəm yaj'ixut mə uj ja Kristu myuj'ajtən, óyəts njiky'aty o óyəts n'eeky. ²¹ Mut uj, pən

akjiky'ajtpəts, n'akmudúnəpts ja Kristu; es pən o'kpəts, mut uj waanu ni'igu 'yóyuty. ²² Es pən mut kots n'akjiky'aty, mbaadədsu dū'ən ni'igu nmudūn ja Kristu. Kyajts nnijawu di'ibəts njotmo'oyup. ²³ Dū'ənəts uj éxtəm tu'ugu ja'ay 'yity adijmíky anajñ aga'añ: njatsejpyəts esəts uj n'oogut esxyəpts n'ity mut ja Kristu. Waanu ni'igu 'yóyuty mut uj, ²⁴ per mut miidsuty, waanu ni'igu 'yóyuty esəts n'akjiky'átut yə naxwiin. ²⁵ Kots dū'ən ndukmə'awdaty, nnija'abuts uj ko akjiky'ataambəts yə naxwiin es nbudákədat miidsuty es ndukmudúndət ja Jesús, es myuj myáyut ja it xo'onən di'ibu mmudajttup mubəjkungyujxm, ²⁶ es dū'ən kots n'ítut jatəgok mut miits, mmudáttup wi'ix tsoo waanu ni'igu m'it mxóndət mut yu'əgyujxmə Jesukristu.

²⁷ Per wa'ants xyjaty tits xyjajtp: nayya'ítudu dū'əñəm éxtəm ja oybyu ayuk di'ibu Kristu nīmadyakypy, es dū'ən óyəts xyjanasmajtsəbu es nujx ngu'ixtu, o óyəts n'aktim'ijtpə tsimy esəts pən xyñimínut es xytyukmumadya'agudəts wi'ix miits njattə, nnijawəyaambyəts ko miits ti'igyə mnayya'ítudu muk aa muk jot ja mubəjkungyujxm di'ibu yajpətp mə ja oybyu ayuk, m'aktundu mə xytyuk'əxpəktu ja oybyu ayuk, ²⁸ es ni nā'ə mganayyákədat mə yu mmədsípəty es m'adsu'əgudət oynu'əñən. Tyaadu ya'ijxəp wə'atsti'knə ko tyəgoyə'andə yə'ujəty es ko miits mnitso'oga'andə. Diosu dū'ən kə'əm di'ibu mmooyudəbu tadə

nitsokun. ²⁹Pes mut yu'ugyujxm ja Kristu Dios tu mmo'oyudu ja may'ajtun kyaj jye'eyuty ko xymyubeky ja Kristu, nandu'un m'ayoy mut yu'ugyujxm ³⁰es xytyúnut nandu'umbu ja tuunk di'ibu éxtam tũyup xy'ixtu ndũnats kots uj ndsiptuun mut ja ka'oybyu, es xymyudowdu ko du'ũnũmts n'aktũn.

Kristu yujy'ajtun esu myuj'ajtun

2 Pũn m jotmũkmooyudup ja Kristu, pũn myajjotkujk'ajtudup ja'agyujxm ko mdsókudu, pũn ja Espírítu Santu mũut m'ittu, es pũn mba'ayoodup ja ja'ayuty, ²mdúndup wi'ixuts uj n'it nxónut jotkuda'aky ja'agyujxm ko ti'igyu ja winma'añ xymyudattu, ti'igyu mnaydsyókudu nixim niyam, ti'igyu mnayjyáwudu es ti'igyu mjot mja'ajunuty. ³Di'ibu mdúndup miidsuty ma mjiky'attu, ni ti xykyatúndut di'ibu je'eyu ku'am xytyuk'oy'áttut o mnaymyujpũjta'agudut mut ja wiingátypyu, naybyujta'agudu yuunk naxypy, es xyjávut ko myújuty ja wiingátypyu es kũdiinũm miidsuty ku'am. ⁴Wa'an nidu'uk nidu'uk miits t'uxta'aydyu ja di'ibu tyuk'oy'áttup ja wiinkputy, kyaj je'eyu di'ibu ku'am mduk'oy'áttup.

⁵Wa'an nidu'uk nidu'uk miits xymyudáttut ja mjot mwinma'añ éxtam tmudajty ja Nindsun'ajtum Jesukristu. ⁶Oy yu'u du'ũnũm Dyíósuty, kyaj jyunán agwanu es dyajtúnut ja kyutujkũn di'ibu myudajty, ⁷es ñaydyukniwatsũ di'ibu jya'a'ajtypy, es ñaybyujtáku

éxtam tu'ugu muduumbu, es myiĩn jyajty naxwiĩn éxtamu ja'ay. ⁸Es ko jya'ay'ajty, waanu ni'igu ñaybyujtáku yuunk naxypy, es tmãmũdooy ja Dios Teety, extu tkupejky ja o'kũn kruuzkujxy. ⁹Paadyu Dios tu myo'oyuty tũgekyu mja'ajtun esu ana'amũn, es pyujtáku éxtamu Wyindsũn nidũgekyu ánkũsuty es ja ja'ayuty di'ibu jaa, ¹⁰du'un nidũgekyu yu'ujuty oytyim maaty, oytšyajpótmuty, oyñaxwiĩnuty es oyñax patku'puty, nidũgekyu yu'ujuty ñaygyoxtnaaydyu'agudut ¹¹es t'uxkáptut ko Jesusu du'un Windsũn ma tũgekyu. Du'unũn tadu yajtúnut Dios Teety myuj'ajtungyujxm.

Du'un ja mabujkputy éxtam ja mũdsa'a

¹²Mũgu'ugítuty, du'un éxtamts miits du'ũnũm xymyudoodu, es kyaj jyaayuty je'eyu kots n'ijty ma miidsuty, es tyam waanu ni'igu kots n'ity jagam ma miidsuty, tundu wi'ix oy mwu'umdu mut ja Dios, es mmudáttup ja tsu'ugu ko du'un xykyatúndut, ¹³ja'a ko Dios du'un tyiimpy ma miits m'aa mjótuty, ja'a mwinma'añmyooyudup es xytsyóktut ko xytyúndut di'ibu yu'u tšyepy.

¹⁴Tundu tũgekyu, ni mga'ákudut es ni mganaygyugajxudut, ¹⁵es du'un xya'ixudut ko m'u'unk'átudu Dios es ko mjiky'attu wá'ats, es kyajpu mbojpu. Du'un mjiky'áttut ma tadu axuk ja'ayuty esu kjuundũjkuty ya naxwiĩn, du'un m'íttut ma yu'ujuty éxtamu mũdsa'a ko jyajty tye'xy ma koots itun. ¹⁶Pũn mduundũbu

dū'un miidsuty, nmudajtypyats wi'ix tsoots n'it nxónut ko myínut ja Kristū, mut ko ya'íxut ja nduunguts ko kyaj tū űapa'aty. ¹⁷Oyuts n'oogut éxtumū windsu'kun esadsu nne'pyñ tyam yókut éxtum di'ibu yajtuknitaambu windsu'kun, xondákpuets ja'agyujxm ko miits oy xymyudundu ja Jesukristū mmubujkungyujxm. Xondákpuets mut miidsuty, ¹⁸es ndsejpyats es nandu'un mxonda'aktut mut uj.

Timotee esu Epafroditu

¹⁹Ko Dios jyuna'anut, ngaxaambyats tsojku Timotee es min xy'awánuts wi'ix m'ittu miidsuty, es dū'un xyajjotkujukuduts. ²⁰Pes kyájuts pán nmudaty ja wiinkpu di'ibuts muut tyi'igyū ja n'aa njótuts, es mnimay mnidájudu wi'ix m'íttut yajxón miidsuty. ²¹Nidugekyū yū wiingátypyū, yū'u je'eyū wyinma'añ'ajtypy di'ibu kū'am tyuk'oy'átup es kyaj tkajxwa'xa'añ ja Jesukristū 'yuxpujku. ²²Per miidsuty byeen yajxón xyñijáwudu ko éxtum tu'ugu u'unuk unak tpuđuku ja tyeety, dū'unuts ja Timotee tū xypyuduku kots ngajxwa'xy ja oybyū ayuk. ²³Paaty jantsy je'eyuts uj nnijáwut wi'ix tyu'uwítsy yū njotmáyuts, ndū'unuts njajuna'añ es nduknigaxa'añ ja Timotee. ²⁴Ndukmu'awdajtuets ja Dios ko tsojkuts uj nandu'un nnujxut.

²⁵Dū'unuts tū nwinmay ko ngajxambítut yū Epafroditū, di'ibuts uj muut ti'igyū nduñ esuts muut nyajjujptugóy ja axuk'ajtan, ja'a di'ibu miits xytyuknigajxta esuts

xypyudákut mats ndsimdsyūunū. ²⁶Pes yū'u byeen mjawin'ixa'anudu jatugok nidugekyū miidsuty es amaymyūut jotmaymyūut ko miidsuty tū xymyudowdu ko tū pyékyuty. ²⁷Es tūy'ajtanū'u ko tū pyékyuty, pes jatim jawaanū tū jya'eeky; peru Dios tū pya'ayóyuty, es nandu'un uj, kuđiibuts njátut ni'igu o'ktúy. ²⁸Paaty byeen njantsytyuknigaxandu miidsuty es mxonda'aktut jatugok ko xy'íxtut, es xonda'agupts mut miidsuty mut ko Epafroditū jya'tut oy muk mā miidsuty. ²⁹Axájudu xonda'aky'aa xonda'akyjyót éxtumū nmamuduumbu'ajtam mā yū Nindsun'ajtam, es tsoktu byeen nidugekyū di'ibu dū'un éxtum yū'un. ³⁰Pesū Epafroditū jawaanū tū kya'eeky ko tmudúñ ja Kristū, es űaybyujtáku mā kyudsū'uguty kots xypyudujku mā miidsuty kyaj mbaat xypyudujkudu.

Tsobatp ko Kristu ya'axaju éxtumu Yajnutsókpū

3 Mūgu'ugítuty, xonda'aktū Nindsun'ajtamgyujxm. N'anmaayumbijttup di'ibu tū n'ok'anmaabyudu. Kyajts ni ti nay'adsijpūn ngajawū es n'anūumut janaam jatsojk yū ngajxwíjūnuts, mut ko dū'un miits kyaj xyja'aydyugódyut.

²Naygywentū'átudu es kyaj mwin'ūunudut di'ibu mduk'uxpukánudup di'ibu kyaj tyuy'ajtanuty, es mdukmuđijayánudup es myajtsúktut waanū mā yū myedyujk'ajtan^a.

^a 3:2 Ix Lukus 1:59.

³Per udsajtamú dǘ'un meeru ja ijxwǘ'umǘn nmudajtum di'ibu myudajttǘp ja Diosǘ jya'ayuty, n'awdajtum ja Diosǘ Jya'ajǘn muut es nxondákum mut ko xyja'a'ajtum ja Nindsǘn'ajtum Jesukristǘ, es kyaj n'ajot'ajtum ja nikǘjxyudu. ⁴Ta may ja ja'ayuty di'ibu naymyǘpǘjtákudǘp mut ko tǘ tkuyduǘn tadu kostumbrǘ. Mut kooxyǘp yǘ'uyǘ ko nguyduy'unǘm ja kostumbrǘ es tsyobátxyǘp oynǘ'unǘn, ǘj nandǘ'un mbaatxyǘpts nnaymyǘpǘjta'agyuty waanǘ ni'igǘ kǘdiinumu wiinkpǘty. ⁵Nyajtsijkyǘts ǘj ko tyuktǘjxǘbejty madsǘ naty tǘ nmiǘn tǘ nja'ty naxwiiǘn, israelitǘ ja'ayǘts ǘj, Benjamingǘ tyǘmp 'yaats, ebreeǘ ja'ayǘts ǘj, ebreeǘ ja'ay 'y'u'unk, es éxtumu Moisesǘ 'yana'amǘn yajpadǘn, fariseeǘts 'yijty; ⁶es di'ibǘts ni'igǘ nduun, njantsypyajǘdijttákǘts ja di'ibu myǘbǘjktǘ Jesús éxtum ja Kristǘ, es nguyduuǘnts ja Moisesǘ 'yana'amǘn éxtumts ni pǘn mbaat xykyani'ǘunǘ mut ti peky. ⁷Per mut yǘ'ǘgyǘjxmǘ Jesukristǘ, tǘgekyǘ tyǘadu di'ibǘts ǘj ijty nmǘpǘjtákypy, tyam nbǘjtákypyǘts éxtum ni ti tkatsooty; ⁸kyajts ǘj ti nnekyjyawa ko yajtukmǘ'ijxkijxyǘ ja oy'ajtǘn di'ibu yajmudajtp ko Jesukristǘ ya'ix'áty, ǘj nYajnutsókpu. Kristǘkyǘjxm tǘgékyǘts tǘ nmastu'uttǘ'ay. Postǘ'agǘn njǘwǘts tǘgekyǘ tyǘadu esuts nganarátǘt ja Kristǘ, ⁹esudsǘ naty tǘ nwe'emy ti'igǘ mut yǘ'ǘ. Kyajts ǘj n'ǘxtǘ'ay esuts nǘ'ǘmut oy mut ja Dios ja'agyǘjxm kots njakuydyuna'aǘn ja ana'amǘn, ja'ats n'ǘxtaapy wi'ixǘts

oy nǘ'ǘmut mut ja Dios mut ko Dios oy tmǘtwe'emy ja ja'ay ja'agyǘjxm ko tmǘbuktǘ Kristǘ. ¹⁰Ja'ats ndsejpy es ǘj n'ixy'átǘt yajxón yǘ Jesukristǘ, es yǘ'ǘ tyúnǘt mats ja njiky'ajtǘn mut ja myǘk'ajtǘn di'ibu myudajt ko jyikypyejky. Ndsejpyǘts es nmǘnax nyajnáxǘt ja ayo'on éxtum oj jyaty, es dǘ'un n'itǘdǘts éxtum yǘ'ǘ ko 'ye'ky, ¹¹es oy tyimwi'ix tsooty ndúnǘpts esuts njikyipyǘkǘt kots n'oogǘt.

¹²Kyajts ǘj n'andijy kots tǘ tǘgekyǘ yǘ'ǘ nbattaǘyǘn o kots ǘj kexy ka'pxy n'óyuty éxtumu Dios ttseky, per nmǘjaats ndiimpy mabaadǘts nmada'aky esuts nguydyúnǘt ja winma'aǘn di'ibu Jesukristǘ myudajt ko dyajtsondákǘ esuts xyja'a'áty. ¹³Mǘgu'ugítuty, ǘj kyajts njǘna'aǘn ko tǘts nganaraty ja may'aty. Ta tu'uk di'ibǘts tǘy'ajtǘn ndiimpy. N'okja'aydyǘgóyǘts di'ibu tǘ ñajxǘnǘ, esu nmǘjaǘ nyajtǘn mabaadǘts nmuda'aky es nmǘmuda'agǘdǘt di'ibu miimprǘm. ¹⁴Dǘ'unǘts ǘj éxtumu ja'ay di'ibu mǘk pǘyǘ'kp es jawyiin jya'tǘ'aǘn mǘ kyugǘxǘ ja pǘyǘ'kn, esu Dios xymyo'oyudǘts ja may'aty di'ibu Jesukristǘkyǘjxm xytyukniwowǘ esuts njiky'átǘt jam tsajpótm.

¹⁵Nidǘgekyǘ udsajtam di'ibátǘy Dios tǘ ttukjaygyukǘ yajxón di'ibu yǘ'ǘ tsyejpy, dǘ'un njiky'ajtum. Es pǘn jaa ti oynǘ'unǘn xywyinmaydyǘ miidsuty mut ja wiink winma'aǘn, wa'an ja Dios mmo'oyudu jaygyujkun es xyjaygyúkǘdǘt di'ibu dǘ'un tǘy'ajtǘn. ¹⁶N'okjiky'ajtum éxtumu Dios tǘ xytyuknija'am.

¹⁷Mugu'ugítuty, jiky'attu éxtamts xy'ixy njiky'átyats uj. Nandu'un xypya'íxtut di'ibáty nandu'un jiky'ajttap éxtamts uj njiky'aty.

¹⁸Ja'a ko ta may di'ibu jiky'ajttap éxtam tu n'ok'anmaabyudu kanak ok nibudu'uk, es tyam extu jibyuts n'anmaayumbítu ko myúdsip'ajttap ja Kristu, kyaj ttsoktu es ya'anuumadut ko Kristu 'ye'ky kruuzkujxm, ¹⁹paaty páttap ñujxut ma ayoodákn. Jam ja wyinma'añ tpejta'aktu ma ja kaaky je'xy es tyukmaj tyukpátudap di'ibu tsoydu'un muut. Yu'uyu je'eyu wyinmaaydyap di'ibu ya naxwiiñ. ²⁰Per údsajtum, tsajpótmudu ja'ay'ajtum, es n'awijx njajp'ijxum es jam kyuda'agut yu nYajnitsokpu'ajtum, yu Nindsun'ajtum Jesukristu. ²¹Yu'u yajtgátsap ja nnini'x'ajtum di'ibu ayoop, es du'un kyuxu'ugut éxtamu kyu'am nini'x di'ibu jyantsymyudajtypy ja muj'ajtum; du'un ttúnut mut ja myuk'ajtum esu kyutujkan di'ibu muut 'yane'emy ma tugekyu di'ibu jaa ijtp.

Ijtp nxondákum ma Kristu

4 Paaty mugu'ugítuty, di'ibuty njantsysojoktap es njantsy'ixa'andú, xytyukxondáktupts uj miidsuty. Akpanujxtu Nindsun'ajtum amumdu'uk jot.

²Nmanu'xtákypy mij Evoodu, es nandu'un mij Síntiku, es xymyastu'uttat yu mdsip tuunk winma'añuty, es yajkax yajnáxtu otyim tii tyimwi'ixuty, éxtam tukka'axpən ma yu Nindsun'ajtum.

³Es mij Sísigu, di'ibats oy

xypyudajku ko nmədu'unəm ja Nindsun'ajtum, n'amdeepy nbujktseepy es xypyudákuť waanu tyadu nimajtskpu toxytyujk. Yu'uts xypyudajkudu es ngajxwa'xyuts ja oybyu ayuk, ti'igyu mut ja Klementu es yu wiinkpadyu nməməduumbuty di'ibadyu xyuu jaaybyéty ijtp nekykyujxy, ja xyuujuť pánuty myudajttap ja jiky'ajtum winu xuu winu tiempu.

⁴Du'uñum mxonda'aktut ma yu Nindsun'ajtum. N'ak'anmaayumbijttap es m'it mxóndut. ⁵Wa'an nidugekyu tñijawudu ko miits xyñasjawudu mut ja ja'ayuty. Wingoomp ja Nindsun'ajtum Jesukristu.

⁶Katu mmay mdajtu, nik oy, pən ti tuun jajtup, kajxta'aktu es amdow pujktsówdu Dios, es xyja'aygyuda'aktut nandu'un. ⁷Netu Dios mmo'oyudut yu 'yagujk'ajť jyotkujk'ajtum, di'ibu waanu ni'igu myéjuty kədiinum di'ibu ja'ay mbaat tjaygyuku. Esu tyadu agujk'ajť jotkujk'ajtum kyuwə'anup ja mjot mwinma'añ ti'igyu mut ja Jesukristu.

May witstu ma tugekyu di'ibu oy

⁸Es tim ok, mugu'ugítuty, may witstu ma tugekyu ya'u: tugekyu di'ibu dun tay'ajtum, tugekyu di'ibu nitujkup ja may'ajť windsu'kun, tugekyu di'ibu tay'ajtum muut, tugekyu wa'ats'ajtum, tugekyu di'ibu oybyudsuump, es tugekyu di'ibu ya'oyñigajxp. May witstu ma tugekyu di'ibu dun oy es di'ibu nitujkup ja may'ajť windsu'kun.

⁹Tuunda'aktu di'ibu tu nduk'uxpeky, di'ibu tu

ndukni'ixudā, di'ibu tu xymyudowdu njuna'añats, es di'ibu tu xy'ixtu ndūñats. Tundu dā'un, es yu Dios di'ibu xymyo'oyum ja agujk'ajt jotkujk'ajtun, itup mut miidsuty.

**Filipus ja'ay tmo'oydyu
pudujkun ja Paablū**

¹⁰Xondákruts byeen mā yu Nindsun'ajtum ko miits xyjamyátstuts jatugok. Kyajts njuna'añ ko tadsu naty xy'okja'aydyugeebyuduts, ja'a dā'un mut ko kyaj tu m'awaadsu'áttu esuts xpyudákudut. ¹¹Kyajts njuna'añ mut ko tu n'ityuts mut ja n'amay njotmáyuuts, pes muyaak mubatu yu'u es ngonformarátyuts mut di'ibuts nmudajtypy. ¹²Nnija'abuts wi'ix njiky'átut ko ti kye'ty es ko ti kyake'ty. Tuts nmuyujy esuts njotkujk'átut pūn tits xyjajtp xykyubajtp, kots njotkuda'aky o kots nyu'leegyū, ko ti yajmudáty yajjaygyépy may o ni tii. ¹³Mbaadats oytyim tiity nwinguwa'agu, mut ko ja Kristu yu'uts xymyujajameepy. ¹⁴Per miits mduundu oy kots xpyudujkudu mats n'amay njotmay.

¹⁵Miits Filipus ja'ayuty, byeen tsuj xyñijáwudu kots ndso'oñ Masedoñū es nuǰ ngajxwa'xa'añats ja oybyū ayuk, kyajpū wiinkpū mubajkrutajk di'ibuts xpyudujkuduts.

¹⁶Kanaǰ ok nibudū'uguts miits xytyuknigajxtū naybyudaku kodsū naty uǰ n'ity Tesalóniku.

¹⁷Kyajts jayam n'anuumudū dū'un esuts xy'aktuknigáxtuduts ni'igu may'aty, ja'ats ndsejpy esu Dios mgunu'xudut ja'agyujxm ko dū'un xytyuundu. ¹⁸Tuts n'axájudya'ay tugekyū, es tyam nmudajtypyuts extū nan ni'igu, mut ko Epafroditū tuts xytyukkudaku ja mmay'aty. Dū'un yu'u éxtamū pa'ak xu'kpu di'ibu yajtukwindsu'kup ja Dios, di'ibu kyupejkyū es t'oyjyawū. ¹⁹Paadyū Dios mmo'oyudap miidsuty tugekyū di'ibu myajtugoy'ajttup, dū'un éxtam ni'igu oy'ajttun tmudaty tjaygyepy mā Jesukristū. ²⁰N'ok'awdajttum ja nDios Teety'ajttum winū xūū winū tiempū. Wa'an dū'unuty.

Kajxpo'xun

²¹Yajnáxts ja nDioskajxy nidu'uk nidu'uk di'ibáty Dios ja'a'ajttudap. Yu nmūgu'uk'ajttum di'ibuts jayam mūut n'ity, nandū'un mduknigáxudu Dioskajxy.

²²Nidugekyū Diosu jya'ayuty mduknigáxudu Dioskajxy, es waanu ni'igu di'ibáty ijttup mā yu yajkutujkpu kopk ja tyujk, mduknigáxudu Dioskajxy.

²³Wa'anū Nindsun'ajttum Jesukristū mgunu'xudu nidugekyū miidsuty.

Neky Di'ibü Paablü Tyuknigajxtü Ja Kolosü Ja'ayuty

1 Üj Paablü, müť ja Dios tsyojkungyujxmüť xy'apostulü'átyüť ja Jesukristü, ja'a njuna'anüm ko tü xykyéxyüť. Tukmukü müť ja nmügu'uk'ajtüm Timotee, ²nduknigáxtüdsü tyadu neky ja nmügu'uguty, ja Diosu jya'ayuty di'ibü oy muduunüp es til'igyü 'yittü müť ja Kristü es jyiky'attü Kolosü kajpnóty.

Paablü tnigajxtaagu ja Kolosü mübüjkputy

Wa'anü nDios Teety'ajtüm mgunu'xüdü es mmo'oyüdü ja agujk'ajt jotkujk'ajtün. ³Dü'uñümť nja'aygyüda'aky ja Dios, ja Nindsun'ajtüm Jesukristü Tyeety, kots miits nnigajxtaagüdü, ⁴pes nmüdoodü ko xymyübüktü Jesukristü es ko xytsyoktu nidügekyü di'ibáty ja'a'ajtädüp ja Dios. ⁵Dü'un xytyundü müť ko m'awijx mjüjp'ijxtüp ja kuma'añ di'ibü Dios xytyuknibujku'küm tsajpótm, dü'un éxtüm jyuna'añ ja oybyü ayuk, ja tüy'ajtün di'ibü tü xymyüdowdü. ⁶Tam yajkajxwa'xy yu tyadu oybyü ayuk mä tügekyü naxwíñüdü, es yajmiimpý ja madakün müť di'ibáty kyupujktüp,

dü'un éxtüm jyajty müť miidsuty extü mä xytyimmüdoodü es xymyübüktü ko Dios xyajnitsóküm myay'ajtungyujxm. ⁷Mduk'axpüjküdü tyadu tüy'ajtün yu Epafrus, yu nmügu'uk'ajtüm di'ibü ndsojküm es xypyudüjküm es nandü'un oy tmüdüñ ja Kristü mä miidsuty. ⁸Es yu'üdsü dü'un xytyukmüadyak miidsü mdu'unünuty es ko xymyüdatü ja tsojkün di'ibü ja Espíritü Santü tü mmo'oyüdü.

⁹Paaty extüm mä ja xüűť nmüdoodü ko xymyübüktü Jesukristü, dü'uñümť ngajxta'aky esü Dios kexy ka'pxy mduknijáwüdüť di'ibü tsyejpy, es Espíritü Santükyujxm mmo'oyüdüť tügekyü wijy'ajtün esü jaygyujkün. ¹⁰Dü'unüť ngajxta'aky es mjiky'áttüť éxtüm tteky ja Nindsun'ajtüm Jesukristü, es dü'uñüm xytyündüť di'ibü yu'u 'yoyjya'ap, esü mjiky'ajtanuty dya'ixüdüť tügekyü oytyim di'ibuty ja oybyü mduunk, es xy'ixy'átüt waanü oy ja Dios. ¹¹Nbüjktseebyüť ja Dios es yu'u myajmüjwiin myajkajaaxüdüť ja mmübüjkün müť ni'igü ja myuk'ajtün, es

du'un xymyamadā'aktut tugekyu mut ja ma'xtujkun esu xondakun, ¹²es mja'aygyuda'aktup ja Dios mut ko tu mduknibujtaaguty es m'axajudut éxtumu kuma'añ es m'ittut mā ja jaj tu'xun mut ja di'ibáty yu'u ja'a'ajtudup. ¹³Dios tu xya'awa'atspadsu'amum mā ja agoots'át, ja'a njuna'anum mā yajkutíky ja mujku'ugópk, es xypyjta'akum mā yajkutíky ja 'yU'unk di'ibu jyantsytsyejpy, ¹⁴di'ibu o'k mut udsajtumgyujxm es du'un oj xyajnutsókum es oj tme'xy ja nbojpu'ajtum.

**Kristukyujxm nmudajtum
ja agujk'ajt jotkujk'ajtum**

¹⁵Ti'igyu Jesukristu éxtum ja Dios Teety. Di'ibu tu t'ixy ja Kristu, nandu'un tu t'ixy ja Dios Teety di'ibu kyaj ya'ixy; es taa naty ja Kristu mā kyajnumu naty ti kyojy. ¹⁶Mudu Kristu yajkoj tugekyu di'ibu jam tsajpótm es ya naxwiiñ. Yu'u muut yajkoj di'ibu ya'ijxp es di'ibu kyaj ya'ixy, pánuty yajkutujktup, ana'amdup es kuduunk'ajttup. Kristu muut es Kristu 'yoy'ajtungyujxm tugekyu yajkoj. ¹⁷Kristu taayumu naty 'yity mā kyajnumu naty oytyiity kyojyñum, es yu'u du'un di'ibu ya'ijtypy tugekyu mā yu lyugaaruty. ¹⁸Kristu tnigubajk'áty yu jya'ayuty di'ibu ijttup éxtum ja nini'x. Taayum ja Kristu 'yity jawyíñup, es yu'u jayujp jikyppyujk, es tnikubajk'átut tugekyu oytyim tiity. ¹⁹Pesu Diosu du'un tsyojk esu Jesukristu 'yítut éxtumu Dios ku'am, ²⁰es mut yu'ugyujxmu Jesukristu, Dios pyujta'agán ja

agujk'ajt jotkujk'ajtum mut yu'u ku'am, du'un tugekyu di'ibáty ijtp tsajpótm es nandu'un di'ibu ya naxwiiñ. Dios pyujta'aku tyadu agujk'ajt jotkujk'ajtum mut yu'ugyujxmu Jesukristu ko tteemy dyejky ja ñe'pyñ kruuzkujxm.

²¹Miidsuty ijty kyajpu Dios mja'ay'átuda, pes yu mjiky'ajtum axuukpu ya'ijxu ko miits mmudsip'ajttup ja Dios; ²²per tyamu Jesukristu tu tpujta'aky ja mdi'igyu'ajtum mut ja Dios, mut ko tu 'yeeky kruuzkujxm es myajnujxudut Dios windum, es xywyinguwa'agudut wa'ats, ni tiijpu mbojpu. ²³Esu tyaadu du'un situy tyunaampy pæn miits mbaduundup es mjiky'ajttup éxtum ja Kristu ya'uxpejky, es kyaj xymyastu'uttu es xymyubáktut yu oybyu ayuk di'ibu miits mgupujktu ko xymyudoodu. Nan yu'ayumu tyadu oybyu ayuk yajkajxwa'xy tyam ya naxwiiñ oytyim maaty, es yu'u dnu tyadu oybyu ayuk di'ibu Kristu oj xytyukmugáxuts es ngajxwa'xuduts.

Xondakp ja Paablū oy tsyimdsyuumu

²⁴Es tyam xondákrpúts kots miits ngu'ayówudu, esu du'unuts nyajka'pxy di'ibu tugoy'ajtp ja Kristu 'yayo'ojun ja'agyujxm pánuty myubujktup, di'ibu ijttup éxtumu Kristu ñini'x. ²⁵Diósuts tu xypyujta'aky esuts nbudáktut nidugekyu yu jya'ayuty, es xykyejxyuts es ngajxwa'xuduts tugekyu tugekyu yu 'yayuk, ²⁶ja'a yu'u di'ibu ijty kyajajnijáwu extu tim jékyup, per tyam ja Dios tu ttuknijáwudu ja jya'ayuty. ²⁷Tu

Dios ttuknijawu jya'ayuty ja muj oy'ajtn di'ibu ijty kyayajnijawu, es ttuknibujtaagu ma nidugekyu naxwĩndu ja'ayuty. Esu tadu di'ibu kyaj yajnijawu extu timjėkyup, yu'u du'unu Kristu di'ibu ijtp ma miidsuty, di'ibu m'awijxtap es mdukaadudut ja muj'ajtn.

²⁸Es ja Kristu, ja'a du'an di'ibuts uj ngajxwa'xypy. N'awa'anupts es nduk'uxpejkyuuts nidugekyu ja'ayuty es tjaygyukudut yu'ujuty yajxon, es ndukwinguwa'aguduts ja Dios, ti'igyu 'yittut mut ja Kristu, oy es wa'ats. ²⁹Paadyuts nduñ amujaa di'ibudsu Kristu xymyepy, mut ko yu'u du'an di'ibu jiky'ajtp ma ujtn.

2 Ndsejpyuts es xynijawudut ko nduñuts mut winudsu njot mut miidsuty, es mut nandu'an di'ibu myuduundup ja Jesukristu ma yu Laodiseeu kajpn, es mut nidugekyu wiingatytyu di'ibuts kyaj xy'ixtuts wingujxm. ²Nduñudsu du'an es nyajxonda'aguduts ja 'yaa jyotyty yu'ujuty, es nandu'an 'yittut ti'igyu ma ja tsojken. Ndsejpyuts es tugekyu tugekyu tjaygyukudut di'ibu Dios tyuknibujtaku es kyaj yajnijawu ijty, es yu'u du'an ku'am ja Kristu. ³Pes ma yu'un yajpaaty tugekyu tugekyu ja wijy'ajtn esu jaygyujkun. ⁴Pes n'anuumadu tyaadu kudiibu pan mwin'un mwinxajudut mut ko tsuj yajmudoy. ⁵Oyxyuputs n'ity jagam mut miidsuty, jamuts njot nja'ajun ma miidsuty, es xondakpunts kots nnijawu ko tsuj yajxon ti xytyundu es xymyubuktu amumdu'uk jot ja Nindsun'ajtn Jesukristu.

Jembyu jiky'ajtn ma Kristu

⁶Paaty du'an extum miits oj xy'axajudu Jesukristu extumu Nindsun'ajtn, du'an mjiky'attut extum yu'u jyiky'ajty. ⁷Extum tu'ugu kepy maku 'yaats ya'ityuty, nandu'an miidsuty ti'igyu muk muut m'ittut ja Jesukristu. Yajwimbajt'adu'utstu ja mmubujkunuty, du'an extum myajtukni'ijxudu, es du'unum xyja'aygyuda'aktut ja Dios.

⁸Exkum pan mwin'unudu mut jatu'ugu wiinkpu xupjken, di'ibu yu'u tyu'unun'ajttap ja ja'ayuty, es mdukanujxa'anudu ja xupjken o ja tyu'ununuty ja jekyjya'ayuty, es mduk'awdatudut ja anklusuty ma jyapaadyuty xy'awdatut ja Kristu.

⁹Mut ko ma yu Jesukristu, jam 'yity tugekyu ja Dios'ajtn, ¹⁰es miits m'ijttap ti'igyu mut ja Jesukristu, di'ibu nigopk'ajtyty nidugekyu yajkutujkputy es ana'ambuty. ¹¹Es ja'a ko m'ijttap ti'igyu mudu Kristu, tu miidsuty nandu'an myajpajta'aktu ja ijxwu'amun es du'an kyaj xyajtundut di'ibu mnini'x mgubajk tsojktup, es kyaj dyu'unuty yu ijxwu'amun extumu israelityty tpujta'aktu ko ja'ay yajtsiky waanu ma yedyujk'ajtn^a. ¹²Ko miits mnubajttu, oj mnaxtukudu mudu Kristu, es nandu'an muut mjikyppyjktu, mut ko xymyubajktu ko myudajtyty ja muk'ajtn ja Dios di'ibu yajjikypyujku. ¹³Tuuyubu ma naty kajnum miits xy'axajudu Jesukristu, Dios m'ijxudu miits

^a 2:1 Ix Lukus 1:59.

éxtumá o'kputy, mut ko naty mbekyjya'ay'áttu; peru Dios tu myajjikypyúkudu ti'igyu mut ja Kristu. Dios tu mma'xudu tugekyu mbojputy. ¹⁴Pesu Kristu kyupujk yajnaxj ja tudyu'unun di'ibu udsajtum oj xyjapátum mut yu'ugyujxmu nbojpu'ajtum. Mbaat njuna'anum ko du'un éxtum yu'u dyajnejxy kuxja'ay tugekyu ja nbojpu'ajtum es yajkuxwejpy kyubajky ma ja kruuz, éxtumxyup ja kyu'umbojpu tkumadoy. Es mut ko 'ye'ky, Kristu tkubejty tkumadooy ja nbeky'ajtum. ¹⁵Dios oj tpujku ja muk'ajtum es ja kutujkun pánuty myudajttup, es oj dya'amutsk'aty ixnide'xy mayjya'ay wyindum es t'ixtut ko tu tyugoydyu.

Majjotmay'ooktu di'ibu tsajpótm

¹⁶Es mut ko nnija'am tugekyu tyaadu, katu mnayyákudu miits es pán mbayo'oyudut di'ibu mju'xtup, o di'ibu m'u'ktup, o ti xuu m'amaay'ajttup, o ti po'o 'yaaane'eky, o ma ja po'xunxuu. ¹⁷Tugekyu tyaadu yu'u je'eyu éxtumá awax di'ibu jaminán; peru Kristu du'un ja tuj'ajtum. ¹⁸Exkum mbujkxudu yu may'atyu taaduty di'ibu nayyajnaxudup muj tuda'aky es ja'a 'yawdajttup ja ánkusuty. Yu'ujuty jyuna'andu ko tu t'ixtu ijmá'tun, es paaty ñaybyujta'agudu muj kujxm. ¹⁹Peru du'ambu ja'ayuty kyaj 'yittu ti'igyu mudu Kristu. Esu Kristu, du'un yu'u éxtum ja nini'x kubajk, es ja di'ibáty n'axájum éxtumá nYajnitsokpu'ajtum, du'un n'ijtum éxtum ja nini'x. Esu ja'a ko n'ijtum

ti'igyu mudu Kristu, nmudajtum ja jiky'ajtum esu mujaa, es muktákp ja n'anmuja'an'ajtum éxtum ja Dios ttseky.

²⁰Mut ko miits tu m'ooktu mut ja Kristu, mnaydyukniwa'adsudu ja naxwiñudu ja'ayuty ja wyinma'añuty esu tyuunguty. ¿Es ti ko m'aktimjiky'attu éxtum pánudyu naxwiñudu winma'añ ja'a'ajtudup?, ¿ti ko m'aktimnaydyukkudákudu ja 'yana'amunuty?, éxtum jyuna'andu: ²¹“Katú xytyoñ. Katú xyje'xy yu tuxiida. Katú xkyone'eky.” ²²Tugekyu tyadu ana'amun yu'u myadyakypy di'ibu je'eyu ya naxwiñ kyexy ko nju'xum o ko nyajtu'unum, es tugekyu tyadu ana'amun yu'uy ja'aju naxwiñudu ja'ay. ²³Tadu ana'amun mbaat kyuxe'eky éxtumá wijy'ajtum, mut ko dyajkuxe'eky es ni'igu Dios ndsojkuum, es n'ijtum yuunk naxypyu, es njujwijtsumbijtum ja nnini'x'ajtum; per ni madsoo kyatúñ es nnayjyujwijtsumbijtum di'ibu ja nini'x kubajk tsyejpy. **3** Pes éxtum miits tu mjikypyuktu mut ja Kristu, ja'a mbayo'oydyup di'ibu tso'omp tsajpótm, ma yu Kristu 'yu'uñu ma 'yaga'añdsyoo ja Dios. ²Winma'añ'áttu di'ibáty miimp tsajpótm, katú xywyinma'añ'áty di'ibu ijtp naxwiñ. ³Pes miits m'o'ktu mut ja Kristu, es tyam xymyudattu mjiky'ajtum pujke'eky mut ja Jesukristu ma Dios. ⁴Kristu du'un ja njiky'ajtum'ajtum. Es ko yu'u kyuda'agut jatugok, mguxu'uktup miidsuty nandu'un mut yu'u ma ja myuj'ajtum.

Jiky'ajtun di'ibu tu ñaxy, esu jembyu

⁵Pes yajkutugóy ja mwinma'añ ja axuukpu di'ibu mmudajttap, mut ko naxwiiñudu jya'aju taadu. Katu mnayyákudu es mmamada'lagudut tyadu axuukpu winma'añ: ja ma'induunk, ko ja'ay kyaj ñay'aguwits ñayjyujpkuwitsudu, ko kyaj ti ñaydyukma'ixudu ti pún myudajtypy, ko 'yadsoktu, mut ko Dios pyujtákyru tyadu adsojkun éxtumxyup n'awdajtamú di'ibu kyaj Dyíósuty, ⁶es ja Dios tyuudyunaampy jantsy tsaatsy tugekyu di'ibáty tyuundubu tyadu axuugátypy.

⁷Miits mduundu tyaaduty maanumu naty kyaj xy'axájudu Jesukristu.

⁸Per tyam, ja'a ko mja'a'ajtudup ja Kristu, mastu'uttu tugekyu tyaaduty: ajk to'oyun, naymyujkajxuk winma'añ, nay'o'o nayyaxun esu tsaatsykyubétypy ayuk. ⁹Kyaj mnaywyin'uun mnaywyinxájudut nixim niyam, mut ko miidsuty tu xymyastu'uttu ja mjekyjyiky'ajtunu axuukpu. ¹⁰Jiky'attu ja jiky'ajtunu jembyu, mut ko Diosu du'un di'ibu oj xymyo'oyum yu tyadu jiky'ajtun es tyugajts'adu'utsy extu ko Dios n'ixy'ajtam yajxon.

¹¹Ko n'axájum ja Jesukristu, Dios xykywentupujtáku éxtumu jya'ayun, oy n'israelituja'ay'ajtam o di'ibu kyaj 'yisraelítuty, di'ibu naty tu yajtsúktu o di'ibu kyaj yajtsúktu, di'ibu jagam ja'ay o kukajpn ja'ay, di'ibu windsún o maduumba. Di'ibu sitay nigutiky, ja'a es xyja'a'ajtam ja Kristu, es ja Kristu yu'u du'un ijtp ma tugekyu di'ibu ijtp.

¹²Dios mdsokkadup miits es tu mwin'ixudu es yu'u mja'a'átudup.

Paaty jiky'attu éxtum ja Dios ttseky, es mudattu pa'ayo'on, oyjyot, tuda'aky'át, yuunk naxypy esu ma'xtujkun. ¹³Naymyuma'xtúkadu nixim niyam es naymya'xudu pun ja pún ñaymyudugóyuty mut ja wiinkpu. Du'un éxtum ja Kristu oj mma'xudu, du'un xytyúndut nandu'un miidsuty. ¹⁴Di'ibu ni'igu tsojkup, ja'a du'un ja tsojkun, es ja tsojkun yajmujktaapy kexy ka'pxy tugekyu tugekyu. ¹⁵Wa'an ja agujk'ajt jotkujk'ajtun di'ibu Kristu yajkypy, tnu'umo'oy ttu'umo'oy ja mjot mwinma'añuty es mjiky'áttut éxtum ja Dios ttseky. Ja'a ko mudu tyaadu du'un ja Dios mwoojudu es tukmuk m'íttut, éxtum tu'uk je'eyu nini'x. Es ja'aygyuda'aktu.

¹⁶Wa'an ja Kristu 'yayuk t'ity ma yu mjot mwinma'añuty, es yu'u mnaydyukni'ixudup nixim niyam ja oybyu kajxwíjún. Mudu ja'aygyudákun ma Dios, wudu Salmu, Diosu 'yalabanzu, es di'ibu Dios 'yoyjya'ap. ¹⁷Pes tugekyu di'ibu mduun mgajxtap, tundu Nindsun'ajtam Jesús xyuugyujxm, es ja'aygyuda'aktu Dios Teety Jesukristukyujxm.

Wi'ix ja jembyu jiky'ajtun

¹⁸Miits kasaadu toxytyujkuty, naygyubákudu ma mña'ayuty, mut ko du'un ñigutíkyuty mdsuunudut éxtumu Nindsun'ajtam Jesukristu ttseky. ¹⁹Es nandu'un miidsuty kasaadu yedyujkuty, mdsóktup yajxonu m'u'unk mnado'oxyuty es katu a'ak jot'aku muut mdsuunudu. ²⁰Es miidsuty u'unk uná'kuty, mamudowdu ja mdaak mdeety, mut ko tyaadu du'un 'yoyjya'ap

ja Nindsun'ajtum. ²¹Es miits u'unkteedyuty, katu nandu'unu m'u'unk xyajjot'ambáktu es kudiibu tsyipka'axtut. ²²Es miits muduumbuty, mumudowdu ja mwindsun mwindajuty ya naxwiiñ. Katu du'un xytyuñ je'eyu ko m'ijxtúnudu es du'un mnayyajpudsémyuty wa'ats mut yu'ujuty, tundu mudu oy'aa oyjyot, éxtum jyawu xymyudún ja Nindsun'ajtum. ²³Oytyim tiity di'ibu mduundap, tundu yajxon xonda'aky'aa xonda'akyjyót, éxtum xymyudundu Nindsun'ajtum es kyaj éxtum xymyudundu ja'ay. ²⁴Pes mnija'adap ko yu Nindsun'ajtum mmo'oyánudap éxtum ja may'aty ja kuma'añ, mut ko miits xymyudundu yu Kristu di'ibu dan mWindsun'ajttap. ²⁵Ja di'ibu adústap axuuk, 'yaxájup ja tudyu'unun éxtum pyaadyuty, ja'a ko Dios kyaj pán tpayo'oy win'ixy wingexy.

4 Es miidsuty windsun windajuty, yajtundu ja mduumbuty éxtum pyaadyuty. Nasjawu ko nandu'un miits mmudajttap tu'ugu mWindsun jam tsajpótm.

²Mugu'ugítuty, du'uum mgajxta'aktut, wiy m'íttut es xyja'aygyuda'aktut ja Dios. ³Nandu'un kajxta'aktu es amdow pujktsówdu Dios esuts uj xypyudúkut esuts ngajxwa'xut ja oybyu ayuk, esudsu ja'ay nduknijáwut di'ibu ijty kyaj yajnijáwu, pes ja'agyujxmats ndsimdsyuum. ⁴Amdow pujktsówdu mut ujtskyujxm, wa'andsu Dios xypyuduku esuts

yajxon wa'ats ngajxwa'xudats éxtumts xypyaaty ndúnat.

⁵Es miits, jiky'attu wiy keju mut ja di'ibu kyaj t'axaju ja Jesukristu. Tundu ma tugekyu tiempu xymyudaty esu ja'ay xytyuknijáwut ko Jesukristu yajmitsókp. ⁶Wa'anu mgajx mmadyakun du'uum 'yity tsujti'knu, es mjátup wi'ix miits xy'adsówdut nidu'uk nidu'uk.

Kajxpo'xun

⁷Yu nmugu'uk'ajtum Tíkiku di'ibu ndsojkum, óyuts xypyuduku kots nmudundu ja Nindsun'ajtum, yu'u mdukmamadya'agudap wi'ixuts ja yam n'ity es mjotkujk'áttut.

⁸Paaty nduknigaxtu miidsuty es m'anu'umxudut wi'ixuts ja yam, es mmo'oyudut ja jotkujk'ajttun. ⁹Muet nandu'un ñejxy yu nmugu'uk'ajtum Onésimu, di'ibu ndsojkum es oy tmudún Nindsun'ajtum, miidsuty ja mmugugajpn. Yu'ujuty mdukmamadya'agudap tugekyu wi'ix ja yam jyaty.

¹⁰Aristarku, yu nmudsimsyunaabyuts, mduknigáxudu Dioskajxy; es nandu'unu Markus, yu myugu'ugu Bernabee, jyuna'añ mayDios. Pun mninujxudap ja Markus mgu'ixa'anudu, axájudu yajxon.

¹¹Nandu'un mduknigáxudu Dioskajxy ja Jesús di'ibu yajtjip Justu. Tyaadudyu du'un yu'uyuty nidugauk ja israelítuty di'ibu myubujktap ja Jesús es ttundu mut uj ja Diosu tyuunk, es yu'uts xymyeepy ja jotkujk'ajttun.

¹²Mduknigáxudu Dioskajxy Epafrus, Kristu myuduumbu, es yu'u nandu'un mmugugajpn'ajttap.

Du'añum t'amdoj tpujksóy ja Dios ma kyajxta'aky, es mak m'ittut ti'igyu mudu Jesukristu, es amumdu'uk jot mjiky'áttut éxtamu Dios ttseky.

¹³Mut ko uj testiiguts wi'ixu Epafrus ñaydyukjotmaydyúñuty mut miitskyujxmuty es nandu'un yu Kristu myuduumbuty di'ibu tsunaaydyup ma yu Laodiseeu kajpn es ma yu Yerápolus kajpn.

¹⁴Yu kudsooy Lukus, di'ibu njantsytsyojkum, mduknigáxudu Dioskajxy, es nandu'unu Demus.

¹⁵MayDios xy'anuumut ja nmegu'uk'ajtum di'ibu ijtp Laodiseeu, es nandu'un yu Nimfus xymo'oyudyut ja Dioskajxy, esu mubujkputujk di'ibáty naymyujkudup ma yu tyujk.

¹⁶Ko xykyajxta'aydyut tyadu neky ma miidsuty, net xykyáxtut ma ja mubujkputujk di'ibáty naymyujkudup Laodiseeu, es jap yajkajxut nandu'un; es miits xykyajxtut nandu'un ja neky di'ibuts ngejxypy Laodiseeu.

¹⁷Tuna may'ajtun, anuumu Arkipu: “Kuydyún yajxon ja tuunk di'ibu ja Nindsun'ajtum tu mmo'oyuty es xymyudúnut.”

¹⁸Megu'ugítuty, uj Paablu, nduknijáyudats miidsuty yu kajxpo'xun mududsu ngu'um letru. Menu'xta'aktu Dios mut ujtskyujxm. Kátuts xyja'aydyugódyu kots n'ity ja yam tsimy. Wa'anu Dios mgunu'xudu miidsuty.

Myutu'ukpu Neki Di'ibu Paablu Tyuknigajxtu Ja Tesalóniku Ja'ayuty

Tesalóniku ja'ay tnastúnudu
wi'ixu Dios yajmubéky

1 Uj Paablu, mut ja Silvanu esu Timotee, nduknigajxtuptsu tyadu neky ja mubujkrutujk di'ibu ijttap ti'igyu mut ja Dios Teety esu Nindsun'ajtum Jesukristu, es ñaymyúkudu ma ja Tesalóniku kajpn. Wa'an ja Dios mgunu'xudu es mmo'oyudu ja agujk'ajt jotkujk'ajtun.

²Du'uhmuts nja'aygyuda'aky ja Dios mut miidsuty, es njamyajstap kots ngajxta'aktu. ³Es ndukjamyejtsypyudsu nDios Teety'ajtum wyindum wi'ix miits xymyudattu ja mubujkun, éxtum miits mdundu mut ja tsojkun, es éxtum miits du'uhum 'yawix xyujp'ixtu Nindsun'ajtum Jesukristu ko jyumbita'añ.

⁴Magu'ugítuty, Dios mdsokjudup miits, es nnija'abuts ko yu'u tu mwín'ixudu. ⁵Kots miidsuty oj n'awánudu ja oybyu ayuk, kyaj jye'eyuty ja ayuk ngajxyuts, ja Espíritu Sántuts xypyudujku es ngajxudats muk'ajtun mmut, es ja'agyujxm kots uj nnijawu ko tyuy'ajtanudyu tyadu ayuk. Wa'ats

xyñjávudu wi'ixuts oj nja'ay'áty ma miidsuty, es xytyuk'oybyudsúmat.

⁶Mbaduundu miidsuty di'ibu uudsuty es ja Nindsun'ajtum tu nnastúnudats, es m'axájudu ja ayuk mut tu'ugu xondakun di'ibu ja Espíritu Santu mmooyu, oy xyajnajxtu byeen ja ayo'on. ⁷Es mudu tyaadu xyajktu ja ijxwu'umun ma nidugekyu yu Diosu myubujkruty jam Masedoñu es Akayu. ⁸Mut ko ma miidsuty tsoyoñ ja Nindsun'ajtum ja 'yayuk es tu yajkajxwa'xy kyaj jye'eyuty Masedoñu es Akayu, per nandu'un oytyim maaty yajnijáwu wi'ix miits xymyubuktu ja Dios, es mudu tyaadu kyaj ñakypyaadyuty ngajxtudats tii. ⁹Nik yu'u ku'umuty tmadya'aktu wi'ix ko oj ngu'ixtu, miits xy'axájudats yajxon es wi'ix tu xymyastu'uttu ja agojwinnax es xypyanujxtu es xymyuduundsondáknuđu ja jikypyu Dios. ¹⁰Tyukmumadyaktu nandu'un ko miidsuty m'awix mjajp'ijxtap ko kyuda'agut tsajpótm ja Diosu 'yU'unk, ja Nindsun'ajtum Jesús di'ibu Dios yajjikypyujk ma 'ye'ky. Yu'u du'un di'ibu xyajnitsókum ma ja maj tadyu'unun di'ibu miimp.

Paablá tyuunk jap Tesalóniku

2 Pes miidsuty ká'um mnija'adap mugu'ugítuty, ko éxtamts miits oj ngu'ixtu, kyajts nanugoobu ngu'ixtu. ²Oyuts naty wi'ix tu nyajtúñ es tu nyajwingajxpétyuty jam Filipus, éxtam xyñijáwudu, peru Dios tats xypyudaku esuts ngajxwa'xut amumdu'uk jot yu oybyu ayuk ma miidsuty, oy jyakuxe'eky ja adsjpa. ³Mut ko ni wi'ix tsoots nga'anuguga'aju ma di'ibudsu naty ngajxwa'xypy, ni ngamadya'agyudsu naty axuk kajxy es ni ngawin'uuna'añuts pún. ⁴Ni'igudsu Dios xywyinma'añ'ijxy es xytyuknipejkyuts ja oybyu ayuk. Uj kyajts ngajxy wi'ixu ja'ayuts xy'oyjyáwut, Diosu da'un sitay, di'ibu tyuk'ijxudyaapy ja njot'ajt nwinma'añ'ajtum. ⁵Extam miits xyñijáwudu, ni na'ats pún ngawinwepy ngawinjaaxy mut ja tsujti'knubu ayuk, es ni tits ngatuk'ubety ngatukkajxpéty mut kots nganarata'añ ja meeñ. Diosu tyaadu ñija'ap. ⁶Kyajts ni na'a nga'uxta'aydyu ja'ayuty esuts xymyujjáwut, oy tyimmiits'ajtpu es oytyim wiingaty'ajtpu. ⁷Oyuts mbaat njanaybyujta'agyudyuts éxtamu kutujkun muutpu, mut kots xy'apostulu'attu ja Kristu, kyajts uj da'un nduun. Naybyujtáakts tuda'aky éxtam tu'ugu u'unaktaak t'ijx'ity tkwentu'aty ja 'yu'unk jantsy tsuj. ⁸Byeenuts miits ndsoktu, ja'agyujxmuts uj nnayja'aju es kyaj jye'eyuty nduknijáwudut ja oybyu ayuk, es exta nandu'un es miits ngu'oogudut. ⁹Mugu'ugítuty,

miits mjamyajstap wi'ixuts tu ndundu xuuñ koots es kudiibu miits n'adsiptut ma naty jam nduknijáwudu ja oybyu ayuk di'ibu Dios kyajx.

¹⁰Miits mnija'adap, es nandu'un ja Dios, wi'ix uudsuty dyajnejxtu tu'ugu jiky'ajtunu wa'atspu, tuda'akypyu es ni pún mbaat xykyapeky'ixyuty kots n'ijttu ma miidsuty di'ibu nandu'un myubujktap ja Dios. ¹¹Nandu'un xyñijáwudu wi'ix tu nya'it nyajxóndu es wi'ix tu nbumay nbutájudu nidu'uk nidu'uk miidsuty, da'un éxtam ttuñ ja u'unkteety mut ja 'yu'unk 'yuna'k. ¹²Pes tu nyajxonda'aktu es tu nyajjotkujk'áttu, es exta tu nduknipaktu es mjiky'áttut éxtam pyaadyuty pánuty ja'a'ajtudap ja Dios, di'ibu mwoojudap es najx muut m'ittu ma yajkutíky mut ja muj'ajtun.

¹³Paaty nja'aygyudaktiibyuts ja Dios ko miits xymyudoodu ja Diosu 'yayuk di'ibuts oj ngajxwa'xy, m'axájudu éxtam ja Diosu 'yayuk, es kyaj xy'axájudu éxtamu ja'ayu 'yayuk. Es tuj'ajtunu'u ko Dios t'ayúkaty di'ibu mujwiinap ma miidsuty di'ibáty myubujktap.

¹⁴Mugu'ugítuty, ko miits m'ayoodu ma mbajudjtuudu mmugugajpnuty, nandu'un mjajttu éxtam jyajttu jam Judee ja Diosu jya'ay di'ibu ijttap ti'igyu mudu Jesukristu. Pes yu'ujuty nandu'un pajudjtuudu myugugajpnuty, ja israelítaty.

¹⁵Tyadu israelítaty yu'u ya'o'ktu nandu'unu Nindsun'ajtum Jesús, éxtamu naty nandu'un tu dya'ooktu ja myugugajpn di'ibu

Dioskugajxpŕajttu, es nandu'unuts uudsuty ojts xy'axkaxtu. Kyaj jyiky'attu éxtum ja Dios ttseky, es aknaymyudsip'ajtudap mut nidugekyu ja'ayuty, ¹⁶pes extu jyayajkubokándu kots ngajxwa'xy ja Diosu 'yayuk ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es nandu'un ñitso'oktut. Es mut yu'u t'aktim'yaj'ya'k'adu'tsypy ni'igu ja pyojpŕuty. Paaty óknum ja Dios myo'oya'anudu ja muk tŕydyu'unun di'ibu miimp ma yu'ujuty.

Paablu jyanujxa'añ Tesalóniku

¹⁷Magu'ugítuty, kots miits nmastuttu waanu, oy nganay'ijxum, du'uñumts miits nmudattu njodoty nwinma'añótyuts, es byeenuts njajumbita'añ es nujx nwin'ixtu. ¹⁸Uj Paablu, tuts njanujxa'añ kanak ok, per ja mujku'ugópk Satanás yu'uts oj xya'adiky. ¹⁹Pes ŷtits uj n'awijx njujp'ijxtap?, ŷtits uj n'ijttun'ajt nxo'onun'ajttap?, ŷtits uj ndukjotkujk'ajttap?, es ŷtits uj ndukwingudak ndukjotkudáktap ko naty n'ijttum ma ja Nindsun'ajttum Jesukristu ko myínut? Pes miidsudyu du'un. ²⁰Miitskyujxmuty nwinguda'aky njotkuda'aky es nxonda'agyuts.

3 Pes kom kyajtsu naty n'okmumada'agánnu, nétuts nnaygyajxudu esuts nwu'umduuduts Atenus, ²es ngaxa'añuts ja nmugu'uk'ajttum Timotee es mgu'ixadut, mut ko yu'u du'un nandu'un Dios muduumbu es tu tyuñ mut uj es wya'xut ja oybyu ayuk di'ibu Jesukristu ñimadyakypy. Es ngejxypyuts yu'u es dyajmujwiinut ja mmubujkunaty

es mjotmukmo'oyudut mmubujkungyujxm, ³kudiibu ni pún kyatsipka'axut mudu tyaadu. Pes miits mnija'adap ko tu nyajtuknibujtákm es n'ayowa'anum. ⁴Pes mats n'ijty mut miidsuty, n'anmaaydyu ko nyajnaxa'anum ja ayo'on jotmay, du'un éxtum tu jyaty. Mnija'adubu'u. ⁵Paaty kom kyajtsu naty uj n'okmudanuyannu, tats ngejxy ja Timotee es tnijáwut wi'ixu naty xyajtu'uyo'odyu ja mmubujkun, pes tsu'kubu naty ko wa'anxyup ja ka'oybyu tu myajpekyka'adu es ni ti tkatsooty di'ibuts nduun ma miidsuty.

⁶Per tyam tu jya'ty ja Timotee ko tu tsooñ ma miidsuty, es yajmiimpy ja oybyu ayuk mut ja mmubujkun es ja mdsojkun di'ibu miits mmudajttap. Du'un jyuna'añ ko miits du'uñum xyjamyátstuts mut ja tsojkun, es byeenuts xyjawin'ixa'andu, du'un éxtumts miits nwin'ixa'andu.

⁷Paaty magu'ugítuty, oy nja'ayo'ombát njajotmaybyáptuts, tuts nbeky ja jotkujk'ajttum mut yu'ugyujxmu mmubujkunaty. ⁸Mut uudsuty du'un éxtumu jembyu jiky'ajttum kots nnijáwudu ko miits amumdu'uk m'ittu ma yu Nindsun'ajttum. ⁹Pes ŷwi'ix mbaat muj wiin kajaa nja'aygyuda'agyuts ja Dios mut miidsuty, es mut ja muj xondakun esu jotkujk'ajttum di'ibuts tu xymyo'oy Dios windum? ¹⁰Xuñ koots n'amdóyuts ja Dios es nujx ngu'ixtu es n'aktuk'axpáktut ni'igu di'ibu kyajnum oy xyjaygyúkudu.

¹¹Wa'an ja Dios Teety ka'am, esu Nindsun'ajttum Jesukristu,

dya'awa'atsy ja nu'u tu'u es nu'x ngu'ixtu. ¹²Wa'anu Nindsun'ajtum dyajmuj dyajmayu yu mdsokun waanu ni'igu es mnaydsyokudat nixim niyam es mut oytyim punuty, du'un éxtumts miits ndsoktu. ¹³Wa'anu m'jot mwinma'añ yajmo'oy ja jotmuk'ajtum es m'ittut wa'ats, es ni ti mbojpu jam nDios Teety'ajtum wyindum ko myinut ja Nindsun'ajtum Jesukristu mut nidugekyu di'ibu Dios jya'a'ajttup. Wa'an du'unuty.

Jiky'ajtum di'ibu Dios tyukjotkudakypy

4 Mugu'ugítuty, maanum kyakejxyñum n'ak'awanuyándup nandu'unu wiingátypyu. Ko oj ngu'ixtu, ngajxwjtú wi'ix miits mjiky'áttut éxtum ja Dios tteky, es tyámuts n'amdoy es waanu ni'igu du'un m'akjiky'áttut. ²Mut ko miits mnija'adup yajxon ko yu'ayuts uj tu nya'uxpeky di'ibudsu Nindsun'ajtum Jesukristu tu xytyuknipeky. ³Pes ja Dios tsyeyjy es miits nidu'uk nidu'uk mnayya'ítudut wa'ats; kyaj pun mya'indúnut. ⁴Nidu'uk nidu'uguty miits xyjáttut wi'ix xyjújwjtsumbittut ja mgu'am nini'x es mnayya'ítudut wa'ats es windsu'kun muut, ⁵kyaj pun ñayyákudut ja nini'x tsyokungyujxm, éxtum ttundu yu ja'ayaty di'ibu kyaj t'ix'attu ja Dios. ⁶Exkam miits nidu'uk mwin'ændu o mbekytyundu mut ja mmugu'ugu ñudo'oxy. Tuts miits n'anuumudu es tu n'awánudu ko Dios tyuydyunaampy jantsy

muk tsaatsy tugekyu di'ibu du'un adúttup. ⁷Pes Dios tu xywyo'om es xyja'ay'ata'anum es njiky'ajtum tu'ugu jiky'ajtunu wa'atspu; kyaj tu xywyo'om es njiky'ajtum ja jiky'ajtunu axuukpu. ⁸Paaty pun ja pun di'ibu kyaj tmuj'ixyu tyadu xpujken, kyaj yu'ujaty t'uxtijy ja naxwíñudu ja'ay, ja'a du'un ja Dios, di'ibu tu mmo'oyudu ja 'yEspíritu Santu.

⁹Es éxtum ja tsojken tukka'axpun, kyaj jyatyimtsékyuty nnijáyudut, mut ko ja Dios tu mduknijáwudu miidsuty ku'am es mnaydsyokudat nixim niyam. ¹⁰Pes du'ñum miits mnaydsyokudu nixim niyam mut nidugekyu nmugu'uk'ajtum di'ibu jiky'ajttup ma tugekyu Masedoñ ñax. Per nmunu'xtáktup, mugu'ugítuty, esu mdsokun xyajmujwindak'adu'adsut waanu ni'igu. ¹¹Jiky'attu yajxon es xywyits xymyádyut ja mgu'amduunk mut ja m'aa mgu'u, éxtum tu nduk'ana'amdu, ¹²es du'un mwindsu'ugudut di'ibu kyaj Dios tmubaktu, es kudiibu nandu'un ti mdugoy'ajtxudut.

Wi'ixu Nindsun'ajtum jatugok myina'añ

¹³Mugu'ugítuty, kyajts ndseky es kyaj xyñijáwudut wi'ix jyaty mut ja di'ibu myubujktubu naty ja Jesukristu ko 'yo'ktu, kudiibu miits m'jotmay'oottut éxtumu wiingátypyu di'ibu kyaj tjup'ixtu ko Jesukristu yajjiky'ukaampy di'ibáty jya'a'ajttup. ¹⁴Nmubujkam yajxon ko du'un éxtumu Jesukristu jyiky'pyejky ma 'ye'ky, nandu'un nmubujkam ko Dios

yajjikypyukaampy ja o'kputy di'ibáty tū tmabuktū ja Jesús.

¹⁵Du'unuts miits n'awánudu éxtumū Nindsun'ajtum ku'um jyunāñ, ko di'ibáty udsajtum akjiky'ajtum ko jya'tut jatugokū Nindsun'ajtum, kyaj udsajtum njo'omum jawyiin es óknūm ja o'kputy. ¹⁶Mut ko yū Nindsun'ajtum Jesukristū ku'um kūda'agaamp tsajpótm, yajmudówup ko tu'uk muk kyajxa'añ mut ja kutujkūn, kajxup ja arkanklūs es xu'uxup ja Diosū tyrompetū, net ja di'ibáty myubujktū ja Kristū ko 'yo'ktū, jikypyúktup jawyiin; ¹⁷óknūm di'ibáty tū nwu'umum jiky'ajtrū nyajmujō'omum ti'igyū mut yu'ujuty yoodsóty, es nbátum ja Nindsun'ajtum pojoty, es du'un n'ijtum mut ja Nindsun'ajtum winū xūu winū tiempū. ¹⁸Paaty mūdū tyadū ayuk naysajjotkujkūdū nixim niyam.

5 Mūgu'ugítuty, mut ja xūu tiempū, kyaj jyatyimtsékyuty es nduknijáyut. ²Miidsuty yajxón xyñijáwūdū ko ja xūu tiempū mā myina'añ ja Nindsun'ajtum, jaa mā naty nga'aa'ajt ngajot'ajtum, éxtum ko ja ma'tspū koots jya'ty. ³Pes ko ja'ay ñayjyunánubūdū: “Tyam sitūy agujk jotkujk ndsunā'ayum, kyaj ti amay jotmay”, net ti'in myiñ mā yu'ujuty ja kutugo'oyun, éxtum dyajnáxtū ja pujk ado'onūnū toxytyujkūty ko ja 'yu'ungu'unk ttimpaadánū, mā ni wi'ix tsoo mbaat kyanitse'eky. ⁴Per miits mūgu'ugítuty, kyaj m'ittū kubi'its ku'ook, kyaj ja Nindsun'ajtum mdukajtpátūdūt ti'in éxtum ja ma'tspūn, ja'a ko mnija'adup

wi'ixū du'un myina'añ jya'ta'añ.

⁵Nidugékyuty miits mja'alátūdū Dios esū Jesukristū, kyaj mja'alátyuty ja ka'oybyū. ⁶Paaty kyaj n'ijtum éxtum púnuty maadugoodyup, n'ok'ijtum wijy keju es nnayjyujkuwijtsūm. ⁷Púnuty maadup, koodsū mya'adū; es púnuty uk mūkūdūp, koodsū y'uuk myu'ugūdū, ⁸per udsajtum púnuty xūñ'át ja'a'ajttup, wijy keju nnayya'ijtum. Du'un n'ijtum éxtumū soldaadū di'ibū nayxyojxup mut ja pujxngaatsy, naygywentū'ajtum mut ja mubujkūn es ja naydsyokū naymyay'at; es extumū soldaadū ñaygyípyuty mūdū pujxngúp, nandū'un nnayya'ijtum ja'agyujxm ko n'awijxūm ja nmitsokūn'ajtum. ⁹Dios kyaj oj xywyin'ijxūm es n'axájūm ja tūdyu'unūn, ja'a du'un es n'axájūm ja nitsokūn mut yu'agyujxmū Nindsun'ajtum Jesukristū. ¹⁰Yu'u 'ye'ky mut udsajtumgyujxm es njiky'atā'anūm mut yu'u, oy nja'o'kūmbū es oy njiky'ajtūmbū. ¹¹Paaty naysajkujkūdū, es naybyudékūdū nixim niyam es yajmujwiin yajkajaajūdū ja mmubujkūnuty, du'un éxtum jaayūm xytyundū.

Kajxwíjūn

¹²Mūgu'ugítuty, nduknipujktup es xymyay'at xywyindsū'ugūdūt ja di'ibáty tuundup mut miidsuty, es m'ūwij mgajxwíjūdū mā yū Nindsun'ajtumū tyuunk. ¹³Oy tsuj xytyukxondā'aktūt es xytsyóktūt ja'agyujxm di'ibū tyuundup. Jiky'attū ti'igyū jotkujk mut oytyim púnuty.

¹⁴Nandu'un nduknipaktu, mægu'ugítaty, es tukmudjüdu ja di'ibáty kyaj ti ttuna'añ. Jotmuk wingajxüdu di'ibáty maay tajtup, pudúküdu di'ibáty kyaj oy tñijáwüdu ja Diosu 'yayuk, es mudattu ma'xtujkun mut nidugekyu ja'ay.

¹⁵Exkum miidsuty nidu'uk myajjumbít axuuk mut ja di'ibáty axuuk mduunüdu. Ni'igü du'uñum xyjättut xytyúndut ja oybyu nixim niyam ma miidsuty, es oytyim púnuty muut.

¹⁶Du'uñum m'íttut agujk jotkujk. ¹⁷Kajxtaktáwdu. ¹⁸Ja'aygyüda'aktü ja Dios oywyi'ix mjat mgubáttut, mut ko tyaadu du'un ja Dios tsyejpy es mdúndut éxtümü Jesukristü myüduumbuty.

¹⁹Kyaj miits xyjüpkuwa'agudut di'ibu Espíritu Santu mduknija'adup, es du'un kyaj juun jyumbíttut ja mwinma'añaty.

²⁰Kyaj xy'axukjávüdu ko ja'ay m'awa'anxüdu ja ayuk di'ibu Dios winma'añmyooyüdu. ²¹Ijxkijxyüdu

tugekyu ja xpujku mut ja Diosu jyaabyajtun. Axájüdu je'eyu di'ibu dun oy. ²²Üxtijtu tugekyu di'ibu kyaj 'yóyuty.

²³Wa'an ja Dios, di'ibu xymyo'oyum ja agujk'ajt jotkujk'ajtun, myajwatsta'ayuty tugekyu tugekyu, es dya'ítut ja mjet, m'anmüja'an esu mnini'x mgubajk, ni ti pyojpü, extü ko myínut ja Nindsun'ajtum Jesukristü. ²⁴Yu Dios di'ibu mwoojüdu, kyuydyimpy di'ibu kyajxypy, ja'a kyuydyunaampy tugekyu tyaadu.

Kajxpo'xun

²⁵Mægu'ugítaty, xyñigajxta'aguduts üdsuty.

²⁶Munandu nidugekyu nmægu'uk'ajtum éxtümxyup xymyo'oydyu ja mayDios.

²⁷Nduk'ana'amdap mut ja Nindsun'ajtumu kyutujkun, es yajtukwingugajxüdu tyadu neky nidugekyu ja nmægu'uk'ajtum.

²⁸Wa'anü Nindsun'ajtum Jesukristü mmay'at mgunu'xüdu.

Myumajtskpu Neku Di'ibu Paablu Tyuknigajxtu Ja Tesalóniku Ja'ayuty

1 Uj Paablu, mut ja Silvanu esu Timotee. Nduknigajxtuptsu tyadu neky ja mubujkputujk di'ibu ijttap ti'igyu mut ja Nindsun'ajtum Dios Teety esu Nindsun'ajtum Jesukristu, es naymyukudu ma Tesalóniku kajpn. ²Wa'anu nDios Teety'ajtum esu Nindsun'ajtum Jesukristu mgunu'xudu es mmo'oyudut ja agujk'ajit jotkujk'ajtun.

Yajpayo'oyup ja ja'ay ko Kristu myina'añ

³Megu'ugítuty, oy ko du'añumts nja'aygyuda'aky ja Dios mut miidsuty, éxtum pyaadyuty, mut ko muj wiin kajaa yu mmubujkunuty esu mdsojkunuty di'ibu miits mmudajttap mut ja wiinkputy. ⁴Extum mbaat kots uudsuty n'ity ma Diosu myubujkputujk naymyukudu, nayjya'adupts muj es jotkujk mut ja ma'xtujkun es ja mubujkun di'ibu miits mya'ijxudup, oy ja mmudsíputy mja'awa'ktujkubudu es ja ayo'on jotmay xyajnáxtu. ⁵Tyaadu ya'ijxup ko Dios tmuDATY ja tuy'ajtun éxtum tpayo'oy es du'un mbaadyuty es m'ittut ma kyutujkun, di'ibu miidsuty tyam mgu'ayo'odup.

⁶Pes tuy'ajtun di'ibu Dios tyiimpy; ya'ayowup di'ibu miits mya'ayoojudup, ⁷es mmo'oya'anudu ja mbo'xtáknuty miidsuty di'ibu ayo'on jotmay yajnajxtap, nandu'un éxtum uudsuty. Tyaadu du'un ja xuu ma kyuxu'uga'añ ja Nindsun'ajtum Jesukristu ko kyuda'agut tsajpótm junya'angóty mut ja mukpu 'yánklusuty. ⁸Tyaydyunaampy ja di'ibu kyaj t'ix'attu ja Dios es ni tkatundu kwentu ja oybyu ayuk di'ibu nimadyakypy ja Nindsun'ajtum Jesukristu.

⁹Tyaaduty yajtukkumudowándup winu xuu winu tiempu es yajpajta'agut jagam, kudiibu jam 'yíttut ma Nindsun'ajtum es ma ja myuj'ajtun esu myuk'ajtun. ¹⁰Du'un jyátut ko myínut ja Nindsun'ajtum ma tadu xuu, es wyindsu'ugudut ja jya'ayuty es myuj'ixudut nidugekyu ja myubujkputy. Jam miidsuty nandu'un m'ittut mut ko tu xymyubuktu ja tuy'ajtun di'ibu tu nduk'uxpuktu.

¹¹Paadyuts du'añum ngajxta'aky mut miitskyujxmuty, n'amdeepy nbujtseebyuts ja Dios es mduknitákudut es mja'ay'átudut.

Nandu'unuts ngajxta'aky esu Dios myuk'ajtangyujxm kyudyúnup tugekyu di'ibu oybyu mdunándup ja'agyujxm ko xymyubuktá, ¹²es du'un ja Nindsun'ajtum Jesukristu yajmujjávup mut yu'ugyujxmu m'oyjyiky'ajtun, es yu'u nandu'un mmo'oyudup es miits myajmujjávudut ma wiink ja'ayuty.

Muj tugoybyekyjya'ay

2 Mugu'ugítuty, es wi'ix jyata'añ kyubata'añ ma ja tiempu ko myínut ja Nindsun'ajtum Jesukristu es xyajnaymyuka'anum mut yu'u, n'andeebyuts ²es kyaj pojun mwinmaaydyugátstut es katu mya'adsu'ugudu ja'agyujxm ko jamu ja'ay di'ibu junándup ko tu jya'ty ja Nindsun'ajtum. Kyaj du'un xymyubúktut pun jyuna'andu ko Dios tyuknija'aju, o junándup ko du'unuts uj tu ngajxy o du'un tu'ugu neky jyuna'añ di'ibutsk uj tu nja'ay. ³Katu mnayyákudu es wi'ix tsoo mwin'uunudut. Pes jawyiin ja ja'ay tnibudu'uga'andu Dios es nandu'un kyuxu'ugut ja muj tugoybyekyjya'ay di'ibu tu yajkajxpéky es kyutugóyut. ⁴Tyadu axuk ja'ay naybyujtákap myudsip di'ibu ja ja'ayuty myudajttup éxtumu dyiósuty, es myudsip'ajtypy tugekyu di'ibu ja ja'ayuty 'yawdajttup. Pes extu naxwa'tsp ma Diosu tyujk, es jyuna'añ ko yu'u du'un Dios'ajtp.

⁵Pes jamyatstu kots n'ijty mut miidsuty, n'awa'anudu ko du'un jyata'añ. ⁶Mnija'adup tyam ti ya'adujkup, es du'un niguxu'ugut pán ja'a ma ja tiempu di'ibu ja Dios tu ttuknibujtaagu. ⁷Taa

ja'anu ja axuk'ajtun di'ibu tadu muj tugoybyekyjya'ay tyunaampy ayu'udsyu. Per di'ibu ya'adujkup tyam, óknun nujx jyuge'eky. ⁸Es ko jyuga'agut, net yajnijawuya'añ pánu du'un ja muj tugoybyekyjya'ay, di'ibu Nindsun'ajtum Jesukristu ya'oogaampy ko ñibiixudut es dyajtugoya'añ mada jyaj tyu'xun ko naty myiñ.

⁹Ko tadu muj tugoybyekyjya'ay myina'añ, pudúkudup ja mujku'ugópk Satanás. Ni'igu muk'ajtun muut myina'añ es ttuna'añ otyim di'ibuty ja muk'ajtun, es andakungyujxm ttúnut ja muj'ajtum, ijsxw'umun es di'ibu ja'ay du'uñu yajw'umudyaadyup. ¹⁰Es myubudsumaampy otyim di'ibuty ja pojpu 'yandakun es twin'uuna'añ twinxaja'añ di'ibáty najxtup ayoodaknóty. Tyaadu najxtup ayoodaknóty mut ko kyaj tu ttsoktu es t'axájudut ja tuy'ajtum di'ibuxyup tu yajnitse'egyuty. ¹¹Ja'agyujxm ko tkamubuktá ja tuy'ajtum, paaty ja Dios trujtáky wi'ix yajwin'uundut, es du'un tmubúktut ja andakun, ¹²es yajpekymyo'odyut nidugekyu pánuty kyaj tmubuktá ja tuy'ajtum, ja'a tsyojktup ja axuukpu.

Ti'igyu ya'ittu ja mubujkun

¹³Per oy ko uudsuty du'uñumts nja'agyuda'aktuts ja Dios mut miitskyujxmty, mugu'ugítuty, ko mdsojkudup ja Nindsun'ajtum, mut ko Dios mwin'ijxudu jawyíñup es mnitso'oktut mut yu'ugyujxm ja Espíritu Santu di'ibu mya'ijtudup wa'ats, es ja'agyujxm ko tu xymyubuktá ja tuy'ajtum. ¹⁴Tyaadu

da'un mdukniwoojuda Dios mut yu'ugyujxmu oybyu ayuk di'ibuts uudsuty ngajxwa'xtap, es xymyudáttut ja Nindsun'ajtum Jesukristu myuj'ajtun.

¹⁵Pes da'un mugu'ugítuty, da'uñum amumdu'uk jot xymyubáktut ja Kristu es katu xyja'aydyugódyu ja xrpújkun di'ibu tu n'anuumudu es tu nduknigaxtu nekykyujxy. ¹⁶Ja Nindsun'ajtum Jesukristu ku'am, es ja nDios Teety'ajtum, di'ibu xytsyojkum es myay'ajtungyujxm tu xmyo'oyum ja jotkujk'ajtun winu xuu winu tiempu es ja oybyu di'ibu n'awijxum, ¹⁷wa'an yu'ujuty mjomtukmo'oyudu es mya'ítudut da'uñum es xytyun xykyajxtut tugekyu di'ibu oy.

Xyñigajxta'agudats uudsuty

3 Mugu'ugítuty, ma kyajnumts nyajkugáxu tyadu neky, n'ak'anuumayándup es xyñigajxta'aktudats es da'un ja Nindsun'ajtum Jesukristu 'yuxpújkun wya'xut pojun es ja ja'ayuty t'axájudut mut ja may'ajt windsu'kun, éxtum miits tu xy'axájudu. ²Amdow pújksówdu nandu'un ja Dios es xyajtso'ogudats ma ja axuk ja'ayuty, mut ko kyaj tyugékyuty yu ja'ayuty tmubuktu Diosu 'yayuk. ³Per kyuydyiimpy ja Dios ja 'yayuk, yu'u myajmujwiin myajkajaaxudup ja mmubújkun es m'agu'udúk m'axajtúkdudup es myajtso'ogudup ma ja ka'oybyu. ⁴Ndukma'awdajtupts ja Nindsun'ajtum ko miits xytyúndut di'ibu nduk'ana'amdap, es da'uñum xy'aktúndut. ⁵Wa'anu

Nindsun'ajtum mbudákuda es xyjávudut ja Diosu tsyojkun es xymyudátut ja Jesukristu mya'xtujkun.

Xypyátum es ndu'unum

⁶Mugu'ugítuty, nduk'ana'amdap ja Nindsun'ajtum Jesukristu xyuugyujxm, es mnayjyubúkudut ma oytyim di'ibuty ja nmugu'uk'ajtum di'ibu kyaj tyuna'añ es di'ibu kyaj jyiky'aty ti'igyu éxtum ja xrpújkun di'ibuts tu nja'awánudu.

⁷Pes miits mnija'adup wi'ix mjiky'áttut es xypyanyxtut di'ibuts tu nnastúnudu; tuunuts uj kots mmut miits n'ittu, ⁸es ni ngakaay nga'úktuts nadu'uñu. Ni'iguts nduun n'ayooy xuuñ koots kudiihu nidu'uk mdimpaadudut ja ka'ay ukun miidsuty. ⁹Oyuts uj mbaat nja'amdowdu esxyupts miits xypyudákuda, nik ni'iguts nduundu es nmo'oydyut tu'ugu nu'u tu'u ja oybyu di'ibu mbadúndup. ¹⁰Kots n'ijty mut miidsuty, nmooydyu tyadu kajxwíjun: "Di'ibu kyaj tyuna'añ, kyaj kyay 'yuugat." ¹¹Pes da'un n'anuumudu mut ko tuts nnijawu ko nidu'uguty miidsuty nugoo m'oknuux'ajnúdu, kyaj mnaydyukjotmaydyúnudu mgu'amduunk, je'eyu mwinjun mwindujku xmyadya'aky di'ibu mgadimpátup. ¹²Tadu da'ambu ja'ay nduknipejkypyuts mut ja Nindsun'ajtum Jesukristu kyutujkun, es tmastu'ududu tadu da'ambu winma'añ. Wa'an ttuñ t'ayoy yajxon es ñayyajakáy ñayya'uugudut ku'am. ¹³Mugu'ugítuty, kyaj m'anu'xut es xytyun xykyajxtut di'ibu oy. ¹⁴Pun ja pán kyaj tmudoogukya'añ

di'ibuts nmadyakypy mā tyādū neky, m'ixtəp púnadyū dū'un es katū ti məət xy'əmuk xykyajxmúktū, es dū'un tsyoydyu'ungā'at. ¹⁵Per katū xpyujtā'aktū éxtumū mmədsipən, ni'igū xyñū'umo'oy xytyu'umo'oydyūt éxtumū mməgu'ugən.

Kajxpo'xən

¹⁶Yū Nindsun'ajtəm di'ibu yajkypy ja agujk'ajt jotkujk'ajtən, wa'an

yū'a miits mmo'oyādū w'ilix tsoo ja jotkujk'ajtən winū xūū winū tiempū, es wa'anū Nindsun'ajtəm t'ity mət nidəgekyū miidsuty.

¹⁷Uj Paablū, nduknijáyudəts miidsuty yū kajxpo'xən mədədsū ngu'əm letrū. Dū'unəts njā'ay mā tūgékyədsū nneky. ¹⁸Wa'anū Nindsun'ajtəm Jesukristū mgunu'xədu nidəgékyəty miidsuty.

Myutu'ukpu Neki Di'ibu Paablu Tyuknigajx Ja Timotee

1 Uj Paablu, Jesukristu 'yaróstu, es kéxyuts nmiñ ma Dios yu nYajnutsokpu'ajtum esu Nindsun'ajtum Jesukristu, di'ibu ndukjotkujk'ajtum, ²nduknigejxypyuts miju tyadu neky, Timotee. Du'unuts mij njawu éxtumdsu n'u'unk, ja'a ko ujts mij tu ndukmubeky ja Kristu. Wa'an ja Dios Teety esu Nindsun'ajtum Jesukristu mguni'xyuty es mmo'oyuty ja pa'ayo'on esu agujk'ajt jotkujk'ajtun.

Kyaj yajkupúkut ja uxpujkun di'ibu kyaj tyuy'ajtunuty

³Kom tu nduknipeky kots oj nnejxy Masedoñ ñaxóty, wu'am Éfesu kajpnóty es xy'anuumudu tadu ja'ayuty es kudiibu ya'uxpúkut di'ibu kyaj tyuy'ajtunuty, ⁴es anuumudu ko kyaj tmujpajta'agut ja 'yaptujku madya'aky esu wiinkpu jekymadya'aky, mut ko tugekyu tyaadu je'eyu dyajtgóy ja timpu es kyaj xytyu'unxum ni madsoo, es ni xykyapudujkam es nguydyu'unum mut ja mubujkun di'ibu ja Dios tu xytyuknipujkam.

⁵Ja'agyujxmu tyadu ana'amun es nixim niyam nnaydsyojkum mut

ja wa'ats aa wa'ats jot es muut ja tyuy'ajtunbu mubujkun. ⁶Naaguty tu tmudu'udugóydyu tyadu uxpujkun es tu ñaygyuyákyuty mut ja nanugoobu kajxy madya'aky. ⁷Byeen jyatuk'uxpuka'andu ja Diosu 'yana'amun, per ni tkajaygyúku du di'ibu myadyáktup es ni di'ibu tuk'uxpujktup éxtumxyup jyatuy'ajtunmuuduty.

⁸Nnija'am ko oyu tadu ana'amun ko nyajtu'unum éxtum pyaadyuty. ⁹Nnija'am nandu'un ko ni tu'ugu ana'amun kyayajpajta'aky mut ja di'ibu tyuundup ja oybyu. Tadú ana'amun ja'a du'un mut ja di'ibu niye'epy yujk'ye'epy, di'ibu kyaj 'yuygyupeky kyajxykyupéky, di'ibu axuk ja'ayuty, di'ibu pojpu ja'ayuty, di'ibu kyajpu Dios tmuj'ixy, di'ibu kyaj ttuñu kwentu Diosu 'yuxpujkun, di'ibu yajja'ay'o'ktup, es extu di'ibu ya'o'ktup ja tyaak tyeedyuty, ¹⁰di'ibu ma'induundup, di'ibu yedyujkuty tyuundup tsoydyu'un muutpu ak yu'ujuty, di'ibu tyo'ktup ja ja'ay, di'ibu andáktup, di'ibu Dios tyukkajxpejtypy mut ja andakungyujxm, es di'ibu otyyiiti wiink tyiimpy kudiinam éxtum

ja tšy'ajtanba uxpujkun. ¹¹Ja'a n'andijpyuts ja oybyu ayuk di'ibu muj'ajtan muutpa esu Diosu kuni'xyryu xytyuknipajkuts es ngajxwa'xudats.

**Paablu Dios tja'aygyuda'aky
ko pya'ayóyuty**

¹²Nja'aygyudákyryuts ja Nindsun'ajtam Jesukristu mut kots tu xymyo'oy ja madakun madadsu nduunk, es mut kots tu xywyin'ixy es tu xyryujta'agyuts es ndúnudats ja tyuunk, ¹³es du'unuts tu xytyuknipeky óyuts uj jawyíñup ngamuj'ijxy madadsu n'ayuk, es óyuts oj njajuna'añ tsaatsykyubéty mut yu'u, es nbajudijyuts ja jya'ay. Peru Dios myudajt ja pa'ayo'on mut uj, ja'a ko kyajnumdsu naty nmubeky ja Jesukristu es kyajtsu naty nnijawu tiidsu du'un ndiimpy. ¹⁴Paaty ja Nindsun'ajtam myay'ajtan oy jyantsymyájuty mut uj, ti'igyu mut ja mubujkun es ja tsojkun di'ibu nandu'un nmudajtam mut ko n'ijtam ti'igyu mudu Jesukristu.

¹⁵Byeen tyuy'ajtanuty, es nidugekyu tmubáktut, ko Jesukristu myiñ naxwiñ es dyajnitso'oga'añ ja pojpu ja'ayuty, es ma du'ambu pyekyja'ayuty nik ni'igu axuuk uj. ¹⁶Per paadyu Dios tmudajty ja pa'ayo'on mut uj, esu Jesukristu dya'ixudat ja mya'xtujkun muj wiin ma uj. Es du'unuts xyajtúñuts éxtamu di'ibu ni'igu tmudaty ja pyojpu, éxtamu ijxpajtan mut ja di'ibuty óknamu naty myubukándup yu'u, es tja'a'áttut ja jiky'ajtanu winu xuu winu tiempu. ¹⁷N'awdajtam ja

Dios, rey winu xuu winu tiempu, di'ibu myudajtypy ja windsu'kun esu muj'ajtan, yu'u tu'uk Dios'ajtp, di'ibu kyaj ya'ixy es di'ibu nina'a kya'eeky. Wa'an du'unuty.

¹⁸U'unk Timotee, di'ibu tyaadu nduknipejkypy, ti'igyu yu'u éxtam ja mugu'uk mnimaydyákudu ja Diosu jya'a jawyíñup. Paaty mut yu'u mbaat amumdu'uk jot xy'aktimmudúñ ja Dios nu'unu mmujaa. ¹⁹Mudat du'unu ja mubujkun amumdu'uk jot es mudat ja mjot mwinma'añ wa'ats. Naaguty kyaj trujktujkudu ko ja Dios jyawinma'añmyo'oya'anudu. Paaty ñayajwinma'añdyugoooyudu es tmastuttu ja mubujkun ma Kristu. ²⁰Du'un jyajttu ja Imeneeu esu Alejandru. Paaty es tnijawudat jatuk xuu es kyaj tmu''udugoy tmugajxtugóyut ja Dios, ndukkudujkuts ja mujku'ugópk Satanás.

**Paablu ttuknipeky ja
Timotee es kyajxta'agut**

2 Tim jujp'am nmunu'xtáktup esu ja'ay tni'amdówudut, tngajxtaagudut nidugekyu ja'ayuty, es tja'aygyuda'aktut ja Dios ja'agyujxmuty, ²nidugekyu réyuty es nidugekyu justísuty, es du'un mbaat njiky'ajtam yajxón es ni pún muut ngatsiptu'unum, es ndu'unum ja oybyu es njiky'ajtam éxtam ja Dios ttseky. ³Tyaadu du'un oy, es yu'u du'un 'yoyja'ap ja Dios yu n'Yajnitsokpu'ajtam, ⁴pes yu'u tsyejpy es nidugekyu yajnitso'ogudut es nandu'un tjaagyúkudut di'ibu dun tšy'ajtan. ⁵Ja'a ko ta ti'igyu je'eyu Dios, es

nan ti'igyu je'eyu di'ibu udsajtam xkyudunaabyu'ajtam ma Dios, yu ja'ay Jesukristu, ⁶nayyajku ma 'ye'ky, es du'un tkubejty tkumudooy ja nitsokun nidugekyu naxwiñudu ja'ayuty. Esu tyaadu jaya'ijx ma ja tiempu yajtuknibujtaku. ⁷Madu tyaaduts uj oj nyajpajta'aky ja Diosu 'yayuk kajxwa'xpu esu apóstulu, es ndukni'ixuduts ja tui'ajtun es ja mubujkun mut ja di'ibu kyaj 'yisraelituty. Tui'ajtunuts njuna'añ, kyajts n'anda'aky.

⁸Ndsejpyuts esu ja'ay otyim maaty kyajxta'aktut, dyajpudu'uktut ja kyu'ujuty mut ja wa'ats aa wa'ats jot, kyaj ñayyajot'ambúkudut es kyaj tsiptúnut nixim niyam. ⁹Esu toxytyujk ñaywyítudut yajxón aduyu, es kyaj ñayñiwook ñaygyuxwoogudut es ñayyajmujpudsúmudut, es ni je'eyu kyanayya'oydyúkudut mut ja oorü o perlu, es ni mut ja wyitu tsooxutypyu. ¹⁰Wa'an ttundu ja oybyu tuunk di'ibu pátap ttündut nidugekyu toxytyujkuty di'ibu myuduundap ja Dios. ¹¹Wa'an yu toxytyujkuty amoñ es yuunk naxpyu tmudoo'ity ja uwij kajxwíjün. ¹²Kyajts uj nyajkutíky es ja toxytyujk ya'uxpúkut o ja yedyujk t'ana'amut. Wa'an amoñ t'amudoonáxy, ¹³mut ko Dios dyajkojy jawyiin ja Adán es óknumu Eevu. ¹⁴Yu Adán kyaj oj yajwin'uuñ, ja'a du'un ja ñudo'oxy di'ibu yajwin'u'un, es ko oj yajwin'uuñ, net oj pyekykya'ay. ¹⁵Per ja toxytyujk jyotkujk'áttut ko tpadundu ja u'unaktaak'ajtun,

ko tmudattu ja mubujkun, es ko tpadundu yajxón mut ja tsojkun, ja wa'atsajtun es ja tuda'aky'ajtun.

Wi'ix tyúndut ja mubujkputujku kywentu'ajtputy

3 Tui'ajtun'u tyadu ayuk: Pün ja pün ttseky es tyúnut ja mubujkputujk kwentu'ajtpu, oyü tadu tuunk di'ibu tseyjpy. ²Di'ibu kwentu'ajtp ma mubujkputujk ñaymyúkudu, jiky'átup wa'ats es éxtum kyaj mbaat yajpekymyo'oy, di'ibu myudajtypy ti'igyu ñudo'oxy, di'ibu jiky'ajtp tuda'aky es ñay'aguwítsuty, di'ibu naymyay'ajt naywyindsu'kup, di'ibu oyña'ajuty 'yaxájup ja ja'ay yajxón ma ja tyujk, di'ibu mbaat ya'uxpeky, ³di'ibu kyaj myu'iiky, di'ibu kyaj tsiptujkuty, di'ibu oyjya'ay, di'ibu tuda'aky amumdu'uk jot, di'ibu kyaj myeeñ'ooguty, ⁴di'ibu yajxón ana'amp ma tyujk es du'un tmo'oyut ja ijxpajtun 'yu'unuk 'yuna'k es myumudówudut es wyindsu'ugudut; ⁵pes pün tu'uk kyaj tjaty 'yana'amut ma yu kyu'umdujk, ¿wi'ix mbaat tkwentu'aty ja myumubujkputy ma ñaymyúkudu? ⁶Kyaj tyúnut mubujkputujk kwentu'ajtpu di'ibu ñaamnum tmumubujktsooñ ja Dios, mut kooxyup du'ambu tsojk nujx ñapudsemy muj kujxm es tsojk nujx ñajaty éxtum ja mujku'ugópk oj yajkajxpéky. ⁷Nandu'un koonum tsyékyuty es ñaywyindsu'ugudut ma yu di'ibu kyaj yu'adyu Diosu myuduumbu, kadiibu pün kyawindsu'ugudut es ja mujku'ugópk yajpekkyu'adut.

Wi'ix tyúndut di'ibu pyudajkudap ja mubajkputajku kywentu'ajtpaty

⁸Es nandu'un di'ibáty

pyudajkudap ja mubajkputajku kywentu'ajtpaty, yu'u di'ibu naymyay'ajt naywyindsu'kup, di'ibu kyaj kyo'oy'úy kyo'ogyajxy, di'ibu kyaj myu'iiky myumi'igyuty, di'ibu kyaj myeeñ'ooguty.

⁹Nandu'un koonum tsyékyuty es tmu'o'ktáwut ja tuy'ajtun di'ibu Dios tu dya'ixyuty di'ibu nmubajkum, es myudátut wa'ats ja jyot wyinma'añ, ¹⁰es jawyiin ya'ijxmátsy; es pun kyaj tmudaty ja pyeky, wa'an ttuñ ma ja mubajkputajk ñaymyúkudu. ¹¹Es nandu'un koonum ja ñado'oxyuty ñaymyay'át ñaywyindsu'ugudu, kyaj 'yabi'ts'áttut, es ugyupuk kyajxykupáktut. ¹²Pes tu'uk di'ibu pyudajkup ja mubajkputajku kywentu'ajtpa, yu'u túnup di'ibu myudajtypy tu'uk je'eyu ñado'oxy es di'ibu jyajtypy t'ana'amut ja 'yu'unk 'yuna'k ma yu jyun tyujk. ¹³Mut ko yu pudajkubuty di'ibu yajxón tuundap, pátudap tu'ugu windsu'kun es du'un amumdu'uk jot tmadya'áktut ja mubajkun di'ibu myudajtypy ma Jesukristu.

Wi'ixu Dios dya'ixyuty ja tuy'ajtun

¹⁴Tim tsojk nuix ngu'ixa'andu, per tyam nduknigaxtu ma tyadu neky jaa'ybyéty, ¹⁵es pun akwu'amupts, mnijáwup wi'ix mnayya'ityuty ma Diosu jya'ayuty, púnuty myubajkutap ja Diosu jiikypyu es dya'ittu ja tuy'ajtun. Es ja tuy'ajtun, du'un yu'u éxtum tu'ugu pilaar di'ibu pyattunaapy ja tujkni'x, es

nandu'un éxtum ma tsonda'aky ja tujk. ¹⁶Tuy'ajtunu'u ko ni'igu maj ja Diosu jya'a di'ibu ijty kyaj yajnijáwup:

Miin jajt ja Kristu mudu ja'ayu ñini'x,
ya'ijxu ja Espiritu Santu ko wa'ats yu'u,
ijxudu ja ánkusuty,
yajnimaydyák ma naxwiñudu ja'ayuty,
mubajkudu ja'ay ya naxwiñ,
ya'axaju jam tsajpótm.

Di'ibu myatstúttup ja mubajkun

4 Per ja Espiritu Santu xtyuknija'am wa'atsti'knú ko ma naty ja timpu ttimpatnu ma jyumbita'añ Nindsun'ajtum, naaguty ñika'agándap ja myubajkunuty es tranujxa'añ ja xpujken di'ibu miimp ma ja ka'oybyu di'ibu win'u'undap. ²Ja'a myumudowándap ja ja'ay di'ibu nay'andíjudap jyiky'attu tuy'ajtun maut, di'ibu kyaj tnakyjyáwudu es 'yaxuuguty ko pyekytyundu, éxtumxyup tu tyoodyugooyñu jyot wyinma'añ mut tu'ugu pujxnu jantsy ambu. ³Tyadu win'u'ambu kyaj tkupaktu es pún pyuk 'yuugut, es nandu'un jyuna'andu ko taa je'xy di'ibu kyaj jajju'xut, oy ja Dios tjarujtákyu tyadu je'xy es tju'xut ja myubajkputy es di'ibáty ñija'adup ja tuy'ajtun, es tja'aygyuda'áktut ja Dios. ⁴Pes tugekyu di'ibu Dios pyujták, oy yu'u es kyaj udsajtum n'uxtíjum ni tii pun n'axájum es nja'aygyudákum ja Dios, ⁵mut ko du'un ja Diosu 'yayuk es ja kajxtákan pyujtákyu wa'ats.

Jesukristu 'yoymyuduumbu

⁶Pun mduku'uxpejkyryu tyaadu ja nmugu'uk'ajtum, mijtsu du'an tu'ugu oybyu myuduumbu Jesukristu, es m'uts mjotkuda'agup mut ja mubujkun es mut ja oybyu xprujkun di'ibu mbadiimpy.

⁷Per katu xytyuñu kwentu lyoku winma'añuty es di'ibu jeku myadyaktup nan nugoobu. Nik naybyujta'agudu amumdu'uk jot xymyudunut ja Dios.

⁸Pes je'eyu waanu ttuk'oy'aty ja nini'x kubajk ko nyaj'yungum, per di'ibu situy waanu ni'igu nduk'oy'ajtum ko n'awdajtum ja Dios es nmadu'unum. Taadu du'an tsobatp ma tyadu jiky'ajtun di'ibu tyam es nandu'un ma tadu jiky'ajtun di'ibu miimp.

⁹Tyaadu du'an jantsy tuj'ajtunu'u, es nidugekyu tmubuktut.

¹⁰Tyaadukyujxmu du'an ndu'unum ja delijensu es nmumadakum, mut ko tu nnaygyuyajkun ma Diosu jikyryu, di'ibu tu ttuknibujtaagu ja nitsokun mut nidugekyu ja'ayuty, es waanu ni'igu di'ibu myubujktup.

¹¹Kajxwa'x es ya'uxruk tugekyu tyaadu. ¹²Exkum pun mduksi'igudu mut ko mwimbu'udsutyñum; ja'a du'an myakup ja ixpajtum mut ja di'ibaty myubujktup ja Jesukristu, éxtum mij ja m'ayuk, éxtum mnayya'ityuty mut ja tsojkun, éxtum mnayya'ityuty ma ja mubujkun, es extum ja mjiky'aty wa'ats. ¹³Maanumts uj ngaja'ty, tukwingugajxudu es kajxwa'x ja Diosu jyaaybyajtum, es xya'uxpuktu.

¹⁴Jajtun ja madakun di'ibu Dios mmooyu ko ja mujja'aydyujkuty dyajnaxtu ja Diosu 'yayuk,

tpujaktu ja kyua ma mij es mgunu'xu.

¹⁵Tyam yajtun tugekyu di'ibu Dios mmooyu, es du'an tugekyu mbaat t'ixtu ko mij xyajmuj xyajmayu ko xytyuñ éxtum ja Dios tseky. ¹⁶Kwentu'at ja mjiky'ajtun es ja m'uxprujkun. Du'uñumu du'an xytyunut, es du'an nujx mnitse'eky es nandu'un di'ibaty mmumudoojudup.

Wi'ixu Timotee jya'ay'atut ma ja mubujkputujk

5 Katu xy'ooy xya'axy ja mujja'ay yedyujkuty; ni'igu xykyajxwíjút éxtumxyup yu'a xytyeety'aty. Madat yajxon yu una'ktujkuty éxtumxyup xymyuga'ax'aty. ²Madat yajxon yu mujja'aydyoxytyujkuty éxtumu mdaagu'unk, esu una'ktoxytyujkuty éxtumu mmuga'axun, mut winu ojyot.

³Puduku ja ku'ekyty'oxyuty di'ibu dun situy tagoy'ajtxudup.

⁴Pun jaa ku'ekyty'oxy di'ibu myudajtypy ja 'yu'unk o 'yok, tadu u'unk ok yu'a dun jawyiin pyudakup ja tyaak o ja nanitu, es du'an tkuydyunut éxtum pyaadyuty mut nandu'un ja fyamilyu, dya'ixut ko tmay'ajnjawu tugekyu di'ibu tyaak tyeety tyuundu mut yu'ugyujxmuty, mut ko du'unu dun tseky ja Dios.

⁵Ja ku'ekyty'oxy di'ibu situy tu wye'emy kujm adu'uk, yu'uyu 'yaa'ajty jyot'ajtypy ja Dios, kyaj tmube'xy es kyajxta'agut es t'amdow tpujksowut ja Dios xuañ koots. ⁶Per ja ku'ekyty'oxy di'ibu winma'añdyugeepy

es je'eyu tyaku xik xoombu, du'unu'u éxtamu o'kpu oy jyjiky'átyñam. ⁷Tuk'ana'am tugekyu tyaadu nandu'un, kudiibu tii yajtukpeky'íxtut. ⁸Pes pun ja pún kyaj ñaydyukjotmaydyúñuty ja myugu'uktujkuty, o waanu ni'igu yu kyu'am familyu, tuu dun t'uxtijy ja mubujkun es waanu axuuk yu'u wye'emy kudiinum ja di'ibu kyaj tmubeky, ja'a ko yu'u jotmayduunap ja myugu'uguty.

⁹Yu'uyu mgujáyur ja ku'ekytyo'oxy di'ibu tu tyugu'pxnajxnu jyumujt es di'ibu tu pyeky tugok je'eyu, ¹⁰di'ibu oy yajnija'ap ko tu 'yoyjya'ay'áty, ko tu yajxon tnu'amo'oy ttu'umo'oy ja 'yu'unk 'yuna'k, ko tsuj tu tmudaty ja jyabyaat jyabye'xy ma ja tyujk, ko tu ttekyuyujy ja Diosu jya'ayuty, ko tu tpudaku di'ibu ayoo jottugoodyur, ja'a ko oydyi'ibuty ti tu tuñ ja oybyu.

¹¹Per katu xykyupeky yajkujáyut ja ku'ekytyo'oxy kujk uná'kpu es dyákut ja naybyudaku. Mut ko wyinma'añ myínut es pyuka'andut jatugok, ta nujx tmastu'uttu wi'ix tmudúnut ja Kristu, ¹²es du'un ñayyajpekyka'adu mut ko kyaj Kristu t'okmudunánudu éxtam tu ñaywyanda'agadu. ¹³Waanu ni'igu jyadittu wyinjuun wyindujk, otyiity ttuktuk ttukajxudu es nugoo ñakumadyaagadu. Ta jyambijnudu nuux; es kyaj ñuuxaty je'eyu, nandu'un 'yabi'ts'áttu, nugoo otyiity tnamadya'aktu di'ibu kyaj pyaadyuty es tmadya'aktut. ¹⁴Paaty ndsejpyuts esu ku'ekytyo'oxy di'ibu kujk uná'kpu pyákut, es

tmudátut ja 'yu'unk 'yuna'kuty, es t'a'u'uñ t'adsuunut ja jyuan tyujk, kudiibu tluagarmono'oyut ja nmudsip'ajtam es ñibi'ts'úw ñibi'tskajxudut. ¹⁵Pes naaguty ja ku'ekytyo'oxy du'ambu éxtamu taadu tu wyinma'añdyugódyu. Paaty ñaydyukpawitsy ñaydyukpabo'odyuty ja ka'oybyu.

¹⁶Pun jaa toxytyujk di'ibu myubejkypy ja Jesús es tmudaty ma tyujk ku'ekytyo'oxy, wa'an ku'am tpudaku, es kyaj tna'íxut es jyatyim'yajpudákut ma ja mubujkputujk; pes du'un mbaat ja mubujkputujk tpudákudu ja ku'ekytyo'oxy di'ibu situy ni tii tkamudaty tkajaygyepy.

¹⁷Yu mujja'ayuty di'ibu tuundap majatyu mubujkputujk ñaymyúkudu, pátur ja windsu'kun esu pudujkun, es waanu ni'igu pánuty kyajxwa'xtur esu ja'ay ttuk'ixtu ja Diosu 'yayuk. ¹⁸Pes ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Katu xypyujta'aky ja 'yajiidsu noviiu ma twindeeñ ja triigu.” Es nandu'un jatuk peky jyuna'añ: “Yu marduumbu pátur yu myuju'uñ.”

¹⁹Es ja mujja'ayuty di'ibu tuundap ma ja mubujkputujk ñaymyúkudu, katu xykyupeky es yajni'uunut pun kyaj kyuxe'eky majtsk o tuguuk di'ibu ñikajxpáttur. ²⁰Per pun tuy'ajtam ko tmudaty ja peky oypyúnuty, win'oo mayjya'ayóty ma mubujkputujk ñaymyúkudu, es du'un ja wiingátypyu tráktudu kwentu kudiibu du'un nandu'un 'yadu'utstut.

²¹Yixypy myudeepy ja Dios esu Nindsun'ajtam Jesukristu mut ja 'yánklusudyu wyinwitsypyu,

ko nduknipekyu tyadu uxpujkon es xypyadunut du'uum mut ja oyjyotkyujxm, es kyaj win'ixy wingexy. ²²Ko xywyin'ixa'anut naak di'ibu ana'amup ma mubujkputujk naymyukudu, jawyiin xy'ixut wi'ix jyiky'aty, du'un extum ngajxwiji, mut ko pun mbujtakypy tu'uk di'ibu axuuk jiky'ajtp, nan mmudajtypyu du'un ja peky. Exkam mbekyky'a.

²³Es mut ko janaam jatsojk mjotpekyuty, kudii xynaky'uugut yu'uyu wa'ats nuu, uuk nandu'un oyna'unanu vynu extumu jottsooy.

²⁴Pes yu ja'ayudyu pyojpu naaguty byeen tyimniguxe'egyuty es nija'adup ja ja'ay ko yajtukmudowandup, per naaguty ja ja'ayudyu pyojputy jaanum ya'ixy oknum. ²⁵Nandu'un oy kyuxe'eky ko ja oybyu yajtuu; es di'ibaty kyaj 'yoyuty, kyaj mbaat wye'emy ayu'udsyu.

6 Nidugekyu di'ibu po'oduumbu'ajttup, yajxon tmay'at twindsu'ugudut ja wyindsunuty, kudiibu yajmugoy'uw yajmugoygyajxut ja Dios es ja n'uxpujkon'ajtum. ²Es pun yu po'oduumbu yu'u wyindsun'ajttup ja Dios muduumbuty, ni'igu waanu oy tmudunut mut ko tmumubujkpu'attu. Tuk'axpak es kajxwa'xu du'un.

Tuy'ajtunbu namyudunu

³Pun ja pun dya'uxpeky di'ibu kyaj 'yoyuty es kyaj nejxy ti'igyu mut ja Nindsun'ajtum Jesukristu 'yuxpujkunu oybyu di'ibu ngajxwa'xum, ⁴taadu naymyujpuktakup es

ni ti tjaygyuku. Yu'uyu du'un wyinma'añ'ajtypy tmadya'aga'añ yu axuk winma'añ. Es ma yu tyaadu myiñ ja naywyinnaxuja'ak, naymyudsip'ajtuk, kanaydyukmu'ijxuk tii, naydyukwin'ijx naydyukjup'ijxuk tii, ⁵esu yajnaydsyi'k yajnaygyojxuk, kyaj jyotxaamdu. Tadu ja'ayuty kyaj 'yoyuty ja jyot wyinma'añ es kyaj tniyawu ja tuy'ajtun, jyuna'andu ko yu n'uxpujkon'ajtum yu'u du'un ma yajganaraty ja oy'ajtun. Mastu'udu tadu di'ibu du'unu wyinma'añ. ⁶Tuy'ajtun'u ko di'ibu nmubujkam, yu'u du'un yajkypy ja oy'ajtun ko ja'ay ttukjotkuda'aky di'ibu myudajtypy. ⁷Pes ni ti oj ngamumi'inum naxwiin, es nan ni ti ngamunujxa'anum ko n'o'kum. ⁸Per pun yaa nmudajtum ja ka'ay ukun es ja wit nijam, mut yu'uyu tyadu njotkujk'ajtum. ⁹Peru di'ibu wyinma'añ'ajtypy nayyajmukja 'aydya'aga'añuty, kyaj tsy'iputy kya'at pekyoty. Ja'a myudajtypy maylyoku winma'añ es di'ibu ja'ay yajpekytyunup, es du'un dyajnujxut es dyajtugoyut. ¹⁰Ja'a ko ja'ay t'adsoktu meen, yu'u du'un yajmiimpy oytyim di'ibu axuk'ajtunuty; es ta naak, mut ko 'yadsoktu, tu tmastu'uttu ja Nindsun'ajtum Jesukristu es nugoo nayya'ayowudu ma jyiky'attu.

Timotee ya'anmaay es amumdu'uk jot tpanujxut ja mubujkon

¹¹Per mij Timotee, Dios m'u'unk'ajtup, kuka'ak tugekyu tyadu axuk'ajtun. Jiky'at mut ja tuy'ajtun es extumu Dios ttseky, mudu mubujkon, mudu tsojkon,

mædu ma'xtujkun, mædu yuunk'ajt naxypyu'ajtun. ¹²Panuix tugekyu amumdu'uk jot ja mæbujkun, es windumbuk ja jiky'ajtuna winu xuu winu tiempu, pesu tyaadu dæ'un ja Dios mdukniiwoojadu es tu mnayyajnide'xyuty mut ja mmæbujkun mayjya'aywyindum. ¹³Dios, di'ibu myeepy ja jiky'ajtun tugekyu di'ibu jaa ijtp, esu Jesukristu, di'ibu kyajxtudák oy Ponsyu Pilatu wyindum, ja'a ñija'adap ko tyam nduknipeky ¹⁴es xykyuydyunut di'ibu nduknipejky. Katu xywyijstugátsy es kudiibu myajpeky'ixut, es tun dæ'un extu ko myinut ja Nindsun'ajtam Jesukristu, ¹⁵ko dæ'un jyat kyubátut éxtum ttuknibujtáku ja Dios, di'ibu til'igyu kuni'xy Dios'ajtp, Rey'ajtp ma réyuty es Windsun'ajtp ma windsánuty, ¹⁶di'ibu tu'uk kyaj 'yeeky, di'ibu jiky'ajtp ma ja jajun ma ni pán mbaat kyamewingónuty, ni tu'ugu ja'ay kya'ixyuty, es ni mbaat tka'ixy. ¡May'ajt windsu'kun es muk'ajtun muut ja Dios winu xuu winu tiempu 'yítat! Wa'an dæ'unuty.

¹⁷Uwij kajxwuj ja mukja'aydyujkuty ko katu nugoo myuj pyaadudu es kyaj je'eyu tjotmo'oyut ja mukja'ay'át, mut ko kujx najxpu'u. Wa'an ni'igu tpujta'aky ja wyinma'añ ma Dios, di'ibu jiky'ajtp es xymyo'oyum tugekyu mujwiin kyajaa es njotkujk'ajtam. ¹⁸Tuk'ana'amdu es ttúndut di'ibu dæ'un oy. Wa'an nayyajmukja'aydya'agudu mut ja oybyu tuunk, es dyajwa'xa'anut di'ibu myudajt jyagyajptap. ¹⁹Es ko dæ'un ttúnut, ñapatypy éxtum

ttukjujp'ixy ja jyiky'ajtun di'ibu miimp óknam, es dæ'un 'yaxájup ja jiky'ajtun di'ibu tuy'ajtunbu.

²⁰Timotee, padún ja xrupjukun di'ibu tu xy'axaju. Katu xymyadoogúku yu naxwíñudu ja'ayu lyoku winma'añ, ni di'ibu myadyakmujktap di'ibu nugoo bu tyijtp wiyj'ajtun. ²¹Pes naaguty di'ibu pyanujxtabu tyadu winma'añ, tu tmastu'uttu ja mæbujkun.

Wa'an Dios mgunu'xadu nidugékyuty.

Myumajtskpu Neki Di'ibu Paablu Tyuknigajx Ja Timotee

---

1 Uj Paablu, Jesukristu
'yaróstulu, Diosu
tsoyokungyujxm uj tu nyajkéxy
es ngajxwa'xut ja jiky'ajtun
di'ibu wyandak es nmudajtum ko
n'ijtum ti'igyu mudu Jesukristu.
2Nduknigejxypyudsu tyadu neky
mij Timotee. Du'unuts mij njawu
éxtumdsu n'u'unk. Wa'anu nDios
Teety'ajtum esu Nindsun'ajtum
Jesukristu mguni'xyuty es
mmo'oyuty ja pa'ayo'on es ja
agujk'ajt jotkujk'ajtum.

Timotee oy yajinigajxy

3Njamyejtsypyuts mij
kots ngajxta'aky xuuñ koots.
Nja'aygyudákyipyuts ja Dios di'ibuts
nmudiimpy mut ja wa'atstu jot
winma'añ, éxtum ttuundu nandu'an
ja n'aptujkuts. **4**Byeenuts njamyetsy
ja mwinnu, es njawin'ixaampy
esuts njotkujkudya'ayut.
5Pes njamyejtsypyuts wil'ix mij
amumdu'uk jot xymyubeky ja
Dios, du'an éxtum yu mnanitu
Loydu esu mdaagu'unk Eunis,
yu'ujuty myudajttu jawyiinu tyadu
mubujkun, es nmudajtyipyuts ja
tuy'ajtum ko mij tyam nandu'an
xymyudaty.

6Paaty ndukjamyetsy es xyajmújut
ja madakun di'ibu Dios mmooyu
kots mij ngu'unikooñ. **7**Pesu Dios
kyaj oj xymyo'oyum di'ibu mmut
njajptsu'kum njajpja'am, ja'a ojts
xymyo'oyum es njotmuktákum mut
ja tsojkun es mut ja jujwijtsumbijtum.
8Paaty katu mdsodyuñ es
xymyadya'agut ja Nindsun'ajtum
esu 'yuxpujkun, es ni mut uj kots
yam n'ity tsimy yu'ugyujxm ja
Nindsun'ajtum, es nik mudanu
mut ja Diosu myuk'ajtum ja ayo'on
jotmay di'ibu yajpátp ja'agyujxm ja
oybyu ayuk. **9**Dios oj xyajnitsókum
es oj xytyukniwo'om es njiky'ajtum
wa'ats, kyaj ko naty ti tu ndu'unum
oy, ja'a du'an mut ko du'an
ttuknibujtáku, es mut yu'ugyujxmu
Kristu oj xytsyokum extu ma natyu
naxwíñudu kyakojoyñum. **10**Tu
dya'ixyudyu tyadu tsojkun ko
myiñ jyajty ja nYajnitsokpu'ajtum
Jesukristu, di'ibu myumadak ja
o'kun, es yu'ugyujxm ja oybyu
ayuk yajxon yajkajxwa'xy ko
yu'u xyajjikyipyuka'anum es
xymyo'oya'anum ja jiky'ajtanu winu
xuu winu tiempu.
11Diósuts xywyin'ijx esuts
ngajxwa'xudu tyadu oybyu ayuk,

es xykyejxyuts éxtamu apóstalu esats nya'uxpúkut di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¹²Paatykyujxmts ngu'ayowu tugekyu tyaadu. Per kyajts ndsoydyúñ, mut ko nnija'abuts mats tu nbajta'aky amumdu'uk ja nwinma'añuts, es nmudajtypyuts ja tuy'ajtun ko yu Kristu myudajtypy ja muk'ajtun es tkuwa'anut ja tuunk di'ibuts tu xytyuknipeky extu ko myínatnum yu'u.

¹³Padún ja uxpujkunú oybyu éxtum tu xymyudoy ma ujtsun, es jiky'at ma ja mubujkun es ja tsojkan di'ibu nmudajtum ti'igyú mudu Jesukristu. ¹⁴Mut ja Espíritu Santu pyudujkun di'ibu ijtp ma udsajtum, kwentu'at di'ibu Dios tu mduk'amubujtaaguty.

¹⁵Mnija'ap ko nidugekyu di'ibáty tso'ondup ma yu Asu ñaxwíñudu xyñikáktuts, es extu yu Fijelu esu Ermójunus. ¹⁶Wa'an ja Dios tmudaty ja pa'ayo'on ma ja di'ibu tsunaaydyup ma ja Onesíferu jyúun tyujk, mut ko kanak ókuts xyñimiiñ es oj dyajkujku ja n'aa njótuts, es kyaj tsyoydyuñ óyuts nja'ijty tsimy. ¹⁷Nik ni'igu ko jyajty Romu, nétuts oj xy'uxta'ay extu kots xypyaty. ¹⁸Wa'anú Nindsun'ajtum Jesús myo'oyuty ja pya'ayo'on ko myínut jatugok. Mij mnija'ap yaxón nu'un oj xyjantsypyudujkum jap Éfesu.

Wi'ixu Timotee tmudánut ja ayo'on Jesukristukyujxm

2 Es mij Timotee, di'ibuts n'u'unkniwaampy, mudat ja mijaá kunu'xungyujxm di'ibu nmudajtum ko n'ijtum ti'igyú mut ja Jesukristu. ²Ja aa ayuk di'ibu

tu xymyudoy ngajxyuts mayja'ay windum, tuknipuk mij yu ja'ayuty di'ibu janaamp tuy'ajtun es mbaat dya'uxpeky ja wiink ja'ayuty óknun.

³Du'un éxtum tu'ugu soldaadu tmamada'aky ja ayo'on, nandu'un mij mamada'ak ja ayo'on Jesukristukyujxm. ⁴Pes ni tu'uk di'ibu soldaadu'ajtp tkatuktuku wiink ja'ayudyu tyu'unun, tyim'awijxypy es tkuydyúnut ja wyindsunú 'yana'amun.

⁵Nandu'un jajtpu du'un yu puu'kkijxyubu, kyaj t'axaju ja myay'aty pun kyaj tkuydyúñ éxtum ya'ane'emy. ⁶Nandu'un ja ja'ay di'ibu kamduump myudajtypy ja tuy'ajtun es jayujp tpúkut ja puja'aky. ⁷Yaj'yo'oy ja mjot mwinma'añ di'ibuts ngajxypy, esu Nindsun'ajtum yu'u mduknijáwudup yaxón tugekyu.

⁸Jamyats ja Jesukristu, di'ibu jikypyujk óknun ko 'ye'ky, es ko yu'u tyuump'ajt 'yaats'ajtu ja rey Davit. Tyaadu du'un ja oybyu ayuk di'ibuts uj ngajxwa'xypy.

⁹Mut yu'ugyujxmu tyaadu di'ibuts ngajxwa'xypy, nyajkejxy nyajnaxypyuts ja ayo'on, extu ijtputs kawuñ mut ja kadenu éxtum tu'ugu axuk ja'ay. Per ja Diosu 'yayuk di'ibuts ngajxwa'xypy, kyaj 'yity kawuñ mut ja kadenu.

¹⁰Paadyuts nyajkéxy nyajnaxyuts tugekyu es ttuk'oy'áttut di'ibáty ja Dios wyin'ijx, es yu'ujuty tmudáttut ja nitsokun di'ibu ja'ay myudajttup ko ti'igyú 'yittu mudu Jesukristu, ja nitsokun di'ibu winu xuu winu timpu es mut ni'igu muj'ajtun.

¹¹Tyaadu du'un tuy'ajtun:

Pæn tæ n'o'kum mat yu'u,
nandu'un naxj njiky'ajtum
mat yu'u.

¹² Pæn nmuduna'ayum ja ayo'on,
naxj nyajkutujkum nandu'un
mat yu'u.

Pæn n'uxtijum yu'u, xy'uxtijum
nandu'un yu'u.

¹³ Pæn kyaj nguudyu'unum ja
n'ayuk'ajtum ma yu Kristu,
yu'u sitay kyuydiimpy ja
'yayuk ma udsajtum,
ja'a ko kyaj mbaat yu'u
tkanitanu ja 'yayuk.

Muduumba di'ibu Dios 'yoyjya'ap

¹⁴ Tukjamyatstu tyaadu es
tuknipaktu Nindsun'ajtumgyujxm,
es tmastu'uttat ja naygyajxysyiigu
mudu ayuk di'ibu ni madsoo
kyatuñ. Yu'u je'eyu yajma'ttup
di'ibatu myudoodap. ¹⁵ Tun extu
mbaat xytyuk'oybyudsemy Dios
windum, éxtum tu'ugu oybyu
muduumba di'ibu kyaj tii di'ibu
tyuktsoydyúnup, di'ibu oy
tuk'uxpajkp ja ayuk tay'ajtanbu.

¹⁶ Katu xypyagajxy yu ayuk
di'ibu kyaj tyuñ, mat ko di'ibu
pyagajxtup kya'adu waanu ni'igu
ma ja peky ko tiempu ñaxy.

¹⁷ Pes ja 'yuxpajkunuty kyajaaju
éxtum ja pu'utsun kyajaaju.
Yu'u du'ambadyu du'un tadu
nimajtskputy ja Imeneeu esu
Filetu. ¹⁸ Tu yu'u tmastu'uttu ja
tay'ajtan. Du'un jyuna'andu ko
ja jikypyujkun tu ñaxy, es du'un
dyajjit dyajma'attu naaguty ja
myubajkun. ¹⁹ Per kyaj mbaat
dyaj'yu'xtu ja Diosu tyuy'ajtan,
mat ko Dios tu tpajta'aky éxtumu
potsy ujxu karku esu juumba.

Mbaat njuna'anum ko Dios kyejpy
ja tyujk ma tyadu potsy ujx, es ma
tyadu potsy ujx 'yity jaabyéty:

“Yu Nindsun'ajtum 'yixy'ajtypy
di'ibu yu'u jya'a'ajtypy.” Es nan
kuxja'ay 'yity: “Di'ibu junándup
ko jya'a'átyadyu Nindsun'ajtum,
tsojkup es tmastu'uttat ja pojpu.”

²⁰ Pes ma tu'ugu mukja'ayu tyujk,
kyaj jyatyim'yu'uyuty tmadaty ja
vasu esu texy di'ibu oorú es di'ibu
platu, nan jap'ajtp ja naxtexy esu
agujajtsunbyók; naaguty tyuñ
windsu'kungyujxm es naaguty kyaj
du'un tyuñ. ²¹ Di'ibu nayya'ijtudap
wa'ats es ñayjyubékyuty ma ja
axuk'ajtan, du'un yu'u éxtumu vasu
esu texy di'ibu yu Nindsun'ajtum
yajtiimpy ma oytyim di'ibuty ja
tuungu oybyu.

²² Mastu'ut ja uná'ktujkadyu
wycinma'añ. Panaxj tu'ugu
jiky'ajtan éxtum di'ibu Dios
tsyejpy, di'ibu mubajkun muutpu,
tsojkun muutpu, ti'igyu'ajtan
muutpu, mat tugekyu di'ibu
wa'adsu 'yaa jyot twindsu'ugudu
Nindsun'ajtum. ²³ Katu xytyuñu
kwentu loku madya'aky di'ibu ni
madsoo kyatuñ. Mnija'ap ko yu'u
yajmiimpy ja tsiptuunk. ²⁴ Tu'ugu
Nindsun'ajtum myuduumba kyaj
'yítat tsipoty; ni'igu 'yoyjya'ay'átat
oypyánuty muut, di'ibu jyajtypy
es ya'uxpákat, myudátup ja
ma'xtujkun ²⁵ es tjajwjtsumbítat
mat ja tuda'aky'ajtan ja di'ibu
nugoo kuxkoop, wa'anxyap ja Dios
tnayyajjumbijtpat ja wycinma'añ
es tjajgyúkat ja tay'ajtan,
²⁶ wyij kyajtat, es du'un kya'íttat
éxtum mbaat njuna'anum ma ja
majku'ugópk myudátyuty tsimy es

tyuktuna'añuty otyiity éxtum yu'u ttseky.

Wi'ix naty ja ja'ayuty ko
ja ayo'onxuu tpátnut

3 Nijawu ko ma naty ttimpatnu myina'añ ja Jesukristu, byeen ayo'on muut 'yaknaxa'añ ja xuu tiempu. ²Ja ja'ayuty jyumbijnudut adsojkruty, meen'ooguty, muj kujxmuty, nugoo ñaygyuya'axudu kudiinam pún, kyaj tmamudowdu tyaaak tyedyuty, ni ti tkamujjáwudu, kyaj tmuj'ixtu Dios, ³kyaj tmudattu ja oyjyot es ni pa'ayo'on, abi'ts, kyaj ñayjuywijtsumbítudu, myudsip tugekyu di'ibu oy, ⁴yajja'ay'o'kruty, otyiity ttuktúkudu, es muj pákup. Yu'u yu 'yuxta'ayándup ja xik awu'kuk ma jyapaadyuty t'awdátut ja Dios. ⁵Du'un ñay'andijudut éxtumxyup myubuktu, per kyaj tkupuktu ja muk'ajtun ko jyiky'átut éxtumu Dios ttseky.

Katu mda'anmúk mwá'kmúktu mudu du'ambu ja'ay. ⁶Mut ko yu'ujuty tyúkudu ma yu wiink tujk es t'awindumbuka'añ ja toxytyujku pekymuutru, di'ibu pawijts pawo'onup otyyim di'ibu axuukru winma'añuty, ⁷es yu'u yu pyajudijttup ja xupjukun, per ni na'a nujx tkajaygyúkudu ja tuy'ajtun. ⁸Tyadu yedyujkuty yu'u pyanujxtup ja nu'u tyu'u ja ejiptu brújuty Janus esu Jambrus, di'ibu myudsijp'ajtu ja Moisés, es yu'ujuty nandu'un tmudsip'attu ja tuy'ajtun. Tu wyinma'añdyugódyu ma mubjukun. ⁹Per kyaj dyajkajaajut, mut ko nidugekyu ja'ayuty tnijáwudut ko yu'u

kyulókaty, du'un éxtum jyajtyu tadu nimajtskpu ejiptu brújuty ko tmudsijptu ja Moisés.

Di'ibu Paablu 'yaktuknipujk
ja Timotee

¹⁰Per mij mbadiimpy yajxon ja n'axrupjukunuts, éxtumts njiky'aty, éxtumts tu nduknibujtaagu, éxtumtsu nmubujkun, éxtumts nma'xtíky, éxtumtsu ndsojukun, éxtumts tii nyajkéxy nyajnáxy, ¹¹kots nyajpajudíty es kots n'ayoy. Mnija'ap yajxon tugekyu éxtumts uj njajty ngubejty ma yu kyajpnu Antyokiia, Ikoñu es Listru, kots ngu'ayo'oju axuuk mats nyajpajudijty. Per ja Nindsun'ajtum xyajtsókuts ma tugekyu tadu ayo'on. ¹²Pes tuy'ajtunu'u ko nidugekyu di'ibáty jiky'atándup wa'ats ma Jesukristu, yajpajuditándup yu'u. ¹³Peru axuk ja'ayuty esu win'u'ambuty du'uñum ñujxtut waanu ni'igu o'ktúy, jya'aywyin'uundut es ñaywyin'uunudut ku'am.

¹⁴Per mij, it yajxon mut ja di'ibu tu xyjaty es mut di'ibu tu xymyubeky. Mij mnija'ap pán tu mdukni'ixuty. ¹⁵Pes extu tu mdimmutsku'un'áty tu xyñijawu ja Diosu jyaaybyajtun. Yu'u mduknijáwudup es myajnujxudut ma ja nitsokun mut yu'ugyujxmu mmubujkun ma Jesukristu. ¹⁶Dios wyinma'añmyooy ja jya'ayuty es tkuxja'ayut tugekyu ja Diosu jyaaybyajtun, es tugekyu tadu Diosu jyaaybyajtun tuump oy es nya'axrupjukun, nduk'ana'amum, nya'o'oyum, es nujwijtsumbijtum pán éxtum jyiky'átut tuy'ajtun

múut, ¹⁷du'un ja Diosu jya'ay kexy ka'pxy 'yuxpáktut, tñijáwudut es ttúndut tugekyu ja oybyu tsujpu tuunk.

4 Yu Dios esu Nindsun'ajtum Jesukristu 'yijx ñija'adup éxtum n'anuumu. Pes minaamp ja Jesukristu éxtumu yajkutujkpu es ttukkumudowa'añ ja jiky'ajtputy es ja o'kputy éxtum pyaadyuty nidu'uk nidu'uk. ²Kajxwa'x ja Diosu 'yayuk es xytyuknipáktut ja ja'ayuty es tmubáktut, jujwijsumbít, jotmukwingajxu es ya'xpuuk ma'xtujkun myúut. ³Mut ko pyaadup ja tiempu ma ja ja'ayuty kyaj tnakymyudanuya'andut ja xpujkuu oybyu; ja'ayu tyúndup éxtum ja kyujuun winma'añuty, 'yuxta'aydyup may'aampy ja ya'xpujkruty, per yu'ayu di'ibu yu'ujuty tsojktup tmudoo'ita'andú, ⁴es kyaj tmudoo'ita'andut ja tui'ajtun, ja'ayu myudoo'ita'andup oytyim di'ibu jekymyadya'agyuty. ⁵Per mij, naywyjts'yo'oyudu, wa'an ttimti ttimwi'ixuty. Mudanu ja m'ayo'on. Ijtp xykajxwa'xut ja oybyu ayuk. Tuk'ix ja ja'ayu Kristu ñu'u tyu'u. Kuydyún yajxon mut ja mduunk éxtum ja Diosu myuduumbú.

⁶Es uj, windsu'kunts nnujánnu, tyimpátypyuts ja n'o'kun. ⁷Tats nmumada'aky ja tsip. Du'unuts uj éxtumu ja'ay di'ibu tu pyuy'kja'ty ko pyuy'kkijxyudu. Kyajts uj nmastu'uty ja mubujkun. ⁸Es tyam xy'awijxput ja may'aty ja'agyujxm kots tu njiky'aty tui'ajtun múut. Ja Nindsun'ajtum di'ibu pyaye'epy éxtum pyaadyuty, ja'ats xymyo'oyaamp ja may'aty ja xuú

ko myínut. Es kyaj 'yujtsuty je'eyu, nandu'un di'ibáty ijt xondup ko myina'añ.

**Paablu ttuk'ane'emy ja
Timotee wi'ix tyúnut**

⁹Tunu may'ajtun nimiinguts tsojk. ¹⁰Pesu Demus, ja'a 'yadsejpy di'ibu yajpátp naxwiiñ, tats xyñike'eky es tu ñujxnu Tesalóniku. Kresentu tu ñujxnu ma Galasyu ñax, esu Titu tu ñujxnu ma yu ñaxwiiñudu Dalmasyu. ¹¹Yu'ayu du'unu Lukus ak'ijtp ja yam mut uj. Xuxta'ay yu Markus es mmínut múut, mut ko mbaaduts xypyuduku ma ja tuunk. ¹²Yu Tíkiku tats ngexy ma yu Éfesu kajpn. ¹³Ko mmínut, myajmínupts ja nnimótsuts di'ibuts nyajwu'am Trouu ma yu Karpu tyujk; myajmínup nandu'un ja nnékyuts abity'ambu, es katú xyjaydyugoy ja njaaybyajtunbo'olak.

¹⁴Pujxnga'tspu Alejandru byeenuts tu xytyuñ axuuk. Yu Nindsun'ajtum tukkumudówdup éxtum tu 'yadu'atsy.

¹⁵Mnaygywentu'átudup mudu tadu Alejandru, mut ko muk tu tmudsip'aty di'ibu ngajxwa'xum.

¹⁶Kots uj tim jawyiin njanayñikajxtu'udánu ma ja justisutujk, ni pánuts xykyapu'u'u xykyapukajxu. Nidugékyuts xymyastuttaaydyu. Peru Dios tyúnup ja may'ajtun es kudiibu tpujktákudu tyaadu. ¹⁷Per ja Nindsun'ajtum xypyudujkuts es xymyujajmooyuts, éxtumts mbaat ngajxwa'xta'ay tugekyu ja nitsokun es t'ix tmudówdut nidugekyu ja'ayuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty. Es du'unu Nindsun'ajtum xyajtsékyuts

es kyajts ja kaä uj xytsyu'tsy,
 18 es yu'uts xy'akkuwa'anap mat
 otyim di'ibu axuk'ajtunaty, es
 xpyujku'uguduts es xyajnujxuduts
 ma yu tsajpótmudu kyutujkun.
 Muj'ajtun muut yu'u 'yítut winu
 xuu winu tiempu. Wa'an du'unaty.

Kajxpo'xun

19 MayDios xy'anuumudu Prisilu
 esu Akilu, es ja di'ibu tsunaaydyup
 ma ja Onesíferu jyunn tyujk.

20 Erastu tu wye'emy Korintu;
 esu Trófimú, mat ko pa'ambajt,
 nnikékyuts Miletu kajpnóty.
 21 Tunu may'ajtun es mmínut naam
 kyajnum myiñ ja xux tuboj.

MayDiósuku du'un jyuna'andu
 Eubulu, Pudentu, Linu, Klaudyu es
 nidugekyu nmugu'uk'ajtum.

22 Wa'anú Nindsun'ajtum
 Jesukristu t'ity mat mij, es wa'an
 ja Dios mgunu'xudu nidugékyaty
 miidsuty.

Neky Di'ibü Paablü Tyuknigajx Ja Titü

1 Uj Paablü, Diosü myüduumbü esü Jesukristü 'yapóstulü, ja'a njuna'anum kots tü xykyéxyuts es nya'uxpákuť di'ibáty ja Dios tü twin'ixy es t'axájjudüť ja Jesukristü, du'an tñijáwudüť ja tųy'ajťun di'ibu nmübujkum, ²es yu tųy'ajťungyųxm amumdu'uk tñijáwudüť ko tmüdattüť ja jiky'ajťun winü xuu winü tiempü, müť ko Dios, di'ibu kyaj 'yanda'aky, extü ma kyajnümü naty ja naxwíñudüť kyojñam xywyandákum tadü jiky'ajťun, ³es tyam ko tiempü tpaaty, xytyuk'ane'emyuts es tü xytyuknija'am ja 'yaa 'yayuk di'ibüť uj tyam ngajxwa'xypy, di'ibu Dios, ja nYajñitsokpu'ajťum, tü xytyuknipékyuts. ⁴Mij Titü, ndukñigejxypyü tyadu neky. Du'anuts mij njawü éxtumdsü n'u'unk, ja'a ko ujťs mij tü ndukmübeky ja Kristü. Wa'an ja Dios Teety esü nYajñitsokpu'ajťum Jesukristü mguni'xyuty es mmo'oyuty ja agujk'ajťun jotkujk'ajťun.

Titü tyuunk jap Kretü

⁵Kots mij nyajwe'emy jam Kretü, ja'a es xya''abaadüť yajxón di'ibu naty ak'abaadyaąamp, es xywyin'ixüť ja müjja'ayuty di'ibu

túndap majatyü mübüjkpütųjk ñaymyúkudüť tu'uk tu'ugu kajpn, du'an éxtum oj ndukñipeky. ⁶Ja'a mbųjťa'agųp ja müjja'ay yedyųkuty di'ibu kyaj pún mbaat müť ti tyukniwaambétyuty, di'ibu tu'uk je'eyü ñudo'oxy, di'ibu 'yu'unk myübejkypy ja Jesukristü, kyaj tmüdaty ja axuukpu jyot wyinma'añ, myümüdeepy ja tyaak tyedyuty, es di'ibu kyaj ñügoy kyuxkoy. ⁷Es müť ko ja mübüjkpütųjku kywentü'ajťpu di'ibu tü yajťuknipéky ja Diosü tyuunk, koonum tmünųjxüť wa'adsü jyiky'ajťun, di'ibu kyaj ñaymyųjpujťa'agyuty, kyaj jyot'ambeky müť waanü tii, kyaj myü'iiky, kyaj tsyip'uxťa'ay, kyaj 'yadseky, es kyaj myeetsy; ⁸nik ni'igu ja'ay dyajjajťa'agųť oy tsuj ma tyųjk, di'ibu tyiimpy yajxón, tųy'ajťun, wa'ats ja'aybyu, Dios müduumbü, nay'aguwiťs nayjyųjkuwiťsųp, ⁹di'ibu 'yook'ajťypy es jyiky'aty éxtum ja uxpujkunü tųy'ajťunbu. Pes du'an müť ja oybyu uxpujkun mbaat tјotmükmo'oydyüť ja wiinkpųty es jyiky'átüť du'an. Es nandü'an mbaat ttuk'ixy yu tyügo'oyun di'ibáty kyaj tpanųjxa'andüť ja tųy'ajťun.

¹⁰Mut ko ta mayu ja'ayaty di'ibu kyaj ñay'aguwits ñayjyujkuwitsuty di'ibu ya'uxpuktup andakungyujxm, es waanu ni'igu taadaty di'ibu tyukkuwa'anudup es tkuydyúndut ja israelítudyu kyostumbru. ¹¹Koonum tsyékyuty njujwijsumbijtum extu ko nya'amoonumu taadaty, mut ko wyooma't wyijtsma'ttup mut ja axuukpu xupjukun, di'ibu tsunaadyup tukjuun tuktujk, es tyuk'uxpuktup di'ibu kyaj ñigutíkyuty es tganarata'andu ja meẽ.

¹²Pes tu'ugu Kretu ja'ay di'ibu mut ja kyua'mgugajngyujxm jyunañ: "Yu Kretu ja'ayaty, du'uum yu'ujuty 'yanda'aktu, kyaxuty, nuuxuty es du'un éxtumu juyuk añimalun." ¹³Tuy'ajtunu taadu. Paaty jujwijsumbit amujaa, es du'un wa'ats tmudáttut ja mubjukun. ¹⁴Wa'an tmastu'uttu ja israelítudyu myadya'agyuty, es nandu'unu tadu ja'ayudyu kyutujukun di'ibu tu ttuk'axpuktu ja ja'ay di'ibu 'yuxtijtup ja tuy'ajtun.

¹⁵Mut ja di'ibáty myudajttup ja jyot wyinma'añ wa'ats, tugekyu yu'u wya'adsuty; per di'ibáty kyaj tmubuktu, kyaj tmudaty ja jyot wyinma'añ wa'ats, es ni tii ma yu'u kyawa'adsuty. Pes extu yu jyot wyinma'añ esu jya'ajun tugekyu 'yaxuk'ajtta'ay. ¹⁶Du'un jyuna'andu ko t'ixy'attu Dios, per di'ibu tyuundup yajni'guxu'kudup ko kyaj tyuy'ajtunuty; pes kyaya'oyjyáwudu es kyaj kyajxykypúktu, es kyatimtuundup di'ibu oy.

Oybyu esu wa'atspu xupjukun

2 Per di'ibu mij mya'uxpúkup, ja'a di'ibu nuixp ti'igyu mut ja oybyu xupjukun.

²Tuk'uxpuk ja mujja'ay yedyujk es ñayjyujwijsumbítudut ku'um, di'ibu naymyay'ajt naywyindsu'kup, oy tni'áwut ja Diosu 'yayuk, esu Dios tpadúnut tsojkun muut es ma'xtujukun muut. ³Tuk'uxpuk nandu'un ja mujja'aydyoxytyujkuty es windsu'kun muut jya'ay'átut, kyaj pyi'ts'áw pyi'tskajxut, kyaj myu'uuk myumu'ugudut, es di'ibu yajktup ja oybyu jujwijsumbijtum.

⁴Du'un mbaat ttukni'ixudu ja kasaadu una'ktoxytyujkuty es ttsóktut ja ña'ay es ja 'yu'unk 'yuna'kuty, ⁵ñayjyujwijsumbítudut, wa'ats jyiky'áttut, tkwentu'áttut ja jyun tyujk, ñaygyubúkedut ma ña'ay, esu du'un ni pún tkakajxpaadut axuuk ja Diosu 'yayuk.

⁶Tukni'ixudu nandu'un ja una'ktujkuty es ñayjyujwijsumbítudut. ⁷Es mo'oy mij ku'um tu'ugu oybyu kajxwíjun esu ijxpajtun ma otyyim tiity tugekyu. Ko xytyukni'ixut, tun mut tugekyu windsu'kun esu tuda'aky'ajtun. ⁸Pun mdukni'ijxup ko nidugekyu tjiky'áttut ja jyiky'ajtunu wa'atspu di'ibu kyaj mbaat pún mut ti yajnide'xyuty, pes net ja Kristu jya'ayudyu myúdsip tmudáttut ja tsoydu'un, ja'a ko ni madsoo mbaat tkapaaty yu axuk'ajtun ma yu njiky'ajtan'ajtum.

⁹Kajxwíj nandu'un ja po'oduumbuty es tmumudówdut ma otyyim tiity yu wyindsún

wyindájuty, a'uw agajx es kyaj ñaygyu'adsówudut. ¹⁰Katu ti ttoñ tmawa'añ. Wa'an t'ity yajxón tuda'aky, es du'un oypyúnuty iixup ja jyiky'ajtun ko ja 'yuxpukun Dios, yu nYajnitsokpu'ajtum, byeen jyantsy'oy jyantsytsyújuty.

¹¹Es mut ko Dios dyaka'añ ja ñitsokun ma nidugekyu ja'ayuty, tu xytyuk'ijxum ja 'yoy'ajtun. ¹²Es yu oy'ajtun xytyuk'uxpukun ko koonum nmastútum ja jiky'ajtunu axukpu, nnayjywjijsumbijtum es njiky'ajtum yaa ma tyadu naxwínudu wijy kejy, tuy'ajtun muut es éxtum ja Dios ttseky, ¹³maanum n'awijx njup'ijxum ja timpu ko muj'ajtun muut myina'añ ja Jesukristu, ja'a nmujDios'ajtum esu Yajnitsókpu. ¹⁴Jesukristu ñaygyuyajku ma ja o'kun ma udsajtum xyjapátum, es du'un oj xyajtsókum ma ja axuk jiky'ajtun, oj xyajwátsum, xyja'a'abujkum, xyja'ay'ajtum es ndu'unum tugekyu di'ibu oy.

¹⁵Tukni''ixu mij tugekyu tyaadu, es jotmukmo'oydyu es jujwijsumbít mut tugekyu m'ana'amun di'ibáty mmudo'oxup. Katu mnayyákyuty es pán mgamuj'ixudut.

Dios mubujkputujk pátudup es tyúndut

3 Tukjamyatstu ko twindsu'ugudut ja yajkutujkpu es myumudówdup ja justisutujkuty, es ttúnut otyyim tiity yajxón, ²katu jya'ayni'ow jya'ayniyaaxudu, yuunk naxypy es oyja'ay'áttup, es dya'ixudut ma 'yaa jyot ko tyuda'agyuty mut nidugekyu ja'ayuty.

³Pes udsajtum nandu'un ijty ngujuun'ajtum es kyaj ijty nmamudo'om ja Dios. Du'un ijty njudijtum éxtum ja ja'ayun di'ibu tu tyu'udugóy es 'yane'emyuty otyyim di'ibu winma'añuty, njiky'ajtum axuk, nnaywyinnaxuja'am mut tii, ndukmudsip'ajtum tii oypyúnuty es nnaydyuk'ak'ajtum ijty nixim niyam. ⁴Per ko Dios, yu'u nYajnitsokpu'ajtum, dya'ijxu 'yoy'ajtun esu tsojkan ma ja naxwínudu ja'ay, ⁵oj xyajnitsókum, kyaj mut ko tuxyup oynu'unun ti oy ndu'unum, ja'a du'un mut ko tmudaty ja pa'ayo'on mut udsajtum, Espiritu Santukyujxm oj xyajwátsum es oj xymyo'oyum ja jembyu jot winma'añ, éxtumxyup jemy xyajmi'inum jiky'ajtpu. ⁶Mut yu'ugyujxmu Jesukristu, nYajnitsokpu'ajtum, Dios tu xymyo'oyum ja Espiritu Santu, ⁷es myay'ajtungyujxm oy nwu'umá'anum mut ja Dios, es du'un n'awijx njup'ijxum ja kuma'añ, ja jiky'ajtunu winu xuu winu timpu.

⁸Tyaadu du'un tuy'ajtun, ndsejpyuts es byeen xyñikajxpátut tugekyu tyaadu, ja'a du'un es di'ibáty myubujktup ja Dios ñaygyuyákudut es ttúnut yu'uyu oybyu. Tyaadu du'un oy es tuump mut nidugekyuty. ⁹Katu xymyadya'aktu di'ibu ni ma mgatu'unxudu, es ni mganaymyujpajta'aga'anudut nidu'uk nidu'uk wi'ix jyiky'ajttu ja m'aptujkuty, es katu ti mnaydyukwin'ix mnaydyukjup'ixudu o mnaygyajxytsyiigudu mut

ja'agyujxmu Moisesu 'yana'amun.
Tugekyu taadu ni madsoo
mgatu'unxudu.

¹⁰Es pun ja pun
dyajnaywya'xa'añuty ja
mabujkputujk, tukjaygyuku
tugok, es pun kyaj kyajxykyupéky,
tukjaygyuku jatugok; es pun
kyaj mdimmumadóyuty, katu
xyñakytyuñu kwentu. ¹¹Pesu
tadu da'umbu ja'ay kyaj
jyiky'aty tæy'ajtun muut, es yu
kyu'umbojpkuyjxm ñaydyugóyuty.

Di'ibu Paablu tyuknipejkypy ja Titu

¹²Naskaxuyaambyuts ja Artemus
o ja Tíkiku. Ko jya'tut, tun esuts
xyñija'tut Nikópolus kajpnóty,
mut ko da'unuts tu ndukniwitsu

ko nyajnaxa'añuts ja xux po'o
jap. ¹³Pun mabaat mmada'aky,
puduku yu Zenus esu Apolus, es
xymyo'oyut di'ibu tugoy'ajtxup,
es dyajtu'uyo'oyut ja nu'u tyu'u
kudiibu ti tyugoy'ajtxudut.

¹⁴Tukni'ixudu yu nmugu'uk'ajtam
nandu'an es ttúndut ja oybyu es
tpudákudut di'ibu tugoy'ajtxup,
esu jyiky'ajtun tyúnut.

Kajxpo'xun

¹⁵Nidugekyu nmugu'uk'ajtam
di'ibuts ja yam muut n'ittu,
mduknigáxudu ja Dioskajxy.
MayDios xy'anuumudu
nmugu'uktujk'ajtam. Wa'an ja
Dios mgunu'xudu nidugékyuty
miidsuty.

Neky Di'ibü Paablü Tyuknigajx Ja Filemón

---

¹Üj Paablü. Tsimdsyunaabyüts müts kots ngajxwa'xy ja Jesukristü 'yayuk. Üj esü nmügu'uk'ajtüm Timotee nduknigáxtüdsü tyädü neky mij, mümüduumbü, mügu'uk Filemón, ²es yu Jesukristü myüduumbüty di'ibü naymyüjküdüp mä mdüjk, éxtüm nmügu'uk'ajtüm Apyü esü Arkipü, di'ibü müüt nmüdu'unüm ja Jesukristü. ³Wa'an ja Dios Teety esü Nindsün'ajtüm Jesukristü mgunu'xüdü nidügekyü miidsüty, es mmo'oyüdü ja agüjk'ajt jotkujk'ajtün.

Filemongu tsojkün esü myübüjkün

⁴Kots ngajxta'aky, dü'üñümsts nja'agyüda'aky ja Dios mijtskyüjxm, ⁵müts kots tü nmüdoý wi'ix xymyübeky ja Nindsün'ajtüm Jesús es ko xytsyky pünüty Diosü jya'a'ajtypy. ⁶N'amdeebüts ja Dios es dü'üñüm x'üxta'ayüt wi'ixü ja'ay xytyuknijáwüdüts ja di'ibü nmübüjküm, esü dü'ün xywyinmüdooda'ayüt tügekyü ja oy'ajtün di'ibü nmüdajtüm ja'agyüjxm ko ti'igyü n'ijtüm müdü Kristü. ⁷Jotkujküts es xondákprüts müts ja mdsojkün, ja'a ko müts mij

mügu'ugítü, ja Diosü jya'ayüty tü 'yagüjk jyotkujküdü.

Paablü ja Filemón t'amdoý ja may'ajtün müts ja Onesimükyüjxm

⁸Paaty müdü tyäädü, oy éxtümü Jesukristü 'yapóstalü xyprütprüts es nduk'ana'amüt di'ibü mdünüp, ⁹njamünu'xta'agaampy tsojkungyüjxm. Üj Paablü, müjja'ayñüts es tyámüts ndsimdsyüünü müts kots nmüdüñ ja Jesukristü, ¹⁰n'amdeepy tü'ugü may'ajtün müts yu'ügyüjxmü Onesimü, di'ibüts üj nmüdajtypy éxtümdsü n'u'ungün, ja'a ko üjts ja'a tü ndukmübeky ja Kristü ko oj xykyu'ixy yä mäats ndsimdsyüünü.

¹¹Tünyüp yu Onesimü ni ti tü'unün mgamooyü, per tyam mdu'unxüdübü net yajxón, éxtümsts üj tü xymyüdüñ ja yam. ¹²Nduknigajxümbijtypy jatügok, oyxyüp jyadu'un'ajtrü éxtümdsü ngu'üm jotün. Pes axaju yajxón. ¹³Üj tüxyüpts njajüna'añ esxyüp 'yakwe'emy müts üj, esxyüp xymyüdüñüts mä mij mjapaadyüty mäanümsts n'aktsimdsyüünü müts yu'ügyüjxm kots ngajxwa'xy ja oybyu

ayuk. ¹⁴Per kyajts njatyimtseky es xyjatyimpudákudats pún kyaj mij mjána'añ. Ndsejpyuts esuts xypyudákut mut mij ja mgu'umdsokún, paaty kyajts n'ak'yajwu'amuya'añ ja Onésimu ja yam. ¹⁵Wa'anu da Onésimu oj mmastu'udyuty waanu tiempu, es tyam xymyudátut winu xuu winu tiempu, ¹⁶kyaj ñakydyu'unuty éxtum tu'ugu ja'ay juybyu, tyam du'un waanu oy éxtum tu'ugu mugu'uk di'ibu mjantsytsyejpy. Uj njantsytsyejpyuts byeen, per mij mbátup es xytsyókut waanu ni'igu, kyajnum éxtumu ja'ay juybyu, per waanu oy éxtum tu'ugu mugu'uk di'ibu jemyñum t'axaju Nindsun'ajtum.

¹⁷Paaty mugu'ugitu Filemón, pún xy'uxkajpats éxtum miyu mmamuduumbu ma yu Nindsun'ajtum Jesukristu, tunu may'ajtun, axaju Onésimu éxtum jyawu uj ku'um xy'axájuts. ¹⁸Pun tu oynu'unun mmudugóyuty, o pún jaa wil'ix tsoo xymyujuy xymyugwéntuty, tukkabajtkuts uj mij. ¹⁹Uj Paablu, tyaadu nja'ayuts mududsu ngu'am letru: Ujts ngubátup. Oy jyambaaduty uj mij ndukjamyetsy ko

xymyuni'xy'ajtpats uj mij madu mgu'um jiky'ajtun, mut ko ujtsu du'un di'ibu mduknija'aju ja Jesukristu ñitsokun. ²⁰Mugu'ugitu, tunu tyadu may'ajtun di'ibu n'amdeepy nbujktseepy mut ja Nindsun'ajtum Jesukristukyujxm, es du'unuts xyajxonda'agut. Tun éxtum tukka'ax'ajtum ma Kristu.

²¹Nnijayu mut ko ndukmu'awdajtpats ko mguydyúnup, es nnija'abuts ko mdúnup waanu ni'igu kudiinum di'ibu yam n'amdeepy. ²²Nandu'un n'amdoy es xy'uxkúkudats ja njajttákn, mut ko njajp'ijxypyuts ko mut yu'ugyujxmu m'amdo'o mbujktso'onuty miidsuty, Diósuts xymyo'oyup esuts n'awa'atspudsámut es najx ngu'ixtu.

Kajxpo'xun

²³MayDiósuk jyuna'añ ja Epafrus, yu nmudsimyja'ayuts mut yu'ugyujxmu Jesukristu.

²⁴Nandu'un mduknigáxudu Dioskajxy ja Markus, Aristarku, Demus esu Lukus di'ibuts xypyudujkudup ma ja tuunk.

²⁵Wa'an miidsu Nindsun'ajtum Jesukristu mgunu'xudu.

Neky Di'ibü Yajtuknigajxtü Ja Ebreëü Ja'ayuty

Jesukristukyujxmu Dios kyajxy

1 Tim jékyup kanak ok es kanak naxü Dios ttukmugajxy ja kyugajxputy ja n'aptujk'ajtam, ²per naamnüm xytyukmugajxum ja 'yU'unk. Yu 'yU'unk müdu Dios dyajkojy tügekyu di'ibü jaa'ajtp, es tü tmo'oy tügekyu éxtümü kyuma'añ. ³Ja Diosü 'yU'unk yu'u dü'ün jajp éxtümü Dios Teety, es yu'u dü'ünü Dios nandü'ün éxtümü Dios Teety. Tügekyu di'ibü tsajpótm es ya naxwiin ye'epy es 'yity éxtüm t'ane'emy müü ja myuk'ajtün.

**Waanu müj ja Jesús
küdiinüm ja ánkłusuty**

Jesukristü yu'u tü xyajpojpnitugo'oyum üdsajtum naxwiinüdü ja'ayuty, es óknüm ñaxwe'tsy aga'añdsyoo mä Dios Teety yajkutíky tsajpótm. ⁴Paaty tü ttukja'ty ja Jesús tumadátut ni'igü müj'ajtün küdiinümü ánkłusuty, pes tü t'axaju éxtümü kyuma'añ ja xyüü waanü müj küdiinümü ánkłusuty. ⁵Müt ko Dios ni na'a tka'anmaay ni tu'ugu anklus:
Üjts mij xyTyeety'ajtp.
Tyámuts nguxu'ugut kots mij
n'U'unk'áty.

Es nan kyaju Dios t'anmaay ni tu'ugu anklus:

Üjts mij xyTyeety'átup,
es mijts n'U'unk'átup.

⁶Nandü'ün ko Dios tkaxa'añ ya naxwiin ja 'Yu'unk di'ibü ijtp éxtümü ka'axkópik, dü'ün jyuna'añ:

Wa'anü n'ánklusuts t'awdátyuty.

⁷Es ko Dios xytyuk'ixa'anüm wi'ixü dü'ünü 'yánkłusuty, dü'ün jyuna'añ:
Dios ñaskajxup ja 'yankłus éxtümü poj, es éxtümü jünja'angün.

⁸Per ko Dios tñimadya'aky ja 'yU'unk, dü'ün jyuna'añ:

Mij Dios, winü xüü winü tiempü ja mgutujkün 'yity, myajkutúkup müü ja tüy'ajtün.

⁹Müt ko tü xytsyeyky ja tüy'ajtün es tü xy'uxtijy di'ibü axuuk;
paaty tü ni'igü nmo'oy ja xondakün küdiinümü mmügu'uktujkuty.

¹⁰Es nandü'ün ja Dios t'anuumü ja 'yU'unk:

Mij Windsün, tim jékyup xyajtsone'ky xyajtsondáky ja naxwiinüdü,
es mij kü'am xypyujtáky ja tsajp.

¹¹Yu'ujuty tügoodya'aydyup,

per mij mwu'umup winu xuu
winu tiempu.

Nidugekyu yu'ujuty
'yamujudya'ayut éxtumu wit
tyiky;

¹² es du'un xy'adijmúkut éxtumu
tuk wit, es xyajtugátsut,
per mij du'uñum m'ity éxtum
m'ity,
kyaj mjiky'ajtun kyukúxut.

¹³ Dios ni na'a tka'anmaay ni tu'ugu
anklus:

U'uñu mats n'aga'añdsyoo,
extu kots nbujta'agut ja
mmudsip mdekypyatku'p.

¹⁴ Ja ánklausuty, ja'ajun yu'ujuty, es
yajkéxy es tpudúkudut ja di'ibáty
'yaxajuyándup ja nitsokun.

Waanu ni'igu nbadu'unum ja Diosu 'yuxpajkun

2 Paaty, tim tsojkup es ni'igu
nbadu'unum ja Diosu
'yuxpajkun di'ibu nmado'om,
kudiibu ndugo'oyum. ² Ja uxpajkun
di'ibu yajmoodyu ja n'aptujk'ajtun
ankluskyujxmty, yu'u situy
tu ya'ixy ko tyuy'ajtunuty, mut
ko di'ibáty kyaj tkuyduundu,
tyukkumudoo éxtum pyaadyuty.

³ Pes, ¿wi'ix mbaat udsajtun
nyajnimaxum pun kyaj ndu'unumu
kwentu es kyaj n'axájumu tadu
muj nitsokun? Pesu Nindsun'ajtun
Jesukristu ku'um jawyiin oj tadu
tkajxwa'xy, es ja 'yapóstaluty di'ibu
'yaxájudu ja 'yuxpajkun, yu'ujuty
yajtuy'ajtundukudu. ⁴ Dios ya'ijxu
ko tyuy'ajtunuty mut ko tmooy ja
myuduumbuty es ttúnut kanaak
ja muj'ajtun esu ijxwu'amun,
es dyajwa'xy ja Espírítu Santu
myadakun éxtum yu'u tsejky.

Yajpajta'aky ja Jesús éxtumu ja'ay

⁵ Dios kyaj tu trujta'aky ja
'yanklusuty es 'yana'amut ma yu
jembyu naxwíñudu di'ibu itaamp.

⁶ Per jap tu'ugu lugaar ma yu Diosu
jyaaybyajtun ma jyana'añ:

Dios, ¿ti tsoy'ajttap ja ja'ayuty,
ti ko xyjamyetsy es xytuñu
kwentu?

⁷ Tu tuk tiempu xya'amutsk'aty ja
ja'ay kudiinum ja ánklausuty;
mij tu xpyujta'aky es 'yíttut
mut ja muj'ajtun esu
windsu'kun,

⁸ mij tu xpyujta'aky es yu'u
tniwindsun'átut tugekyu
di'ibu ijtp.

Ko trujtáky esu ja'ay twindsun'áttut
tugekyu di'ibu ijtp, kyaj ti oj
wye'emy di'ibu ana'amudup. Per
kyajnum n'ijxum pun mumudoop
oytyiity tugekyu. ⁹ Per n'ijxum
ja Jesús, di'ibu Dios pyujtáak
waanu tiempu esu ánklausuty muj
'yíttut kudiinum Jesús, es tyam
'yo'kunguyjxm ko 'yayooy tmudaty
éxtumu may'aty ja muj'ajtun
esu windsu'kun, es du'un ja Dios
myay'ajtunguyjxm Jesús dyajnáx
dyajkúxut ja adsu'ux o'kun es
nidugekyu ja'ay ttuk'oy'áttut.

¹⁰ Tugekyu di'ibu ijtp 'yity mut
Dioskyujxm, es yu'uguyjxm
tugekyu 'yity. Dios jyatsojk
dyajnujxa'añ tsajpótm ja ja'ayuty
éxtumu 'yu'ungun, paaty tkejxy ja
Jesús es 'yayówat ma 'ye'ky, mut
ko du'unu dun ja Jesús mbaat
dyajpojpnitugódyu ja ja'ayuty es
dyajnitso'ogut. ¹¹ Es ja di'ibu ja'ay
yajnitsékypy es ja ja'ay di'ibuty
yajnitso'ogudup, ti'igyu ja Tyeety.

Paaty kyaj ja Jesús ttuktsoydyúñ
es jyuna'anut ko tmuga'axuty,
¹²éxtum jyuna'añ ma ja Diosu
jyaaybyajtun:

Dios, ʉjtsuts mij nduk'ixy'átup
ja nmuga'axudyuts,
es n'úwuduts ja m'alabanzu ma
mabujkrutujk ñaymyúkudu.

¹³Es nandu'un jyuna'añ:

Uj nbujtákyputyts ja njot
n'ánumuts ma Dios.

Es nandu'un jyuna'añ:

Tyaats ʉj, mut ja u'unguty
di'ibudsu Dios xymyooy.

¹⁴Du'un éxtumu ja'ay ja nini'x
esu ne'pyñ tmudattu, nandu'un
ja Jesús 'yijty éxtumu ja'ayuty, es
mut ko 'ye'ky tkutujkunjuty di'ibu
yajja'ay'o'kp, ja'a njuna'anum
ja mujku'ugópk, ¹⁵es du'un
dyajnitso'oktat di'ibu tsyu'kudup
ja o'kun mabaat jyiky'attu
éxtumu tuumba juybyun. ¹⁶Pes ja
Jesús kyaj myiñ es tpuđakuyáñ
ja ánklasuty, yu'u situyu ja
Abraan tyuump 'yaadsuty. ¹⁷Es
paadyu Dios tpujtáky éxtumu
naxwíñudu ja'ayuty es du'un
tpa'ayówat ja ja'ay ko Dios
tmudúñ, es du'un, éxtumu
teedywyindsungópk tuda'akypyu,
tpujta'agut ja windsu'kun es ja
ja'ay yajpojpu'ma'xut. ¹⁸Es mut
ko Jesús ku'am tu 'yayoy ko ja
mujku'u jyayajpekytyunánu, paaty
mbaat tyam tpuđákudu nandu'un
nidugekyu di'ibáty ja ka'oybyu
tseyjpy es pyekytyúnut.

Waanu muj ja Jesús
kudiinum ja Moisés

3 Mugu'ugítuty, Diosu jya'ayuty,
pánuty ja Dios woojudu,

pujta'aktu mjot mwinma'añ
tugekyu ma Jesús, apóstulu
es teedywyindsungópk di'ibu
ngajxwa'xum ma ja ja'ayuty.

²Pesu Jesús kyuyduun tugekyu
di'ibu Dios tuk'ana'amú ttúnut,
du'un éxtumu Moisés nandu'un
tkuyduun ko Dios pyujtáku es
tnigopk'átut nidugekyu ja Diosu
jya'ayuty. ³Peru Jesús pátup ni'igu
windsu'kun kudiinumu Moisés,
du'un éxtum di'ibu kyejpy tu'ugu
tujk pátup ni'igu windsu'kun
kudiinum ja tujk di'ibu tu tkojy.
⁴Tugekyu tujk, tam di'ibu yajkójup.
Nandu'un jajtpe du'unu Dios di'ibu
yajkoj nu'un tugekyu jyaajuty.

⁵Moisés, éxtum tu'ugu
muduumba, yu'u situy myuduun
yajxónu Dios ma ja Diosu jya'ayuty,
es t'awa'anu tii ja Dios kyajxaampy
óknem. ⁶Peru Kristu, éxtumu
Diosu 'yU'unk, tyiimpy ja oybyu ma
Diosu jya'ayuty, es udsajtum du'un
xyja'ay'ajtum pun n'akmabujkam
yu'u es amumdu'uk jot n'awixum
di'ibu xytyukwandákum.

Po'xtákn ma Dios

⁷Paaty jyuna'añ ja Espírítu Santu
ma ja Salmu neky:

Pun mmudoodup tyam ja Diosu
'yayuk,

⁸katu m'aa mjot xypyujta'aktu
juun,

éxtum 'yadutstu ja m'aptujkuty
ko tnibudu'ktu ja Dios es
twinma'añ'ijxtu jam muj
ittum.

⁹Es ja Dios jyunañ:

Oy miidsudyu m'aptujk tja'ijxtu
justyikxy jumujt di'ibuts
nduun ma ja muj it,

xywyinma'añ'ijxtats ja'a.

¹⁰ Paadyuts n'ajku mut yu'ujuty, es njunáñuts:

“Du'añumu tadu ja'ayuty wiink tu'ujum yo'oydyup ma jyot wyinma'añ, es kyaj tu tpaduna'andu ja nnu'u ndu'ujuts.”

¹¹ Paadyuts oj nwanđa'aky mududsu n'aku, esuts njunáñ: “Ni na'a taaduty kyatákuđut mađsu nbo'xtákn.”

¹² Paaty miits mugu'ugítuty, naygywentu'átudu kudiibu ni tu'uk miits tkamudátut ja jyot wyinma'añ axuuk es t'uxtjudu Nindsun'ajtum Dios. ¹³ Ni'igu bom bom mnay'uwij mnaygyajxwíjđut nixim niyam, éxtum ja Diosu 'yayuk jyuna'añ “tyam”, es kudiibu ja pojpu mwin'uunudut es myajju'unxudut ja mjot mwinma'añuty. ¹⁴ Mut ko mudu Kristu nbátum ja oy'ajtun, yu'ayu ko Dios nmudu'unum mabaat njiky'ajtum, du'añum nmubujkam éxtum ko oj nmubujktso'onum Kristu.

¹⁵ Yu'u 'yandijpy ja Diosu jyaabyajtun ma du'un jyuna'añ: Pun mmudoogujkudup ja Diosu 'yayuk tyam, katu juun xymyudattu mjot mwinma'añuty éxtum 'yadutstu ja di'ibáty ñibudu'ktu Dios.

¹⁶ ¿Es púnudyu dunu tyaadu 'yandijpy ja di'ibáty myudoodu es tmudsip'ajttu Dios? Ja'a du'unuty nidugekyu di'ibu natyu Moisés tu dyajpudsámdu ma Ejiptu ñax.

¹⁷ ¿Es púnudyu Dios yajjot'ambujk justyikxy jumajt? Ja'a du'unuty di'ibáty pekytyuundu es

'yo'ktaaydyu jam muj ittum. ¹⁸ ¿Es púnudyu Dios tyuknibujtáku es twandaky es kyaj tyákuđut ma Diosu pyo'xtákn? Ja'a du'un di'ibu kyaj tmumodoodu Dios. ¹⁹ Es mut yu'u Dios xytyuk'ijxum ko kyaj oj mbaat tyákuđu ja'agyujxm ko kyaj myubujkudu.

4 Paaty naygywentu'ajtum, ja'a ko tyambaadu Dios xywyandákum es mbaat ndujkam ma yu'u pyo'xtákn, éxkam miidsuty nidu'uk mgatákuđu jap, ² mut ko yajtukmugajxum uđsajtum nandu'un ja oybyu ayuk, du'un éxtum ja'ajuty; per ni wi'ix kyatu'unxudu ko tmudoodu, mut ko kyaj tmubujktu di'ibu Dios wandákkudu. ³ Per uđsajtum, di'ibáty nmubujkam, tujkam ma Diosu pyo'xtákn; per di'ibáty kyaj tmubujktu, du'un yu'ujuty éxtum ja Dios jyunáñ:

Ajkupts mut yu'ujuty, es tuts nwanđa'aky ko ni na'a taaduty kyatákuđut mađsu nbo'xtákn.

Du'un jyunáñ oy tjatuundaay tugekyu ko oj dyajkojy ja naxwíñudu, ⁴ mut ko ma ja Diosu jyaabyajtun tmadya'aky ma ja myujjuxtujk xuubu:

Ko tyuunk ttuundaay, kyumjuxtujk xuubu oj pye'xy.

⁵ Ma jatuk peky ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ:

Kyaj tyákuđut mađsu nbo'xtákn.

⁶ Yu'u xytyukjaygyujkam ko naaguty 'yaktukya'andunum ma tadu po'xtákn. Púnuty jawyiin ya'awa'anudu ja oybyu ayuk kyajyum oj tyákuđu, ja'agyujxm ko tkamumodoodu. ⁷ Paaty ja Dios

tpujtáky tu'ugu jembyu tiempu, éxtum ja Diosu 'yayuk jyuna'añ "tyam", éxtumu Davit waanu óknem tmadyaky ma ja Diosu jyaabyajtun:

Pun mmudoogjukudap ja Diosu 'yayuk tyam,
katu juun xymyudattu m jot
mwinma'añuty.

⁸Pes, kooxyup ja Joswee oj dyajnujxtu ja israelítuty es dyajtákuxyup ma yu Diosu pyo'xtákn, kyajxyup ja Dios oj tngajxy ja wiinkpu tiempu.

⁹Paaty njaygyujkum ko je'eyum wye'emyñum pujke'eky tu'ugu po'xtákn ma pyo'xtut ja Diosu jya'ayuty; ¹⁰es di'ibu tu tyujkunú ma tyadu po'xtákn es tam pyo'xnu, tu ja tyuunk ttuunda'ay, du'an éxtum ja Dios pye'xy ko tyuunk ttuundaay. ¹¹Pes n'okjottugo'oyum es ndujkum ma yu tadu po'xtákn, kudiibu ni tu'uk tkapanujxtut di'ibáty kyaj tmabujktu Dios.

¹²Ja'a ko yu Dios ja 'yayuk myudajtypy ja muk'ajtun es ja'agyujxm jyaaty ja jiky'ajtun. Tyuktujkudyaapy ma ni tu'ugu espaadu di'ibu majtsku 'yaa mbaat kyatuku, tujkup ma ti ja ja'ay wyinmaaydyup o tsojktup, yajniguxe'kypy nidugekyu ja ja'ayú jya'ay'ajtun. ¹³Dios ñija'adyaapy tugekyu di'ibu ijtp. Mut ja Dios, kyaj ti 'yity ayu'udsyu, tugekyu 'yity ixx nide'xy ma yu'u di'ibu koonum ndukkukaya'anum ja ngwentu'ajtam.

Jesukristu teedywyindsungopk'ajtp

¹⁴Es nandu'an nmudajtam yu ndeedywyindsungopk'ajtam jam

tsajpótm. Yu'u du'an ja Jesús, Diosu 'yU'unk, di'ibu tu ñujxnu tsajpótm. Paadyu du'an n'aktimmubujkum ja Dios mut winu njot'ajtam. ¹⁵Pes yu ndeedywyindsungopk'ajtam yajxon tñjawu yu n'ayo'on'ajt njotmay'ajtam es ko tyugoy'aty ja nmaja'ajtam, mut ko Jesús ku'am tmumadaky ja ayo'on jotmay ko ja mujku'u jyayajpekytyunanu, éxtum udsajtam nandu'an nyajnaxum. ¹⁶Paaty n'okninujxum ja Dios ma yajkutíky, mut ko ñija'am ko yu'u xymyo'oya'anum ja pa'ayo'on, es myay'ajtungyujxm xypudukaya'anum ma udsajtam xytyugoy'ajtxum.

5 Ya naxwiñ yu teedywyindsungópkyt yajtukwijtstútp ma yu ja'ayuty, es yajtuknikajxpéty éxtum ja ja'ayuty ja kyudunaabyu ma Dios, es tmay'at twindsu'ugut ja Dios mut ja'agyujxm ja ja'ayudyu pyojpu. ²Es komu tadu teedywyindsungópkyt pojpu ja'ayuty nandu'an, mbaat tmudaty ja pa'ayo'on mut ja tsuudujkuty es di'ibu tuundugooy kajxtugoodyup, ³paaty koonum tmo'oyut ja Dios ja windsu'kun mut ja'agyujxmu kyu'umbojpu, nandu'an mut ja'agyujxmu ja'ayudyu pyojpu.

⁴Ni pún mbaat kyanabyujta'agyuty ku'am éxtumu teedywyindsungópky, Dios yu'u du'an di'ibu wyin'ijxypy di'ibu yajtukayaampy ma tyadu tuunk, du'an éxtum jékyup twin'ijxy ja Arón. ⁵Es nan ni yu Kristu kyanabyujtaku ku'am éxtumu teedywyindsungópky, Dios yu'u du'an di'ibu pyujtáky ja Kristu, éxtum jyunañ ma jyaabyajtun:

Ūjts mij xyTyeety'ajtp.

Tyámuts nguxu'ugut kots mij
n'U'unk'áty.

⁶Es nandu'un jaaybyéty 'yity jatuk
peky:

Mijtsu du'un mdeety'ajtp winu
xuu winu tiempu,
du'un éxtumu Melkisedek.

⁷Ko tyadu Jesús jyiky'ajty ya
naxwiin, net kyajxtáky es muk
jyuu, es t'amdooy tpujktsooy
ja Dios di'ibu mbaat kyutiky
es kyaj ja Jesús ttuknáxut ja
o'kun. Amadoonajxu Dios
ja'agyujxm ko tmumdooy.

⁸Es oy jyaDios'u'unguty, jyajt
tmumadówt ja Tyeety ja'agyujxm
ko 'yayooy; ⁹es ko ttuundaay
tugekyu di'ibu Dios tsyejpy,
ja'agyujxm dyajnutséky winu
xuu winu tiempu nidugekyu
di'ibáty nandu'un mumdoojup,

¹⁰es ja Dios tu pyujta'agyuty
teedywindsungópk, du'un éxtumu
Melkisedek.

Kujotmay ko nmastútum ja mubujkun

¹¹Taanum may di'ibuts
n'aktukjaygyukyaampy, per tsip
es ndukni'ixudut miidsuty, mut ko
tu mjumbittu kuuun. ¹²Taaxyup
miidsuty mjaya'axpujknú ma
wiinkpúty, mut ko tu jyajknú
ma miits xy'axájudu Jesús;
per mdugoy'ajtxudup pún
mduk'axpákudup jatugok
jemy ja tuj'ajtun di'ibu kyaj
tsyípty ma Diosu 'yayuk. Pes
miidsuty du'un m'ak'ittu éxtumu
maxu'ungun di'ibu kyaj mbaat
tje'xy ja kudu'utspu, tsyojktup pún
jajtsi'idsudup. ¹³¿Es wi'ix mbaat

tu'ugu maxu'ungu'unk di'ibu tsi'tsp
nduk'axpujknú ja jiky'ajtunú
oybyu es di'ibu axuuk? Kyaj
mbaat tjaygyuku, ¿kadii? ¹⁴Esu
tadu je'xyu tu'utspu, yu'u je'eyu
taadu pún myudajtypy ja tyuts; es
nandu'un ja axpujknú tsippu, yu'u
jyagyujkup je'eyu ja ja'ay di'ibu
mbaat tmawinma'añbyaaty yu
oybyu esu axuukpu.

6 Nyajtu'uyo'oyum ja Diosu
'yayuk koonum oy nnija'am
di'ibu Dios tsyejpy. Kyaj natim
ja'ayum ndu'un ngajxum di'ibu
tu nyajtukni'ijxum ko Kristu
nmubujktso'onum, ja'a ko tápnúm
may di'ibu yajnijawyaamp. Kyaj
ja'ayum jatugok ndu'un ngajxum
wi'ix ttseky ko ja'ay tmatstu'uty ja
axuk jiky'ajtun es kyaj jajpaadut
ja ayo'on winu xuu winu tiempu,
ko yajmubéky ja Dios, ²ko ja'ay
yajnubéty, ko ja'ay yajku'unixajy,
ko ja o'kpu jyiky'pyáktut es
yajpayo'oydyut, tam di'ibu
yajmo'oydyup ja ayo'on winu
xuu winu tiempu es tam di'ibu
yajmo'oydyup ja jiky'ajtun winu
xuu winu tiempu. ³Ndu'unumu
du'un pún junaambu Dios.

⁴Ja ja'ayuty di'ibu tu tnijawudu
ja Diosu jya'a, di'ibu tu t'axájudu
ja Diosu myadakun, di'ibu tu ja
Espíritu Santu tmudattu, ⁵di'ibu
tu t'ixtu ko oy ja Diosu 'yayuk es
ja muk'ajtun di'ibu miimp kudakp,
⁶ko du'ambu ja'ay pyekykya'adu
es jatugok jyiky'attu axuuk éxtum
'yijty jyiky'attu, kyaj 'yok'o'oyunu
es jatugok jyumbítut ma Dios.
Du'un tpaaty éxtumxyup ja Diosu
'yU'unk jatugok dyajkruuzpáttu esu
Diosu jya'a yajnixi'iky yajtukxi'iky.

7 Pes yu'u du'an éxtumu kam di'ibu 'yuktutsypy ja nuu tuu. Punu tyadu kam yajwindiipy ja pyujta'aky di'ibu yajtuunup, Dios kunu'xudup; 8 per pun je'eyu 'yapyñbyadsemy, kyaj tsyobaaty. Tyadu kam tim tsojk yajkajxpoka'añ es yajnino'oga'añ.

**N'awijx njujpijxum di'ibu
ti'igyu xya'ijtam**

9 Oyuts miidsudyu du'an njanija'ayubadu, mugu'ugítuty, ndukmu'awdajtupts ko kyaj miits xymyastu'uttu ja Kristu es kyaj xy'uxtijtut ja nitsokun di'ibu yu'u yajkypy. 10 Dios tyiimpy éxtum pyaadyuty; kyaj tja'aydyugóyut di'ibu miidsuty oy mduundup. Dios jyamyátsup ko miits xya'ijxadu mdsojkun mut ja jya'ayuty, mut ko xypyudajkadu es du'uñum xy'aktimpudúkudu. 11 Ndsejpyuts es miits nidu'uk nidu'uk xy'aktimmadúndut ja Dios mut winu m'aá mjot mabaat mjiky'attu, es du'an xypyaattut ja oy'ajtun di'ibu m'awíxtup. 12 Kyajts ndseky mjumbítut nuux, ni'igu xypyanyjxtut ja tyu'ununuty ja di'ibu myaduundup ja Dios mudu ma'xtujkun, es du'an t'axájudu ja kyuma'añ di'ibu Dios oj twanda'aky.

13 Es du'an jyajty mut ja Abraan. Dios wandaku es jyunañ ko tkuydyuna'añ. Pes kom kyaj 'yity ni pán di'ibu ni'igu tmudaty ja muj'ajtun púnxyup muut trujta'aky ja wandakun, ta Dios ñayjyunanu ka'am. 14 Du'an jyunañ: "Tuy'ajtun ko njantsykyunu'xaampy es nmo'oyaampy ja mduamp m'aats tugoomyay. Uj Dios, nwandákypyuts." 15 Abraan

myubujk ja Dios ma'xtujkun muut, paaty t'axaju di'ibu Dios tukniwandaku.

16 Ko ja ja'ayuty tmo'oya'andu ja muk'ajtun esu tuy'ajtun di'ibu kyajxtup, net tmo'oydyu ja muk'ajtun mut ko dyajtestiigu'áty di'ibu muju kyutujkun, es jyuna'andu: "¡Por tsyos!", es du'an dyajtydyúkudu ja myadya'aky. 17 Paadyu Dios nandu'un tmooy ja muk'ajtun ja wyandakun ko jyunañ ko kyuydyúnup di'ibu wyandak. Es du'an ttuun es ttuk'íxtut ja di'ibáty kyumayaampy ko kyaj tkakuydyúnut tugekyu di'ibu wyandak, kyuydyunaambyu'u. 18 Kyaj mbaadu Dios 'yanda'aky. Yu'u tu xymyo'oyum yu wyandakun mut ja tuy'ajtun. Yu'u du'an xyajjotkujkun nidugekyu udsajtum di'ibáty ninujxadup es ñitso'ogut, es du'an ja Dios tu xymyo'oyum es nmudajtum tuy'ajtun ko ndujkun tsajpótm es n'ijtam mut yu'u. 19 Ja awijx jujpijxun di'ibu nmudajtum, ja'a ti'igyu ya'ijtypy ja njot'ajt nwinma'añ'ajtam éxtum ja pujxn di'ibu ja barku wyo'on'ijtypy mejyñóty es kyaj ma ñejxy ja barku. Du'an udsajtum n'ijtam éxtumxyup nnajxum ma ja muj tsajptujku 'yaduydyúk es n'ijtam mudu Dios ma Waanu Wa'ats It Wa'ats Lugaar. 20 Jap oj tyuku ja Jesús es ja nu'u tu'u xya'awátsxum, esu du'an jyajty es 'yítut teedywyindsungópk winu xuu winu tiempu, du'an éxtumu Melkisedek.

**Du'unu Jesús tyeety'áty
éxtumu Melkisedek**

7 Tyadu Melkisedek, Salem ryey ijty es teety di'ibu myaduun

ja Diosu Tsajpótmudu. Ko Abraan jyambijty mā oj tu tsiyiptuñ naty mā tu tmumada'aky ja réyuty, tyadu Melkisedek tso'o'õñ es oj tjuj'yo'oy ja Abraan, es tkuni'xy. ²Netu Abraan tmooy ja Melkisedek tuk peky di'ibu wa'x majk peky di'ibu naty tu tpujku ja réyuty mā tsiyiptuñ. Yu xyuu Melkisedek ja'a 'yandijpy “Rey Tui'ajtunduumbu”, es nandu'un “Salem ryey” ja'a 'yandijpy “Rey Di'ibu Yajtsipwa'xp.” ³Yu Diosu jyaabyajtun kyaj xytyukmumadyákum púnu dun ijty tyaak'ajtypy es tyeety'ajtypy, es púnu du'un ijty 'yapteety'ajttup; ni xykyatukmumadyákum ko myiiñ jyajty es ni xykya'anma'ayum ko tu 'yeeky. Mā tyaadu tugekyu du'un kyuxe'eky éxtum ja Diosu 'yU'unk, es teety'ajtrum winu xuu winu tiempu.

⁴Pes, jaygyúkuu wi'ix jyantsymyájudyu tyadu Melkisedek. Yu n'apteety'ajtum Abraan tmooy tuk peky di'ibu wa'x majk peky di'ibu naty tu tpujku ja réyuty mā tsiyiptuñ. ⁵Du'un ja Moisesu 'yana'amun jyuna'añ ko ja teedyuty di'ibu yu Leví tyuump 'yaadsuty, yu'u yajmo'oydyup tuk peky ko wya'xy majk peky ja myu'israelitu ja'ayuty ja puujta'agyuty, oyu tyaaduty nandu'un jyayu'ujuty ja Abraanu tyuump 'yaadsuty. ⁶Peru Melkisedek, oy kyayu'udyu Leví tyuump 'yaats, yajmooy tuk peky di'ibu majk peky wa'x mā ja Abraan, di'ibu naty tu t'axaju ja Diosu wyandakun, esu Melkisedek kyunu'x ja Abraan. ⁷Es wa'ats yajnijawu ko di'ibu kunu'xp, ni'igu myújuty kudiinum di'ibu

yajkunu'xp. ⁸Yu teedyuty di'ibu yajmooydyup ja puujta'aky, ja'ay yu'ujuty es 'yooktu; per ja Diosu jyaabyajtun xytyukmumadyákum ko ja Melkisedek du'un éxtum tu'uk di'ibu jiky'ajtp. ⁹Es ko ja Abraan oj yoxy mā ja Melkisedek, mbaat njuna'anum ko Leví es nidugékyuty ja wiingátypu Abraanu tyuump 'yaadsuty nandu'un tmoodyu ja yojxun; ¹⁰mut ko oy jyatuy'ajtanaty ko Leví kyajnum naty myiiñ jya'ty, japu naty ja Abraan ñini'xóty es ñe'pyñóty tmudajnu di'ibu yajminaampy jajja'taampy ja Leví.

¹¹Pun tim oy tim wa'ats ja ja'ay wye'emyxyup ja Moisés 'yana'amungyujxm, kom yu ana'amun 'yawa'anup esu Leví tyuump 'yaadsuty teety'ajttup, ¿ti ko koonum jyaa'átut jatu'ugu teety éxtumu Melkisedek es kudiinum éxtumu Arón? ¹²Es pun kyaj ja Arongu tyuump 'yaats 'yokteety'ajnu, nandu'un tsyékyuty es tyugátsut ja ana'amun di'ibu junaamp punaty teety'áttup. ¹³Ja Jesukristu, di'ibu tyadu Diosu 'yayuk 'yandijpy es tyeety'átut, kyaj yu'u ja Leví ttuump'áty t'aats'átyuty, 'yutsyu taadu tyuump 'yaats, tuk pekyru ja Israelu tyuump 'yaats di'ibu ni na'a jya'ay kyateety'áty éxtum ja Moisesu 'yana'amun jyuna'añ. ¹⁴Yajnija'ap wa'ats ko ja Nindsun'ajtum jam pyudseemy mā Judaa tyuump 'yaats, es kyaj ja Moisés du'un tngajxy ko jam pyudsúmut ja teety mā Judaa tyuump 'yaats.

¹⁵Ni'igu wa'ats yajjaygyúku di'ibuts tu nnigajxy ko jyaa'átut ja wiinkpu teety éxtumu Melkisedek,

¹⁶tu'ugu teety di'ibu kutujkun myudajtypy es tyeety'átut winu xuu winu tiempu, es kyaj ana'amungyujxm di'ibu junaamp pánu tyuump 'yaats tyeety'átut.

¹⁷Tyaadu du'un jyunañ ja Dios:

Mijtsu du'un teety winu xuu winu tiempu,
du'un éxtamu Melkisedek.

¹⁸Paaty ja Moisesu 'yana'amun kyutugoooy ko muk'ajtun tkamudáty es kyatúñ, ¹⁹ja'a ko Moisesu 'yana'amun ni tii kexy ka'pxy wa'ats oj tkayajwe'emy, per ni'igu waanu muj tyam di'ibu njup'ijxum, es yu'ugyujxm udsajtam nmwingo'onum ja Dios.

²⁰Dios wyandak ko ja Jesús tyeety'átut. Ja wiink teedyuty kyaj yajnikajxpejty mudu wandakun, ²¹per ma situy yu Nindsun'ajtam oj tyeety'áty mudu wandakun, mut ko ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ:

Dios tu ñaywyanda'agyuty es kyaj dyajtugátsut ja 'yayuk:

“Mijtsu du'un teety winu xuu winu tiempu,

du'un éxtamu Melkisedek.”

²²Es du'un n'ijxum ko mut ja Jesús Dios tu tpujta'aky ja kajxy'átypyu di'ibu waanu oy kudiinum ja jékyubu. ²³Ja wiinkpu teedyuty nimay 'yjity, ja'a ko 'yo'ktu es tyujkudu wiingátypyu; ²⁴per mut ko Jesús jyiky'aty winu xuu winu tiempu, winu xuu winu tiempu tyeety'átut. ²⁵Paadyu Jesús ku'am mbaat dyajnutsokta'ay, tyam es winu xuu winu tiempu, nidugekyu di'ibu miindap ma Dios mut yu'ugyujxm ja Jesús, pesu Jesús du'añum jyiky'aty es ñikajxtu'udut ma Dios.

²⁶Paadyu Jesús yu'u du'un ja teedywyindsungópik di'ibu xytyugoy'ajtxum. Yu'u dun wa'ats es kyajpu pyojpu, kyaj dyu'unuty éxtamu pekytyuumbu, es yajpujtáky waanu kujxm kudii tsajpótmudu. ²⁷Ja wiinkpudyu teedywyindsungópikuty ñigutiky dyáktut bom bom ja windsu'kun, tim jawyiin mut ja kyu'ambojpu es óknun mudu ja'ayuty ja pyojpu; per ja Jesús tugok je'eyu mut winu xuu winu tiempu dyajky ja windsu'kun mut ja'agyujxm ja ja'ayudyu pyojpu ko wyindsu'kun'ajty ma ja kruuz. ²⁸Ja Moisesu 'yana'amun pyujtákyty éxtamu teedywyindsungópik yu pekyjya'ayuty; per óknun ja Dios tpujtáky ja wandakun esu 'yU'unk tyeedywyindsungópik'átut, di'ibu jajt oy wa'ats winu xuu winu tiempu.

Jesús nGudunaabyu'ajtam

8 Di'ibu ni'igu muj di'ibuts uudsuty yam n'uu ngajxtup, ja'a ko yu Nindsun'ajtam Jesús, ndeedywyindsungopk'ajtam, 'yu'uñu tsajpótm ma Dios yajkutiky. ²Jam ja Jesús tyeedywyindsungopk'áty ma ja tsajptujk di'ibu Dios yajkoj tsajpótm. Ya naxwiiñ yu wit tsajptujk di'ibu Moisés yajkoj, yu'uyu yu'u ya'agojwinnajxu tadu tsajptujk di'ibu tsajpótm. ³Nidugekyu teedywyindsungópik yajpujtáktu es tmo'oydyut ja yojxun esu windsu'kun ja Dios, paadyu Jesús koonum dyaky ja windsu'kun nandu'un. ⁴Kooxyup ja Jesús jyaaty ya naxwiiñ, ni je'eyuxyup kyateety'áty, mut ko

taanuma teedyuty di'ibu yajktup ja windsu'kun éxtum dyajnigutúku ja Moisesu 'yana'amun. ⁵Peru tyadu windsu'kun, yu'uyu ñikojtútun di'ibu jam tsajpótm; du'un yu'u éxtum ko Moisés dyajkojáñ ja wit tsajptujk, ta Dios 'yanmaayu: “Yajkoj meeru éxtum ja iixpajtun di'ibu nduk'lijx ma Sina'ii Kopk.” ⁶Per ja tuunk di'ibu tyiimpy ja Jesús tsajpótm, yu'u ni'igu tmudaty ja muj'ajtun kadiinam ja tuunk di'ibu pyaduundup ja Moisesu 'yana'amun, mut ko Jesús yu'u du'un nGudunaabyu'ajtum ma yu jembyu kajxy'átypyu. Tyaadu di'ibu jembyu tu 'yoyu, waanu ni'igum yu'u 'yóyuty es ni'igu oy ja wandakun di'ibu muut kadiinam ja Moisesu 'yana'amun.

⁷Kooxyup yajxon tyuun ja kajxy'átypyu di'ibu jawyíñup, kyajxyup tu dyajtugátsy mut ja wiinkpu. ⁸Peru Dios pyekymyooy ja israelitu ja'ayuty, es jynáñ:

Ja'taamp ja tiempu es
nya'óyuduts ja jembyu
kajxy'átypyu mut ja israelitu
ja'ayuty esu Judaa ja'ayuty.

⁹Per kyaj dyu'unuty éxtum di'ibu jékyup nya'uyuyuts mut ja 'yaptujkuty kots nyajpudsuumdu ma Ejiptu ñax, éxtumu u'unkteety ko tmatsy ja 'yu'unk kyu'ugujxy es tkwent'aty dyajtu'uyo'oy; per yu'ujuty kyaj tkuyduundu ja kajxy'átypyu di'ibuts nmudajttu, paadyuts nmastuty.

¹⁰Per ja'taamp ja tiempu mats uj ja n'ana'amun nbujta'agut

ma yu israelitu jyot
wyinma'añuty,
éxtumxyup kyuxja'ayuty
nekykyujxy.

Ujtsu du'un xyDyios'átup,
es yu'ujuty nja'ay'átupts.

¹¹Kyaj ni pán najx ttukni'ixu es ni tka'anuumut yu myugu'uk: “Ixy'at ja Nindsun'ajtum”, pes nidugékyuts najx xy'ixy'attu, myujja'ay myutskja'ayuty.

¹²Nma'xupts uj tugekyu di'ibu tu ttuundugóydyu, es kyajts nnakyjyamyátsut ja pyojputy.

¹³Ko Dios jyna'añ ko dya'oyuya'añ ja jembyu kajxy'átypyu, yu'u xytyuknija'am ko tu tyujknu es kyaj ñaktyuún ja kajxy'átypyu di'ibu jékyup o'oyu; es di'ibu jeky tu 'yijnu, tim tsojk kyutugoyánnu.

Naxwíñudu tsajptujk esu tsajpótmudu

9 Es ma tadu jékyubu kajxy'átypyu di'ibu Dios pyujták mut ja israelítuty, Dios tyuknipujk ja Moisés wi'ix dyajkójtut ja wit tsajptujk es wi'ix ja ja'ayuty t'awdátut ja Dios. ²Pes, du'un ja wit tsajptujk dyajtunaaydyujkudu: Ja jawyiin aduuydyíkypyu ja'a txu'ajty Wa'ats It Wa'ats Lugaar. Jap 'yijty ja kandaleeru es ja meesu mut ja tsajkaaky di'ibu tu yajpajta'aky windsu'kun. ³Myumajtsk aduy uxku'p, jap 'yijty ja myumajtsk aduuydyíkypyu. Ja'a txu'ajty Waanu Wa'ats It Wa'ats Lugaar. ⁴Jap 'yijty ja oorú artal ma yajpoomjókta, es ja kaaxu ma yajpajke'ky tu'ugu oorú tu'ts mut ja je'xy di'ibu Dios yajk es txu'aty manaa. Jap

nandə'un 'yijty ja Arongu tyajk di'ibu Dios yajpuj es yajtuump'ajt, es ja tsaadsétsy ma Dios tkuxjaay yu majkpu mandamyentu. Tyadu kaaxu niwítsyuty jodoty es nikujxy ak tim oorə, ⁵es kaaxu ajup nikujxy 'yawingojnáxyuty majtsku tsajpótmudu jiky'ajtputy di'ibu yajtjítup kerubínguty, mut ja kyakn ya'pwa'xy es dya'aniku ma ja Dios dyajpojpunitugooy ja ja'ayuty.

Per tyam kyajts ngajxtu'xa'lañudsu tadu wit tsajptujk. ⁶Ko ijty du'un abaadu 'yity, net ja teedyuty ijty tyúkudu jap es ttundu ja tuunk di'ibu Dios tu myo'oyudu. ⁷Per ma yu myumajtsk aduudyíkyryu, yu'uyy ijty tujkup ja teedywyindsungópik tógok ma tu'ukpu jamujt; es ko tyuku, koonum tmunejxy ja juyujk tsajkaaja ñe'pyñ es ttukwindsu'agu Dios mut yu'uguyjxmu kyu'umbojpu es nandə'un ja ja'ay ja pyojpty.

⁸Du'un ja Espírítu Santu xytyuknija'am ko ma tadu wit tsajptujk, kyaj ñigutíkyuty esu ja'ayuty tyúkudut Dios windum.

⁹Esu tadu wit tsajptujk yu'uyy je'eyu tu'ugu ixpajtun di'ibu yajpaduump tyamyu, es ja'a 'yandijpy ko ja windsu'kun es di'ibu ja ja'ay vojxtup, kyaj mbaat mut ja'agyujxm ja ja'ayuty wyu'amdu wa'ats ja jyot wyinma'añuty.

¹⁰Tugekyu tadu ana'amun yajkutijkyty ti ja ja'ay kyay 'yuuktup es ñayyajwa'adsudut, es wyitpujtut, es tpujtut ja tsyim tyexy. Du'uñumu du'un yajtúnudu taadu extu ko Dios dyajtugátsut.

¹¹Per tu myiñ ja Kristu, es tyam yu'u du'un teedywyindsungópik

ma otyyim tiidyu oybyu di'ibu tu myiñ; es ma yu Kristu tyeedwyindsungopk'áty tsajpótm, yu'u waanu oy es kudiinum di'ibu naxwíñudu ja'ay yajkojtup. ¹²Es jap ja Kristu tyujku ma ja Waanu Wa'ats It Wa'ats Lugaar, ja'a njuna'anum Dios wyindum tsajpótm, es kyaj oj dyajnejxy ja tsyiip ñe'pyñ esu tsajkaju'ungu ñe'pyñ éxtumu windsu'kun; yajnujx ja kyu'am ne'pyñ es dyajky ja windsu'kun tógok je'eyu mut winu xuu winu tiempu, es du'un oj xyajnutsókum winu xuu winu tiempu.

¹³Ko naaguty kyawa'adsuty éxtum jyuna'an ja Moisesu 'yana'amun, yu teedyuty tyukxijkxudup ja tsyiibu ñe'pyñ es ja tooru ñe'pyñ, es mut ja terneeru jyaam di'ibu tu ñejxy windsu'kun. Du'un yajkuyduuñ ja ana'amun es yajpujta'aky ja ja'ay wa'ats ma ñini'x. ¹⁴Pun du'un ja ja'ay nikujxy wya'atsy, waanu ni'igu ja Kristu ñe'pyñ tmudaty ja muk'ajtun es dyajwa'adsut ja njot nwinma'añ'ajtum es nmudu'unum ja Diosu jiikyryu, ja'a ko mut yu'uguyjxm ja Espírítu Santu ja Kristu ñayyajku ma Dios es wyindsu'kun'áty, ni nu'unu axuk'ajtun.

¹⁵Es paaty ja Jesukristu tujpkuwa'ku mut ja 'yo'kun es dyajti'igyuya'an ja Dios mut ja naxwíñudu ja'ayuty mut tu'ugu jembyu kajxy'átyryu, es yajma'xta'ayut tugekyu ja pojpu di'ibu tu yajtún ma ja jawyiimbu kajxy'átyryu. Du'un ttuun es di'ibáty ja Dios oj wyinwítsudu,

t'axájudut ja kuma'añ winu xuu winu tiempu di'ibu Dios oj twanda'aky.

¹⁶Ko yajniáwá ko tu'ugu ja'ay 'yeeky di'ibu tu naty ja ayuk dyajwe'emy, nétnum tyuñ ja ayuk di'ibu tu dyajwe'emy. ¹⁷Kyaj tyuñ ja ayuk di'ibu tu dyajwe'emy pún jiky'ajtpnum ja ja'ay, jaanum tyuñ ko naty tu 'yo'knu. ¹⁸Paaty má ja jawyimbú kajxy'átypyu, je'eyu tyuñ ko ne'pyñ tsyuñ xye'xy. ¹⁹Ko Moisés tkajxwa'xy tugekyu ja Diosu 'yana'amun má nidugekyu ja'ayuty, net twijtse'ky ja lanu tsaptspu es ja isopu kepy, es dyajxe'ky má ja tsajkaju'ungu ñe'pyñ esu tsyiibu ñe'pyñ ttaam'yo'oy mut ja nuu, es ttuknixjky ja ana'amun neky es nandu'un nidugekyu ja ja'ayuty. ²⁰Net jyunáñ ja Moisés: “Tyadu ne'pyñ di'ibats tu nxijkxy, yu'u ñikajxpejtypy ja kajxy'átypyu di'ibu Dios tu t'ane'emy es xykyuydyúndut.” ²¹Moisés nandu'un mut ja ne'pyñ ttukxijkxy ja wit tsajptujk es tugekyu di'ibu jap yajtuundup ko Dios t'awdattu. ²²Pes ja ana'amun yajkutijky py es jawaanu kyaj tugekyuty wya'ats'áttut mut ja ne'pyñ. Es pún kyaj ja ne'pyñ yajtémy yaj'yéky éxtumu windsu'kun, kyaj yajme'xy ja pojpu.

**Kristu 'yayo'ongyujxm
ja peky wya'atsy**

²³Du'un wyatsy ja wit tsajptujk es di'ibáty jap tuump. Peru tyaduty yu'uyu je'eyu tsajpótmadu tsajptujku 'yijxpajtun. Paaty koonum oj wya'atsy ja tsajptujk di'ibam tsajpótm mut ja

windsu'kun di'ibu ni'igu tmudaty ja muj'ajtun. ²⁴Paadyu Kristu kyaj oj tyuku má tsajptujk di'ibu ja ya naxwiñ, ja tsajptujk di'ibu je'eyu 'yagojwinnajx'ajtypy ja tsajpótmadu tsajptujk. Kristu tujku tsajpótm es xykyuduna'ayum udsajtam Dios windum. ²⁵Yu teedywyindsungópkuty tujkudup má ja Waanu Wa'ats It Wa'ats Lugaar jumujt jumujt es dyaktu ja windsu'kun ja ñe'pyñuty ja tsyiivu'unk o tsajkaju'unk. Peru Kristu kyaj du'un ñayyajku windsu'kun kanak ok nibudu'uk. ²⁶Kooxyup 'yokdu'unuty, koonumxyup 'ye'ky kanak ok ko ja naxwiñudu tsyondaky es tyambaat. Per naamnun yu xuu yu tiempu di'ibu tim óknun, ja Kristu jya'ty naxwiñ es ñayyákyuty windsu'kun je'eyu tugok mut winu xuu winu tiempu, es tjo'odsánnu ja ja'ayudyu pyojputy. ²⁷Extum tu yajtuk'amubajtaagu es nidugekyu ja'ayuty 'yoogut tugok je'eyu, net yajpayo'oydyut, ²⁸nandu'un ja Kristu ñayyajku windsu'kun tugok je'eyu es tjo'odsánnu ja ja'ayudyu pyojputy. Es ko myínut myumajtsk okpu, kyaj ñakyñayyaka'añuty éxtumu windsu'kun, minaamp es tmunuxa'añ ja di'ibátyu naty tu 'yaxájudu éxtumu Yajnutsókpu es 'yawix jyujp'ixudu.

10 Ja ana'amun di'ibu Moisés yajmooy, du'un ja'a éxtumu awax di'ibu yajniáwe'ekypy wi'ix 'yity ja oy'ajtun di'ibu miimnnum, ja ana'amun kyaj jya'ajuty ja oy'ajtun ku'um. Paaty ja windsu'kun di'ibu ja'ay yajktap jumujt jumujt, kyaj mbaat ja ja'ay dyajw'u'umdut oy

wa'ats pánaty Dios mywíngooḅap.

²Pes pún tų'ajtúnxyup ana'amungyųjxm dyajwa'atsy ja ja'ayu pyojpųty, kyajxyup t'okja'anu ja pyeky es kyajxyup t'ok'yajknu ja windsu'kun. ³Per ja windsu'kun di'ibu ja ja'ay yajktųp jųmųjt jųmųjt yajtukjamyajtstųp ja ja'ay ko pekyjya'ay ja'ajųty, ⁴mųt ko ja tooru ne'pyń esu tsiyip ne'pyń ni na'a mbaat tkayajjuge'eky yų pojpu.

⁵Paaty ko myiń ja Kristu, net t'amaay ja Dios:

Kyaj mij xytsyejky es myajtukwindsu'ųgat ja jųyujk esu myajmo'oyųt ja yojxun, paaty mij tų xmyo'oyųts tu'ugu nini'x.

⁶Kyaj tų xy'oyjyawu ko ja jųyujk ņitoy, ni ja di'ibu ja'ay yojxtųp pekykyųjxm.

⁷Tats njunáń: “Tyaats ųj, du'ún ęxtųm jaybyety 'yity mųt ųj ma ja jaaybyajtun, esųts nduna'ań di'ibu mij mdsejpy.”

⁸Jawyiin jyunáń ja Kristu ko Dios kyaj tseky es yajtukwindsu'ųgat ja jųyujk es yajtóyųt ja yoxy di'ibu ja ja'ay yajktųp, oy ja Diosu naty tų tjayaky ja ana'amun di'ibu tyuk'ane'embyu tadu windsu'kun.

⁹Ta jyunáń: “Tyaats ųj, esųts nduna'ań di'ibu mij mdsejpy.” Du'ún xytyuknija'am ko Dios yajjugekypy tadu jawyiimbu maywyindsu'kun es tųjktak'aky ja windsu'kun di'ibu ja Kristu yajk. ¹⁰Xyajwátsum ja Dios mųt ko Jesukristu ttuń di'ibu Dios tsyejpy ko ttukwindsu'ka ņini'x tųgok je'eyu mųt winu xuu winu tiempu.

¹¹Nidugekyu teetytyųjkaty bom bom tųjta'aktu ja windsu'kun nan ja'ayambu kanak ok, oyų tyadu windsu'kun ni na'a mbaat tkajo'otsy ja pojpu. ¹²Per ko Jesukristu ņayyajku tųgok je'eyu ęxtųmu windsu'kun mųt ja pojpu winu xuu winu tiempu, net ņaxwe'tsy Dios Teety 'yaga'ańdsyoo. ¹³Jam t'awixy extu ko Dios tyukmųmada'agudųt yų myudsųpty, ¹⁴ja'a ko mųt yų'ųgyųjxm tadu tųgokpu windsu'kun dyajwe'emy tųgekyu ak oy winu xuu winu tiempu ja di'ibáty nu'ųyo'oy tu'uyo'oydyup es wa'ats jya'ttut. ¹⁵Yu Espiritu Santu til'igy jyunana'ń, mųt ko jawyiin tmadya'aky:

¹⁶Du'ún jyunana'ń ja Dios: Oknųmts nbųjta'agudųts ja jembyu kajxy'átypyu mųt ja israelítaty. Nbųjta'agųpts yų n'ana'amunaty ma jyótuty, es njaaywyu'amudųts ma ja wyinma'ańųty.

¹⁷Es jatuk peky jyunana'ń: Nina'ats ngajamyátsut ja pyojpųty es ni ja 'yaxuk'ajtunųty.

¹⁸Es ko ja pojpu du'ún yajme'xy, kyaj ņakysųékyųty ja windsu'kun esu pojpu yajma'xut.

N'okmųwingo'onųm ja Dios amumdu'uk jot

¹⁹Mųgu'ugítuty, mųt ko yų Kristu tteemy dyejky ja ņe'pyń ęxtųmu windsu'kun mųt ja nbojpu'ajtųm, paaty mbaat ndųjkųm amumdu'uk jot ma Dios, ²⁰mųt ko du'ún ęxtųmu teedywyindsųngópk ņajxy ma ja adųydyúuk es jya'ty ma

Dios, nandu'unu Kristu ñayyajku windsu'kun es dya'awatsy yu nnu'ajt ndu'ajtam jembyu, di'ibu xytyukpátum ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu es xyajjo'omum ma Dios. ²¹Mut ko nmudajtam tu'ugu teety mujpu di'ibu kyudunaapy ja Diosu jya'ayuty, ²²paaty n'okmawingo'onum ja Dios amumdu'uk jot, mut ko yaxón nniija'am ko yu njot'ajt nwinma'añ'ajtam tu wyatsta'ay es kyaj ti nbekyja'am, es ko tu yu nnini'x'ajtam wyatsta'ay mut ja wa'atspu nuu. ²³Min n'akmubujkum ja Jesús amumdu'uk jot, mut ko yu'u tuya'ajtan tkuydyuna'añ di'ibu wyandak, ²⁴es n'ok'xta'ayum ja winma'añ es nnaybyudujkum nixim niyam es nmudajtam waanu ni'igu tsojkun es ndu'unum di'ibu oy. ²⁵Naaguty kyaj ñakyñaymyúku mut ja myu'uxpukputy. Kyaj n'adsútsu éxtum yu'ujuty, n'oknayjyotmukmo'oyum nixim niyam, es waanu ni'igu tyam, mut ko tyimpátu ma Jesús jyumbita'añ.

²⁶Pun njanija'am ja tuya'ajtan es n'akpekytuun'adútsu, kyaj ñakyjyaaty ja windsu'kun di'ibuxyup nyajkum ma Dios es ja nbeky'ajtam xytyukniwátsum, ²⁷ja'a dun je'eyu mut ja tsu'k ja'ajun n'awix njup'ixum ja Diosu tyudyu'unun es ja juun di'ibu ño'kta'ayaampy ja Diosu myudsíputy. ²⁸Ko pun kyaj tmuj'ixy ja Moisesu 'yana'amun, kyaj jyaa'ata'añ ja pa'ayo'on, yu ana'amun yajkutijypy es 'yoogut ja pojpu tuumbu pun jaa majtsk o tuguugu testiigu. ²⁹Pes

waanu ni'igu ñitákuty ja muj tudyu'unun di'ibu tyukta'an tyuknajtup ja Diosu 'yU'unk, es du'un t'uxtijtu ja kajxy'átypy di'ibu Dios yajnaxkudák mudu ne'pyñ, es nandu'un kyaj tmuj'ixtu ja Espiritu Santu di'ibu yajmiimpy ja Diosu tsojkun ma ja ja'ayuty. ³⁰Byeen yaxón nniija'am ko Dios jyunañ: "Ujtsu du'un xypyatp es nbayo'oyudats, es tuya'ajtan nmo'oyudats nidu'uk nidu'ugu tudyu'unun éxtum pyaadyuty." Es nandu'un jyunañ: "Pyayo'oyaampy ja Dios ja jya'ayuty." ³¹Mak ayo'onu'u ko nga'ajum ma ja jiikyypy Diosu tyudyu'unun.

³²Jamyatstu ko natyu Dios tu mduknijáwudu ja tuya'ajtan es xymyumadaktu mut ja ma'xtujkun ja muj ayo'on ko ja axuk ja'ayuty mbajudijtudu. ³³Naaguty miidsuty oj myajwingajx myajjupkajxtu es myajtúndu axuuk ixnide'xy, esu wiinkputy mbu'ayo'ojudu di'ibu du'un jajtu. ³⁴Miits mmudajttu ja pa'ayo'on mut ja di'ibu naty jap ijtp tsimy pujxndugóty, es extu mut ja xondakun xymyumadaktu ko mbujkxudu di'ibu naty mmudajttup, mut ko mnija'adup ko tsajpótm mmudajttup di'ibu waanu ni'igu 'yóyuty es ijtpum winu xuu winu tiempu. ³⁵Pes, katu xymyastu'uttut ja mmubujkunuty, mut ko óknum ja Dios mmay'ata'anudu. ³⁶Mudattu miidsuty ja ma'xtujkun es xytyúndut di'ibu Dios tseyjpy, es du'un xy'axájudut di'ibu yu'u tu twanda'aky. ³⁷Pes ja Diosu jyaaybyajtan junaamp:

Wingoomp ja tiempu, tim tsojk myina'añ jatugok.

Kyaj jyaka'añ.

³⁸ Di'ibu myubajkungyujxm oy wu'amp mut ja Dios, yu'u du'an jiky'átap; per pán tu'ujubijtp, kyajts uj ja'a muut njotkujk'átut.

³⁹ Per udsajtum kyaj ndu'an'ajtum éxtum 'yadu'atstu di'ibáty tu'ujumbijttap es wyindugoydyu, udsajtum nbajo'omum ja Dios, es yu'u nujx xyajnutsókum.

Mubajkun

11 Ko nmubajkum ja Dios, nmudajtum ja tui'ajtun ko yu'u xymo'oya'anum di'ibu tu xywyandákum, es nnija'am ko Dios tyiimpy di'ibu kyajx oy nga'ijxum. ²Ja n'aptujk'ajtum ja'a situy myubajktu éxtum ja Dios 'yanmaayudu. Paadyu Dios 'yoyja'adu.

³Mubajkungyujxm njaygyujkum ko mut ja Diosu 'yayuk, tugekyu di'ibu ya'ijxp yajkoj jékyup mut di'ibu kyaj oj ya'ixy.

⁴Mubajkungyujxm ja Abel twindsu'ku ja Dios mut tu'ugu windsu'kun waanu oybyu kudiinum di'ibu yajk ja 'yajtsy Kaín, paaty ja Dios tpujtáky ja Abel éxtumu ja'ay di'ibu tyiimpy ja tui'ajtun es tkupejky ja wyindsu'kun. Oy ja Abel tu jya'o'knu, du'an ja'a éxtumxyup 'yakkajxy, ja'a ko yajmadya'aky wi'ix tmubejky.

⁵Mubajkungyujxm ja Enoku Dios myunujxu tsajpótm jiiky, es ni pán tkanaky'ijxy, mut ko ja Diosu naty tu myunejxyuty. Du'an ja Diosu jyaabyajtun tmadya'aky ko Dios jotkujk 'yity mut ja Enok kyajnumu naty tmunejxy. ⁶Kyaj

pán mbaat ttukjotkuda'aky ja Dios pún kyaj tmubeky, ja'a ko pán myuwingeempy ja Dios, koonum tmubúkut ko jyaaty ja Dios es ko kyuni'xypy di'ibáty 'yuxtaaydyup.

⁷Ko No'ee Dios 'yawa'anu ko myina'añ ja muk tuu, mubajkungyujxm ja No'ee dyajkojy tu'ugu barku jantsy muj es tsoy'ogut yu'u mudu fyamilyu, oyu naty kyakuxe'eky ko myina'añ ja tuu; es du'an mut ko tmubejky ja Dios, ja No'ee oj wye'emy oy mut ja Dios, es dyajniguxe'ky ko pekymuut ja naxwiñudu ja'ayuty.

⁸Mubajkungyujxm ja Abraan tmumudooy ja Dios ko ya'anmaay es pyudsúmmut ma ja ñax kyajpn, es ñujxut ma wiink nax di'ibu 'yaxajyuaampy éxtumu kuma'añ, oy tkanijawu ma ñejxy. ⁹Mubajkungyujxm tsyunaay wit tugoty éxtumu jaybye'xyun ma ja naxwiñudu di'ibu natyu Dios tu tyukmawandaaguty; es du'an ttuundu ja Isaa es ja Jakoob, di'ibu naty tu t'axájudu nandu'unu tadu wandakun. ¹⁰Es Abraan tamu naty t'awixy ja kajpn mut ja potsy ujxu mukpu, di'ibu Dios tyuknibujtáku es yajkoj.

¹¹Mubajkungyujxm ja Abraan t'axaju es 'yu'unkteety'ata'añ oy naty jyamujja'ay'ajnu, esu Saaru kyaj mbaadu naty 'yu'unkmudáty, mut ko Abraan myubajk ja Dios ko kyuydyunaampy ja wyandakun; ¹²es du'unu tyadu Abraan, di'ibu oy naty jyamujja'ay'ajnu, tmudajty tugoomyayu tyuamp 'yaadsuty, jantsy may éxtumu mumsa'a tsajpótm o éxtumu pu'u jikymyejyñbyu'ayy, di'ibu ni pán mbaat tkamadsyoy.

¹³Nidugékyudyu tyadu ja'ayuty 'yo'ktu es kyajyum oj t'axájudu di'ibu Dios oj tyukmúwandaagudu; per mubújkungyujxm oj jagam tmú'ijxpejty xondakun muut, es tjaygyujkudu ko jyabye'xy'áttu ya naxwiiñ. ¹⁴Pes di'ibu du'ün tyuundup, ja'a yajjaygyujkup wá'ats ko 'yak'uxtaapyñum ma kyugajpn'átut. ¹⁵Koocyup ja'a twinma'añ'áttu ja ñax kyajpn ma tu tsoyoondu, tuuxyup ñajumbijnudu; ¹⁶per kom ja'a du'ün tsoyoktup ja waanu oybyu kajpn, ja'a njuna'anum ja di'ibu tsajpótum, paadyu Dios kyaj ttuktsoydyúñ es jyuna'añ ko yu'ü Dios jya'ay'átudu, pes tam ya'uxkujkudu tu'ugu kyajpn.

¹⁷Ja Abraan, ko Dios 'yanmaay es ttukwindsu'ugudut ja 'yu'unk, myumaduo ja Dios es najx dya'ooga'añ ja 'yu'unk Isaa es wyindsu'kun'átut, oyu naty ja Dios tyukwandákudu ko 'yanmaay: ¹⁸“Yu'ugyujxmu Isaa xymyudátut ja tuump aats.” ¹⁹Du'ün ttuun mut ko trawinmaay yajxon ko Dios mbaat dyajjikypyéky ja Isaa. Es ja'agyujxm ko tu Abraan ttuknibujtaagu es dya'oogut ja 'yu'unk, du'unu naty éxtumxyup ja Abraan t'axaju jatugok jiiky ja 'yu'unk ma naty tu t'ok'yajkpu windsu'kun.

²⁰Mubújkungyujxm ja Isaa t'anmaay ja Jakoob esu Esa'uu ja kunu'xun di'ibu minaamp. ²¹Mubújkungyujxm ja Jakoob ko naty tyim'oogánnu, tkuni'xy ja 'yókuty, Josee 'yu'unguty, es ñaygyudijyaty ma ja tyajk es t'awdaty ja Dios. ²²Mubújkungyujxm ja

Josee ko naty tyim'oogánnu, t'anmaay ja myuga'axuty ko Dios yajpudsuma'anudu Ejiptu es yajnujxa'anudu jatugok ma ja kyu'umgajpn, es paaty ja Josee ttuk'ana'amdu yu'ujuty, t'anuumadu: “Ko miits mbudsúmdut yaa, myajnujxtup nandu'ün ja nwaay nbajkuts.”

²³Mubújkungyujxm ja Moisesu tyaaak tyeety yaj'ya'ku tuguk po'o ayu'udsyu, mut ko jyantsytsyújuty es kyaj ttsu'kudu es tkakuydyúnut ja reyü 'yana'amun. ²⁴Mubújkungyujxm ja Moisés ko oj ya'knü, kyaj tkupejky es ya'andjüt ko myaank'átyuty ja reyü ñuux. ²⁵Waanu ni'igu ttsejky es axuuk yajtúnut mut ja Diosu jya'ayuty, es kadiinumxyup ko tuk tsojk pekyoty xyonda'agut. ²⁶Es mut ko 'yawijxyryu naty ko ja Dios myo'oya'añdyu naty may'ajtun, paaty twinmaay ko waanu ni'igu 'yóyuty 'yayówut mut yu'ugyujxm ja Kristu, kadiinum tmudátut tugekyu ja myukja'ay'ajtunuty ja Ejiptu ja'ayuty. ²⁷Mubújkungyujxm ja Moisés kyaj ttsu'ku ko 'yékyuty ja rey, es tso'on Ejiptu; es dyaj'yo'oy ja tyu'u éxtum jyawu t'ixy ja Dios ku'am, oy ni pün mbaat tka'ixy ja Dios.

²⁸Mubújkungyujxm ja Moisés ttuun ja pasku xuü, es ttuk'ane'emy ja israelítuty es ttuknixjktut ja tyujk agaj mut ja borreegu ñe'pyñ, es du'ün ja anklus di'ibu Dios kyajx es dya'oogut ja Ejiptu ka'axkópkuty, kyaj dya'oogut ni tu'ugu israelitu ja'ayuty. ²⁹Mubújkungyujxm ja israelitu ja'ayuty ttuknajxtu ja Tsapts Jikymyejñ éxtum jyawu

windu'atstuuy; per ko ja Ejiptu ja'ayuty nandu'un tjatuknaxandu, nidugekyu nuuji'xtaaydyu.

³⁰Mubujkungyujxm ja Jerikoo

kajpn nabots kyadaadaay

ko ja israelitu ja'ayuty

tna'awdijttu ja kajpn juxtujk xuu.

³¹Mubujkungyujxm ja kujeñdyo'oxy

Raap kyaj 'ye'ky ko kyadaadaay ja

kajpn nabots, mut ko yu'u t'axaju es

dyajjajttáky ja majtskpu ijxtuumbu.

³²¿Tits n'aktimnadya'agut

ni'igu ja ja'ayuty di'ibu myubujktu

Dios? Pes kyajtsu tiempu nmudaty

esuts nnimadya'agut ja wiink

ja'ayuty éxtumu Jedeón, Barak,

Sansón, Jeftee, Davit, Samwel esu

wiingátypyu ja Diosu kyugajxputy.

³³Mubujkungyujxm myumadaktu

wiink naxwíñudu, tyuundu di'ibu

dun tuy'ajtan, 'yaxájudu di'ibu

Diosu naty tu tyukmúwandaagudu,

yajmujk ja kaaju 'yaa, ³⁴yajpi'tstu ja

muj juun, yajtsók kudibu 'yoogut

mut ja espaadu, myujaadujku

ko naty ja myujaa kya'ity,

naybyujtákuđu jotmuk ma

tsyiptundu, es myumadaktu ja

myudsip di'ibu tso'ondup wiink

naxwíñudu. ³⁵Japu toxytyujk di'ibu

Dios yajjikypyujkxudu ja 'yo'kputy.

Peru wiingátypyu ja'ayuty 'yo'ktu

ayo'on jajp'am mut ko tmubujktu ja

Dios, es kyaj t'uxtijandu ja Dios es

tsyo'ogut; mut ko ñija'adubu naty

yu'ujuty ko du'un 'yooktat, óknum

ja Dios nujx yajjikypyúkudu mut ja

waanu oybyu jiky'ajtan.

³⁶Naaguty yajnixik yajtukxíktu es

yajwojptu. Wiingátypyu yajtsiimy

kawuuñ mut ja kadenu. ³⁷Naaguty

'yo'ktu kuka'atsy, wiingátypyu

'yo'ktu kimy mut ja espaadu, esu

wiingátypyu yajju'twa'xy. Naaguty

jyudittu éxtumu ayoobu ja'ayuty

maayum, yu'uyu wyit'ajttup ja

borreegu ak esu tsiyip ak, ni ti

tkamudajttu, pyajudijtudu ja ja'ay

es axuuk yajtuundu. ³⁸Tyadu

ayoobuty jyudijttu win'aamy

wimbejy es jyiky'ajttu aangóty es

nax jutoty. Tugekyu tyaadu, Dios

maduumbuty yu'u, es pánudyu

naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup

kyaj ñitákuty es jyiky'áttut ti'igyu

maut. ³⁹Mut ko tmubujktu ja

Dios, ja'aguyxm ya'oyja'adu.

Oyjadu'unuty, ni pán nidu'uk

yu'ujuty tka'axaju di'ibu Dios

wyandak, ⁴⁰mut ko Dios tu naty

ttuknibujtaagu waanu oy mut

udsajtum, ja'a yu'u es je'eyu mut

udsajtum 'yíttut kexy ka'pxy oy es

wa'ats.

Ayo'on ko Diosu 'yayuk kyayajmudóy

12

Paaty ko nniija'am ko

may ja ja'ay nmudajtum

nbu'aay'ajtum di'ibu yajniguxu'k ja

myubujkun, n'ok'yajjugákum tugekyu

di'ibu xy'adsijpum, es nmatstútum

ja peky di'ibu xyajwinma'añjyo'pum,

es kyaj n'anuxum ndu'unum di'ibu

Dios tsyejpy, es n'okpayu'kum muk ma

tadu puyu'kkijxyuk di'ibu nmudajtum

winduuy.

²N'okpújtákum ja n'ijxun'ajtum

ma Jesús, di'ibu yajjaa'ajtypy es

yajka'pxypy ja nmubujkun'ajtum.

Ayoo ja Jesús ko 'ye'ky kruuzkujxy,

kyaj tmujpújtáky ja tsoydu'un,

es tyam 'yu'uñu 'yuñaaybyajn

aga'añdsyoo ma Dios yajkutíky

tsajpótm.

³Yaj'yo'oydyu miidsuty ja

mjot mwinma'añ wi'ix ja Jesús

jyantsy'ayooy pojpu ja'ayuty
 kyu'ujóty, es kyaj m'anuxudat
 es ni mgatsipka'axtat. ⁴Pes
 miidsuty kyajnum m'ooktu ko
 xymyudsiptsoondy ja pojpu; ⁵es
 tu xyja'aydyugódyu miidsuty
 ko Dios mjakajxwíjedu éxtumu
 jyaabyajtun jyuna'añ:

Nitítuty, katu xykyo'oyjyáwudu
 ko ja Nindsun'ajtum
 mjúwjijtsumbítudat,
 es katu xymyudsipke'exy ko
 mmukmugajxudat,

⁶mut ko jyúwjijtsumbijtypy
 di'ibu yu'u tsyejpy,
 es tyukkumdeepy nidugekyu
 di'ibu 'yaxájup éxtumu
 'yu'unk 'yuna'k.

Du'un jyuna'añ ja Diosu
 jyaabyajtun. ⁷Miits mgupáktup
 ja m'ayo'onuty éxtumu Diosu
 jyúwjijtsumbijtun, mut ko
 tyadu ayo'on yu'u mduk'ijxup
 ko Dios du'un mjarupjta'agudu
 éxtumu 'yu'ungu. ¿Tii jaa da
 una'ku'unk di'ibu kyajpu tyaak
 tyeety jyúwjijtsumbítudu? Kyaj,
 ¿kudii? ⁸Per pun ja Dios kyaj
 miits mjúwjijtsumbítudu éxtum
 nidugekyu 'yu'unk, pes kyajpu
 dun mij m'u'unk'átudu, du'un
 miidsuty éxtumu púxykyuty.

⁹Ko ijty nmutsku'unk'ajtum,
 yu ndaak'ajt ndeety'ajtum
 nmay'ajt nwindu'ukum, es
 xyúwjijtsumbijtum, es
 waanu ni'igu tsyékyuty es
 nnaydyukkudjúkum yu
 nDeety'ajtum di'ibu tsajpótm, es
 du'un nmudajtum ja jiky'ajtun.

¹⁰Yu ndaak'ajt ndeety'ajtum
 xyúwjijtsumbijtum éxtum
 yu'udyu kyu'am winma'añ mut

ko nduk'oy'ata'anum, es je'eyu
 xytyu'unxum waanu tiempu;
 peru Dios xyúwjijtsumbijtum es
 nduk'oy'ajtum es n'ijtum wa'ats
 éxtum yu'u, es du'un njiky'ajtum
 mut yu'u winu xuu winu
 tiempu. ¹¹Tuy'ajtun ko ni tu'ugu
 tudyu'unun kyayajjáwu oy, ni'igu
 yajjáwu muk; per di'ibu myaya'kup
 ja tudyu'unun, myudajttup
 óknumu jotkujk'ajtum mut ko
 jyiky'aty wa'ats.

**N'okpujtákum ja njot'ajt
 nwinma'añ'ajtum ma Jesús**

¹²Paaty, katu xymyudsipka'axtu
 miits yu tyadu ayo'on, es katu
 mdu'un'áttu éxtumu ja'ayuty di'ibu
 kyu'u tyeky tu 'yanu'xunu; ¹³ittu
 éxtumu ja'ay di'ibu oy ye'epy,
 du'un xypyudákdut ja ja'ay di'ibu
 tekywyi'its, es 'yaguda'agut ja
 tyeky, es kyaj ni'igu 'yadónut.

¹⁴Uxta'aydyu es m'ittut ti'igyu
 oytyim púnuty muut, es jiky'attu
 tu'ugu jiky'ajtunu wa'atspu, mut ko
 du'unu dun je'eyu mbaat mduku
 tsajpótm es mjiky'áttut mut ja Dios.

¹⁵Naymyujottugóyudu es kudiibu
 ni pún miits mgatugoy'ajtxudat ja
 Diosu myay'ajtun, es nidu'uguty
 mga'áttut éxtum ja ujsu ta'ambu
 di'ibu pa'amduump esu mayjya'ay
 ja pa'am ttukpaaty. ¹⁶Exkum
 miidsuty nidu'uk mmu'indundu, es
 kyaj xypyáxtut ja Diosu myay'ajtun,
 éxtumu Esa'uu, di'ibu pyajxy ja
 ka'axkopk'ajtun es ttukwingubejky
 ja tojx di'ibu tugok je'eyu tyojxy.

¹⁷Nnija'am ko óknun ja Esa'uu
 tja'axajuyañ ja tyeedyu kyunu'xun,
 per oj ya'uxtijy; es oy ok jyajmuy
 jyayaxy, ni wi'ix tsoo oj mbaat

tkanakyyajtuğátsy éxtumá naty tu 'yadu'utsy.

¹⁸Kyajyám miits

xymyúwingoondú tu'ugu kopk di'ibu yajtoomp es di'ibu teepy, ma ja agoodspu esu muk poj, ¹⁹ma ja trompetu ya'axy, es ma ja Diosu 'yaa yo'kn. Pánuty myúdoodu ja 'yaa yo'kn oj tmánu'xta'aktu es kyaj 'yokmugajxunú, ²⁰mut ko kyaj tmamadaktu ja ana'amán ma jyuna'añ ko oogup kuka'atsy yu ja'ay o oytyim di'ibu ánimálutý di'ibu pajtp ma yu Sina'ii Kopk. ²¹Núgoo jyantsyñay'adsu'kánuty éxtum di'ibu ya'ijx, éxtumá Moisés ku'am jyuna'ñ: "Tsuýiibyuts mut ja tsu'ugu."

²²Per tu miits xymyúwingondú ja Syon Kopk jam Jerusalén, ja Diosu kyajpn di'ibu ijtp tsajpótm, ma 'yity kanak milá ánkłusuty di'ibu naymyujkádup mut ja ijt xo'onán, ²³ma nimay ja Diosu 'yu'unk 'yuna'kuty di'ibu xyúu ijtp jaabyéty tsajpótm. Tu miits xymyúwingondú ja Dios, di'ibu nidugekyu ja ja'ay pyaye'epy, es nan tu miits xymyúwingondú ja ja'ayu jya'ajunuty di'ibu jiky'ajttu tų'ajttun muut es o'ktu, esu Dios tu pyajta'agudu ak oy ak wa'ats, ²⁴ma Jesús, di'ibu kyudunaapy ja ja'ay ma ja jembyu kajxy'átypyu, es ma ja ne'pyñ di'ibu tu xyajwátsum es ni'igu oy tnigajxy kudiinám ja Abelu ñe'pyñ.

²⁵Dios tyúdyuun di'ibu kyaj ttsojktu es tkuydyúndut ja ana'amán di'ibu yajk ma yu Sina'ii Kopk. Exkum ko xykyatundú kwentu di'ibu xytyukmumadyákum ja tsajpótmudu. Pes waanú ni'igu

maku túdyu'unún xypyátum pún kyaj nguudyu'unám di'ibu xyja'anma'ayum tyam. ²⁶Ma Sina'ii Kopk ja naxwíñudu tsuýiipy es púmiimp ko Dios tmugajxy ja israelítuty. Per tyam xytyukmúwandákum: "Jatugókuts je'eyu nyajtsuýyua'añuts kyaj yu'u jye'eyudyu naxwíñudu, nandu'un ja tsajp." ²⁷Ko Dios jyuna'ñ "jatugok", ja'a 'yandijpy ko tugekyu di'ibu tu dyajkojy, yajjuga'agaampy di'ibátu mbaat yi'xy, es du'un 'yítut di'ibu kyaj mbaat yi'xy. ²⁸Ja it lugaar ma Dios yajkutíky, ma n'ita'anám es kyaj ja'a yaj'íxy, wu'umup yu'u winu xuu winu tiempu. Paadyu Dios nja'aygyudákum es n'awdajttum éxtum pyaadyuty, ²⁹mut ko yu Nindsun'ajttum Dios, du'un yu'u éxtum ja jún di'ibu yajkutugeepy.

Wi'ixu Dios ttseky es njiky'ajttum

13 Du'uñum
mnaydsyókudut nixim
nyam éxtum tukka'axpán.
²Kyaj xyja'aydyugódyut es m'oyjya'ay'áttut mut ja di'ibu jajttup ma mdujk, pes naaguty ni tkanijawu tu dyajjajtta'aktu anklus.
³Mjamyátstap xykyu'íxtudu pujxndujk ja'ayuty, du'un éxtumxyup miits nandu'un m'ittu tsimy mut yu'ujuty. Pawinmaydyu nandu'un di'ibu axuuk yajtuundup mut ko tmádundu Kristu, du'un éxtumxyup miits nandu'un axuuk tu myajtúndu.

⁴Byeenum miits xywyindsu'ugudut ja pujk ukán. Múdatu wa'ats ja pujk ukán. Mut ko Dios tyúdyúndudup pánuty

mæ'induundup es di'ibu kyaj
twindsu'ugudu ja pæjk ukun.

⁵Katu xy'adsoktu meen.

Jotkujk'áttu mut di'ibu mmudajttup,
mut ko Dios tu jyuna'añ: "Ni
na'a ngana'ixut, es ni na'a
ngamastu'udut." ⁶Paaty amumdu'uk
jot njuna'anum:

Yu Nindsun'ajtum Dios yu'uts
xypyudujkup.

Kyajts ndsu'ugut kots pún wil'ix
xytyuna'anut.

⁷Byeen xytyimjamyátstut wil'ix
tmuduundu ja Kristu ja ja'ayuty
di'ibu miits mduk'uxpæjkudu ja
Diosu 'layuk, es mjamyátstup
wil'ix ja jyiky'ajtun kyugæjxudu,
es dæ'unu dun miits nandu'un
mjiky'áttut.

⁸Extum Jesukristu 'yijty, dæ'un
tyam 'yity, es dæ'uñum 'yita'añ
winu xuu winu tiempu. ⁹Ak
tim panæjxtu Kristu, es katu
xypyanejxy ja wiinkpu æpæjkun
di'ibu myadyáktup tugatsy.
Ni'igu oy ko nyajmuktákum
ja njot'ajt nwinma'añ'ajtum
Dios myay'ajtungyæjxm es kyaj
ja'agyæjxm ko tii ja'ay kyaay
'yúktup windsu'kungyæjxm, pes
di'ibu kyaay 'yúktup kyaj ti tsooty.

¹⁰Udsajtum nmudajtum tu'ugu
artal ma jajpæjta'aky ja windsu'kun,
es kyaj pyaadyuty tju'xut ja
teetytyujk di'ibu tuundup ma ja
israelitu ja'ayuty twindsu'ugudu
ja Dios. ¹¹Ja teedywindsungópk
yajnæjxtup ja jæyujk añimalu ñe'pyñ
ma ja Waanæ Wæ'ats It Wæ'ats
Lugaar, éxtumu windsu'kun es ja
ja'ayuty ja pyojpu ñiwa'adsudut,
per ja jæyujk añimalu ñini'xaty
myunæjxtup kajpnbu'am es ñitóyut.

¹²Nandu'un ja Jesús ñayyæjku
windsu'kun kajpnbu'am, es mut
ja kyu'am ne'pyñ dyajwa'adsut ja
naxwíñudu ja'ayudyu pyojpu. ¹³Pes
n'okpajo'omum ja Jesús kajpnbu'am,
es jamu ja'ay xy'axuk'ijxum
éxtumu Jesús ya'axuk'ijxy. ¹⁴Kyaj
ya nmudajtum ja nax kajpn di'ibu
ijtp winu xuu winu tiempu, ja'a
n'axta'ayum di'ibu miin kudakp.
¹⁵Paaty éxtumu nwindsu'kun'ajtum,
dæ'uñum n'ok'awdajtum ja Dios mut
ja Jesukristu'æjxm, es n'awdajtum
ja Dios mut ja n'aa'ajtum. ¹⁶Kyaj
xyja'aydyugóydyut es xytyúndut
di'ibu oy esu ja'ay xypyudákudut
mæut di'ibu mmudajttup. Ko
dæ'un xytyúndut, Diosu dæ'un
mwindsu'kudup, es yu'u dæ'un
'yoyjya'ap.

¹⁷Dios tu tpejta'aky naaguty es
mgwentu'átudut es mya'æpækudut
miidsuty éxtum ja Dios tteky
mjiky'áttut, mut ko yu'æjty
kyu'áktubu kywentu ma Dios.
Mæmudowdu yu'æjty yajxon,
es dæ'un mgwentu'átudut es
mya'æpækudut xonda'aky'aa
xonda'akyjyót; per pæn kyaj
xymyæmudowdu miidsuty,
jotmay'ooktup yu'æjty es ni wil'ix
tsoo kyaj dæ'un oy mdunxudut.

¹⁸Nigajxtákuduts uudsuty.
Tuy'ajtunuts æj njuna'añ, kyajts tii
nbekyjyáwudu es njiky'atá'anduts
wæ'ats éxtum ja Dios tteky.
¹⁹Waanu ni'iguts n'amdowdu es
xymyænu'xta'áktut ja Dios esuts
njæmbítut tsojk ma miidsuty.

Kajxpo'xun

²⁰Ja Dios, di'ibu yajkypy ja agujk'ajt
jotkujk'ajtun es dyajjikypæjky

ja Nindsun'ajtum Jesús, di'ibu
 ijtp éxtam ja oybyorreega
 kwentu'ajtpu es ñe'pyñgyujxm oj
 xytyukmawu'amam ja kajxy'átypyu
 di'ibu tuump winu xuu winu tiempu,
²¹wa'anu Dios mmo'oyudu tugekyu
 di'ibu oy, es xytyúndut di'ibu tseyjpy,
 es Jesukristukyujxm tpujta'agut ma
 mjot mwinma'añuty di'ibu 'yoyjya'ap.
 N'ok'awdajtum ja Dios, di'ibu
 myudajtypy ja muj'ajtun winu xuu
 winu tiempu. Wa'an du'anuty.

²²Mugu'ugítuty, nmunu'xtáktap
 tsujti'knú miidsuty es xy'axájut
 es xykyuydyúndut yajxon

yu ngajxwíjunuts di'ibu tu
 nmo'oydyu ma tyadu nekyu'unk.
²³Nandu'un n'awánudu ko yu
 nmagu'uk'ajtum Timotee tu
 'yawa'atspudsémy, es pan jajt
 tsojk, nujxupts muut ngu'ixtu
 miidsuty.

²⁴MayDios xy'anuumudut
 nidugekyu di'ibáty m'uwij
 mgajxwíjudap, es nidugekyu Diosu
 jya'ayuty. Nandu'un ja italyanu
 ja'ayuty mduknigáxudu Dioskajxy
 nidugekyu.

²⁵Wa'an ja Dios mgunu'xudu
 nidugekyu miidsuty.

Neky Di'ibu Santya'agu Jyaay

Dios yajkypy ja wjy'ajtun

1 E'j Santya'agu, Diosu myuduumbu esu Nindsun'ajtam Jesukristu myuduumba. Nduknigajxtuptsu tyadu neky majmajtsk ja Israelu myaangu tyuump 'yaats di'ibu oj ñajxtu tsunaabyu ma wiink naxwíñudu.

²Mugu'ugítuty, nayjyáwudu jotkujk ko myínut otyim di'ibu ayo'onuty. ³Pes mnija'adup miidsuty ko m'ijxmátsudu yu ayo'on ja'agyujxm ko xymyubuktu Nindsun'ajtam, miits m'uxpáktup es xymyumada'aktut otyim di'ibu ayo'onuty. ⁴Ja'a tsojkup es xyjáltut wil'ix oy xymyumada'aktut ja ayo'on, du'un m'íttut kexy ka'pxy éxtamu Dios ttseky, es kudii ni tii mdugoy'ajtxudut.

⁵Pun miidsuty nidu'uguty mdugoy'ajtxup ja wjy'ajtun, amdowdu Dios, es ja Dios mmo'oyudup; ja'a ko yu'u ñayajkypy yajxón, ni je'eyu xykya'o'om. ⁶Es ko xy'amdówdut, koonum tsyékyuty es xy'amdówdut mudu mubujkun, es kyaj xyujpjawudut; ja'a ko di'ibu jyujpja'ap, du'un yu'u éxtam ko ja jikymyejyñ ñikapy es ja poj

yajnejxyuty xidsoo yadsoo. ⁷Di'ibu du'un éxtamu tyaadu, nanatuku ti t'awíxut mut ja Nindsun'ajtam, ⁸mut ko tuk peky ttseky tyam, es bom dyajtagátsy ja wyinma'añ.

⁹Ja nmugu'uk'ajtam di'ibu ayoo jottugeepy, nayjyáwudup agujk jotkujk mut ko Dios yu'u pudúkudup. ¹⁰Es ja di'ibu mukja'ay, nayjyáwudup agujk jotkujk ko natyu Dios 'yamútskyuty. Ja'a ko du'un yu'u éxtamu pu'jy di'ibu ijtp ujtsóty, kyaj jeky 'yity. ¹¹Ko xuu pyudsemy es muk 'yañ, ni'xp ja ujts, es ja pyujy kya'ay, ta tyugoy ja tsuy'ajtun. Du'un ja mukja'ay tyugóyut ko naty ni'igu ñayyajmukj a'aydya'aga'añuty.

Kyaju Dios pún dyajpekytyúñ

¹²Jotkujk ja ja'ay ko dyajnáxy ja ayo'on mut ja ma'xtujkun, es mudu tyaadu mo'oyudup ja Dios ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu di'ibu Dios wyandak tyukmay'ata'añuty nidugekyu di'ibáty tsojkudup. ¹³Ko pún ñayjyáwuty pyekytyuna'añ, kyaj jyuna'anut ko Dios myo'oyudyu tadu winma'añ, mut ko kyaj pún mbaat ttuñ esu Dios pyekytyúnut, es kyaj Dios ti ttuñ es ja ja'ay pyekytyúnut. ¹⁴Ja'agyujxmu ja'ay

pyekytyuna'andu ko ja 'yadsojkun
ñaydyukwin'uunudu, es mut ja
kya'umdsokun ñayyajtugóyuty.

¹⁵Ko ja'ay ttsoktu di'ibu kyaj
'yóyuty, jaa myiñ ja pojpu; es ko
tyadu pojpu myujwindáknú, jaa
myiinnu ja o'kun.

¹⁶Mugu'ugítuty, katu
mnaywyin'uunudu. ¹⁷Tugekyu
oybyu esu tsujpu, Dios ja'a yajkypy,
di'ibu tu tpujta'aky ja jaj tu'xun
tsajpótm. Dios Teety ijtpramu'u
éxtum 'yity, kyaj tyugatsy.

¹⁸Tsojkgungyujxm tu xmyo'oyum
yu njiky'ajtun'ajtum winu xuu
winu tiempu mut ko n'axájum ja
tuy'ajtanbu ayuk, es ndu'un'ajtum
éxtum ja jawyiin tuump ma
tugekyu di'ibu Dios yajkoj.

Mubujkun

¹⁹Mut ko tyadu du'un
nnija'am, mugu'ugítuty, miidsuty
nidu'ugáty m'ittup xy'awíxtut
es xmyudoo'íttut di'ibu
mya'awa'anudap. Es katu
mnay'oojudu mut waanu tii, es
kyaj mnayajjot'ambúkudut
mut waanu tii. ²⁰Mut ko yu
ja'ayuty di'ibu ajkup, kyaj du'un
ttuñ ja Diosu tsojokun. ²¹Paaty
mastu'uttu tugekyu di'ibu kyaj
'yóyuty es ja axuk winma'añ
di'ibu mujwindujkup ya naxwiñ,
es axájudu tuda'aktyi'iknu yu
kajxwíjun di'ibu Dios tu tpujta'aky
mjodoty mwinma'añóty. Mut ko
tadu kajxwíjun myudajtypy ja
muk'ajtan es dyajnitso'ogudu
m'anmaja'an.

²²Paaty kuydyundu éxtum
jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtan;
katu je'eyu xmyudoo'íttu. Mut

ko pun je'eyu xmyudoo'íttu
es kyaj xkyuydyundu, ku'am
mnaywyin'uunudu miidsuty.
²³Di'ibu je'eyu tmudoo'íty ja
Diosu jyaaybyajtan es kyaj
tkuydyúñ, ²⁴du'un yu'u éxtumu
ja'ay ko tku'ixu ixnóty ja wyiin
jyujp, es ko ñejxy wiink tsoo, kyaj
tnakyjyamyetsy wi'ix 'yíxyuty.

²⁵Per ja ja'ayuty di'ibu kyaj
tja'aydyugóy di'ibu myudeepy, es
ti'igyu tpujta'aky ja wyinma'añ
wi'ix ja tim oybyu ana'amun
jyuna'añ di'ibu yajwu'amp
awa'atstúm, es du'añum tpaduñ yu
ana'amun, kunu'xudap ja Dios.

²⁶Per pán nayja'ap ko
twindsu'ugu Dios, es nugoo
ñanigajxy ñakuxkajxy,
naywyin'u'unup ku'am es ni
ti tkatsooty di'ibu 'yandijpy
twindsu'ugu Dios. ²⁷Di'ibu
oy 'yawdajtypy ja Dios,
pyudujkup ja ke'egyunguty
esu ku'ekytyo'oxyuty ko
'yayow jyottugooodyu, es kyaj
ñayya'axuuguty mut ja naxwíñudu
winma'añ.

Ayoobu ja'ay esu mukja'ay, ti'igyu nnaydsyokum

2 Mugu'ugítuty di'ibu
myubujktup ja Nindsun'ajtum
Jesukristu di'ibu ni'igu myudajtypy
ja muj'ajtan, kyaj xywyin'íxtut
ja ja'ay ni tu'uk es jatu'uk.

²N'okpujtákum ko myiñ ma miits
mnaymyúkudu tu'ugu mukja'ay
di'ibu oyw wyit ñijam es mut ja
kyujiits ak oorú, es myiñu net
tu'ugu ayoobu ja'ay mut ja wyit
ñijam patsy patsy, ³es pun miits
m'axájudap yajxon ja di'ibu oy

xyoxy, es xy'anuumudat: "U'uñu yaa ma tyadu oybyu uñaaybyajn", per ja ayoobu ja'ay xy'anuumudat: "Mij tanu jap", o "U'uñu yaa naxkujxy", ⁴mudu taadu xya'ixyuty ko xytsyoktu ja mukja'ay es xy'uxtijtu ja ayoobu ja'ayuty. Ko xytyundu du'un mut ko m'adsoktu, mbekytyuundubu du'un.

⁵Mudowdu mugu'ugítuty es jaygyúkudu tyaadu. Yu ayoobutujkuty di'ibu ijttup ya naxwiñ, yu'u du'un ja Dios tu wyin'ixudu es ni'igu ja mabujkun tmudáttut es t'axájudut éxtumu kyuma'añuty es jyiky'átut tsajpótm mut ja Dios, mut ko Diosu du'un tu twanda'aky tmo'oya'añ punaty tsojkudap; ⁶per miits mduktsoyduundap ja ayoobu ja'ayuty, mut ko xymyay'at xywyindsu'ugudu di'ibu mukja'ayuty. ¿Ti kyaj yu mukja'ayuty yu'u du'un di'ibu mwijts mbo'tadap es mni'uunudu kumdatugoty? ⁷¿Ti kyaj yu'ujaty di'ibu kyajxpáttup ja tsujti'knubu xyuu ja Nindsun'ajtam Jesús di'ibu mja'a'ajtudap?

⁸Oyu du'un xytyuñ pun mguydyiimpy ja Diosu 'yana'amun di'ibu ni'igu myújuty ma jyaaybyajtun: "Mdsókup ja mmudajkra'ajuty éxtum mij ku'am mnaydsyékyuty." ⁹Es pun miits mwin'ijxtup pánuty mdsokándap, taadu du'un muut mbekykya'ay Dios windum mut ko kyaj xykyuydyuñ yu 'yana'amun. ¹⁰Ko tu'ugu ja'ay tkuydyuñ tugekyu ja Diosu 'yana'amun, per mut tu'uk je'eyu tyugoy, pekyjya'ay yu'u, du'un éxtumxyup tugekyu ja

ana'amun tu tkakuydyuñ. ¹¹Ja'a ko Dios jyunañ: "Katú xyajtugóy ja pujk úkunu wyindsu'kun", jyunañ nandu'un: "Katú myajja'ay'eeky." Es du'un, oy xykyayajtugóy ja pujk úkunu wyindsu'kun, per pun tu myajja'ay'eeky, kyaj xykyuydyuñ ja Diosu 'yana'amun. ¹²Paaty miidsuty kajx madya'aktú es jiky'attú éxtum di'ibu yajnikajxtútp ma ja Diosu 'yana'amun di'ibu xy'awa'anum wi'ix kyaj n'ijtam pekyoty. ¹³Pes di'ibu kyaj tu tmudaty ja pa'ayo'on mut ja wiingátypyu, nandu'un kyajpu Dios pya'ayowa'añuty; per di'ibu tu tmudaty ja pa'ayo'on mut ja myugu'uguty, ni ti tkajjpwawya'añ ja xuu ko ja ja'ay yajpayo'oydyut, mut ko Dios pya'ayowa'añuty nandu'un.

Kyaj ti tsooty ja mabujkun pun kyaj ti oy yajtúñ

¹⁴Mugu'ugítuty, ¿wi'ix tyuñ ko ja'ay jyuna'añ ko myubejkypy ja Dios, per kyaj ti oy ttuñ? ¿Tii mbaadu tadu myabujkun ttuknitse'egyú? ¹⁵N'okpajtakum, pun nidu'ugu nmumabujkra'ajtam tmudaty ja wyit nijam ya'ayow ya'ama'at es tyugoy'ajtxuty ja kya'ay 'yukun, ¹⁶es miidsuty nidu'uk xy'anuumut: "Nujx mudu Dios, mugu'uk, es wa'an yu'u mmo'oyuty di'ibu mij mdugoy'ajtxup", es pun kyaj ti pudujkun xymo'oy, ¿ti oy'ajtunu taadu? ¹⁷Nandu'un jajtpu dunu tyaadu di'ibu je'eyu tmadya'aky'áty ko tmubeky es kyaj dyajni'gaxe'eky ma jyiky'aty, kyaj tyuñ di'ibu myubejkypy.

¹⁸Wa'anu da nandu'un naaguty jyuna'añ: "Mij mmubejkypy

ja Dios, per ʉj ndiimbyuts ja oybyu.” ʉjts n'adsówup: “Weenu, tuk'ijxkuts mij ko xymyubeky ja Dios es kyaj xytyuñ ja oybyu, es ʉj mij nduk'ixup mut ja oybyu ndu'ununuts ko nmubejkyppyuts ja Dios.” ¹⁹ Mij mmubejkyppy ko tu'uk je'eyu Dios. Oyü du'un ko xymyubeky; per nandu'unu mujku'uduik tmabuktü ko jyámuty ja Dios, es extü tsuyüdyup mut ja tsu'ugu. ²⁰ ¿Tii kyajnum xy'oktimjaygyujkunu mij kujuun, ko kyaj tyuñ ja mubujkun pun kyaj ti yajtúñ? ²¹ ¿Wi'ix xy'ixy ko ja n'apteety'ajtum Abraan oj wye'emy oy mut ja Dios? Ja'agyujxm oy wye'emy mut ja Dios ko dyajnejxy ja 'yu'unk Isaa es tjatukwindsu'uguyáñ ja Dios. ²² Tu xy'ixy ko Abraan dya'ijxu ko Dios tmubejky es ja'agyujxm tmamudooy ja Dios, es di'ibu tyuun oj dyajka'pxy ja myubujkun. ²³ Es du'un yajkuudyuñ éxtum jyuna'añ ma ja Diosu jyaaybyajtun: “Abraan myubujk ja Dios, paadyu Abraan oy wye'emy mut ja Dios”, es ja Abraan yajtijy Diosu myutnaymyaayubu. ²⁴ ¿Tu xy'ixyu? Oy nwu'amum mut ja Dios ko nmumudo'om ja Dios es kyaj jye'eyuty ko njuna'anum ko nmubujkun. ²⁵ Nandu'un mut ja kujeñdyo'oxy Raap. Ja'a oy oj wye'emy mut ja Dios ja'agyujxm di'ibu tyuun, mut ko t'axaju es dyu'tsy ja nimajtskpu israelitu di'ibu ijxtuundup, es tpuujku es dyajkéky ma ja myudsipun. ²⁶ Es du'un xytyuk'ijxum éxtum ja nini'x di'ibu tugoy'ajtxup ja 'yanmujá'an, o'kpu yu'u, es nandu'un yu nmubujkun

'yity éxtumu o'kpu, pun kyaj ndu'unum ja oybyu.

Ya'an

3 Mugu'ugítuty, oyü du'un ko kyaj may miits mnaybyujta'agudu ya'uxpukputy ma ja mubujkputujk ñaymyúkadu. Mnija'adup ko di'ibu nya'uxpukum, yu'u waanu ni'igu pyayo'oyaampy ja Dios pun kyaj oy nguudyu'unum. ² Nidugekyu nbekytyu'unum; per pun jaa pun kyaj kyajxtugóy, yu'u du'un sitay jiky'ajtp tui'ajtun maut es nandu'un mbaat t'ane'emy tugekyu ñini'x. ³ Es éxtum ko tu'ugu juyujk nduk'aja'anu'kum ja frenu, ja'a du'un es xymyumudo'om es mbaat n'ana'amum tugekyu ñini'x. ⁴ Ixtu nandu'un ma yu barku. Oy jyamujjátyuty esu muk poj jyayajnujxa'añty oytyim maaty, per di'ibu 'yane'empy tyuknidijup es dyajnjxut ma tjantsytyim'yajnujxa'añ mut tu'ugu mutsk kepyu'unk di'ibu xyu'ajtypy timón. ⁵ Nandu'un jajtpe du'un mut ja ja'ayuty ja ya'an. Mutsku'u, per naymyujpújtákup ko kyajxy. Nnija'am yajxon ko tu'ugu junya'angu'unk ño'kta'ayup ja tun kopku mujjátypyu. ⁶ Es yu ya'an yu'u du'un éxtumu tadu junya'angu'unk, extu mbaat dyajtugóy ja jot winma'añ tugekyu ja'agyujxm di'ibu kyajxy. Du'un ja ya'an éxtum tu'ugu jumbajk di'ibu tu tyoy ayoodaknóty, es óknam dyajtoybyéky oytyim na'ajuty, es du'un dyajtugoodya'ay tugekyu ja ja'ayy jyiky'ajtun. ⁷ Yu ja'ayuty mbaat dyaj'yuyj nidugekyu kanak naxu añimal,

éxtumá joon, tsá'añ, es di'ibu jikymyejyñóty tsunaaydyap, es tu dún dyaj'yujy; ⁸per ni pún mbaat tkayaj'yujy ja ya'an, mut ko yu'u du'un éxtumá awa'andsa'añ ja xyuwat di'ibu extu ya'o'kp es ni na'la kyape'xy. ⁹Es mut ja nya'an'ajtum n'awdajtum ja Dios Teety, es nan mut yu'u n'amdo'om ko Dios tkajxpókut ja ja'ayuty di'ibu Dios tu dyajkojy ko ñayya"agojwinnajxu. ¹⁰Es nan ma n'aa'ajtum pyudsemy majtsk nax ja ayuk, yu ogyajxy esu axuk kajxy. Mugu'ugítuty, jkajy 'yóyuty ndu'unumá du'un! ¹¹¿Mbaat yu pa'ak nuu esu ta'am nuu tuk náxyuty pyudsemy ma tu'ugu nuu myuxy?, ¹²o ¿mbaat tu'ugu oliivus kepy tyuump'áty tsabox limá, o ja muuxy'aats tyuump'áty pox? Nan kyaj mbaat myuxy ja pa'ak nuu ma myuxy ja ta'am nuu.

Wijy'ajtum di'ibu Dios yajkypy

¹³Pán nidu'uguty miits nayjya'ap kuwijy es kuduy'ajtum, wa'an dya'íxyuty mut ja oybyu jiky'ajtum es mut ja yuunk'ajt naxpyu'ajtum di'ibu miimp ma ja wijy'ajtum. ¹⁴Per pún du'uñumá du'un miits xyñaywyinnaxujáwudu es je'eyu ku'am xytyuk'oy'ata'andu, katu mdimjuna'andu ko mij mguwijy'áttu, mut ko andakun yu'u es kyaj tyuy'ajtumuty. ¹⁵Pesu tyadu du'umbu kuwijy'át, kyaj yu'u dyaky ja Dios. Yu'u wyinma'añ'ajttup ja naxwiñudu ja'ayuty, es myiñ ma yu mǽjku'ugópk. ¹⁶Mut ko ma ja'ay tñaywyinnaxujawu es je'eyu kyu'amdsokun dyajtuna'andu, jaa nandu'un myiñ ja aku esu tsip, es tugekyu axuk'ajtum; ¹⁷per ja di'ibu

myudajttup ja wijy'ajtum di'ibu tso'omp ma Dios, tim jayujp'ajtp tmudattu ja jiky'ajtum wa'atspu, kyaj tsiptujkuty, oyjya'ay, tuda'aky, ajiiky amugu'uk, myudajttup ja pa'layo'on, es tyiimpy ja oybyu. ¹⁸Pánuty tyuundup esu ja'ay tsyuuñudu jotkujk, ja'agyujxm mayjya'ay tsyuuñudut tui'ajtum muut.

Myudsip'ajttup ja Dios pánuty tsyojktup ja naxwiñudu winma'añ

4 ¿Ma ja tsip tsyooñ ko ak miits mnayyajot'ambákuudu es mdsiptundu nixim niyam? Pes di'ibu du'un mya"adátsudup, yu'u tadu m'axuk winma'añ ko ak miits mnayyajmujpudsumá'anudu.

²Mdsoktup oytyiity di'ibu kyaj xymyudattu, es kyaj xypyaattu; myajja'ay'o'ktup es naywyinnaxu xyjáwudu ko ja'ay ti tmudaty, per kyaj ni wi'ix tsoo xykypaattu es xymyudáttut di'ibu mdsoktup. Mdsiptuun mdsipkajttup. Kyaj xymyudattu di'ibu mdsoktup mut ko kyaj xy'amdoy ja Dios; ³es pún m'amdoodup, kyaj mmo'oyudu mut ko xymyudattu axuk winma'añ es mut ko je'eyu xyajtuna'andu ma mgu'amdsokkun.

⁴Miits, ja'ayuty di'ibu Dios myastúttup, kyaj xyñijáwudu ko pún naymyaayup mut di'ibu ijtp ya naxwiñ, kyajp ja Dios tsoktu. Pánuty tsyoktup es ñaymyaya'anudu mut di'ibu ijtp ya naxwiñ, myudsip'ajttup ja Dios. ⁵Pes kyaj ñanugobuty ja Diosu jyaabyajtum jyuna'añ ko yu ja'ajun di'ibu Dios tu trajta'aky es 'yítut ma udsajtum, yu'u tsyejpy

es udsajtum je'eyu xyja'a'ajtam.
 6 Peru Dios xypyudajkum ni'igu mudu myay'ajtam. Paaty jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtam: “Dios 'yuxtijpy di'ibu muj kujxmup, per pyudajkup myay'ajtungyujxm di'ibu yuunk náxypyuty.” 7 Paaty naygyuyákudu ti'igyu ma Dios. Katu xkyupuktú ja mujku'ugópk, net miits mguga'agudut. 8 Mawingondu Dios, es yu'u nandu'un mmawingónudup miidsuty.

Yajwa'atstu mgu'u esu mjot mwinma'añ, miidsuty, pojpu ja'ayuty es di'ibáty 'yaduunmukándup du'un di'ibu Dios tsyejpy, es nandu'un ja naxwíñudu winma'añ. 9 Ya'ixudu ko tuy'ajtam mjotmay'leeky mut ja mbojputy. May tajtu es jáwudu. Yajtugátstu mxik mxo'onun mut ja mju'uy myaxun, esu mxondakun yajtugátstu mudu m'amay mjotmay. 10 Amutsk'attu ma Dios, es yu'u mbujta'agudup muj.

Kyaj nnibi'tskajxum ja nmugu'uk'ajtam

11 Mugu'ugítuty, katu mnayñi'ow mnayñiyaaxudu nixim niyam. Di'ibu ñi'o'o ñiyáxup ja myugu'uk es tnibi'tskajxu, du'un ja'a éxtumu ja'ay di'ibu junaamp ko kyaj tugekyu ja Diosu 'yana'amun tyuñ. Es pun mjunaamp ko tam ja Diosu 'yana'amun di'ibu kyaj tyuñ, kyaj mij xkyuydyuñ ja ana'amun, du'un mij éxtumu ana'ambun di'ibu junaamp ti oy es ti ka'oy. 12 Peru Diosu du'un je'eyu di'ibu yajk ja ana'amun, es nan yu'u du'un mbaat xytyukkumudo'om, es nan yu'u mbaat xyajnutsókum

es xyajkutugo'oyam; ¿per mbánu dun mij ko xyñibi'tskajxu ja mmugu'uguty?

Kyaj yajnijáwú ti miimp kudakp

13 Okmudowdu miidsuty di'ibu janándup: “Bom o juxtujm njo'omum wiink kajpn, es jap n'ijtum ndo'k nyajkum tuk jumujt, es du'un nganarajtam ja maymyeeñ.” 14 Per ni je'eyu xkyanijáwudu ti miin mgudáxxup aya bom! Pes yu ja'ayuty ja jyiky'ajtam du'un éxtumu nima'aju'unk, waanu 'yity es tuk pójunu tyugoodya'ay. 15 Di'ibu oy es njuna'anum yu'u tyaadu: “Punu Dios tsyejpy es xy'akmo'oyum ja njiky'ajtam'ajtam, ndu'unum xi'idu ya'adu.” 16 Per ko mij mjuna'andu xytyuna'andu xi'idu ya'adu aya bom, mgawindsu'kubu du'unu Dios, mut ko je'eyu mnayyajmuj mnayyajkujxmuty. Es ko nmuj ngu'xmum, pekytyu'unum du'un. 17 Ja'a pán ñija'ap ttúnut ja oybyu es kyaj ttuñ, pekytyuump yu'u.

Kajxwíjun mut ja mukja'ay

5 Mudowdu tyaadu, miits mukja'aydyujkuty. Ju'uy ya'axtu mut ko myiñ ja ayo'on di'ibu mjantsyya'ayowánudup. 2 Di'ibu mmudajt mjaygyajtpup, du'un yu'u Dios wyindum éxtum ti tugekyu wyindagoodya'ay, es éxtumu wit di'ibu ja ajkxytyiik tu tsyutsjuttá'ayuty. 3 Yu mo'ooru meen es yu mblatu meen tu tyowadya'ay, esu tyadu tow yu'u yajni'guxh'ugup ko kyaj yajxón tu mduñ mut ja mmeeñ, es yu'u du'un éxtum ja junya'ank di'ibu myajtóyudup.

Tu xyñikoombát xyñipajkpáttu maymyeeñ ma tadu xuu di'ibu tim óknum. ⁴Per ja mǎju'uñ di'ibu mgamooydyu ja mduumbuty di'ibu yajmujktu ja mbajta'aky, ja'agyujxm ja tuumbu mni'uunudu, es myūdoodaay ja Dios di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy. ⁵Ya naxwiñ miidsuty tu mjiky'attu es tu mnaymo'oyudu jotkujk'ajtun, es tu m'uts mjotkudá'aktu, éxtum ja ja'ay dyajni'xu ja tsajkaa di'ibu ya'oogaampy. ⁶Miidsuty tu xyñiwaambáttu nanatuku. Yu'u jyiky'attu tǎy'ajtun muut, es xya'o'ktu, es kyaj ñaygyuwanu.

Ma'xtujkun esu kajxtákun

⁷Mǎgu'ugítuty, ma'xtúktu miits extu ko myínut ja Nindsun'ajtum. Tu xy'ixtu wi'ix ja naymyuduunubu ja'ay t'awixtu ja oybyu pyujta'aky. Mut ja ma'xtujkun t'awixtu ja potn es myínut ja nuu tuu. ⁸Paaty nandu'un miidsuty ma'xtúktu es ti'igyu mwinma'añ xypyujta'aktut ma Kristu, mut ko tuu dun tim wingoomp ma myina'añ ja Nindsun'ajtum. ⁹Mǎgu'ugítuty, kudii mnañ'uunudu nixim niyam, es kudiiibu myajpayo'oydyut, ja'a ko Dios di'ibu pojpu pyaye'epy, taa ja'a. ¹⁰Mǎgu'ugítuty, jamyatstu Diosu kyugajxpu es pujta'aktu éxtumu ijxpajtun wi'ix tmudunaay ja ayo'on esu ma'xtujkun tmudajttu. ¹¹Pes udsajtum njuna'anum ko jotkujk yu'ujaty di'ibáty tu tmamada'aktu ja ayo'on. Tu xymyudowdu ja Jopu mya'xtujkun, es xyñijáwudu wi'ix ja Nindsun'ajtum óknum oj myo'oyuty ja jotkujk'ajtun, mut ko jyantsypya'ayoy yu Nindsun'ajtum.

¹²Mǎgu'ugítuty, di'ibu tim jǎjp'am, katu xyajtestiigu'áttu yu tsajp, ni yu naxwíñudu es ni ja wiinkpu. Nik oy ko mjuna'andut "oy" di'ibu oy, es "kyaj" di'ibu kyaj, kudiiibu Dios mdukkumudówudut.

¹³Pun ja pún 'yayoy jyottugoy, wa'an tkajxta'aky; es pun ja pún jyotkujk'áty, wa'an t'uy ja alabanzu. ¹⁴Pun ja pún pyékyuty, wa'an tway ja mǎjja'aydyujk di'ibu tuundap ma mǎbujkputujk ñaymyúkudu, es tñigajxtaagut ja puma'ay, es mut ja Nindsun'ajtum Jesukristu xyuagyujxm ttukjaaxut waanu aseytu oliivu. ¹⁵Es pun mmǎbujktup ko Dios ttúnut éxtum mgajxta'aktu, yu puma'ay aguda'agup; es pun pekytyuun, Dios ma'xudap ja pyojpu. ¹⁶Paaty pun miidsuty tu xymyudugoydyu wiinkputy, mǎmayats nidu'uk nidu'uk, es pǎjksów ja ma'xun. Nayñigajxtaagudu nixim niyam es m'aguda'aktut. Ko kyajxtáky tu'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajtp tǎy'ajtun muut, yu kyajxtákun myudajtypy ni'igu ja muk'ajtun. ¹⁷Okwinmaydyu ko ja Diosu kyugajxpu Eliiusu du'un ijty jya'ay'áty éxtum udsajtum. Ja'a amumdu'uk jot kyajxtáky es kudiiibu tyu'ujut, es kyaj tyuuy tuguk jamujt jakujm. ¹⁸Ko jatugok kyajxtáky, nétnum tyuuy jatugok, es oj wyindyuy ja pujta'aky.

¹⁹Mǎgu'ugítuty, pun miidsuty nidu'uk myadu'udageepy ja tǎy'ajtun esu wiinkpu ja'ay tyuknijambítyuty, ²⁰nijáwudu miits ko yu di'ibu tu ja pojpu ja'ay ttukmastu'uty ja ñu'u tyu'u ja axuukpu, es ttuknijambity ja nu'u tu'u di'ibu Dios xytyukni'ijxum,

tadu da'umbu ja'ay tyiimpy
es tso'ogut ma ja o'kun, es

yu'ugyujxm ja ja'ay yajtuknima'xut
may ja pyeky.

Myutu'ukpu Neku Di'ibu Peedru Jyaay

1 Uj Peedru, Jesukristu 'yapóstalu, ja'a njuna'anum ko tu xkyéxyuts. Nduknigajxtuptsu tyadu neky di'ibátyuty kyaj ñaky'ittu ma yu Israelu ñaxwíñudu, es tsyúunudu oymyaaty ma yu ñaxwíñudu: Pontu, Galasyu, Kapadosyu, Asyu esu Bitiñu.

²Dios Teety mwin'ijxudu éxtumu jawyiin tnija'aju es ttuknibujtáku. Espiritu Santu myuk'ajtungyujxm myajpújtáktu Diosu jya'ay, esu du'un xymyumudówdut ja Dios es mwa'atstut mut ja Jesukristu ñe'pyñ. Wa'an ja Dios ni'igu mgunu'xudu es mmo'oyudu ja agujk'ajt jotkujk'ajtn.

"N'ok'awdajtum ja Dios"

³N'ok'awdajtum ja Dios, Nindsun'ajtum Jesukristu Tyeety, di'ibu tu xytsyokum es xypya''ayo'om es xyajmi'in xyajjajtum jemy es xytyuk'awijxum ja jiky'ajtn di'ibu winu xuu winu tiempu, ja'a ko ja Nindsun'ajtum Jesukristu jyikypyejky jatugok.

⁴Paaty udsajtum n'awijx njup'ijxum ko Dios xymyo'oya'anum ja kuma'añ di'ibu pújke'eky ya'ijtypy tsajpótm, di'ibu kyaj mbaat kyutugoy, ni mbaat kya'axuugu es ni mbaat kyani'xy éxtumu pújy o

aaay ujtsun. ⁵Ja'a ko xymyubaktu Dios, yu'u mguwa'anudup mut ja myuk'ajtn maanum xy'awixtu ja tiempu ma yu'u dya'ixa'añuty ja ñitsokun, di'ibu myudajtypy pújke'eky koonum myínut ja tiempu di'ibu tim óknam.

⁶Paaty miits mjantsy'it mjantsyxyonda, oy daa kanak peky ayo'on jotmay xyjapaadaambudu je'eyu waanu tiempu. ⁷Ja'a ko miidsu mmubujkunuty, du'un éxtum ja oorú di'ibu ya'ijxmatsaamp mudu juun es ya'ixut pun oy du'un. Ja mubujkun di'ibu myumadakyty ko ya'ijxmátsy, waanu ni'igu tsobaaty kudiinum ja oorú di'ibu kujx najxp, es du'un miidsudyu mmubujkunuty ko du'un ya'ijxmátsut, mbaadudup miidsuty ja muj'ajtn es ja windsu'kun es myajnigajxut oy ko Jesukristu myínut.

⁸Oy xykya'ixtu ja Jesukristu, mdsojktup miidsuty ja'a; es oy yu'u xykya'ixtu, mmubujktup miidsuty yu'u es mjantsyxyonda'aktu éxtum kyaj jajpaaty ja ayuk wi'ix mbaat yajkajxpúdsémy, ⁹mut ko xyajpudu'uktú ja pújta'aky di'ibu ma ja mmubujkunuty, ja'a njuna'anum, m'axájjudup ja m'anmujá'anu ñitsokun.

¹⁰Yu tyadu nitsokun ja'a di'ibu Diosu kyugajxputy 'yaxpuktu es tpayo'oydyu, es yu'ujuty junandu ko Dios mmo'oya'anudu ja kunu'xun. ¹¹Yu Diosu kyugajxputy jyanijawuyandu na'a du'unu tyaadu es wi'ixu du'un jyata'añ. Es ja Kristu Jya'ajun yu'u naty ijtp mut yu'ujuty, es tyuknija'aju es koonum yu Kristu tmamada'agut ja ayo'on jawyiin es óknun t'axájut yu myaj'ajtun. ¹²Peru Dios tyuknija'adu ja kyugajxputy ko yu tyadu kajxwíjun kyaj myut'yu'u'áttu, ja'a es udsajtum nduk'oy'ajtum. Miidsuty tu xymyudowdu tyadu oybyu ayuk di'ibu tu m'anu'umxudu mut ja myuk'ajtunu Espírítu Santu di'ibu tso'on tsajpótm, es extu yu ánkłusuty jyanijawuyandu tyaadu.

Wa'ats njiky'ajtum

¹³Paaty, miidsuty nidugékyuty, naybyujta'agudu wiy es pe'typy, es ya'óyudu yajxonu mjiky'ajtun. Awixtu mut winu mjot ja kunu'xun di'ibu m'axajuyándup ko Jesukristu myínut jatugok. ¹⁴Extumu u'unk uná'kuty di'ibu mudoodup, mumudowdu miidsuty yajxon ja Dios. Katu mjiky'attu mut ja axuk adsojkun di'ibu mmudajttu ko naty kyajnum xyñijawudu wi'ix ja Dios tteky es njiky'ajtum. ¹⁵Jiky'attu wa'ats, ja'a ko Dios di'ibu tu mwin'ijxudu, wa'adsu'u; ¹⁶tyaadu du'un kyajxypy ja Dios ma jyaaybyajtun: "M'íttup miidsuty wa'ats, mut kots uj nwa'adsuty." ¹⁷Ja'a ko xyTeety'áttu ja Dios, di'ibu pyaye'epy nidu'uk nidu'uk, es kyaj wyin'ixy wyingéxyuty,

naam m'akjiky'ajtpnum naxwiin, m'akjiky'áttup es xymyudowdu ja Dios, es xywyindsu'ugudut.

¹⁸Mnija'adup éxtum tkubejty tkumudooy ja Dios es dyajtso'ogut ma tadu axuukpu jiky'ajtun di'ibu xytyukmunikákum ja n'aptuk'ajtum. Pes ja Dios kyaj tkubejty ja nnitsokun'ajtum mut ja platu meen oorú meen di'ibu najxp; ¹⁹jantsy tsooxu Dios mgujuuyudu es mnitso'oktut ko mbojpu tkubejty mudu Jesukristu ñe'pyñ di'ibu tyukwindsu'ku éxtum tu'ugu borreegu di'ibu ni tii tkamudaty ja axuk'ajtun. ²⁰Jékyup ja Diosu du'un ttuknibujtáku kyajnumu naty dyajkojy ja naxwiñudu, per tyam ma tyadu xuu tiempu ko yu naxwiñudu kyaxannu, tu kyuxe'eky miits m'oy'ajtungyujxmuty. ²¹Es Jesukristakyujxm xymyubaktu Dios, di'ibu yajjikyppyuku ma 'ye'ky es tu tmo'oy ni'igu ja muj'ajtun, es du'un nmubujkum ja Dios es n'ajot'ajtum.

²²Es mut ko tu xymyudowdu ja tuy'ajtun, tu xyajwa'atstu m'anmuj'a'an es mut winu mjot mnaydsyókudut nixim niyam, éxtum jyawu mduka'ax'áttu. ²³Pesu myajmiin myajjajtudu jemy mut yu'agyujxm ja Diosu 'yayuk di'ibu ijtp winu xuu winu tiempu; kyaj dyu'unuty éxtum ja jiky'ajtun di'ibu kujxp najxp, di'ibu m'axájudu ko mmiin mjajtta naxwiin, ²⁴mut ko xytyuknija'am ja Diosu jyaaybyajtun ko jyuna'añ:

Du'un ja ja'ayuty éxtum ja aay ujtun,
es ja myaj'ajtunuty éxtum ja aay ujtun pyujjun.

Tatsp ja aay ujts es ja pyujy
kya'ay;

²⁵ peru Dios 'yayuk, ijttuup winu
xuu winu tiempu.

Esu tyadu ayuk ja'a nigajxypy
ja nitsokun di'ibu tu
myajtukmudowdu.

2 Paaty miidsuty, mastu'uttu
tugekyu axuk'ajtun. Kyaj
pün xywyin'uundut. Katu nan
nugoobu je'eyu m'akjuna'andu ko
xymyubuktu Dios, mya'ixudubu
du'un mut ja mgu'am jiky'ajtun, es
katu xyñaywyinnaxujawudu mut
tii. Mastu'uttu tugekyu pi'tskajxy.

²Extumu maxu'ungu'unguty
jantsy tsi'idsaamp, du'un miidsuty
nandu'un xytsyóktut ja Diosu
'yayuk, es du'un xymyuyaak
xymyubátut ja Diosu ñu'u tyu'u es
xymyudátut ja nitsokun, ³mut ko
tu xyñjávudu ko Nindsun'ajtum
jyantsy'óyuty mut udsajtum.

Du'un ja Kristu éxtumu tsaa jiikypyu

⁴N'okmüwingo'onam udsajtum
ja Jesús. Yu naxwíñudu ja'ayuty
tu 'yuxtíjudu, peru Dios
jyantsytsyejpy es tu twin'ixy, es
dyajtún éxtumu tsaa jiikypyu ma
potsy ujx. ⁵Xyajtu'unum udsajtum
nandu'un éxtum ja tsaa jiikypyu,
di'ibu muut ja potsy dyajpéty
ma Dios tsyünnaya'añ. Ma tadu
tsunaaydyákn, ja Jesukristu tu
xypyujtáku éxtumu teetytyujkuty,
wa'ats ja'ay, es nwindu'skum ja Dios,
es n'awdajtum mut ja njot'ajtum
es mudu n'anmüja'an'ajtum, es ja
Dios 'yaxájup yu n'awdajtum'ajtum
éxtumu windsu'kun di'ibu yu'u
tsyejpy. ⁶Paadyu Dios jyunañ ma ja
jyaabyajtum:

¡Ixtu! Uj nbujta'agyats ma Syon
kajpn tu'ugu tsujpu tsaa ma
potsy ujx,
di'ibuts uj tu nwin'ixy.

Di'ibu 'yaxájudup, ni na'a
tkamudátut ja tsoydyu'un.

⁷Es mut miidsuty di'ibu
myubujktup, tadu tsaa myudajtypy
kajaa yu müj'ajtun; per mut di'ibu
kyaj tmubuktu, kyuydyimbyu
tyaadu éxtum jyuna'añ ja Diosu
jyaabyajtum:

Ja tsaa di'ibu ja pojtspu kyaj
ttsojktu,

tu net jya'ty ma ja tujk t'ujx'áty.

⁸Es nandu'un yajkuudyúñ jatu'uk
ma jyuna'añ:

Tyaadu du'un ja tsaa di'ibu
yajtukkunajrup es yajkadáy.

Tyukkunajrudup yu'ujuty di'ibu
kyaj tkupektu ja Diosu 'yayuk, mut
ko du'unu dun tu pyujta'agudu Dios.

⁹Peru Dios tu mwin'ixudu miidsuty
di'ibu myubujktup, mmaduundup
ja Rey éxtumu teetytyujkuty, wa'ats
ja'ayuty miidsuty, ja'ay di'ibu Dios
ja'ay'ajtudup. Yu'u mwin'ixudu
es xykajxwa'xut ja oybyu tuunk
di'ibu yu'u tu tpujta'aky, mut ko
mdukniwoodu'udyuty ko m'ijttu
ma ja koots'át, es myajnejxyuty
jiky'ajtpu ma ja jyájunu tsujpu.

¹⁰Tuuyup kyajpu Dios mja'ay'átudu,
per tyam situy yu'u mja'ay'ajtudup;
tuuyup kyaju Dios mba''ayoojudu,
per tyam tu mba''ayowudu.

Ayo'on yajmumada'aky mut ja ma'xtujkun

¹¹Mugu'ugítuty, nmunu'xtáktupts
miidsuty, éxtum jabye'xyjya'ay
ma wiink nax wiink kajpn,
katu xy'anujx xy'a'oogudu

di'ibu ja nini'x kubajk tsyejpy, di'ibu myudsip'ajtypy ja n'anmaja'an'ajtum. ¹²Mudattu oybyu mjot mwinma'añ mut ja di'ibu kyaj t'ixy'attu Dios, es du'un yu'ujuty, oy tyam mjaniwaambajttubu nanatukukyujxm éxtumxyup m'axukja'ay'áttu, 'yixtup ja oy'ajtun di'ibu miits mduundup, es ko ja'ay yajpayo'oydyut, net t'awdátut ja Dios.

¹³Nindsun'ajtumgyujxm mumadowdu púnuty yajkutujkp ya naxwiiñ, du'un ja yajkutujkprakópk, mut ko yu'u waanu kujxm ja kyutujkun, ¹⁴es púnuty ana'amdup kyutujkun patku'ay, púnuty kyejxypy es ttukkumadówt di'ibáty axuuk adátstup es oy tnmadya'agut di'ibáty oy tuundup. ¹⁵Mut ko Dios tsyejpy es miidsuty oy xytyúndut, es du'un xya'amóndut di'ibu nanatukukyujxm mniwaambajttudup.

¹⁶Jiky'attu miidsuty éxtumu di'ibu kyaj myudúñ ma wiink ja'ay, es katu mnaybyjta'agudu kjuun ma ti xytyuna'andut axuuk. Jiky'attu éxtum ja Diosu myuduumbu. ¹⁷Windsu'ugudu mujpu mutskpu. Tsoktu mmumubjkruty. Windsu'ugudu es awdattu Dios. Muj'ixtu ja yajkutujkpu kopk.

¹⁸Miidsuty di'ibu mduundup, windsu'ugudu mwindsun mwindaj es mumadowdu, kyaj jya'ayuty je'eyu di'ibu oyjya'ayuty, nandu'un di'ibu ana'amp muk. ¹⁹Ja'a du'un oy ko xymyumada'aktu ko nanu'ogobu mya'ayówudu,

ja'agyujxm ko xyñijáwudu ko Dios 'yijxypy. ²⁰Per pun miits mduundup ti oynu'unun axuuk, es mut ja ma'xtujkun xymyumada'aky ko mdukkumadóyuty, ¿ti oy'ajtunu dunu taadu? Per pun m'ayoodup mut ko ti oy tu xytyuñ, es mmumadáktup mut ja ma'xtujkun, tyaadu du'unu Dios 'yoyjya'ap. ²¹Paadyu Dios xywyo'om es du'un nma'xtujkun, ja'a ko Kristu 'yayooy mut udsajtumgyujxm, es xymyo'oyum tu'ugu i'xpajtun es nbadu'unum yu'u. ²²Jesukristu kyaj pyekytyuñ es ni na'a tkawin'u'ñ pún. ²³Ko pún wi'ixáty 'yanmaayu, kyaj wi'ixáty 'yadsoojumbijty; ko tsaatsytyuunudu, kyaj t'adsu'kudu, je'eyu ttukkudujku ja Dios, di'ibu pyaye'epy mut ja t'ajtun. ²⁴Kristu ja nbojpu'ajtum myunujx ma ñini'x kruuzkujxm. Du'un ttuñ es n'ijtam éxtumu o'kpu ko nbekytyuna'anum es njiky'ajtum éxtum pyaadyuty, es du'unu Kristu 'yo'kungyujxm oj nwátsum ma ja nbojpu'ajtum, es tyam njiky'ajtum t'ajtun muut, éxtumu Dios dyajnigutúku. ²⁵Tuuyup du'un miits m'ijttu éxtum ja borreegu di'ibu tu 'yuxyo'oy, peru tu mjumbittu ma Kristu, di'ibu mgwentu'ajttudup éxtum tu'ugu borreegu kwentu'ajtpu.

Wi'ix jyiky'áttut ja kasaaduty

3 Nandu'un miidsuty kasaadu toxytyujkuty, naydyukkudúku ja mña'ay, es du'un, oy mña'ay tkamubaktu ja Diosu 'yayuk, mduk'axájudup ja Jesukristu kyaj ja'agyujxm ko wi'ix xy'anuumudu, ²ja'a du'un ko t'ixtut ko miits xyjiky'attu

wa'atspu jiky'ajtun es windsu'kun muut. ³Nayya'oy nayyajpaadadu. Kyajts yu'u n'andijy es xymyumay xymyudajtat ja mwit mgu'ugu jantsy oybyu, o wi'ixu mwaay mgubajkkujxy xyajtsujtákuđat, o wi'ix ja mnini'x oy kyuxu'ugut mudu oorü. ⁴Ja tsuj'ajtun di'ibu kyaj ñaxy es ni'igu tsobatp Dios wyindum, ja'a yu'u ko ja'ay oyjyot oywyinma'añ tmudattu es jyiky'attu yuunk naxypyu. ⁵Pes du'un ñayya'ijtudu tsuj ja wa'atspu toxytyujk jékyup, wyindsu'kudu ja Dios es ñaydyukkudujkudu ja ña'ay. ⁶Du'unu Saaru, yu Abraanu ñudo'oxy, tmumadooy ja Abraan, es ttijy "nwindsún". Miits mja'ttup du'un éxtamu Saaru pun mduundup ja oybyu es kyaj ti xytsyu'ugudat.

⁷Es nandu'un miidsuty kasaadu yedyujkuty, muma'xtúktu mnudo'oxyuty. Windsu'ugu éxtam yu'u pyaadyuty. Kyaj jye'eyuty mut ko toxytyujkuty 'yamaayuty, per mut ko nandu'un tmudattu mut miidsuty ja jiky'ajtun di'ibu tu mmo'oyudu ja Dios mut ja kyu'umdsokun. Tundu du'un, es net kadiibu ni tii mga'adsipudat ko mgajxta'aktat.

Di'ibu ayoodup ko ttundu ja oybyu

⁸Di'ibuts uj tu njatuk'uxpuka'andu nidugekyu miidsuty di'ibu myubujktup ja Kristu, yu'u tyadu: Ittu ti'igyü, naymyuma'xtúkuđu nixim niyam, naydsyókudu nixim niyam mut winu mjot, pa'ayowdu ja'ay, es tuda'aky'áttu. ⁹Ni na'a xykyayajmbíttat axuuk

ko pún axuuk mdúnudat, es ni xykya'oojambíttat ko pún m'oojudat. Nik ni'igu kunu'xtu, mut ko Dios mwoojudu es xy'axájudat yu kunu'xun. ¹⁰Éxtam jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun:

Di'ibu tseyjpy jyiky'ata'añ oy es jeky,

kyaj 'yanda'agut es kyaj axuk kajxy tkajxut;

¹¹kyaj t'oktuunnat ja axuk'ajtun; ja'a tyúnup ja oybyu, 'yuxta'ayup ja ti'igyü'át, es kyaj jyiky'átat tsipoty.

¹²Mut ko Dios tam kywentu'átyuty ja ja'ay di'ibu jiky'ajtp tuj'ajtun muut, es myudo'oxuty ja kyajxtákuđu, per myudsip'ajtypy di'ibu axuuk adátstup.

¹³Pun amumdu'uk jot miidsuty du'ñam xytyundu oy tugékyuty, ¿pún axuuk mdúnudat? ¹⁴Per pun m'ayoodup mut ko mjiky'attu wa'ats, Dios mgunu'xánudup. Katu pún xytsyu'ugudu es katu mmay mdajtu. ¹⁵Mut winu mjot awdattu Kristu éxtamu mWindsún. Du'ñam jujp'ixy mnayya'ítudat es xy'adsówdat punaty myajtuujjudup ti ko xymyubuktu Dios, es ti m'awijx mjujpijxtup. ¹⁶Mudattu ja mjot mwinma'añ wa'ats, es du'un ko pún mniwaambátudat nanatuku mut ko miits m'uxpukpu'átyuty ja Kristu, yu'ujuty ka'am wu'umda'aydyup tsoydyu'un muut. ¹⁷Es pun du'unu Dios tteky es m'ayówdat, ni'igu 'yóyuty m'ayówdat ko mjiky'attu wa'ats, es kyaj m'ayówdat mut ja tudyu'unun ko mjiky'attu axuuk.

¹⁸Mut ko Kristu, oy ni ti peky tkatuun, tugok je'eyu mut winu

xuu winu tiempu 'ye'ky ma jyapatu n'o'kum udsajtum pekyjya'ayuty, es xytyukniwatsum ja nbojpu'ajtum es xyajnujxum wa'ats Dios wyindum. Oj 'yeeky ja Jesusu nini'x, per Espiritu Santukyujxm jyikyppyeky. ¹⁹Mudu 'yanmujala'an oj nejxy ma ja anmujala'anuty di'ibu tsimy ijttup, es jap oj tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk, ²⁰ja anmujala'an di'ibu kyaj tmamudoodu ko Dios jya'awijxudu ma'xtujkun muut esxyup jyodumbijttu maanum ja No'ee naty dya'oyu ja arku, ma oj je'eyu niduktujk ja ja'ay tsoyo'oktu ko ja ayo'onduu myiin. ²¹Ja tadu nuu, du'un ja'a tpaty extumu nubajtan di'ibu xyajnutsokum. Ja nubajtan, kyaj yu'ujuty es nuugyujxm ja nini'x wya'atsut, ja'a du'un esu ja'ay jyot wyinma'aan wa'ats yittut Dios wyindum. Ja nubajtungyujxm nnitsokum ja'agyujxm ko Jesukristu jyikyppyeky ma 'ye'ky, ²²di'ibu patujku tsajpotm es tyam 'yity aga'aandsyoo ma Dios, es otyyim di'ibu anklasuty es otyyim di'ibuty ja kyutujkunuty tmamudowdu ja Jesus.

Naybyudujkum nixim niyam

4 Es du'un extum 'yayooy ja Kristu ya naxwiin, nandu'un miits mudattu ja winma'aan extum ko 'yayooy, ja'a ko di'ibu du'un tu 'yayoy ma nini'x kyubajk, tu tmastutta'ay ja pyeky ²es jyiky'atut extum ja Dios ttseky mabaadu jyiky'ajtan, es kyaj extumu nini'x kyubajk ttseky. ³Tsya'a nandu'un ko mjiky'ajttu extum jyiky'attu panuty kyaj tmadundu Dios, mjiky'ajttu

extum mnini'x mgubajk ttsojktu, m'adsojktup tii, ami'ikyjya'ay m'ijttu, je'eyu mgaxuty, es m'awdajttu ja agojwinnax. ⁴Di'ibu ijty mmugu'uk'ajttup ma tyadu axuukpu jiky'ajtan, du'unu tyam wyu'amudya'aydu mut ko kyaj ja'a muut xyakypyanujxtu ko kyaj nayjyujwijsumbitudu, es mduk'ak'atudu. ⁵Per yu'ujuty myugwentu'ajtypy ja Dios, mut ko Dios pyayo'oyaampy di'ibu jiky'ajttup es di'ibu o'ktu. ⁶Paaty oj yajkajxwa'xy ja oybyu ayuk nandu'un ma di'ibaty o'ktu, es oy yajtyudyundu mudu o'kun ma nini'x tmudajttu, du'un jyiky'attut ja jya'ajun mudu Dios.

⁷Tuu wyingon esu ja'ay yajpayo'oydyut. Paaty miits ittu tuda'aky, wiy es mgajxta'aktut. ⁸Paaty wa'an t'ity nan ni'igu tsojkun ma miidsuty, mut ko ma ja'ay naydsyokudu, may ja peky naydyuknima'xudu. ⁹Es naymyo'oyudu nixim niyam yu jajttakn esu ka'ay ukun mut winu mjot. ¹⁰Naybyudakudu nixim niyam extum ja Dios tu mmo'oyudu nidu'ugatyuty ja madakun. Yajtundu yajxon ja kanak pekyru madakun di'ibu Dios tu mmo'oyudu. ¹¹Ko pan tkajxw'ijut ja myugu'uk, wa'an t'anuumu extum ja Dios tu tyuk'uxpekyuty. Es ko pan ttukpudaku tii ja myugu'uk, wa'an ttuun mut ja muk'ajtan di'ibu Dios tu myo'oyuty, es du'unu Dios awdaty yittut Jesukristukyujxm ma tugekyu di'ibu ijtp. Wa'anu Dios tmudaty ja muj'ajtan winu xuu winu tiempu. Wa'an du'unuty.

'Yayowdu pánudyu
Kristu myubujktup

¹²Mugu'ugítuty, katu dá'uñu mwu'umadu mut ja muk ayo'on di'ibu myajnajxtup. Katu xywyinmaydyu es kyaj dá'un jyátut di'ibáty myubujktup ja Kristu. ¹³Ni'igu mxonda'aktut, mut ko pæn dá'un miits xytyukmuktu ja Jesukristu 'yayo'on, nandu'un xytyukmúktut ni'igu ja xondakun ko naty myiñ jatugok. ¹⁴Es pæn ja ja'ayuty mduunudup axuuk mut ko xpyyanujxtu Jesukristu, xonda'aktu, mut ko 'yity ma miidsuty ja Diosu Jya'ajun di'ibu ni'igu muj'ajtun myudajtypy. ¹⁵Per ko m'ayówdut miidsuty, kyaj mut ko myajja'ay'ooktu, o mmaatsta, o m'axukja'ay'áttu, o m'abi'ts'áttu, o mut ko oytyiity xytyuktákudu di'ibu kyaj mbaadudu. ¹⁶Mut ko pæn m'ayoodup ko Kristu mja'ay'átudu, kyaj tyadu tsyoydyu'unuty; ni'igu xy'awdáttut ja Dios mut ko miits mja'ay'átudu Kristu.

¹⁷Mut ko tü tpaaty ja tiempu ma Dios tpayo'oya'añ ja jya'ayuty; es pæn tsondakp ja Diosu pyayo'oyun mut udsajtam, tuy'ajtunu'u ko 'yakjata'andu di'ibáty kyaj tkupaktu ja oybyu ayuk di'ibu Dios kyajx.

¹⁸Yu'u dunu tyaadu di'ibu 'yandijpy ja Diosu jyaaybyajtun ma jyuna'añ: "Pæn tsip es niits'ogut ja ja'ay di'ibu jiky'ajtp tuy'ajtun maat, ¿ti jatánudup ja pekyjya'ay es púnuty kyawindsu'kudup ja Dios?" ¹⁹Paaty pæn yu'u tsyojkun'ajtypy ja Dios es n'ayo'om, n'okjiky'ajtam yajxón, éxtam dyajnigutúku ja Dios di'ibu

xyajkójum es kyuydyiimpy di'ibu kyajxypy.

Wi'ix yajkajxwiju ja mubujkputujk

5 Nmunu'xtáktupts ja mujja'aydyujkuty ma mnaymyúkudu. Pes uj nandu'un mujja'ay éxtam miidsuty. Taptsu naty uj n'ixy ja Kristu ko 'yayooy ma ja kruuz es 'ye'ky, es uj nandu'un ndukmukaambyuts mut miidsuty ja muj'ajtun di'ibu óknun niguxu'ugaamp. ²Paaty nmunu'xta'aktu, ko éxtam ja borreegu kwentu'ajtpu dyajju'xe'eky yajxón ja byorreeguty, nandu'un miits xykywentu'áttut yu ja'ayuty di'ibu Dios tü mdukkudákudu. Tundu dá'un xonda'aky'aa xonda'akyjyót, éxtamu Dios ttseky, es kyaj mut ko tü myajtuk'ana'amdu o mut ko mmeen'ook'áttu. ³Katu je'eyu xy'ana'ama'andu ja ja'ayuty di'ibu Dios tü mmo'oyuty es xykywentu'áttut, ni'igu yajxón m'íttut mut yu'ujuty éxtamu ijxpajtun. ⁴Mut ko dá'un xykyuydyúndut, es ko myínut ja Borreegu Kwentu'ajtpu Wyindsán, ja'a njuna'anun Nindsun'ajtam Jesukristu, mmay'atánudup. Per kyaj mmo'oya'anudu ja ujts aagyoronu éxtam di'ibu ja naxwiiñ naymyooyudup ja ja'ayuty ko gyanarattu ma pyuyu'kkijxyudu. Tyadu koronu pójunu ñi'xta'ay. Peru di'ibu Dios xymo'oyum, ijtp winu xuu winu tiempu.

⁵Miits uná'ktujkuty, mamudowdu ja mujja'aydyujkuty; es nidugekyu miits mujja'aydyujkuty es uná'ktujkuty, naybyudákudu nixim niyam mut ja tuda'aky'át, mut ko

Dios myüdsip'ajtypy ja di'ibu
mujpátup,
per pyudujkup pánaty yuunk
naxypy ja'ay'ajttup.

⁶Paaty yuunk náxypyüdu Dios
wyindum, es da'un ja'tup ja
tiempu ma Dios mya'ita'anadu
muj. ⁷Tukkuduku tugekyu Dios
di'ibu mjotmay'ajtypy, mut ko
yu'u naydyukjotmayduunup mut
miidsuty.

⁸Jiky'attu miits tuda'aky es
wiyj, mut ko yu mmüdsip, ja
mujku'ugópk, da'un jyüditu
éxtum ja kaa myu'uy mut ja
yuu es t'axta'ay ti 'yokju'xup.
⁹Tukmumada'aktu ja mujku'ugópk
ja'agyujxm ko xymyubuktü Dios,
ja'a ko xyñijáwudu ko da'un
'yayoodup ja mmumubujkputy
oytyim maaty. ¹⁰Paaty ko naty
miidsuty tü m'ok'ayowdu waanu,
Dios nujx mujwjtsumbítudu oy,
myuj myáyut ja mmubujknanaty,
es oy xyñijáwudet ko Dios
mdsókadu. Yu Dios xykyunu'xum
muj wiin kajaa, es xywyo'om es
ti'igyü n'ijtum müdu Jesukristü
ma myuj'ajtun winu xuu winu
tiempu. ¹¹Myudajtypy yu Dios ja

muj'ajtun winu xuu winu tiempu.
Wa'an da'unaty.

Kajxpo'xun

¹²Ma tyadu neky tü nnijáyudu
miidsuty, nyajtúnuts ja
Silvanu éxtumu uskribaan,
nmumubujkpu'ajtum es
nmugu'uk'ajtum di'ibu oy tmadún
ja Nindsun'ajtum. Tu nnijáyudu
tuk aa majtsk aa es mjotkujk'áttut,
es n'anuumadu ko di'ibu
nduknija'ayudup, ja'a da'un ja
Diosu myay'ajtunu tüy'ajtunbu, es
ko da'un mjiky'áttut.

¹³Es éxtum ja Dios tü
mwin'ixudu miidsuty,
nandu'un tü yajwin'ixtu
yu mmumubujkputy di'ibu
naymyujkadup Babiloñu.
Nidugékyaty yu'ujaty
mduknigáxudu Dioskajxy.
Esu Markus di'ibuts nja'ap
éxtumdsu n'u'ungun, nandu'un
mduknigáxudu Dioskajxy.
¹⁴Naygyajxpo'xudu nixim
niyam es naymyunanadu éxtum
tukka'axpün. Wa'an ja Dios
mmo'oyudu jotkujk'ajtun miidsuty
di'ibu Jesukristü jya'ay'ajttup.

Myumajtskpu Neki Di'ibu Peedru Jyaay

1 Uj Simonk Peedru, Jesukristu myuduumbu esu 'yapóstulá, ja'a njuna'anum ko tu xkyxyuuts. Ndukni gajxtuutsu tyadu neky miits di'ibátyu nDios'ajtam esu Yajnutsókpu Jesukristu, di'ibu tyiimpy ja tui'ajtam, tu xymo'oyum yu mubujkun jantsy oybyu.

²Axájudu ni'igu ja kunu'xun esu agujk'ajt jotkujk'ajtam mut ko xy'ixy'attu Dios es ja Nindsun'ajtam Jesús.

Mubujkputajku jyiky'ajtanuty

³Dios mut ja myuk'ajtam tu xymo'oyum tugekyu di'ibu xytyugoy'ajtxum es njiky'ajtam éxtumu Dios ttseky, yu'u xywyo'om mut ja myuj'ajtam esu 'yoy'ajtam.

⁴Es mut yu'ugyujxmu tyaadadyu Dios tu xymo'oyum ja oybyu tsujpu wandakun, es du'un ni'ijtam oy es wa'ats, éxtumu Dios 'yity oy es wa'ats, es du'un ni'uxtjám di'ibáty ja nini'x kubajk tsyejpy es dyajma'aty di'ibáty ijtp ya naxwiñ. ⁵Paaty mut winu mjot naybyujta'agudu muk, es xy'ak'ya'ixudut ja mjiky'ajtanuty mut ja mmubujkun; es ko xymyudáttut ja mubujkun, nandu'un xymyudáttut ja

oyja'ay'ajtam; es ko xymyudáttut ja oyja'ay'ajtam, nandu'un xymyudáttut ja wijy'ajt keju'ajtam; ⁶es ko xymyudáttut ja wijy'ajt keju'ajtam, nandu'un xymyudáttut ja nayjyujwijtsumbítu; es ko xymyudáttut ja nayjyujwijtsumbítu, nandu'un xymyudáttut ja ma'xtujkun; es ko xymyudáttut ja ma'xtujkun, nandu'un xymyudáttut ja jiky'ajtam wi'ixu Dios 'yítut windsu'ugu; ⁷es ko xymyudáttut ja jiky'ajtam wi'ixu Dios 'yítut windsu'ugu, nandu'un xymyudáttut ja tsojkun mut ja mmumubujkputy; es ko xymyudáttut ja tsojkun mut ja mmumubujkputy, nandu'un ja naydsyoku nixim niyam.

⁸Pun tugekyu tyadu oybyu winma'añ mmudajttup es xyajmuj xyajmáyudu, kyaju naty nugoobu mnajiky'attu es nan kyaju naty nanatuku tu xy'ixy'attu ja Nindsun'ajtam Jesukristu. ⁹Per di'ibu kyaj du'un tmudatyu tyadu oybyu winma'añ, du'un yu'u éxtum tu'ugu wiints, o nandu'un éxtum tu'uk di'ibu mbaat 'yixy je'eyu wingón, mut ko tu tja'aydyugóy ti ko Dios tu yajwa'adsyuty ma yu pyojpu di'ibu tyuun. ¹⁰Paaty mugu'ugítuty, ni'igu mnaybyujta'agudu muk es

xya'ixudut ma yu mjiky'ajtun ko tyay'ajtanuty ko Dios mwin'ijxudu es mwoojudu. Pæn mduundubu du'un, ni na'a mgatu'udugódyut, ¹¹mej wiin myajni'awátsxudut es mdúkudut ma yajkutíky winu xuu winu tiempu ja nYajnutsokpu'ajtum, ja Nindsun'ajtum Jesukristu.

¹²Paaty du'uñum n'aktukjamyatstu tugekyu tyaadu, oy xyjanijáwudu es mya'ijxudup xykyudyundu ja tuy'ajtan di'ibu tu myajtuk'uxpúktu. ¹³Du'unuts nnasjawa ko xypyátputs esuts nyákut tyadu kajxwíjün maanumts n'akyjyiky'aty. ¹⁴Pes yu Nindsun'ajtum Jesukristu tats xytyuknijawa ko tsojkuts n'oogánnu. ¹⁵Paaty n'akkajxwíjtu es du'uñum xyjamyátstut tugekyu tyaadu óyuts nja'o'kpu.

Peedru mada jyamyuut oj t'ixtu ja Kristu

¹⁶Ko oj nduk'uxpúktu wi'ix ja Nindsun'ajtum Jesukristu myuk'ajtan es ko jyumbita'añ ya naxwiñ, kyaj oj ndukmumadya'aktu anuu madya'aky di'ibu ja'ayudyu naty tu dya'óyudu, pes mudusnu ngu'um wiinuts udsuty tu n'ixtu Jesusu myuj'ajtan. ¹⁷Mut ko udsuty támusnu naty mut yu'u ko Dios Teety myooyu windsu'kun esu muj'ajtan, ko myugajxu extu tsajpótm, es jyunañ: "Tyaadusdu du'un ja n'U'unguts di'ibuts njantsytsyeypy, di'ibuts muut njotkujk'áty." ¹⁸Es udsuty ku'um tu nmudowdu ko Dios oj du'un jyuna'añ, mut ko támusnu naty mut ja Jesús kuni'xykyopkkujxm.

¹⁹Es du'un ni'igu oy yajnijáwu ko tyay'ajtanuty ja ayuk di'ibu Diosu kyugajxpu yajwu'umdu jaaybyéty. Paaty miits xymyubáktut yajxón di'ibu yu'ujaty kyuxjaaydyu, mut ko yu 'yuxpujkanuty, du'un yu'u éxtum tu'ugu kudu'xn di'ibu kyude'xypy ma ja koots it extu ko jyaju'ugut ja xuuñ'át es pyudsámút ja jayxyuu es tkudu'xut ja mjot mwinma'añuty. ²⁰Tim jujp'am xyjaygyúkudu tyaadu: Ni tu'ugu Diosu kyugajxpu ku'um kyawinma'añbyaaty di'ibu jaaybyéty ijtp ma Diosu jyaaybyajtan, ²¹mut ko kyaj ja Diosu kyugajxputy tyukjajtudú tii ja'ay wyinma'añgyujxm, ja Espíritu Santu winma'añmyooyudu.

Pánuty ya'uxpujktup ja andakun

2 Nandu'un ma ja israelitu kajpn ijttu andákruty di'ibu junandu ko yu'udyu Diosu kyugajxpu, es du'un nandu'unu ya'uxpujkrpu andákruty mduknimínudup miidsuty yu uxpujkanu axuugátypyu. Es extu 'yuxtijtup yu Nindsun'ajtum di'ibu tu 'yeeky yu'ugyujxmuty, es du'un ñaydyuknimínudu ku'um pojün ja kutugo'oyun. ²Oyu tyaadu jyadu'un'ajtrpu, nimay di'ibu pyanujxaampy yu 'yaxuk jiky'ajtan, es paadyu ja'ayuty t'uxtijtu ja tuy'ajtan. ³Tadu ya'uxpujkrpu andákruty nugoo 'yok'adsojknudu, es tsyoka'andup es miits xymyujúdyut yajxón ko naty mduknmadya'agudu yu kya'oywyinma'añuty; per jantsy jékyup oj Dios trujta'aky ja du'ambu ja'ay es yajtaydyúndut.

⁴Mūt ko Dios kyaj oj tpojpmē'xy ja ánkľusuty di'ibu pekytyuundu jėkyuþ, es tkujubijpu ma muj koots'át, es jap oj dyajwe'emy kəwuuñ mut ja kadenu, es tþajke'ky extu ko yajpayo'oydyut.

⁵Nan kyaj Dios oj tpojpmē'xy ja jekyja'ayuty, ni'igu tkejxy ja ayo'onduu es dyajji'xtaay nidugekyu tadu axuk ja'ayuty, je'eyu dyajtsėky ja No'ee, di'ibu kyajxwa'x esu ja'ay wa'ats jyiky'áttut, ja'a mut nijuxtukpu ja'ayuty. ⁶Nandu'un ja Dios oj ttukkumədoj ja pekyja'ayuty ma Sodomu kajpn esu Gomorru kajpn, tnine'ky es extu wyu'umdaay jaam. Du'unu tyaadu oj wye'emy éxtumu ijsxajtun wi'ix jya'ta'an kyubata'andu ja axuk ja'aydyujk; ⁷per yajtsók ja Lot, tu'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajt tų'ajtun muut, di'ibu maay taj ko t'ijxy tadu axuk jiky'ajtun ma tadu axuk ja'ayuty. ⁸Pes tadu ja'ay di'ibu jiky'ajt tų'ajtun muut ma yu'ujuty, 'yayooy bom bom ma ja 'yaa jyot ko t'ijxy es tmədooy ja axuukpu tu'un kajxun. ⁹Es du'un ya'ixy ko Nindsun'ajtam Dios ni'ija'ap wi'ix dyajnitso'ogut di'ibu məduunup, es wi'ix tþajku'uga'añ ja axuk ja'ayuty ko yajpayo'oydyut.

¹⁰Dios tyukkumədowaampy waanu ni'igu di'ibaty yajtuundup ja 'yaxuk winma'añ es t'uxtijtu púnuty myudajttup ja kutujkun. Tadu ya'uxpųjkpu andakpu, tsoydyu'undúkaty es kujuunuty, es kyaj tsyu'ugudu es twingajxpáttut di'ibaty muj ja kutujkun myudajttup. ¹¹Oy ja ánkľusuty di'ibu ni'igu tmədaty ja myuk'ajtun

esu kyutujkun es kudiinumu tyadu andákruty, kyaj tkajxpóktu mut yu'ujuty Nindsun'ajtam wyindum.

¹²Per yu tyaadu du'ambu andákruty kyajxtup di'ibu kyaj tjagyjúkudu, du'un tmədatu jyot wyinma'añ éxtumu ujts jųyujk di'ibu 'yami'in 'yajajtu es ja ja'ay ya'oogudut. Paaty du'un 'yooktat éxtumu ujts jųyujkun, ¹³ayówdup éxtum tu dya'ayowdu myugu'uguty. Ni kyatsoydyundu xuu'am kyaya'an 'yuuga'andu. Es yu'u dun ayo'on tsoydyu'un ko ñaymyúkudu mut miidsuty es kyaydyu, je'eyu kyax'attu, es je'eyu mwini'una'anudu miidsuty.

¹⁴Per je'eyu du'un tjantsy'ixy tjantsytyún ja toxytyųjkuty es muut pyekytyúnut, mut ko je'eyumu du'un pyekytyuna'añ. Es du'un dyajtugóy ja ja'ayuty di'ibu mbaat twin'uuñ. Tyadu andákruty naydyukpanųxudup ja di'ibátyu ja'ay kyaj tmədaty kajaa ja myubųjkun. Je'eyu myeeñ'ooguty. Dios tu kyajxpėkyuty. ¹⁵Tadu andákruty tu dun tyugoydyu mut ko tu tmədu'udugóydyu ja Diosu ñu'u tyu'u, es ja'a pyanųjxtup ja wyinma'añ ja Balán, Beoru myaank, ko tjaganaratáñ ja meeñ ko tkamumədooy ja Dios. ¹⁶Peru Dios yajkajx ja Balangu byurru éxtumu ja'ayun, es 'yooju mut ko kyaj oy ttunáñ.

¹⁷Tu'ugu nudajñ di'ibu tu tyutsnu kyaj mbaat dyajnáxy ja tuudsu, esu yoots di'ibu yu poj wojpųyukup kyaj dyaky ja tuu; jajtpu du'un nandu'unu tyadu ya'uxpųjkpu andakpu, paadyu Dios pyųjta'aga'anudu ma agoots

it winu xuu winu tiempu. ¹⁸Pes mut ja 'yanuu xpujkan dyajtún ja naxwíñudu ja'ayudyu 'yaxuk winma'añ, es dyajtu'adíky di'ibuty apénunum tmastu'uty ma jyiky'aty pyojputún. ¹⁹Tyadu andákruty je'eyu twanda'aktu ko ja'ay wa'ats jyiky'áttut, es ku'am 'yittu pekyoty. Pes nidu'uk nidu'uk 'yane'emyudyu tadu di'ibu tu myamada'agyuty. ²⁰Ko pán tmastu'uty ja 'yaxuk'ajtan ja'agyujxm ko t'ixy'attu Nindsun'ajtum éxtumu Yajnutsókpu Jesukristu, es óknun tñijumbity es ñaygyuyákyuty mut ja 'yaxuk'ajtan, waanu o'ktúy wu'umut kudiinum jawyíñup. ²¹Nik óxyuup ko ni na'a tkadimnijawu yu oybyu nu'u tu'u, mut ko di'ibu myudsondak yu nu'u tu'u oybyu es óknun tmastu'uty es tñijumbijnu ja 'yaxuk'ajtan, ²²ja'a tyukpatypy éxtum jyuna'añ ja ayuk: “Yu uk ñijumbijtypy ja 'yuutsy es tje'xy”, es “ja udsun ko wya'atsnuudsida'ay, jumbijtp es nujx myo'ontstsi'y jatugok.”

Mínup jatugok ja Nindsun'ajtum

3 Mugu'ugítuty, tyaadu du'an ja myumajtskpu neky di'ibu nduknija'ayudup. Ma ja jawyiimbu neky es ma tyadu myumajtskpu nandu'an nduknijáyudu es xyja'aygyúkudut jajxón.

²Jamyatstu ja xpujkan di'ibu ja Diosu kyugajxputy ñigajxtu jékyup; es nandu'an ja Nindsun'ajtum Yajnutsókpu 'yana'amun di'ibu yu 'yapóstuluty mduk'xpujkadu.

³Tim jajp'am jamyatstu ko naty tyimminannu ja Jesús, mnija'tudup yu ja'ayuty di'ibu jiky'ajttup mudu 'yaxuk winma'añ

esu kyu'umdsokkan, es yu'ujuty mdukxi'igudup miidsuty ⁴es jyuna'ana'andu: “Jesús wyandak ko myina'añ jatugok, ¿kudii? Pes, ¿ma net? Yu n'aptujk'ajtum tu 'yo'knudu, per du'uñun wye'emy tugekyu nandu'an éxtumu naty ko yu naxwíñudu tsyondaky.” ⁵Tyaaduty ja tukxíkputy kyaj tjaygyukuya'andu es kyaj tjamyatsa'andu ko jantsy jékyup taayumu natyu tsajp esu nax, di'ibu Dios mut ja 'yayuk pyujták esu nan ñuuwimbudsúmut, es dya'ity nuugujkóty, ⁶es mut ja nuu, ja ayo'onduu, Dios dyajkutugoooy ja naxwíñudu ja'ayuty. ⁷Peru tsajp esu nax di'ibu jaa tyam, Dios tu jyuna'añ ko yajtoyaampy ko ja'ay jajpayo'oydyut es ko naty dyajkutugoya'añ ja pekyjya'ayuty.

⁸Katu xyja'aydyugódyu mugu'ugítuty, ko mut ja Dios tuk mil jumajt kyaj jyékyuty yu'u, es ni tu'ugu xuu kyapójunuty. Mut ja Dios, ti'igyu yu'u, du'an éxtum tuk xuu o éxtum tuk mil jumajt. ⁹Kyaj tyuy'ajtanuty éxtum naaguty jyuna'andu, ko Dios jajp tkuydyún yu di'ibu wyandakypy. Ja'a du'an ko xymyuma'xtujkan, es ja'a du'an jajkypy ja tiempu es ja pojpu ja'ay jyodumbíttut, es t'axájudut ja Jesús, kudiibu kyutugódyut.

¹⁰Per ja'tup ja tiempu ma myina'añ ja Nindsun'ajtum Jesukristu ko ni nga'awijx ngajujp'ijxum, éxtum ja ma'tspu myiñ ni jawyiin tkanigajxy. Es ma tadu tiempu yu tsajp n'ijxtugo'oyum mut tu'ugu muk pumi'imun. Yu xuu esu po'o esu madsa'ajuty tyoya'kta'ayut, es

wyingín wyinga'at ak juun, es yu naxwíñudu es tugekyu di'ibu ja yaa yajno'kta'ayut.

¹¹Es kom du'un tugekyu kyutugoya'añ, du'un miidsuty byeen yajxón xy'ixtut wi'ix mjiky'áttut wa'ats es éxtum Dios ttseky ¹²maanum xy'awixtu myina'añ tadu xuu, es xytyúndut wi'ix tsojk myínut. Ma tadu xuu yajno'oga'añ es kyutugoya'añ mut ja juun di'ibu ijtp tsajwínm, es di'ibu jaa'ajtp, tugekyu jyuywyaxta'ayut ko muk tyóyut. ¹³Peru Dios tu twanda'aky xymo'oya'anum ja jembyu tsajp esu jembyu naxwíñudu ma tugekyu yajtúnut di'ibu tuy'ajtun.

¹⁴Paaty mugu'ugítuty, maanum miits xy'awix xyjup'ixtu ko myina'añ jyata'añ tugekyu taadu, jiky'attu éxtum ja Dios ttseky, wa'atsti'knu, kyaj mdsiptúndut, es ni mgapekytyúndut, es du'un kyaj ti xyjáwudut di'ibu mjatánudup ko ja'a myínut. ¹⁵Jaygyúkudu, es yu Nindsun'ajtum mya'xtujkun ko kyaj tsojk myiñ, ja'a myeepy ja tiempu es jyodumbíttut ja pojpu ja'ayuty, es yu'u yajnitso'ogaampy.

Du'un nandu'un tim mnijáyudu yu nmugu'uk'ajtum Paablu mut ja kyuwijy'át di'ibu Dios mooyu. ¹⁶Du'un ja Paablu tkajxwijy ja ja'ayuty ma tugekyu ñeky di'ibu jyaay. Tuy'ajtanu'u ko yu'u tu tkuxja'ay naaguty di'ibu tsip njaygyujkum. Taa yu ja'ayuty di'ibu kyaj yajxón t'axájudu ja Diosu jyaabyajtun, es kyaj ñay'aguwítsudu mut ja Diosu 'yuxpukun, yu'ujuty kyutujtup ja Paablu 'yuxpukun di'ibu tsip es yajjaygyúkat, du'un éxtum tkutujtu di'ibu nandu'un jaybyety ijtp ma Diosu jyaabyajtun. Du'un dyajtydyúkudu ku'am ko Dios tyuydyuna'anudu.

¹⁷Per miits mugu'ugítuty, tu xyñijáwudu tugekyu tyaadu. Paaty éxkum ko tyadu du'ambu ja'ayuty mwin'aunudu es xymyastu'udut yu mjiky'ajtanu wa'atspu es ma xymyubeky ja Dios. ¹⁸Yajmuj yajmáyudu wi'ix ni'igu oy xy'ix'áttut ja Nindsun'ajtum Yajnitsókpu Jesukristu. Muj'ajtan muut yu'u 'yítut winu xuu winu tiempu. Wa'an du'unuty.

Myutu'ukpu Neku Di'ibu Fwank Jyaay

Jesús yajkypy ja jiky'ajtun

1 Ja'ats miits nduknija'ayudap pánu naty jaayum ijtp ko kyajnumu naty ja naxwíñudu tsyonda'aky, di'ibu myooy ja jiky'ajtun nidugekyu di'ibu jiky'ajt. Ja'ats uudsuty tu n'ix tu nmudowdu es tu ndoñ tu nmátstuts mududsu ngu'ajuty. ²Tu yajnijáwu yu jiky'ajtun, es uudsuty tu n'ixtu di'ibu yu jiky'ajtun yajkypy, es tyam miits nduknijáwudu es ja'a du'un ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. Yu'u naty ijtp mudu Dios Teety es tu kyuxe'eky mut uudsuty. ³Paadyuts miits ndukmumadya'aga'andu di'ibuts tu n'ixy es tu nmudóyuts, es nandu'un miits mdi'igyudya'aydyut mut uudsuty es mut ja Dios Teety es mut ja 'yU'unk Jesukristu. ⁴Du'un nnijáyudu es udsajtum nxondákum nidugekyu ti'igyu es jotkuda'aky.

Diosu du'un ja Jajun

⁵Tyaadu du'un ja ayuk di'ibuts ja Jesukristu xytyuk'uxpuk es ngajxwa'xyuts ma miidsuty ko yu Dios yu'u du'un ja Jajun, es ma yu'u kyaj ti agoots'ajtun. ⁶Pun juna'anum ko ti'igyu n'ijtum mut yu Dios, es ndu'uyo'oyum agoots,

andákum es kyaj ndu'unum ja tuy'ajtun. ⁷Per pun tu'uyo'oyum ma ja jajun, nmudajtum ja ti'igyu'át nixim niyam esu 'yU'unk Jesukristu ñe'pyñ xyajwátsum mut tugekyu nbojpu'ajtum.

⁸Pun njuna'anum ko kyaj nbojpuja'ay'ajtum, naywyin'u'unum ku'am es ni ti tui'ajtun ngamudajtum. ⁹Per pun mayajtsum ko nbekytyu'unum, Dios di'ibu tyiimpy ja tui'ajtun, xpyojpuma'xa'anum es xyajwátsum tugekyu nbojpu'ajtum. ¹⁰Per pun juna'anum ko ngapekytyu'unum, mut yu'u ngakupukum ja Diosu 'yayuk es ndijum ko andakp ja Dios ko jyuna'añ: “Yu ja'ayuty pojputuundubu tugekyu.”

Kristu udsajtum xyñikajxtutum

2 Nitituty, tyámuts miits nnijáyudu kadiibu mbekytyúndut. Per pun jaa pán pyekytyúñ, nmudajtum tu'uk di'ibu xyñikajxtutum Dios windum. Yu'u du'un ja Jesukristu di'ibu tyiimpy ja tui'ajtun. ²Pes yu'u ku'am naydyukwindsu'ku kruuzkajxy es du'un tkumudooy ja nbojpu'ajtum. Es kyaj 'yudsajtumaty je'eyu, nandu'un tkumudooy nidugekyu ja naxwíñudu ja'ayudyu pyojpu.

³¿Wi'ix mbaat nmudajtam tų'ajtun ko n'ixy'ajtam ja Dios? Pes mada tyaadu ko nguudyu'unum ja 'yana'amun. ⁴Mut ko di'ibu junaamp: “Uj n'ixy'ajtypyuts ja Dios”, es kyaj tkuudyuun ja Diosu 'yana'amun, tyadu ja'ay andakp es ni ti tų'ajtun tkamudaty. ⁵Per ja ja'ay di'ibu kyudyiimpy ja Diosu 'yana'amun, kexy ka'pxy tmudaty ja Diosu tsojkan, es da'un nnija'am ko ti'igy n'ijtam mada Dios. ⁶Mut ko pun njuna'anum ko nbanuxum ja Jesukristu, xypyatun es njiky'ajtam extum Jesukristu jyiky'ajty.

Jembya ana'amun

⁷Mugu'ugituty, kyajts miits nduknijayudu ana'amunu jembyu. Di'ibu nduknija'ayudap, ja'ayum mmudajtap di'ibu jawyinnap mya'anmaaydu. Tyadu jeky ana'amun, ja'ayum ja ayuk di'ibu tu xymyudowdu. ⁸Oyu da'un, tyaadu di'ibu nduknija'ayudap, yu'u tu'ugu jembya ana'amun, es ya'ijxap ko tų'ajtanu'u ma Kristu es nanda'un ma miidsuty, mut ko najxp ja kugoots'at es jaj tu'xnup ja tų'ajtan.

⁹Di'ibu junaamp ko 'yity ma ja jajun es kyaj ttseky ja myugu'uk, taadu ijtpum kugoots. ¹⁰Di'ibu tseyjpy ja myugu'uk, jiky'ajtp ma ja jajun, es ni ti kyajajpekykya'ayuty. ¹¹Per di'ibu myudsip'ajtypy ja myugu'uk, jiky'ajtp es jyudity ma wyingoodsuty, es kyaj tnijawu ma nejxy, mut ko ja koots'at tu jajjumbityuty wiints.

¹²Nitituty, nnijayudats miidsuty mut ko Dios tu tme'xy ja mbojputy

mut yu'ugyujxma Jesukristu.

¹³U'unkteedyuty, nnijayudats miits mut ko tu xy'ixy'attu Jesukristu di'ibu taayum ko naxwiñudu tsyondaky. Una'kuty, nnijayudats miits mut ko tu xymyudada'aktu ja mujku'ugopk.

Nitituty, nnijayudats miidsuty mut ko tu xy'ixy'attu Dios.

¹⁴U'unkteedyuty, nnijayudats miits mut ko tu xy'ixy'attu Jesukristu di'ibu taayum ko naxwiñudu tsyondaky. Una'kuty, nnijayudats miits mut ko yajxon tu xy'axajudu ja Diosu 'yayuk mut winu mjoy. Paaty xymyudattu muk'ajtan es tu xymyudada'aktu ja mujku'ugopk.

¹⁵Katu xytsyoktu ja naxwiñudu winma'añ, mut ko yu ja'ay di'ibu tsojktup ja naxwiñudu winma'añ, kyaj ttsoktu ja Dios Teety. ¹⁶Mut ko tugekyu di'ibu jaa'ajtp naxwiin, ko ja'ay t'uxta'aydu di'ibu nini'x kubajk tseyjpy, ko t'adsoktu ko tii t'ixtu es ko myu pyaadadu ko tii tmudat tjaygyaptu, tugekyu tyadu winma'añ esu da'umbu jiky'ajtan jaa myiin ma yu naxwiñudu, es kyaj myiin ma Dios. ¹⁷Peru Dios yajkutugoyaaampy ja naxwiñudu winma'añ mut tugekyu di'ibu ja'ay adsojktup naxwiñudu winma'añgyujxm, per ja ja'ay di'ibu kyudyiimpy ja Diosu tsojkan, jiky'ajtp winu xuu winu tiempu.

Tų'ajtan esu andakun

¹⁸Nitituty, tu jya'ty ma tyam tu'uk oknum ja ooru. Tu xymyudowdu ko myina'añ di'ibu myudsip'ajtypy ja Kristu. Pes nugoos 'yokmay'ajnu di'ibu myudsip'ajttup ja Kristu. Paadyuts nnijawu ko tu net jya'ty ja

tiempu di'ibu tim ok. ¹⁹Tamu ja'ay di'ibu pudsuumdu ma uudsuty, per kyaj yu'u t'axájudu Kristu éxtumu Yajnutsókpu. Mut kots xyñikaktu, paaty ya'ixy ko kyaj t'axájudu Kristu es nan kyaj yu'udyu nmumabujkpu'ajtum.

²⁰Per miidsuty kyaj mdu'un'áttu, mut ko Kristu mmooyudu ja Espíritu Santu es miidsuty nidugekyu mnija'adup ja tuy'ajtun.

²¹Nnijáyuduts miits mut ko yajxón xyñijáwudu ja tuy'ajtun, kyaj nnijáyudu éxtum di'ibu kyaj tnijawu. Miidsuty yajxón xyñijáwudu ko ma yu tuy'ajtun, kyaj myiñ ja andakun.

²²Yu'u du'un andakp di'ibu junaamp ko yu Jesús kyaj yu'udyu Kristu. Esu taadu yu'u du'un di'ibu myudsip'ajtypy ja Kristu, pes 'yuxtijpy ja Dios Teety es ja 'yU'unk.

²³Es di'ibu 'yuxtijpy ja Diosu 'yU'unk, nan kyaj 'yity ti'igyu muut ja Dios Teety. Per pún 'yaxájup ja Diosu 'yU'unk, nan ijtp ti'igyu mut ja Dios Teety.

²⁴Miidsuty, pes jiky'attu éxtumu Jesukristu 'yuxpukun di'ibu m'axájudu extu jawyíñup. Es ko du'un xytyúnut, m'íttup ti'igyu mut ja Dios Teety es mut ja 'yU'unk.

²⁵Es tyaadu du'un di'ibu Jesukristu tu xytyukwandákum, ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

²⁶Tuts miits nnijáyudu es mnaygywentu'átudut mudu tadu di'ibuty mwin'uunánudup. ²⁷Per miidsuty kyaj mdugoy'ajtxudu pún mduk'axpákudup, ja'a ko Jesukristu tu mmo'oyudu yu Espíritu Santu, es yu'u mduk'axpákudup tugekyu. Es yu'u

du'un ja tuy'ajtun es kyaj tmudaty ja andakun. Paaty ittu ti'igyu mut ja Kristu, éxtum yu Espíritu Santu tu mya'axpákudu.

²⁸Pes tyamu net nitítuty, ittu ti'igyu mut ja Kristu es mnayjotmakmo'oyudut ko yu'u kyuxu'ugut jatugok, es kyaj xymyudsoydyúndut ko myínut.

²⁹Mnija'adup miidsuty ko Jesukristu tyiimpy ja tuy'ajtun. Pes nijáwudu nandu'un ko di'ibu tyuundup ja tuy'ajtun, yu'u du'un u'unk'ajttup ja Dios.

Diosu 'yu'unguty

3 Jaygyúkudu éxtum ja Dios Teety xyjantsytsyojkum es xy'u'unkniwa'anum. Es tuy'ajtun'u'u xy'u'unk'ajtum. Paaty kyaj xy'ixy'ajtum pánudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup, ja'a ko kyaj t'ixy'attu ja Dios.

²Mugu'ugítuty, udsajtum xy'u'unk'ajtum ja Dios. Es kyajnam xytyuk'ijxum wi'ix n'ak'ijtum, per ko Jesukristu kyuxu'ugut, du'un n'ijtum éxtum ja Kristu, mut ko n'ixa'anum wi'ixu du'un yu'u. ³Es nidugekyu di'ibu du'un 'yaxájudup ja Kristu éxtumu Yajnutsókpu, yu'ujuty nayyajwátsup ku'am éxtumu Jesukristu wy'a'adsuty.

⁴Per di'ibu pekytyuump myudugeepy ja Diosu 'yana'amun. Yu'u ja peky ko kyaju Dios ja 'yana'amun yajpadúñ. ⁵Es mnija'adup ko Jesukristu myiñ ya naxwiñ yajpojpanitugeebyu, es kyaj yu'u tmudaty ni ti peky. ⁶Es nidugekyu di'ibu ijttup ti'igyu mut yu'u, kyaj jyudity mut ja pojpu. Per nidugekyu di'ibu pekytyuundup,

kyaj t'ixy'aty ja Kristu, es nan kyaj yu'u jya'a'átyaty. ⁷Nitítuty, éxkum mwin'uunudu pán. Pánu Kristu ja'a'ajtup, ja'a tyiimpy ja tyy'ajtun éxtum ja Kristu ku'am. ⁸Per di'ibu pekytyuump, yu'u ja'a'ajtup ja mǎjku'ugópik, ja'a ko yu mǎjku'ugópik pyekytyiimpy jawyíñup extu tyambaat. Yu Diosu 'yU'unk tu myiñ naxwiiñ es dyajkutugoya'añ di'ibu ja mǎjku'ugópik tyiimpy.

⁹Ni tu'uk udsajtum di'ibu Dios xy'u'unk'ajtum njiky'ajtum éxtumə pojpu tuumba, mut ko nmudajtum ja jiky'ajtun di'ibu Dios tu xymyo'oyum es kyaj mbaat ni'igu ndu'unum ja pojpu, mut ko xy'u'unk'ajtum ja Dios. ¹⁰Es mudu tyaadu ñigaxe'eky púnadyu Dios u'unk'ajttup es púnuty ja mǎjku'ugópik u'unk'ajttup. Mut ko di'ibu jiky'ajtp axuuk es kyaj ttseky ja myugu'uk, kyaj jya'a'átyaty ja Dios.

Naydsyokum nixim niyam

¹¹Pes di'ibu Jesukristu xytyuk'ana'amum extu jawyíñup, tyaadu du'un ko nnaydsyokum nixim niyam, ¹²es kyaj ndu'unum éxtum ja Kaín di'ibu ja'a'ajtup ja mǎjku'ugópik es dya'e'ky ja myuga'ax Abel. ¿Es ti ko dya'e'ky? Mut ko Abel jyiky'aty tyy'ajtun muut es ja Kaín kyaj.

¹³Mugu'ugítuty, katu du'añu mwu'amudu pan mduk'ak'ajtudap púnadyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudap. ¹⁴Mut ko ndsojkum ja nmugu'uk'ajtum, nnija'am ko yu Dios tu xyajjugákum ma yu o'kun es tu xyajmi'inum ma yu jiky'ajtun.

Di'ibu kyaj ttseky yu myugu'uk, wu'ump yu'u ma ja o'kun. ¹⁵Di'ibu kyaj ttseky ja myugu'uk, yu'u du'un yajja'ay'o'kpə. Es miits mnija'adap ko ja yajja'ay'o'kpə kyaj tmudaty ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. ¹⁶Nnija'am di'ibu dun tsojkun'ajtp, mut ko Jesukristu dya'ijxu ko jyiky'ajtun dyajky mut udsajtumgyujxm. Es du'un xypyátum udsajtum es nyajkum ja njiky'ajtun'ajtum mut ja'agyujxm ja nmugu'uk'ajtum. ¹⁷Pan ja pan tmudaty tjaygyepy di'ibu ndukjiky'ajtum, es t'ixy ja myugu'uk tyugoy'ajtxuty, es kyaj tpa'ayoy, ¿wi'ix mbaat tmudaty ja Diosu tsojokun?

Amumdu'uk jot naybyujtáku ma Dios

¹⁸Nitítuty, kyaj nnaydsyokum je'eyu wingu'uy agu'ay, naydsyokum éxtum mbaat ya'ixy di'ibu ndu'unum mut ja tyy'ajtun. ¹⁹Du'un nnija'am ko xyja'a'ajtum ja Dios es n'ijtum jotkujk Dios windum ²⁰ko nbekyjya'am, Dios ni'igu myájuty es kudiinum udsajtumu njot'ajtp nwinma'añ'ajtum, ñija'ap yu'u tugekyu. ²¹Mugu'ugítuty, pan kyaj ti nbekyjya'am, nwinguwa'kum jotkujk ja Dios, ²²es yu'u xymyo'oyum di'ibu udsajtum n'amdo'om, mut ko nguydyu'unum ja 'yana'amun es ndu'unum di'ibu yu'u tsyejpy. ²³Es ja Dios tni'ana'amu es nmubujkum ja 'yU'unk Jesukristu es nnaydsyokum nixim niyam, éxtum ja Kristu xytyuk'ana'amum. ²⁴Pan nguydyu'unum ja Diosu 'yana'amun, jiky'ajtum mut yu'u, es yu'u

jiiky'aty mut udsajtam. Nnija'am ko yu'u jiiky'aty ma udsajtam, mut ko tu xymyo'oyum ja Espiritu Santu.

Espiritu Santu esu ka'oybyu

4 Mugu'ugítuty, jaa may ja ja'ay di'ibu nayñigajxadup ko yu'u ya'uxpuktü es ko xytyuknimil'inum ja Diosu 'yayuk. Katu miits xymyubuktü, ja'a ko taa may di'ibu andáktup, je'eyu xywyin'uuna'anam. Ixtu yajxónu tadu 'yuxpüjkun es net xymyubáktut pun tüy'ajtun ko yu'u Dios tja'a'áty.

²Du'un xyñijáwudut ko yu'u Diosu Jya'ajun tja'a'áty: nidugekyu pánuty junándup ko yu Jesús yu'udyu du'un ja Kristu, Diosu 'yU'unk di'ibu miin ya naxwiñ éxtumu naxwíñudu ja'ay, ja'a myudajttup ja Diosu Jya'ajun. ³Ja di'ibu junaamp ko Kristu kyaj du'un oj myiñ, kyaj ja Espiritu Santu tmadaty, ja'a taadu myudsip'ajtypy ja Kristu. Es tu xymyudowdu miidsuty ko myina'añ di'ibu myudsip'ajtypy ja Kristu. Pes ta net ya naxwiñ.

⁴Nitítuty, miidsuty Dios mja'a'ajtudup. Tu xymyumada'aktü tadu andakputy, mut ko yu Espiritu Santu di'ibu miidsuty maat m'ittu, ni'igu yu'u myújuty es küdiinumu ka'oybyu di'ibu ja ya naxwiñ.

⁵Tadu andakpu yu'u ja'a'ajtudup ja naxwíñudu winma'añ, paaty tkajxwa'xtu ja naxwíñudu winma'añ, es myudoo'ijtudu ja ja'ay di'ibu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup. ⁶Per udsajtam Dios xyja'a'ajtam. Di'ibu Dios

'yijxy'ajtypy, myudoo'ijtypy ja ayuk di'ibu ngajxwa'xum. Per di'ibu kyaj Dios jya'a'átyuty, kyaj xymyudoo'ijtum. Es du'un mbaat n'uxkajpum pán myudajtypy ja Espiritu Santu di'ibu tüy'ajtun yajkyu, es pán myudajtypy ja ka'oybyu di'ibu win'u'amp.

Dios yu'u du'un ja tsojkun

⁷Mugu'ugítuty, n'oknaydsyokum nixim niyam, mut ko yu tadu tsojkun myiñ ma Dios. Nidugekyu di'ibu myudajttup ja tsojkun, yu'u Dios u'unk'ajtudup, es 'yixy'ajttup ja Dios. ⁸Di'ibu kyaj tmadaty ja tsojkun, kyaj yu'ujuty t'ixy'attu Dios, mut ko Dios yu'u du'un ja tsojkun. ⁹Dios xytyuk'ijxum ja tsojkun udsajtam ko tkejxy ja tyu'uk U'unk ya naxwiñ es nmudajtam ja njiky'ajtun'ajtum mut yu'agyujxmu 'yU'unk. ¹⁰Kyaj 'yudsajtamuty jawyiin ndsojkun ja Dios, jawyiin'ajtp yu'u oj xytsyokum es xytyuk'ijxum mut ko xytyuknigajxum ja 'yU'unk es xyajpojponitugo'oyum.

¹¹Mugu'ugítuty, mut ko du'un ja Dios tu xytsyokum, nandu'un nnaydsyokum nixim niyam. ¹²Ni na'a pánu Dios tka'ixy. Per pun nnaydsyokum nixim niyam, Dios ijtp ma udsajtam es nmudajtam ja tsojkun. ¹³Es mut ko Dios tu xymyo'oyum yu Espiritu Santu, tu xytyuk'ijxum ko yu'u 'yity mut udsajtam, es udsajtam n'ijtam mut yu'u. ¹⁴Es tuts n'ixyats ku'am es ngajxte'xyats ko Dios Teety tkejxy ja 'yU'unk ya naxwiñ éxtumu Yajnutsókpu. ¹⁵Oytyim pánuty di'ibu 'yijxkajpy ko Jesús yu'u Dios

'yU'unk'átyuty, jiky'ajtp mut ja Dios es ja Dios jyiky'aty mut yu'u.

¹⁶Es du'un nnija'am es nmubajkum ko Dios xytsyojkum. Dios yu'u du'un ja tsojkun, es pun naysdyojkum nixim niyam, Dios jiky'ajtp mut udsajtum, es udsajtum njiky'ajtum mut ja Dios. ¹⁷Es ko njiky'ajtum mut ja Dios, muj máyup es kexy ka'pxy 'yítut ja ndsojkun'ajtum es ndukmu'awdajtum ko Dios xypyayo'oyum, ja'a ko n'ijtum ya naxwiin éxtum Kristu.

¹⁸Ma jyámuty ja tsojkun, kyaj jyámuty ja tsu'kun. Di'ibu myudajtypy kexy ka'pxy ja tsojkun, yajkekypy ja tsu'ugu. Ja'a ko pun ndsu'kum tii, njujtsu'kum ko xytyukkumudowa'anum di'ibu tu ndu'undugo'oyum. Ko ti ndsu'kum, kyaj kexy ka'pxy nmudajtum ja tsojkun.

¹⁹Dios jawyiin xytsyojkum udsajtum. Paaty udsajtum ndsojkum ja Dios. ²⁰Pun ja pun jyuna'añ: "Uj ndsejpyuts ja Dios", es kyaj ttseky ja myugu'uk, andakpu taadu. Pun di'ibu kyaj ttseky ja myugu'uk di'ibu yaa 'yijxypy, nan kyaj mbaat ttseky ja Dios di'ibu kyaj t'ixy. ²¹Mut ko Dios tu xytyuk'ana'amum ko di'ibu tsyepy ja Dios, nandu'un ttsokut ja myugu'uk.

Wi'ix ja ka'oybyu nmumadákum

5 Nidugekyu di'ibu 'yaxájup ja Jesús éxtum Kristu, yu'u du'un ja Dios u'unk'ajtudup. Ja ja'ay di'ibu tsyepy tu'ugu u'unkteety, nandu'un ttseky yu u'unkteedyu 'yu'unguty. ²Ko

ndsojkum ja Dios es nguudyu'unum ja 'yana'amun, ndsojkumu naty nandu'unu 'yu'unguty. ³Es ko ndsojkum ja Dios, nguudyu'unumu naty yu 'yana'amun. Es kom xy'u'unk'ajtum ja Dios es ndsojkum, kyaj muk nja'am es nguudyu'unum di'ibu yu'u xytyuk'ana'amum, ⁴mut ko nidugekyu udsajtum di'ibu xy'u'unk'ajtum ja Dios, nmumadákum es kyaj ndu'unum ja naxwiinudu winma'añ. Nmumadákum mut ko nmubajkum ko ja Jesús yu'u Kristu, Diosu 'yU'unk. ⁵Pánuty myubajktup ko Jesús yu'u Diosu 'yU'unk, myumadáktup es kyaj ttúndut ja naxwiinudu winma'añ.

Jesús yajnigajxy ko Dios 'yu'unk'átyuty

⁶Ko Jesús myiin ya naxwiin, oj ya'ijxwe'emy mut ja nuu es ja ne'pyñ, kyaj jye'eyuty ja nuu, ja'a mut ja nuu es ja ne'pyñ. Es ja Espiritu Santu ku'am dyajtydyúku, es ni na'a kya'anda'aky. ⁷Tuguuk jyam'aty tsajpótm di'ibu yajtydyujkubu tyaadu: ja Dios Teety, ja Diosu 'yU'unk esu Espiritu Santu. Es ti'igyu ja tuy'ajtum di'ibu yajktup. ⁸Es tuguuk jya'áty naxwiin di'ibu yajtydyujkudubu tyaadu: ja Espiritu Santu, ja nuu es ja ne'pyñ. Es ti'igyu ja tuy'ajtum di'ibu yajktup. ⁹Nmubajkum ko tnikajxpáttu ja'ayuty. Per yu Diosu ñikajxpajtum kanak nipat 'yóyuty. Yu Dios tu jyuna'añ ko Jesús yu'u 'yU'unk'ajtypy. ¹⁰Di'ibu myubejkypy ja Diosu 'yU'unk, myudajtypy jyodoty wyinma'añóty di'ibu ñikajxpejtypy ko tuy'ajtumuty.

Per di'ibu kyaj tmubeky ja Dios, da'un t'ixy éxtam 'yanda'aky ja Dios, mut ko kyaj tmubeky ja Diosu ñikajxpajtun ko jyajunáñ: “Jesús uj n'U'unk'ajtypy.” ¹¹Tyadu nikajxpajtun yu'u da'un: ja Dios tu xymo'oyum ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu, esu tyadu jiky'ajtun 'yity mut ja 'yU'unkkyujxm.

¹²Di'ibu 'yaxájup ja Jesús éxtam ja Diosu 'yU'unk, myudajtypy tyadu jiky'ajtun. Per di'ibu kyaj t'axaju Jesús éxtam ja Diosu 'yU'unk, kyaj tmadaty tyadu jiky'ajtun.

Kajxwíjun esu kajxpo'xun

¹³Nnija'ayudupts miits di'ibu myubujktup ja Diosu 'yU'unk, es xyñijáwudut ko xymyudattu ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

¹⁴Kyaj ndsu'k nja'am ko n'amdo'om tii ja Dios, mut ko nnija'am ko ti n'amdo'om di'ibu ijtp ti'igyu di'ibu yu'u tseyjpy, yu'u xymyudo'om. ¹⁵Es mut yu'uy ko xymyudo'om, nnija'am ko xymo'oyumu naty di'ibu n'amdo'om.

¹⁶Pun 'yijxypy ko tu'ugu myugu'uk ttuñ ja peky di'ibu kyaj

myunejxyuty ma ja o'kun, wa'an tkajxta'aky ma Dios kudiibu 'yoogut. Ja'a ko taa yu peky di'ibu munujxp ma ja o'kun, es madu tyadu peky kyajts njuna'añ es kyajxta'agut yu'ugyujxm. ¹⁷Tugekyu axuukpu yu'u dun peky. Es taa yu peky di'ibu kyaj myunejxy ma ja o'kun.

¹⁸Nnija'am ko di'ibu myudajtypy ja Dios éxtamu Tyeety, kyaj pyekytuun'adu'atsy, mut ko Diosu 'yU'unk tkwentu'aty di'ibu Dios jya'a'ajtypy, es kyaj ja mujku'ugórk wi'ix tyúñuty.

¹⁹Nnija'am udsajtum ko Dios xyja'a'ajtum esu mujku'ugórk yu'u ja'a'ajtudup tugekyu di'ibátyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup.

²⁰Es nnija'am nandu'un ko ja Diosu 'yU'unk tu myiñ es tu xymo'oyum yu nwinma'añ'ajtum es n'ixy'ajtum ja Dios. N'ijtum ti'igyu mut ja Dios es mut ja 'yU'unk Jesukristu. Tyuy'ajtunuty ko yu'udyu Dios, es yu'u da'un yajkypy ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. ²¹Nitítuty, éxkum ko xywyindsu'ugudut di'ibu kyaj Dyios'aty.

Myumajtskpu Neki Di'ibu Fwank Jyaay

Tuy'ajtun esu tsojkun

¹Uj, mujja'ay Fwank.

Ndukni gajxtuptsu tyadu neky ja Kiiryu di'ibu Dios wyin'ijx, esu 'yu'ungaty di'ibats uj njantsytsyojktup; es kyaj jye'eyaty uj, nandu'un nidugekyu di'ibu tu tnijawudu ja tuy'ajtun.

²Ndsoktats miits mut yu'ugyujxmu tuy'ajtun di'ibu nmudajtum njodoty nwinma'añoty, es 'yity mut udsajtum winu xuu winu tiempu. ³Wa'anu Dios Teety es ja 'yU'unk Jesukristu mgunu'xudu, es mmo'oyudu ja pa'ayo'on esu agujk'ajt jotkujk'ajtun, es ja'a muut n'ijtum ma ja tuy'ajtun esu tsojkun.

⁴Byeenuts tu njantsyxyonda'aky kots tu nnijawu m'u'ungaty jyiky'attu mut ja tuy'ajtun, du'un éxtum ja Dios Teety xytyuk'ana'amum.

⁵Es tyam, mugu'ugítu Kiiryu, nmunu'xtáky pyuts ko nnaydsyojkum nixim niyam. Tyaadu di'ibu ndukni ja'ayup, kyaj yu'ujaty ja Diosu 'yana'amunu jembyu, ja'ayumu'u di'ibu n'okmudajtumbu extu jawyíñup;

⁶esu tyaadu du'un ja tsojkun ko nguydyu'unum du'un éxtum jyuna'añ ja Diosu 'yana'amun. Yu'u

ja ana'amun di'ibu mmadoodu extu ko xymyubujktsondaktu Kristu, ja'a ko nnaydsyojkum nixim niyam.

Win'u'ambaty

⁷Pes may jaa jyudity ja win'u'ambutujk ma tyadu naxwíñudu di'ibu kyaj t'axájudu ja Jesús ko yu'udyu Kristu, Diosu 'yU'unk di'ibu kyajx ya naxwíñ éxtumu naxwíñudu ja'ay. Di'ibu du'un andakp, yu'u du'un myudsip'ajtypy ja Kristu. ⁸Naygywentu'átudu, kudiibu tyugóyut di'ibu tu xytyunda, es du'un kexy ka'pxy myajkumádyut.

⁹Di'ibu 'yaktimnikeempy ja Jesukristu 'yuxpújkun es kyaj wye'emy mut yu 'yuxpújkun, kyaj 'yity mut ja Dios; per di'ibu 'yaxájup es tkuydyúñ ja Jesukristu 'yuxpújkun, ijtp mudu Dios Teety es nandu'un mudu 'yU'unk Jesukristu. ¹⁰Pun ja pun mninujxudu mya'uxpuka'anudu wiink, es kyaj yu'ujaty ja Jesukristu 'yuxpújkun, katu xykyupaktu es mya'uxpúkadut ma miits mnaymyúkudu. ¹¹Es nan katu miits xyajjotkujk'attu ni wi'ix tsoo.

¹²Máyñumts miits nja'anuumya'andu, per kyajts nja'aya'añ ma tyadu neky.

Nu¹ja²ambuts ku'³um ma⁴ miidsuty
es nm⁵ut⁶madya'⁷aga'⁸andu ku'⁹um, es
da'¹⁰un kya'¹¹pxut ja nxondakun'¹²ajtum.

¹³Yu mmuga'ax dilibu Dios
nandu'un win'ijxu, esu 'yu'unguty,
mduk¹⁴nigaxudu Dioskajxy.

Myudugukpu Neku Di'ibu Fwank Jyaay

Gayu oy yajnigajxy

¹Uj mujja'ay Fwank.

Nduknigejxypyudsu tyadu neky mij, Gayu di'ibuts njantsytsyejpy tuy'ajtan muut. ²Pes mugu'ugitu, n'amdeebuyts ja Dios es oy muk m'itut, du'an extum oy m'ity mwe'emy mudu Dios. ³Pes xondakpats muk ko myiindu nidu'uguty ja nmugu'uk'ajtum es xytyukmumadya'aktats ko mij xypyaduñ ja tuy'ajtan. ⁴Ni tits ni'igu xkyayajxonda'aky kots nnijawu ko n'u'ungudyuts 'yittu ma ja tuy'ajtan.

⁵Mugu'ugitu, oy xytyuñ ko xypyuduku ja nmugu'uk'ajtum, es ni'igu punuty wiink tsoo tso'ondup. ⁶Yu'ujuty ku'am tu tmadya'aktu ma mubujkputujk ñaymyukudu wil'ix xytsyojktu. Es oy xytyuñ mut ko xypyudukudu ma tyu'uyo'oydyu, mut ko Dios tsyejpy es du'an xytyunut. ⁷Pes ya'ujuty jyudittu tmudundu Jesukristu es tkajwax'tu Jesukristu 'yayuk majaty ja ja'ayuty, es ni tka'axajudu pudujkun ma tadu ja'ayuty di'ibu kyaj t'axajudu Jesukristu. ⁸Paaty udsajtum

xypyatum es nbudujkum, mut ko du'an muut til'igyu nmudu'unum ja Dios.

Diótrefes esu Demetryu

⁹Du'anuts tu nnijayu ja mubujkputujk di'ibu naymyukudup ma mij, per jap 'yityu tadu Diótrefes di'ibu tim'ana'amaamp es kyaj tkuydyuna'añ extumts nja'anuumu. ¹⁰Paaty kots njajpta'agut, net ndukmumadya'aktut nidugekyu miidsuty extumts uudsuty xyñibi'tskajxudu, xyñi'oo xyñiyaaxudu mut ja andakunguyxm; es mudu tyaadu kyajyum jyotkuda'aky, nan ni ja'a tka'axaju ja nmugu'uk'ajtum di'ibu nujxtup ya'uxpajkpu, es kyaj tkupeky esu wiinkpu 'yaxajudut. Es punaty 'yaxajuyandup, 'yuxwojppudseempy tsajptugoty.

¹¹Mugu'ugitu, katu xypyaduñ ja axuukpu ijxajtan. Padun ja oybyu. Di'ibu oy tyiimpy, Dios ja'a'ajtap; per di'ibu tyiimpy ja axuukpu, kyaj tka'ixy'aty ja Dios.

¹²Byeen yajxon tnmadya'aktu nidugekyu ko Demetryu jyiky'aty tuy'ajtan muut. Es tuy'ajtan

yá'u, mut ko jyiky'aty éxtum ja
 Dios ttseky. Nandá'un údsuty
 nnikajxpajttuptsú tyáadu, es mij
 mnija'ap ko kyajts n'anda'aktú.

¹³Máyñúmts miits
 nja'anúumya'andú, per kyajts
 nja'aya'añ má tyádu neky,

¹⁴núxaambuts kú'um má mij es
 nmútmadyá'aga'añ wingu'um agu'um.

¹⁵Dios myajjotkujk'átudup.
 Nmúgu'uk'ajtum di'ibu yam
 mduknigáxudu Dioskajxy. Tunú
 may'ajtun, mo'oydyú ni'amukú
 Dioskajxy di'ibáty jap má mij.

Neky Di'ibü Juudus Jyaay

¹Üj Juudus, Jesukristu myuduumbü, myuga'axu Santya'agu. Nduknigajxtuütsu tyadu neky ja ja'ay di'ibu Dios Teety tu twin'ixy es tja'a'ata'añ, es di'ibu Jesukristu kyuwaampy. ²Wa'anü Dios mmo'oyudu pa'ayo'on, agujk'ajt jotkujk'ajtun esu tsojken.

Pánuty tyuk'uxpujktup ja andakun

³Mügu'ugítuty, byeenuts tu njantsytsyeky nduknijayuya'andu ja nitsoken di'ibu nmudajtam. Per nja'abuts ko koonumts nnijáyut es nmunu'xta'aktut es xytyúndut wi'ix kyaj pán dyajtugátsut di'ibu nmubüjkum, di'ibu tügok je'eyu yajmooy ja Diosu jya'ayuty. ⁴Ja'a ko tu ja ja'ay andakunguyxm tyúkudu ma miidsuty. Yu'u ja Diosu 'yayuk 'yandijpy di'ibu extu jékyup ma yajjaaywyu'um ko du'umbu ja'ay windugoyándup, éxtum pyaadyuty. Mut ko 'yaxukja'ay'áttu, jyunandu ko Dios myay'ajtunguyxm nyajpojpu'maxum, es paaty mbaat nmü'indu'unum, es 'yuxtijtup ja Nindsun'ajtam Jesukristu.

⁵Paaty miits ndukjamyatsa'andu, oy xyjanijáwudu, ko oy ja Dios tjayajpu'dsumdu Ejiptu nidugekyu israelitu ja'ayuty, óknum dyajkutügooy di'ibu majaty kyaj

tmubüjktu. ⁶Es nija'ajuty ja anklus di'ibu kyaj tmamüdooy ja Dios, es tmastuty ja tyuunk di'ibu Dios mooyu, Dios myudajtypy tsimy ma koots it es ttukkumüdowa'añ ko ttpayo'oyut. ⁷Nandu'un jyajtu Sodomu esu Gomorru mut ja wiingátypyu kajpn di'ibu myüwington'ajtypy. Tadu ja'ayuty naygyu'uyajkudu es myü'indúndut, es ttúndut di'ibu kyaj jyapaadyuty ttúndut. Paaty ja Dios dyajkudáky ja junya'ank tsajpótm es dyajtooydyaay tügekyu ja kajpn. Es du'un ja Dios xytyuk'ijxum wi'ix ttüdyuna'añ ja pekyjya'ayuty.

⁸Per oy tjatimnijáwudu tügekyu tyaadu, nandu'unu tadu andakpu dya'axuugudu kyu'um nini'xuty es t'uxtijtu ja Diosu kyutujken, es extu wyingajxpajttup pánuty ijttup jam tsajpótm. ⁹Per extu yu arkanklus Migel kyaj du'un t'oooy ja müjku'ugópk ko dyajtsiptáktu mut ko tjayajnujxáñ ja Moisesu ñini'x, je'eyu t'anmaay: "Wa'an ja Nindsun'ajtam mwin'oooyty." ¹⁰Peru tadu andákruty ñi'odup di'ibu kyaj tñijáwudu. Du'un yu'ujuty éxtumu ujts juyujk, kyaj jyagyúkudu es ñayyajtugóyudu.

¹¹¡Püroobuty yu'ü!, mut ko t'uxtijtu ja tüy'ajtun es tpadundu

ja kyu'am winma'añ éxtumu Kaín. Kyaj ttundu di'ibu Dios tsyejpy, mut ko myeeñ'ooguty éxtumu Balán, es éxtumu Koree, du'un 'yooktut ja'agyujxm ko tnibudu'uktá ja Dios. ¹²Ko mnaymyúkudu es mgay m'uuktá Dios tsyokkangyujxm, tyadu andákruty tyákudu ma miidsuty, es ni kyatsoydyundu es xymyutkay xymyut'uuktá. Du'un yu'ujuty éxtumu borreegu kwentu'ajtpu di'ibu naygywentu'ajtup ku'am, éxtumu yoots di'ibu kyaj tmudaty ja tuu es yajnejxyuty ja poj, du'un yu'ujyuty éxtumu je'xykyépyun di'ibu kyaj tyuump'áty, éxtum tu'ugu kepy di'ibu tu tyutsnu mudu ñi'aats ñigoxy. ¹³Tadu andákruty, yu'u myunujxtup ja jiky'ajtunu axuukpu extu mbaat yajtsoydyúnudu. Du'un yu'ujuty éxtumu jikymyejyñ ñikapy es dyajpudsémy ja axuukpu mejyñbyu'aay, es nandu'un éxtumu mudsa'ada'atsy ko ñaxy tsajwínm ko tye'xy muk es waanu 'yity, ta pyi'itsy, esu du'unu tadu andákruty wyu'umdu muk agooststuuy winu xuu winu tiempu.

¹⁴Yu'adyu dunu tyaaduty di'ibu tim jékyup myadyak ja Enok, ja Adanu 'yok myujxutjuk naska'axubu. Du'un jyunañ ja Enok: "N'ijxuts ja Nindsun'ajtum ko myiñ mut kanak milu 'yánklusuty, ¹⁵es tpayo'oyut nidagekyu ja ja'ay es tkumadówat ja axuk ja'ayuty di'ibu tu ttundu tugekyu axuukpu, es mut ko nandu'un mut ja axuk ayuk tu tkajxpaattu ja Dios." ¹⁶Esu tyadu andákruty myu'u'undup ja Dios esu wiingátypyu, ni na'a kyajotkuda'aky mut

ja di'ibu myudajttup. Ja'a tyuundup di'ibu yu'u ku'am tsyojktup, kyua'awak'áttu es ñayyajmujpujta'aga'anudu, es oy myadya'aktá mut ja wiinkpu ja'ayuty ko ti ttsoktu di'ibu ku'am tyuk'oy'áttup.

Kajxwíjun mut ja mubujkruty

¹⁷Per miits mugu'ugítuty, jamyatstu wilixu Nindsun'ajtum Jesukristu 'yapóstulaty xytyukmumadyákum. ¹⁸Du'un jyunandu: "Ja tiempu di'ibu tim okpu jaa'ataamp ja ja'ay di'ibu tyukxi'igaampy ja Diosu 'yuxrupjukun es jyiky'ata'añ éxtum yu'u ja 'yaxuk winma'añ." ¹⁹Tyaadu du'umbu ja'ay yu'u yajnaywya'xup ja nmugu'uk'ajtum es jyiky'attu éxtum ja ñini'x kyubajk ttsoktu, es kyaj tmudattu ja Diosu Jya'ajun.

²⁰Per miits mugu'ugítuty, yajmujwiin yajkajaaju mmubujkun nixim niyam, es kajxta'aktá éxtum ja Espírítu Santu mnu'umo'oy mdu'umo'oyudu. ²¹Naymyudátudu mut ja Diosu tsyojkun es kujp'ixtu ko myina'añ ja Nindsun'ajtum Jesukristu, ko mut ja pya'ayo'on xymyo'oya'anum ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

²²Pa'ayowdu pánuty kyaj oy tnijáwudu ti ja Dios tsyejpy. ²³Di'ibu tuu dun timnayyajtugoyánunup, yajtso'ok éxtum jyawa xyjuuty jünóty; esu wiingátypyu pa'ayow es yajtso'ok, per éxkum mya'axuugudu mut ja 'yaxuk jiky'ajtun.

²⁴Ja nYajnitsokpu'ajtum, ja Diosu tu'ukpu di'ibu myudajtypy ja muk'ajtun es

kūdiibu mbekykya'adut es
 myajkuxu'ugudut wā'ats Dios
 wyindum mā ja myuj'ajtun, es
 mūt ni'igu xondakun, ²⁵wa'an
 ja'a tmədattu ja muj'ajtun,
 muk'ajtun, es ja kutujkun.

Du'an 'yijty Nindsun'ajtun
 Jesukristukyujxm mā kyajnumu
 naty tsyonda'aky ja naxwĩñudu,
 tyamu du'an 'yity, es winu xuu
 winu tiempu du'añam 'yítut.
 Wa'an du'anuty.

Di'ibũ Dios Myooy Ja Jesukristũ Es Ttuknijáwudũt Ja Myũduumbũty

---

1 Di'ibũts nguxjaapy ma tyadu neky, yu'u di'ibũ Dios myooy ja Jesukristũ es ttuknijáwudũt ja myũduumbũty di'ibũ tsojkuþ es tsojk tyuna'añ jyata'añuty. Jesukristũ tkejxy nidu'ugũ 'yanklũs ma uj, Fwank, Jesukristũ myũduumbũ, es tats xytyuknijawu tũgekyũ tyaadũ. ²Paaty ma tyadu neky nnikajxpétyũts ko tyũ'ajtũnũty di'ibũts n'ijx nmũdoo, ko yu'u ja Diosũ 'yayuk es di'ibũ Jesukristũ xytyuk'ijx xytyuknija'ajũts.

³Dios kunu'xudũp di'ibũty kyajxtũp, es kunu'xudũp nandũ'un di'ibũ myũdeepy ja myadya'agyũ tyadu ayuk, es tmũbũktũt es tkuydyũndũt di'ibũ ijtp yaa kuxja'ay, mũt ko tũ wyingõñ ja timpũ ma tyuna'añ jyata'añuty.

**Fwank tñijayu ja mũbũjkuþtũjk
nijxtũjk pekypyu**

⁴Uj Fwank. Nnijáyũts yu mũbũjkuþty di'ibũ naymyujkũdũp ma jũxtũjkuþ kajpn Asyu ñaaxóty. Wa'an ja Dios mgunu'xudũ es mmo'oyudũ ja agujk'ajt jotkujk'ajtũn, ja Dios di'ibũ ijtp, dũ'añũm 'yity, es dũ'añũm 'yita'añ.

Nandũ'un mgunu'xudũt ja Espiritũ Santũ es mmo'oyudũt ja agujk'ajt jotkujk'ajtũn, ja Espiritũ Santũ di'ibũ ijtp ma uñaaybyajn ma Dios yajkutiky, es ttuñ jũxtũjk naxũ tuunk. ⁵Es nandũ'un ja Jesukristũ, di'ibũ ñikajxpejtypy ja tũ'ajtũn, mgunu'xudũt es mmo'oyudũt ja agujk'ajt jotkujk'ajtũn, di'ibũ jawyiin jikypyuþk ko 'ye'ky, es tyam yajkutiky ma nidũgekyũ naxwĩũdu ja'ayudyũ ryey. Jesukristũ xytsyojkuþ, tũ xyajwátsum ja nbojpu'ajtũm mũt ja ñe'pyñ, ⁶es tũ xypyuþtákuþ yajkutujkuþ es teedyũty, es nmũdu'unũm ja Dios Teety. ¡N'ok'awdajtũm ja Jesukristũ di'ibũ winũ xũũ winũ timpũ tmũdaty ja mũ'ajtũn esũ muk'ajtũn! Wa'an dũ'unũty.

⁷Ixtũ, Kristũ miimp yoodsóty. Nidũgekyũ naxwĩũdu ja'ay t'ixtũt, es extũ ja'ajuty di'ibáty yajkruuzpajtũdũ; es nidũgekyũ naxwĩũdu ja'ayuty jy'uuy ya'axtũt ko t'ixtũt. Es dũ'un jyata'añ. Wa'an dũ'unũty.

⁸Nindsũn'ajtũm Dios, di'ibũ tũgekyũ muk'ajtũn myũdajtypy, yu'u dũ'un junaamp: "Ujtsũ dũ'un éxtũm ja A es éxtũm ja Z, ujtsũ

du'un ja jawyiimbu es ja tim okpu, di'ibu ijtp, du'uñum 'yity, es du'uñum 'yita'añ."

Fwank t'ixy ja Kristu

⁹Uj Fwank, mmumabujkputy. Mät yu'ugyujxmu Jesús uj n'ityuets mät miidsuty ma Diosu kyutujkun, ayo'on es ma'xtujkun. Tüts xyjarujta'aktu éxtumu tsimyja'ay ya ma islu di'ibu xy'ajtypy Patmus, mät ko ngajxwa'xyuets ja Diosu 'yayuk es nnigajxy nnimadya'agyuets ja Kristu. ¹⁰Ma tu'ugu domingu xuu ja Espiritu Santu xyñigudákuts. Nétuets nmadooy éxtum pün muk kyajxy n'axku'uyuets mät tu'ugu ayuk, du'un éxtum ya'axy ja trompetu, ¹¹es xy'anmaayuets:

—Kuxja'ay nekykuyxm di'ibu m'ijxypy, es tuknigaxu tadu neky ja mabujkputy di'ibu naymyujkudup ma tyadu juxtujkpu kajpn: Éfesu, Esmirnu, Pérgamu, Tyatiiru, Sardus, Filadelfyu esu Laodiseeu.

¹²Nwa'kumbijtyuets es n'ixa'añuets púndsü dun xymyugajxp. Nétuets n'ijxy juxtujku oorü kandaleeru, ¹³es kujk'aay ma tadu kandaleeru, n'ijxyuets kyuxe'eky éxtum tu'ugu yedyujk, es ñaywyixtyu yeñ, extu tekyjyujp'ambaat, es tmudaty tu'ugu 'yooru kaatsywyuun di'ibu jantsy mujü 'yok. ¹⁴Yu wyaay poop éxtumu lanu pooppu, es éxtumu tsajp'e'pyky, esu wyiin du'un kyuxe'eky éxtumu junya'angun. ¹⁵Yu tyeky jantsy tu'xp, éxtumu bronsu ko muk 'yambeky; esu kyajxy jantsy muk, éxtum 'yuutsy pyumimiy ja muj nüudáx. ¹⁶Ma yu 'yaga'añgyu'u tmudaty juxtujku madsa'a, esu wyiin jyujp tu'xp

éxtum ko tye'xy ja xuu mät winu myujaa. Es ma 'yaa pyudsemy éxtum tu'ugu espaadu jujpki'pyñ es majtsku 'yaa.

¹⁷Kots n'ijxy, ngudaayuts tyeky'ujxy éxtumu o'kpu. Es yu'u tyunikooñuets ja 'yaga'añgyu'u, es xy'anmaayuts:

—Katü mdsu'ugu. Ujtsu du'un ja jawyiimbu es ja tim okpu. ¹⁸Ujtsu du'un di'ibu jiky'ajtp. Tüts n'ok'o'kpu, nétuets njikypyejky, es njiky'átyuets winu xuu winu timpü, es nmudajtypyüets ja kutujkun esuets nyajjikypyákut ja o'kputy. ¹⁹Kuxja'ay di'ibu tü xy'ixy, di'ibu jaa tyam, es di'ibu ya'ixaamp óknum. ²⁰Yu'u du'un 'yandijpy ja ayu'udsyu winma'añ, ja juxtujkpu madsa'a di'ibu tü xy'ixy madsu n'aga'añgyu'u es ja juxtujkpu oorü kandaleeru. Ja juxtujkpu madsa'a ja'a 'yandijpy ja juxtujkpu n'ayuk kajxwa'xpuets ma ja mabujkputujk ñaymyúkudu, esu juxtujkpu kandaleeru ja'a 'yandijpy ja mabujkputy di'ibu naymyujkudup ma juxtujkpu kajpn.

Ayuk yajtuknigéxy ja mabujkputujk jap Éfesu

2 Du'un xyñijáyut yu n'ayuk kajxwa'xpuets di'ibu ijtp ma ja mabujkputujk ñaymyúkudu jam Éfesu. "Du'un jyuna'añ di'ibu myudajtypy juxtujku madsa'a 'yaga'añgyu'ujóty es jyudity kujk'aay ma tadu juxtujkpu oorü kandaleeru: ²Uj nnija'abuts di'ibu mduundup, wi'ix mmuktundu, es ja ma'xtujkun di'ibu mmudajttup. Es nnija'abuts ko kyaj mbaat xymyuma'xtúktu

ja axuk ja'ayuty. Nan nnija'abuts ko tu xywyinma'añ'ixtu di'ibu nugoobu ñayñigajxudu ko yu'u 'yapóstaluty, es tu xyajnidu'xtu ko yu'udyu andákruty. ³Tu xymyudánudu es xytyuknaxtu ja ayo'on mut ujtskyujxm, es ni tu mgatsipka'axtu. ⁴Per ma miidsuty tam tits nga'oyja'ap, yu'u ko kyaj xy'oknakytsyojknudats éxtam jawyíñup. ⁵Jamyatstu éxtam tũyup xytsyojktats es yajxónuts xymyuduunda. Yajjumbittu mjot es jiky'attu jatugok éxtamu naty jawyiin. Pun kyaj mjodumbittu, nninujxtup es nbujkudat ja mgandaleeru ma 'yity. ⁶Oyu du'un xytyundu ko xykyatsoktu ja nikoláytydyu 'yaxuk jiky'ajtun, mut ko uj nandu'un n'axuk'ijxpyuts. ⁷Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkudu di'ibu ja Espírítu Santu 'yanmaaydyubu tadu mubujkputujk ma ñaymyúkudu. Pán madakp, tyaadu nmo'oyuyps es tjaxut ja ujts tũmp di'ibu yajjiky'ajtp es tsajpótm 'yity."

Ayuk yajtuknigéxy ja mubujkputujk jap Esmirnu

⁸Nijayu nandu'un yu n'ayuk kajxwa'xputs di'ibu ijtp ma ja mubujkputujk ñaymyúkudu jam Esmirnu: "Du'un jyuna'añ yu jawyiimbu esu tim okpu, di'ibu ok'o'kpu es net jyikyppyeky. ⁹Uj nnija'abuts ko m'ayoodup. Per jotkujkudu mut ko Dios mdsókudu es mbudúkudu. Es nnija'abuts ko nugo mni'ow mniyaxudu di'ibáty naydyíjudup ko 'yisraelítuty, di'ibu situy je'eyu ko myujku'umudúndu. ¹⁰Katu mdsu'ugudu mut ko

m'ayowa'andu. Yu mäjku'ugópk yu'u wyinma'añ myo'oyaampy ja myuduumbuty es mbujta'aga'añuty pujxndugóty miidsuty nidu'uguty, es waanu tiempu mya'ayowa'añuty muk, es du'un xymyastu'uttut ja mmubujkunuty. Yajti'igyudu mjot mwinma'añuty extu o'kunbyaaty, es ujts miits nmo'oydyup yu jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. ¹¹Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkudu di'ibu 'yanmaaydyup ja Espírítu Santu tadu mubujkputy di'ibu naymyujkudup: Pán madakp, kyaj ja'a pyaadudut ja ayo'on di'ibu du'un éxtamu ja'ay 'yooktu myumajtsk ok."

Ayuk yajtuknigéxy ja mubujkputujk jap Pérgamu

¹²Nijayu nandu'un yu n'ayuk kajxwa'xputs di'ibu ijtp ma ja mubujkputy ñaymyúkudu jam Pérgamu: "Du'un jyuna'añ di'ibu myudajtypy ja espaadu jajpki'pymbyu es majtsku 'yaa: ¹³Uj nnija'abuts ko mdsuunudu ma ja Satanás 'yane'emy. Es nan nnija'abuts kots miits xypyanujxtu amumdu'uk jot, es kyajts xymyastu'uttu oy tjaya'o'ktu ja n'ayuk kajxwa'xpu Antipus ma miidsuty, jap ma ja Satanás tsyũnu. ¹⁴Per ma miidsuty tam tits nga'oyja'ap, mut ko tam ñaymyíkyuty mut miidsuty di'ibu pyanujxtup ja Balamu 'yuxpukun. Tadu Balán yu'u wyinma'añmyooy ja Balak wi'ix dyajpekytúnut ja israelítuty, ttuktsu'tstu ja tsu'utsy di'ibu tu yajtukwindsu'ugu ja agojwinnáxuty, es myu'induunda. ¹⁵Njuna'añudsu du'unu tyaadu

mæt ko mā miidsuty, ta di'ibu pyanujxtap ja nikoláytudyu 'yuxpújkun, mæt ko ʉj nandə'un n'axuk'ijxpyuts. ¹⁶Paaty jodumbittu. Pən kudii, nəjxupts es nyajkutugóyuptsə tadu axuk ja'ayuty mæt ja espaadu di'ibu pudsəmp madsu n'aa. ¹⁷Di'ibu mūdoodup, wa'an tjaygyúkudu di'ibu ja Espírítu Santu 'yanmaaydyup ja mubujkputy di'ibu naymyujkudup: Pán madakp, ndukju'xupts ja ayu'udsyubu manaa. Es nandə'un nmo'oyupts tu'ugu poop tsaa di'ibu myudajtypy kəxja'ay yu xyuu jembyu di'ibu ni pán tkanijawu, ja'ayu nija'ap di'ibuts nmeepy.”

**Ayuk yajtuknigéxy ja
mubujkputujk jap Tyatiiru**

¹⁸Nijayu nandə'un yu n'ayuk kajxwə'xputs di'ibu ijtp mā ja mubujkputujk nāmyúkudu jam Tyatiiru: “Də'un jyana'añ ja Diosu 'yU'unk di'ibu myudajtypy ja wyiin éxtumu jənya'angun, esu tyeky də'un éxtum ja bronsu di'ibu jantsy tu'xp: ¹⁹ʉj nnija'abuts di'ibu mduundup. Nnija'abuts ja mdsojkunuty, yu mmubujkunuty, yu mma'xtujkunuty, es wi'ixu Dios xymyudundu. Es nnija'abuts ko tyam xytyundu oy waanu ni'igu kudiinum jawyíñup. ²⁰Per mdugooodyup mæt ko xyña'ixtu tadu toxytyujk Jezabel di'ibu nayñigajxup ko yu'u Diosu 'yayuk tkajxwə'xu, per je'eyu 'yanda'aky es twin'əundu ja di'ibuts xymyuduundup, es myu'indúndat es nan tjə'xtət ja di'ibu tə yajtukwindsu'əgu agojwinnáxuty. ²¹ʉj tats njamo'oyu

tiempu esxyup yu'u tə jyodumbity, esxyup tə dyajtagátsy ja wyinma'añ. Per kyajpu də'un tə ttuna'añ, kyaj tə tmastu'uty ja mə'induunk.

²²Ja'agyujxm ko kyaj tmastu'uty ja pekytyu'unun, ʉjtsats nyajka'ap tu'ugu pa'am es 'yayówət mək, nandə'un 'yayówət pánuty məət pyekytyundu pən kyaj tmastu'uttu ja pyekytyu'unun. ²³Es nya'oogupts ja Jezabelu 'yu'unguty, es də'un nduknijáwudəts nidugekyu mubujkputujkuty kots ʉj n'ixy'aty ja jyot wyinma'añty, es nidu'uk nidu'uk miits nduydyúndət o ngumádyut éxtum mbaadədu.

²⁴Per miidsuty nija'ajuty di'ibu ak'ijttap Tyatiiru di'ibu kyaj tpanujxtu tadu axuk xrpújkun es ni tkanijáwudu di'ibuty yu'əjuty tyijtp yu Satanasu 'yuxpújkunu ayu'udsyubu, kyaj nnakymo'oyuty wiinkpu ana'amun, ²⁵je'eyu ko xykywentu'áttət di'ibu mmudajttap extu kots ʉj njəmbítət. ²⁶Pán madakp es ttuñ di'ibuts ʉj ndsejpy, nmo'oyupts ʉj ja kutujkun es 'yana'amət mā tugekyu ja naxwíñudu, ²⁷es də'un 'yana'amət éxtum ko ja naxtu'ts yajtukwépy ja pujxndajk, es tyukpu'uju, də'un éxtumu nDeedyats tə xymyo'oy esəts nyajkutúkat. ²⁸Nandə'un nmo'oyup ja jayxyuu. ²⁹Di'ibu mūdoodup, wa'an tjaygyúkudu di'ibu ja Espírítu Santu 'yanmaaydyup ja mubujkputy di'ibu naymyujkudup.”

**Ayuk yajtuknigéxy ja
mubujkputujk jap Sardus**

3 Nijayu nandə'un yu n'ayuk kajxwə'xputs di'ibu ijtp mā

ja mubujkputujk ñaymyúkudu jam Sardus: “Du'un jyuna'añ di'ibu myudajtypy ja juxtujku mudsa'a es ja Diosu Jya'ajun di'ibu tyiimpy juxtujk naxu tuunk: Uj nnija'abuts di'ibu mduundup. Oy miits mjajiky'attu, du'un m'ittu éxtum eekypyun. ²Paaty wijtu es muk tundu ja mjot, mo'oydyu muk'ajtun di'ibu akwa'umprum, di'ibu jawaanu kya'o'knú, ja'a ko tats n'ixy es kyaj tyim'óyuty di'ibu mduundup Dios windum. ³Jamyatstu ja oybyu n'axpukunuts di'ibu m'axaju. Kuydyundu es yajtugátstu mwinma'añuty es mjiky'áttut. Pún kyajpu du'un xytyundu, najxupts ti'in, éxtum tu'ugu ma'tspu, ma ni xykya'awíxyudsu naty. ⁴Per jap Sardus tap naagadyu ja'ay di'ibuts sitay taayumts xymyuduundup amumdu'uk jot. Yu'u tyaaduty jyudíttut mut uj poop witxu, mut ko du'un ñitákudu. ⁵Pún madakp, nan ndukpajta'agupts ja poop wit, es kyajtsu xyuu njo'tsut ma 'yity kuxja'ay nekykuyxy ja xyuujuty púnuty jiky'ajttup winu xuu winu tiempu. Ni'iguts n'axájut éxtumdsu nja'ajun madsu nDeety 'yity mut ja 'yánklusuty. ⁶Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkudu di'ibu ja Espírítu Santu 'yanmaaydyup ja mubujkputy di'ibu naymyujkudup.”

Ayuk yajtuknigéxy ja mubujkputujk jap Filadelfyu

⁷Nijayu nandu'un ja n'ayuk kajxwa'xputs di'ibu ijtp ma ja mubujkputujk ñaymyúkudu jam Filadelfyu: “Du'un jyuna'añ di'ibu ni madsoo pyojpu, di'ibu

ja Tuy'ajtun es di'ibu myudajtypy ja rey Davitu 'yawatsn; es ko dya'awa'atsy tii, ni pún mbaat tkaya'adiky; es ko ti dya'adiky, ni pún mbaat tkaya'awa'atsy. ⁸Uj nnija'abuts di'ibu mduundup. Tats mbujta'aky tu'ugu tujk aa awa'ats ma miidsuty, di'ibu ni pún mbaat tkaya'adiky. Oy nugoo xykyamudajtpu mujaa, tu xykyuudyundu ja n'ayúkus es kyajts tu xy'uxtijy. ⁹Ja mäjku'ugópk maduumbuty, tadu andákruty di'ibu nayñigajxudup ko yu'u 'yisraelítuty, per nugoo je'eyu 'yanda'aktu, nyajkoxtánudupts mdeky'ujxy, es du'un tñijáwudut ko tats uj miits ndsoktu. ¹⁰Tu xykyuudyúnduts ja n'ana'amun ko tu xymyudattu ja ma'xtujkun, es mudu tyaadu ujtsuts mij nguwa'anup ko naty myiñ ja ayo'on di'ibu minaamp ma tugekyu naxwíñudu, es yajtukkumudowa'añ di'ibu jiky'ajttup naxwiñ. ¹¹Uj mínupts tsojk. Mudattu mwinma'añóty es padundu ja n'axpukunuts di'ibu tu xy'axájudu, kudiibu pún mbujkudut yu mmay'aty. ¹²Pún madakp, nbujta'agupts uj es 'yítut éxtum tu'ugu pilaar madsu nDiosu tyujk. Jap wyu'amut winu xuu winu tiempu. Ni pún tkayajjuga'agut. Nguxja'ayuputs ma ja madákruty ja nDíósudsu xyuu. Es nan nguxja'ayudats ja nDíósudsu kyajpn xuu, ja jembyu Jerusalén di'ibu kudakp tsajpótm. Es nan nguxja'ayaambyuts yu jembyu nxuuts. ¹³Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkudu di'ibu ja Espírítu Santu

'yanmaaydyup ja mubajkputy di'ibu naymyujkudup.”

Ayuk yajtuknigéxy ja mubajkputujk jap Laodiseeu

¹⁴Nijayu nandu'un ja n'ayuk kajxwa'xputš di'ibu ijtp ma ja mubajkputujk ñaymyúkudu jam Laodiseeu: “Di'ibu du'uñum 'yity éxtum jaayum es di'ibu ñigajxypy es ttuñ ja tų'ajtun, yu'u du'un di'ibu yajtsonu'k yajtsondák tugekyu di'ibu Dios yajkoj, es du'un jyuna'añ: ¹⁵Uj nnija'abuts di'ibu mduundup. Tim tų'ajtun ja'a du'un ko je'eyu mjokx'attu. Ni mgatatsn'attu es ni mga'an'attu. Ndsejpyuts es mdatsn'áttut o m'an'áttut. ¹⁶Kom je'eyu mjokx'attu, paaty n'ok'uxtjtu éxtum ja ja'ay ya'uudsuty di'ibu kyaj jyot tkupeky. Mudu tyaada, ja'ats n'andijpy ko ni xykyadimtsóktuts es ni xykyadimtuk'ak'áttuts. Kyajts miits xymyutnaymyaayubu'áttu es ni xykyamudsip'áttuts, es kyajtsu du'umbu ndseky di'ibu du'un. ¹⁷Miits mjánándup: Mukja'ayudyuts uudsuty, kyajts ti xytyugoy'ajtxudu, extu nani'iguts nmudáttuts. N'anmaaydyupts miidsuty: Dios m'ijxudup éxtum tu'ugu muk ayoobu ja'ayun, es éxtumu niwa'ats uxwa'atšpün, es éxtumu wiints. ¹⁸Paaty n'uwijy ngajxwijy esuts xyñimíndudats es xyjúdyut ja wa'ats oorü, es du'un sitų mmukja'ay'áttut. Es nandu'un ma ujün min xyjuydyu mwitu pooppü, es mnaywyítxudut, kudiibu m'íttut niwa'ats uxwa'ats. Es nan ma ujün mmínut es xyjúdyut yu mwiindsooy, es du'un

mbaat yajxon m'íxtut. ¹⁹N'oodupts es njujwijtsumbijttupts nidugekyu di'ibuts ndsejpy. Paaty jodumbittu es mut winu mjot xykyuydyúndut di'ibuts miits n'anmaaydyup. ²⁰Mudowdu, tyáputs tujk agu'uy ngugajxu. Pün pün myudeebyuts ja n'ayuk es dya'awa'adsut ja tyujk aa, túkubuts es n'ítudats mut yu'u, es ti'igyuts ngáyut. ²¹Pün madakp, nya'u'uñupts ti'igyü ma uj, es muut nyajkutúkudats, du'un éxtumts uj nmamadaky ja pojpu es uñaaybyuts ti'igyü madsu nDeedyuts, es nyajkutíkyuts mut yu'u. ²²Di'ibu mudoodup, wa'an t'jagyúkudu di'ibu ja Espíritu Santu 'yanmaaydyup ja mubajkputy di'ibu naymyujkudup.”

Wi'ixu Dios yajwindsu'ugu tsajpótm

4 Es óknum n'ijxyuts tu'ugu tujk aa awa'ats tsajpótm. Es xymyugajxyuts jatugok ja di'ibu myudajtypy ja 'yayuk éxtumu trompetü, es xy'anmaayuts: —Ku't ja yam, es nduk'íxut di'ibu koonum tyuna'añ jyata'añuty óknum.

²Netyu ja Espíritu Santu xymyunejxyuts tsajpótm. Es jámuts n'ijxy tu'uk 'yu'uñu ma 'yuñaaybyajn. ³Yu wyiin jyujp tye'xy éxtum ko tye'xy ja oybyu tsaa di'ibu xyu'ajtypy jaspe es kornalinu. Es jamu natyu i'tsy juwudity ma ja 'yuñaaybyajn, es jyantsytye'xy, éxtum tu'ugu tsuxk jajun es éxtum tye'xy ja oybyu tsaa di'ibu xyu'ajtypy esmeraldü. ⁴Es n'ijxyuts ma ja uñaaybyajn juwudity i'px majtáxku uñaaybyajn ma 'yu'uñudu es yajkutíky i'px

majtaxku mujja'aydyujk, ak poobwixu es mut ja 'yooru koronu kyubajkkujxm. ⁵Esu uñaaybyajn di'ibu itkijky pyadsemy ja anaa judsuk. Es wyindum tyoy éxtum juxtujku tsinwaty, di'ibu 'yandijpy ja Diosu Jya'ajun di'ibu tyiimpy juxtujk naxu tuunk. ⁶Esu uñaaybyajn di'ibu itkijky, nan jam tu'uk éxtumu jikymyejyñ, yajtuk'ijxnajxp éxtumu viidru. Es windujp uxku'p es pyu'aaybyu'aay 'yity nimajtaxku jiky'ajtpu di'ibu windiky ja ñini'x mut ja wiin. ⁷Tu'uk ja jawyiimbu kyuxe'eky éxtumu kaa, ja myumajtskpu kyuxe'eky éxtumu tooru, ja myudugukpu du'un tmudaty éxtumu ja'ayu wyiin juyjrun, es ja myumajtaxkpu kyuxe'eky éxtumu witsnun kyaagudity. ⁸Tyadu nimajtaxkpu jiky'ajtputy nidu'uk nidu'uk tmudaty ja kyakn tudujk. Esu kyakn nikujxy kyaknbatku'uy tmudaty ja wiin. Es xuuñ koots du'uñum jyuna'andu:

Nugoo 'yokwa'ats'ajnu yu
Nindsun'ajtum Dios,
di'ibu tugekyu muk'ajtun
myudajtypy,
di'ibu du'uñum ijt, di'ibu ijtp es
du'uñum 'yita'añ.

⁹Es tugok tugoku tadu nimajtaxkpu jiky'ajtputy t'awdattu es twindsu'ugudu es tja'aygyuda'aktu di'ibu uñaapy tsunaapy uñaaybyajnoty ma yajkutíky, es jyiky'aty winu xuu winu tiempu, ¹⁰net ja i'px majtaxkpu mujja'aydyujk twingoxtanudu di'ibu uñaapy tsunaapy uñaaybyajnoty, es t'awdattu di'ibu jiky'ajtp winu

xuu winu tiempu, es tpujta'aktu ja kyoronu uñaaybyajn windum, es jyuna'andu:

¹¹Nindsun'ajtum Dios,
mijtsu du'un mbátup es
xy'axájut
ja muj'ajtun, windsu'kun esu
muk'ajtun,
mut ko mijtsu du'un tu
xyajkojta'ay tugekyu di'ibu
ijtp,
es mgu'umdsokungyujxm mij
xya'ity es xyajkojy.

**Neku di'ibu winjaya windujp
uxku'p, es ja Borreegu'unk**

5 Nétuts n'ijxy ma Diosu 'yaga'añgyu'u tuk pityu neky di'ibu winjaya windujp uxku'p, es juxtujku seyü. ²Net tu'ugu muk anklus kyajxkéky:

—¿Pán pátup es dyajjunákut ja seyü es dya''awa'adsudu tyadu neky?

³Per ni tsajpótm, ni naxwiiñ es ni nax patku'p kyajáputy pán mbaat dya''awa'adsyu tadu neky, es ni mbaat tka'ixtu. ⁴Nétuts uj njantsyuyjku jilbyu, ja'a ko kyaju naty pán yajpaaty pán pátup es dya''awa'adsut ja neky es t'ixut wi'ix jyuna'añ. ⁵Net tu'uk ja ni'i'px majtaxkpu mujja'aydyujk xy'anmaayuts:

—Katu mju'uy. Yu Judaa tyuump 'yaats di'ibu yajtjip Kaa, di'ibu nandu'un tuump'ajt aats'ajtup ja rey Davit, yu'u tu myada'aky. Yu'u mbaat dya''awa'adsyu tadu neky pity es dyajjunákut ja juxtujkpu seyü.

⁶Nétuts n'ijxy kujk'am ma ja ni'i'px majtaxkpu mujja'aydyujk

es ma ja nimajtaxkpu jiky'ajtpaty di'ibu ijtup ma Dios yajkutiky wyindum, es n'ijxyuts tu'ugu Borreegu'unk tyanu di'ibu kuxu'kpa éxtum tu 'yokwindsu'kun'ajtpu. Es tmudaty yu Borreegu'unk juxtujku wyaj es juxtujku wyiin. Es ja juxtujkpu wyiin, yu'u 'yandijpy ja Diosu Jya'ajun di'ibu tyiimpy juxtujk naxu tuunk es di'ibu Dios tu tkexy ma tugekyu naxwiñudu. ⁷Tadu Borreegu'unk yu'u oj ñejxy es t'axaju ja neky di'ibu naty ja Dios myudajtypy ma ja 'yaga'angyu'u. ⁸Es ko t'axaju ja neky, ja nimajtaxkpu jiky'ajtpaty es ja ni'i'px majtaxkpu mujja'aydyujk ñaygyoxtnaaydyaku Borreegu'unk wyindum. Nidu'uk nidu'ugu mujja'aydyujk tmudattu arpu esu ooru tsim ujts mudu poom, di'ibu 'yandijpy ja Diosu jya'ayadyu kyajxtakun, ⁹es t'uwdu tyadu jembyu uy:

Mijtsu du'un mbátup es xy'axájut tyadu neky es xyajjunákut ja juxtujkpu seyü.

Paaty mut ko tu mnejxy windsu'kun,

es mut ja mne'pyñ xyjuuy éxtum ja Diosu jya'ayaty, pánaty jiky'ajttu ma

maygyajpn, ma wiinkpu may ayuk kajxputy, es ma mayñaxwiñudu.

¹⁰Tu xpyujta'aktu yajkutujkputy esu teedyuty, es tmudúndut ja Dios es yajkutúktut naxwiin.

¹¹Nétuts n'ijxy kanak miyongu ánkłusaty juwudity ma ja i'px majtaxkpu mujja'aydyujk, es ja nimajtaxkpu jiky'ajtpaty, es

ma di'ibu uñaapy tsunaapy uñaaybyajno'ty, ¹²es jyuna'andu muk:

Yu Borreegu'unk di'ibu tu ñejxy windsu'kun, pákup winu xuu winu tiempu t'axájut ja kutujkun, muj'ajtun, wiy'ajtun, muk'ajtun, windsu'kun, oy'ajtun esu awdajtun.

¹³Es nmudooyuts nandu'un nidugekyu di'ibu jiky'ajttup tsajpótm, naxwiin, nax patku'p, es jikymyejyño'ty jyuna'andu:

Pátudup ja Dios esu Borreegu'unk ja awdajtun, windsu'kun, muj'ajtun esu muk'ajtun winu xuu winu tiempu.

¹⁴Ja nimajtaxkpu jiky'ajtpu jyuna'andu:

—Wa'an du'unaty.

Es ja ni'i'px majtaxkpu mujja'aydyujk ñaygyoxtnaaydyakudu es t'awdajttu Dios.

Juxtujkpu seyü

6 Nétuts n'ijxy ja Borreegu'unk ko dyajjunáky myutu'ukpu seyü ma ja juxtujkpu. Es nmudoogajxyuts nidu'ugu nimajtaxkpu jiky'ajtpaty, es jantsy muk kyajxy, éxtum ja anaa ñekyun: —iMin!

²Nétuts n'ijxy tu'ugu poop kwaay, es di'ibu tyuk'uñaapy tmudaty tu'ugu ti'pxn, es tpujtakudu tu'ugu koronu. Ta oj pyudsemy éxtum di'ibu madakp es myada'aga'añ.

³Ko ja Borreegu'unk dyajjunajky ja myumajtskpu seyü,

nmudoogajxyuts ja myumajtskpu
jiky'ajtpu kyajxy:

—iMin!

⁴Es pyudseemy tu'ugu tsapts
kwaay. Es di'ibu tyuk'uñaapy
yajmooy ja kutujkun es yajtsiptákut
ma tugekyu naxwíñadu, es ja
ja'ayuty ñayya'oogudat nixim
niyam. Es yajmooy tu'ugu muj
espaadu.

⁵Ko ja Borreegu'unk dyajjunajky
ja myudugukpu sey,
nmudoogajxyuts ja myudugukpu
jiky'ajtpu jyuna'añ:

—iMin!

Nétats n'ijxy pyudseemy tu'ugu
yuk kwaay. Es di'ibu tyuk'uñaapy,
yu'u myudajtypy tu'ugu balanzu.

⁶Es nmudooyuts kyajxy kujk'aay
ma ja nimajtaxkpu jiky'ajtpu, es
jyuna'añ:

—Je'eyu tuk kilu triigu xyákut tuk
xuu nidún, es tuguk kilu sebaadu
xyákut tuk xuu nidún, per ni je'eyu
xykyatónut yu aseytu oliivu es ni
yu vinu.

⁷Ko yu Borreegu'unk
dyajjunajky ja myumajtaxkpu sey,
nmudoogajxyuts ja myumajtaxkpu
jiky'ajtpu jyuna'añ:

—iMin!

⁸Nétats n'ijxy tu'ugu bayu kwaay.
Es di'ibu tyuk'uñaapy, ja'a txu'aty
O'kun. Es ux'aay pyamíñuty ja
di'ibu ñiwindsun'ajtypy ma ja
o'krutujk. Yajmooydu ja kutujkun
es dya'ooktat tuk peky ja di'ibu
wa'xp taxk peky ja naxwíñadu ja'ay,
dya'oogut mut ja espaadu, yuu,
pa'am esu awa'an jayujkuty.

⁹Ko ja Borreegu'unk dyajjunajky
ja myumugoxkpu sey, n'ijxyuts
artal patku'uy ja 'yanmujaj'anuty

ja ja'ayuty di'ibu naty tu 'yooktu
mut yu'uguyjxm ja Diosu 'yayuk
di'ibu naty yu'ujuty tu tkajxwa'xtu.

¹⁰Tyaadu kyajxtu jantsy muk:

—Nindsun'ajtum Dios, mij
situy mmudajtypy tugekyu
kutujkun. Mjantsywyalaadsuty
es mduy'ajtanmuduty. ¿Extu
na'anum xypyayo'oya'añ es
xytyukkumudowalañ ja naxwíñadu
ja'ayuty mut kots tu xya'ooktu?

¹¹Net yajmooydu nidu'uk nidu'uk
pyoop wit, es tyuk'ana'amadu:

—Awixtu mut ja ma'xtujkun
jawaandi'knu. Nandu'un éxtum
miidsuty oj m'ooktu, tuu dun
tyimpatypy ma dun 'yooga'andu
ja mmugu'uk di'ibuts uj nandu'un
nja'ay'ajttup. Yu'u yajka'pxaampy
ja jyamyut di'ibáty oogándup mut
kots xymudún.

¹²Ko ja Borreegu'unk dyajjunajky
ja myududujkpu sey, nétats n'ixy
ko myiñ ja tugomyuk ujx, ja xuu
yukadyaay éxtumu yuk wit, yu
po'o jyumbijttaay tsapts, du'un
éxtumu ne'pyñ, ¹³esu mudsa'a kya'ay
naxkujxy éxtum ja iigu tuump
kya'ay ma ja kyepy ko myiñ ja muk
poj. ¹⁴Du'un ja tsajp ya'ijxtugooy
éxtumu neky ko ya'axaatsy. Tugekyu
tun kópkuty esu naxwíñadu di'ibu
jikymyejyñóty yajwijtsxijttaaydu.

¹⁵Net yu naxwíñadu ja'ayuty ja ryey
ñayyu'tsudu aangóty es muj kaadsóty,
ti'igyu mut ja mukja'aydyujk,
soldaadu wyindsúnuty,
yajkutujkputy, yajmuduumbuty esu
muduumbuty, ¹⁶es t'anuumadu ja
tun kopk esu kaats:

—Nijijtpajtkuts mudsuty es
yu'tskuts kudiibats x'íxut ja
di'ibu uñaapy uñaaybyajngujxm,

es kudiibuts xypyaadat ja muk
tuydu'unan di'ibu yakaampy
ja Borreegu'unk, ¹⁷ja'a ko tu
net jya'ty ja muj xuu ma ja
tuydu'unan 'yita'añ, zes pún
mbaat tmumada'aky?

Israelitu ja'ayuty di'ibu yajtsaaydyu

7 Oknumts n'ijxy nimajtaxku
wiinkpu anklus tyánudu,
tu'uk ma xuu pyudsemy, jatu'uk
ma xuu tsi'i'ty, jatu'uk ma jumboj
myiñ, es jatu'uk ma yukpoj
myiñ, es tmajtswu'umdu tugekyu
pójuty, kudiibu pyójut ya naxwiñ
ma tugekyu aay kepy, es ni ma
jikymyejyñ.

²Nétats n'ijxy jatu'ugu wiinkpu
anklus di'ibu miimp ma xuu
pyudsemy, mut ja syeyu Dios
di'ibu winu xuu winu tiempu ijtp.
Tyadu anklus tmeyaxykyeky ja
nimajtaxkpu anklus, ja di'ibu Dios
tu tmo'oy ja kutujkun es ttuydyúnat
yu naxwiñudu esu jikymyejyñ, es
'yanmaayu:

³—Katu xytyuydyundu yu
naxwiñudu esu jikymyejyñ, es
ni yu aay kepy. Awixtu extu kots
ndsá'ayutnum wyimbokkujxm
nidugekyu yu Nindsun'ajtum Diosu
myuduumba.

⁴Du'an nmudóyuts ko mugo'px
jajustyikxymyajtáxk mil
yajtsaaydyu ja israelitu ja'ayuty, ja
nimajmajtsk pekypyu ja Israelu
tyuump 'yaats: ⁵nimajmajtsk mil
yajwinwjtstú ja Judaa tyuump
'yaats, nimajmajtsk mil ja Rubengu
jya'a, nimajmajtsk mil ja Gaadu
jya'a, ⁶nimajmajtsk mil ja Aseru
jya'a, nimajmajtsk mil ja Neftalii
jya'a, nimajmajtsk mil ja Manasesu

jya'a, ⁷nimajmajtsk mil ja Simeongu
jya'a, nimajmajtsk mil ja Levi jya'a,
nimajmajtsk mil ja Isakaru jya'a,
⁸nimajmajtsk mil ja Zabulongu
jya'a, nimajmajtsk mil ja Joseeju
jya'a, es nan nimajmajtsk mil ja
Benjamingu jya'a.

Mayjya'ay wyítxuty poop

⁹Oknumts n'ijxy tugoymyay ja
ja'ay di'ibáty jiky'ajttu ma maygyajpn,
ma wiinkpu may ayuk kajxputy, es
ma mayñaxwiñudu. Es tamu naty
tyánudu uñaaybyajn winduuy ma
ja Dios jajkutíky, es Borreegu'unk
wyinduuy, es wyítxuty poop, es
tmudattu ky'u'ujótma tuxy'aay. ¹⁰Es
nidugekyu yaxkaktu muk:

Yu nitsokun myiñ ma yu
Nindsun'ajtum Dios,
di'ibu uñaapy ma uñaaybyajn ma
yajkutíky,
es nandu'un myiñ ma yu
Borreegu'unk.

¹¹Nidugekyu ánkłusuty
wyu'umdaaydyu tanu juwädity
ma ja mujja'aydyujk, es ma ja
nimajtaxkpu jiky'ajtputy, es ma ja
uñaaybyajn ma Dios jajkutíky. Net
ñayjyujpudu naxkujxy wyinduuy ma
Dios jajkutíky, es t'awdattu Dios,

¹²juuna'andu du'an:
i'Wa'an du'unuty!
Yu awdajtum, muj'ajtum,
wiyj'ajtum,
ja'aygyudákun, windsu'kun,
kutujkun esu muk'ajtum,
wa'an tugekyu tyaadu tja'a'aty
yu Nindsun'ajtum Dios winu
xuu winu tiempu.

Wa'an du'unuty.

¹³Net nidu'ugu mujja'aydyujk
xyajtuuyuts:

—¿Pánudyu dunu tyaadaty di'ibu ak poop ja wyit, es maā dan tsoondū?

¹⁴Uj n'adsooyuts:

—Windsún, mij mnija'ap.

Yu'u yadsooy:

—Tyaadu du'un di'ibu tu dyajnáxtu ja muk ma'ay tajun, di'ibu tu dyajwa'atstu es tu dyajpoobu ja wyit mut ja Borreegu'ungu ñe'pyñ. ¹⁵Paaty 'yittu uñaaybyajn winduuy ma ja Dios yajkutíky, es tmūdudu ja Dios xuuñ koots ma tyujk. Es ja Dios yu'u kwentu'atánudup es 'yítut ma yu'u. ¹⁶Ni na'a kyanaky'ayówut mut ja yuu es ja tuudsu, es ni ja xuu kyatsa'ayudut, es ni kya'an'oogut, ¹⁷mut ko yu Borreegu'unk di'ibu ijtp uñaaybyajn windum ma Dios yajkutíky, yu'u kywentu'ajttup éxtum ja byorreegu, es dyajnujxut ma myuxy ja nuu di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun. Es ja Dios yajtútsxudut tugekyu ja wyinnuu.

Myujxutjukpu seyu

8 Ko ja Borreegu'unk dyajjunajky ja myujxutjukpu seyu ma ja neky, ta du'uñu 'yamoondaay tsajpótm éxtum kujm oorū. ²Nétuts n'ijxyu tadu jxutjukpu anklus di'ibu tunaaydyup Dios windum. Yu'ujty yajmoodyu kujktu'ugu trompetu. ³Oknum myiñ jatu'ugu anklus mut tu'ugu oorū juunxijn. Ta tyunaay artal winduuy. Ta yajmooy mayu poom es yajpoomjókut es ttukwindsu'ugut mut ja kyajxtákun di'ibátyu Diosu jya'ayuty, ma ja oorū artal di'ibu ijtp uñaaybyajn winduuy ma Dios yajkutíky. ⁴Es ja poom jok, ti'igyū

mut ja kyajxtákun di'ibátyu ja Diosu jya'ayuty, pyatuku ma Dios 'yity.

⁵Ta ja anklus ttukko'uju ja juunxijn mut ja jumbajk ma ja artal, es tjubijpe'ky naxwiñ. Net myiñ ja anaa judsuk esu ujx.

Jxutjukpu trompetu

⁶Ta ja jxutjukpu anklus ñayjujplixudu es ttukxu'uxa'andu ja trompétuty.

⁷Ta ja myutu'ukpu anklus ttukxuxy ja trompetu. Ta oj myiñ ja tutsn, junya'ank tuktuku mut ja ne'pyñ, es kya'ay naxwiñ. Ta tyooy tuk peky ja naxwiñudu di'ibu wa'x tuguk peky, mut nandu'un tuk peky ja aay kepy di'ibu nandu'un wa'x tuguk peky. Es nan tyooy tugekyu tsuxk muuy.

⁸Ta ja myumajtskpu anklus ttukxuxy ja trompetu. Ta yajjubijpe'ky jikymeyjñóty éxtum tu'ugu muj kopk di'ibu winya'amp mut ja juun. Tuk peky ja jikymeyjñ di'ibu wa'x tuguk peky jyumbijty ne'pyñ. ⁹Es tuk peky 'yo'ktu di'ibu wa'x tuguk peky di'ibu naty tsunaaydyup jikymeyjñóty, es tuk peky tyugooy ja di'ibu wa'x tuguk peky ja barku.

¹⁰Ta ja myuduguu'kpu anklus ttukxuxy ja trompetu. Ta oj kya'ay tu'ugu muj mudsa'a tsajpótmudu, jantsy winya'amp kya'ay ma tuk peky ja mujnuu di'ibu wa'x tuguk peky, es ma nuu myuxy. ¹¹Ja mudsa'a ja'a txu'ajty Ta'am. Es tuk peky ja nuu di'ibu wa'x tuguk peky jyumbijty ta'am. May ja ja'ay 'yo'ktu mut yu'ugyujxmu tadu nuu.

¹²Ta ja myumajtáxkpu anklus ttukxuxy ja trompetu. Ta oj

ñaywya'xyuty tuguk peky ja xuu, ja po'o es ja mudsajuty. Net tuk peky ja xuu, ja po'o es ja mudsaj o j jyumbity koots. Paaty xuuñ myukwingoodsu taxk oorü es nandu'un koots myukwingoodsu taxk oorü.

¹³Nétuts n'ijxy tu'ugu witsn kyaagudíty tsajwínm. Es nmudooyuts ko muk ya'axy, es jyuna'añ:

— ¡Ay! ¡Ay! ¡Ay! Puroobu yu naxwíñdu ja'ayuty ko jatugukpu anklus t'aktukxu'uxtut ja trompétuty.

9 Ta ja myumugoxkpu anklus ttukxuxy ja trompetu. Nétuts n'ijxy tu'ugu mudsaj di'ibu ka'a naxwíñ. Tadu mudsaj yajmooy ja kük jutü 'yawatsn. ²Net ja mudsaj dya''awatsy ja kük jut, es jap jyantsypyudseemy ja jok éxtum ma tu'ugu muj jorna. Esu tadu jok yu'u yajwingoodsu ja xuu, es kyoodsudyaay tugekyu ja tsajwínmüdu it. ³Es ma tadu jok pyudsuumdu mu'u es ñaywya'xtaayüdu naxwíñ. Esu tadu mu'u yajtuk'ana'amdu es ttéput ja ja'ayuty éxtum 'yadu'utstu jaybyu'uk, ⁴yajtuk'ane'emy es küdiibu dyajwindugóyut ja aay ujts, ni ja muuy es ni ja kepy, yu'uyü je'eyu tyúpu ja ja'ayuty di'ibu kyaj yajtsaaydyu wyimbokkujxy mut ja Diosu syeyu. ⁵Per kyaj yajtuknipejky es dya'oogut, je'eyu dya''ayówat mugoxk po'o. Ko tyipy, du'un myúkaty éxtum ko ja ja'ayuty tyúpu jaybyu'uk. ⁶Ma tadu tiempu ja'ayuty jyantsyjya'oogándu, per kyaj mbaat ni wi'ix tsoo.

⁷Ja mu'ujuty du'un kyuxu'aktu éxtumu kwaay di'ibu tu ja'ay twu'unda'ay es dyajnujxa'añ tsiptuumbu. Yu kyubajk nandu'un kyuxe'eky tmudaty éxtumu oorü koronü, esu wyiin jyujp du'un éxtumu ja'ayun. ⁸Es yu wyaay du'un tmudaty éxtumu toxytyujku wyaay, esu tyuts du'un éxtumu kaadúts. ⁹Yu ñini'x du'un jyunuty éxtum tmudatyu pujxn. Es ko kyaagudíty, yu kyakn du'un jyuna'añ éxtum ko yu maygyarrü 'yamu'uy ko ñjxtu tsiptuumbu. ¹⁰Yu pyi'ixy du'un éxtumu jaybyu'uk mut ja tyujpn, es mut yu'u dya''ayoy ja ja'ay mugoxk po'o. ¹¹Tadu mu'u tmudattu tu'ugu wyindsün, es yu'u du'un ja ka'oybyu anklus di'ibu windsun'ajtp ma ja kük jut. Tyadu ka'oybyu anklus txu'aty ebreeu ayuk Abadonk es grieegu ayuk Apolyonk, di'ibu 'yandijpy yajkutugeebyu.

¹²Tu ñaxy tu'uk ja muk ayo'on, per tugoy'ajtp jamajtsk.

¹³Ta ja myududujkpu anklus ttukxuxy ja trompetu. Nétuts nmudooy éxtum pün kyajxy ma ja oorü artal di'ibu ijtp Dios windum, ¹⁴es t'anuumu ja myududujkpu anklus:

—Mugaju tadu nimajtaxkpu anklus di'ibu ijtp tsimy Eufrates mujnuubu'aay.

¹⁵Es du'un o j yajnasma'sudu tadu nimajtaxkpu anklus di'ibu naty tu yajjup'ixy ma tadu oorü, xuu, po'o esu jamujt, es dya'oogut tuk peky ja ja'ayuty di'ibu wa'x tuguk peky. ¹⁶Es nmudooyuts nu'un ñiwínty ja soldaadu kwaaygyujxyruy,

ja'a nidugékyaty majtsk mugo'px miyonk.

¹⁷Es n'ijxyuts ijmá'tungyujxm ja di'ibu tyuk'uñaadyup ja kwaay tmudattu kyaatsykyujxy ak pujxn, tuguk kolor: tsapts, azul es pu'ts. Es ja kwaayuty tmudattu kyubajk éxtum kaa, es ma 'yaa pyudsemy ja junya'ank, jok esu azufrü.

¹⁸Ja tuk pekyryu ja'ayuty di'ibu wa'x tuguk peky 'yo'ktaadyu mudu tadu junya'ank, jok esu azufrü, di'ibu pudsuum ma tadu kwaayy 'yaa. ¹⁹Mut ko tadu kwaayy myuk'ajtun tmudaty ma yu 'yaa es ma yu pyi'ixy. Pes yu pyi'ixyuty du'un kyuxe'eky éxtumu awa'andsa'añ mudu kyubajk. Es yu'u mut dyajtsayúty ja ja'ayuty.

²⁰Per di'ibu akwu'umdu ja ja'ayuty di'ibu kyaj 'yo'kta mudu tadu ayo'on, nan kyaj tmastuttu es t'awdáltut ja ka'oybyu es nandu'un ja agojwinnáx di'ibu oorü, platu, bronsü, tsaa, kepy, di'ibu ni na'a mbaat kya'ixy es kyamudoy, es ni na'a mbaat kyayo'oy. ²¹Esu tadu ja'ayuty ni je'eyu tkamastuttu ja brujajjtun, mu'induunk esu ma'tsk.

Anklus mut tu'ugu nekypyity

10 Oknum n'ijxyuts jatu'ugu muk anklus di'ibu kudakp tsajpótm, abity mut ja yoots. Es kyubajkkujxy tmudaty ja i'tsy. Yu wyiin jyujp jyantsytye'xy éxtumu xuu, esu tyeky du'un kyuxe'eky éxtum majtska pilaar di'ibu winya'amp. ²Es kyu'ujóty tmudaty tu'ugu nekypyity. Es tpujtáky ja 'yaga'añdyéky ma yu jikymyejyñ, esu 'yanajñdyéky tpujtáky ma naxwíñudu. ³Net kyajxkéky muk

éxtum tu'ugu kaa myu'uy. Es ko du'un yaxkeky, ta ja juxtujkpu anaa kyajxtu. ⁴Nétuts uj njaja'ayañ éxtum ja anaa jyunañ. Per tats nmudooy xymugajxyuts tsajpótm, es xy'anuumuts:

—Katu xykuxja'ay di'ibu ja anaa tu tkajxy. Mudat ayu'udsyu mjodoty mwinma'añóty.

⁵Nétuts n'ijxy ja anklus di'ibu naty tu ñaxwa'aky ma ja jikymyejyñ es ma ja nax, es tkone'ky ja 'yaga'añgyu'u, ⁶es jyunañ:

—Dios di'ibu jiky'ajtp winu xuu winu timpü, es yajkoj ja tsajp, naxwíñudu, jikymyejyñ, es tugekyu di'ibu jaa'ajtp ma yu'u, yu'uts ndestiigu'ajtpyuts ko tuj'ajtun yu'u di'ibu tyam n'anmaadyup. Dios kyaj ñakyjyaka'añ ma tkuydyuna'añ ja di'ibu wyandak. ⁷Per ko ja myujxujkpu anklus ttukxu'uxa'añ ja trompetu, tu naty tyuñ jyátyuty di'ibu Dios kyaj dyajnija'aju ma ja ja'ayuty, éxtum jékyup t'awa'anudu ja myuduumbuty, ja kyugajxputy.

⁸Net di'ibudsu naty tu xy'okmugajxpu tsajpótm, jatugok xymugajxyuts, es xy'anmaayuts:

—Nujx axaju tadu nekypyity di'ibu myudajtypy ja anklus kyu'ujóty.

⁹Nétuts nninejxy ja anklus, es n'amdooyuts esuts xymyo'oyut ja nekypyity. Tats ja'a xy'adsooy:

—Tyaa, mats, ju'x. Ma m'aa xyjáwut pa'ak éxtumu seeru pa'ak, per mjodoty jyumbítut ta'am.

¹⁰Nétuts n'axaju ja nekypyity, es oj nje'xyuts. Es n'ajjótutyts nja'aju pa'ak éxtumu seeru pa'ak, per

kots nju'xtaay, net jyambijty ta'am njodótyuts. ¹¹Nétuts xy'anmaay:

—Mgajxwa'xup ja Diosu 'yayuk jatugok di'ibu pántup pánuty jiky'ajttup ma maygyajpn, ma mayñaxwíñudu, ma wiinkpu may ayuk kajxputy, es ma mayryéuty.

11 Nétuts xymyoodyu tu'ugu tsajkápyñ di'ibu du'an éxtumu kijxn, es xy'anmaaydyuts:

—Nujx es xykiyxut ja Diosu tsyajptujk esu 'yartal, es madsyow naak jap di'ibu Dios awdajttup. ²Per katu xykiyxu ja tsajptujk taja'a, mut ko tu yajkuyáky mut ja naxwíñudu di'ibu kyaj 'yisraelítuty. Es yu'ujuty tyuktaanán tyukwa'agándup justyikxymyajtsk po'lo ja Jerusalén kajpn. ³Esuts uj ngáxup majtsku ndestiiguts, u'xpu witxu, es yu'udsu n'ayuk kyajxwa'xup majmajtsk mugo'px jatugup'x xuu.

⁴Tyadu majtskpu testiigu yu'u du'an ja majtskpu oliivus kepy es ja majtskpu kandaleeru di'ibu ijtp Dios windum. ⁵Pun ja pún tyuna'anudu axuuk, yu'ujuty yajpudsúmdup ja junya'ank ma 'yaa, es tno'kta'ayut nidugekyu ja myúdsip. Esu du'an 'yooktat oytyim pánuty di'ibu tunánup axuuk.

⁶Tyadu testiiguty myudajttup ja muk'ajtun es dya''adúkut ja tsajp kudiibu tyu'ujut ja tiempu ma tkajxwa'xudu ja Diosu 'yayuk. Es nan myudajttup ja muk'ajtun esu nuu dyajjumbítut ne'pyñ, es dya''ayówdut ja naxwíñudu ja'ayuty mut kanak naxu ayo'on naak ok yu'u tsoktu. ⁷Per ko naty tu tkajxwa'xta'aydyu ja

Diosu 'yayuk, net ja axuk juyujk di'ibu pudsúmp ma ja kuk jut tmattsiptuna'añ yu nimajtsku testiiguty, esu axuk juyujk myada'aga'añ es ya'oogudut, ⁸es ja ñini'x wyu'amut tu'ugijky ma tadu kajpn ma kyruuzpejty ja Nindsun'ajtm. Es mut ko yu kugajpnuty jyantsymyujpojpuja'ay'áttu, yajxuupejky Sodomu es nandu'an Ejiptu. ⁹Es tuguk xuu jakujm t'íxtut ja ja'ay pánuty jiky'ajttup ma maygyajpn, ma may ayuk kajxputy, es ma mayñaxwíñudu, es kyaj ñigutíkyuty dyajnaxtúkudu tadu o'kputy. ¹⁰Nidugekyu naxwíñudu ja'ay xyondakta'ayut mut yu'ugyujxmu 'yo'kun, es jyantsyñayjyáwudut jotkujk, extu naydyuknigáxudup ja may'aty nixim niyam mut ko tadu majtskpu Diosu kyugajxpu tu jyantsyya'ayóyuty. ¹¹Per ko ñajxy tuguk xuu jakujm, Dios yajjikypyujk es dyajpude'ky jatugok. Es nidugekyu di'ibáty ixxudu jyantsyñay'adsu'kudyaayudu. ¹²Net majtsk ja testiiguty tmudoodu kyajxy muk tsajpótm, es jyuna'añ: —jKu'ttu yam!

Ta pyatujkudu tsajpótm yoodsóty, es yu myúdsiputy 'yijxudu. ¹³Netyu myiñ ja muk ujj, es tyugooy tuk peky ja kajpn di'ibu wa'x majk peky. Es juxtujk mil ja ja'ayuty 'yo'ktu mut ja ujj. Es nu'an ja ja'ayuty 'yaknadujku mut ja tsu'ugu t'awdajttu ja Dios.

¹⁴Du'an jyajty ja myumajtsk ok nibudu'uk ja ayo'on. Per tim tsojk myina'añ ja myudugukpu.

**Myujuxtukpu trompetu
yajtukxu'uxy**

¹⁵Ja myujuxtukpu anklus
ttukxuxy ja trompetu. Net
yajmudooy kajxy muk tsajpótm, es
jyuna'añ:

Tyamə netu Nindsun'ajtum Dios
esu Kyristu
tu dyajkutujktoonə'andə
naxwiin,
es yajkutuka'añ winu xuu winu
tiempə.

¹⁶Net ja ni'i'px majtaxkpu
mujja'ayduyk di'ibu naty
uñaaadyup uñaaaybyajnoťy Dios
windum, ñayjuypudu es t'awdajttu
Dios, ¹⁷es jyuna'andə:

Windsun Dios di'ibu tugekyu
muk'ajtum mmudajtypy,
mijtsə də'un m'ijt, es mijts
də'un m'ijtp.

Nja'aygyudákyppyuts mij ko tu
xyajtsonda'aky myajkutíky.

¹⁸Yu naxwínudu ja'ayuty ajkudup
mut mij.

Per tu jya'ty ja xuu mə mij
xytyukkumúdwat.

Es nandə'un tu net tpaaty
mə ja o'krəty xypyayo'oya'andə
es xyajjumbitə'añ oy ja
mmuduumbuty

di'ibu tu m'ayuk tkajxwa'xtu,
es nidugekyu mja'ayuty, muj
mutsk,

di'ibu mij m'awdajttudup,
es tu net tpaaty mə mij
xyajtəgoya'añ ja di'ibáty
yajmə'ttəp ja naxwínudu.

¹⁹Net 'yawatsy ja Diosu tsyajptujk
di'ibu tsajpótm, es kyaxe'ky
tsajptəgóty ja kaaxə mə 'yity ja
kajxy'átypy di'ibu Dios tyuun

mədu jya'ay. Ta myiin ja muk ujx,
anaa jədsúkyty esu muk tatsnduu.

Toxytyujk esu sarpyentə

12 Es net kyaxe'ky
tsajpótm tu'ugu muj
ijxwu'əmun: tu'ugu toxytyujk
mut ja wyit éxtəmə xuu tye'xy, es
tyekypyatku'əy də'un kyaxe'eky
éxtəmə po'o, es kyəbajkkujxm
tmudaty ja koronə mut majmajtsku
mədsə'a. ²Tyadu toxytyujk
u'unkmudu naty, es ya'axy mut
ja pujkun, ja'a ko ayoop mut ko
dyajja'tə'añ ja maxu'unk. ³Net
kyaxe'ky tsajpótm jatu'ugu muj
ijxwu'əmun: tu'ugu sarpyentə
di'ibu muj es tsapts, es juxtukpu
kyəbajk es majku wyaj, es mut ja
koronə mə tu'uk tu'ugu kyəbajk.
⁴Yu pyi'ixy ttukpajədojte'ky tuk
peky ja mədsə'a di'ibu wə'x təguk
peky. Ta tkujəbijpnajxy naxwiin.
Tyadu sarpyentə wya'kwə'əmun
mə ja toxytyujk di'ibu naty
yajja'taampy ja maxu'unk, es
tjəuna'añ ja maxu'unk jantsy netyu
ko jya'tut. ⁵Ja toxytyujk dyajjajty
tu'ugu u'ungu'unk yedyujk di'ibu
yajkutukaəamp mut ja pyujndajk mə
tugekyu naxwínudu. Net ja 'yu'unk
yajpəjku es yajmənejxy mə Dios es
ja uñaaaybyajn mə yajkutíky. ⁶Es ja
toxytyujk oj kyaknu mə muj it, mə
naty ja Dios tu tyuknibəjtəagəty
tu'ugu lugaar. Es jap yajmo'oyut ja
kya'ay 'yukun majmajtsk mugo'px
jatəgə'px xuu.

⁷Net ja tsip tyuunu tsajpótm: ja
Migel es ja 'yanklus tsiptuundu mut
ja sarpyentə es mut ja sarpyentə
'yanklus. ⁸Per kyajyūm myadaktə
ja sarpyentə esu 'yanklus, kyaj

ñakyyajna'ijxy ja sarpyentu esu 'yánklusuty 'yítut tsajpótm. ⁹Du'un oj yajkujubijpnáxyu tadu sarpyentu, di'ibu 'yandijpy majku'ugópk es Satanás, di'ibu wyin'i'impynidugekyu ja naxwíñudu ja'ay. Ta naxwiiñ yajkujubijpnajx mut ja 'yánklusuty.

¹⁰Nétuts nmudooy kajxy muk tsajpótm, es jyuna'añ:

—Tu jya'ty ja Diosu ñitsokun, myuk'ajtun esu kyutujkun. Nan ana'amnubu net ja Diosu Kyristu, es tu yajkujubijpnáxy tsajpótm ja di'ibu ñi'u'anup ja nmugu'uk'ajtam. Xuuñ koots tm'u'uñ Nindsun'ajtam Dios. ¹¹Yu nmugu'uk'ajtam tu tmumada'aktu mut yu'uguyxmu Borreegu'ungu ñe'pyñ, mut ja 'yayuk es mut ja tyu'ajtun di'ibu tu yajkajxwa'xy. Pes kyaj tjujptsu'kudu 'yo'kun, ni'igu tmadundu Dios otyim'ooktut. ¹²Paaty xonda'aktu miidsuty di'ibu ijttup tsajpótm. Per puroobu miidsuty di'ibu jiky'ajttup naxwiiñ es jikymyejyñóty, mut ko ja majku'ugópk tu mnijunákudu awa'an es ñija'ap ko tyimpatypyu du'un ja tiempu.

¹³Ko ja sarpyentu naty tu yajkujubijpnáxy naxwiiñ, ta tjaya'ayowañ ja toxytyujk di'ibu naty tu tpaaty ja maxu'unk. ¹⁴Per ja toxytyujk yajmooy majtsku kyakn éxtum tu'ugu muj witsnu jya'a, es mbaat kyaagudity ma ja muj it. Jap wyu'amut tuguk jumujt jakujm, es yajmo'oyut ja kya'ay 'yukun, es kudibu mbaat wi'ix 'yadu'utsy ja sarpyentu.

¹⁵Ja sarpyentu t'u'tsy ja nuu, es oj dyajmujnugojoy es jyu'udut ja

toxytyujk. ¹⁶Per yu naxwíñudu pyudujku ja toxytyujk, awats ja naxwíñudu es t'uktaay ja mujnuu di'ibu naty ja sarpyentu tu t'u'utsy. ¹⁷Es mudu taadu ja sarpyentu ttukjot'ambejky ja toxytyujk. Ta oj ñejxy tsiptuumbu mut ja toxytyujku tyuump 'yaats di'ibu akwu'amdup, ja'a njuna'anam di'ibu pyaduundup ja Diosu 'yana'amun es tranujxtu ja Jesukristu 'yuxpajkun. Es ja sarpyentu tyunaay pu'ujótm jikymy ejyñbyu'aay.

Nimajtskpu axuk juyujk

13 Esuts n'ijxy jikymyejyñóty pyudsemy tu'ugu axuk juyujk di'ibu myudajtypy juxtujku kyubajk es majku wyaj. Es tu'uk tu'ugu wyaj tmudaty ja koronu. Es ma yu kyubajkuty tmudaty tu'uk tu'uk kuxja'ay ja xyuujuty di'ibu Dios myudageepy. ²Tyadu axuk juyujk di'ibuts n'ijx, du'un kyuxe'ky ja ñini'x éxtumu kuxyubyujy, esu tyeky éxtumu osu, esu 'yaa éxtumu kaa. Yu sarpyentu yu'u mooyu ja myuk'ajtun esu kyutujkun es 'yana'amut. ³Nidu'uguty ja axuk juyujku kyubajk, du'un éxtum jyawu tmudajty tu'ugu muj tsayut di'ibu ya'ogudup. Per ja tsyayut oj 'yaguda'aky. Es ja naxwíñudu ja'ayuty du'uñ jyantsywyu'amudyaadyu es tranujxtu ja axuk juyujk. ⁴Es nidugekyu ja'ay t'awdajttu ja sarpyentu mut ko tu tmo'oy ja kyutujkun ja axuk juyujk. Es t'awdajttu nandu'un ja axuk juyujk, jyuna'andu:

—¿Pánu du'un éxtumu tyadu axuk juyujk?, ¿es pánu mbaat muut tsiptuñ?

⁵Es ja sarpyentu yajmooy ja tu'u es ñaymyujpajta'agadut esu Dios tmugajxtugóyut. Nandu'an yajmooy ja tu'u es 'yana'amut justyikxymyajtsk po'o. ⁶Es du'an tmugajxtugoooy ja Dios es twin'ubát twingajxpátu ma tsyuuñu es di'ibáty ijtup tsajpótm. ⁷Nandu'an yajmooy es tsiptúnut mut ja Diosu jya'ayuty, extu tmamadaktu, es yajmooy ja kutujkun ma tugekyu kajpnuty, ma tugekyu ayuk kajxpruty, es ma tugekyu naxwíñudu. ⁸Es nidugekyu ja'ayuty t'awdajtta'ayudu tadu axuk juyujk, ja'a njuna'anum ja di'ibáty kyajpu xyuu 'yity kuxja'ay ma ja ñeky ja Borreegu'unck di'ibu Dios yajk windsu'kun. Esu tadu neky tmudaty kuxja'ay extu ma naty kyajnum naxwíñudu kyojy, ja xyuu nidugekyu di'ibáty myudajttup ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

⁹Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkuđu. ¹⁰Di'ibu yajmunujxándup tsimy, tsimy yajmunujxtut, es di'ibu oogándup mudu espaadu, mudu espaadu 'yooktut. Paaty púnuty ijtup ja Diosu jya'ay, wa'an muk aa muk jot dyajnáxtu pun ti ayo'on tukkadákup, es du'uñum tmabáktut ja Dios.

¹¹Oknams n'ijxy pyudsemy naaxóty jatugú axuk juyujk, tmudaty majtsku wyaj éxtum ja borreegu, es du'an jyuna'añ éxtumu sarpyentu, ¹²es tmudaty tugekyu kyutujkun ja jawyiimbu axuk juyujk, es yu'u tmudúñ. Es du'an ttuñ esu naxwíñudu ja'ayuty 'yawdátudut ja jawyiimbu axuk juyujk di'ibu yajtsók ja muj tsayut.

¹³Nandu'an ttuñ ja iwxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun, extu yajkadákypy ja junya'ank tsajpótm ja'ay wyinduuy, ¹⁴es du'an twin'uuñ ja naxwíñudu ja'ayuty mut ja muj'ajtun di'ibu ja jawyiimbu axuk juyujk tuktuunup. Es yajtuk'ane'emy es dyajnikojtu'uttut tu'ugu awinnax es twindsu'ugudut ja jawyiimbu axuk juyujk di'ibu jyayajtsayujt mudu espaadu es 'yakjiky'ajty.

¹⁵Es ja myumajtskpu axuk juyujk yajmooy ja kutujkun es tmo'oyut ja jyiky'ajtuna tadu awinnax es dyajkajxut, es extu dya'oogut di'ibáty kyaj 'yawdátuty. ¹⁶Esu tadu myumajtskpu axuk juyujk tyukkuwa'anu es nidugekyu muj mutsk, mukja'ay esu ayoobu ja'ayuty, muduumbuty esu yajmuduumbuty, yajtsa'ayut ma 'yaga'añgyu'u o ma wyimbok. ¹⁷Es du'an ni pún mbaat kyajuy kyateegyuty pun kyaj tmudaty ja seyü, ja'a njuna'anum pun kyaj tsya'ayuty mut ja xyuu o ja ñumbru ja jawyiimbu axuk juyujk. ¹⁸Tyaadu yu'u tsojkup ja jaygyujkun. Es di'ibáty kuwijy mbaat tñijáwudu di'ibu 'yandijpy yu ñumbru tadu axuk juyujk, mut ko yu ñumbru ja'a 'yandijpy ja xyuu tu'ugu yedyujk. Yu ñumbru ja'a tudujk mugopx jatugú'px tudujk.

Mugo'px jajustyikxymyajtáxk mil ja'ayuty di'ibu uudup

14 Oknams n'ijxy ja Borreegu'unck ko naty jam tyanu ma Syon Kopk. Jamu naty muut mugopx jajustyikxymyajtáxk mil ja ja'ayuty di'ibu naty tsajay

wymbokkujxy mut ja syeyu ja Borreegu'unk esu Dios Teety. ²Es nmudooyats tsajwínm jyuna'añ éxtumá nuudáx 'lyuutsy pyumimy, es éxtumá anaa muk ya'axy, du'un éxtumá may arpu koobu kyowdu. ³Es t'awdu jembyu uy uñaaybyajn winduuy ma Dios yajkutíky es ma nimajtáxkpu jiky'ajtputy es ma ja mujja'aydyujk. Ni pán mbaat tkajatyu tadu uy, ja'ayu je'eyu tadu mug'px jajustyikxymyajtáx mil di'ibu oj ñitso'oktu naxwiñ. ⁴Yu'u du'unuty di'ibu tsuj yajxón tu jya'ay'áttu, di'ibu naysajwa'ats'ajtudup éxtumá kixyudo'oxyuty, es tranujxtu ja Borreegu'unk oytyim maaty ñejxy. Yu'u du'unuty oj ñitso'oktu ma naxwiñdu ja'ay es jittup éxtum ja tuump di'ibu jawyiin tuump'ajtp es yajtukmuyóxy ja Dios esu Borreegu'unk. ⁵Ni na'a oj kya'anda'akta, ja'a ko wa'ats ja'ayuty yu'u.

Di'ibu kyajxtup ja niduguukpu anklus

⁶Nétats n'ijxy jatu'ugu anklus kyaagudíty tsajpótm, es tmudaty ja oybyu ayuk di'ibu winu xuu winu tiempu wu'ump, es yajkajxwa'xut ma tugekyu nax kajpn, ma tugekyu naxwiñdu, es ma tugekyu wiinkpu ayuk kajxpu. ⁷Es jyuna'añ jantsy muk:

—Windsu'ugudu Dios es awdattu, mut ko tu net jya'ty ja oorú ma net tpayo'oya'añ ja naxwiñdu ja'ayuty. Awdattu di'ibu yajkoj ja tsajp, naxwiñdu, jikymyejyñ, es ma nuu myuxy.

⁸Es ja myumajtskpu anklus tpanejxy ja jawyiimbu anklus, es jyuna'añ:

—Tu net, tu net jyijtta'ay ja Babiloñu muj kajpn di'ibu nidugekyu naxwiñdu ja'ayuty tu dyajtugóy mut ja 'yaxuk tu'unun, éxtum ko pán dyajmi'igyuty ja myugu'uk.

⁹Es ja myudugaukpu anklus tpanejxy ja jawyiimbu nimajtsk, es jyuna'añ muk:

—Pun ja pán t'awdaty tadu axuk juyujk, es pán naysajkup yajtsa'ayut wymbokkujxy o ma ky'u, ¹⁰Dios jantsy tukkumadówdup muk ma ja lugaar mudu azufru junya'ank di'ibu yajtukjup'ijxp, ma 'yayówdut Diosu 'yanklus wyinduuy es Borreegu'unk wyinduuy. ¹¹Ja juun di'ibu tsa'ayudup, ja'a yajpudu'ugup ja jok winu xuu winu tiempu. Ja'a njuna'anum ko yajtukkumodowa'añ winu xuu winu tiempu nidugekyu di'ibáty 'yawdajttup ja axuk juyujk, o ja 'yawinnax, o ko tu yajtsa'aydyu mut ja syeyu. ¹²Wa'an yu'u dyajjotkujku ja Diosu jya'ay es tmudánudut ma'xtujkun muut oytyim ti ayo'onuty, ja'a di'ibu kyuyduundup ja Diosu 'yana'amun es oy tmudundu ja Jesús.

¹³Nétats nmudooy tsajpótm, es xy'anmaayuts:

—Kuxja'ayu tyaadu: “Jotkujk di'ibu tyam o'ktup es di'ibu óknun oogaamp ja'agyujxm ko tmubuku ja Nindsun'ajtum.” Ja Espírítu Santu du'un jyuna'añ: “Tuy'ajtn ko yu'ujuty jyotkujkuty, mut ko jabaadu du'un myuk'ayoy es tyuñ. Dios mo'oyudup ja pyo'xtákn es myay'ata'añuty mut ko oy tu tmudúñ naxwiñ.”

Ja'ay yajpayo'oydyu

¹⁴Nétats n'ijxy tu'ugu poop nima'a. Jam 'yu'uñ ma tadu nima'a

kyaxe'eky éxtum ja Naxwíñudu
Ja'ayudyu Kyudánaabyu. Jam
tmudaty kyubajkkujxm tu'ugu
ooru koronu, es tkukápyuty tu'ugu
múydsyujkn jantsy jujp. ¹⁵Ta
pyudseemy tsajptugóty jatu'ugu
anklus, es muk tmugajxy di'ibu
uñaapy nima'agujxm:

—Tu net tpaaty ja ooru.

Yajpudu'uk ja mbajta'aky mudu
tadu mmúydsyujkn, mut ko tu
tsya'amy ja naxwíñudu pyujta'aky.

¹⁶Ta ja di'ibu naty uñaapy
nima'agujxm, ttsujkmijky ja
naxwíñudu pyujta'aky.

¹⁷Ta pyudseemy jatu'ugu anklus
ma ja tsajptujk tsajpótm, tmunejxy
nandu'un tu'ugu myúydsyujkn
jantsy jujp. ¹⁸Ta pyudseemy
jatu'ugu anklus ma ja artal di'ibu
jam kywentu'ajyty ja juun, es
muk dyaxu ja di'ibu myudajyty ja
myúydsyujkn jujppu, es t'anuumu:

—Mut ja mmúydsyujkn tsujkmúk
ja naxwíñudu 'yuuvu, mut ko tu
tsya'amy.

¹⁹Ta ja anklus dyajmijky ja uuvu
ma ja naxwíñudu. Ta tniko'obejty
es twinma'adsa'añ. Ja'a tyaadu
'yandijpy ja muk tsaaetsytyu'unun
di'ibu Dios yakaampy. ²⁰Ja uuvu oj
yajwinma'atsy kajpnba'ay. Es ma
ya'amá'tsu pyudseemy ja ne'pyñ
tuk metru jakujm kyujxmuty es
pyuye'ky tuguk mugop'px mil
metrun.

Anklusuty mut ja juxtujkpu ayo'on

15 N'ijxyats tsajpótm jatu'ugu
muj ijxwu'amun di'ibu
ja'ay du'uña yajwe'empy. N'ijxyats
juxtujka anklus mut juxtujka
óknambu ayo'on. Es mudu tadu

juxtujkpu ayo'on kyujxta'ay ja
Diosu 'yajkun.

²N'ijxyats nandu'un éxtum
kyaxe'eky tu'ugu jikymyejyñ,
éxtumu viidru tuktuku mut ja
junya'ank. Es n'ijxyats nandu'un
ja di'ibu myumadaktu ja axuk
juyujk mut ko kyaj t'awdajttu ja
'yawinnax es kyaj tkupujktu ja
syeyu. Tamu naty yu'ujyty tyánudu
jikymyejyñgyujxm, es tmudaty
ja 'yarpu di'ibu natyu Dios tu
myo'oyudu, ³es t'awdu ja Moisesu
'yuy, ja Diosu myuduumbu, es ja
Borreegu'ungu 'yuy. Esu du'un
'yawdu:

Windsun Dios di'ibu tugekyu
muk'ajtun myudajyty,
jyantsymyújyty es jyantsy'oy
jyantsytsyújyty di'ibu mdiimpy.
Mij myajkutujkp mudu tay'ajtun,
mij myajkutijky py nidugekyu
naxwíñudu ja'ay.

⁴Nindsun'ajtum, ¿pán
mgawindsu'ugudup, pán
mga"awdatudup?
Mut ko mijtsu dun je'eyu di'ibu
wa'ats,
paaty nidugekyu naxwíñudu
ja'ayu myíndut
ma mij es m'awdatudut,
mut ko tu t'ixtu ko tay'ajtun
tugekyu di'ibu mij mdiimpy.

⁵Oknumts n'ijxy jam tsajpótm
'yawa'atsy ja tsajptujk, ja
Diosu tyujk. ⁶Jap tsajptugóty
pyudsuumdu tadu juxtujkpu anklus
di'ibu myunejxypy ja juxtujkpu
ayo'on, es wa'ats poop ja wyit es
jyantsytye'xy, es tmudaty ja 'yooru
kaatsywyuun di'ibu muj ja 'yok.

⁷Net nidu'ugu nimajtaxkpu
jiky'ajtpaty di'ibu jittap Dios

windum, yu'u myooyu kujktu'ugu anklus oorü tsim nidu'ugáty ujts müt ja muk tudyu'unun di'ibu yajkypy ja Dios di'ibu ijtpum winu xuu winu tiempu. ⁸Es ja tsajptujk 'yujtspejty müt ja jok di'ibu miimp ma ja Diosu myuj'ajtun es ja myuk'ajtun. Es ni pün mbaat oj kyatuku extu ko kyujxtaayñum ja juxtujkpu ayo'on di'ibu myunujxtup ja juxtujkpu ánklausuty.

Ayo'ondsím

16 Nétuts nmudooy pyudsemy ja kajxy tsajptugóty di'ibu tyuk'ane'empy ja juxtujkpu anklus: —Nujxtu es tuktaamdu'uttu ja juxtujkpu tsim di'ibu myudajtypy ja muk tudyu'unun di'ibu Dios yajkypy naxwiiñ.

²Ja jawyiimbü anklus oj ñejxy. Ta ttuktaamdúty ja tsyim naxwiiñ. Net pyudseemy ja muk pu'uts ñikujxmuty di'ibu muk jantsy pujkp ma nidugekyu di'ibáty myudajttup ja axuk juyujku syeyu es di'ibáty nandü'un 'yawdajttup ja awinnax.

³Net ja myumajtskpu anklus ttuktaamdúty ja tsyim jikymyejyñóty. Ta ja jikymyejyñ jyumbijty éxtumu ne'pyñ, dü'un éxtumu o'kpu ne'pyñ. Ta 'yo'ktaaydyu nidugekyu di'ibu jiky'ajttup jikymyejyñóty.

⁴Ja myuduguukpu anklus ttuktaamdúty ja tsyim majatyu mujnau es majatyu nuu myuxy. Ta jyumbijttaay ne'pyñ. ⁵Nétuts nmudooy ja anklus jyuna'añ:

—Dios, mijts m'ijt es mijts m'ijtpum. Wa'ats mij. Mdiimpy ja tuj'ajtun es dü'un xytyukkumódowat, ⁶müt ko

ttuktaam ttuk'yojktu mijü m'ayuk kajxwa'xpu ñe'pyñ, es mijü mja'ayuty. Es tyam mij xytyuk'iiky ja ne'pyñ. Pes dü'un ñitákuda.

⁷Nétuts nmudooy nandü'un kyajxy extu ma artal, es jyuna'añ: —Oyu dü'un, Windsün Dios di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy. Tu xypyayo'oy yajxon müt ja tuj'ajtun.

⁸Ja myumajtaxkpu anklus ttuktaamdúty ja tsyim ma ja xuu. Es müt yu'u ni'igu oj myuju ja xu'an es ttsa'aydyut ja naxwiiñdu ja'ayuty. ⁹Es dü'un ja ja'ay jantsy muk tyoodyu müt ja xu'an. Per ni müt yu'u kyajodambijttu, kyaj t'awdajttu Dios di'ibu yajkypy tyadu tudyu'unun. Ni'igu tmü'udugoooy tmugajxtugoooy ja Dios.

¹⁰Ja myumugoxkpu anklus ttuktaamdúty ja tsyim ma yajkutíky ja axuk juyujk. Ta kyoodsadyaay ma 'yane'emy. ¹¹Net ja ja'ayuty ñayya'andsu'udsudu müt ja muk pujkun di'ibu yajnaxtup. Per ni müt yu'u tkamastuttu ja 'yaxuk winma'añ di'ibu tyuundup. Ni'igu tmü'udugoooy tmugajxtugoooy ja Dios.

¹²Ja myududujkpu anklus ttuktaamdúty ja tsyim ma ja Eufrates mujnau. Ta ja nuu tyuutsy es 'yawa'adsat ja tyu'u ja réuty di'ibu miindup ma xuu pyudsemy.

¹³Nétuts n'ijxy ma ja sarpyentu 'yaa, es ma ja axuk juyujku 'yaa, es ma nandü'un ja kyugajxpu di'ibu andakpu 'yaa, pyudsemy tugugü mujku'u di'ibu kuxu'kp éxtumu nootsy. ¹⁴Tyaadu yu'u dü'unu mujku'ujuty di'ibu tyuundup ijxwu'umun di'ibu

myudajtypy ja muj'ajtun, es najx twowa'andu ja reyuty majatyu naxwíñudu es ñaymyujkta'ayadut es tsiptuna'andu mut ja Nindsun'ajtum Dios di'ibu tugekyu muk'ajtum myudajtypy, ko tpaadut ja tiempu. ¹⁵“Madowdu es jaygyúkudu. Eñ, Diosu 'yU'unk, nmina'añuts ti'in, éxtum ko jya'ty ja ma'tspu. Jotkujk di'ibu naty wijy es witxu, kadiibu tsoydu'un muut jyudítut niwa'ats axwa'ats ja'ay wyinduuy.”

¹⁶Ta ñaymyujkudu ja naxwíñudu reyuty ma ja lugaar di'ibu ebreu ja'ayuty tyukxu'ajttup Armajedón.

¹⁷Ja myujxujtkpu anklus ttuktaamdúty ja tsyim pojotm. Ta yajmudooy kajxy ma Dios yajkutíky es ma ja tsajptjk jam tsajpótm, es jyunáñ muk:

—¡Ta net tyuñ jyátyuty!

¹⁸Net myiñ ja anaa júdsuk, es ja naxwíñudu jyantsypyumiimy mut ja muk ujx. Kyaj ni windii du'ambu ujx kyanaxy extu ma tsyondaky ja naxwíñudu ja'ay. ¹⁹Ta ja Jerusalén kajpn tsa'pxwa'xy tuguk peky. Es majatyu kajpn naxwiñ ja'adugoodyaay. Es ja Dios tjamejtsy ja Babiloñu muj kajpn es ttuk'uuga'añ ja vyinu, ja'a njuna'anum ja tnydu'unun di'ibu yajkypy mut ja 'yaku.

²⁰Net tugekyu islu es tugekyu kopk tyugoodyaay. ²¹Nandu'un kya'ay tsajpótm yu tutsn jantsy mujjátyuty, extu justyikxy kilu jye'emdsyuty tu'ugáty. Es ja naxwíñudu ja'ayuty tmu'adugoy tmugajxtugóy ja Dios mut ja myuj ayo'onu tadu tutsn, mut ko muk ayo'onu du'un yu'a.

Kujeñdyo'oxyu 'yayo'on

17 Net myiñ nidu'ugu nijxujtkpu anklus di'ibu myudajttu ja juxtujkpu tsim, es xy'anmaayuts:

—Min es nduk'ixut ja tyu'nydu'unun ja muj kujeñdyo'oxy di'ibu uñaapy mejyñwyngujxm. ²Yu naxwíñudu ja'ayu reyuty tu ñaygyu'yákudu es pyektyundu mut yu'a, es ja naxwíñudu ja'ayuty tu myu'uuk myumu'ugudu mut yu'a, ja'a njuna'anum t'xxtjtu ja Dios es tranajxtu ja kujeñdyo'oxyu 'yaxuk winma'añ.

³Kodsu natyu du'un tu xy'awanu, nétuts ja anklus xymyunejxy muj ittum. Jámutu n'ijxy tu'ugu toxytyujk ttuk'u'uñu tu'ugu tsapts axuk juyujk. Tadu axuk juyujk windiky ñini'x tmudaty mudu axuk ayuk kuxja'ay di'ibu Dios muut twingajxpéty. Juxtujku kyubajk tmudaty es majku wyaj. ⁴Tadu toxytyujk ñaywy'xtuty mut ja tsu'unk wit esu tsapts wit, es 'yoydu'ñuty mut ja oorú, mut ja tsujjátypyu tsaa esu peru. Es tmudaty ky'u'ujóty tu'ugu oorú tsim ujts mut ja axuukpu. Ja'a tyaadu 'yandijpy ja 'yaxuk jiky'ajtum. ⁵Es wyimbokkujxy tmudaty kuxja'ay tu'ugu xuu di'ibu tsip yajmudoop: “Ja Babiloñu muj kajpn, naxwíñudu kujeñdyo'oxyudu tyaak es nandu'un tyaak'átyuty nidugekyu di'ibáty axuuk jiky'ajttup naxwiñ.”

⁶Nétuts nbejkyu kwentu ko tadu toxytyujk múkubu naty mut ja Diosu ja'ayudyu ñe'pyñ es mut ja ñe'pyñuty pánuty o'ktu mut ko t'awdajttu ja Nindsun'ajtum

Jesukristu. Es kodsu taadu du'un n'ijxy, tats du'unu oj njantsywyu'umu.

⁷Nétudsu tadu anklus xy'anmaay:

—¿Ti ko du'unu mwe'emy? Tyam nduknijawut di'ibu 'yandijpy yu ayu'udsyu winma'añ: tadu toxytyujk esu tadu axuk juyujk di'ibu tyuk'uñaapy, di'ibu myudajtypy juxtujku kyubajk es majku wyaj. ⁸Tadu axuk juyujk di'ibu tu xy'ixy, yu'u tu'uk di'ibu jékyup jiky'ajt, es tyam kyaj ñakyjyaa'áty, per pudsumaamp kək jutoty, es ñejxy ma kyutugooynut.

'Ja naxwíñudu ja'ay di'ibu xyuu kya'ity kaxja'ay nekykyujxy extu ma naty kyajnumu naxwíñudu kyoj, ja'a du'unu wyu'umadya'aydyut ko t'ixtut jatugok jya'ty ja axuk juyujk di'ibu jékyup jiky'ajt. Es yu xyuujuty di'ibu kaxja'ay ma ja neky, ja'a xyuujuty di'ibáty myudajttup ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

⁹Tyámats nnigajxut di'ibu tsojkup ja wijy'át kejy'át es yajjaygyúkut. Ja juxtujkpu kubajk ja'a 'yandijpy ja juxtujkpu kopk ma tadu toxytyujk 'yu'unu.

¹⁰Es nandu'unu tadu kubajk, yu'u 'yandijpy ja juxtujkpu réyuty. Nimugoxk tu 'yooktu, ja myududujkpu tam yajkutíky tyam, es ja myujuxtujkpu, yu'u kyajnum myiñ. Es ko myínut, je'eyu waanu 'yítut. ¹¹Es ja axuk juyujk di'ibu jékyup ijt es tyam kyaj ñakyjyaaty, yu'u du'un rey ma tadu nijuxtujkpu, es jya'ta'añ jatugok éxtum ja myuduktujkpu rey, per nujxpu du'un ma kyutugooynut.

¹²'Ja majkpu wyaj di'ibu tu xy'ixy, yu'u du'un majku rey di'ibu kyaj

dyajtsonda'aktunum yajkutúktut.

Per 'yaxajuyándup ja kutujkun éxtumu rey tuk oorun mut ja axuk juyujk. ¹³Tyadu majkpu réyuty ti'igyu wyinma'añuty, es myo'oyup ja myuk'ajtun es ja kyutujkun ja axuk juyujk. ¹⁴Tsiptunaamp mut ja Borreegu'unk. Per ja Borreegu'unk mamada'agudup, mut ko yu'u Windsun'ajtp ma windsúnuty es Rey'ajtp ma réyuty. Es di'ibáty yu'u muut, Dios wooju yu'ujuty, wyin'ix, es oy tmadundu Dios.

¹⁵Ja anklus xy'anmaayuts nandu'un:

—Tadu mejyñ di'ibu tu xy'ixy ma 'yu'unu ja kujeñdyo'oxy, yu'u du'un 'yandijpy ja ja'ay púnuty jiky'ajttup ma maygyajpn, ma wiinkpu may ayuk kajxputy, es ma mayñaxwíñudu.

¹⁶Ja majkpu waj es ja axuk juyujk tyuk'ak'átup ja kujeñdyo'oxy, es dyajwu'umut niwa'ats uxwa'ats. Es extu tsyu'tsta'aydyup ja ñini'ix, es ñino'kta'aydyup di'ibu wu'ump.

¹⁷Diosu du'un tu pyujta'agudu es dyajtuunudu Diosu wyinma'añ, ti'igyu ñaybyujta'agudu es dyaky ja kutujkun éxtumu rey ma ja axuk juyujk extu ko yajkuydyuunda'ayut di'ibu Dios ñaskajxu. ¹⁸Tadu kujeñdyo'oxy di'ibu tu xy'ixy, yu'u du'un 'yandijpy ja muj kajpn di'ibu 'yane'empy ja naxwíñudu ryéyuty.

Babiloñu kajpn kyutugoy

18 Nétuts n'ijxy jatu'ugu anklus jyunaky tsajpótm mut ja myuj kutujkun. Ta ja naxwíñudu wye'emy kude'xy mut ja jyajpn, ²es muk kyajxy:

—Tu net, tu net jyijtta'ay ja Babiloñu muj kajpn, es tu jyumbity

mujku'u tsunaaydyákn. Ni pún jap kyanaky'ity. Yu'uyu je'eyu jap tsunaaydyup ja ka'óbyuty, es jyap'attu ni'amuku axuk joon axuk juyujk. ³Du'un tu yajtydyúñ mut ko ja Babiloñu kajpn tmastuty ja Dios, es wiinkpu t'awdaty, es nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty ti'igyu mut yu'u. Es ja naxwíñudu réyuty pyekyuyuundu mut ja Babiloñu ja'ayuty. Esu ajuuy ado'kpu di'ibuty majatyu naxwíñudu, myukja'aydyáktu mut ko ttukmudeeky nidugekyu di'ibáty amdoop es ñayajmujpudsuma'añuty.

⁴Nétats nmudooy jatu'ugu kajxy myiñ tsajpótm, es jyuna'añ:

—Pudsundu ma tadu kajpn, miidsuty di'ibáty nja'ay'ajttup, kudiibu xmyutpekytyúndut es kudiibu miits myajtudyúndut mut yu'ujuty. ⁵Ja'a ko yu pyeky tu jyantsyñipajnu, extu myubátñup ja tsajp, es tu ja Dios jyamyajtsxuty ja pyojpu. ⁶Tuunumbít nandu'un éxtumu wiinkpu tu t'axuktúñ. Mugubat majtsk du'unun éxtum yu'u tu dyaky, es taam'yo'oy majtsk du'unun myúkyty di'ibu ya'ukp éxtum yu'u oj ttaam'yo'oy. ⁷Tudyúyn es ya'ayow nandu'un éxtum tu myuj tu pyaada. Pes yu'u du'un jyuna'añ jyodoty wyinma'añoty: “Tyaats n'u'uñu éxtum tu'ugu reynu. Kyajts uj ngu'ekyty'o'oxyuty, ni na'ats nga'ayówat.” ⁸Paaty ma tu'ugu xuu ti'in myínut ja pya'am, 'yayo'on, jyotmay, yuu, es mut ja junya'ank yajnino'ogut, mut ko Nindsun'ajtum Dios jyantsymyújuty di'ibu tu pyekymyo'oyuty es tkumudówat.

⁹Yu naxwíñudu réyuty di'ibu tu pyekytyundu mut yu'u es du'un tu dyajtagóydyu jyiky'ajtun, ñijyu'uy ñiya'axtup ko t'íxtudu tadu kajpn ko tyoy. ¹⁰Wu'umdaaydyup jagam jyantsytsyu'ugut mut ja tyudyu'unun, es jyuna'andut: —iAy, puroobu mij Babiloñu muj kajpn di'ibu tu 'yane'emy! Jantsy tuk pojun tu myiñ ja mdudyu'unun.

¹¹Yu ajuuy ado'kpty majatyu naxwíñudu ju'udyup nandu'un es pya'ayówdubu tadu muj kajpn, mut ko kyaj tnakypyaadut pún jyúyup ja tyeeke yaky, ¹²mut ko ni pún tkanakyjyuydyu ja oorú, ja platu, ja tsujjátypyu tsaa, ja perlú, ja oyatypyu wit di'ibu tsu'unuk, tsaptspu, seedubu, kanak naxu oyatypyu kepy di'ibu pa'ak xu'kp, ja tsujjátypyu di'ibu kojp mut ja marfil, bronsu, pujxn es ja mármol; ¹³es nandu'un ni pún tkanakyjyuydyu ja kanelu, pa'ak xu'kpu, mirru, poom, vinu, aseytu oliivú, arinu, triigu, tsajkaajuty, borreegyty, kwaayuty, kárruty, es extu ja'ayuty ijty tyo'ktup. ¹⁴Es du'un yu ajuuy ado'kpty t'anuumudut tadu kajpn:

—Kyaj xyñakymyudaty tadu mje'xy mbeky es tugekyu tadu oyatypyu di'ibu tu xyjantsytsyeky. Tuu dun tyugoodya'ay winu xuu winu tiempu yu mmukja'ay'át esu mdsuj'ajtun.

¹⁵Pánuty ajuuy ado'ktup ma ja Babiloñu kajpn es ñayajmukja'aydya'agudu jap, jagam tyánudut mudu tsu'ugu ko du'un 'yayówat ja kajpn, es yu'u jyuyay ya'axtut:

16—¡Ay, p̄uroobu muj kajpn! Tsuj tu 'yity éxtum tu'ugu toxytyujk m̄t ja wyit̄u oyatypyu, tsu'unkp̄a, tsap̄tsp̄a, es 'yoydyúñ̄ty m̄t ja oor̄u, tsujjátypyu tsaā esu perl̄u; 17 jes tuk poj̄un tu tyugoyu tyadu jyiky'ajt̄un!

Es nandu'un yu barku yaj'ye'eb̄yuty esu di'ibáty tuund̄ap jap barkoty, es di'ibáty m̄duund̄ap jikyemyej̄n̄óty, w̄u'umd̄ap jagam 18ko t'íxt̄ut pyude'eky ja jok mā tyoyu tadu muj kajpn, es jyuna'and̄ut muk:

—Ni māa d̄u'amb̄u kajpn éxt̄um tu 'yityu tyadu muj kajpn, ¿kudii?

19Es m̄t ja jyotmay ñaydyukkuw̄uj̄u'k̄udu naxway, es jyantsyju'uy jyantsyya'ax̄t̄u:

—¡P̄uroobu tadu muj kajpn! M̄t ja myukja'ay'át tu ñayyajmukja'aydya'agudu nidugekyu di'ibu myudaj̄tt̄ap ja barku. ¡Es tuk poj̄un tu tyugooydya'ay!

20Es ja kajxy 'yakjuna'añ tsajpót̄m: —Miidsuty p̄ánuty ijt̄t̄ap tsajpót̄m, es miidsuty apóstul̄uty esu Diosu 'yayuk kajxw̄a'x̄p̄uty es nidugekyu di'ibu Dios jya'a'aj̄t̄ypy, xonda'akt̄u m̄t ko Dios tu ttukkum̄doy yu tadu kajpn éxt̄um tu mdún̄udu.

21Net tu'ugu ankl̄us kum̄ajaabu tkone'ky ja tsaā di'ibu d̄u'un éxt̄um tu'ugu muj paan, es tkujubij̄p̄u jikyemyej̄n̄óty, es jyunañ:

—Nandu'un mij Babiloñu muj kajpn, myajkujubipnaxa'añ, es ni na'a jatugok mgak̄uxu'ugut.

22Ni na'a kyanakyyajmudówt̄u mgaj̄pnóty ja trompet̄ xuxp̄u, tsajkapyñxyúxp̄u esu arp̄u koob̄u. Es ni kyanakyyajp'át̄ut ja mm̄duumbuty di'ibu x̄p̄ék̄yuty,

es ni mā kyanakyyajmudówt̄u jap ja j̄aj̄ts tu'un̄un. 23Kyaj jap ñakyjyáj̄ut ni tu'ugu lampr̄u, es ni na'a jap kyanakyyajmudówt̄u yaj̄t̄ún̄ ja x̄u mā ja p̄ujk̄p̄uty. Ja m'ajuuy m'ado'k̄p̄uty tu 'yitt̄u naxwiñ̄ jantsy muj, es tu twin'ũnd̄u nidugekyu naxw̄íñ̄udu ja'ayuty m̄t ja byuruju winm̄a'añ̄ty.

24Pes mā tadu kajpn tu yajpaaty temy yeky ja Diosu 'yayuk kajxw̄a'x̄p̄uty ja ñe'pyñ̄, es ja ñe'pyñ̄ di'ibu Dios jya'ay'aj̄t̄ypy, es nidugekyu ja ñe'pyñ̄ ja ja'ay di'ibuty ja'ay ya'o'k̄udu naxwiñ̄.

19 Nét̄uts nm̄duoy jantsy muk ja ja'ayuty kyaj̄xt̄u tsajpót̄m, es jyuna'and̄u:

¡Awdatt̄u Dios!

Yu nitsok̄un, muj'ajt̄un esu muk'ajt̄un,

yu'u Dios jya'a'aj̄t̄ypy.

2 Pesu Dios paye'epy m̄t ja t̄uy'ajt̄un,

es tu tmo'oy ja kum̄ado'on ja muj pekykyajpn es ñ̄j̄xt̄u ayodaknoty.

M̄t ko tu dyajpekytyúñ̄ ja naxw̄íñ̄udu ja'ayuty

es dya'e'ky ja Diosu myuduumbuty,

paadyu Dios yaj̄umbij̄txuty.

3Net jyunand̄u jatugok:

—Awdatt̄u Dios. Pes timjók̄up winu x̄u winu timp̄u mā yaj̄nine'egyu taadu.

4Es ja ni'i'px majt̄áxp̄u mujja'aydyujk es ja nimajt̄áxp̄u jiky'aj̄t̄p̄uty di'ibu ijt̄t̄ap Dios windum, ñaygyox̄t̄unaaydyák̄udu, t'awdaj̄tt̄u Dios es jyuna'and̄u:

—Wa'an d̄u'unuty.

¡Awdaj̄tt̄a'aydyu Dios!

⁵Nétats nmudoogajxy ma uñaabyajyn ma Dios yajkutíky, es jyuna'añ:

Miidsuty di'ibáty myuduundap ja Nindsun'ajtum Dios, mujja'ay mutsk ja'ayuty, awdattu Dios.

Nixadún ja Borreegu'unk

⁶Nmudooyuts nandu'un ko nimayja'ay kyajxtu, du'unuts nmudooy éxtumu nuudax 'yuutsy pyumimy, es éxtumu anaa muk ya'axy, es jyuna'andú:

Awdajtta'aydyu ja Nindsun'ajtum Dios di'ibu tugekyu muk'ajtum myudajtypy, mut ko yajkutíky.

⁷N'okxondákum, n'okjotkujkum es n'okwindsukum, mut ko Dios jyantsymyájuty es tu net tpaaty ma ja Borreegu'unk pyuka'añ, es tu ja ñudo'oxy ñayjyujp'íxyuty.

⁸Tu yajmo'oy ja wit ja oybyu es ja wa'atspu di'ibu tu'x judsujkp, es ñaxyóxadut.

Pes ja oybyu wit ja'a 'yandijpy ja oybyu di'ibu tyuun kyajxtap ja Diosu jya'ayuty.

⁹Nétats ja anklus xy'anmaay:

—Kuxja'ay: “Jotkujkuty di'ibáty tu yajwówdu ma tyadu xuu ko ja Borreegu'unk pyuka'añ.”

Es xy'ak'anmaayuts:

—Tyaadu du'un tuya'ajtum di'ibu Dios kyajxypy.

¹⁰Njakoxtanuyáñuts anklus tyeky'ujxy, es nja'awdatáñuts, per yu'uts xy'anmaay:

—Katu du'un m'adu'utsy. Nmudiimbyuts ja Dios éxtum mij,

es éxtumu mmugu'uguty di'ibu pyanujxtap ja Jesusu 'yuxpukun. Awdat ja Dios.

Pes ja tuya'ajtum di'ibu Jesús yajk, ja'a yu'u di'ibu wyinma'añmyeepy ja Diosu kyugajxpu.

Di'ibu tyuk'uñaapy ja poop kwaay

¹¹Nétats n'ijxy ja tsajp awa'ats, es kyuxe'eky tu'ugu poop kwaay. Es di'ibu tyuk'uñaapy txu'aty Di'ibu Kyuydyiimpy Ja 'Yayuk, es nandu'un txu'aty Tuya'ajtum, mut ko tuya'ajtum muut pyayo'oy es tsiptún. ¹²Yu wyiin du'un éxtumu junya'ank jyantsytye'xy, es jam kyubajkkujxm tmudaty may ja koronú. Es tmudaty ja xyuu kuxja'ay di'ibu yu'uyy naydyi'igy ñija'ap. ¹³Es ja wyit ne'pyñ ne'pyñ. Es txu'aty Diosu 'yAyuk. ¹⁴Es pyanujxudu tugomyay nidsiptuumbuty di'ibu tsajpótm. Ak poop ja wyit, ja oybyu esu wa'atspu, es ak poop kwaaygyujxy. ¹⁵Es di'ibu xyu'ajtypy Diosu 'yAyuk, jap 'yaajóty pyudsemy tu'ugu espaadu jujppu, es yu'u muut dyajtsayuta'añ ja naxwíñudu ja'ayuty. Es yajkutuka'añ mudu pujxndajk. Es ttukkumudowa'añ, mut ko Dios di'ibu tugekyu muk'ajtum myudajtypy, jyantsy'ajkunu mut ja naxwíñudu ja'ay. Paadyu du'un ttukkumudowa'añ éxtum ko jyawu yajwinma'atsy ja uuvu tuump. ¹⁶Es tmunejxy kuxja'ay ma ja kyapu es ma ja pyuuy tyadu xuu: “Rey'ajtp ma réyuty es Windsun'ajtp ma windsánuty.”

¹⁷Nétats n'ijxy tu'ugu anklus tyanu jam xuu ñikujxm es t'anuumudu jantsy muk ja joon juyujk di'ibu ka'agudijtp:

—iMin naymyúkudu ma ja muj xuu di'ibu Dios tyunaampy! ¹⁸Min es xytsyu'utstut ja tsyu'udsyudyu réyuty esu soldaadu windsúnuty, ja jotmuk ja'ayuty, ja kwaayuty es mut ja di'ibu tuk'uñaayudup, nidugekyu ja'ay ja tsyu'udsyuty, púnuty yajjuudyup es púnuty awa'atstuuy ijttup, nandu'un ja muj ja'ay mutsk ja'aybyu.

¹⁹Nétuts n'ijxy ko ja axuk juyuk es ja naxwíñudu ryéyuty dyajnaymyúkudu syoldaaduty es tsiyptuna'añ mut ja di'ibu poop kwaaygyujxy es mut ja ñidsiptuumbuty. ²⁰Per ja axuk juyuk yajtsuum ti'igyu mut ja kugajxpu di'ibu andakp, di'ibu naty tu ttuñ axuk juyuk wyinduuy ja muj ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun. Es mudu tyadu muj ijxwu'umun ja kugajxpu di'ibu andakp tu twin'uundu naty di'ibáty tu ñayyákyuty es ja axuk juyuk tsa'ayudut, es t'awdajttu ja 'yawinnax. Net nimajtsk yajkujudu'uju jigyuty ma yu mejyñ di'ibu teepy azufru. ²¹Es yu syoldaaduty ya'o'ktaay mut ja 'yespaadu di'ibu pudsuum 'yaajóty di'ibu tyuk'uñaapy ja poop kwaay. Es nidugekyu joon juyuk di'ibu ka'agudijtp 'yujts jyotkudaktu mudu tadu tsyu'udsyuty.

Mil jumajtpu

20 Nétuts n'ijxy tu'ugu anklus jyunaky tsajpótm mut ja kuk jutu 'yawatsn, es tkawítsyuty tu'ugu muj kadenu. ²Ta tmajtsy ja sarpyentu, tadu mujku'ugópk, ja Satanás, es tkawu'uñ ttekywyu'uñ mut ja muj kadenu, es 'yítut tsimy

tuk mil jumajt. ³Ta tkujubijpu kuk jutoty, es dyajni'adijky ijxwu'umun muut kudiibu tnakywyin'uunut ja naxwíñudu ja'ayuty extu ko kya'pxut tuk mil jumajt. Ta naty koonum 'yok'yajnas matsuya'añ waanu.

⁴Nétuts n'ijxy uñaaybyajnaty, es jam 'yu'uñudu di'ibátyu naty tu t'axájudu ja kutujkun es pyayo'oydyut. Yu'udyu du'un di'ibu yajnibo't ja kyubajkaty mut ko tranujxtu ja Jesusu 'yuxpujken es tkajxwa'xudu ja Diosu 'yayuk. Nandu'un kyaj t'awdajttu ja axuk juyuk es ni ja 'yawinnax, es ni tkakupujktu yajtsa'ayut wyimbokkujxy o ma ky'u mut ja axuk juyuku syeyu. Es ja Dios yajjikypyukudu, es 'yana'amdu mut ja Kristu tuk mil jumajt. ⁵Tyaadu du'un ma tim jawyiinu Dios dyajjikypyejky ja ja'ayuty. Per di'ibu akwu'amdu ja o'kputy, ya'ujuty kyaj jyikypyáktut extu ko kya'pxut tuk mil jumajt. ⁶Kuni'xy es jotkujkaty di'ibátyu Dios yajjikypyúkudup ma tyadu jawyiimbu jikypyujkun. Kyaj pyaadudut ja ayo'on di'ibu du'un éxtumu ja'ay 'yooktu myumajtsk ok, ja'a du'un tmadúndut ja Dios esu Kristu éxtumu teedyuty, es 'yana'amdu mut ja Kristu tuk mil jumajt.

⁷Ko naty tu ñaxy tuk mil jumajt, ta Satanás yajnas matsuya'añ ma tsyimy'ity. ⁸Es net ñujxut naxwíñ, es ñujx twin'uun tugekyu naxwíñudu, ja Gook naxwíñudu esu Magook naxwíñudu. Ja Satanás yajnaymyujktu'ayudup nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty di'ibu ni mbaat

nga'okmadsyo'onu, du'un éxtamu pu'u di'ibu jikymyejyñbyu'aay, es tsyiptuna'andu. ⁹Oytyim madsooty ma tugekyu naxwíñudu ta tso'ondu, es dyajnadujktu nidugekyu Dios ja jya'ayuty ma ja kajpn di'ibu Dios jyantsytsyejpy. Peru Dios dyajjunajky tsajpótmu junya'ank di'ibu muut tnino'ktaay nidugekyu tadu ja'ayuty. ¹⁰Net ja mujku'ugópk di'ibu natyu ja'ay tu twin'uñ, yajkujudu'uju ma ja mejyñ di'ibu teepy azufru, ma naty nandu'un tu yajkujudúwu ja axuk juyujk es ja kugajxpu di'ibu andakp. Jap 'yayówut xuuñ koots winu xuu winu tiempu.

Payo'oyun ma ja poop uñaaybyajn

¹¹Nétats n'ijxy ja Dios 'yu'uñ ma tu'ugu muj uñaaybyajn pooppu. Esu tsajp esu naxwíñudu jyugaktu ma naty 'yity, es ya'ijxtugoodyaay. ¹²Es n'ijxyuts ja o'kputy, muj mutsk, tyánudu Dios winduuy. Ta ja neky oj ya'aya'pwa'xy, es ya'ixy wi'ix tu tyundu nidu'uk nidu'uk. Es nandu'un wiinkpu neky ya'aya'pwa'xy ma 'yity kuxja'ay ja xyuujuty púnuty jiky'ajttup winu xuu winu tiempu. Esu Dios trpayo'oy es ttukkumadooy ja o'kputy éxtam nidu'uk nidu'uk tu 'yadu'tstú, du'un éxtamu naty 'yity kuxja'ay nekykyujxm. ¹³Tam 'yijttu tugekyu ja o'kputy, ja'a muut di'ibu o'ktu mejyñóty, es tugekyu yajpayo'oyduy éxtam tii tu ttundu. ¹⁴Yu o'kun esu infyernu tu naty nandu'un dyajkta'ayduy ja o'kputy tugekyu di'ibu naty yu'ujuty myudajttup. Net ja o'kputy yajkujudúwudu ma ja mejyñ di'ibu

ya'amp éxtamu juun. Ko ja'ay jam 'yayowdu, du'un ja'a éxtam 'yooktu myumajtsk ok. ¹⁵Ja'ayu ja'ay di'ibu xyuu kuxja'ay nekykyujxy ma yajjaabyéty ja xyuujuty púnuty jiky'ajttup winu xuu winu tiempu, yu'uyy kyaj yajkujudúwudu ma ja mejyñ di'ibu ya'amp éxtamu juun.

Jembyu tsajp esu jembyu naxwíñudu

21 Nétats n'ijxy ja jembyu tsajp esu jembyu naxwíñudu, mut ko yu jawyiimbu tsajp esu jawyiimbu naxwíñudu kyaj maanu, es kyaj maanu jikymyejyñ.

²Es n'ijxyuts nandu'un ja jembyu Jerusalén kajpn di'ibu tso'omp tsajpótmu ma Dios, es kyada'aky, es jantsy tsuj oydyúñ éxtamu pujkpu toxytyujk ko pyuka'añ. ³Es nmadoogajxyuts jantsy muk ma uñaaybyajn ma Dios yajkutíky, es jyuna'añ:

—Tyamu net ja Dios 'yity mut ja ja'ayuty, es jyiky'ata'añ mut yu'ujuty, es yu'ujuty tja'ay'ata'añ. Ku'am ja Dios 'yita'añ mut yu'ujuty, es Dyios'átudut. ⁴Esu Dios yajtátsxudut tugekyu ja wyinnuu. Kyaj 'yok'ijnut ja o'kun, ju'uy yaxun o ja pujk ado'onun, ja'a ko tugekyu di'ibu tu 'yity, tu ja'a ñaxy kyexy.

⁵Net ja di'ibu uñaapy ma yajkutíky jyunañ:

—Ujts nyajkejpy tugekyu ak jemy.

Nandu'un jyunañ:

—Kuxja'ay, mut ko tyaadu di'ibuts ngajxypy, tuy'ajtanu'u es mbaat xymyubeky.

⁶Nétats xy'anmaay:

—Tu net yajkuyduunda'ay. Ujtsu du'un éxtam ja A es éxtamu Z, ujtsu du'un ja jawyiimbu es ja

tim okpu. Di'ibu tátsup, ujtsuts nnamo'oyup es t'uugat ja nuu di'ibu pudsuump ma myuxy es dyaky ja jiky'ajtun. ⁷Es di'ibu myumadakypy ja pojpu, yu'uts nmo'oyubu tyaadu éxtamu kyuma'añ, ujtsu du'un xyDyios'átup, es yu'uts n'u'unk'átut. ⁸Per di'ibáty jyujpja'adup, di'ibátyuts uj xykyamubujktup éxtamu Yajnutsókpu, di'ibáty jiky'ajttup axuuk, yajja'ay'o'ktup, ma'induundup, bruju'ajttup, 'yawdajttup di'ibu kyaj Dyiosuty, es nidugekyu di'ibu andáktup, taaduty nidugekyu pyaadudu es yajpujta'agut ma ja mejyñ di'ibu teepy azufru. Ko ja'ay jam 'yayowdu, du'un ja'a éxtamu ja'ay 'yooktu myumajtsk ok.

Jembya Jerusalén

⁹Nétuts xyñimiiñ nidu'ugu anklus di'ibu tu ttuktaamdu'uty ja tsyim mut ja ayo'on, esuts xy'anmaay:

—Min es nduk'ixut di'ibu pyukaampy ja Borreegu'unk.

¹⁰Net mudu Espiritu Santu myuk'ajtun oj xyajnejxyuts ma tu'ugu muj kopk jantsy kujxm, es xytyuk'ijxyuts ja muj kajpn Jerusalén kuni'xypyu ko kyuda'aky, jam tso'oñ tsajpótm ma Dios 'yity. ¹¹Esu tadu kajpn jantsy tu'xp mut ja Diosu jyajun. Esu tyu'xun du'un éxtamu tsujjátypyu tsaa, éxtamu tsaaju'unk di'ibu xu'ajtypy jaspe, wa'ats éxtamu viidru.

¹²Es juwudity ja kajpn ñabótsyuty majpxy es kujxm, mut majmajtsku tyujk aa. Es tu'uk tu'ugu tujk aa tmudaty tu'ugu anklus di'ibu kywentu'ajtypy. Es ma tadu tu'uk tu'ugu tujk aa 'yity kuxja'ay

tu'ugu xyuu ja majmajtskpu Israelu myaank. ¹³Tuguuk 'yixy ja tujk aa ma xuu pyudsemy, tuguuk 'yixy ma yukpoj myiñ, tuguuk 'yixy ma ja xuu tsi'ity es jatuguuk 'yixy ma myiñ ja jumboj. ¹⁴Ja potsy di'ibu ñabots'ajtypy ja kajpn, majmajtsku 'yujx tmudaty. Es ma ja majmajtskpu potsy ujx kuxja'ay 'yity tu'uk tu'ugu xyuu ja nimajmajtskpu Borreegu'ungu 'yapóstula.

¹⁵Yu anklus di'ibuts xymyugajx tmudaty tu'ugu oorú kijxn, es tkijxa'añ ja kajpn, ja tyujk aa es ja ñabots. ¹⁶Ja kajpn kwadraadu 'yity, yu yeñ'ajtun til'igyu mut ja wyooñ'ajtun. Ja anklus tkijxy ja kajpn mut ja kyijxn, esu yeñ'ajtun wyinjajty majtsk mil jamajtsk mugo'px kilometru. Yu yeñ'ajtun, til'igyu yu'u mut ja kyujxm'ajtun esu wyooñ'ajtun. ¹⁷Net tkijxy ja wyooñ'ajtun ja ñabots, es wyinjajty tugu'px mugoxk metru. Ja kijxn di'ibu ja anklus yajtiimpy, du'un ja yeñ'ajtun éxtam di'ibu ja'ay yajtiimpy.

¹⁸Ja kajpn nabots pyótsyudyu naty mut ja jaspe tsaa. Es ja kajpn, ak tim wa'ats oorú, du'un kyuxe'eky éxtamu viidru wa'atspu. ¹⁹Ja kajpn nabots pyotsy'ujx mut kanak naxu oyatypyu tsaa. Ja jawyiimbu tsaa txu'aty jaspe. Ja myumajtskpu txu'aty zafiiru, ja myudugaukpu txu'aty ágatu, ja myumajtaxkpu txu'aty esmeraldú, ²⁰ja myumugoxkpu txu'aty ónise, ja myududujkpu txu'aty kornalínu, ja myujxutujkpu txu'aty krisólitu, ja myudaxtujkpu txu'aty berilú, ja myudaxtujkpu txu'aty topasyu, ja myumajkpu txu'aty

krisoprasu, ja myumajk tu'ukpu txu'aty jasintu, ja myumajmajtskpu txu'aty amatistu. ²¹Ja majmajtskpu tujk aa, majmajtsk je'eyu ja perlu. Tu'uk tu'ugu tujk aa, tiligyu je'eyu t'agaj'aty ja perlu. Es ja muj tu'u di'ibu kajpngijky, ak tim wa'ats ooru, éxtumu wa'ats viidru.

²²Es kyajts n'ijxy ni tu'ugu tsajptujk jap, mut ko yu Nindsun'ajtum Dios di'ibu tugekyu muk'ajtum myudajtypy, esu Borreegu'unk, yu'u tsyajptujk'ajttubu tadu kajpn. ²³Tadu kajpn kyaj ttseky esu xuu es ni yu po'o ñi'anudut, mut ko Dios esu Borreegu'unk, ja'a jyjün muut kyude'xyuty. ²⁴Es ja jajün ma tadu kajpn, ja'a kyudu'xup nidugekyu naxwíndu ja'ay, es ja naxwíndu réyuty tmumíndut ja myukja'ay'at ma ja kajpn. ²⁵Du'uñum wyu'umut awa'ats yu kajpn nabots aa. Ni na'a kya'adúkut, mut ko jap kyaj kyoodsuya'añ. ²⁶Es ja naxwíndu ja'ay tmumíndut ja myuj'ajtum es ttukwindsu'ugudut ja Dios. ²⁷Es ni na'a kyatúkudu di'ibu axuuk, o di'ibu tsoydu'uun muut, o win'u'umbuty, yu'uyu tákudup di'ibu xyuu ijtp kuxja'ay jap Borreegu'unk ñekykyjxy ma yajjaaybyéty ja xyuujuty púnuty jiky'ajttup winu xuu winu tiempu.

22 Nétuts ja anklus xytyuk'ijxy tu'ugu mujnuu di'ibu mujxp ma uñaaybyajn ma Dios esu Borreegu'unk yajkutúktu. Tadu nuu jantsy wa'ats éxtumu viidru, es yu'u du'un yajkypy ja jiky'ajtum winu xuu winu tiempu. ²Tadu nuu pyuye'eky muj tu'ugijky ma tadu kajpn. Es mujnuubu'ay

majtsk adu'um yoñ ja kepy di'ibu yajkypy ja jiky'ajtum es tyuump'áty majmajtsk ok tuk jumujtpu, winduk po'ojuty tyuump'áty. Es ja kepy'aay yu'u tsoyoy'átup ja naxwíndu ja'ayuty. ³Es ni ma kyanaky'ítut ni tii di'ibu kajxpojkr.

Ma tadu kajpn, Dios esu Borreegu'unk yajkutuka'andu, esu myuduumbuty 'yawdata'anudu, ⁴es 'yixtup ja Dios ja wyiin jyujp, es tmudáttut ja Diosu xyuu ma wyimbok. ⁵Jap kyaj kyoodsuya'añ. Es di'ibáty ijttup jap, kyaj ttsóktut ni ja lyampru es ni yu xuu ñijájudut, mut ko yu Nindsun'ajtum Dios kudu'xánup, es yajkutúktut winu xuu winu tiempu.

Tsojk ja Kristu myina'añ

⁶Nétudsu anklus xy'anmaay: —Tyadu ayuk, tuy'ajtum'u es mbaat xmyyubuktu. Paadyu Nindsun'ajtum Dios di'ibu wyinma'añmyeepy ja kyugajxputy, yu'u tu tkexy ja 'yanklus es yajtuk'ixa'andu ja myuduumbuty di'ibu tsojk tunán jatánup.

⁷Du'un ja Jesukristu jyuna'añ: —iMudoo'ittu! iTsojkuts nmina'añ! iJotkujk di'ibáty pyaduundup ja n'uxpújkunuts di'ibu ijtp kuxja'ay ma tyadu neky!

⁸Uj Fwank. N'ijx nmudoots tugekyu tyaadu. Es kots n'ijxtaay nmudoodaay, taats nnaygyoxtonaaydyaku anklus tyeky'ujxy di'ibudsu naty tu xytyuk'ixy, es nja'awdatáñuts. ⁹Per yu'uts xy'anmaay:

—Kátuts xy'awdaty. Nmudiimbyuts ja Dios, éxtum mij, es éxtumu mmugu'uguty di'ibu Dios ja 'yayuk kyajxwa'xudup, es nidugekyu

di'ibáty pyaduundap ja Diosu
'yuxpújkun di'ibu ijtp kuxja'ay ma
tyadu neky. ¡Awdat ja Dios!

¹⁰Es ja anklus xy'ak'anmaayuts:

—Kajxwa'x yajxónu tyadu Diosu
'yuxpújkun. Katu xykyuyu'utsy,
mut ko tu dun tyimpaty ja
tiempu ma yajkuydyuna'añ.

¹¹Púnuty axuuk adútstap, wa'anu
du'un t'aktimtuun'adu'utstu; es
púnuty pyanúxtap ja ka'oybyu
winma'añ, wa'anu du'un
t'aktimpanúx'adu'utstu; es púnuty
pyanúxtap ja tuy'ajtun, wa'anu
du'un t'aktimpanúx'adu'utstu;
es púnuty kyuydyuundap ja
Diosu wyinma'añ, wa'anu du'un
t'aktimkuydyuun'adu'utstu.

¹²Du'unu Jesukristu jyuna'añ:

—¡Tsojkuts nmina'añ! Es kots
nmínut, nmo'oya'añuts nidu'uk
nidu'uk éxtam pyaadyuty wi'ixáty
tu jyiky'attu. ¹³Ujtsu du'un éxtam
ja A es éxtamu Z, ujtsu du'un ja
jawiimbú es ja tim okpu. Ujtsu
du'un di'ibu tugekyu yajtsondák,
es ujtsu du'un nandu'un di'ibu
ya'abatadyaapy. ¹⁴Jotkujkudyu
taaduty di'ibáty tu tpujtu yajxónu
wyit, ja'a njuna'anum di'ibu tu
jyodumbittu es tu tmastu'uttu
ja pyojpu. Yu'adyu dun je'eyu
pátudap tyákut ma tadu kajpn
es tju'xut ja ujts tuump di'ibu
yajkypy ja jiky'ajtun winu xuu
winu tiempu. ¹⁵Mut ko ni na'a
mbaqt kyatákudu jap di'ibu
myudajttap ja axuk winma'añ,
yu brújaty, mu'induumbuty,
yajja'ay'o'kputy, yu di'ibu
'yawdajttap di'ibu kyaj Dyíósuty,
es di'ibáty tsojktap tyuundap ja
andakun.

¹⁶Uj Jesús, tuts ngexy ja
n'anklus es t'awánut nidugekyu ja
mubújkputújk ma ñaymyúkudu.
Ujtsu du'un ja Davitu tyuump
'yaats, es ujtsu du'un éxtamu
jayxyuu di'ibu móñum pudsump.

¹⁷Yu Espíritu Santu esu
Borreegu'ungu ñado'oxy, ja'a
njuna'anum ja ja'ay di'ibu
myubújktap ja Jesukristu, ja'a
junándap:

—¡Min!

Es di'ibu myumudeepy, wa'an
nandu'un tjuna'añ:

—¡Min!

Es di'ibáty tútsudap, wa'an
tmindu es t'axájudut nadu'uñu ja
nuu di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun
winu xuu winu tiempu.

¹⁸Uj n'anmaabyuts nidugekyu
di'ibáty myudoo'ijttap yu Diosu
'yayuk di'ibu ijtp kuxja'ay ma tyadu
neky, pun ja pún tnikón yu tyaadu
di'ibu ijtp kuxja'ay, Dios nandu'un
niko'onxudap ja 'yayo'on di'ibu
ijtp kuxja'ay ma tyadu neky. ¹⁹Es
pun ja pún oynu'unun tpuwitsy yu
ayuk di'ibu ijtp kuxja'ay ma tyadu
neky, Dios nandu'un puwíjtsxudap
di'ibu naty pátap tju'xut ja
kepytyuump di'ibu yajjiky'ajtp, es
kyaj tyákut ma ja Diosu kyajpn.
Yu kepytyuump esu Diosu kyajpn
kuxja'ay 'yity ma tyadu neky.

²⁰Di'ibu tyaadu ñigajxypy, du'un
jyuna'añ:

—Tsojkuts nmina'añ.

Es nandu'unuts njuna'añ:

—Wa'an du'unuty. ¡Min,
Nindsun'ajtam Jesús!

²¹Wa'anu Nindsun'ajtam Jesús
tkunu'xtu nidugekyu ja Diosu
jya'ayuty.